

LECTIONES
PHILOSOPHICAE
DISTRIBVTAE
IN LOGICAS, PHYSICAS, ET METAPHYSICAS.

AVGVSTINI DE ANGELIS
CONGREGAT. SOMASCHAE

S. Cong. Librorum Indicis Consultoris, in Romana Sapientia Publici Professoris.

Editio Tertia.

Donum Authoris.

ROMAE, M.DC.LXV.
EX TIPOGRAPHIA FABII DE FALCO.

SVPERIORVM PERMISSV.

Eminentissimo Principi

IVLIO ROSPIGLIOSIO

S. R. E. CARD. AMPLISSIMO.

AVGVSTINVS DE ANGELIS F.

Mplissimum Philosophiæ Theatrum tanquam illud Curionis per manus Tyronum versatile contraximus in Enchiridion, auribus Discipulorum spectandum proposuimus, & diù suspendimus à Typographijs, vt litteratorum animos traheret ad Votum, & desiderio contabescerent Homines, dummodo niterentur in vetitum, cuperentque negatum.

Verùm quia sæpe numero, quod concupiscimus, consequimur, nè spes operis fallat amantes, iam Typis consignauimus nostram Philosophiam, vt æternitatis inusta notis, seruiat Orbi, vt non deficiat operi manus, dedimus contrectandam studiosis: Tibi, Emin. Prin-

ceps,

ceps, florentis ingenij calathos, tanquam Virtutum Aræ ſeruandos cenſuimus, Tu enim intelligentia Romani Cæli, mouiſti Alexandri Septimi Aſtra, vt mihi benigniùs influerent, Tu mihi ſuis in Montibus palam feciſti fodinas Sapientiæ, & nobilior Pegaſo excitaſti prodigioſo operis vngue veros Sapientiæ latices. Ingrati Animi vitium putarem, niſi ſaltem voto rependerem grates, laudaremque operibus meis Te meæ laudis Auctorem; Verum quia tunc laudibus pretium eſt, cùm à laudato fonte proſiliunt, nec ſapiunt Vina Palato, niſi falerna, commodabis tuam nobis virtutem, vt per ſuos attactus, tanquam alterius Mijdæ Sapientia, & nobilitate ditiſſimi pretioſa euadant mei oris encomia. Vellem per tuas laudes excurrere, ſed me ſorbet virtutis exceſſus, & dum quæro operis Comites, & Aſſeclas per ambages ad memetipſum recurro, meque ſolum terret opus. Hortantur animos noſtros virtutes tui animi Comites, & Sodales pectoris. Sileo tuam Prudentiam, cuius Hæredem Te inſtituerunt Catones, quam Roma ſuſpicit, & admiratur; Sileo Sapientiam, qua in pleriſque Sacris Cardinalium Cœtibus adſcitus, orbem illuſtras vniuerſum. Silentio prætereo ſummam illam grauiſſimis in Rebus dexteritatem, qua ad Tagum Hiſpanum, vt Sol in occaſu lucidior, enituiſti, illùc ab Vrbano Sacratiſſimo Principe miſſus, tanquam Mercurius Hominum mores, & noſtri Regij Philippi IV. animos non alia virga aurea, quàm tui oris lingua mellita conciliacilia-

ciliaturus, quod sanè tanto cùm Ecclesiæ bonò fæliciſſimè contigit, vt meritò Tibi Purpuram donauerit Alexander VII. Pontificum Sapientiſſimus, Teque viuentem litteram rubra cera obſignauerit in Vaticano; Pluribus non vtor verbis, quia vber[illegible]meritorum annona[illegible] me facit inopem. Vale, & viue diù.

AP-

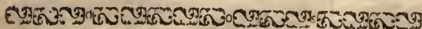
D. BONIFACIVS ALBANVS

Præpositus Generalis Congregationis Somaschæ.

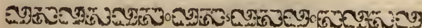
LEctiones Philosophicas R. P. D. Augustini de Angelis nostræ Cong. Theologi Typis mandari præsentium tenore concedimus præhabita virorum grauium, quibus illarum examen commisimus, Approbatione. Et in fidem has litteras manu propria subscriptas, Sigilloque nostri Officij munitas dedimus. Venetijs in Collegio S. Mariæ de Salute kalendas Iulij 1665.

D. Bonifacius Albanus Præpositus Generalis Cong. Somaschæ.
D. Io: Antonius Serbellonus à Secretis.

Imprimatur,
Si videbitur Reuerendissimo Patri Magistri Sacri Palatij Apostolici.

O. Episc. Vicesg. Patrac.

Imprimatur,
Fr. Hyacinthus Libellus Sac. Pal. Apost. Mag.

IN-

LECTIONES PHYSICAE.

PROOEMIVM.

DIgnitatem, vtilitatemque *Philosophiæ* (cuius Pars prior est Physica) suprà reliquas scientias, & disciplinas longa commendatione prosequi, non est eius, qui se breuitatem sequi (quam adeò studiosè Moderni quærunt, & amant) initium huius operis professus est. Quare sufficiat vobis, *Auditores Optimi*, loco consuetæ huius commendationis exordium Libri de Mundo, quem ad ALEXANDRVM MACEDONIAE REGEM, & Auditorem suum scripsit olim Philosophorum Princeps Aristoteles. Est autem. *Philosophia sæpè numero, Alexander, visa est mihi res quædam Sacra, & planè Diuina, potissimum in ijs, quibus illa sola ad res contemplandas elata cognoscere studuit, quæ in illis verè haberentur. Cumque alij propter sublimitatem, & magnitudinem ab eadem ipse re procul recederent, illa eiusmodi negotium nihil reformidauit, nec seipsam rerum honestissimarum intelligentia indignam censuit: imò earum ipsarum Disciplinam sibi ipsi cognitam, & in primis naturæ suæ consentaneam existimauit, nam cùm minùs corpori liceret in cœlestem migrare sedem, & relicta Terra ipsum Cœlum inspicere, quod olim dementes Aloidæ facere cogitarunt, Animus post mentem beneficio Philosophiæ Ducem sibi assumptam per omnia transijt, peregrèque profectus est: cùmque in viam quandam, ex qua nullam lassitudinem sensurus foret, ingressus esset, quæ locorum interuallo plurimum inter se discreta essent, cogitatione vna comprehendit: ac paruo quidem, vt arbitror negotio ea, quibus cùm natura cognatione tenebatur, nouit, & Diuina mentis acie percepit, mortalibusque præsagiuit.* Sit ergo huius Sacræ, ac planè Diuinæ Scientiæ.

DISPVTATIO I.

DE PRINCIPIIS RERVM NATVRALIVM.

PHysicam, quam, Physis, *Graeci Naturam Latini appellant; esse scientiam speculatiuam, est adeò certum, & ab omnibus concessum, vt probatione non indigeat; habet enim pro sui Obiecto* Corpus Naturale, *quod est Obiectum necessarium, & in suo esse, fieri, & conseruari à nobis non dependens; tale est Cœlum, & Elementum. Quia verò omnis scientia speculatiua in sui Obiecti contemplatione occupata, tria de illo considerat; nempè Principia, & causas: Proprietates, & Passiones. Denique Partes, & Species. Ideò prima hæc Disputatio est de Principijs corporis naturalis; vbi nomine corporis naturalis venit compositum substantiale, resultans ex materia prima, & forma substantiali; licèt enim in Physica considerentur etiam composita accidentalia, quorum altera pars est forma accidentalis, tamen hæc non per se primò, sed per accidens, & in ordine ad aliud, idest in ordine ad compositum substantiale considerantur, ideòque composita accidentalia non sunt Obiectum per se, & attributionis, seù Ordinationis, sed Obiectum per accidens, & considerationis. Cæterum eo ordine, & methodo tractat Arist. de corpore naturali, vt primis Octo Libris, quos inscribit de Physico auditu, tractet de corpore naturali, vt sic, & in communi: deindè de corpore naturali in particulari, videlicet de corpore Cælesti, & incorruptibili; de corpore corruptibili; de Elementis, de Mixtis, tùm inanimatis, tùm animatis.*

LECTIO I.

Definitio Principiorum assignatur.

PRæmitto: nomine Principij latissimè, & generalissimè sumpti venire omne id, ex quo primò aliquid fit, originatur, seu incipit esse, ità fundamentum est Principium Domus, quia à fundamento incipit esse, & originatur Domus. In qua acceptione Principium omninò differt à causa, nam causa non solùm est id, à quo effectus incipit esse, & originatur, sed etiam à causa accipit effectus suum esse, suum existere, & ab ea dependet, at à principio potest aliquid originari, & incipere esse absque eo, quòd ab illo accipiat esse, ab eoque dependeat, sic in Diuinis Pater est Principium Filij, sed non est causa filii; priuatio, vt mox videbimus, est principium mutationis, & compositi naturalis, & tamen nec mutatio, nec naturale compositum accipit esse à priuatione, quæ est nudum non ens.

Præmitto secundò: Principia esse duplicis generis, nempè principia intrinseca, quæ sunt intrà rem principiatam; Principia extrinseca, quæ sunt extrà rem principiatam, vti causa efficiens, & finalis. Iterum principia intrinseca, alia sunt perfectè intrinseca, vel quia sunt partes, ex quibus componitur res principiata in facto esse, vt anima, & corpus respectu hominis, Materia, & forma respectu cuiuscunque compositi naturalis, vel essentialiter respiciuntur à composito in fieri, nimirum ab ipsa compositi generatione, vti sunt materia, forma, & priuatio, quæ communi phrasi dicuntur principia mutationis; mutatio enim, generatio compositi, & compositum in fieri idem sunt.

Alia sunt imperfectè intrinseca, quę sunt extrà rem principiatam, ità tamen, vt intrinsecè, & essentialiter illa exigat res principiata; ità materia prima est principium intrinsecum formæ, quia ità est extrà formam, vt tamen intrinsecè exigat habere formam, tanquam sui complementum: ideòque etiam forma dicitur intrinsecum principium materiæ primæ, quia intrinsecè exigit illam, tanquam sui subiectum.

Definiuntur ab *Arist.* I. *Phys. c.* 5 *t.* 42. Principia, esse illa, quę non fiunt ex alijs, nec ex alterutris, sed ex his fiunt omnia. Ex qua definitione communiter in Scholis recepta, eliciuntur

tres conditiones requisitæ in principijs ad hoc, vt verè sint, & dicantur esse principia corporis naturalis. Quarum prima est, vt non fiant ex alijs principijs, alioquin non essent prima principia. Secunda conditio est, vt non sint ex se inuicem; seù ex alterutris, si enim vnum principium fieret ex altero, iam singula non essent principia, sed vnum eorum esset principium, alterum principiatum. Tertia denique conditio est, vt ex ipsis fiant omnia; idest; omnia corpora naturalia, de quibus in præsenti est sermo.

Quia verò in hac definitione ter repetitur particula, ex; non vna est omnium Philosophorum sententia, in quo sensu accipienda sit. Sed hæc difficultas simùl cum alijs argumentorum solutione mox explicabitur.

Conclusio sit: Definitio Principiorum posita hic ab Aristotele sufficiens est, & accurata.

Probatur: quia est adæquata definito, conuenit omnibus, & solis principijs corporum, seu rerum naturalium, ergo est sufficiens, & accurata; quæ ratio magis firma manebit ex solutione Argumentorum in oppositum.

Obijcies primò: In definitione non debent assumi voces æquiuocæ, sed *Tò*, ex, est vox æquiuoca, & plures habet sensus, ergo. Minor probatur, quia *Tò* ex, non potest significare solam habitudinem partis componentis, Priuatio enim est vnum ex principijs; & tamen cum non sit ens, non potest esse pars componens corporis naturalis, neque potest importare solam habitudinem termini à quo, quia hac ratione non verificaretur, principia non fieri ex se inuicem, seù ex alterutris, vere enim forma fit ex priuatione, tanquam ex termino, à quo, ergo particula, ex, debet sumi in duplici sensu, & prout importat habitudinem termini à quo, & prout importat habitudinem partis componentis, si enim sic accipiatur, omnia conciliantur, saluatur enim; formam, & corpus naturale fieri ex priuatione, tanquam ex termino à quo, sed non tanquam ex parte componente; corpus verò naturale fieri ex alijs principijs putà materia, & forma tanquam ex partibus componentibus.

Respondeo: non esse magnum absurdum, vsurpari aliquando in definitionibus voces æquiuocas, quando aliter fieri non potest, cùm enim rerum essentiæ occultissimæ sint, eo modo meliori quo possunt, debent explicari: imò vix reperies definitionem, cui non desit aliqua conditio ex requisitis: ad bonam definitionem

nem satis est, ad hoc vt sit sufficiens, & accurata, quòd sit adæquata definito, & rei essentiam, quo quo modo explicet, & declaret.

Dico præterea: quod si, *Tò* ex, accipiatur semper in eodem sensu, prout, scilicet, importat solùm habitudinem partis componentis, adhùc verificatur tradita definitio; Forma enim propriè, & in rigore philosophico non dicitur fieri ex priuatione, compositum enim solum est id, quòd fit, & fieri dicitur, vt patet *ex Aristot.* I. *Physic. cap.7.t.26.7.Met.c.8.t.26.& 27.non forma ignis, nec candor, nec frigus fieri dicendum; sed ignis, candidum, frigidum, &* I. *Moralium cap.* I. omnis productio, & effectio terminatur ad suppositum.

Obijcies secundò: Materia prima, vt potè diuisibilis in suas partes, componitur, & fit ex illis tanquam ex partibus omninò sibi intrinsecis, ergo iam principia fiunt ex alijs.

Confirmatur: quia materia prima, & forma componuntur ex genere, & differentia, tanquam ex partibus intrinsecis, tam enim materia prima, quàm forma, est species, & omnis species constat ex genere, & differentia, ergo.

Respondeo: Materiam primam componi ex suis partibus intrinsecis integrantibus, non subiectiuis; vbi nomine partium integrantium veniunt illæ partes, quarum qualibet ablata, adhùc remanet denominatio totius, vt ablato pede, adhuc remanet homo; ad differentiã partiũ essentialiũ, quarum qualibet ablata, non remanet amplius totum, & ablata anima, non remanet amplius homo. Dixi materiam non componi ex suis partibus subiectiuis, quia partes eius non se habent, vt subiectum respectu materiæ, quo modo se habet ipsa materia respectu compositi naturalis, cuius est principium.

Ad confirmationem dico: Genus, & differentiam esse partes Metaphysicas, & in alio ordine, quòd non obstat, quò minus materia sit primum principium in genere Physico; de quo hic est sermo.

Obijcies tertiò: Elementa non fiunt ex aliis, nec ex alterutris, imò potiùs ex elementis fiunt omnia, & tamen Elementa non sunt prima principia, ergo definitio principiorum conuenit alteri à definito.

Respondeo: Elementa non esse prima principia, imò ipsa constare ex materia prima, & forma. Imò & elementa fiunt ex

alterutris, ex aere enim fit ignis, ideo eam definitionem non verificari de elementis.

Obiicies quartò: Etiam vnio partium constituit intrinsecè totum, seù compositum naturale, ergo iam etiam vnioni competit definitio Principiorum, sed vnio inter principia non enumeratur, ergo definitio Principiorum competit alteri à definito.

Respondeo: Vnionem non esse principium constituens, sed esse rationem formalem, qua principia constituunt, & faciunt compositum; seù esse principium, quo, non principium quod, sicuti etiam actio est principium, quo agit, & producit agens effectum.

LECTIO II.

Statuitur numerus Principiorum.

PRæmitto: statuendum esse numerum Principiorum in ordine ad duo, idest, in ordine ad compositum in fieri, & in ordine ad compositum in facto esse: Compositum in facto esse dicitur, quando iam est completè factum, & perfectè productum. Compositum dicitur esse in fieri, quando est in suo fieri, & produci, porrò ipsum fieri, & produci naturalis compositi vnico verbo, mutatio dicitur, sicuti compositum in facto esse, venit simpliciter, & sinè addito nomine compositi.

Prǽmitto secundò: Sermonem esse in præsenti de principiis intrinsecis, non de principiis quomodocunque, & extrinsecis, quo sensu etiam causa efficiens, & finalis possunt dici principia.

Conclusio prima sit: Principia compositi naturalis in fieri, seu mutationis naturalis sunt tria, materia prima, forma, & priuatio.

Ità Arist. hic cap. 7. t. 67. D. Thomas ibidem, & Opuscul. 31. Arriaga disp. 1. Phys. sect. 3. & alij omnes Philosophi Antiqui, & Recentiores.

Probatur Conclusio: quia naturalis mutatio est formaliter, & essentialiter transitus subiecti de non esse formæ, ad esse formæ substantialis, quatenùs subiectum de non habente fit habens formam substantialem, in quo transitu essentialiter tria interueniunt; subiectum, quod transit de non esse ad esse formę, hoc est materia prima, non esse formæ, & hoc est priuatio formæ; deni-

denique esse formæ, & hoc est ipsa forma; ergo iam tria essentialiter interueniunt in tali transitu substantiali, & consequenter tria sunt principia intrinseca, & essentialia naturalis mutationis.

Sed posita Conclusio magis firma manebit ex solutione argumentorum in oppositum.

Obiicies primò: Priuatio est mera carentia formæ, seù non esse formæ, atque adeò est non ens, ergo non potest esse principium naturalis mutationis, quæ est ens reale, & positiuum.

Respondeo: mutationem non esse adequatè ens reale, sed inadæquatè, quia ex parte etiam est non ens, quia est essentialiter transitus de non esse formę ad esse formæ, ideò benè priuatio, & non esse formæ, potest esse principium mutationis. Prætereà priuatio est principium mutationis, non quia sit eius intrinseca pars componens, aut influens aliquòd esse in mutationem, sed per modum termini à quo, terminus autem à quo non debet esse ens reale positiuum.

Obiicies secundò: Potest esse productio, & generatio formæ, atque adeò productio, & generatio compositi sinè priuatione, ergo priuatio non est principium mutationis, seù compositi in fieri. Antecedens probatur, quia possunt produci simul à Deo materia, & forma, vt de factò creata, & producta simul fuerunt materia, & forma elementorum, in quo casu ad talem productionem non concurrit priuatio, tanquam terminus à quo, quia in nullo priori est assignare materiam sinè forma, supponuntur enim esse simul creata, & producta materia, & forma, ergo iam priuatio cùm in nullo priori præcesserit formam, non potest esse principium productionis formæ, & consequenter productionis compositi.

Respondent nonnulli, quòd licèt in priori temporis non posset assignari priuatio in generationibus Elementorum, imò & in omni generatione, in qua producantur simul materia, & forma, sufficere tamen, quòd in aliquo priori naturæ sit priuatio, quia tunc etiam benè intelligitur materia pro illo priori naturæ sinè forma, quę deindè est in posteriori naturę, licèt simul sit simultate temporis cùm materia, vt supponitur in argumento.

Sed contra est: quia in nullo instanti reali possunt esse simul priuatio, & forma, si autem valeret ista responsio de priori, & posteriori naturæ, iam ista duo instantia naturæ clauderentur in vno, eodemque instanti reali, atque adeò in eodem instanti rea-

li essent priuatio, & forma, quod est impossibile, quia sunt contradictoria, non esse, & esse formam, priuatio enim est, non esse formam.

Respondeo: igitur in præsenti nos loqui de generatione formę, & compositi, quæ de facto, ordinariè, & regulariter fit, non de generatione formæ, quæ fieret in illo casu, neque de generatione formarum elementorum, aut etiam formarum Cœlestium, quę quia producuntur simul cum materia, non habent pro sui principio priuationem, tanquam terminum à quo.

Obicies tertiò: Dispositiones ad formam præcedunt formam, & ad illius productionem omninò requiruntur non minus, ac requiratur priuatio, ergo vel etiam ipsæ sunt principia, vel priuatio non est principium.

Confirmatur: quia non potest intelligi generatio, & productio formę sinè causa generante, & producente, ergo etiam causa producens, seù efficiens, vnico verbo, ipsum agens debet numerari inter principia.

Respondeo: dispositiones ad formam reduci ad materiam primam, tanquam ad causam materialem; quia non exercent distinctum munus ab ipsa materiali causa, è contra priuatio, quæ exercet munus termini à quo.

Ad Confirmationem dico: Agens esse merè extrinsecum productioni, generationi formę, ideò esto sit principium, non tamen est principium intrinsecum, de quo in præsenti est sermo; sed est principium extrinsecum, quale etiam est Finis, seu causa finalis, sicuti enim omne agens agit propter finem, ità omnis actio est ordinata ad aliquem finem.

Colligite ex his primo; omnia, quæ hic sunt dicta de generatione sustantiali dicenda esse quoque de generatione accidentali, per quam scilicet producitur forma accidentalis, dummodò soli termini varientur; sicuti enim generatio substantialis est productio formæ substantialis, ità generatio accidentialis est productio formæ accidentalis.

Colligite secundò: Rationem principij, vt sic, non esse communem vniuocè, sed ad summum analogicè respectu materiæ, formæ, & priuationis, quia enti, & non enti non potest dari vnus conceptus vniuocus.

Colligite tertiò: aliqua principia ex assignatis esse inuicem contraria, imò & contradictoriè opposita, huiusmodi sunt priuatio, & forma; priuatio enim est non esse formæ; ideò contradicto-

dictoriè opponitur formæ. Dixi formæ, non Materiæ: quia priuatio non est, non esse materiæ, sed est, non esse formæ.

LECTIO III.

Definitur Materia Prima.

PRæmitto primò: dari materiam, eamque non solùm esse primam inter omnia naturalia, sed etiam esse primam respectu principiorum, certum est, & inconfesso apud omnes; priuatio enim est prior forma, sed materia est prior priuatione; itaq; nomine Materiæ primæ venit primum quoddam ens Physicum, & naturale, quod omnia entia naturalia, & alia duo principia, priuationem, formam, antecedat.

Premitto secundò: materiam primam varijs nomininus fuisse appellatam; quæ nomina ad duas classes reduco, nam aliqua spectant ad explicandam eius imperfectionem, & alia spectant ad explicandum eius munus, & officium, seù effectum, quem materia præstat. Primò igitur materia à *D. Augustino* 12. *conf. ap.7. appellatur propè nihil & cap.8. esse propè nudam rem; à Platone in Timæo appellatur non ens. Ab Arist. hic t.59.* appellatur propè, & quodam modo substantia; his nominibus explicatur imperfectio Materię. Secundò, Materia prima appellatur à Platone in Timæo gremium, seu sinus omnium formarum: ab Arabicis Scriptoribus, origo, Massa, Sylua, Seminarium, locus formarum, & nutrix. Ab Aristot. hic appellatur *t.82.* Elementum, & subiectum, quibus nominibus explicatur munus, & officium materiæ primæ esse primum subiectum, in quo recipiantur.

Præmitto tertiò: dari materiam primam, probatur primò, quia vt est commune axioma, ex nihilò nihil fit; & sensus est, quod Agens naturale, & finitæ virtutis per hoc contradistinguitur à Deo, vt agente supernaturali, & infinitæ virtutis; quòd agens naturale operatur in subiecto; & in præiacente materia, & si nullum subiectum supponatur, nihil operatur: è contrà agens supernaturale, & infinita virtutis operatur nullo præsupposito subiecto, & nulla præsupposita materia, imò ex nihilo omnia producit, & creat.

Secundò probatur ex transmutatione, vel ipsis sensibus obuia, & nota; videmus enim ex aqua fieri aerem, ex ligno fieri ignem,

quæ

quæ transmutationes fieri non possunt absque aliquo communi subiecto, quod intelligatur transire à forma aquæ ad formam aeris, à forma ligni ad formam ignis, non enim tota aqua perit & totus aer de nouo producitur, quando ex aqua fit; alias ista non esset transmutatio, sicuti non fieret, nec intelligeretur fieri transmutatio Angeli verbi gratia, in formicam, si Deus destructo Angelo produceret formicam, non nisi quia non daretur subiectum commune Angelo, & formicæ. Porrò tale commune subiectum omnium formarum est materia prima.

Definitur ergo materia prima ab Arist. duabus definitionibus; prima est negatiua, quam tradit 2. *Met. to. 8. Dico autem materiam, quæ per seipsam non est quid, nec quale, nec quantum, nec quicquam aliud dicitur, quibus ens determinatur.* Qua definitione declaratur imperfectio materiæ primę, & excluditur è numero prędicamentorum, cum enim materia prima sit ens incompletum, & partiale non ponitur in recta linea prædicamentali.

Altera definitio, quæ ad Physicum spectat institutum; traditur hic *t.* 82. *Etenim Materiam id dico, quod primum est vniuscuiusque subiectum, e quo quidpiam eo fit pacto, vt non per accidens insit. Si corumpitur, ad hoc vltimum sanè proficiscetur.* & sensus est, materiam esse primum subiectum formarum substantialium, & quæ vnitę cùm materia prima faciunt vnum per se substantiale, non accidentale: idest, compositum substantiale, non accidentale: idest, compositum substantiale; quod quando corrumpitur in materiam, tanquam in vltimum, & commune subiectum, resoluitur, & corrumpitur.

Conclusio sit: Optima est, & accurata vtraque definitio materiæ primæ allata ab Arist. locis citatis.

Conclusio probata, & simul explicata manebit ex solutione Argumentorum in oppositum.

Obiicies ergo primò: *ab Aristotele. 6. Topicorum,* prohibentur definitiones negatiuæ, ergo non benè definitur materia prima per negationes.

Confirmatur; quia si materia non est vnum ex decem prædicamentis, ergo iam non datur in rerum natura, quicquid enim in rerum natura datur, includitur in numero decem prædicamentorum vno excepto Deo.

Respondeo: Definitiones negatiuas in duobus generibus entium esse necessarias, nimirum, quando definiuntur res perfectissimæ,

simę, vt Deus, qui quo modo potest à nobis cognosci per negationem, & remotionem omnium imperfectionum; & quando definiuntur res imperfectissimæ, vt est materia prima, quę, quia difficilè cognoscitur, traditur eius definitio per negationem & per remotionem omnium perfectionum tanquam per quid notius, & manifestius.

Ad Confirmationem dico: materiam primam poni in linea transuersali, & laterali prędicamenti substantiæ, quia ens est incompletum, & partiale.

Obiicies secundò; in prima definitione de materia dicitur, quòd non sit quid, id est, substantia, ergo ex materia, & forma non potest fieri vnum per se, seù compositum substantiale.

Respondeo: Materiam non esse substantiam completam, atque perfectam, sed substantiam incompletam, ideòque aptè posse ex illa, & forma substantiali, tanquam altera parte incompleta fieri vnum per se substantiale; imò si esset substantia completa, non posset ex illa, & forma fieri vnum per se, quia ex duobus entibus completis non fit vnum per se, sed vnum per accidens.

Obijcies tertiò; Materia est subiectum formarum etiam accidentalium, imò & modorum, tam substantialium, quàm accidentalium, sed cum illis non facit vnum per se, ergo non benè in definitione materiæ apposita est illa particula, per se.

Respondeo: Materiam fuisse definitam in ordine ad formam substantialem, quam principaliter, & per se respicit, nam formas accidentales, & modos siuè accidentales, siuè substantiales non respicit per se, & primariò, sed secundariò; & per accidens; sicuti & ipsum compositum accidentale non per se intendit natura, sed per accidens, in ordine, scilicet, ad compositum substantiale, quod primò, & per se respicit, & intendit.

LECTIO IV.

An potentia passiua materiæ sit essentialis.

DEfinita est materia prima per esse subiectum receptiuum formarum, tàm substantialium, quàm accidentalium; portò materiam primam esse subiectum receptiuum formarum, & esse potentiam passiuam idem est, recipere enim est pati; quare videtur esse extra controuersiam, potentiam passiuam materiæ

esse illius essentiale prædicatum, ex definitione enim patet, eam esse essentialiter subiectum passiuum formarum; verum quia posset quis eam definitionem non recipere tanquam rigorosam definitionem, sed potiùs tanquam descriptionem, aut etiam negare, quòd esse subiectum receptiuum formarum, & esse potentiam passiuam, idem sint, ideò habet locum præsens controuersia; ad quam soluendam.

Præmitto primò: in materia assignari communiter ab auctoribus duplicem potentiam passiuam; remotam, scilicet, & vniuersalem, proximam, & particularem. Potentia passiua remota, & vniuersalis est in materia nudè considerata, & absque vllis particularibus dispositionibus ad particulares formas. Potentia passiua proxima, & particularis est in materia, prout affecta, & vestita particularibus, & peculiaribus dispositionibus ad formas particulares recipiendas, & sanè certum est, potentiam passiuam particularem non esse essentiale prædicatum materiæ, quia talis potentia includit dispositiones, & accidentia, quæ realiter distinguuntur à substantia, & essentia materię. Quare difficultas, & controuersia est de potentia remota, & vniuersali.

Præmitto secundò. Potentiam passiuam materiæ vniuersalem, & remotam posse considerari tùm in ordine ad formas accidentales, seù etiam in ordine ad modos rerum, siuè substantiales, siuè accidentales, materia enim est commune subiectum, seù commune receptaculum omnium formarum, vel entitatum se habentium ad modum formarum; & sanè nonnulli, quamuis admittant potentiam passiuam materiæ in ordine ad formas substantiales esse illius prædicatum essentiale, negant tamen eius potentiam passiuam in ordine ad formas accidentales esse prædicatum essentiale materię primæ.

Conclusio mea: potentia passiua materiæ ad recipiendas formas, siuè substantiales, siuè accidentales, est prædicatum essentiale materiæ.

Ita Auerr. lib. de Substant. Orbis cap 1. Simplicius 1. Physic. t. 82 D. Thomas 1. Physic circa t. 64. Capreolus in 1. d. 42. q. 1. Soncin 8. Met q. 9. Henricus in summa ar. 35. q. 8. Conimb. cap. 9. q. 8. Ruuius tract. 1. q. 6. Masius cap. 9. Lect. 2. qu. 7. Hurtardus disp. 2. Physic. sect 2. Fonseca 1. Met. cap. 8. sect. 3. Juarez disp. 13. sect. 7. Arriaga disp. 2. Physic. subsect. 4. Ouiedo contr. 1. pun. 3. Franciscus le Rees, saltem de potentia passiua in ordine ad formas substantiales, & alij plures, quos citat, & sequitur Auersa. 1. Philos. q. 20.

Con-

Contrà *Thomistium in Digress. circa t 61. Toletum q.14. Iannuum q.25. & lib. de substantia Orb. t.s.14. Zobarel. lib.1. de Materia cap.9. Peret. lib.5. cap.22. Contaren. in quæst. de Potentia materia, Raguserum disp.4. Peripat.*

Probatur conclusio primò: quia id est rei essentiale, sinè quo res, nec intelligi, nec explicari potest, sed nec intelligi, nec explicari potest, quid sit materia, nisi eam intelligas esse subiectum receptiuum formarum, seù potentiam passiuam, ergo.

Probatur Minor: quia si per intellectum præscindas rationem potentiæ à materia, seù, si concipias materiam, vt sic, & indifferentem ad habendam, vel non habendam, istam potentiam passiuam, non formabis conceptum materię primæ, sicuti si præscindas rationalitatem ab homine, & concipias hominem, vt indifferentem ad habendam, vel non habendam rationalitatem; non formabis conceptum hominis.

Respondebis, posse concipi materiam, vt essentialiter exigitiuam talis potentię passiuę, & ità essentialis ista exigentia, vel radicale principium talis potentiæ passiuæ, erit prædicatum essentiale materiæ, ipsa verò potentia passiua erit Proprietas.

Sed contrà est quia si ità intelligere, & loqui fas esset de essentia materię primę, similiter posset dici, non rationalitatem, sed radicale principium, & exigentiam hominis ad habendam rationalitatem esse eius essentiam, rationalitatem verò esse eius proprietatem, quod nemo admittit, ergò nec talis exigentia, aut radicale principium potentiæ passiuæ, debet poni tanquam essentiale prædicatum materiæ primæ.

Probatur secundò conclusio: quia potentia informatiua formæ, seù actualitas formæ, est prædicatum essentiale formę, ergo potentia passiua materiæ, est eius prædicatum essentiale; antecedens est certum, consequentia tenet à paritate rationis, quia sicuti forma habet ex sui essentia, & quidditate informare, & actuare materiam, quia est essentialiter forma, seù actus; ità materia habet recipere, & subiectare passiuè formam, quia est essentialiter subiectum, seù passiua potentia.

Probatur tertiò conclusio. quia omninò superflue ponitur ista potentia passiua, tanquàm proprietas, & qualitas accidentalis contradistincta à materia, ergo connaturalius est, seù conformius naturæ, quæ superfluitatem semper execratur, & odit, non ponere istam potentiam passiuam contradistinctam à materia.

Antecedens probatur: quia ista qualitas poneretur ad hoc, vt

mate-

materia reciperet formas substantiales, illisque vniretur, sed iam tali qualitati materia immediatè vniretur, immediatè illam reciperet, ergo etiam potest immediatè recipere formam substantialem, illique immediatè vniri.

Confirmatur: quia data ista qualitate, iam forma substantialis non vniretur immediatè materiæ primæ, neque illi immediatè communicaret suum effectum formalem, sed potiùs immediatè vniretur huic qualitati, illi communicaret suum effectum formalem, & consequenter simul cùm ista qualitate faceret vnum per se substantiale, quod, esse absurdum, de se patet; Compositum enim substantiale non ex aliqua qualitate, & forma accidentali, sed ex duplici substantia coalescit.

Obiicies primò: inter species qualitatis secundo loco ponitur potentia, tàm actiua, quàm passiua, ergò potentia est accidens de prædicamento qualitatis, ergo non est de essentia materiæ.

Confirmatur; quia in quolibet Ente contradistinguitur esse, & posse, ergo potentia materiæ contradistinguitur ab essentia materiæ.

Respondeo: ibi nomine potentiæ intelligi eam potentiam, quæ est accidens distinctum à substantia, non verò potentiam substantialem, qualis est potentia actiua in Deo, & potentia passiua materiæ.

Ad confirmationem respondeo: falsum esse vniuersaliter antecedens, nam in ipsa potentia non distinguitur esse, & posse: vel ad summum verificari de esse, & potentia in creatis; non verò de potentia passiua; dixi in creatis, quia in Deo etiam potentia actiua non distinguitur realiter à Diuina essentia, vt enim est commune axioma apud Theologos; quicquid est in Deo, est realiter ipsemet Deus.

Obiicies secundò: si potentia ad recipiendas formas non esset distincta à materia, sequeretur materiam primam, etiam nunc habere potentiam ad formas iam corruptas, & consequenter earum reproductio non esset miraculosa, quòd est contra omnes, ergo vnam potentiam materiæ amisit, & consequenter illa potentia est distincta à materia.

Respondeo: quòd licèt in materia sit potentia passiua ad formas corruptas, non proindè sequitur, quòd earum reproductio non sit miraculosa, nam etiam in causa effectiua manet eadem vis, & efficacia ad producendum effectum corruptum, & tamen eius re-

pro-

productio adhùc est miraculosa;& ratio est,quia non sufficit illa potentia passiua materiæ ad reproductioné formæ corruptæ, sed aliud requiritur,quod à solo agéte supernaturali præstari potest.

Obijcies tertiò: essentia rei consistit in priori, sed in materia prius est,esse ens imperfectum,quàm esse potentiam,ergo materiæ non est essentialis potentia.

Confirmatur: quia sæpè Materia dicitur transire de potentia ad actum, materia est vna, potentia est multiplex,& diuersa, iuxtà multiplicitatem, & diuersitatem formarum, quas recipit, ergo potentia passiua est distincta à materia.

Respondeo: Essentiam rei consistere in priori, quandò valet subsistendi consequentia, at quandò non valet subsistendi consequentia, ratio prior se habet, vt ratio essentialis incompleta, & specifica.

Ad confirmationem dico: vel nomine potentiæ venire priuationem formæ; vel nomine potentiæ venire potentiam proximam,& particularem, non communem, & vniuersalem.

Obijcies quartò: Causa efficiens causat mediante accidente, ergo & materialis, ergo materia causat, & recipit formam mediante potentia passiua à se distincta.

Respondeo: disparitatem esse, quia causa efficiens non vnitur cùm effectu suo, at materia causat, & recipit formam, cui vnitur immediatè. Præterea difficiliùs est agere,quam pati, ideò causam efficientem indigere potentia actiua à se distinctæ ad causandum, causam verò materialem seipsa causare, seipsa recipere formas.

LECTIO V.

An Materia prima habeat propriam Existentiam.

TAm imperfecta,manca,& vilis visa est materia Thomistis,vt illi propriam negauerint existentiam, & vix essentiam concesserint. Thomistis contradicunt Schola Scoti, & recentiores communiter; est ergo famosa, & nobilis controuersia, an materia prima propriam habeat existentiam, per quam in rerum natura constituatur, an verò existat per existentiam, quam accipiat, & mutuet à forma. Pro huius Controuersiæ intelligentia,& decisione,

Præ-

Præmitto primò: In quolibet re, Metaphysicè loquendo, esse distinguenda tria saltem per intellectum & ex nostro modo concipiendi; sunt autem essentia, existentia, & subsistentia; Essentia est id, per quod formaliter res ponitur extrà nihil, & inter entia numeratur: Existentia est id, per quod formaliter ponitur res extrà sui causas, & per quod dicitur formaliter existere: Subsistentia demum est quidam modus substantialis, per quem substantia fit independens à subiecto, ad differentiam inhærentiæ; quæ est modus, per quem accidens inhæret subiecto, vndè patet subsistentiam, & inhærentiam opponi, sicuti opponuntur substantia, & accidens.

Præmitto secundò: Existentiam ab essentia distingui realiter, saltem tanquam modum à re in sententia Thomistarum; è contrà in sententia Scoti, existentiam ab essentia distingui formaliter ex natura rei, vt etiam nos probabimus in Metaphysicis.

Cæterum existentia solet dici actus entitatiuus,& Metaphysicus, ad differentiam formæ substantialis,quæ dicitur actus Physicus, & formalis, & iuxta hunc duplicem actum, duplex quoque assignatur potentia, nimirùm potentia Metaphysica, dicens negationem existentiæ, & actus Metaphysici, seù entitatiui; & potentia Physica, dicens negationem actus formalis, & Physici.

Conclusio sit: Materia prima propriam habet existentiam, & non existit per existentiam formæ.

Ità *Ex Antiquis Alex.* 1. *de Anima cap.* 1. *Themist. & Simplicius* 1. *Phys.* 61. *Philo p.* 1. *Phys.* 66. *Scotus in* 2. *dist.* 12. *qu.* 1. *&* 2. *quem sequuntur non modò Scotistæ, sed etiam Nominales, Greg. Gab. Ocham. Ricc. Mayronus in* 2. *d.* 12. *Ex Recentioribus Toletus hic q.* 13. *Pererius lib.* 5. *c.* 13. *Hurtadus disp.* 2. *Phys. sect.* 6. *Suarez disput.* 13. *Met sect* 4 *Arriaga disp.* 2. *Physic. subsect.* 1. *Ouiedus Contr.* 1 *p.* 3. *Franciscus le Rees Com. in Phys. art.* 3. §. *vlt. & alij. quos citat, & sequitur Auersa hic qu.* 20. *sect.* 8.

Contra *Capreolum in* 2. *dist.* 13 *qu. vnica, Caiet. de ente, & essentiæ cap.* 5. *q.* 8. *&* 1. *p. q.* 76 *art.* 2. *Ferrarien.* 2. *contrà gentes cap.* 68. *&* 1. *Physic. qu.* 11. *Bagnes lib.* 1. *de Generat. cap.* 3. *dub. vlt. Durand. in* 2. *d* 12. *qu.* 2. *Compluten. hic disp.* 3. *qu.* 2. §. 2.

Probatur Conclusio primò: quia essentia non distinguitur ab existentia realiter, sed vna, & eadem entitas est essentia, & existentia, ergo cùm materia prima habeat propriam essentiam, habet

habet quoque propriam existentiam; Maior in Metaphysicis probabitur.

Hoc argumento conuicti nonnulli Thomistæ, quos subtiliores (proprio eorum nomine suppresso) appellat *Franciscus Le Reès Com. in Phys. art.3.* negant materiæ primæ propriam essentiam, volunt enim, materiam essentiari per formam.

Sed contra est: quia hi Thomistæ subtiliores videntur peius peccare, quàm alij crassiores; si enim materia prima caret propria essentia, & essentiatur per formam, ergo illud agens naturale, quod producit formam substantialem producit illam ex nihilo subiecti, quia verè materia sine essentia est nihil,& consequenter iam createt formam: at creatio soli Deo conceditur ex communi omnium sententia, ergo peius errant subtiliores hi Thomistę, quàm alij, quos Crassiores ibi vocat *Franciscus Le Reès.*

Probatur secundò Conclusio: quia materia est causa materialis, & subiectiua formę, ergo cùm omnis causa debeat præexistere ad effectum suum, & non possit ab effectu accipere existentiam, aut esse, iam materia habet propriam sui existentiam, & non potest illam accipere à forma, quæ est eius effectus.

Respondent huic argumento Thomistæ: quòd sola causa effectiua, quia est causa perfecta, debet præexistere ad effectum suum, non verò causa materialis, quia hæc est causa imperfecta.

Sed contrà est: quia eadem militat ratio de causa effectiua, & perfecta, ac de materiali, seù imperfecta, vtraque enim dat aliquod esse effectui, aliàs non esset causa, ergo vtraque debet existere antè effectum; nisi velint negare, causam materialem esse causam. Prætereà materia est vera causa effectiua, vel suarum proprietatum, vel ad minùs eorum accidentium; quæ tanquam dispositiones prærequiruntur ad formam, ergo iam debet præexistere materia ad formam.

Respondent alij: Materiam priùs existere in genere causæ materialis, at formam existere prius materia in genere causæ formalis, datur enim mutua causalitas inter materiam, & formam.

Sed contrà est: quia suo loco probabo, non posse dari istam mutuam causalitatem inter materiam, & formam, sed ea data, adhùc insto, quia hoc est, quod argumentum probat: si forma

in existendo est prior in genere causæ formalis, ità vt ipsa det existentiam materiæ, ergo iam materia per hanc ipsam existentiam non potest priùs existere tanquam subiectum in genere causę materialis; nam sicuti est prorsus inintelligibile, nè dum impossibile, quòd paries, verbi gratia, debeat esse albus in aliquo priori, vt recipiat albedinem, & tamen sit albus per albedinem, ità inintelligibile, nè dum impossibile est, quòd materia debeat existere in aliquo priori, antequam recipiat existentiam à forma, & tamen existat per existentiam formę.

Respondet *Ouied.hic Contr.2. p.5.num.* 10. vt ostendat, argumentum factum non esse efficax: Materiam primam secundum sui essentiam præsupponi ad formam, tanquam causam materialem illius, prescindendo pro illo priori, in quo supponitur, ab existentia; eo modo, quo supponeretur ad propriam existentiam, si illam haberet distinctam à forma, eademque ratione, qua supponitur materia ad suam præsentiam, prescindendo pro illo priori, in quo supponitur, à pręsentia.

Sed contrà est: quia in primis, quantum spectat ad pręsentiam, ideò pro aliquo priori materia præscindit à præsentia, quia non debet esse præsens, antequam recipiat pręsentiam, at debet esse existens, antequam recipiat formam, quia est causa formæ; quantum ad existentiam, si ponatur modus distinctus in primis dico, ob id existentiam non esse ponendam, vt distinctam; sed facta hypothesi, quòd existentia esset distincta ab essentia materiæ, eadem difficultas fieret de existentia formę, quomodo scilicet reciperetur in essentia formæ, tanquam in subiecto, quod in aliquo priori ad existentiam non potest supponi existens.

Dico igitur: quòd existentia reciperetur in essentia, non tanquam in vero, & proprio subiecto, quia talis essentia non supponeretur in aliquo priori ad existentiam, quod est de ratione veri subiecti, sicuti & terminus, vtpotè quia producitur per actionem, atque adeò non supponitur ad actionem; deficit à ratione veri subiecti respectu actionis, ideòque actio dicitur illi adhærere, non inhærere.

Probatur tertiò Conclusio: quia si materia prima acciperet existentiam à forma, & non existeret per propriam existentiam; sequeretur, materiam generari, & corrumpi ad generationem, & corruptionem formarum, à quibus accipit existentiam, generari

rari enim est accipere existentiam, corrumpi verò est deperdere existentiam, at hoc est falsum, & contrà communem sensum Philosophorum asserentium materiam esse ingenerabilem,& incorruptibilem, ergo.

Obijcies primò: communes loquutiones Philosophorum,qui materiam appellant non ens, non esse aliquid, non esse substantiam, esse potentiam, esse ens in potentia, poni in actu per formam, & similibus alijs modis de materia discurrunt, ergo materia debet carere propria existentia.

Respondeo: Materiam non esse ens completum, non esse aliquid, aut substantiam Physicè completam, quia est pars compositi. Dici quoque esse in potentia, Ens in potentia Physica, quia caret forma Physica,sed non dici ens in potentia Metaphysica, quia careat forma Metaphysica, seù actu entitatiuo, qui est existentia.

Obiicies secundò: ex duobus entibus in actu non potest fieri vnum ens per se, vt enim habet commune dictum, quicquid aduenit enti in actu, accidentaliter aduenit, sed si materia haberet propriam existentiam, iam esset ens in actu,ergo ex ipsa,& forma non posset fieri compositum, quod est ens per se.

Respondeo: Maiorem esse veram de ente in actu completo, non de ente in actu incompleto; Porrò materia habens propriam existentiam, haberet actum, & existentiam incompletam, sicuti enim materia habet essentiam incompletam, ità quoque haberet existentiam incompletam, ex qua simul, & ex altera existentia incompleta formæ, fieret compositum, quod est ens per se. Verùm quidem est, quòd materia est ens incompletum potentiale, & ideò magis incompletum, quàm sit ens incompletum forma, quæ est ens incompletum actuale.

Dices; ergo iam materia habet essentiam,& existentiam, ergo est composita ex essentia, & existentia, ergo iam esset ens completum, & consequenter ex illa, & forma non posset fieri vnum ens per se.

Respondeo: Materiam fore Metaphysicè compositam ex sui essentia, tanquam subiecto, & potentia Metaphysica; & ex existentia, tanquam ex forma Metaphysica; cùm quo tamen stat, vt Physicè sit incompleta, quia ipsa essentia, & existentia materiæ sunt potentia Physica respectu formæ Physicæ.

Obiicies tertiò: Datur purus actus omnem prorsus excludens potentialitatem, qualis est Deus, ergo datur pura potentia om-

nem prorsus excludens actum, talis non potest esse, nisi materia, dato enim vno contrariorum, debet dari & alterum, *ex Arist. 2. Cæli t.* 18.

Respondeo in primis, Maiorem non esse vniuersaliter veram, sicuti enim non valet, datur summum bonum, omnem excludens rationem mali, quale est Deus, ergo debet dari summum malum, quod excludat omnem rationem boni: quia quodcunque malum est ens, & omne ens est aliquo modo bonum, ità non valet vniuersaliter; datur purus actus, ergo & pura potentia. Prętereà Deus non est ità purus actus, vt omnem excludat potentiam, quia Deus habet potentiam actiuam: dictum autem Arist. debet intelligi de contrarijs positiuis, vti sunt calor, & frigus; non de contrarijs summè distantibus in perfectione essentiali, vt sunt Deus, & materia prima.

Obiicies quartò: omnis actus, aut est informans, aut per se subsistens, sed materia prima non est actus informans, vt patet, neque est actus per se subsistens, quia tales sunt Angeli, ergo materia nullo modo est actus.

Respondeo: Materiam esse actum per se subsistentem incompletum, quia est substantia incompleta, & omnis substantia per se subsistit, præcipuè verò materia, quæ est primum subiectum, & non potest alteri subiecto inhærere; cùm hoc tamen stat, vt sit adhuc quid imperfectum comparatiuè, tùm ad Angelos, qui sunt actus per se subsistentes, & completi; tùm ad formas substantiales, quæ licèt sint actus, & ipsi incompleti, tamen sunt in genere actus, materia verò est in genere potentiæ, & omnis actus ex suo genere perfectior est potentia.

Obiicies quintò: in vnoquoque genere debet dari aliquid, quod est per se tale, & aliquid, quod est tale per aliud, ergò in genere existentium debet dari materia, quę existit per aliud, nempè per formam, & forma, quæ existit per se.

Respondeo: in genere existentium solùm Deum habere existere per se, cætera entia, sicuti sunt creata, ita habent existentiam, vel à Deo, vel ab agente naturali.

Colligite ex his: quòd sicut materia prima habet propriam sui existentiam, ità quoque habet propriam subsistentiam, per quam subsistit per se, & independenter à subiecto, sicuti enim materia prima est substantia partialis, & incompleta, ità habet partialem, & incompletam subsistentiam. Prætereà, vt mox dicebam, materia est primum subiectum, ergo non potest alteri

subie-

ſubiecto inhęrere, aliàs non eſſet primum ſubiectum, & conſequenter debet per ſe ſubſiſtere, & habere propriam partialem ſui ſubſiſtentiam.

LECTIO VI.

Dependentia materiæ primæ à forma.

PRæmitto primò: poſſe vnum ab alio dependere dupliciter, primò per dependentiam cauſalitatis, ſeù à priori, quomodò effectus dependet à ſuis cauſis, vel etiam à conditionibus ad eius productionem prærequiſitis. Secundò poteſt vnum dependere ab alio aliàs ſibi accidentali, & omninò poſteriori ratione neceſſariæ alicuius connexionis, quam habeat cùm illo; hac ratione anima pendet à ſuis potentiis, & omnis eſſentia à proprietatibus, imò & omne ens creatum ab vbi, & duratione, impoſſibile enim eſt naturaliter exiſtere aliquod ens creatum, quod ens creatum non ſit in aliquo loco per vbi, & aliquo tempore per durationem.

Hanc dependentiam à poſteriori priùs impugnat, deindè approbat, & ingeniosè probat *Ouied. hic Controu. 2. p. 7. ꝟ. 2.* licèt enim id, quod eſt poſteriùs, nullum influxum, ſiuè moralem, ſiuè Phyſicum habeat in id, quod reſpectu eius eſt prius, & quod iam ſupponitur completè, & perfectè exiſtere, attamen vt ſaluetur communis ſententia admittens hanc dependentiam rei à ſuo poſteriori, poteſt ſatis probabiliter dici, id, quod eſt prius, habere intrinſecam, & eſſentialem exigentiam ad habendum aliquod ſibi poſterius, & ità iam id, quòd eſt prius habebit intrinſeçam, & naturalem connexionem cùm ſuo poſteriori.

Præmitto ſecundò: Thomiſtas cohærenter ad eorum doctrinam de cauſalitate formæ reſpectu Materiæ, aſſerere, dependere materiam à forma à priori, & tanquam à cauſa dante illi exiſtentiam, & conſequenter nec de abſoluta potentia poſſe materiam exiſtere abſque forma, quia implicat materiam exiſtere ſinè exiſtentia, quam accipit a forma. Scotiſtæ, & Recentiores talem dependentiam omninò negant, & conſequenter docent, poſſe de abſoluta potentia materiam exiſtere ſinè forma, a qua ſupponunt materiam dependere a poſteriori modo explicato; imò

*Ouied. Controu.*2. *p.7. §.3.* putat, etiam naturaliter posse conseruari materiam absque forma.

Quid sentiam duabus conclusionibus aperio.

Conclusio prima : Materia prima de facto, & naturaliter non potest existere absque aliqua forma substantiali.

Ità communiter sentiunt Auctores hic *Auerr.1. physic. com. 76. & lib.2.com.3. Auicen.2.met.cap.2.& 3. Thomist.1.physic.digres.vlt. Alex.lib.2.nat. Quæst.cap.11. Auersa quæst. 20. sect.10. Dico secundò, Arriaga disp.2.sect.6.subsect.3. Ruuius tract.1.q.5.à fortiori Thomistæ, qui nec de absoluta potentia volunt materiam posse existere sinè forma, & alij communiter.*

Contra *Marsilium in 3.q.13.art.1.Gabriel.in 3.d.2.q.vnica art 3. Ouied.Contr.2.p.7. §.3. & alios, quos citat Argentinas in 2.d.12.qu.vn.art.2.*

Probatur Conclusio : Materia prima de sua intrinseca ratione, & natura exigit habere aliquam formam, ergò naturaliter, & considerata eius naturali exigentia non potest esse materia prima absque omni forma, aliàs esset in statu violento, & sibi naturaliter indebito. Consequentia tenet. Antecedens difficilè probari, ostendit *Arriaga loc. cit.* vbi varias probationes adducit, & soluit, ostendendo esse parum efficaces.

Probatur tamen : quia materia de sua natura est pars incompleta, & imperfecta, ergò exigit de sua natura compleri, & perfici, at non completur, neque perficitur, nisi per formam, ergò iam exigit habere aliquam formam, à qua perficiatur, & compleatur.

Replicabis : Anima rationalis, & ipsa est pars incompleta, quæ exigit compleri, & perfici, & tamen naturaliter potest esse sinè subiecto, & sinè altera comparte.

Sed contra est quia, anima rationalis, licèt sit pars, tamen est ordinis, & naturæ spiritualis, atque adeò conditionis in suo genere perfectæ; hinc est, vt nobilissimas eliciat operationes, etiam quandò est extra subiectum; non sic materia prima, quæ est ex genere suo ens imperfectum potentiale, & prorsus inhabile ad exercendum suum proprium, & naturale munus recipiendi, si careat omni forma substantiali.

Dices : nulla causa habet intrinsecam exigentiam ad habendum effectum, ità vt sinè illo non possit naturaliter existere, & conseruari, ergò nec materia prima habet intrinsecam, & naturalem exigentiam ad habendam formam.

Respon-

Respondeo : negando antecedens, quia anima rationalis non potest esse naturaliter sinè suis potentiis, quas intrinsecè, & essentialiter exigit, sicut omnis essentia suas passiones, & proprietates; denique nulla est res creata, quæ essentialiter non exigat vbicationem, & durationem.

Replicabis : Potentias ab anima rationali; passiones ab essentia; vbicationem, & durationem emanare a re vbicata, & durante; at formæ substantiales non emanant a materia, ideò esto anima rationalis exigat suas potentias, & quælibet essentia exigat naturaliter suas proprietates, sicuti & quælibet res creata exigit vbicationem, & durationem, non tamen materia habet talem intrinsecam exigentiam ad formas substantiales.

Sed contrà est quia formę substantiales, licèt a materia non emanent, educuntur tamen ex illa, eductio autem æquiualet emanationi, perindè enim se habent, ac si emanarent, patet quia, quæ educuntur in suo esse, fieri, & conseruari dependent a materia, non minùs, ac ea, quæ emanant, ergò si in anima rationali ponitur intrinseca exigentia ad habendas sui potentias, etiam in materia prima aptè, & congruè potest, & debet poni intrinseca exigentia ad habendas formas substantiales.

Conclusio secunda: De absoluta Dei potentia potest materia separari ab omni forma substantiali.

Ita Scotistæ, & Recentiores communiter.

Contra Thomistas supracitatos.

Probatur Conclusio : quia Diuinæ Omnipotentiæ id solùm est denegandum, quod aliquam inuoluit contradictionis implicantiam, quod enim tale est, est purum nihil, & non ens, atque adeò non potest esse terminus Diuinæ Omnipotentiæ, cuius terminus est realis existentia, sed materiam primam existere sinè forma substantiali, non inuoluit contradictionis implicantiam, vt ex solutione argumentorum mox patebit; ergò.

Confirmatur quia : Materia minùs pendet à formis substantialibus, quàm hæ pendeant ab ipsa, quia earum est causa, sed formæ substantiales possunt esse extra materiam, & diuinitùs conseruari, quia vel ipsę formæ accidentales possunt esse sinè materia, vt patet in Sanctissimo Eucharistiæ Sacramento, vbi peracta consecratione remanet quantitas sinè substantia panis, ergò a fortiori poterit materia prima sine formis substantialibus conseruari.

Obicies primò : si Materia esset sinè forma substantiali, esset

actu, & non esset actu, sed hæc est manifesta contradictionis implicantia, ergo. Minor probatur quia, materia esset actu ex suppositione; non esset actu, quia non haberet existentiam, quia careret forma, a qua habetur omnis existentia, ergo.

Confirmatur quia: non potest dari esse accidentale sinè forma accidentali, ergo non potest dari esse substantiale sinè forma substantiali, ergo materia non potest esse aliquid substantiale, si careat forma substantiali.

Respondeo: ex dictis iam, & probatis materiam de se, & independenter a forma substantiali habere propriam existentiam: esto igitur careat omni forma substantiali, non tamen caret existentia.

Ad confirmationem dico; latam esse disparitatem, quia esse accidentale habetur a sola forma accidentali, non sic esse substantiale, nam Deus, & Angeli habent esse substantiale, & non per formas substantiales sibi superadditas, ità & materia prima habet suum esse substantiale, & non per formam substantialem.

Obiicies secundò: Materia est essentialiter ens incompletum, atque adeò dicit essentialem, & transcendentalem ordinem ad formam, tanquam ad terminum sui completiuum, & perfectiuum; ergo non potest existere sinè omni forma, & si implicaret forma, etiam materia prima implicaret, quia deesset illi ordo essentialis ad formam, nihil autem potest existere sinè suis essentialibus.

Respondeo: aliud esse, materiam implicare, si forma implicaret; & aliud esse, materiam implicare, aut non posse existere, non existente forma. Primum vltrò admitto, & nego secundum, quia benè potest stare ordo essentialis ad terminum, non quidem actu existentem, sed possibilem; imò etiam si terminus esset impossibilis, posset ad illum esse ordo essentialis, & transcendentalis, nam de facto scientia transcendentaliter, & essentialiter refertur ad obiectum, quamuis obiectum si nihil, & non ens, aut ens implicans, & impossibile.

Obiicies tertiò: omne ens constituitur in determinata aliqua specie per formam, ergo si materia careret omni forma substantiali, non esset in aliqua determinata specie, & consequenter non posset esse in rerum natura, nihil enim existit, quod non sit determinatæ alicuius speciei.

Respondeo: per formam omne ens constitui in determinata specie completa, non in determinata specie incompleta, ideò materia

teria in casu separationis ab omni forma substantiali, esset in aliqua specie incompleta, & partialis.

Quæri solet hic: an facta semel separatione materiæ ab omni forma substantiali, opus esset nouo miraculo ad conseruandam materiam sic separatam, ità vt debeat Deus nouo, & maiori influxu concurrere ad conseruandã materiam ab omni forma substantiali, quam anteà concurrebat ad conseruandam eandem materiam vnitam formæ substantiali.

Sentio: Deum non debere concurrere maiori influxu ad conseruandam materiam sinè forma: ratio est, quia res ad sui conseruationem non exigit maiorem, & vberiorem influxum, quàm anteà, nisi quando ipsi subtrahitur aliqua causa, à qua in conseruari dependebat, tunc enim talis influxus debet à Deo suppleri, sed iam ex dictis, & probatis, materia non dependet à forma, tanquam à causa dante illi esse, aut existere, ergo ad hoc, vt conseruetur sinè forma, non indiget maiori, & vberiori influxu.

Dices; materia esset in statu sibi violento, & prçternaturali, ergo nouo modo, & nouo concursu conseruaretur à Deo, ac conseruaretur anteà; sed nouus iste concursus non esset minor, ergo maior priori concursu, quo conseruabat eandem materiam vnitam formæ, ergo,

Respondeo: non fore materiam in statu violento positiuè, quasi aliquod positiuè contrarium statui naturali materiæ superadditur, sed esse in statu violento negatiue, quia deesset illi aliquod sibi connaturaliter debitum, non ergo requiritur nouus concursus positiuus ad sic conseruandam materiam, sed sufficit concursus negatiuus consistens in denegatione, seù separatione formæ, aliàs naturaliter debitæ; seù sufficit, quòd desit materiæ ille concursus, qui præerat, quò ad formam, & quò ad esse informatum ipsius materiæ, ità loquitur *Scotus in 2.d.12. quæst. 2.* Vel denique vt explicat *Ioannes Cardinalis Lugo in Manuscriptis*, miraculosum Dei concursum ad conseruandam materiam sinè forma, fore miraculosum in posteriori, non in priori; seù miraculum consistere, non in conseruatione materię, sed in expoliatione materiæ ab omni forma, & impeditione agentium naturalium à productione omnis formæ substantialis in materia.

LECTIO VII.

Aliæ Quæstiones de materia prima resoluuntur.

QVæstio prima solet esse: an materia prima habeat appetitum ad formas, tàm substantiales, quàm accidentales. Verùm appetitus non nisi Metaphoricè appropriatur materiæ, sicuti & vnicuique enti inanimato, & non viuenti ; propriè enim appetitus dicitur de viuentibus, & animatis, saltem anima sensitiua, in his enim adest potentia appetitiua obiecti sibi boni, & conuenientis, vbi proprius actus talis potentiæ appetitiuæ dicitur appetitus; hic diuiditur, vt alius sit appetitus desiderij, & alius sit appetitus complacentiæ ; appetitus desiderii fertur in bonum absens, vt absens: appetitus complacentiæ fertur in bonum præsens, & iam possessum.

Ducta igitur Metaphora à viuentibus ponitur in materia duplex iste appetitus, idest, naturalis inclinatio, & propensio ad formas tùm substantiales, tùm accidentales, ità tamen, vt primariò talis appetitus feratur in formas substantiales, secundariò accidentales.

Ratio autem ponendi talem Appetitum in materia est, quia vnumquodque ens inclinat naturaliter ad id, quod est sibi bonum & conueniens, sed formæ substantiales sunt quid maximè bonum, & maxima perfectio materiæ primæ, ergo materia appetit formas; & quia formæ substantiales sunt maius bonum, quàm formæ accidentales, ideò materia primò appetit formas substantiales, secundariò appetit formas accidentales.

Porrò quandò hic appetitus fertur in formas actu existentes in materia, dicitur complacentia, quando fertur in formas absentes, dicitur appetitus desiderij.

Quæstio secunda solet esse de proprietatibus materiæ primæ.

Et quidem materiæ prima proprietas est, quòd illa sit ingenerabilis, & incorruptibilis Ità *Arist. 1. Phys. t. 82. & communiter omnes alij Philosophi.* Ratio est, quicquid generatur, generatur ex subiecto, quicquid corrumpitur, corrumpitur, & desinit in subiectum, sed materia ipsa est primum, & vltimum subiectum, ergo non habet aliud subiectum, ex quo generatur, aut in quod

cor-

corrumpatur, & resoluatur materia, ergo immediatè creatur à Deo ex nihilo, & in nihilum à Deo solo potest resolui, & anihilari, solius enim Dei est res naturales anihilare, sicuti & creare.

Dices; si materia esset ingenerabilis, & incorruptibilis, ergo posset dici compositum esse ingenerabile, & incorruptibile, quod est falsum, ergo.

Respondeo: prædicata negatiua vniuersaliter distribuere, ideò non posse dici compositum ingenerabile, & incorruptibile, quamuis habeat materiam ingenerabilem, & incorruptibilem, sensus enim esset, quòd secundum omnes sui partes, esset ingenerabile, & incorruptibile, quod est falsum.

Est tamen materia causa generationis, & corruptionis rerum, quia cùm omnes formas appetat, & non possit omnes simul habere, est in causa, vt aliæ generentur, & aliæ corrumpatur: ideòque etiam dicitur malefica, & nouerca Formarum.

Altera proprietas Materiæ est: quòd habeat quantitatem interminatam; idest indeterminatè, & indefinitè sumptam, vbi nomine quantitatis indefinitè acceptæ venit extensio localis, seu externa, abstrahendo ab eo, quòd sit maior, aut minor, nam idem pugillus materiæ nunc magis extenditur, dum rarescit, nunc minùs extenditur, dum densatur, & quia omnis proprietas, & est inseparabilis ab eo, cuius est proprietas, & est illi coæua, seù simul existens; ideò quantitas, & est inseparabilis à materia, & est illis coæua.

Quæstio tertia solet esse; an materia prima sit vna specie.

Et quidem communis sententia vult, materiam primam omnium corporum sublunarium esse vnam speciè; quia materia prima constituitur in suo esse specifico per esse subiectum passiuum formarum, sed omnes materiæ omnium corporum sublunarium sunt æquè capaces, sunt eque passiuum subiectum omnium formarum; ideò materia prima est vna specie in omni corpore sublunari. An verò materia sublunaris, & materia Cælestis sit vna specie, in libris de cœlo examinabimus.

Dices, Formę differunt specie inter se, ergo & materiæ.

Respondeo: negando consequentiam, quia quęlibet materia est capax omnium formarum, ideò ex diuersitate formæ non licet inferre diuersitatem materiæ, sicuti neque ex diuersitate actuum intellectus, licet inferre diuersitatem specificam ipsius intellectus.

Dices secundò : *planta*, & homo differunt specie inter se ; ergo & eorum materiæ.

Respondeo : nego consequentiam,quia compositorum diuersitas specifica habetur à forma , quę est pręcipua eorum pars, non à materia.

Quæstio quarta solet esse: an materia prima respiciat, & dicat ordinem essentialem ad formas in communi , an ad formas in particulari ?

Sententia mea est: materiam primam non respicere formas in communi,sed in particulari; ratio est, quia reuerà cum non detur forma in communi,vt probatum suppono in logicis,ideo non potest ab illa actuari , & perfici materia, quæ propterea respicit formas in particulari , non quidem indeterminatè, siuè hanc, siuè illam, quo modo etiam si esset impossibilis forma canis, verbi gratia, adhùc materia esset eadem,quæ prius,& nullum amitteret prædicatum essentiale, atque intrinsecum : sed eas respicit determinatè , per singulos enim respectus respicit singulas formas, quarum si vna sit impossibilis,materia non remanet eadem essentialiter , sed intrinsecè mutaretur , amittendo illum respectum.

Probatur quia: si data impossibili Forma Canis,verbi gratia, adhùc est materia, ergo etiam data impossibili forma leonis esset eadem materia , & sic data impossibili omni forma , adhuc esset eadem materia,quod est falsum; sicuti omnipotentia diuina,quæ respicit creaturas indeterminatè, ità se habet,vt si essent impossibiles omnes creaturæ, adhùc tamen esset idem Deus;hoc autem dici non potest de materia,quæ de sua natura est complebilis, & pars essentialis de se ordinata ad compositum.

Dices; data hac doctrina , sequeretur materiam primam respicere infinitas formas possibiles ; vndè Angelus perfectè cognoscens entitatem materię, cognosceret formas actu infinitas.

Respondeo : negando sequelam , quia materia prima respicit formas possibiles duntaxat in hoc ordine , & dispositione rerum : hæ autem non sunt infinitæ , & indeterminatæ : Prætereà intellectus Angelicus potest cognoscere infinita obiecta , non solum in hoc ordine, & dispositione rerum, sed etiam in alio ordine, & dispositione rerum , & tamen de facto licèt perfectè cognoscat intellectum suum , non tamen cognoscit omnia obiecta in omni ordine rerum possibilia.

LE-

LECTIO VIII.

De priuatione, & quomodo sit Principium.

PRiuatio ab *Arist.6.Met. t.27.* definitur, quæ sit carentia formæ in subiecto apto ad habendam illam formam; in quia definitione *Tò carentia formæ*, ponitur loco generis, quia etiam negatio est carentia formæ. *Tò in subiecto apto*, ponitur loco differentiæ; quia per hoc differt priuatio à negatione, quæ est carentia formæ in subiecto non apto: hinc cæcitas in oculo hominis est priuatio; cæcicitas in lapide est negatio, quia oculus hominis est aptus natus ad habendum visum, non sic lapis; & licèt sæpè negatio, & carentia formæ explicentur termino positiuo, vt Cęcitas, & tenebræ, reuerà tamen ipsa carentia formæ est non ens.

Quia ergo priuatio reuerà est non ens, & est omninò opposita formæ oppositione priuatiua, non ità facilè explicatur, quomodo sit Principium Generationis naturalis, non enim potest principiare in instanti generationis, quia tunc est forma: priuatio autem, & forma non possunt esse in eodem instanti, non potest principiare ante instans generationis, quia ante instans generationis priuatio non est; & quod non est, principiare non potest. Dixi mutationis naturalis, quia certum est, non esse principium compositi substantialis, cùm non sit eius pars essentialis, & intrinseca; vt iam etiam suprà explicauimus.

Primò ergo, nonnulli volunt, priuationem principiare in ipsomet instanti Generationis simul cùm forma, non enim reputant absurdum, simul esse priuationem, & formam.

Ità ***Bacconus in 3 d.3.quæst.2. art. 3. Vertorius Parisiensis in summulas Petri Hispani tract.1.tit. de lege contradictoriarum ad 4.& plures alij, quos suppresso nomine refert Dur. in 3.d.3.q.1.n.5.***

Sed alij multò probabiliùs defendunt, priuationem esse principium mutationis, & generationis non quidem in eodem illo instanti, in quo est forma, sed in instanti immediatè antecedenti; mutatio enim, & ipsa generatio, vt mutatio est, est ens successiuum, atque adeò plura instantia includit, quibus perficitur, & com-

& compleƈtur; includit ergo primò instans illud, in quo est priuatio, & non est forma; includit deindè instans illud, in quo est forma, & non est priuatio; sicuti enim Dies, verbi gratia, includit Auroram, & Vesperas, ita tamen vt Aurora præcedat Vesperas, quæ deindè subsequuntur; ita priuatio principiat mutationem in aliquo instanti priori ad formam, quæ deindè subsequitur in alio instanti posteriori, mutatio tamen vtrumque includit, ex vtroque componitur, quia ens successiuum est, atque adeò constat ex partibus, quarum aliquæ sunt priores, aliæ posteriores, ad differentiam entis permanentis, cuius partes omnes simul existunt.

Ità *Mayronius in* 1. *dist*.43.*quæst*.3.*Greg.dist*.30.*quæst*.10. *art*.3.*Suarez disput*.19.*Met.sect*. 9.*num*.8. *Auersa q*.10 *sect*. 6.*Dico secundò*. Licèt hi auctores non ità claré rem istam explicent.

Conclusio mea est: Priuatio principiat in instanti antecedenti ad formam.

Probatur Conclusio quia: sic benè explicatur, priuationem principiare, & ex alia parte saluatur, priuationem non esse simul cum forma substantiali, cuius est priuatio, ergo. Antecedens quò ad primam partem probatur quia, sicuti Aurora principiat diem in instanti, in quo non sunt Vesperæ, & benè intelligitur dies, vt potè res successiua, componi ex Aurora, & Vesperis sibi inuicem succedentibus, ità benè potest intelligi, & explicari, mutationem fieri, & principiare per priuationem, & formam sibi inuicem succedentes, ita vt priuatio antecedat, & sit veluti primum initium & deindè succedat forma, ergo.

Obijcies primò; mutatio, antequam sit forma, non est, ergo tunc non est principiata à priuatione.

Respondeo: mutationem tunc non esse secundum omnes sui partes, & complerè, sed esse incompletè, seù initiatiuè, & secundum aliquam sui partem, est enim secundum terminum à quo, mutatio .n. est transitus à termino à quo ad terminum ad quem, atque adeò includit terminum, à quo, & terminum ad quem tanquam duas sui partes, vnam priorem, alteram posteriorem.

Obijcies secundò; Principium dicit realem relationem ad principiatum, sed priuatio, cum sit non ens, & nihil, non potest dicere relationem realem, ergo.

Respondeo: maiorem esse veram de principio realiter influente,

te, talis non est priuatio; hæc enim principiat, non realiter influendo, sed potius recedendo, principiat enim per modum termini à quo, scilicet, à quo recedit mutatio, dum transit ad terminum, ad quem.

Obijcies tertiò: expellens, & expulsum debent esse simul, sed forma expellit priuationem, ergo debet esse simul, & in eodem instanti cum priuatione.

Respondeo: Maiorem esse veram, quando expellens positiuè, & per realem positiuam actionem destruit, & expellit: tunc enim, quia expellens debet agere in expulsum, debent existere expellens, & expulsum, illud, vt agat, istud, vt recipiat actionem sui expulsiuam; at quando aliquid expellitur ratione incompatibilitatis, & incompossibilitatis simultaneæ cum alio sui expellente, non solum non debent esse simul expellens, & expulsum, sed necessariò vnum præcedit, aliud subsequitur, hoc enim est, duo esse incompatibilia, & incompossibilia, simul non posse esse in eodem subiecto.

LECTIO IX.

Definitur forma substantialis.

PRæmittitur primò: formam substantialem variis appellari nominibus: quorum aliqua eius perfectionem explicant, & declarant, alia eius munus, officium, & effectum, quem causat, & exercet circà materiam, & circà compositum assignant. Primi generis nomina sunt, *Mens*, *& diuina proles* à Platone appellatur in Timæo, quia est adumbrata quędam similitudo diuinæ mentis: vndè etiam ab *Arist. hic cap. 9.* dicitur, *quidpiam diuinum, & cap. 8. t. 81.* dicitur pulchrum. *Forma appetitur à materia sicut pulchrum à turpi*: communi, & vulgari appellatione, dicitur forma, eo quòd formet, & poliat ruditatem materiæ. Secundi generis nomina sunt, character, quia contradistinguit vnum compositum ab alio, imprimendo quodammodo vni composito notam, qua ab alijs dignoscitur, & discernitur, ab *Arist. 2. Phys.* appellatur ratio, & hic dicitur, quod quid erat, esse, idest, ratio formalis, & quidditas, seù essentia compositi; appellatur actus, quia actuat materiam.

Pręmittno secundò: Formam substantialem dari, certum esse

in

in Scholis, & omissis pluribus argumentis, quibus formæ existentia probatur ab auctoribus; præsertim ab *Arriag hic disput. 3. sect.1.*

Probatur primò ratione petita ex ipsis rerum naturis: quia aqua quantumuis calefiat, relicta tamen suæ naturæ, pristinam recuperat frigiditatem, ergo manet in ipsa aliquod principium illius frigiditatis, sed hoc non exigit potiùs frigus, quam calorem, ergo est forma substantialis Aquæ. Nec enim potest dici, quòd principium talis frigiditatis sit forma accidentalis, quia vel talis forma supponeret aliud principium prius se, & tale erit forma substantialis, quia hæc esset primum principium, & radix operationum naturalium, vel non supponit aliud principium, & tunc ipsa erit forma substantialis, quia iam esset de primo conceptu aquæ, & prima radix operationum eius.

Probatur: quia de Fide est, definitum in *Concilio Lateranensi III. sub Leone X. sess. 8. & in Clementina vnica de summa Trinit.* Dari in homine, præter Corpus, seù materiam, animam rationalem, quæ est vera forma corporis, sed eadem militat ratio de composito humano, seù de homine, ac de reliquis compositis naturalibus. Ergo in iis, præter materiam, dari debet forma, tanquam ratio formalis determinatiua, & completiua materiæ primæ, de se cæteròqui indeterminatæ, & omninò incompletæ.

Definitur ergo, forma substantialis ab *Arist. 5. Met t. 2.* forma est ratio ipsius, quod quid erat esse; quæ definitio sic clarius redditur ab auctoribus: forma est actus substantialis materiæ primæ, cùm ea constituens compositum naturale. In qua definitione, *Tò actus*, stat loco generis, quia in hoc conuenit cum forma accidentali; *Tò substantialis*, stat loco differentiæ, cætera de se satis clara sunt.

Verùm quia forma est actus materiæ, quatenus illam actuat, & perficit, ideò dicit ad materiam ordinem essentialem, & transcendentalem, sicuti & materia, vt iam diximus, dicit ordinem transcendentalem, & essentialem ad formam, quia ab ipsa actuatur, & perficitur.

Obiicies primò contrà definitionem formæ hic assignatam: forma substantialis dicit transcendentalem ordinem ad materiam, tanquam ad sui subiectum, quod actuat, & in quo recipitur, ergo iam dependet à subiecto, ergo non est substantia; hæc enim est independens a subiecto.

Respon-

Respondeo iam nos in Logicis assignasse, differentiam inter formam substantialem, & accidentalem petendam esse ex eo, quòd licèt vtraque dependeat à subiecto, tamen forma substantialis de se est apta à subiecto non dependere, non sic autem forma accidentalis.

Obijcies secundò: materia prima in superiori Lect. 3. explicata est, & definita per ordinem ad formam, ergo non benè modò forma explicatur, & definitur per ordinem ad materiam, sic enim committitur vitiosus circulus.

Respondeo: Relatiua non posse aliter explicari, & definiri, nisi ad inuicem, vnum per aliud, & è contrà: & sanè in relatiuis circulus non est vitiosus.

Obiicies tertiò. *ex Arist. Met t. 15. & 2. de anima t. 7.* ita ex materia, & forma fit vnum, sicuti ex aere, & figura vna statua, sed statua est vnum per accidens: ergò ex materia, & forma non fit Compositum naturale, quod est vnum per se, & substantiale.

Respondeo: eam similitudinem ab Aristotele adductam tenere solum quò ad hoc, quòd sicuti ex materia secunda, & forma accidentali; ex ære, & figura fit vnum, ità ex materia prima, & forma substantiali fit vnum, non tamen tenere quò ad alia; similitudines enim, & exempla claudicante, non tenent quò ad omnia, sed quò ad aliqua, aliàs non essent exempla, & similitudines, sed potiùs identitates.

LECTIO X.

An Forma sit tota Essentia Compositi.

Hac in re tres sunt Philosophorum sententiæ omninò diuersæ inter se, & oppositæ.

Primò ergo nonnulli defendunt, solam formam esse solam, & totam quidditatē compositi, seù corporis naturalis, ac proindè materiam non spectare ad essentiam, & quidditatem naturalis compositi. Ità *Auerr. 7 Com. 21. Iandunus 7. Met. quæst. 14. Alex. Alphron. 2. Met. tract. 12. Temistius 3. de anima tract. 9. & 38.*

Secundò alij ex opposito contendunt materiam esse solam, & totam quidditatem compositi, Formam verò esse terminum

quendam intrinſecum materiæ, & non ſpectare ad Eſſentiam; & quidditatem compoſiti. Ità *Riccard. quodlib. 2. quæſt. 1. & quælib. 4. quæſt. 5. art. 1. Aureol. in 2. diſt. 12. quæſt. 2. art. 1. Auicebron. in lib. Fontis Vitæ; citantur Philoponus; & Galenus pro hac ſententia à Franciſco Le Rees Com in. Phyſ. art. 1.* nam in in ſententia Philoponi, & Galeni, non datur forma ſubſtantialis, ſed loco eius ſubſtituitur Craſis quædam, & temperies qualitatum, vndè remanet, quòd materia ſit ſola, & tota eſſentia compoſiti.

Tertiò communiter reliqui omnes Philoſophi, tàm antiqui, quàm recentiores omnium Scholarum, & Claſſium vnanimi conſenſu defendunt, tàm materiam primam, quàm formam eſſe partes ſubſtantiales compoſiti naturalis.

Concluſio mea eſt: non ſola Forma, ſicuti nec ſola materia, ſed vtraque eſt tota eſſentia compoſiti, ſeù corporis naturalis.

Probatur concluſio primò quia compoſitum naturale, quod eſt Homo, reſultat ex materia prima, & forma, ex corpore, & anima rationali tanquam ex partibus eſſentialibus, & ſubſtantialibus, ſed eadem eſt ratio de hoc compoſito naturali, quod eſt homo, & de reliquis naturalibus compoſitis, ergo. Maior probatur quia: habemus in Symbolo Athanaſij ſicut anima rationalis, & caro vnus eſt Homo, ita Deus, & Homo vnus eſt Chriſtus, ergo iam Homo coaleſcit ex carne, ſeù Corpore, ſeù materia prima, & anima rationali, tanquam forma, eodem modo, quo Chriſtus coaleſcit ex Deo, & Homine, ſed neque ſolus Deus conſtituit Chriſtum, nec ſolus, Homo, ergo nec ſola anima conſtituit Hominem, nec ſolum corpus; hinc benè habet *D. Auguſtinus 19. de Ciuit. Dei cap. 3.* Homo neque eſt Anima ſolum, neque ſolum corpus, ſed ex vtroque compoſitus. Confirmatur quia: in triduo mortis Chriſti Domini diſſolutum fuit hoc compoſitum, quod in Chriſto erat Homo, ſed anima remanſit vnita verbo diuino, hoc enim, quod ſemel aſſumpſit, nunquam dimiſit, (Theologicum axioma) ergo ſi hoc compoſitum, quod eſt Homo, conſiſteret in ſola anima, hoc compoſitum, quod eſt Homo, non fuiſſet mortuum, quod eſt apertè falſum, imò & contrà fidem, ergo.

Verum quia: tota difficultas defendendi hanc doctrinam oritur ex efficacia argumentorum; quæ in contrarium objiciuntur, ideò ad eorum diſſolutionem nunc accedamus.

Objiciunt ergo primò; Homo continuò augetur, & diminuitur,

tur, augetur quidem; quia nouas, & nouas materiæ partes acquirit; diminuitur, quia alias, & alias veteris materiæ partes deperdit vi caloris naturalis humidum radicale continuò depascentis; vndè fit, vt homine sene nulla iam sit pars materiæ, quam habebat infans, vel puer, sed omnia omninò diuersa materia successerit, & tamen est idem numero homo, qui erat puer, & qui modo est senex, ergo materia non spectat ad intrinsecam, & essentialem hominis compositionem.

Respondeo, rigorosè, & Physicè loquendo, non remanere eundem hominem, sed remanere duntaxat hominem moraliter eundem, partes enim materiæ, quæ adgenerantur, reponuntur in eodem loco, eodem modo, seruata eadem dispositione, & figura; Prætereà istæ partes non omnes simul, sed successiuè, & paulatim reponuntur, ideò insensibilis cum sit mutatio, moraliter, & communi, ac prudenti hominum existimatione, idem omninò homo reputatur senex, & puer, sicuti idem est fluuius, quamuis in eo nouæ, & nouæ semper aquæ superueniant, & fluant.

Respondent alii semper remanere quasdam partes primigenias; & eandem Vnionem esse reproducendam in generali resurrectione, docet *Scotus in 4. dist. 43. quæst. 1.* & ideò remanere eundem hominem ratione illarum partium, & ratione vnionis eiusdem.

Obijcies secundò; Argumentum, quo (vt refert Iustinus Martyr in quæstionibus Græcorum (vtebatur Gentiles contrà Christianos, vt articulum resurrectionis mortuorum impugnarent.

In resurrectione mortuorum idem homo numero, qui perierat, debet resurgere, sed non remanet in eodem homine eadem portio materiæ, ergo vel materia non spectat ad essentialem constitutionem huius compositi, quod est homo, vel non resurgit idem numero homo, qui erat mortuus. Minor probatur; quia materia vnius hominis per varias transmutationes fit sæpè materia alterius hominis, vt patet in ijs, qui humanas carnes comedunt, at impossibile est, quòd materia eadem numero spectet ad duplex numero compositum, ergo.

Respondeo: ad diuinam prouidentiam spectare res ita ordinare, ac disponere, vt non tota materia vnius hominis euadat materia alterius, atque adeò in homine, qui resurgit, licèt non sit tota eius materia est tamen aliqua eius pars; quòd sufficit, vt dicatur idem homo moraliter: vt enim benè habet *D. Augusti-*

nus 22. *de Ciuit. Dei c.2.* quem Deus mirabiliter creauit, potest modo mirabiliori recreare.

Obijcies tertiò: idem est principium constitutiuum, & distinctiuum ex *Arist. 7. Met. t* 41 sed homo, verbi gratia, ab omni alio composito naturali per solam formam distinguitur, ergo. Minor probatur; quia per materiam primam, quæ est eadem, & communis omni indiuiduo non distinguitur homo ab alijs compositis.

Respondeo: quòd etiam per materiam distinguitur homo ab alijs compositis, nam materia hominis per proprium, & peculiarem respectum essentialem respicit animam rationalem, vt supra explicaui Lect. VII.

Præterea, Methaphysicè loquendo, genus est essentiale constitutiuum entis Metaphysici, & tamen est commune pluribus speciebus, atque adeò non est principium distinctiuum, quare illud axioma solùm habet locum in forma substantiali, prout illa distinguitur à forma accidentali, habet locum in definitione, de qua ibi loquitur Arist. definitio enim est principium constitutiuum, & distinctiuum; quia duas habet partes, Genus, & differentiam: & sic ratione generis, est principium constitutiuum, ratione differentiæ est principium distinctiuum.

Obijcies quartò; pro Galeno, posito, vel sublato conuenienti temperamento, & Crasi; ponitur, & tollitur id, quod dicitur forma substantialis, ergò verè hæc forma non datur, neque est pars substantialis compositi.

Respondeo: in primis falsum esse antecedens, nam sæpè notabiliter mutatur, imò & deletur temperies, vt patet in aqua calidissima, & tamen res non perimitur. Præterea neganda est consequentia, dato enim antecedente solùm sequitur, vel ipsam formam in suo conseruari dependere à certa qualitatum temperie, & Crasi.

LECTIO XI.

Formarum Productio, & Origo.

NOta cùm sit Origo materię primę, quam cùm alijs Philosophis probauimus immediatè creari à Deo, vlteriùs progredimur ad inuestigandam originem formæ substantialis; & sanè

sanè Origo substantialis formæ fuit adeò semper occulta, & inuoluta, vt antiquos Philosophos in Plures, & planè absurdas coegerit abire sententias.

Nonnulli opinati sunt: formam substantialem immediatè creari à Deo, vt est cõmunis sententia de materia prima. Hanc opinionem tribuit *Albertus in 2. d.* 18.*art.*12. *Platoni in Phædone, & Auicen.* 1.*sufficientiæ cap.*10.*&* 9.*Met.cap.*4.

Alij è contrà opinati sunt: Formam substantialem latitare,& absconditam esse in sinu, & gremio materiæ, è quo deindè virtute agentis naturalis educerentur, & foras quodammodo extraherentur. Hanc opinionem tribuit *Franciscus Le Reès in Phys. Com sect.*3.*art.* 3. *Anaxagoræ, & Democrito.*

Recentiores aliqui putarunt in materia formam præexistere, vel secundum quasdam inchoationes, vt voluerunt *Alb.*1.*Physic. tract.*3.*cap.*3. *Sotus ibidem Soncinas* 8.*Met. quæst.*28. vel secundum quasdam possibilitates, vt voluit *Duran. in dist.* 18. *quæst.*2.

Sed iam contrà has omnes sententias tanquam omninò absurdas, & antiquatas conclamatum & in Scholis, ideò.

Conclusio mea sit: forma substantialis corruptibilis, & materialis vi agentis naturalis educitur de potentia passiua materiæ.

Dixi forma corruptibilis,& materialis,quia de anima rationali, vtpotè forma incorruptibili, & spirituali suo loco dicemus, sicuti etiam de forma incorruptibili Cœlorum,& de formis Elementorum.

Probatur Conclusio; quia forma substantialis in suo esse, fieri, & conseruari dependet à materia, ergo ex eius potentia passiua educitur, consequentia tenet; quia omnium concepitu,& sensu educi formam,est formaliter in suo esse, fieri, & conseruari ab illa dependere,licèt enim, vt sic, & vniuersaliter loquendo,in suo esse,fieri,& conseruari dependere ab alio,non sit ex illo educi, quia potest vnum ab alio dependere in esse, fieri, & conseruari tanquam à causa efficiente, aut etiam tanquam à conditione;attamen iuxtà subiectam materiam,cùm aliundè constet materiam primam, neque esse causam efficientem,neque conditionem, si ab illa dependeat forma in esse,fieri,& conseruari, dependet tanquam à causa materiali,& non aliter.

Antecedens probatur à priori; quia forma substantialis cùm sit ordinis naturalis, petit de sua natura produci ab agente na-

turali per naturalem actionem, sed actio naturalis est omninò dependens à materia, tanquam à subiecto recipiente, & sustentante, nullum enim naturale potest operari ex non præiacente subiecto, seù ex nihilo, ergo forma substantialis dependet à materia, tanquàm à subiecto eam recipiente: & sustentante, effectus enim est eiusdem conditionis cum actione, per quam producitur.

Probatur secundò idem antecedens à posteriori: quia forma substantialis in suo operari omnimò dependet à materia, forma enim si à materia, seù corpore separetur; nullam eliciet operationem, ergo, & in esse, fieri, & conseruari à materia, & corpore dependet; modus enim operandi sequitur modum essendi.

Obijcies primò: anima rationalis in suo esse, fieri, & conseruari dependet à materia, vt patet, tùm quia non creatur, nisi in materia, tùm quia non exercet suas operationes, nisi in corpore, & dependenter à corpore, & tamen non educitur, sed immediatè creatur à Deo, ergo quamuis forma substantialis corruptibilis in suo esse, fieri, & conseruari dependeat à materia, non proindè ex illa educitur.

Respondeo: In primis animam rationalem non dependere à materia, tanquam à subiecto recipiente, & sustentante, potest enim anima rationalis naturaliter existere separata à corpore, vt patet in morte hominis naturalis, quæ nihil est aliud, quàm naturalis separatio animæ rationalis à corpore. Præterea anima rationalis exercet suas nobilissimas operationes, intellectionem, & volitionem, etiam quando est separata à corpore, non sic forma substantialis corruptibilis.

Obijcies secundò: ex nihilo nihil fit, ergo formæ substantiales fiunt ex aliquo sui, & non ex nudo subiecto, ergo sunt in subiecto aliquæ inchoationes formarum.

Respondeo: sensum illius axiomatis ex nihilo nihil fit, esse huiusmodi, ex nullo præiacente subiecto, nihil fit; non verò esse sensum, quasi omne quod fit, fiat ex aliquo sui esse antecedente, siuè perfecto, siue imperfecto, & inchoatiuè se habente.

Obijcies tertiò: quod ex alio educitur anteà in illo latebat, & absondebatur, ergo si forma educitur de potentia passiua materiæ, iam in illa latitabat.

Respondeo distinguendo antecedens, si educatur ex alio tanquam ex loco, seù per solam loci mutationem, concedo, si educatur

tatur ex alio per actionem productiuam, tanquam ex causa materiali, nego antecedens, hoc secundo modo educitur forma substantialis, quæ in ea iam virtualiter continebatur, sicuti & effectus virtualiter continetur in sua causa effectiua, ex qua etiam dicitur educi.

LECTIO XII.

An præter partes ponenda sit vnio.

EX materia prima, & forma substantiali hucusque assignatis, & explicatis conflari, & tanquam ex duabus partibus coalescere compositum, certum est apud omnes. Sed an præter assignatas partes, superaddendus sit modus vnionis, quo ipsæ partes vniantur, variæ sunt, & diuersæ Philosophorum sententię.

Primò ergo nominales, vti sunt modorum omnium hostes iurati, hunc modum vnionis, tanquam omninò superfluum ad faciendum compositum naturale, seù totum, omninò negant, & tollunt. Ità *Gregor. de Arimino in 2. d. 18. q 2. Maior ibidem dist. 2. qu. 2. art. 1 Bacconus in 3. dist. 1. quæst. 1. art. 1. & quæst. 2. a. 2. Occham in 1. dist. 32. quæst. 1. ad 2.* Ex Thomistis hanc sententiam sequuntur *Caie. 1. par. quæst. 2. Medino ibidem. Aureol. in 4. d. 44. art. 6. Aluarez 3. p. disp. 13.*

Altera sententia omninò contraria defendit præter materiam, & formam, dandum esse modum vnionis substantialis in ordine ad faciendum compositum naturale, seù totum. Ità ferè *omnes Thomistæ, paucis illis exceptis, quos mox citauimus; horum longam seriem referunt, & sequuntur Complutenses hic disp. 6. qu. 2. §. 2.* ferè omnes recentiores, quos cit & sequitur *Ouied. hic controu. 6. p. 1. §. 1. Franciscus Le Reès in Phys. com. art. 5. §. 1. Auersa quæst. 19. sect. 5.* & quamuis hi recentiores modum superadditum relationis negauerint, apertè tamen pugnant pro modo vnionis: an consequenter philosophentur, ipsi sint Iudices.

Conclusio mea est: Præter partes, materiam, & formam, admitti debet vnionis modus substantialis ad faciendum compositum naturale, seù totum.

Probatur conclusio primò: auctoritate *Aristot. 8. Met. cap 6. t. 15.* vbi ex professo videtur hanc difficultatem tractare, &

positæ conclusioni omninò fauere; *circa definitiones, & circa numeros, quæ causa est, vt vnum sint? omnium namque, quæcunque plures partes habent, & non est totum, quasi coaceruatio, sed ipsum totum est aliquid aliud præter partes, est aliqua causa, nam in corporibus quibusdam tactus est causa, vt vnum sint; quibusdam verò viscositas, aut aliqua alia talis passio. Definitio verò vna est, non coniunctione, vt ilias, sed eo quod vnius est.* Et versus finem, *æs esse triangulum, est compositio æris, & trianguli; & album esse, est compositio superficiei, & albedinis.* Et sanè per totum hoc caput, assignat plura genera compositorum, semper inculcans, compositum, quod est vnum per se, includere aliquid aliud præter partes, ità vt nihil clarius possit in Aristot. desiderari.

Probatur secundò conclusio: Quia vnus homo verè, & propriè generat, & producit alium, ergo debet assignari proprius, & formalis terminus talis actionis productiuæ, sed formalis terminus talis actionis non est materia, quæ immediatè creatur à Deo, non forma, nempè anima rationalis, quæ & ipsa immediatè à Deo creatur, ergo erit ipsa vnio substantialis.

Neque enim potest dici, quòd terminus talis actionis, sint dispositiones, aut præsentia localis harum partium, quia tàm dispositiones, quam ista præsentia localis est accidens, sed accidens non potest esse formalis terminus actionis, & productionis substantialis, cuiusmodi est generatio, & productio hominis; ergo terminus talis actionis erit modus substantialis vnionis.

Confirmatur, quia, vt habetur in Symbolo Athanasij, sicut corpus, & anima vnus est homo ità Deus, & homo vnus est Christus, sed Deus, & homo vnus est Christus medio modo substantiali vnionis, quæ propterea dicitur Hypostatica, quia terminata fuit ad diuinam Hypostasim, & naturam, & recepta subiectiuè in humanitate, vt communis est ferè omnium Theologorum sententia, paucis exceptis, qui etiam obscuri sunt nominis, ergo etiam ad hoc, vt sit homo præter corpus, & animam, admittendus est modus substantialis vnionis.

Probatur tertiò: quia potest dari materia prima cùm omnibus dispositionibus requisitis ad faciendum vnum quid cùm forma, imò & cum locali præsentia, seu debita approximatione, absque eo, quod materia dicatur, & sit vnita, ergo vnio est aliud quid præter dispositiones, & localem præsentiam. Antecedens patet, quia si Petrus penetretur cùm Paulo, forma Pauli erit

præsens corpori Petri, & tamen illi non est vnita, sicuti non fuit vnita anima Christi cùm corpore B. Virginis, cui erat intimè præsens, quando erat in vtero.

Respondebis negando antecedens, quia materiam esse vnitam formæ, nihil aliud est, quam materiam esse localiter præsentem, & habere vltimas dispositiones ad hanc formam, ità tamen, vt inter has dispositiones numeretur negatio omnis formæ, quæ non sit hęc, cui supponitur esse localiter præsens; ideò enim in penetratione assignata, anima Pauli non est vnita corpori Petri, quia corpus Petri carebat ista dispositione negatiua, qua etiam carebat Corpus Beatæ Virginis, ideò illi non potuit vniri anima Christi Domini, quamuis localiter, & intimè præsens.

Sed contrà hanc responsionem est: quia hi auctores, contrà quos agimus in præsenti, nobiscum sentiunt contrà Thomistas, posse supernaturaliter materiam separari ab omni forma substantiali, quo dato casu separationis, potest intelligi materia cum presentia locali ad aliquam formam, cùm vltimis dispositionibus requisitis ad illam; & consequenter cùm negatione omnis formæ, quia iam ab omnibus formis supponitur esse separata, & tamen non intelligeretur vnita illi formæ, cui dicitur localiter præsens, & ad quam habet requisitas dispositiones vltimas: ergo esse vnitum formæ, est quid superadditum materię primæ, & formæ omninò diuersum à locali præsentia, præuijs dispositionibus, & negatione omnis formæ.

Obijcies primò: Auctoritatem Philosophi 8. *Met. cap.6.* vbi Aristoteles reprehendit Lycophronem quendam quærentem, aliam rationem, cur materia, & forma faciant vnum præter hanc, quia materia est potentia, & forma est actus, ergo ex mente Arist. non est necessaria vnio ad hoc, vt ex materia, & forma fiat vnum.

Respondeo: si aduersarij attentè totum illud *cap.* 8. *Met.* legissent in ipso fonte, & textu; & non transcripsissent ex aliis auctoribus, non illud nobis objicerent; certè ibi Arist. Lycophronem non reprehendit, sed potiùs refert eius sententiam, & approbat; dicebat Lycophron. Scire, esse Copulam scientiæ, & animæ. Dicebant quidam alij ex antiquis Philosophis viuere, esse coniunctionem corporis, & animæ, vtrumque dictum confirmat, & approbat Arist. subdens, *etiam sanum, esse copulam, & coniunctionem sanitatis, & animæ; at esse triangulum, esse coniunctio-*

ctionem aeris, & superficiei. Non ergo ille textus est contrarius, sed fauet potiùs conclusioni positæ.

Obijcies secundò, si materia, & forma vnirentur media vnione, deberet dari alia vnio, qua vniretur ipsamet vnio partibus, & extremis, hoc videtur absurdum, ergo.

Respondeo: vnionem vniri partibus, & extremis seipsa, & non per aliam vnionem superadditam, quia ipsa est ratio formalis vniendi, & sicuti actio non fit per aliam actionem, & relatio non refertur per aliam relationem, ità vnio non vnitur per aliam vnionem.

Obiicies tertiò: materia, & forma sunt partes immediatæ totius, ergo immediatè componunt totum, ergo non componunt totum mediante vnione, & consequenter non datur ista vnio inter materiam, & formam.

Respondeo: materiam, & formam vniri immediatè, idest, non mediante alia parte, non tamen vniri immediatè idest, non mediante vnione, licèt enim vnio mediet inter partes, non tamen tollit, quin immediatè vniantur, non enim se habet Vnio ad modum bituminis, sed admodum vnci suprà duas lapides immediatè se tangentes, infixi.

LECTIO XIII.

Aliæ quæstiones de vnione resoluuntur.

PRima quæstio solet esse, an vnica sufficiat vnio ad connectendas ambas partes.

Opinio fuit, *Hur. disp. 5. Phys. sect. 7. & Aresii 1. de gen. disp. 2. q. 16. & aliorum recentiorum, quos suppresso nomine cit. Auersa hec q. 18. sect. 6.*

Hi asserunt, non sufficere vnicam vnionem ad connectendas, & vniendas ambas partes: sed duas esse ponendas vniones iuxtà partium dualitatem.

Opinio communis est in contrarium, & vnicam sufficere vnionem, defendit. Ità *Suarez disp. 14. Met. sect. 9. nu. 13. Vasq. t. 1. in 3. p. disp. 9. num. 23. Ouiedo: hic contr. 4. par. 2. §. 1. Ariaga disp 4. sect. 2. subsect. 1. Franciscus Le Reès Com. in Phys. art. 5. §. 5. auers. q. 19. sect. 6. Dico primò.*

Conclusio: Vnica sufficit vnio ad vniendas partes.

Probatur conclusio: quia sufficit vnica vnio ad connectenda duo, ergo superfluè ponitur alius modus vnionis. Antecedens probatur; quia implicat intelligere vnionem, & non intelligere; quòd connectat duo, vnio enim quid est aliud, quam duorum nexus, & vinculum?

Confirmatur: quia in Christo Domino fuit vnita Humanitas verbo, & verbum humanitati per vnicam vnionem, in composito accidentali per vnicum modum inhærentiæ accidens vnitur cum subiecto, & facit vnum compositum cum illo, ergo etiam in composito naturali, & substantiali sufficit vnica vnio ad connectendam formam cum materia, & materiam cum forma.

Dices: Vna similitudo non sufficit ad denominandos, & constituendos duos Parietes albos, verbi gratia, in esse similes, sed requiruntur duę similitudines, ergò etiam requiruntur duę vniones ad vniendas duas partes compositi.

Respondeo: disparitatem esse primò: quia sæpè similitudo est inter duos parietes albos maximè inter se distantes, in quo casu similitudo existens hic Neapoli verbi gratia, non potest denominare parietem similem, qui existat Romę. Altera disparitas est, quia ad hoc, vt paries dicatur similis, debet recipere in se similitudinem, quia ad hoc, vt paries dicatur relatus debet esse subiectum relationis; hinc terminus relationis non denominatur relatus: ad hoc autem, vt extremum dicatur vnitum, non debet recipere vnionem, aut esse subiectum vnionis, æquè enim vnitur materia, quæ recipit vnionem, ac vniatur forma, quæ vnionem non recipit, si enim ponamus à Deo creari vnionem, (vt posse creari plures doctissimi Philosophi defendunt) in tali casu, vnio à nullo extremorum dependeret tanquam à subiecto, in quo recipiatur, & tamen æquè vnitet vtrumque extremum.

Replicabis: forma debet esse intrinsecè vnita, sed non est intrinsecè vnita, nisi recipiat vnionem diuersam ab ea, quæ recipitur in materia, quia illa recipitur in materia, tanquam in adæquato sui subiecto, ergo.

Sed contrà est, quia forma est intrinsecè vnita, non quia recipit vnionem, sed quia est intrinsecus terminus vnionis, est autem intrinsecus terminus, quia simul cum vnione concurrit ad faciendum vnum per se substantiale: vel vt aliis placet, quia intrinsecè exigit vnionem, & intrinsecè exigitur ab illa.

Dices secundò: si ponatur duplex vnio, magis perfectè dicuntur

tur esse partes vnitæ, quã si esset vnica vnio; sicuti magis perfectè dicitur ligari ille, qui pluribus catenis constringitur, & tenetur.

Respondeo: adhùc eas partes esse magis vnitas, si mille haberentur vniones, sicuti magis ligatus dicitur ille, qui mille catenis constringitur, & tenetur. Ad faciendum totum, seù compositum, sufficit, quòd partes sint sufficienter & perfectè vnitæ, & non requiritur, quòd sint vnitæ omni perfectione maiori, qua possint vniri; aliàs argumentum probaret etiam, eas partes fore vniendas vnione aliqua supernaturali, & diuina, quæ est multò perfectior.

Dices tertiò: non est maior ratio, quòd ista vnio potiùs recipiatur in vna, quam in altera parte, ergo vel debet recipi in vtraque parte, vel danda duplex vnio, quarum vna recipiatur in vna parte, & altera in altera.

Respondeo negando antecedens: quia materia cùm sit commune subiectum, imò & ab ipsa natura instituta sit ad recipiendum, talis vnio magis debet recipi in materia, quàm in forma.

Replicabis. si ista vnio reciperetur in materia, iam esset materialis, ergo non posset perficere animam rationalem, quæ est spiritualis, & altioris ordinis.

Confirmatur: quia vnio intrinsecè perficit formam, ergo debet in illa intrinsecè recipi.

Sed contrà est, quia talis vnio intrinsecè perficeret animam rationalem, non absolutè, & simpliciter, sed relatiuè: in òrdine, scilicet, ad compositum; ideò, quamuis vnio sit inferioris ordinis, adhùc modo explicato perficeret animam rationalem; nam etiam species intentionalis, quamuis accidentalis, potest dici perficere animam rationalem relatiuè ad intelligendum.

Ad confirmationem respondeo, negandò consequentiam, quia de facto Verbum diuinum intrinsecè perficit humanitatem, & tamen in humanitate non recipitur: & forma materialis crearetur à Deo, intrinsece perficeret materiam primam, & tamen in illa non reciperetur.

Quæstio secunda solet esse. An vnio sit distincta ab vnitione, ideſt productione formæ substantialis.

Conclusio mea est: Vnio est distincta ab actione, qua producitur forma. Probatur manifestè Conclusio in homine, in quo anima rationalis creatur, vt est de Fide, at productio vnionis, est eductio, seù generatio, ergo.

Quòd autem idem sit dicendum de vnione aliorum Composito-

sitorum, patet; quia alioquin variato agente,& producente, variaretur etiam actio, & consequenter variaretur vnio, quæ ab actione non supponitur distingui; vndè sequeretur, variata vnione variari etiam essentialiter equum, verbi gratia, quia variatur vnio illi intrinseca, & consequenter effectus hic numero productus à causa secunda, non posset à solo Deo conseruari, quia iam non esset idem numero, quin imò nec idem specie, & in essentia, variaretur enim actio, consequenter vnio, & consequenter tota essentia specifica; & sic non esset idem Equus, qui a solo Deo conseruatur, & qui a Deo simùl, & causa secunda fuit productus.

LECTIO XIV.

An totum distinguatur à Partibus vnitis, & simùl sumptis.

HVcusque probaui ad constituendum totum, seù compositum naturale præter partes, materiam, scilicet, & formam, requiri modum substantialem vnionis: progredior vlterius, & inquiro; an totum præter has partes, & vnionem, etiam simùl sumpta, & accepta, includat aliquam totalitatem; seù tertiam quandam entitatem omninò diuersam a partibus: & vnione.

Præmitto autem: in sententia Scoti, (quam ego sequor, & amplector) gradus Metaphysicos; ideſt gradus essentiales, seù prædicata essentialia, quæ in vna aliqua re Physica reperiuntur, distingui inter se quidditatiuè, seù formaliter ex natura rei, quatenus vnum prædicatum essentiale non est de quidditatiuo, & formali conceptu alterius, sic distinguuntur animal, & rationale in homine; quia animal non est de formali, & quidditatiuo conceptu rationalis, animal enim definitur esse principium sentiendi, at rationale non est principium sentiendi formaliter, & è contra rationale non est de formali, & quidditatiuo conceptu rationalis, quia rationale est principium discurrendi, sed animal formaliter non est principium discurrendi.

Duę sunt in proposita difficultate, opiniones omninò inter se diuersæ, & contradictoriæ.

Prima opinio docet, totum non esse tertiam entitatem realiter distinctam a partibus vnitis simul, & collectiuè acceptis,

quam-

quamuis non neget, totum esse entitatem distinctam a partibus vnitis distributiuè sumptis; quare totum in hac opinione nihil aliud est, quam materia, forma, & vnio simul, & collectiuè sumptæ, & in recto omnes simul positæ. Ita omnes Græci, & Latini Expositores *Aristot. ex Thomistis quamplurimi sequentes. D. Thomam 1. part. quæst. 75. art.4 & alijs locis; vt videre est apud Complutenses hic Disput.6. qu.4. & Auersam quæst.19. sect.8.* Ex Recentioribus. *Suarez disp.36. sect.3. Aresius lib.1. de Gen.dis.2.q.13. Contar.in qu.de Distinct.partium à suo toto. Arriaga hic disp 5. sect.1. Ouiedo Contr.5. pun.1. Complutenses, & Auersa locis cit. Franciscus Le Rees Com. in Physi. artic, 5.*

Contraria opinio docet: Totum dicere præter partes vnitas simul, & collectiuè sumptas, & tertiam entitatem, seù formalitatem, & quidditatem distinctam.

Ita *Scotus in 3.dist.2.quæst 5. quem sequuntur Mayronius, Lich.Ant.And.ibidem. Citatur etiam ab Auersa, vbi suprà, pro hac sententia, D. Thomas in 3.d.2.q 1.ar.3.quæstiuncula 3. ad 3. & in 3.d.16.qu 1 ar.1. quæstiuncula 3. ad 2. & 3. part.qu.6.ar.15. sequuntur Heru: quodlib.2.qu.15. Capreolus in 3.d.2.qu.1. Caietanus 3.p.qu.6. art.5. Ferrariensis 4. contra gentes cap.81. Iauellus 7. Met.qu.50. & alij plures.* Ex Recentioribus *citari possunt Conimb.1, Physic. cap.2.qu.1. & Pererius lib. 7. cap. 18.* qui problematicè vtramque opinionem defendunt, quibus adde *Soncin.7.Met.qu.42.*

Conclusio mea est: totum dicit formalitatem, seù quidditatem distinctam a partibus vnitis simul acceptis.

Probatur conclusio primò: quia materia seù forma vnitæ simul causant realiter totum, sed idem non potest causare realiter seipsum, ergo totum est realiter, seù formaliter, & quidditatiuè quid diuersum, & distinctum a partibus vnitis simul. Minor est adeò certa, & de se adeò clara, vt nec explicatione, nec probatione indigeat. Maior sic euincitur, quia non potest assignari aliud, quod causet realiter totum, nisi assignentur materia, & forma simul vnitæ.

Respondebis: materiam, & formam simul vnitas causare realiter totum distributiuè acceptas non collectiuè sumptas; idest, materia vnita formæ, & forma vnita materiæ, causant realiter totum, sed materia, forma, & vnio non causant realiter totum, sed sunt ipsum totum formaliter.

Sed

Sed contra est quia: realiter idem sunt hæc, materia vnita formæ, & forma vnita materię, ac materia, forma, & vnio, ergo si materia vnita formæ, & forma vnita materiæ causat totum, iam materia, forma, & vnio causant totum: seù si partes vnitæ distributiuè causant totum, etiam partes vnitæ collectiuè acceptæ causant totum. Antecedens probatur: quia materia vnita formæ, & forma vnita materię, dicit materiam, formam, vnionem, & nihil aliud, realiter loquendo, dico, realiter loquendo, vt omnę præcludatur effugium aduersarijs, respondendi; quod materia vnita formę, & forma vnita materię, dicit materiam, & formam in obliquo, materia verò forma, & vnio dicunt partes in recto. Quia partes esse in recto, vel in obliquo positas, spectat ad modum intelligendi, & explicandi, non ad realitatem ipsam, ergo iam realiter a parte rei, idem est dicere, materia vnita formę, & forma vnita materię, ac dicere, materia, forma, & vnio.

Probatur conclusio secundò: quia ex nostro modo concipiendi, & explicandi, aliud est totum, aliud sunt materia, forma, & vnio; quia materia, forma, & vnio concipiuntur ad modum plurium, totum verò concipitur ad modum vnius, vt patet, & ipsi Aduersarij vltrò admittunt, concedunt enim totum a partibus, & vnione distingui ratione, & secundum nostrum modum concipiendi, vt videre est apud *Complutens. loc. cit.* quo dato, vlterius progredior: talis modus concipiendi diuersus, nempè totum ad modum vnius, partes verò, & vnionem ad modum plurium, habet fundamentum in ipso obiecto, in ipsismet rebus, ergo iam a parte rei aliquid diuersum est totum a partibus, & vnione etiam collectiuè acceptis.

Probo antecedens: quia ego cognitione experimentali, & sensata cognosco totam manum, verbi gratia, esse calidam: sed tali cognitione non attingitur materia, nec forma, nec vnio, quia hęc omnia sunt substantialia, quæ innotescere non possunt, nec immediatè attingi cognitione sensata, & experimentali, ergo id, quod cognosco cognitione experimentali, & immediata, quando cognosco totam manum esse calidam, est tertia entitas, seù quidditas, formalitas, seù denique ipsa totalitas.

Probatur tertiò: quia contrà negantes modum relationis in Logicis, ità sunt argumentari plures ex auctoribus contrariæ sententiæ. Datur denominatio similis intrinseca, ergo debet esse ab aliqua forma relatiua, seù modo intrinseco relationis, ergo a

simi-

ſimili, valeat ita argumentari, datur denominatio totius, ergo debet eſſe ab aliqua forma intrinſeca, quæ ſit totalitas, ſeu quidditas, & formalitas ipſius totius; ſicuti enim album eſt ab albedine, ita & totum eſt ab ipſa totalitate, ſeu formalitate, & quidditate totius, ita loquitur *Scotus loco ſupracit.* §. *Reſpondeo.*

Obiicies primò *ex ariaga*: iſta totalitas diſtincta a partibus, vel eſt aliquid ipſius compoſiti, vel non eſt aliquid ipſius compoſiti; ſi eſt aliquid ipſius compoſiti, ergo eſt pars eius, & conſequenter non eſt aliquid ſuperadditum partibus, ſi non eſt aliquid ipſius compoſiti, ergo non ſpectat ad compoſitum.

Reſpondeo: totalitatē eſſe ipſam formalitatem, & quidditatem compoſiti, ſeu totius, ſicuti humanitas eſt ipſa quidditas, & formalitas hominis, non ergo iſta totalitas eſt pars compoſiti, ſed eſt ipſamet tota eſſentia, & formalitas compoſiti.

Obiicies ſecundò: *ex Ouiedo*, vel totum a partibus vnitis diſtinguitur adæquatè vel inadæquatè, neutrū dici poteſt ergo. Minor probatur, quia nō poteſt dici, quòd diſtinguatur inadæquatè, quia diſtinctio inadæquata eſt inter duo, quorum vnum includit aliud, & aliquid amplius, ſed totum nihil aliud includit præter partes, & vnionem. ipſa enim totalitas hæc tria tantum dicit: non poteſt dici, quòd diſtinguatur adæquatè, quia diſtinctio adæquata eſt inter duo, quorum vnum non includit aliud, at totum verè includit partes, & vnionem, ergo.

Reſpondeo: totum diſtingui a partibus, & vnione adæquatè, tanquam effectum a ſuis cauſis; ad probationem in contrarium reſpondeo, diſtinguendo maiorem; tunc duo diſtinguuntur adæquatè, quando vnum non includit aliud, tanquam ſui partiale conſtitutiuum, concedo maiorem, quando vnum non includit aliud, non vt partiale, ſed vt totale conſtitutiuum, nego maiorem; Porrò totum includit materiam, formam, & vnionem, tanquam totale ſui conſtitutiuum, ideò adæquatè ab illis diſtinguitur, tanquam effectus a cauſa.

Obijcies tertiò: vel iſta tertia entitas ponitur, tanquam tertia pars totius, vel tanquam tota eſſentia, & quidditas totius; primum eſt apertè falſum, neque eſt ad mentem Scoti; ſecundum etiam dici non poteſt, quia alias materia, & forma non eſſent partes totius, hoc enim conſiſteret in illa tertia entitate, quæ cum ſit diſtincta a partibus, partes illas non includit.

Reſpondeo: illam tertiam entitatem eſſe totam quidditatem, & formalitatem compoſiti, ita tamen vt partes includat, diſtin-

distinguitur enim à partibus non realiter, aut modaliter, sed formaliter ex natura rei, quo modo distinguitur animal à rationali, cum quo stat, quòd animal includat rationale, ità etiam ista totalitas includit partes, quamuis ab illis distinguatur; & hæc etiam est ratio, cur non possit ista totalitas à partibus separari, sicuti nec potest animal in homine separari à rationali.

Obijcies quartò: In vniuersum omne totum, siuè Metaphysicum ex genere, & differentia, siuè integrale, & quantitatiuum, nihil aliud est, quàm suæ partes, ergo etiam totum physicum nihil est aliud, quàm suæ partes, ergò omninò superfluè ponitur ista totalitas, & tertia entitas.

Confirmatur quia: quicquid aduenit enti in actu, accidentaliter aduenit, sed ista totalitas iam adueniret materiæ actuatæ per formam, ergò accidentaliter adueniret, & faceret vnum per accidens, quod est absurdum. ergò.

Respondeo: eó argumento imprimis probari, non dari modum vnionis, quia in toto Metaphysico ex genere, & differentia, in toto quantitatiuo, puta in numero binario, præter partes non datur vnio distincta; Dico igitur paritatem non valere, quia sunt res diuersi generis, atquè adeò sicuti in toto physico, præter partes, datur vnio, quæ non datur in toto alterius generis, ita in toto physico datur totalitas, & tertia entitas, quę non datur in toto alterius generis.

Ad confirmationem respondet *Scotus loco cit.* §. *Respondeo, & dico*, quòd ista totalitas non aduenit toti, tanquam forma informans, sed tanquam forma, qua constituitur totum quidditatiuè ad eum modum, quo loquitur *Auicen.* 5. *met.* equinitas est tantùm equinitas; & ideò non sequitur, quòd adueniat accidentaliter, quia non aduenit enti in actu, vt actuet, & informet.

Obijcies quintò: auctoritatem Philosophi 4. *Phys.* 23. *non enim est præter partes totum*, vel vt habet alia lectio. *Totum non est diuersum à partibus.*

Respondeo: hoc argumento, etiam probari non dari vnionem distinctam à partibus; si ergò ea auctoritate non obstante, adhùc datur vnio, quæ est modus distinctus à partibus, ergò etiam ea verba non obstant, quò minus detur ista totalitas; sensus ergò eorum verborum est, non dari aliquid, quod sit in partibus præter ipsum totum, ibi enim Aristoteles, vt patet legenti textum, assignat varios modos, quibus aliquid est in alio, *Nam*

aliquid est in alio, vt digitus in manu, & pars in toto; alio modo, vt totum in partibus, neque enim præter partes totum, alio modo, vt homo in animali, & omninò, vt in genere species. Cæterum Arist. neque hic, neque alijs suæ doctrinæ locis positæ Conclusioni aduersatur, imò potiùs apertè fauet 7. *Met. in fine*, en verba; *quia manent A. & B. & non manet Ab. ideò Ab est realiter distinctum ab A. & B. neque enim idem potest manere, & non manere*.

DISPVTATIO II.

DE NATVRA, ET CAVSIS.

Complectemur hac secunda disputatione ea omnia, quæ Aristoteles tradit secundo Physicorum Libro, qui est de Natura, & Causis; sicuti prima Disputatione complexi sumus materias ab eodem Aristotele tractatas primo Physicorum Libro de Principijs Rerum Naturalium, & quidem non est hic sermo de Natura, & proùt nomine Naturæ venit ipse Deus, qui propterea solet dici Natura naturans; neque est sermo de Natura, proùt accipitur pro rerum vniuersitate, in quo sensu dicitur aliquid esse, vel non esse in rerum natura; neque denique est sermo de natura, proùt significat cuiusque rei essentiam, aut naturalem complexionem viuentis, sed pro primo, & radicali Principio operationum, siuè passiuo, vt est materia prima, siuè actiua, vt est forma substantialis; nam in prima Disputatione plura tractauimus de materia, & forma, vt erant Principia intrinseca, seù partes compositi substantialis; hic verò de ijsdem nobis agendum est, vt sunt Principia, & causæ naturalium effectuum.

LECTIO I.

Natura, & Ars definiuntur.

NAturam existere est adeò certum, vt meritò Aristoteles dixerit; ridiculum est tentare, demonstrare naturam; ità 2. *Phys. t. 6.* Hæc tamen doctrina intelligenda est de demonstratione à priori, seù per causam, cum enim ipsa natura sit causa, & primum principium radicale operationum naturalium, non datur alia causa prior, per quam probetur naturæ existentia; à posteriori, & per effectum proprium naturę, qui est naturalis motus, seù naturalis transmutatio, optimè probatur, naturam esse, naturam existere; ad sensum enim patet, dari motum, dari naturalem transmutationem, sed huius naturalis motus, & transmutationis Principium, natura est, ergo, Cæterum. *Arist.* 2.*Phys.t* 3. Naturam ità definiuit; *Natura motionis, & quietis eius rei, in qua est primum, & per se, & non ex accidenti principium quoddam est, & causa.* Hanc definitionem omnes Philosophi recipiunt, & sic clariùs explicant, ac declarant. Natura est principium, & causa motus, & quietis eius, in quo est primum per se, & non secundum accidens.

Dicitur ergo in hac definitione, quòd natura est *Principium, & causa* loco generis; aptè autem non solum est positus terminus, *Principium*, sed etiam terminus, *Causa*, quia ex dictis *Disp.* I. *Lect.* I. latiùs patet terminus, *Principium*, quàm terminus, *Causa*, vndè per, *Tò Causa*, excluditur ab hac definitione, priuatio, quæ est principium, & non est causa, quia nullum esse tribuit composito naturali. Reliquæ particulæ stant loco differentiæ.

Dicitur ergo; *Motus, & Quietis*, quod est ità intelligendum, vt natura causet motum, & quietem successiuè, non simul, non enim est possibile, idem corpus simùl moueri, & quiescere. Particula, ET, à quibusdam sumitur disiunctiuè, ità vt sensus sit. Natura est causa motus, vel quietis; vt ità saluetur, in Terra esse naturam, quamuis semper quiescat, & nunquam moueatur; Similiter & in Cœlo esse naturam, licèt semper moueatur, & nunquam quiescat; ab alijs illa particula sumitur copulatiuè; quatenùs natura sit causa motus in corpore existente extrà suum

locum naturalem, & sit causa quietis in corpore existente in suo loco naturali.

Cæterùm nomine quietis intelligitur non tàm carentia motus, quàm consistentia, & permanentia in termino acquisito per motum, & nomine motus, venit motus Physicus, nempè generatio, alteratio, Augumentatio, & Latio, idest, motus localis omnium præcipuus, & notissimus Index naturæ. Hinc patet, etiam in Angelis esse aliquo modo naturam, quia in ijs adest motus localis, & consequenter principium talis motus potest dici aliquo modo natura. Dixi aliquo modo, quia sicuti talis motus non est corporeus, & verè Physicus, ità in Angelo non adest vera causa Physica talis motus, & vera natura.

Dicitur, *eius in quo est*, vt à ratione naturæ excludantur externæ causæ quorundam motuum Physicorum, quales sunt Angeli motores Syderum, & Cœlorum.

Dicitur, *primum*; quia natura est primum, & radicale principium motus, ità vt ante ipsam non sit assignare aliud principium prius, quod sit causa motus.

Denique additur, *per se, & non secundum accidens*, vt denotetur, quòd natura est principium motus in eo composito, in quo est ipsa natura, tanquam eius intrinseca pars, per quod natura contradistinguitur ab arte, quæ non est intrinseca pars, sed, potius merum accidens eius subiecti, in quo causat motum.

Quòad definitionem artis, quæ est opposita naturæ, vt melius eiusdem naturæ definitio innotescat, & explicetur, ab auctoribus definitur. Ars est habitus tradens regulas, & præcepta operis faciendi: ex quo patet, plures esse differentias inter artem, & naturam. In primis enim natura esse substantia, Ars verò accidens de prima specie prædicamenti qualitatis. Secundò natura est radicale, & primum principium, imò & causa dans esse rei; at ars ad opus non concurrit dando esse, sed dirigendo, regulando, seù illuminando potentiam, in qua est talis habitus. Denique opus, ad quod faciendum concurrit natura, est opus naturale; at opus ad quod ars concurrit directiuè, & illuminatiuè, est opus artificiale, & accidètale, sic verbi gratia, Marmor est opus naturale factum à natura; at Marmor excauatum, & in statuam efformatum, est opus artificiale elaboratum ab arte.

LE-

LECTIO X.

An ars efficere possit opera naturæ.

ARtem, quam naturę æmulam, & imitatricem, semper agnouit Philosophia, dupliciter possumus imaginari, quòd opera naturæ efficiat; primò, quidem propria, & innata vi, seù virtute; secundò virtute ipsius naturæ, applicando, scilicet, actiua passiuis, ità ars Medica naturali virtute herbarum sibi benè cognita, ægris corporibus sanitatem impertit; similiter & aliæ artes, adhibito igne, alijsque huiusmodi naturalibus causis, variè materiam immutant, & plures effectus producunt.

Est autem peculiaris difficultas de arte Chymica, an virtute ipsius naturæ, possit efficere verum, & probatum aurum.

Quò ad Primum.

Conclusio sit: Ars non potest efficere opera naturæ propria sui vi, & virtute.

Probatur conclusio: quia causa debet esse, vel perfectior, vel æque perfecta, cum effectu suo; sed ars neque est perfectior, neque æque perfecta, ac sit opus, seù effectus naturalis, ergo.

Probatur minor: quia effectus naturalis, est forma, vel substantialis, vel accidentalis, sed Ars est merum accidens de prima specie qualitatis, ergo non est perfectior forma substantiali, sed neque accidentali, quia prima species qualitatis, nempè habitus, est omninò imperfectæ, & minimæ virtutis, ergo.

Confirmatur; quia habitus, ad opus; quod facit, non concurrit effectiuè, sed illuminatiuè, & directiuè; ergo non potest efficere aliquod opus naturale.

Quò ad Secundum.

Conclusio secunda: ars Chymica potest efficere verum, & probatum aurum virtute naturæ.

Ità *D. Thomas* 2.2.*qu.*77.*art* 2.*magnus Albertus lib.*3. *de mineral. cap.*9.*Henricus Gandauen.quod lib.*5. *q.*3. *Zimara in tract. de differentijs Naturæ, & artis. Mirandulanus lib.* 9. *de euersione singularis certaminis sect.* 7. *Conimbric. hic c.* 1.*q.*6.*Franc.Le Reès Com.in Phys.art.*3.§.2.

Contrà *Auerroem in Paraphrasi ad primum l.de Gen. Animalium. Auicen. in suis Com. Meteororum. Aegidium in* 3.

quod lib. quæst. 8. *Cornelium Agrippam cit, à Le Reès*, vbi supra.

Probatur conclusio primò: quia ars virtute naturę potest præstare, & efficere opera nobiliora, & perfectiora, quàm sit productio auri, ergo à fortiori post efficere verum, & probatum aurū Antecedēs probatur quia Apes gignuntur ex visceribus boumm recentibus cùm fimo obrutis, vel iuuencorum corpore exanimato, busones elixatura anatis sub dio positæ, ranæ ex humido puluere; pulli ex ouis in fornacibus virtute ignei caloris excluduntur Alexandriæ Aegypti, nec non oua Nicedalorum, teste Scaligero: denique Agricultura fruges omnes, & fructus producit, ergo etiam potest ars, quæ semper naturam imitatur, efficere verum aurum, quod est opus multò ignobilius, quàm sint animalia, & viuentia modo enumerata.

Confirmatur: quia in Hungaria in Monte Carpato fontes sunt, in quos, dum ferrum conijcitur, vertitur in cuprum, ligna quoque, & herbæ virentes, si in quosdam gelidissimos fontes incidant, lapidescunt, ergo etiam potest aurum fieri ex aliis metallis virtute ignis, qui est elementum magis efficax, & actiuum, quàm sit aqua.

Probatur secundò: quia si aurum non posset effici ab arte, maximè quia adhuc nescitur, quæ sit materia, & sub quo Astrorum influxu, debeant applicari ignis, & alia requisita ad auri productionem, sed hoc probat solummodò valdè difficilem esse respectu hominis, non tamen impossibilem auri productionem, seù Chrysopæam, & lapidem Philosophicum, ergo. Dixi respectu hominis, quia id Angelo facile erit.

Obijcies primò; Aurum Chymicum non habet conditiones, & notas auri legitimi, ergo non est verum, legitimum, & probatum aurum, sed potiùs est quædam auri tinctura.

Respondeo: notas veri, & probati auri esse, quòd sit coloris citrini, vix sonorum, maximè ductile, & extensum sub malleo, ità vt vnius grani tertia pars trahi, & duci possit in filum centum triginta quatuor pedum, vt tradit *Cardanus lib. de rerum varietate*, vt sit incorruptibile tum in aere, tum in aqua; denique vt omnes probas sustineat, tale autem est aurum Chymicum, ideò habet notas veri auri, imò in Thesauro Ducis Hetrurię ostenditur Clauus media sui parte versus in optimum aurum per artem Chimicam; & si fides adhibenda est Historijs, legimus Arnoldum de Villanoua cùm Remundo Lullio

hac

hac de re disputasse, & vt Raimundum conuinceret Arnoldus inter disputandam in Aula summi Pontificis virgulas aureas arte confectas examini subiecisse, & fuisse probatas.

Obijcies secundò; Aurum non potest confici, nisi virtute cęlestis caloris in gremio, seù visceribus terræ, sed Ars Chymica vtitur igne ad producendum aurum, quod conficit in superficie terræ, & aperto aere, ergo, vel nullum conficitur aurum, vel conficitur aurum fucatum, & apparens.

Respondeo: calorem cælestem, & igneum esse eiusdem speciei, & ideò posse eundem effectum præstare, & sci'icèt aurum à natura in gremio terræ producatur, nulla ratio prohibet, quo minus in superficie terræ, vel etiam alibi produci possit, locus enim merè materialiter se habet ad productionem effectus naturalis.

Obijcies tertiò; Ecclesia, vt patet ex Extrauag. Ioann. XXII. prohibet vsum Artis Chymicæ, ergo non fit per eam verum aurum.

Respondeo; eam Artem fuisse damnatam, tanquam perniciosam animæ, plures enim, dùm ardentius diuitias amant, & assequi per hanc artem procurant, incidunt in tentationes, in laqueos, & insidias diaboli; vel etiam damnari propter excessum impensarum, vel denique ob summam eius difficultatem, non quia impossibilis sit.

Obijcies quartò; Virtute artis dædali statuæ hùc, illuc discurrebant, *ex Aristot. 1. Polit. 3.* Archyta Tarentinus ligneam Columbam volare docuit, Archimedes vitream Sphæram confecit, vbi Ortus, & occasus Syderum videbantur; denique anulis, & imaginibus astronomicis, multa mirabilia, & suprà visitatum naturæ cursum conficiuntur, ergo iam ars potest efficere motum & alia opera naturæ.

Respondeo; omnes huiusmodi motus fieri ab arte virtute naturæ, vt patet ex dispositis intus machinis, & rotis; exemplum habemus in Horologiis; quorum motus est ab Arte, sed virtute naturæ; quòd autem dicitur, de anulis astronomicis, vel id est fabulosum, vel ad Dæmonum præstigias spectat.

LECTIO III.

Definitur causa in Communi.

NOn reperitur definitio causæ in Communi in Aristotelis libris, nam illa, quæ circumfertur, tanquam tradita ab Aristotele in Libello de Causis, nec in tali Libello reperitur, nec ille Libellus à probatis auctoribus censetur esse Aristotelis; est autem ea Definitio; causa est illa, ad quam aliud sequitur.

Hæc Definitio reiicitur communiter quia, ad primam horam sequitur secunda, nec tamen prima hora est causa secundæ: ad Priuationem sequitur Compositum, & tamen priuatio non est causa compositi. Alii alias adducunt definitiones, sed quælibet earum sicuti suas patitur difficultates, & pluribus patet oppositionibus, ità potest ad bonum sensum trahi, & consequenter probabiliter defendi.

Nam, primò definitio supradicta, causa est illa, ad quam sequitur aliud, defenditur à *D. Thoma hic Lect.*10. *&* *opusc.*31. *circà medium, à D. Bonau.in* 2.*distin.*20.*art.*2. *à Masie* 2. *Physic. cap.*3. *quæst.*2. *Tolet. quæst.*1. *Scoto quæst.*3.*&* *communiter à Thomistis*, præcipuè verò à *Compluten.hic disput.*8. *quæst.*1.§. 1.2.*&* 3. *ab Auersa tom.*1. *philos.quæst.*11.*sect.*1. Qui explicat eam definitionem, esse intelligendam non de consecutione quomodocunque, sed de consecutione necessaria cùm necessaria dependentia; sensus ergò eius definitionis est, causa est illa, ad quam aliud necessariò sequitur, & necessariò dependet; Hinc in diuinis Pater non est causa Filij, quia nec filius sequitur ad patrem, tanquam posterius ad prius, nec filius dependet à patre; in creatis verò non est assignare aliquid, quod sequatur ad aliud, tanquam posterius ad prius, & quod dependeat, absque eo, quòd sit effectus recognoscens pro causa id, quod est sibi prius, & à quo in suo esse dependet.

Sed contrà hanc definitionem, eiùsque explicationem est quia, in creatis effectus æquè dependet à conditionibus, & à causa, & quidem tanquam quid posterius à suo priori, æquè enim causa, & conditiones ad causandum requisitę, sunt quid, prius effectu.

In diuinis verò *Arriag.hic disp.*6.*sect.*1. *nu.*4. non dubitat

afferere, filium dependere à patre, quia filius indiget patre, vt existat, atque adeò non potest existere sinè patre, dependere autem vnum ab alio, est vnum non posse existere sinè alio, & tamen pater non est causa filii; prætereà certum est inter Latinos, patrem non esse causam filij, & tamen non omnes negant eam prioritatem naturæ in diuinis, vt testatur *Ariaga vbi supra n.* 5. Dixi inter Latinos, quia Greci Patres absque vllo scrupulo admittunt in diuinis, patrem esse causam filii, sed apud illos principium non distinguitur à causa, quia ergò pater est principium filii, ideò libenter concedunt, etiam patrem esse causam filii.

Secundò: *Franciscus Ouied. hic contr. 6. pun. 1. §. 3.* relatis, & reiectis aliorum definitionibus, considerans rationem fundamentalem; quæ mouit Latinos ad negandam causalitatem in diuinis, in patre respectu filii, esse, quia ratio causæ importare videtur aliquam limitationem in effectu producto, talem assignat definitionem causę; causa est principium influens per influxum ex se formaliter defectibilem; vbi per *Tò influxum ex se formaliter defectibilem*, assignatur ratio adęquata, cur in diuinis pater non sit causa filij, quia generatio filij in diuinis est ex se indefectibilis, atque adeò omninò illimitata, & infinita, sicuti è contrà actio, seù influxus defectibilis; est quoque finitus, & limitatus, si non formaliter, saltem arguitiuè, in creatis verò nulla est causa, quæ agat, & influat per influxum indefectibilem; illimitatum, & infinitum, omnis enim actio creata defectibilis, finita, & limitata est.

Sed hæc definitio, præter difficultates, quas ipsemet *Ouied.* contra se adducit, & soluit, adhùc ex eo mihi non probatur, quia videtur, essentiam, & formalitatem causæ per aliquid æquè, aut fortasse magis obscurũ explicatur; sanè faciliùs intelligitur, quid sit causa, quàm intelligatur, quid sit iste influxus ex se formaliter defectibilis: Deindè, non video, cùr ratio causę, vt sic debeat esse finita, & limitata, cur eius influxus debeat esse finitus, & limitatus, cur eius influxus debeat esse defectibilis, cur effectus debeat esse finitus, & limitatus? Ratio enim causę, vt sic, sicuti præscindit à causa, siue creata, siue increata; ità præscindit ab eo, quòd sit finita, vel infinita, quòd eius influxus sit defectibilis, vel indefectibilis. In diuinis, ideò pater non est causa filii, quia causa, vt causa dicit effectum à se dependentem, & omnis dependentia imperfectionem, & minoritatem importat in

eo, quod ab alio ponitur dependere;si ergo pater esset causa filij, esset dependens a patre : & esset minor, aut saltem imperfectior patre, quod est contrà Symbolum *Athanasij*,qui loquens de filio, ait, *Aequalis Patri secundùm diuinitatem, minor secundùm humanitatem*.

Tertiò : *Arriaga disput.6.sect.1.num.7.* Definit causam esse illam, quæ producit essentiam, seù, quæ per se influit producendo essentiam, & ideò pater in diuinis non est causa filij, quia non producit essentiam, sed essentiam eandem numero communicat filio.

Sed contrà hanc definitionem est, quia : pater in diuinis, licèt non producat, & generet essentiam, producit tamen, & generat personalitatem filij, qui propterea in Symbolo Athanasij dicitur genitus à Patre.

Præterea, qui producit accidens, adhùc habet veram rationem causæ, quia etiam accidens habet suam essentiam, vt fatetur vltrò *Arriaga*, ergò pater, qui producit personalitatem filij, adhùc habet veram rationem causæ,quia etiam personalitas habet sui propriam personalem essentiam, & quidditatem.

Quartò : alij definiunt causam esse illam, ex qua aliquid per se pendet, ita *Fonseca met.1. cap.7. quæst.1. Conimbricen.2. phys.cap.7.qu.1.* ex parte hanc definitionem approbant *Auersa, & Complut. locis cit.*

Hæc definitio mihi videtur clariùs, & probabilius causæ formalitatem explicare. Nam in Diuinis ideò Pater non est causa filij, quia filius non pendet à Patre, omnis enim dependentia importat imperfectionem, & minoritatem, quę non potest esse in Filio respectu Patris, & ex alia parte in creatis non est reperire dependentiam vnius ab alio absque causalitate, ergo per eam definitionem optimè explicatur formalitas, & essentia causæ,vt sic, & in communi; Quare

Conclusio mea est : causa vt sic, & in communi optimè definitur esse illa, à qua aliquid per se pendet. Ita Auctores mox citati.

Probatur conclusio tùm ex modo dictis, tùm ex solutione argumentorum.

Obijcies primo ; effectus æquè dependent à suis causis, atque conditionibus, ergo *Tò per se dependens*, non explicat formalitatem causæ ; præterea datur dependentia rei à suo posteriori & non tanquam à causa, vt materia, quæ dependet à posteriori à forma, ergo. Re-

Respondeo: aliquid dependere à conditionibus per accidens & non per se: quòd ex eo patet, quia conditiones possunt diuinitus suppleri; nam, verbi gratia, ad causandum requiritur approximatio localis, tanquam conditio sine qua non, & tamen potest causa Diuinitus,& supernaturaliter agere in distans, similiter dependentia à posteriori, est dependentia per accidens, diuinitus enim, & supernaturaliter potest esse materia sinè forma; & omne prius potest esse sinè suo posteriori.

Obijcies: Filius in diuinis non potest esse, seù existere sinè Patre; & tamen Pater non est causa filij, ergo per dependere vnum ab alio non benè explicatur formalitas causę.

Respondeo: dependentiam poni à Philosophis inter ea, quæ habent essentiam numero diuersam, ergo licèt Filius esse, seù existere non possit absq; Patre, quia tamen non habet essentiam numero diuersam à Patre, ideò non dependet à Patre,sicuti nec Pater, vt Pater dependet à Filio, sinè quo nec potest esse, seù existere, relatiua enim sunt simul natura, & ea sunt simul natura, vt diximus in Logicis, quæ simul existunt, & neutrum est causa alterius.

Obijcies tertiò: in probabili sententia,quam docent *Suar.3.p.disp.50.Coninch. de Sacr.Euch. ar 4 dub.5. Petr.d S.Ioseph in Idea Theol.Sacr.l.2.c.6. Resol.3.* idem supernàturaliter potest esse causa sui ipsius, nam in Sanctiss.Eucharist.Sacramento Christus Dominus seipsum producit, sed idem non potest dici, quòd à seipso dependeat, ergo.

Respondeo: Auctores eius sententiæ, quæ ponit idem posse seipsum producere, assignare aliam definitionem causæ, non istam, quam assignauit Fonseca, vbi supra, & nos approbamus. Prætereà dico, benè posse idem non quomodocunque, sed prout secundò productum dependere à seipso, vt primò producto, saltem enim hæ duæ productiones realiter distinguuntur, non quidem ratione termini, qui idem realiter esse supponitur in vtraque productione, sed ratione principii; nam prima productio est ab vno principio, secunda est ab alio principio omninò diuerso, quando enim idem seipsum secundò producit, secunda productio est ab ipso effectu primò producto; prima verò productio est ab agente intrinseco.

LE-

LECTIO VI.

An causæ definitio conueniat causæ remotæ.

NOmine causæ remotæ venit ea causa, quæ producit causam proximam, ex qua proximè & immediatè procedit effectus; verbi gratia, silex percussus producit ignem, ignis producit calorem; quæritur, an silex possit dici, & verè sit causa caloris, non minus, ac ignis, à quo immediatè, & proximè productus est calor.

1 Conclusio mea est: causæ remotæ non competit assignata definitio causæ. Ità *Hurtadus disp* 8. *sect.* 4. vbi pro se citat *Suarez disput.* 18. *Met. sect.* 1. *nu.* 22. *Vasq. tom.* 1. *in* 3. *part. disput.* 21. *nu.* 17. His addo *Scotum in* 2. *d.* 18. *quæst. vnic.* §. *præterea*, vbi docet, quòd Plato generatus à Sorte, potest generare Ciceronem, Sorte non existente, nec causante.

Probatur conclusio: quia à causa remota, & mediata effectus non dependet per se, sed merè per accidens, ergò causæ remotæ non conuenit definitio causæ supra explicata, vbi tribuitur effectui dependentia per se à causa. Probatur antecedens: quia ea est causa per accidens, qua deficiente adhuc habetur effectus, si enim producto semel igne à silice, desinat esse, & destruatur silex, adhùc producitur calor ab igne producto à silice; ergo calor merè per accidens à silice producitur.

Confirmatur: quia accidentia Eucharistica operantur, & præcipuè calor calefacit, & non adest subiectum, seù causa remota talis caloris, quæ est substantia panis, ergo iam remanet effectus non existente causa remota, ergo effectus per se non pendet à causa remota.

Confirmatur secundò; quia eodem modo aqua dicitur videri, ac dicatur calefacere; dicitur enim videri per calorem, calefacere per calorem, sed aqua propriè non videtur, nulla enim substantia potest esse obiectum visus, ergo neque verè, & propriè calefacit.

Probatur secundò: quia si causa remota esset vera, & propria causa, effectus naturales possent æquè attribui causæ primæ mediatè, ac remotè concurrenti, ac tribuatur causæ secundę immediatè, & proximè concurrenti, sed hoc est falsum, & erroneum

apud omnes Theologos, qui propterea tanquam erroneam damnant sententiam Durandi, ponentis Deum concurrere ad effectus naturales mediatè, & remotè, quatenùs ab *initio* tribuit causis secundis vim, & virtutē operandi, ergo causa prima non esset vera causa, si mediatè, & remotè concurreret.

Probatur tertiò: quia in communi sententia proprietates dicuntur emanare, & produci ab ea essentia, cuius sunt proprietates, non verò ab agente producente essentiam, & tamen agens producens essentiam, est causa remota proprietatum ad essentiam consequentium, ergo in communi sensu causa remota non est causa, in communi phrasi Scholarum, causa remota non dicitur causa.

Confirmatur: quia auus non dicitur Pater nepotis, quamuis auus sit causa Patris, & Pater sit causa nepotis, non nisi quia auus non est causa proxima, & immediata.

Obijcies primò; quod est causa causæ, est etiam causa causati ergò: causa remota est verè, & propriè causa; cōfirmatur ex *Aristot. bict. 3.* aliquæ scientiæ sunt circà causas proximas sui obiecti, aliæ verò sunt circà causā vltimā, & primā, sed causa vltima, & prima est causa alicuius, quia solum est causa causæ, ergo.

Respondeo; Causam remotam, & mediatam esse quidem causam, sed non esse causam per se, & propriè; imò potius esse causam per accidens, & valdè impropriè; ideòque simpliciter nomine causæ venit causa proxima, non remota.

Obijcies secundò: Ignis dicitur comburere lignum, licèt talis combustionis causa sit calor: ergo etiam causa remota simpliciter est, & denominatur causa. Confirmatur quia: homo dicitur tangere alium hominem, licèt vestes tangat, & non eius substantiam, ergo.

Respondeo: Ignem comburere lignum, quia forma ignis immediatè simul cum calore concurrit ad combustionem; similiter, quando intellectus intelligit, anima intelligit, quia anima concurrit immediatè simul cum intellectu. Ad confirmationem dico, eam esse locutionem minus propriam, esse phrasim vulgi, non scholæ.

Obijcies tertiò: Aqua calida calefacit manum, & tamen non potest dici, quòd aqua immediatè concurrat simul cum calore ad talem calefactionem, quia aqua non est causa naturalis caloris, in tantum ergo dicitur causa illius calefactionis, in quantum est subiectum caloris immediatè calefacientis.

Respondeo: Verè aquam non esse causam per se talis calefactionis, si enim diuinitus conseruetur calor extrà aquam, adhuc calefacit manum; dicitur ergo aqua calida calefacere manum, quia sicuti id, quod fit, & fieri dicitur, compositum est, quamuis sola forma, aut ad summum forma simul, & vnio producantur, ità aqua denominatur calefacere, quamuis solus calor verè, & proprie calefaciat.

Respondebis cum *Ouiedo, hic controu.7.punt.5.* tunc causam remotam esse causam effectus producti, quando causa proxima effectus in suo esse, & conseruari ità dependet à causa remota vt ea deficiente alia suppleatur, & ideò Auus non est causa nepotis, quia mortuo auo, adhùc conseruatur Pater, nulla alia causa supplente concursum Aui in Patrem: è contrà Ignis est vera causa calefactionis in manu, quamuis sit causa remota, quia deficiente igne debet calor, qui est causa proxima calefactionis in manu, conseruari à Deo supplente concursum ignis conseruantis calorem.

Sed contrà est: quia iam habeo vniuersaliter esse falsum, quòd causa remota sit vera, & propria causa, Deindè, quòd deficiente causa remota, debeat per aliam causam suppleri eius influxus in ordine ad conseruandam causam proximam, non arguit, causam remotam influere in effectum productum à causa proxima; aliud est enim causam proximam conseruari, & aliud est eam operari, potest enim conseruari absque eo, quòd operetur.

D. deficiente igne, vt conseruaretur calor ipsius ignis, deberet suppleri influxum ignis ad conseruandum suum calorem per aliam causam, aliàs deficeret calor ignis, quia in suo conseruari ab igne dependet; sed rursus calor productus in manu deficeret, nisi calor ignis conseruaretur, ergo calor in manu per se pendet ab igne, qui tamen est causa remota caloris existentis in manu.

Respondeo: negando minorem, patet enim manifesta experientia, manum conseruari calidam, accepto semel calore ab igne, quamuis ignis deindè, & calor ignis destruantur.

LECTIO X.

An causa dicat relationem ad effectum.

PRæmitto primò: causam posse in triplici statu considerari; primò quidem secundum virtutem, & vim causatiuam, quo pacto consideratur causa in actu primo, quia in hoc statu consideratur, vt potens causare. Secundò consideratur causa secundum sui causalitatem, quo pacto consideratur causa in actu secundo, quia in hoc statu consideratur, vt actu causans. Tertiò demum potest considerari causa secundùm hanc præcisam denominationem causæ, quo pacto consideratur causa, prout habet hanc denominationem, vel dum producit, vel postquam produxit effectum.

Pręmitto secundò: Causam, vt actu causantem, esse transcendentaliter relatiuam ad effectum suum, ratio est, quia causa constituitur essentialiter actu causans per causalitatem, sed causalitas est ratio transcendentaliter relatiua, nam talis causalitas, vel est actio, vel est vnio; est actio siuè realis, siuè metaphorica in causis extrinsecis, efficiente, scilicèt, & finali; est vnio in causis intrinsecis, materia, scilicèt, & forma, sed tàm actio, quàm vnio est ratio transcendentaliter relatiua, vt patet, ergo iam causa, vt actu causans, est transcendentaliter relatiua.

Conclusio mea est: Causa in actu primo, seù secundum virtutem causatiuam, est ratio absoluta, non relatiua.

Probatur Conclusio: quia omnis causa, vel est perfectior, vel æquè perfecta effectu suo, ergo non potest dicere realem relationem ad effectum, imò debet esse absoluta ab ordine, & relatione ad effectum, tenet consequentia, quia si diceret relationem, & ordinem ad effectum, iam ab effectu suo specificaretur, ab eo acciperet suum esse, & existere, ab eoque dependeret, sed omnis dependentia dicit imperfectionem, ergo iam causa esset imperfectior effectu suo.

Confirmatur, quia ratio relatiua ex ordinatione naturę est ad terminum, sed natura nunquam ordinat id, quod est perfectius ad imperfectius, ergo non ordinauit causam ad effectum.

Probatur secundò: quia causa, vt causa semper est prior effectu suo, sed relatiua sunt simul natura, & simul sunt, seù existunt,

stunt, ergo causa comparata ad effectum non est relatiua ad effectum, sed potius est ratio absoluta, independens ab effectu, & prior illo.

Cùm hoc tamen stat, vt causa referatur ad effectum relatione secundum dici, quia referri ad aliud relatione secundum dici, nihil aliud realiter importat, quàm terminare tendentiam alterius in ipsum, quo modo obiectum scibile terminat tendentiam scientiæ in ipsum; & sicuti si sumatur obiectum scibile, vt scibile præcisè, obiectum, vt obiectum, scibile, vt scibile secundum hanc denominationem præcisè, obiectum refertur ad scientiam relatione secundum dici, aut relatione rationis, ità causa in actu primo accepta præcisè, vt causa, secundum hanc formalem, & præcisam denominationem, refertur ad effectum suum relatione rationis, & secundum dici, quæ relatio non importat vllam imperfectionem, nam etiam hæc relatio rationis, & secundùm dici reperitur in Deo respectu creaturarum absque eo, quòd in Deo imperfectio arguatur.

Obijcies primò: Causa in actu primo, seù secundum virtutem causatiuam, est essentialiter potens producere effectum, seù habet essentialitèr virtutem, & potentiam producendi effectum, sed hoc est habere essentialem ordinem, & transcendentalem relationem ad effectum possibilem, ergo.

Confirmatur quia: non potest intelligi causa vt potens producere effectum sine ordine, & relatione ad effectum, ergo causa in actu primo est transcendentaliter relatiua.

Respondeo: negando minorem; eius enim falsitas colligitur ex eo, quia si esset impossibilis omnis effectus, adhuc remaneret causa in actu primo, seù adhùc remaneret virtus causæ, non quidem in ratione causæ productiuæ effectuum possibilium, & à se producibilium, sed in ratione entitatis; sicuti in probabili sententia, quam defendit *Vasquez 3.par.disputat.21.* si essent impossibiles omnes creaturæ, adhùc in Deo remaneret Omnipotentia, non quidem in ratione potentis omnia creare, sed in ratione entitatis; eodem pacto, si ponamus potentias respicere obiecta in communi, non in particulari, posito impossibili omni obiecto, adhùc remaneret potentia ad illud, non in ratione potentiæ ad illud, sed in ratione entitatis. Ità dato impossibili omni effectu, adhùc esset causa, eiusque virtus saltem in ratione entitatis, si non in ratione causę habentis virtutem, seù vim, & potentiam ad tales effectus producendos.

Obij-

Obijcies secundò; causa in actu primo constituitur per actionem possibilem, sed actio possibilis est transcendentaliter relatiua ad effectum possibilem, ergo etiam causa in actu primo est transcendentaliter relatiua. Maior probatur, quia causa in actu secundo constituitur per causalitatem, seù actionem actualem, ergo causa in actu primo constituitur per actionem possibilem.

Respondeo: duplicem esse actum primum; nempè actum primum logicum, & actum primum physicum; actus primus logicus est ipsamet possibilitas causæ, seù non repugnantia causæ ad existendum; actus primus physicus est virtus productiua, seù effectiua alicuius, verbi gratia virtus, quam habet Deus ad producendam creaturam, est actus primus physicus Dei: concedo igitur causam in actu primo logico constitui per actionem possibilem, sicuti causa in actu secundo constituitur per actionem existentem, vt benè probat argumentum, nego tamen per actionem possibilem constitui causam in actu primo Physico, quia in causa adest virtus productiua independenter ab omni actione, & effectu.

Obijcies tertiò: ex Aristotele, inter alia genera relationum realium assignatur genus relationis fundatæ in actione, & passione, & consequenter in ratione causæ, & effectus, ergo causa dicit relationem realem ad effectum.

Respondeo: Causam, vt causantem concretiuè acceptam, vtique dicere relationem realem ad effectum, vt iam suprà explicatū est; vel etiam causam sequuto effectu dicere realem relationem ad effectum, generato enim Filio, resultat relatio realis Paternitatis in homine generante ad Filium, & ad hominem genitum; id ego non nego; nego solum, causam in actu primo, seù causam, proùt dicit virtutem productiuam effectus, dicere relationem realem ad effectum, pono enim causam itá consideratam, esse omninò independentem ab effectu, & consequenter non dicere realem relationem ad effectum.

LECTIO VI.

Conditiones ad causandum requisitæ.

TRes solent enumerari conditiones requisitæ in causa ad hoc, vt effectum producat. Prima est causæ existentia; Secunda est, propinquitas, seù approximatio causæ, vt alij loquuntur contactus causæ cùm subiecto, in quod debet agere, & operari. Tertia est eiusdem causę prioritas.

Quò ad primam conditionem.

Conclusio sit; causa debet existere in eo instanti, quo producit effectum; ità *est communis sententia.*

Contrà *aliquos ex Thomist. Nunnum, Cabezudo 3. p. q.22. art. 1. diff. 5. §. quinta sententia, Capreolum, Sotum, quos citat Suarez 3. p. d. 13. sect. 7.*

Probatur conclusio primò *ex Aristot. 4. Met. cap. 4. t. 16. ea, quæ non sunt, quonam pacto loquentur, aut ambulabunt?* ergo causa debet existere.

Probatur secundò; quia nemo dat, quod non habet, ergo eo instanti, quo causa non habet existentiam, non potest illam tribuere effectui,

Dices; Viuentia moriuntur, ergo in instanti mortis realiter mutantur, ergo etiam poterunt realiter operari; sed tunc non existunt, ergo.

Respondeo: in primis non esse dicendum, viuentia mori in sensu composito, sed in sensu diuiso; idest illa, quæ fuerunt viuentia, moriuntur. Præterea talis mutatio est mera negatio, & ideò mirum non est, quòd causa talis mutationis non existat, existentia enim requiritur in causa, vt productiua effectus realis, & positiui.

Dices secundò; ad hoc, vt corpus moueat aliud corpus, non requiritur, quòd sit penetratum cùm illo, sed sufficit, si sit illi contiguum, ergo ad hoc, vt causa producat existentiam effectus, non requiritur, quòd existentia causæ sit penetrata cum existentia effectus, sed sufficit, si anteà extiterit causa, atque adeò sufficit, quòd sit illi contigua.

Respondeo; causam tunc esse contiguam cùm effectu, quando existit simul cum effectu, contigua enim debent esse simul; vndè

dè patet tale argumentum potius esse contra aduersarios. Et sanè nihil iuuat ad existentiam effectus, quòd causa paulò anteà fuerit, perindè enim se habet, ac si nunquam extitisset, quia in eo instanti, in quo operatur, & producit effectum, non existit.

Quòad secundam conditionem, quę est approximatio causæ ad subiectum, in quod debet operari, seù indistantia localis.

Conclusio sit; causa debet esse approximata subiecto, in quod agit. Probatur manifesta experientia: quia ignis, verbi gratia, existens Romæ, non potest calefacere manum meam existentem Neapoli, non nisi ob defectum debitæ approximationis. Similiter paries albus in maxima distantia non potest videri ab oculo, quia non est in debita distantia, seù quia non est debitè approximatus, & consequenter non potest transmittere sui species ad oculum, qui proptereà non potest videre parietem à se maximè distantem. Ex quo factum est commune dictum, non datur actio in distans.

Vndè autem, aut ex quo capite requiratur approximatio ista causæ ad subiectum, in quod debet agere, an ex limitatione virtutis, an ex peculiari ratione causæ, infrà examinabimus.

Quòad tertiam conditionem, quæ est prioritas causæ ad effectum, Communis sententia est, causam debere esse priorem effectu suo.

Noto autem tres assignari in Scholis Prioritates; nempè Prioritatem originis, prioritatem naturæ, & prioritatem temporis. Illud dicitur prius tempore respectu alterius, quod est in aliquo instanti, in quo aliud non est, ideòque talis prioritas, dicitur prioritas, in quo. Prioritas naturæ, cum duo sunt simul in eodem instanti reali, seù temporis, sed vnum est dependenter ab alio; ideòque vnum non potest concipi absque alio, & hæc prioritas, dicitur prioritas, à quo, seù prioritas independentiæ. Tertia prioritas originis est, cum vnum est, seù procedit ab alio tanquam à principio absque vlla dependentia, & absque eo, quòd vnum sit, aut concipiatur esse sinè alio, ità se habet in Diuinis Pater respectu Filij, hæc prioritas à Theologis, potiùs dicitur ordo, quam prioritas.

Conclusio sit: causa est prior saltem prioritate naturæ effectu suo; dixi saltem prioritate naturæ, quia sæpè causa est prior tempore effectu suo, ità Pater est prior tempore Filio; sed non semper causa est prior tempore effectu suo, quia sol non est prior tempore luce, quam ex se producit, sed solum prior priori-

tate naturæ, seù prioritate independentiæ; & sic etiam anima suis potentijs, & omnis essentia suis proprietatibus est prior, prioritate naturæ, seù prioritate independentiæ.

Ad causandum etiam requiritur applicatio causę, & remotio impedimentorum, si enim ad operandum causa non se applicet, aut sit impedita, non potest agere, & operari, quamuis sit prior effectu suo, sit debitè approximata, & verè existat, quod maximè verificatur de causa libera, hæc enim positis omnibus requisitis ad operandum, non operabitur, nisi se applicet, & velit operari.

LECTIO VII.

Causa Materialis, & Formalis Definiuntur.

SVppono quatuor esse genera causarum, nempè causam materialem, formalem, finalem, & efficientem; hanc diuisionem causarum tradit *Arist. 2. post. t. 48. 2. Phys. t. 28. 1. Met. & lib. 5. c. 2.* Hanc ipsam causarum diuisionem agnouerunt antiquiores Philosophi, & recentiores communiter receperunt; & licèt plures possint assignari rationes, quibus sufficientia huius diuisionis ostenditur, omnium potissima mihi videtur, sensus communis omnium Philosophorum; addito prę sertim, quòd si quæ alia causa, præter istas, assignetur ad vnam ex quatuor enumeratis facilè reducitur.

Quòd igitur spectat ad definitionem causæ materialis; ea sic definitur ab *Arist. cùm hic t. 28. Met. 2* materialis causa est, ex qua fit aliquid, cùm insit, clariùs sic redditur, ex qua inexistente aliquid fit, cùm insit, vbi per terminum, *inexistente*, contradistinguitur causa materialis à priuatione, ex qua fit etiam aliquid, seù compositum, sed tanquam ex termino, à quo, non tanquam ex parte inexistente & componente.

Sed hæc explicatio mihi non videtur sufficiens, debet enim causa materialis non solum contradistingui à priuatione, sed etiam à causa formali, à qua tamen non distinguitur, per, *Tò inexistente*: dicatur ergo, ex qua *recipiente*, seù *sustentante*, aliquid fit, sic enim contradistinguitur causa materialis non solum à priuatione, sed etiam à forma, sustentare enim, & recipere soli materiæ primæ conuenit.

Ve-

Verùm quia non solum materia prima,sed etiam ipsum compositum recipit, & sustentat quædam accidentia, imò & omnis essentia siuè corporea,& materialis,siuè incorporea, & spiritualis, recipit suas proprietates, & accidentia, ideò tàm compositum, quàm omnis essentia, imò & quælibet res recipiens aliam, reducitur ad hoc genus causæ materialis, præsertim verò ipsum compositum solet dici materia secunda, & in ipso composito, vt potè magis noto, & sensibus obuio, exemplificat hiç Aristoteles genus causæ materialis, ait enim,*vt ex ære fit statua, ex argento phiala*.

Quò ad Definitionem causæ formalis: hæc ità definitur ab Aristot. hic: *Ratio quod quid erat, esse*, seù *Ratio quidditatis* Clariùs sic redditur ab *Auersa tom.* I. *Philos. quæst.* 2. *sect.*I. causa formalis illa est,à qua intrinsecè actuante,aliud dependet, vbi, per *Tò actuante*, excluduntur non solum causæ extrinsecæ, efficiens, & finalis, sed etiam excluditur çausa materialis, quę non actuando, sed recipiendo concurrit.

Ad hoc genus causę reducitur omnis forma accidentalis, siuè naturalis, siuè supernaturalis;reducuntur omnes modi,qui etiam actuant, & informant subiectum, in quo recipiuntur. Denique etiam differentia respectu speciei, quam componit, & generis, quod determinat, reducitur ad hoc genus causæ, sicuti ipsum genus reducitur ad causam materialem.

Cæterum hæ causæ ad causandum, præter çonditiones suprà Lect. VI. assignatas, requirunt proportionem quandam, quę sit inter subiectum,& formam;non enim quælibet forma informare potest quodlibet subiectum,non enim potest subiectum spirituale recipere formam corpoream, nec è conuerso potest forma spiritualis informare subiectum corporeum, sed requiritur aptitudo quędam, & proportio; hæç autem proportio çonsistit in eo,quod subiectum,& forma sint eiusdem ordinis, & gradus.

Altera conditio est, vt sit in materia apta præparatio, & dispositio ad recipiendam formam, quæ in subiectum prævie non dispositum, & minimè pręparatum, non inducitur, hęc autem dispositio, & præparatio non est vna, & eadem respectu omnium formarum; sed est multiplex, & diuersa iuxtà multiplicitatem, & diuersitatem formarum,sic ad recipiendam formam ignis requiruntur in materia tanquam pręuiæ dispositiones, calor, & siççitas; hinc videmus lignum viride, & humidum quàm diffiçillimè ignem çonçipere.

Et licèt vniuersaliter formæ accidentales sint præuiæ dispositiones ad formas substantiales, imò ad id sint institutæ, & ordinatæ à natura, attamen etiam vna forma accidentalis est præuia dispositio ad aliam, hinc perspicuitas, & diapheneitas est dispositio ad recipiendam lucem, quæ non nisi in subiectum perspicuum, & diaphanum introducitur.

LECTIO VIII.

Causalitas, & effectus vtriusque causæ assignantur.

PRæmitto: causalitatem esse omninò realiter distinctam à causa materiali, & formali; ratio est, quia sæpè est reperire causam, & non est reperire causalitatem, non enim semper causa est actu causans, constituitur autem causa actu causans per causalitatem; si ergo reperitur causa sine causalitate; causalitas est realiter distincta à causa, quę enim separantur, realiter distinguuntur.

Dices. Materia semper est vnita formæ, atque adeò semper est actu causans compositum; similiter & forma semper est actu informans materiam, neque enim est reperire materiam sinè forma, & formam sinè materia.

Respondeo; Materiam saltem supernaturaliter esse sinè forma, & formam materialem sinè materia; dixi supernaturaliter, quia anima rationalis etiam de facto datur separata à corpore, & materia, absque eo quòd vllam exerceat causalitatem.

Si ergo materia est, & non est actu causans, ergo actu causare, seu causalitas, est distincta à materia, & non est de eius essentia, quæ enim sunt de essentia materię, nec supernaturaliter possunt ab illa separari: eadem omninò ratio, & discursus militat de forma seù causa formali.

Conclusio mea sit: causalitas vtriusque causæ, materialis scilicèt, & formalis, est vnio substantialis, per quam materia vnitur formæ, & forma materiæ. Est communis sententia, quæ Argumentorum solutione meliùs firmabitur.

Probatur primò: quia causalitas est quid distinctum & realiter separatum à causa tàm materiali, quàm formali, sed tale quid distinctum non est effectus, non est relatio, non est actio generatiua, seù productiua formæ, ergo est iste modus substãtialis Vnionis, Minor probatur; quia in primis non est effectus, quia

effectus supponit causalitatem, seù causam actu causantem, non enim esset productus effectus, nisi prius fuisset causa actu causans; non est relatio, quia relatio consequitur ad causam actu causantem; relatio enim fundatur in ipsamet causalitate, ex eo enim, quòd causa fuerit actu causans, oritur in ipsa relatio causæ ad effectum. Denique non est ipsa actio, & generatio formæ, quia datur causalitas materiæ, & causalitas formæ absque eo, quòd sit productio formæ, vt patet in generatione Hominis, vbi materia, & forma, idest, anima rationalis supponuntur creata immediatè à Deo, ergo causalitas causæ, tàm materialis, quàm formalis non est effectus, neque relatio, neque actio, seù productio formæ, ergo debet esse iste modus substantialis vnionis, nihil enim aliud est assignabile.

Probatur secundò conclusio; quia causalitas est id, per quod causa constituitur actu causans, sed posita sola Vnione, præciso quocunque alio, causa materialis intelligitur actu causans, quia posita sola vnione fiunt compositum, & forma ex materia; & vicissim forma intelligitur actuare, & informare materiam, ergo vnio est causalitas, tàm materiæ, quam formæ.

Verum quidem est; quòd vnio prout se tenet ex parte materiæ, & est illius causalitas, dicitur receptio, seù substentatio, prout verò se tenet ex parte formæ, & est illius causalitas, dicitur actuatio, seù informatio, atque adeò vnio, licèt sit vna realiter, est duplex formaliter, & secundum nostrum modum formàlem concipiendi.

Obijcies primò: vnio fit per actionem, seù generationem agentis, ergo vnio non est causalitas, causalitas enim non fit per aliud, sed fit seipsa. Confirmatur quia: ipsa actio, seù generatio causatur à materia, sed non causatur per vnionem, quia materia non vnitur ipsi actioni, seu generationi, ergo vnio non est causalitas.

Respondeo: Vnionem non esse causalitatem respectu agentis, quia potius est terminus actionis, quæ est ipsamet causalitas agentis, vt infrà videbimus, sed esse causalitatem respectu materiæ primæ, quia per vnionem materia causat recipiendo formam, & constituendo compositum.

Ad confirmationem dico: vnionem non esse causalitatem materiæ respectu generationis, sed esse causalitatem materiç respectu formæ, & respectu compositi, ratio est, quia cùm ipsa actio, seù generatio sit modus non fit per alium modum, sed seipsa, si-

cuti etiam ipsa vnio seipsa fit à materia,& non per aliam vnionem: denique ipsa inhærentia accidentis fit seipsa, & non per vnionem à materia, quare patet vniuersaliter omnem modum à materia non fieri, & causari per alium modum superadditum.

Dices: vnio est modus, & tamen ab agente fit per alium modum, quia fit per actionem, seu generationem, quæ propterea etiam dicitur vnitio, idest, actio productiua vnionis.

Respondeo negando consequentiam,quia vnio respectu agentis non est modus, sed potius est terminus actionis, & generationis, at verò ipsa generatio est modus etiam respectu materiæ, quia etiam materiam afficit modificando; & actuando modaliter.

Obijcies secundò; materia causat actu, quatenus sustentat formas, ergo sustentatio est causalitas. Confirmatur quia: materia causat formam recipiendo, sed recipere idem est, ac pati, & passio idem est, ac actio, ergo causalitas materiæ est actio, non vnio.

Respondeo, tàm ad principale argumentum; quàm ad eius confirmationem: sustentationem, & receptionem idem esse, ac vnionem; materiã enim recipere, & sustentare in actu secundo formam,idem est,quò ad illi vniri:dixi in actu secundo,quia recipere, & sustentare in actu primo non distinguitur ab ipsa essentia materiæ, quando dicitur, quòd passio idem est, ac actio, verum est de passione, quę sit accidens, non de passione,quæ sit ipsamet essentia materiæ, neque de passione in actu secundo respectu materiæ, qua ratione est modus substantialis vnionis.

Obijcies tertiò: materia prima vnitur animæ rationali,& tamen non est eius causa, ergo causalitas materiæ non est vnio.

Respondeo: Vnionem, qua materia vnitur animę rationali, esse essentialiter diuersam ab vnione,qua eadem materia vnitur cæteris formis materialibus, ista enim vnio essentialiter respicit animam rationalem,& ideò mirum non est, quòd talis vnio non sit causalitas materiæ respectu animæ rationalis. Nonnulli concedunt, materiam esse quoque aliquo modo causam animę rationalis, hęc enim non producitur, nec operatur, saltem in præsenti statu sinè materia, quæ propterea potest dici aliquo modo causa; dixi aliquo modo, quia anima rationalis multò minorem habet à materia dependentiam, quàm habeant reliquæ formæ materiales,quæ propterea & sunt, & dicuntur materiales, quia

earum essentia, & natura tota est immersa in materia, & omninò dependens à materia.

Obijcies quartò: causalitas debet fieri saltem, vt quo à causa, vt patet in actione, quę fit vt quo à causa efficiente, cuius est causalitas, sed vnio non fit à forma, quia non informatur à forma ergo non est causalitas respectu formę.

Confirmatur: quia ista vnio potest saltem supernaturaliter à Deo creari, sed in tali casu, nec in materia reciperetur, nec ab illa causaretur, quia creatio est omninò independens à materia, & subiecto, ergo.

Respondeo; Vnionem informari, vt quo à forma, materia enim informatur mediante vnione, & ità vnio se habet, vt id, quo forma materiam actuat, & informat.

Ad confirmationem respondeo, negando maiorem, quia enim vnio est essentialiter duorum vnio, non potest sola vnio creari.

Quòd spectat ad effectus materiæ primæ, vt causa materialis est, solent enumerari duo; nimirum forma, & compositum; & sanè materia causat formam, illam recipiendo, & sustentando. Causat verò compositum, illud intrinsecè constituendo, tanquam eius intrinseca, & essentialis pars constitutiua.

LECTIO IX.

Definitio, & diuisio causæ finalis.

LIcèt aliqui causam finalem è numero causarum excludant, Communis tamen, & concors Philosophorum sententia inter reliquas causas Physicas, finalem etiam causam agnoscit vna cùm Aristotele, Platone, & aliis ex antiquis,

Definitur ergo ab Aristotele causa finalis, tùm hic *c.3. t.39.* tùm etiam *2.Met. t.8. id, cuius gratia aliquid fit, vt deambulandi sanitas.* Hæc definitio sic clariùs redditur; finis est, cuius gratia cætera fiunt, ipse verò nullius gratia, verbi gratia; deambulatio, & scissio venæ fit propter sanitatem, seù sanitatis gratia, seù ad sanitatem est ordinata, ipsa verò sanitas non est ordinata ad scissionem venę, aut ad deambulationem, nec ad aliquid aliud.

Et sanè ea, quæ ad aliud, tanquàm ad finem, ordinantur, dicuntur media; id verò, ad quod alia ordinantur, dicitur finis,

seù causa finalis, sic ambulatio,& scissio venæ sunt media respectu sanitatis, quia ad sanitatem consequendam ordinantur, & conducunt; ipsa verò sanitas dicitur finis, & causa finalis. Hinc media dicuntur amari, & esse volita non propter bonitatem, quam habeant in se, sed propter bonitatem finis, ipse verò finis dicitur amari,& esse volitus propter bonitatem, quam in se habet; ità scissio venæ non est volita,& amata à voluntate propter bonitatem, quam habeat in se, imò potius secundum se est inuisa voluntati, sed amatur propter bonitatem ipsius sanitatis, sanitas verò seipsa amatur, & propter bonitatem, quam in se habet.

Quòad diuisionem causę finalis.

Diuiditur primò causa finalis in finem, cui,& in finem; cuius gratia, quę diuisio sumitur ex *Aristotel.2.de Anima t.37.& 2. Physic.* 24. finis cuius, est id, cuius adipiscendi, vel acquirendi gratia aliquid fit, vt sanitas, cuius gratia est facta scissio venæ; vndè etiam solet dici finis, quod, vel qui debet acquiri; finis cui est is, cui alius finis est acquirendus, vt sanitas, quæ est acquisita, si est acquisita mihi, vel Petro, ego, vel Petrus sum, vel est finis, cui. Vndè benè habet *Arist.hic t.24 vtimur omnibus, quæ sunt, propter nos, sumus enim quodammodo, & nos finis.*

Secundò diuiditur finis in finem vltimum,& non vltimum, finis vltimus est is, ad quem omnia ordinantur; finis non vltimus, vel proximus est is, ad quem proximè tendit intentio, vel operatio agentis, verbi gratia, Deus est finis vltimus actus boni,& honesti, at finis proximus benè,& honestè operantis, est ipsamet operatio bona,& honesta.

Obijcies primò contrà assignatam definitionem; causa finalis nihil producit, nec dat esse alicui, ergo non est illa, cuius gratia aliquid fit. Antecedens probatur, quia causa finalis non existit, vt patet manifestè in sanitate, à qua tanquam à fine mouetur infirmus ad sumenda medicamenta, & tamen sanitas non existit,& sæpè etiam non acquiritur per medicamenta, atque adeò sępè non solum non existit, sed neque est futura, sed quod non existit, non potest dare esse alteri, ergo.

Respondeo: finem, seù causam finalem esse possibilem, atque adeo habere existentiam possibilem, licèt non habeat existentiam actualem, sufficit autem talis existentia ad hoc, vt causa finalis sit actu causa, & actu det esse alteri, quia non dat esse alteri per influxum realem, sed prout est in apprehensione, & cognitione; sanitas enim, verbi gratia apprehensa, & cognita, vt bona,& acquisi-

quisibilis ab intellectu infirmi, mouet illum ad sumenda medicamenta: vbi sumptiò medicamentorum fit gratia sanitatis, non quidem actu existentis, sed actu apprehensæ, vt quid bonum, & vt quid acquisibile, dixi, vt quid bonum, quia ratio motiua in causa finalis, seù ratio formalis causandi est bonitas; dixi, vt quid acquisibile; quia finis, saltem debet esse possibilis, quamuis actu non existat, si nimirum apprehenderetur, vt impossibilis, & non acquisibilis, non moueret agens ad operandum.

Obijcies secundò: omnis causa est principium, sed finis non potest esse principium, principium enim, & finis opponuntur, ergo.

Respondeo; finem, & principium opponi, prout nomine finis venit extrema, seù vltima pars rei alicuius, non prout nomine finis venit causa finalis, sic enim verè causa finalis est principium earum actionum, quæ fiunt ab agente in ordine ad acquirendum, & consequendum finem.

Obijcies tertiò contrà diuisionem assignatam finis; Finis est id, cuius gratia cætera fiunt, ipse verò nullius gratia, ergo non benè diuiditur finis in finem vltimum, & finem non vltimum, quia finis, cuius gratia non debet ordinari ad finem cui, nec finis non vltimus debet ordinari ad finem vltimum, aliàs non esset finis, sed potiùs medium, id enim quod ad aliud ordinatur, habet rationem medij, non finis.

Respondeo cum *D.Thoma* 12. *qu.*13. *art.* 3. finem respectu voluntatis ita se habere, sicuti se habet principium, seù præmissa respectu intellectus, sicuti enim vna præmissa probatur per aliam, & alia per aliam, quò ad vsque perueniamus ad præmissas per se notas, & indemostrabiles; ita voluntas vnum obiectum vult, & amat propter aliud, & aliud, quòusque perueniat ad obiectum, quod per se amet, & velit, & non in ordine ad aliud, vndè sicuti vna præmissa respectu conclusionis est præmissa, & respectu alteriùs præmissæ notioris, & certioris, se habet vt conclusio, ità aliqua obiecta sunt media respectu finis, & sunt finis respectu aliorum mediorum; ità Sanitas verbi gratia est finis respectu scissionis venæ, sed est medium respectu hominis, cui sanitas comparatur; actio bona, & honesta est medium respectu Dei, qui est vltimus finis, sed est finis respectu agentis intendentis operationem honestam, & bonam patet ergo idem respectu diuersorum benè esse posse finem; & medium, medium, & finem.

LECTIO X.

Ratio formalis causandi in fine assignatur.

EX dictis superiori lectione patet: finem causare, quatenùs in se habet aliquam bonitatem, in tantum enim agens intellectuale mouetur ad procuranda media conducentia ad assequendum finem, in quantum apprehendit in fine aliquam bonitatem sibi bonam, & conuenientem; si enim in fine non esset aliqua bonitas, vel si esset aliqua bonitas, & illa non esset apprehensa, sine dubio agens non moueretur, nec procuraret media, quibus assequeretur, & sibi finem compararet; si ęgrotus non apprehenderet in sanitate esse bonitatem sibi maximè conuenientem, non procuraret potionem Medicinæ, & scissionem venę; duo ergo sunt in fine causante, seu mouente agens ad operandum, nimirum bonitas, & apprehensio, seu cognitio. Hinc oritur difficultas, quæ nam sit ratio formalis causandi in fine, bonitas finis, an apprehensio, seu cognitio finis; vtrumque enim requiritur, vtrumque ità necessario concurrit, vt altero, & quolibet eorum deficiente, finis non causet, & agens non se moueat ad procuranda media conducentia ad finem.

4 Conclusio sit: Bonitas realis est ratio formalis, seù virtus causandi in fine, cognitio verò, & apprehensio talis bonitatis est conditio, sinè qua non, seù est ratio applicans virtutem causatiuam ad causandum.

Ità *D. Thomas* 1. *contra gentes cap.*75. *&* 1. *par. quæst.*80. *art.*1. *ad primum, Scotus in* 2. *d.*25. *quæst.*2. *Gab. in* 1. *d. qu.*5. *ar.*1. *Caiet.* 1. 2. *qu.*1. *art.*1. *&* 1. *par. qu.*1. *art.*4. *Ferrarien. lib. contrà gentes cap.*44. *Iauellus* 5. *lib. Met. qu.*15. *Sotus l.*2. *Phys. qu.*3. *Complutenses hic disp.*14 *q.*4. *§.*2.

Ex Recentioribus, *Tol. qu.*14. *Pererius lib.*8. *qu.*4. *Fonseca* 5. *Met. cap.*2. *quæst.*11. *Conimb.* 2. *lib. Physic. cap* 7. *q.*23. *Suarez disp* 23 *sect.*8. *Rubius lib.*2. *Physic. tract.*5. *qu* 5. *num.*41. *Auersa tom.*1. *Philos. qu.*13. *sect.*6. *Ouiedo, & Arriaga hic.*

Contrà *Auicennam* 6. *Met. cap.*5. *Capreol. in* 2. *d.*25. *qu.*1. *art* 3. *Medinam* 1. 2. *quæst.* 1. *artic.* 1. *Soncin.* 5. *Met. q.*3.

Probatur Conclusio primò quia: finis causat secundum quod mouet voluntatem agentis ad operandū, idest, ad eligenda media

media conducibilia,& vtilia ad consequendū finem,vt sequenti lectione fusius explicabimus, sed id, quod mouet voluntatem agentis est realis bonitas, non est apprehensio, seu cognitio,quia potentia mouetur à suo obiecto, quod propterea etiam dicitur motiuum, obiectum autem, & motiuum voluntatis est bonitas, sicuti enim motiuum intellectus est verum, seù veritas, ità motiuum voluntatis est bonitas, ergo.

Probatur secundò quia: finis secundum eam rationem formaliter causat, secundum quam satiat appetitum, & qua obtenta dicitur agens habuisse intentum, & qua non adepta, dicitur suo fine frustrari, vt patet ex communi locutione, & *ex Arist.2. Phys.6. Vt ambulare, si purgationis gratia est; si verò non facta fuit ambulanti, frustrà dicimus ambulasse, & quid ambulatio frustrà fuit*. Sed id, quod satiat appetitum, & quo obtento agens non dicitur frustrari fine suo, est realis bonitas, siuè existens, siuè apprehensa, non verò cognitio ipsa, aut apprehensio: ergo ratio formalis causandi in fine, & ratio causatiua est bonitas, non cognitio, vel apprehensio.

Dixi bonitas realis, vel existens, vel apprehensa; quia sæpè accidit, in obiecto mouente voluntatem realiter non esse bonitatem, vt quando voluntas impossibilia, aut etiam sibi noxia,& perniciosa desiderat, & procurat, sed tamen in his casibus adest in tali obiecto bonitas realis apprehensa, & proposita voluntati ab intellectu; quę non minus mouet voluntatem, quàm bonitas verè realiter existens à parte rei, vt benè notat hic *Arist. 31. Differt autem nihil dicere, idem bonum,vel apparens bonum, & 8. Eth. c. 2. amat vnusquisque, quod ipsi est bonum, sed quod apparet, sed id nihil refert, quia amabile apparens erit*, in qua Doctrina communiter recepta fundatum est vulgare dictum, *nemo respiciens ad malum, operatur.*

Quòd autem cognitio, & apprehensio requiratur,tanquam conditio sinè qua non, & tanquam ratio applicans; probatur quia: Voluntas est potentia cęca, atque adeò non potest se sola videre, & prosequi obiectum, indiget ergò illuminari ab intellectu per obiecti propositionem; debet ergo cognosci obiecti bonitas, eaque repræsentari voluntati, consequenter cognitio,& apprehensio bonitatis realis est conditio sinè qua non, & applicatio voluntatis ad operandum, idest, ad procuranda media conducibilia, & vtilia ad consecutionem finis.

Confirmatur quia: sicuti in cęteris causis requiritur tanquam con-

conditio sinè qua non, approximatio causæ ad subiectum, in quod debent operari; ità vt voluntas moueatur à bonitate reali finis, debet talis bonitas veluti approximari voluntati, approximatur autem per cognitionem, & apprehensionem, ergo cognitio, & apprehensio bonitatis se habet tanquam conditio, sinè qua non.

Obijcies primò: Finis causat quando non existit, sed quando non existit non habet bonitatem realem, sed solum bonitatem intentionalem, & apprehensam, ergo non bonitas realis, sed apprehensio est ratio formalis causandi in fine.

Confirmatur quia: sæpè ab intellectu proponitur voluntati aliquod obiectum impossibile, sed in obiecto impossibili nulla est realis bonitas, nisi, quæ fingitur, & apprehenditur ab intellectu, ergo etiam ipsa apprehensio est ratio formalis, & virtus causatiua in fine.

Respondeo: aliud esse vi apprehensionis, & cognitionis repræsentari voluntati bonitatem realem, quæ aliàs non posset mouere voluntatem; & aliud esse, formalem rationem, & virtutem motiuam voluntatis esse apprehensionem, & cognitionem; quando ergo in fine non est bonitas actu existens, vel etiam quando eius bonitas est impossibilis, adhùc tamen per apprehensionem repræsentatur voluntati aliqua bonitas, realis in se, ficta tamen per intellectum, & hæc est, quę mouet voluntatem, non ipsa apprehensio, non ipsa fictio.

Obijcies secundò: si cognitio esset conditio sinè qua non, & nō ratio formalis finalizādi, vt ità dicam, posset saltem de absoluta potentia, bonitas realis finis mouere voluntatem nulla præuia cognitione, seù apprehensione talis bonitatis, sicuti quia approximatio in cæteris causis se habet, vt conditio sinè qua non, potest de absoluta potentia suppleri, ità vt agens agat in distans, sed hoc est falsum, quia nec de absoluta potentia voluntas potest ferri in incognitum, nihil enim volitum, quin præcognitum, ergo cognitio non se habet, vt conditio, sed potiùs vt ratio formalis causandi.

Respondeo: in primis non omnes conditiones posse supernaturaliter suppleri, nam etiam existentia est conditio sinè qua non, & non est virtus formalis causandi, & tamen non potest supernaturaliter suppleri, neque enim de absoluta potentia potest fieri, vt causa non existens agat, & operetur. Dico prætereà; plures ex Philosophis probabiliter defendere, posse volun-

tatem in incognitum ferri. Ità *Ouiedus Controu.7. de Anima pun. 3.Palud.in 4.d.49.qu.1.art.2. nu.29.* quem videtur sequi *Gregorius ibidem,Ochamus qu.77.art.7.&* 15. & nonnulli ex mysticis Theologis, asserentibus eos, qui altissimæ contemplationi dediti sunt, posse peruenire ad eum statum, in quo voluntas sinè præuia cognitione bonum diligat.

Objicies tertiò: actus voluntatis motæ à fine specie diuersificatur ex diuersitate cognitionis, & apprehensionis, ergo cognitio, & apprehensio se habet, vt ratio formalis, non vt conditio, actus enim specie diuersificantur ex diuersa ratione formali. Antecedens probatur quia: si apprehendatur bonum, vt absens, causatur desiderium, si apprehendatur, vt præsens, causatur gaudium, vel delectatio, ergo.

Respondeo: quòd licèt esse presens, vel absens habeatur per apprehensionem, tamen id, quod est præsens, vel absens est ipsa realis bonitas; & hæc est, quæ desideratur, & quæ delectat, quare ipsa bonitas est ratio formalis specificatiua eorum actuum, licèt requirant tanquam conditionem, sinè qua non, quòd sit præsens, vel absens.

LECTIO XI.

Causalitas finis declaratur.

Communis sententia Philosophorum pro causalitate finis motionem metaphoricam assignat; quid autem sit motio metaphorica, sic explico.

Præmitto: nomine motionis, seù motus venire motum physicum propriè, & in rigore, siuè sit generatio, siuè augumentatio, seù alteratio, siuè latio, quæ idem est, ac motus localis, qui omnium proprijssimè, & per antonomasiam dicitur motus, & motio. Hinc per metaphoram nomen motus, & motionis attributum est etiam actibus intellectus, & voluntatis, nam operatio intellectus, seù ipsa cognitio, motio dicitur, actus voluntatis, amor ipse, motio dicitur; & quando intellectus operatur, dicitur se mouere, sed talis locutio est metaphorica, & translatitia, ità voluntas, quando amat aliquod obiectum bonum, dicitur se se mouere, & quodammodo ad illud ire, in quo est fundatum commune dictum; Anima plus est, vbi amat, quàm

vbi

vbi animat, quia voluntas amando obiectum, quasi ad illud se transfert.

Præmitto secundo: ad actum intellectus, & voluntatis concurrere etiam obiectum, sed diuerso modo, & quidem ad actum intellectus obiectum, quod est verum, concurrit intrinsecè, quia concurrit transmittendo sui speciem ad intellectum; simul cùm quo constituit vnum intrinsecum principium intellectionis, in quo fundatur vulgare dictum, ex obiecto, & potentia paritur notitia; obiectum verò voluntatis, quod est bonum, concurrit, & ipsum, ad actum voluntatis, sed extrinsecè, idest, alliciendo & trahendo: quia nimirum intellectus ostendendo, proponendo, & repræsentando bonũ voluntati, illam trahit, & allicit, vt illud obiectum amet, & prosequatur, simili ratione, qua ramum viridem ostendis oui, & illam trahis, & allici, nuces puero, & illum trahis, & allicis ad tui persecutionem.

Quando ergo intellectus ostendit, & repræsentat voluntati nostræ realem bonitatem, quæ est in fine, talis bonitas ostensa, & repræsentata allicit voluntatem, & trahit ad amorem, & prosecutionem sui qui amor, & quæ prosecutio, dicitur motio metaphorica, & hanc esse causalitatem causæ finalis, docet sententia communis, quare sit.

Cõclusio mea: causalitas finis est motio metaphorica, seù actus amoris à voluntate elicitus vi bonitatis realis apprehensæ ab intellectu, & repræsentatæ voluntati.

Probatur conclusio mea quia: causalitas, est id, quo posito intelligitur causa actu causans, sed posita metaphorica motione intelligitur finis actu causare, ergo. Probatur minor, quia posita motione metaphorica, & amore voluntatis circà bonitatem finis, voluntas vlterius progreditur ad procuranda media conducibilia ad finem consequendum, ergo iam procurat media gratia finis; & consequenter posita motione metaphorica, & amore finis, intelligitur finis actu causare.

Obijcies primò: amor bonitatis finis est effectus finis, ergo non est eius causalitas; effectus enim, & causalitas distinguuntur.

Confirmatur quia: bonitas finis, allicit, inuitat, & trahit voluntatem, sed eo ipso, quòd finis intelligitur allicere, & trahere voluntatem, intelligitur eius causalitas, ergo causalitas finis non est amor, aut aliquis alius actus elicitus à voluntate.

Respondeo: amorem bonitatis finis esse effectum finis, vt quo, non

non effectum, vt quod; sicuti etiam actio est effectus efficientis, vt quo, non vt quod.

Ad confirmationem dico: non posse intelligi, quid sit bonitatem finis allicere, & trahere voluntatem absque aliquo actu voluntatis, elicito à voluntate tanquam ab intrinseco principio, & ab ipsa bonitate obiectiuè, & extrinsecè concurrente, aliter enim non video, quomodo possit explicari ista allicientia, seu tractio, sed talis actus voluntatis non potest esse alius, quàm amor bonitatis iam cognitæ; & repræsentatæ, ergo iam talis amor est vera causalitas finis. Quòd si velis, talem amorem appellare elicientiam, seu tractionem, seù etiam finalizationem, vt alij loquuntur; parum refert, quomodo loquaris in hac materia, dummodo benè sentias.

Obijcies secundo: si causalitas finis esset motio metaphorica, iàm finis non esset causa physica, & realis, sed potius causa moralis, sed hec videtur absurdum, ergo.

Probatur minor, quia causalitas finis non esset realis, sed metaphorica.

Respondeo: motionem metaphoricam non dici metaphoricam, quasi non sit realis, sed dici metaphoricam relatiuè ad motum localem, qui omnium proprijssimè dicitur motus, seù motio: fateor tamen, causam finalem in genere causæ non esse itâ perfectam, sicuti est causa efficiens, quæ propterea habet causalitatem magis perfectam, quàm sit causalitas causæ finalis, actio enim, quæ est causalitas efficientis est ab illa, tanquam ab intrinseco principio effectiuo; causalitas verò finis fit à fine, tanquam à principio duntaxat extrinsecè concurrente modo explicato.

Obijcies tertiò: cum finis allicit, eo pacto mouet, quo is, qui consulit, vterque n. inuitat, obiectum appetitui, & voluntati proponendo, sed motio consulentis spectat ad causam efficientem, ergo. Minor probatur ex *Arist. 2. Phys. cap. 3. t. 29. præterea id, vnde mutationis, aut quietis primum est principium, qualis causa est is, qui consuli* ergo.

Respondeo: quòd motio metaphorica, seù actus amoris elicitus à voluntate vi bonitatis realis apprehensæ in fine, spectat ad genus causæ effectiuæ, & ad genus causæ finalis secundum diuersam rationem, nam actus amoris, prout elicitur à voluntate, est vera actio procedens à voluntate tanquam à causa effectiua; prout verò talis amor est elicitus vi illius bonitatis extrinsecè concurrentis, spectat ad causam finalem.

Obijcies quartò: etiam ea, quæ carent cognitione, operantur gratia finis, & tamen à fine non alliciuntur modo explicato, ergo talis motio metaphorica, seù allicientia nō est causalitas finis.

Respondeo: quòd agentia propter finem aliqua magis propriè aliqua minus agunt propter finem, & quidem rationalia proprijssimè agunt propter finem, vt patet; animalia sensibilia minus propriè, quia cognoscunt solùm finem media cognitione sensitiua, adhuc minus propriè res insensibiles, quia non habent ipsæ cognitionem finis, & mediorum conducentium ad finem, sed vice illarum Deus, vt auctor naturæ, habet talem cognitionem, ità Deus cognoscit bonitatem fructuum, vtilitatem frondium ad fructus tegendos, ex qua cognitione facit in arbore tale temperamentum, vt possit suis temporibus facere frondes ad tegendos fructus, quod temperamentum bene potest appellari naturalis appetitus frondium: hinc est, vt opus naturæ, dicatur opus intelligentiæ: idest, Dei, qui sicuti naturas rerum creauit, ità easdem regit, & gubernat, dirigendo ad finem, & dictando media conducibilia ad finis consecutionem.

LECTIO XII.

Causa exemplaris, seù Idæalis explicatur.

DVo sunt hic explicanda de Idæa; primum quid sit Idea, secundum, ad quod genus causæ Idæa reducatur.

Quò ad primum.

Idæam Græci; exemplar, seù etiam formam Latini appellant id, ad cuius similitudinem agens intellectuale operatur, dum facit opus; neque enim hic nomine Idææ venit Idæa Platonis, seù natura aliqua vniuersalis à singularibus abstracta, & separata, de qua in Logicis.

Porrò Idæa triplex assignatur: primò quidem Idæa externa, seù externus modulus operis faciendi ab artifice, verbi gratia, Architectus, si velit nouum Templum ædificare, vel archetypum ligneum construit, vel etiam in tabula, aut carta delineat noui templi constructionem; secundò nomine Idææ intelligitur conceptus noster obiectiuus, idest, ipsa res facienda, prout mente concipitur, antequam enim opus existat in se, mente præconcipitur, & hæc Idæa appellatur Idęa obiectiua. Terriò nomine Idææ

venit

venit conceptus ipse formalis rei faciendæ, agens. n. intellectuale antequam opus aliquod aggrediatur, format de tali opere verùm, formalem conceptum, & per hoc contradistinguitur agens intellectuale ab alio quocunque agente non intellectuali, quia nimirum agens intellectuale prius intelligit, & format de re à se facienda conceptum, & deinde opus aggreditur, vndè patet Ideam habere locum solùm in agente intellectuali, sicuti & ratio causæ finalis solùm quoque in agente intellectuali reperitur.

Definitur Idæa ab *Arist.7.Met. cap.7. t.32.* esse illud, in quod artifex inspiciens, operatur; quia nimirum, omne agens intellectuale, antequam faciat externum aliquod opus, illud prius concipit, & ad similitudinem obiecti à se concepti, externū opus efformat, & ideò agens intellectuale dicitur imitari Ideam in suis operationibus, & Idæa definitur à *D. Augustino lib.13. de Ciuit. Dei cap.2.* esse forma, quam aliquis imitatur ex intentione agentis determinantis sibi finem.

Ex qua duplici definitione Ideæ; Aristotelis, nimirum, & D. Augustini, patet nomine Ideæ propriè, & in rigore venire conceptum obiectiuum rei faciendæ, probatur quia. Idæa est id, in quod inspiciens artifex, operatur, sed artifex inspicit conceptum obiectiuum rei faciendæ, non conceptum formalem, ergo.

Probatur minor quia: artifex volens nouum Templum ædificare, non intendit assimilare tale opus suo conceptui formali, & cognitioni, non inspicit suam cognitionem, aut suprà illam reflectit, imò nè quidem de illa cogitat, imò potiùs inspicit templum à se mente præconceptum, vt patet experientia, ergo,

Dices primò: artifex non inspicit conceptum obiectiuum, sed potius externum modulum in carta; vel etiam in tabula efformatum, ergo neque conceptus obiectiuus est Idea.

Respondeo: etiam externum modulum esse efformatum ad similitudinem conceptus obiectiui, prius enim artifex Templum aliquod, verbi gratia, mente præconcipit, deinde illud in carta, aut tabula exprimit, postremò opus externum, & ędificationem noui Templi aggreditur.

Dices secundò: Idæa est illa, quam artifex imitatur; & ad cuius similitudinem operatur, sed artifex non operatur ad similitudinem conceptus obiectiui, conceptus enim obiectiuus non distinguitur ab opere externo, idem autem non potest esse efformatum ad similitudinem sui metipsius, ergo non bene nomine Ideæ venit conceptus obiectiuus.

Respondeo: Idem benè posse esse efformatum ad similitudinem suimetipsius, si consideretur in diuerso statu, nam nouum Templum, verbi gratia, prout est à parte rei, benè potest esse efformatum ad similitudinem suimetipsius, prout mente concepti,& cogniti.

Quò ad secundùm initio huius lectionis propositum, nimirum, ad quodnam genus causæ Idæa reducatur.

Prima sententia reducit Idæam ad genus causæ formalis. Ità *D. Albertus Magnus in* 1. *dist*.20. *art*.1. *Durandus dist*. 45. *quæst*.2 *argens art*.2.*Aegid. prop*.35 *de Euchar. Caiet*.1.*par.q*. 6.*art*.3.*quæst*.44 *art*.3.*Fonf*.5.*Met.cap*.2.*quæst*.7 *sect*.5. *Conimb.hic cap*.7.*q*.4.*art*.2.

Secunda sententia reducit Ideam ad genus causæ efficientis. Ità *D. Thomas in d*.2.*q. vnica, Scotus quæst*.2. *D.Bonauе. in* 3 *d*.11.*quæst* 2. *Alensis* 1.*part.q*.23. *memb*.4. *art*.1. *Henricus in* 1.*d* 36. *quæst*.1. *Pererius lib*.8. *cap*.1. *Suarez tom*.1.*Met. disp*.25.*sect*.2.*nu*.8 *Ruuius hic tract*.6.*q*.6.*n*.80.*auersa tom*.1 *Philos.q*.15.*sect*.1.

Conclusio sit: Idæa reducitur ad genus causæ efficientis.

Probatur conclusio primò auctoritate *Arist*. 7. *Met. t*. 23. quomodo ex sanitate,sanitatem accidit fieri, & domum ex domo, quæ sinè materia, eam, quæ habet materiam; vbi per domum sinè materia intelligit domum mente conceptam, ex qua fit domus externa,& materialis, sicuti & sanitas fit ex sanitate mente concepta.

Probatur secundò quia: Idæa concurrit ad faciendum opus externum regulando agens intellectuale in factione talis operis, sed concurrere regulatiuè,quomodo concurrunt omnes artes,est concursus in genere causæ effectiuæ, ergo.

Obijcies primò: causa efficiens debet esse realiter existens,sed Idæa non existit realiter, sed duntaxat intentionaliter, & in mente, quomodo existit causa finalis, ergo potiùs Idæa reduci debet ad genus causæ finalis, quàm ad genus causæ efficientis.

Respondeo: quòd licèt Idæa in modo existendi assimiletur causæ finali, vt ostendit argumentum, in modo tamen operandi assimilatur causæ efficienti,quia Idæa non mouet agens ad operandum, alliciendo, & trahendo per sui bonitatem, quem modum operandi seruat causa finalis; sed potiùs Idæa operatur regulando,dirigendo,& illuminando agens ad operandum, vti faciunt etiam omnes artes,qui modus operandi regulatiuè,directiuè,

uè, & illuminatiuè, est modus operandi causæ effectiuæ; quæ licèt debeat realiter existere, quando dat esse effectui, non debet tamen realiter existere, quando concurrit solùm dirigendo, & regulando.

Obijcies secundò. Idæa, & exemplar inseruit agenti, vt conferat effectui determinatam speciem, & formam, ideò enim agens exterius producit potiùs nouum Templum, quàm aliud quodcunque opus, quia in mente præhabet Idæam Templi, non alterius, sed causa formalis est illa, quæ dat speciem operi, ergo Idæa potius reducitur ad genus causæ formalis, quàm ad genus causę efficientis.

Respondeo: causam formalem dare speciem effectui dando seipsam effectui, tanquam alteram eius partem intrinsecam, quomodo Idea non dat speciem effectui, & operi, quod agens producit; Idæa enim dat speciem operi, & effectui regulatiuè, & directiuè modo suprà explicato.

Obijcies tertiò: Idæa definitur esse forma, quàm imitatur artifex, sed forma non potest reduci ad aliud genus causę, quòd non sit causa formalis, ergo.

Respondeo: etiam artes esse formas, seù habitus intellectuales, & tamen non ad genus causæ formalis, sed ad genus causæ effectiuæ reducuntur, etiam anima rationalis est forma, & tamen est principium effectiuum suarum operationum; esto igitur, Idæa sit forma non tamen sequitur, eam esse reducendam ad causam formalem, sed benè posse reduci ad genus causæ efficientis.

LECTIO XIII.

Definitur causa efficiens, & varia eius diuisio.

DEfinitur causa efficiens ab *Arist. tùm hic cap.2. & 3. tùm 5. Met* esse, vnde primum principium est mutationis, & quietis; quæ definitio, quia obscura, sic clarius redditur à *Suarez disp.17. Met sect.1. à Rubio hic tract. de Causa efficiente num.1. ab Auersa tom.1 Philos. d.14. sect.1.* Causa efficiens est principium per se, à quo primò est, aut fit mutatio, & quies.

In qua definitione, *Principium*, stat loco generis, reliquæ verò particulæ sunt appositæ loco differentiæ, & per eas contradi-

stinguitur causa efficiens à causa finali, quia causa finalis non est illa, à qua est mutatio, & quies, sed est illa, propter quam est motus, aut quies; contradistinguitur etiam per easdem particulas à causa materiali, & formali, quia res naturales non dicuntur fieri à materia, & forma, sed ex materia, & forma, tanquam ex partibus intrinsecè componentibus, & constituentibus; Causa verò efficiens est omninò extrinseca effectui, vnde notanter est apposita illa particula, *Vnde*, in definitione Aristotelica, quia per illam particulam denotatur extrinseca causalitas causæ efficientis respectu sui effectus.

Dices ex *Ouiedo hic Controu.9.Punc.1. num 6.* etiam materia est causa extrinseca respectu formæ, ergo non benè per assignatam definitionem, & signanter per particulam, *Vnde*, contradistinguitur causa efficiens à causa materiali; aliundè ergo petenda est differentia vtriusque causæ, nimirum ex eo, quòd causa efficiens est principium primum motus, idest, principium determinatiuum, tale non est materia prima, quæ cum sit principium passiuum, non est determinatiuum motus, sed est potius indeterminatum quid, & indifferens ad omnem motum.

Respondeo: quòd licèt differentia, quam assignat Ouiedo, optima sit, & ingeniosa; etiam illa prior à nobis, & alijs Auctoribus assignata, potest defendi, & sustineri, licèt enim materia sit extrinseca formæ, quia verè non est eius pars componens, tamen est eius intrinsecum subiectum, quia formam intrinsecè recipit, & intrinsecè recipiendo, illam causat.

Replicabis, etiam causa efficiens intrinsecè recipit effectus suos, intellectus enim est causa efficiens respectu suarum operationum, quas tamen intrinsecè recipit, ergo.

Respondeo: intellectum, non quà causa efficiens est, sed quà immanens est, recipere suas operationes; & ideò firmum stat, quod causa efficiens, quà efficiens, non habeat intrinsecè recipere effectus suos; è contrà causa materialis, quà causa materialis est, habet intrinsecè recipere formas. Dixi, quòd causa efficiens, quà efficiens, non habeat intrinsecè recipere effectus suos, non quòd illi repugnet, intrinsecè recipere effectus suos, quia si hoc illi repugnaret, nulla esset assignabilis causa efficiens, quæ reciperet intrinsecè effectus suos, quod enim repugnat generi, repugnat & speciei, est enim primum principium à nobis in Logicis explicatum, & ab Auctoribus communiter admissum, quicquid negatur de vniuersali, negatur, & de quolibet supposito, seu inferiori eius.

Quò

Quò ad diuisionem causæ efficientis.

Diuiditur illa primò: in causam increatam, seù primam, & causam creatam, seú secundam; Causa increata, seù prima, est illa, quæ ità est principium aliorum, vt ipsa non sit ab vllo alio principio, sed à se, talis est Deus. Causa secunda, seù creata, est, quæ cùm sit effectus causæ primæ, est tamen principium aliorum effectuum, semper tamen principium cum dependentia à Deo, & à causa prima.

Secundò diuiditur causa efficiens in causam Physicam, & Moralem, causa Physica verè, realiter, & directè influit in effectum; vt Pater est vera causa Physica respectu filij. Causa Moralis, quæ etiam imputatiua dicitur, non verè per se influit, sed inducit alium ad operandum certum effectum, ità se habet is, qui consulit, suadet, docet, vel præcipit, impetrat, aut meretur, vel demum alio simili modo se gerit. Ad hoc genus causæ moralis reducitur is, qui est alteri occasio, vt operetur, Causa applicans est, vt cùm quis applicat ignem ligno, vt combustio fiat, Causa remouens & prohibens, vt cum quis remouens tabulam, in qua erat superpositus lapis, est causa descensus lapidis, qui aliàs prohibebatur, & impediebatur descendere à tabula; denique causa regulans, & dirigens, seù illuminans, vti se habet omnis scientia practica, seù ars, ad hoc genus causæ moralis reducitur.

Tertiò diuiditur causa efficiens in vniuocam, & Aequiuocam. Causa vniuoca est, quæ est eiusdem rationis cum effectu, vt ignis cum igne, quem producit, homo cum homine, quem generat; Aequiuoca dicitur, quæ est diuersæ rationis, vt cum Sol generat ignem, metalla, & alia.

Ex quibus colligitur, causam vniuocam esse æqualis perfectionis essentialis cum effectu. Causam verò Aequiuocam non posse esse perfectionis minoris respectu sui effectus, si enim effectus esset perfectior causa, & superans causam in entitate, ergo etiam illam superat in vi, & virtute agendi, sicuti enim operari sequitur ad esse, ita virtus operandi sequitur ad perfectionem essendi, atque adeò verè non esset effectus.

Quartò, & vltimò diuiditur causa efficiens in causam Principalem, & instrumentalem. Causa principalis est illa, quæ primario agit, & in virtute propria, vt viuum viuens gignens aliud sibi simile, & ignis producens alium ignem. Causa instrumentalis est, quæ subordinatur causæ principali, & agit in virtute

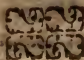
eius, vt calor, qui agit in virtute ignis, & semen in virtute generantis.

Cęterum in causa instrumentali, vt sit vere causa instrumentalis, tres conditiones requiruntur. Prima est, vt instrumentum sit aliquo modo proportionatum ad producendum effectum, ad quem assumitur à causa principali, nàm ad secandum lignum non assumitur malleus, sed securis, ad scribendum assumitur calamus, non gladius; imò & ad scindendum non satis est, assumere securim quomodocunque, sed debet assumi securis acuta, & dura; non quicunque calamus assumitur ad scribendum, sed calamus conuenienter aptatus, & dispositus.

Secundà conditio est, vt instrumentum sit immediatum principium directè influens in effectum, ità vt ex illo immediate egrediatur actio productiua effectus, per hoc enim contradistinguitur causa instrumentalis à conditionibus, quę tantùm indirectè concurrunt.

Tertia conditio est, vt instrumentum accipiat virtutem motiuam à causa principali; sic Artifex imprimit serræ virtutem motiuam, vel ipsum motum localem; generans tribuit semini vim formatiuam, seù generatiuam; aliquando instrumentum non accipit à causa principali virtutem, sed ipsum instrumentum est virtus causæ principalis, sic calor est virtus ignis; Hinc est, vt instrumentum dicatur agere in virtute causæ principalis, quia nimirum, vel instrumentum accipit à causa principali vim, & virtutem agendi, vel instrumentum ipsum est virtus agendi causæ principalis.

Cęterum causa instrumentalis est duplex coniuncta, scilicèt, & separata: Causa instrumentalis coniuncta non potest operari, nisi actu sit coniuncta, & connexa cùm causa principali; ità se habent securis ad scindendum, calamus ad scribendum. Instrumentum separatum est, quod operatur, etiam si separatum sit, & longè distans à causa principali; ità se habet semen, quod licèt sit separatum à generante, adhuc effectum producit.

LE-

LECTIO XIV.

Causalitas causæ efficientis.

OMnibus causis hucusque explicatis assignauimus peculiares, proprias, & distinctas causalitates: debemus ergo etiam causæ efficienti, quam in præsenti explicamus, propriam, & distinctam causalitatem assignare.

Nominales, qui omnes modos de medio tollunt, negant causalitatem causę efficientis esse, quid distinctum à causa, & effectu, si enim admitterent hanc causalitatem distinctam, cogerentur etiam admittere, esse aliquem modum distinctum à causa efficiente, & effectu: cùm Nominalibus sentiant, necesse est, non solum hi, qui modum vnionis negant esse causalitatem materiæ, & formæ, sed etiam illi, qui negant relationem esse modum distinctum à fundamento, & termino, par enim videtur esse ratio dę relatione, dé vnione, & de actione, quam mox ostendam esse causalitatem causæ efficientis; sequuntur hanc sententiam nonnulli ex Thomistis, *Heruæus quodlib.* 2.*q.*1.*& quodlib.* 4.*q.*8.*Socin.*5.*Met.q.*4.*Iauellus ibidem q.*4.*Fonseca quæst.*13. *sect.*3.

Recentiores communiter ponunt causalitatem causæ efficientis esse modum actionis contradistinctum à causa, & effectu.

Ità *D. Thom. in commentarijs lib.*5.*Met.Arist.cap.*15. *Magnus Alb.*2.*Phys.tract.*2.*cap.*6.*Suarez disp.*18. *Met. sect.*10. *nu.*5.*Conimb.hic c.*7.*q.*7.*Ruuius tract.*4 *de causa efficiente q.* 3. *Auersæ q.* 14.*sect.*4. *Arriaga disp.*9.*sect.*3. *Outed. Controu.* 12.*pun.*1.

Conclusio sit; causalitas causæ efficientis est modus accidentalis actionis.

Probatur conclusio primò: Auctoritate Philosophi 5. *Met.c.* 15. vbi assignat aliquas relationes fundatas in actione, & passione; sed clarè patet, has relationes esse fundatas in causalitate agentis ad passum, seù subiectum, ergo causalitas agentis, seù causæ efficientis est actio, seù efficientia.

Probatur secundò conclusio ratione: quia causalitas est illa, qua posita intelligitur causa efficiens actu causans, sed posita actione, & præciso quocunque alio, intelligitur causa efficiens

çau-

causans, ergo actio est causalitas; Maior probatur: quia causa efficiens, & agens idem sunt, sed agens, sicuti à sola actione denominatur, ità à sola actione constituitur, & fit agens, seù actu causans, ergo.

Probatur tertiò: quia causalitas non potest esse ipsamet entitas causæ, quia sæpè datur entitas causæ, quæ non sit actu causans, sæpè datur homo non actu generans; nec potest esse ipsemet effectus, seù eius dependentia, aut relatio ad causam, quia tam effectus, quàm dependentia eiusdem, & relatio sunt quid posterius ad causam actu causantem, & consequenter sunt quid posterius ad causalitatẽ, ergo causalitas non potest consistere in effectu, aut in eius dependentia, aut denique in ipsa relatione, imò relatio, vt in Logicis diximus, in actione ipsa, & causalitate fundatur.

Respondebis: Causalitatem consistere in causa, & effectu simul, seù in coexistentia, & simultate causæ, & effectus, statim enim, ac intelligitur causa, & effectus simul, intelligitur actu causans.

Sed contra est: quia producto effectu, & existente causa, hæc non intelligitur actu causans, nam producto, & generato filio, & simul existente Patre, non intelligitur Pater actu generans Filium, ergo actu generare, actu causare, non consistit in coexistentia causę, & effectus.

Obijcies primò: ipsa actio est effectus, ergo non est causalitas: antecedens patet, quia actio & ipsa fit ab agente, vndè habet D. Gregorius in serm. de Spiritu Sancto, actionem magis agi, quàm agere, quod etiam approbat D. Damascenus lib. 3. Fidei Orthodoxæ.

Respondeo; actionem esse effectum, vt quo, non vt quod, seù actionem esse rationem formalem agendi, non propriè effectum; ratio est, quia non per causalitatem, aut aliam actionem producitur, sed seipsa fit ab agente, sicuti vnio seipsa vnitur, & non per aliam vnionem; ex quibus patet responsio ad auctoritates DD. Gregorij, & Damasceni.

Obijcies secundò: sunt aliqui effectus, qui à suis causis dicuntur resultare, & emanare, sed hi non fiunt per actionem distinctam, sed potiùs per illam resultantiam, & emanationem, ergo, vniuersaliter loquendo, actio non est causalitas.

Respondeo: ipsam resultantiam, seù emanationem esse actionem, sed tamen diuersæ speciei à reliquis actionibus; emanatio enim,

enim, seù resultantia est earum formarum, quæ in subiecto extrinseco non recipiuntur, & sunt permanentes, ideò proprietates dicuntur emanare, quę non recipiuntur in extrinseco subiecto, sed in ea essentia, à qua producuntur; & ex alia parte sunt permanentes; è contrà actus à potentijs non dicuntur emanare, seù resultare, sed elici, quia licèt in ijsdem potentijs, & non ex intrinseco subiecto recipiantur, tamen non sunt permanentes, sed statim, ac sunt eliciti, transeunt, & euanescunt.

Obijcies tertiò; Deus verè causat, quando creat, sed non causat per actionem, tanquam per causalitatem distinctam, ergo. Minor probatur, quia non potest assignari, in quo subiecto talis actio recipiatur, neque enim talis actio potest recipi in Deo, quià Deus est incapax cuiuscunque accidentis de nouo; neque potest recipi in effectu, quia effectus est posterior actione, deberet autem esse prior, si actionem, tanquam causa materialis, reciperet, quia omnis causa materialis est prior effectu suo.

Respondent aliqui: creationem recipi in effectu creato; qui secundum diuersam rationem est prior, & posterior actione; prior, vt est causa materialis actionis, posterior, vt effectus agentis. ità *Conimb. hic c.7. q.8. ar.3.*

Respondent alij: creationem recipi in effectu, non tanquam in subiecto inhęsionis, sed tanquam in subiecto adhæsionis; porrò subiectum inhęsionis verè causat formam sibi inhærentem & ideò debet esse prius illa, sicuti omnis causa est prior effectu suo; subiectum adhæsionis non causat formam, quam recipit, sed præcisè ab ea denominatur, sicuti materia denominatur ab anima rationali, quam tamen non causat; indè fit, vt forma à tali subiecto non pendeat, tanquam à priori, sed tanquam à posteriori; quatenus videlicet non potest esse sinè illo. Ità *Arriaga disp.9. subsect.4. num.58.*

Essent examinanda plura alia de actione, nimirum, qua ratione distinguatur à passione; an in agente recipiatur; & his similia; sed sufficiat in præsenti explicasse tantùm ea, quæ spectant ad actionem, vt est præcisè causalitas agentis.

LECTIO XV.

A quo determinetur causa ad effectum in indiuiduo producendum.

POno primò: causas secundas,& creatas verè esse naturalium effectuum productiuas,& non omnes naturales effectus à solo Deo produci ad præsentiam causarum secundarum; patet enim ad sensum, ignem ab igne produci, solem illuminare, & huiusmodi, vndè benè monet *Arist.lib.1.Top. cap.9.* talem causalitatem negantes indigere,aut sensu,aut pœna; ità sentiunt omnes Scholæ, omnes omnium classium Doctores, & Theologi fundati in auctoritate SS. Patrum, & in varijs Sacræ scripturę locis, in quibus vis agendi, & producendi naturales effectus causis secundis manifestè attribuitur, *Genes.1. Germinet terra herbam virentem. Lucæ 31.Videte ficulneam, & omnes arbores cùm producunt iam ex se fructum.*

Pono secundo: Causam primam, & Deum immediatè simul cum causis secundis concurrere ad productionem naturalium effectuum; dixi, immediatè, quia non sufficit concedere, Deum à principio indidisse virtutem actiuam causis secundis, quæ deindè per illam virtutem à Deo acceptam, agant,Deo amplius non concurrente: sed præterea debemus admittere, Deum æquè immediatè concurrere ad productionem naturalium effectuum, ac concurrant causæ naturales, & creatæ.Ità omnes Philosophi, ac Theologi sentiunt, qui propterea, tanquam erroneam damnant oppositam sententiam *Duran. in 2.d. 1. q.5.& dist.47. q.1.* & ratio reddi potest, quia: res naturales, sicuti se habent ad esse, ità & ad operari,sed res naturales in suo esse, & conseruari,immediatè dependent à Deo, ergo etiam in operari, & consequenter non operantur, nisi immediatè ad illarum operationes simul cùm illis concurrat Deus.

Pono tertiò: Causas secundas esse ex sua natura determinatas ad producendos hos potius, quàm illos specie effectus, ignis enim de sua natura est determinatus potiùs ad producẽdũ calorẽ,quàm frigus; quòd si causa secunda sit libera de se determinatur ad producendũ siuè hunc siuè illum specie effectũ voluntas,verbi gratia,cum sit potentia omninò libera,seipsa determinatur

natur ad producendum potius actum amoris, quàm actum odij; à quo autem determinatur causa secunda ad producendum hunc potius numero effectum, quàm alium, non vna est omnium Philosophorum Opinio.

Et quidem communis sententia defendit, à causa secunda produci hunc potius numero effectum, quam alium, quia sic est determinata à Deo, quia sic Deus, vult.

Ità *Gregor. de Arimino in* 1.*d.*17. *& dist.*25.*quæst.*1 *art.*1. *Auersa tom.*1.*Philos.q.*15.*sect.*3. *Conimb.*1. *Phys. c.*7. *quæst.* 15.*art.*2.*Fons.*5.*Met.cap.*2.*qu.*9.*sect.*10.*Ruuius tract.*4. *q.*9. *num.*3.*Hurt.disp.*10 *sect.*4.*Arriaga disp.*1.*Met.sect.*3. *subsect.* 9.*Suarez in Met.disp.*5.*sect.*3.*nu.*34.*Ouied.contr.* 10.*pun.*2.

Altera sententia negat, causam secundam à Deo determinari ad producendum hunc potius numero effectum, quam alium, sed potius causam secundam ex sui natura esse determinatam ad producendum hic, & nunc in his circunstantijs loci, temporis, & subiecti hunc potius numero effectum, quàm alium. Ità *Vasq. tom. in* 3.*p.d.*74. *cap.*5.*n.*49.*Sotus in* 4.*d.*43.*q* 1 *art.*3.

Opinioni communi nunquam potui acquiescere, quia recursus ille Anaxagoricus ad causam primam, & ad Deum semper mihi visus est reprehensibilis in Philosophia, cuius proprium munus est, naturalium effectuum naturales causas inuenire, & assignare.

Conclusio sit: Causa secunda ex ipsa sui natura est determinata ad producendum hunc potius numero effectum, quàm alium.

Probatur primò: *Ex Arist.*2.*Phys. t.*38. vbi manifestè docet, particulares effectus in particulares causas esse refundendos; sunt verba. *Præterea genera generum, & singulorum singula, vt Statuarius statuæ, & hic huius.*

Probatur secundò: quia quælibet causa habet naturalem vim, & virtutem producendi plures, & plures numero effectus, sed non habet virtutem producendi hos effectus in confuso, & sinè debito aliquo ordine, ergo est determinata ex sui natura ad producendos hos effectus seriatim, & ordinatim, ità vt hunc priùs, illum posterius producat: Minor probatur, quia natura, vti est ordinis studiosa, & amantissima, nihil facit inordinatè, sed omnia ordinatè disponit, vt habet *Arist.*3. *de Gen. Animalium cap.*10. *semper, quod secundum naturam est, ordinem habet*. Ergo qualibet causa ex sui natura est determinata

ad

ad producendos plures effectus, quos potest producere, cum debito ordine, & dispositione, ità vt vnum priùs, & in his circumstantijs, alium posteriùs, & in alijs circumstantijs producat.

Confirmatur: quia ordinatè volens, & amans, quamuis velle, & amare possit plura obiecta, amat, & vult illa ordinatè, ità vt priùs amet, & velit seipsum, deindè cætera; sic Deus quia est ordinatè volens, & amans, priùs vult, & amat bonitatem suam, deindè vult, & amat creaturas; vt benè probat *Scotus in 2. d.20.qu.2.§. Dico*, ergo similiter causa potens producere diuersos effectus, debet posse illos producere ordinatè, & cum aliqua serie, & dispositione, ità vt vnum prius, & in his circumstantijs, alios posteriùs, & in alijs circumstantijs producat.

Probatur tertiò quia: Causa est determinata ex sui natura ad producendum hunc potius effectum in specie, quàm alium, ignis de sua natura est determinatus potius ad producendum calorem, quàm frigus, ergo etiam ex sui natura est determinatus ad producendum hunc potiùs calorem, quàm alium ex pluribus caloribus, quos virtute continet, & potest producere, maxime si ad hunc potius numero calorem, quàm alium concurrant hæ potiùs circumstantiæ, quàm aliæ.

Confirmatur quia: circumstantiæ loci, & temporis, diuersificant specie, & numero peccata, & constituunt diuersas specie, & numero malitias morales; qui enim sumpta Eucharistia, accedit statim ad concubinam, committit peccatum specie diuersum ab eo, quod committit, qui ad concubinam accedit non sumpta Eucharistia, vel post duos dies à sumpta Eucharistia, similiter & verba inhonesta in loco Sacro prolata, tactus impudici, & aspectus in Ecclesia facti habent specialem malitiam in Confessione aperiendam; ità *Card. de Lugo de Pœnitentia Disputatio. 16. sect. 10.* & communis est sententia de furto in loco Sacro commisso, ac de effusione seminis. Similiter vnitas, & distinctio numerica peccati externi, licèt aliquando sumantur ex sola retractatione interna, aliquando tamen, stante continuatione eiusdem Voluntatis, sumuntur ex vnitate, & distinctione temporis, & loci, qui enim integro die continuaret in voluntate furandi; prima tamen, & vltima hora illius diei furtum committeret, duo numero peccata externa committeret, vt docet *Merol.t.1.disput.2.Dub.3.num.30.* ergo à pari etiam temporis circunstantia suo modo concurrit, ad hoc, vt hic potius numero

mero effectus physicus producatur, quàm alius: imò vnitas numerica motus ab vnitate quoque temporis dependet, vt infra videbimus.

Probatur quartò quia: non repugnat causæ naturali, vt sic, se determinare ad hunc potius numero effectum, quàm alium, vt patet in causa libera, ergo neque repugnat causæ naturali necessariò operanti, cui magis videtur congruere, & conuenire esse determinatam ad operandum certum effectum, per hoc enim inter alia contradistinguitur à libera, quia hæc est indeterminata, & indifferens siuè ad hunc, siuè ad illum effectum ex sui natura, non sic causa necessaria, & mere naturaliter operans, ergo.

Obijcies primò: quando alicuius effectus naturalis non inuenitur causa naturalis, peculiaris, & propria, recurrendum est ad causam primam, & vniuersalem, nempè ad Deum, cuius est supplere vicem, & defectum causæ naturalis, sed quòd producatur hic numero effectus potius, quàm alius, non potest assignari causa naturalis, peculiaris, & propria, ergò sinè vlla reprehensione possumus ad causam primam, & ad Deum recurrere.

Respondeo negando minorem: nàm causa naturalis est determinata ad producendum in his circumstantijs hunc numero effectum, & non alium ex his, quos ordinatum, & seriatim continet, nisi velimus admittere naturam aliquid inordinatè facere, & moliri.

Replicabis: Causa de se est indifferens ad producendum siuè hunc, siue illum numero effectum, æqualiter enim omnes continet; ex alia parte quilibet effectus indifferenter est producibilis siue hoc tempore, siue illo, siue in hoc, siue in illo loco, ergo quod producatur hic numero effectus, non in ipsam causam, & loci, temporisque circumstantias, sed in Deum refundi debet.

Respondeo negando antecedens; licèt enim causa indifferens sit ad producendum quemlibet effectum ex illis pluribus, quos potest producere, non tamen indifferenter quemlibet illorum sinè vllo ordine, & serie producit, sed vnum prius, & in his circumstantijs, alium posterius, & in alijs circumstantijs debet producere; & licèt circumstantiæ sint extrinsecæ effectui, tamen intrinsecè respiciuntur à causa determinata ad producendum hunc numero effectum in his circumstantijs, & non alium.

Obijcies secundò: non repugnat Deo concedere hanc virtutem determinandi causam ad producendum hunc potiùs numero effectum, quàm alium, sed neque repugnat causæ, vt se sinat, & permittat determinari, ergo.

Respondeo: hoc Argumento probari de absoluta potentia, posse causam secundam à Deo determinari ad producendum hunc potiùs numero effectum, quàm alium, sed non probari de facto,ità rem se habere, quia id esset contrà naturalem exigentiam naturæ, quæ indidit causis secundis vim naturalem producendi effectus plures, & plures cùm aliquo ordine, & dispositione, ità vt aliquos prius, aliquos posterius producat.

Obijcies tertiò: Effectus, qui est productus hoc loco, & hoc tempore, æquè potuisset produci in alio loco, & alio tempore, ergo quòd producatur hic numero effectus potiùs, quàm alius, non habetur ex circumstantijs loci, & temporis.

Respondeo: effectum productum hoc tempore, & in hoc loco potuisse quidem produci alio tempore, & in alio loco, sed non ab eadem numero causa, quæ de se est determinata ad producendum hunc effectum, & non alium, hoc tempore, & loco, non alio; sed tamen id admitto de absoluta potentia, non naturaliter, & de facto, vt mox explicabo.

LECTIO XVI.

An effectus productus ab vna causa potuisset produci ab alia eiusdem virtutis.

Sensus est, an hic numero calor productus ab igne A. potuisset produci ab igne B., si Ignis B. fuisset eodem loco, & tempore eidem subiecto applicatus. Dixi, hic numero calor, quia idem calor, quia idem calor in specie absque vlla Controuersia est producibilis à diuersis specie causis, putà, ab Igne, à Sole, & à motu; & sicuti variæ, & diuersæ specie formæ possunt eandem specie materiam informare, ità variæ, & diuersæ specie causæ efficientes possunt eundem specie effectum producere: ità supra Lect. II. ostendi, calorem Cœlestem à Sole productum, & calorem igneum esse eiusdem speciei, Aurum produci virtute naturali, & virtute Artis Chymicæ; Loquendo igitur de eodem effectu indiuidualiter, & numericè.

Con-

Conclusio sit: Effectus hic numero productus ab hac numerō causa, non potuisset produci à causa eiusdem virtutis, etiam si esset applicata in eodem loco, eodē tempore, & eidem subiecto.

Ità *D. Thomas quodlib.* 5. *art.* 8. *Cap. in* 2 *d.* 20. *qu.* 1. *Sotus in* 4. *d.* 43. *quæst.* 1 *art.* 3. *Iauel.* 2. *Physic. d.* 4. *qu.* 8. *Pererius* 8. *Physic. c.* 15. *Conimb.* 2. *Physic. c.* 9. *d.* 7. *q.* 15.

Contrà *Suarez disp.* 26. *sect.* 5. *Ruuium* 2. *Physic. tract.* 7. *quæst.* 2. *Auersam quæst.* 16. *sect.* 4 *Scotum in* 2. *dist.* 20. *quæst.* 2.

Probatur conclusio primò; ex *Arist.* 8. *Met. t.* 11. *si materia diuersa, & mouens, & ipsum, quod factum est*; ac si dixisset; si materialis causa, & effectiua est diuersa numero, etiam effectus est numero diuersus, ergo si diuersa sit causa efficiens, quamuis sit applicata eidem materię, seù subiecto, & in ijsdem circunstantijs loci, temporis, effectus prodibit numero diuersus.

Probatur secundò; quia causa hæc numero, & indiuidualiter accepta continet determinatam seriem, & classem horum numero effectuum à se producibiliū, ergo nullus horum effectuum potest produci ab alia causa. Probatur antecedens, in quo est difficultas, quia causa hæc numero, & indiuidualiter accepta, ideò est hæc numero, & non alia, quia respicit determinatè hos numero effectus, & non alios, licèt enim causa in actu primo considerata, & in ratione entitatis, nullam dicat relationem, aut connexionem cùm effectu vt dixi Lect. V. si tamen accipiatur causa, vt causa, & vt hæc numero, & non alia, respicit determinatè, & signanter hos numero effectus, & non alios, ergo quælibet causa numero continet determinatam seriem, & classem effectuum numero diuersorum à se producibilium.

Probatur tertiò: quia si effectus productus ab hac causa numero potuisset ab alia produci, iam effectus ab illa prima causa non penderet per se, sed per accidens, & consequenter quælibet causa esset causa per accidens, & non per se suorum effectuum, quod est absurdum, ergo,

Confirmatur quia; hic numero effectus est productus per hanc numero actionem, sed hæc numero actio non est, nisi ab hac numero causa, & non alia, vt *Auersa hic quæst.* 16. *sect.* 4. *in resp. ad* 3. *obiect.* vltrò concedit, ergo hic numero effectus non potest ab alia causa numero diuersa produci.

Obijcies primò: effectus productus ab vna causa saltem de absoluta potentia potuisset ab alia produci; ergo iam effectus, qui continetur in virtute naturali vnius causæ, potest contineri

in virtute naturali alterius causæ, si Deus ità determinasset, & consequenter hæc numero causa non est ex sui natura determinata ad hos numero effectus, quod enim ex sui natura est tale, neque de absoluta potentia potest aliter fieri.

Respondeo negando consequentiam, licèt enim de absoluta potentia ignis B. assumatur ad producendum calorem, qui continetur in virtute naturali ignis A. indè non sequitur, eum calorem contineri in virtute naturali ignis B.; rerum enim naturæ non immutantur, aut destruuntur etiam de absoluta potentia; sed solum sequitur, illum calorem contineri in virtute supernaturali, seù obedientiali ignis B., sicuti enim Deus assumit aquam ad producendam Gratiam in Baptismo, & tamen non sequitur, eam gratiam contineri in virtute naturali, sed supernaturali, & obedientiali, ità & de calore dicendum est, non contineri in virtute naturali, sed supernaturali, & obedientiali ignis B. cum hac tamen disparitate, quòd est quædam proportio inter ignem B. & calorem, quæ non est inter aquam, & gratiam.

Obijcies secūdò: effectus, qui à causa vniuersali, & particulari producitur, potest à sola causa vniuersali produci, in quo casu produceretur ab illa, tanquā à causa particulari, ergo iā effectus, qui producitur ab vna causa, potuisset ab altera produci: Antecedēs probatur quia calor, qui à sole, & igne producitur in aqua, potuisset à sole tantū produci, & omnis effectus producibilis à causa prima, & secunda, potest produci à sola causa prima, ergo.

Respondeo; quòd idem numero calor, qui producitur à sole, & igne, non producitur à sole tantùm, diuersus est enim calor numero, qui continetur in virtute Solis, & ignis, ab eo, qui continetur in virtute solis tantùm, aut ignis tantùm. Esto, quòd effectus, qui producitur à causa prima, & secunda, possit idem numero produci à causa prima, quia virtus causę secundę eminēter cōtinetur in prima, quod nō verificatur de alijs causis vniuersalibus, quia hæ nō cōtinent eminenter virtutes causarū particularium. Addo quòd non omnis effectus, qui producitur à causa particulari, & vniuersali, potest produci à sola causa vniuersali, nam sol, & homo generant hominem, qui tamen à sole tantùm non pòtest generari.

Obijcies tertiò: causa æquiuoca, verbi gratia, ignis continet in virtute calorem, & calor, tanquam causa vniuoca continet in virtute alios, & alios calores numero diuersos à se producibiles, ergo causa æquiuoca, putà ignis potest producere omnes

alios calores, quos in virtute sua continet causa vniuoca, potuisset produci à causa æquiuoca.

Respondeo: Argumentum hoc benè concludere in casu proposito, & quando causa æquiuoca in virtute continet causam vniuocam, vt etiam suprà dicebamus de causa prima respectu causæ secundæ; at quando causa æquiuoca in virtute non continet causam vniuocam, argumentum non concludit, sic sol est causa equiuoca respectu hominis, qui tamen à sole tantùm non potest generari, & produci, quia sol eminenter non continet virtutem generatiuam hominis.

Alia argumenta minoris efficaciæ, & roboris opponunt nobis Aduersarij, quę tanquam inefficacia ad probandum intentum reijciunt *Auersa loco cit. Suarez disput.26. sect.5. Ruuius vbi supra.* quamuis hi auctores contrariæ sint sententiæ.

LECTIO XVII.

An idem numero effectus possit èsse simul à duabus causis totalibus eiusdem generis.

PRæmitto: Certum esse, eundem numero effectum non solum posse, sed etiam debere procedere à pluribus causis diuersi generis, putà à materiali, formali, finali, & efficienti; ideò solùm est quęstio de duabus, vel pluribus causis eiusdem generis, putà à duabus causis finalibus, vel materialibus, aut etiam efficientibus; sanè præsens difficultas præcipuè est de causis efficientibus.

Et quidem si efficientes causæ sint partiales, & non totales, possunt duæ, imò & plures ad eundem numero effectum concurrere, vt patet in duobus, vel pluribus hominibus trahentibus nauim. Similiter, si causæ efficientes sint subordinatæ, vel vna vniuersalis, altera particularis, vna remota, altera proxima, certum est, quòd possint eundem numero effectum producere, vt patet de causa prima, & secunda; de sole, & homine, à quibus generatur homo.

Pręmitto secundò: nomine causæ totalis, & adæquatæ venire causam; quę se sola habeat sufficientem virtutem ad producendum totum effectum; ideoque altera causa non indigeat ad eundem effectum producendum; è contrà nomine causæ partialis,

& inadæquatæ intelligitur illa, quæ se sola non habet totam virtutem ad producendum effectum; primo modo se habent duo ignes eiusdem speciei in ordine ad eundem numero calorem; secundo modo se habent duo homines nauim trahentes.

Præsens quęstio procedit tùm de facto,& naturaliter, tùm de possibili,& per absolutam Dei potentiam.

Conclusio prima sit: de facto,& naturaliter non potest idem numero effectus esse à duabus causis efficientibus simul adæquatè concurrentibus.

Ità *Auers.tom.*1.*Philos.qu* 14.*sect.*5.*Arriaga disp* 8.*sect.* 10. qui & asserunt esse sententiam communem inter Recentiores.

Contrà *Nominales Ocham in 3.qu.*1.*& quodlib.*4 *quæst.*14. *Adamum in 3.d.*1.*quæst.*1.*Gabriel. in 3.d.*1.*q.art.*2.*dub.*3. *& alios plures.*

Probatur Conclusio posita communi argumento, quia vnus numero effectus sufficienter per vnam numero causam producitur, ergo altera est superflua, otiosa; natura autem, sicuti non deficit in necessarijs, ità abhorret à superfluis, teste Philosopho 1. *de Gen. Animalium cap.*4.*t.*20. *natura, rem quamcunquè facit, quia necessaria est.*

Dices: potest quis ob duos fines totales, verbi gratia, propter sanitatem, & propter recreationem, eligere deambulationem; sicut ait *Arist.lib.*2.*de Partibus animalium cap.*16.*nu* 50.*Linguam natura homini dedit idoneam ad duplicem actionem, nimirum ad percipiendos sapores, & ad formandum sermonem, sic etiam labia, tam sermonis, quam tutelæ dentium gratia adhibuit.*

Respondet *Arriaga loco sup. cit.* reiectis aliorum responsionibus, in materia de superfluitate non valere argumentum à rebus Physicis ad intentionales, licèt enim repugnent duæ quantitates, duæ vbicationes,& duæ actiones, quia otiosæ, non tamen repugnant duo actus amoris de eodem obiecto, aut etiam duæ intellectiones; ratio est, quia quantitas requiritur, vt subiectum sit extensum; vbicatio, vt corpus sit in loco, actio, vt effectus existat, sed ad hos effectus existat, sed ad hos effectus sufficit vna quantitas, vna vbicatio, vnica actio, ideò altera esset superflua: at verò actus vitales non eliciuntur pręcisè propter obiectum, sed propter perfectionem potentiæ, ideò licèt obiectum sufficienter attingatur per vnum actum adhùc tamen non superfluè alter actus elicitur, inseruit enim ad perficiendam

dam eam potentiam, à qua elicitur; sicut ergo idem obiectum potest amari diuersis actibus, ità potest imperari ob diuersos fines absque nota otiositatis.

Sed contrà hanc responsionem est quia; ideò idem obiectum potest amari diuersis actibus, quia hi ordinantur ad perficiendam potentiam, sed duo aút plures fines non perficiunt potentiam, nec alium effectum prȩstant, ergo omninò otiosè, & superfluè idem obiectum ob duos, aut plures fines imperatur.

Respondeo igitur: eam electionem non respicere duos illos fines, tanquam fines adæquatos, sed tanquam fines inadæquatos in actu secundo; esto quilibet eorum sit adæquatus in actu primo, & de se sufficiens ad terminandam eam electionem, vndè quolibet eorum deficiente, adhùc esset electio deambulationis.

Quòd si dicas cum *Arriaga*, ibi interuenire duas electiones tendentes ad eandem ambulationem ob duos illos fines.

Adhùc respondeo, eam ambulationem habere pro fine inadȩquato, quemlibet eorum in actu secundo, quamuis in actu primo quilibet eorum sit finis adæquatus illius ambulationis, eadem enim militat ratio de actu interno electionis, & de actu externo deambulationis respectiuè ad illos duos fines.

Conclusio secunda: de absoluta potentia idem numero effectus potest esse à duabus causis totalibus.

Ità *Caiet. 1. part. quæst. 52. art. 3. Fons. 5. Met. cap. 2. quæst. 15. Suarez disp. 26. sect. 4. Ruuius 3. Phys. tract. 7. quæst. 1. Murcia disput. 4. quæst. 7. Auersa q. 14. sect. 5. Arriaga loco supra cit.*

Contrà *Vasq. 3. d. 29. Capreol. in 2. d. 2. q. 1. & alios plures apud Auersam vbi supra.* Nonnulli contendunt, eam conclusionem esse contrà *Scotum in 3. d. 4. §. 2.* Sed sanè decipiuntur, quia Scotus ibi loquitur de effectu essentialiter dependente à causa, non de effectu quomodocunque, tenet enim ibi Scotus, vnam naturam posse subsistere pluribus subsistentijs, & personalitatibus, à quibus natura essentialiter non dependet tanquam à causis; vna subsistentia, & personalitas non potest afficere plures naturas, quia pendet personalitas essentialiter à naturą tanquam à causa; ex qua doctrina nō benè infertur, Scotum vniuersaliter sentire, eundem effectum non posse dependere à pluribus causis; solum enim ex ea doctrina deducitur, effectum essentialiter pendentem ab vna causa non posse simul dependere ab alte-

altera, aliàs non penderet essentialiter ab illa prima.

Probatur Conclusio primò quia: non repugnat eundem numero effectum dependere simul à duplici causa totali, quæ vtraque habeat naturalem virtutem producendi eundem numero effectum, vel saltem vna earum habeat vim naturalem, altera vim, & virtutem obedientialem, ergo. Consequentia tenet, quia id solum est denegandum absolutæ potentiæ Dei, quod repugnat, aut aliquam contradictionis implicantiam inuoluit. Antecedens nulla efficaciori ratione probari potest, quàm solutione argumentorum in oppositum. Prætereà quia non repugnat, eandem numero materiam informari duabus, aut pluribus formis, sicuti & eandem formam informare duas, vel plures materias, ergo neque repugnat eundem numero effectum produci à duabus, vel etiam pluribus causis totalibus.

Idem antecedens probatur à simili, argumento deducto ex materia Theologica, quia duo, vel etiam plures Sacerdotes possunt, & de facto consecrant eandem Hostiam; duo, vel etiam plures Sacerdotes conferunt idem Baptisma, si simul verba formæ Sacramentalis pronuncient, ergo etiam, saltem de absoluta potentia, duæ causæ totales possunt eundem numero effectum producere.

Confirmatur quia: de facto vna, & eadem numero anima rationalis, vtpotè indiuisibilis, informat omnes, & singulas partes materiæ, ergo iam eadem numero forma recipitur in pluribus numero subiectis, ergo à pari, saltem de absoluta potentia, potest idem numero effectus produci à pluribus causis totalibus.

Replicabis: plures partes materiæ non esse causas materiales respectu animæ rationalis, hæc enim non dependet à materia, tanquam à causa; at idem numero effectus habere debet dependentiam à pluribus, tanquam à causis.

Sed contrà est quia: anima aliorum perfectorum animalium in probabili sententia ponitur indiuisibilis, & consequenter tota in tota materia, & tota in singulis eius partibus tãquam in adæquatis subiectis, ergo iam eadem numero forma dependet à pluribus causis materialibus, & adæquatis, simili modo, quo defendo, eundem numero effectum pendere à duabus, vel pluribus causis totalibus efficientibus.

Obijcies primò: si idem effectus produceretur à duobus agentibus, sequeretur simul dependere, & non dependere ab vtroque; dependeret ab vtroque, quia ab vtroque produceretur, vt sup-

poni-

ponitur ; non dependeret , quia id dependet ab alio , quod non potest esse sine illo, sed talis effectus posset esse sinè hoc agente, quia potest fieri ab alio , & posset esse sinè alio , quia fieret ab hoc, ergo posset esse sine vtroque,& sic à neutro dependeret.

Confirmatur quia : ad minus sequeretur , quòd quęlibet ex his causis esset per accidens, quia à qualibet illarum ità dependeret , vt posset non dependere , & fieri ab illa , sed ab alia , ergo respectu cuiuslibet illarum esset effectus per accidens.

Respondeo : quòd licèt ille effectus posset esse sinè qualibet illarum causarum , non tamen indè sequitur , quòd non dependeat ab illa , nam & forma materialis potest esse saltem supernaturaliter sinè materia, vti etiam quantitas, & quodlibet aliud accidens, & tamen non licèt inferre,quòd à materia non dependeant ; anima rationalis etiam naturaliter potest esse sinè materia,& tamen non valet inferre, quòd non dependeat aliquo modo ab illa; sicut enim non omne, quod non potest esse sinè alio, dependet ab illo, vt patet quia , in diuinis Pater non potest esse sinè Filio, & tamen non dependet à Filio, omnis enim dependentia importat imperfectionem,quæ non est in Patre respectu Filij in diuinis ; ita non omne , quod potest esse sinè alio , per necessariam consequentiam debet inferri, quòd ab illo non dependeat.

Ad confirmationem dico : quamlibet illarum causarum posse dici causam per accidens,tùm quia non est pars intrinseca illius, effectus, sicuti sunt materia , & forma respectu compositi, cuius sunt pars intrinseca , & simùl causa, tùm quia quælibet illarum non concurrit sola,sed simùl cùm altera,sed tamen non posse dici causam per accidens, quasi non influat esse , & det esse effectui, sed potius se habeat , vt remouens prohibens; in hoc vltimo sensu non potest quęlibet illarum causarum dici causa per accidens; sicuti nec causa secunda potest dici causa per accidens respectu effectus, ad quem concurrit simul cum causa prima, ità vt etiam possit se sola concurrere causa prima ad illum effectum.

Obijcies secundò: Ideò naturaliter idem numero effectus non potest produci à duabus causis,quia effectus ex sua natura non indiget altera illarum , sed Deus naturas rerum non potest immutare , ergo de absoluta potentia fieri non potest , quòd effectus ab vtraque producatur .

Respondeo : quòd quandò effectus ab vtraque causa produci-

tur, non indiget vtraque, nec per absolutam Dei potentiam fit, vt effectus indigeat ea causa, à qua producitur, qua anteà non indigebat; plura enim fiunt de absoluta Dei potentia præter exigentiam, & indigentiam naturalem rerum; nàm respectu diuinæ omnipotentiæ, non attenditur indigentia, vel exigentia naturalis rerum, sed implicantia, aut repugnantia ad hoc, vt dicatur posse fieri de absoluta potentia.

Obijcies tertio: si duæ causæ totales producerent eundem numero effectum, concurrerent duplici actione solo numero distincta, quę reciperetur in illo effectu producto, tanquam in subiecto, sed duo accidentia solo numero diuersa, maximè si præstent eundem numero effectum; non possunt esse in eodem numero subiecto, accidens enim indiuiduatur à subiecto, ergo.

Confirmatur quia; causa adæquata ea est, quę neque excedit effectum, nec ab illo exceditur, sed statim, ac effectus produceretur à duabus causis totalibus, & adæquatis, iam effectus excederetur ab illis causis, ergo.

Respondeo: non esse absurdum de absoluta potentia, duo accidentia solo numero diuersa reperiri in eodem numero subiecto, etiam si præstent eundem numero effectum, qua in hoc nulla est repugnantia, sed solum superfluitas, & otiositas alterius eorum accidentium, quæ respectu absolute Dei potentiæ non attenditur, accidens autem indiuiduari per subiectum conceditur à Thomistis, non ab alijs Auctoribus.

Ad confirmationem dico: Idem argumentum posse vrgeri de corpore existente in duobus locis adequatis, quia à quolibet illorum excederetur; Respondeo igitur, causam adequatam hic non sumi in eo sensu, quo dicitur obiectum adæquatum scientiæ, quòd scilicèt, non excedit scientiam, nec ab illa exceditur, sed dicitur causa adæquata, quia sola est sufficiens ad producendum totum effectum.

LECTIO XVII.

An sit possibilis Reproductio effectus.

IN duplici sensu procedit præsens difficultas; primò quidem naturali vi, & virtute naturæ. Secundò per absolutam Dei potentiam. Iterum ista difficultas æquè procedit de effectu permanente, vt calor, ac de effectu successiuo, vt hora, dies.

De reproductione in primo sensu.

Conclusio est: Virtute naturali non potest vllus effectus corruptus reproduci.

Ità *Communis sententia* contrà *Aureo. apud Caprol. in 4. Scotum in 4.d.34.qu.2.* & sanè *Scotus* non defendit, omnem prorsus effectum corruptum posse reproduci, sed aliquem, imò *Scotus qu. 3.* impugnat sententiam *Platonicorum* asserentium per circuitus temporum; idest, post triginta sex millia annorum redire eadem, quæ erant antea; impugnat, inquam, ex Sacris Scripturis, vsurpans illud *Psalm. 11. In circuitu impij ambulant*, idest, dicunt reditione circulares, & denique concludit, eam sententiam esse contrà Fidem.

Sic explicata Conclusio probatur, non quidem demonstratione aliqua Mathematica, sed ratione probabili, quæ non proteruum, sed docile ingenuè philosophantis ingenium, facile moueat, & persuadeat: *etenim omnino impossibile est, omnium habere demonstrationem, & ignorantia est, nescire, quorum oporteat quærere demonstrationem, & quorum non; Arist. 4. Met.cap.4 t. 10.*

Ratio igitur, quæ communiter adduci solet, est, quia natura intendit meliorem, & potiorem, imò & optimum modum operandi, sed optimus modus operandi est, noua semper producere; non vetera resarcire, ergo. Minor de se patet; Maior probatur ex Aristotele varijs suæ doctrinæ locis, præcipuè verò *de Gen. Animalium cap. 4. t. 20. Natura, rem quamcumque facit, aut quia necessaria est, aut quia melius illa est*, & *lib. de Gen. Animal. gressu t 20. natura nihil frustra machinatur, sed in ijs, quæ fieri possunt, ad id respicit, quod potius sit, & melius.*

Probatur secundò quia; Causa naturalis de sui natura est determinata ad producendum hunc potius numero effectum

quàm

quàm alium; in his potiùs circunstantijs, loci, & temporis; quàm alijs, sed est impossibile naturaliter, quòd redeant eædem circunstantiæ, præcipuè verò, quòd redeat idem tempus, tempus enim non distinguitur à motu Cœli circulari, qui idem redire non potest, vt vltrò admittit Scotus loco vbi suprà, arguens contrà sententiam Platonicorum, ergo. Maior patet ex dictis supra, & prætereà ex *Arist.5.Physic cap.3.per totum*, vbi fusè probat ad vnitatem motus requiri vnitatem temporis.

Probatur tertiò Auctoritate *Arist. 2. de Gen. quorum substantia perit, non reuertitur eadem numero, & 5. Physic.* loquens de sanitate, docet; *non redire eandem numero*. In Prædicam. *à priuatione ad habitum non datur regressus.*

Obijcies primò: non potest assignari ratio, cur natura nequeat aliquid idem numero reproducere, ergo. Probatur antecedens in agente, cuius sit continuata actio respectu effectus producti, si enim Sol in primo instanti A. ponatur producere radium, & aliquo tempore illum vsque ad vltimum instans, C. verbi gratia, continuare; erit idem numero radius, tàm in primo, quàm in vltimo instanti, quia illa identitas numerica radij non dependet à seipso, vt in primo instanti A. nec dependet ab intermedio tempore, ergo si hoc tempore intermedio supponatur esse corruptus ille radius, adhuc esset idem numero in vltimo instanti C.

Respondeo: quòd sicuti illa interruptio facit, quòd non sit idem numero motus, seù actio; ità etiam facit, quòd non sit idem numero radius, vt enim infrà dicemus, & ex Arist. notauimus suprà, vnitas temporis requiritur ad vnitatem motus, & ad vnitatem effectus moralis.

Obijcies secundò: Auctoritatem Philosophi 8. *Met. cap.3. vbi Materia est eadem, agens idem, effectus quoque idem erit*, sed potest dari casus, in quo sit idem agens, vt de se patet, & eadem materia, licèt enim ad corruptionem effectus, illius materia, vt plurimum dispergatur, & diuidatur, tamen aliquando potest conseruari eadem materia, vt si intrà vas vitreum conseruetur ignis, qui corrumpatur in aerem, potest ex illo aere ex reflexione radiorum Solis, vel aliter, generari ignis, in quo casu materia erit eadem, ergo.

Respondeo, locum illum Arist. ità communiter citari ab Auctoribus, sed nec verè, nec fideliter, nam 8. *illo libro Met.c.4. num 3.* habet ità, *etenim si materia diuersa, & mouens, & ipsum*

sum quod factum est: esto igitur, quòd ad diuersitatem effectus sufficiat diuersitas materię, & agentis; non tamen valet, quòd è contrà ad vnitatem sufficiat vnitas materiæ, & agentis; plura enim requiruntur ad vnitatem, quàm ad diuersitatem, quia vnitas comparatur bono, diuersitas malo; bonum autem est ex integrá causá, malum ex vnico defectu.

Obijcies tertiò: Materia retinet appetitum ad formam corruptam, ergo nè frustrà sit talis appetitus, debet admitti; quòd sit impossibilis reproductio formæ naturaliter.

Confirmatur quià; *Arist. in suis problem.* refert, Muscas quasdam mortuas calore Solis reuiuiscere, & Lib. de admirandis auditionibus refert, quosdam fontes esse, quorum in alterum, si immergatur Animal, moritur, in alterum, reuiuiscit, ergo iam naturaliter datur reproductio eiusdem numero effectus.

Resp. in materia non esse appetitum ad formas corruptas; vel etiam si admittamus in materia prima esse talem appetitum, & impossibilem esse naturaliter reproductionem, adhùc tamen talis appetitus non esset frustrà, quia esset explebilis per operationem agentis supernaturalis.

Ad primam partem Confirmationis de Muscis dico: eas Muscas non fore mortuas; sed mortificatas; ad alteram partem similiter dico, me fuisse testem oculatum, & Puteolis propè Neapoli vidisse, canem immersum in alterum eorum Fontium non fuisse omninò mortuum, sed mortificatum, seù morti proximum; sed indè extractum, salutem pristinam recuperasse; alterum verò canem in eundem fontem immersum, penitus interijsse, absque vlla prorsus spe vitæ, & salutis recuperandæ.

De Reproductione in altero sensu, & per absolutam Dei potentiam.

Conclusio mea est: Potest de absoluta potentia effectus corruptus idem numero reproduci.

Ità est *Communis sententia Catholicorum.*

Contrà *Hæreticos negantes articulum Fidei de Resurrectione Mortuorum.*

Probatur Conclusio primò quià: Idem homo mortuus in die Iudicij resurget, & reproducetur, vt est de Fide, sed eadem est ratio de homine, & reliquis effectibus, ergo.

Probatur secundò quià: non implicat reproductio eiusdem numero effectus, vt patebit ex solutione Argumentorum, ergo de absoluta Dei potentia possibilis est reproductio eiusdem numero effectus.

Di-

Dices primò: Ad præteritum non est potentia; ergo effectus corruptus iam, & præteritus non potest reproduci. Antecedens suadetur ex *Arist. 6. Ethicorum*, vbi approbat dictum Agatonis, rectè ait, hoc solo priuatur Deus, ingenita facere, quæ facta sunt, ergo non potest præterita reproducere, aliàs præterita non solum non essent præterita, sed etiam essent præsentia.

Respondeo: Deum non posse facere, quòd præterita non sint præterita, & quod facta non fuerint, sed simul cùm hoc stat, quòd possit facere præsentia.

Dices secundò: si pars præterita temporis reproduceretur; simùl esset cùm parte præsenti temporis, ergo iam essent simùl duæ partes temporis, sed hoc repugnat enti essentialiter successiuo, cuius partes vna debet esse essentialiter post aliam, ergo.

Respondeo: quòd reproducta parte præterita, impediretur, nè flueret pars præsens, & sic non datur casus, quòd sint simùl duæ partes temporis.

Alia argumenta, quæ articulum Resurrectionis mortuorum videntur impugnare, soluta sunt à nobis supra Disp. 1. Lect. 10.

LECTIO XIX.

An causæ possint esse sibi inuicem causæ.

Causas esse sibi inuicem causas docet *Arist. hic cap. 3. t. 30. quædam verò vicissim sibi sunt causæ, vt exercitatio boni habitus, & hic exercitationis, sed non eodem modo, at ille vt finis, hæc vt principium motionis*, vbi nomine boni habitus intelligitur sanitas, seu valetudo. Eandem doctrinam repetit *5. Met. cap. 2. t. 2. accidit inuicem causas esse, vt laborare bonæ habitudinis, hæc uerò laborandi, non tamen eodem modo, sed hæc quidem vt finis, illud verò vt principium motus.*

Hæc Aristotelis Doctrina diuisit Philosophos in duas Classes.

Prima est eorum, qui traditam ab Arist. Doctrinam extendunt, & ampliant ad causas materialem, & formalem, volunt enim materiam esse causam formæ, & formam esse causam materiæ; ità *Thomistæ omnes*, qui cum velint, materiam accipere existentiam à formâ, quæ etiam in existendo dependet à mate-

tia, consequenter defendunt, materiam, & formam esse sibi inuicem causas quò ad earum existentias, non minus, ac sunt sibi inuicem causæ, finalis, & efficiens, ità *Ioannes à S. Thoma tom.*1.*Philos.qu.*10 *art.*4. *Ruuius hic tract.*8. *qu.*2. *qui alios citant, & referunt.*

Altera Philosophorum Classis; verba Aristotelis intelligit ad literam, & vult solum causas, efficientem, & finalem esse sibi inuicem causas, non quidem secundum eandem rationem, sed secundum diuersas, ità vt causa efficiens causet finalem quò ad existentiam, finalis verò causet efficientem non quò ad existentiam, sed quò ad causalitatem, & operationem, ità *Auersa t.*1. *Philos.q.*16.*sect.*7. *Conimb.*2.*Phys.cap.*7.*qu.*11.*art.*2. *Arriag. disp.*8.*Physio.sect.*2.*Ouied.Contr.*8.*pun.*9.

Traditur autem ab his Auctoribus optima, & generalis regula ad iudicandum, quæ causæ, & quomodo possint esse sibi inuicem causæ; est autem; quando sunt duæ causæ diuersi generis, quarum vtraque ad causandum non prærequirat realem existentiam, tunc possunt esse sibi inuicem causę; at verò quando vtraque causa ad causandum prærequirit realem existentiam, non possunt esse sibi inuicem causæ; hinc materia, & forma non possunt esse sibi inuicem causæ, quamuis sint diuersi generis; dico, diuersi generis, quia certum est, causas eiusdem generis non esse inuicem causas, neque enim materia ab alia materia, nec forma ab alia forma, aut denique efficiens ab alia efficiente viciffim causatur: Si verò ad causandum vtraque causa existentiam non prærequirit, optimè possunt causæ esse sibi inuicem causæ; vt patet in causis efficiente, & finali; licèt enim causa efficiens ad causandum realem existentiam prærequirat, non tamen causa finalis.

Conclusio sit: Causæ non possunt esse sibi inuicem causę, si vtraque ad causandum prærequirat realem existentiam.

Probatur à nonnullis, quia idem esset causa suimetipsius, quod enim est causa causæ, est etiam causa causati, ergo si A. produceret, B, & B. produceret, A. iam A. produceret A.

Sed ista ratio non est efficax: quia ex ea solum sequitur, quòd idem esset causa remota suimetipsius, at causa remota verè non est causa, vt præter *Hurt. sup. cit.* notat *Ruuius hic tr.*7. *qu.* 1. nàm etiam, Deus est causa hominis, homo est causa peccati, & tamen non sequitur, quòd Deus sit causa peccati.

Probatur efficaciter quia: *Arist. locis supra cit.* ità asseruit, cau-

causas esse sibi inuicem causas, vt deindè eam doctrinam exemplificauerit in genere causarum, quarum vtraque ad causandum non prærequirit realem existentiam, ait enim, laborare est causa bonæ habitudinis, & hæc laborandi; comparantur autem hic causa efficiens, & finalis; finalis causa non prærequirit realem existentiam, sed intentionalem, & obiectiuam, vt est planum, & certum.

Probatur secundò quia: Inintelligibile est, causam realiter existere in aliquo priori antè effectum, & tamen accepisse existentiam ab effectu nondum existente; nihil enim potest accipere existentiam ab alio non existente, nàm vt benè ait *Arist.* 4. *Met.cap.4.t.16. ea, quæ non sunt, quonam pacto, aut loquentur, aut ambulabunt?*

Similiter causa, vt causet effectum, iam debet præsupponi in aliquo priori realiter existens, ergo non potest deindè accipere illam existentiam ab effectu, ergo inintelligibile est, causam prærequirere in aliquo priori realem existentiam ad effectum, & tamen illam accipere ab effectu, tùm quia effectus non supponitur existens, tùm quia iam in causa supponitur ea existentia, quæ aliàs ab effectu esset accipienda.

Respondebis primò: Causam ab affectu non accipere existentiam, sed accipere aliquid aliud, putà, vel causalitatem, vel aliquam aliam qualitatem disparatam, atque diuersam, ità Pater producit, & generat Filium, à quo potest accipere sanitatem, honores, aut diuitias: ità causa efficiens accipit à causa finali, non realem existentiam, sed causalitatem, sicuti enim causa efficiens, causat finalem quò ad existentiam, ità finalis causa causat efficientem, non quò ad existentiam, sed quò ad causalitatem.

Sed contrà est, quia quando filius causat sanitatem, honores, aut diuitias in Patre, non dicitur causare Patrem, & dare illi eam existentiam, quæ in aliquo priori requiritur, & præsupponitur in Patre; sicuti, nec causa finalis dicitur causare efficientem, si propriè loqui velimus, sed potius causare eius causalitatem, quæ in causa efficiente iam præsupponitur realiter existens; è contrà, quia eius causalitas, & operatiò non præsupponitur existens, ideò talis existentia habetur beneficio causæ finalis, non quidem elicitiuè, seù effectiuè, sed motiuè, & obiectiuè concurrentis; effectiuè enim talis operatio, & causalitas est ab ipso efficiente. Do igitur vniuersaliter, posse effectum suæ

causæ

causæ dare omnia ea, quę non præsupponuntur in causa antè existentiam effectus.

Replicabis: ipsa causalitas efficientis præsupponitur ad causam finalem, hæc enim non producitur, nisi media causalitate, ergo causa finalis non potest dare existentiam causalitati causæ efficientis, nec causam efficientem causare quò ad causalitatem.

Sed contrà est quia: talis causalitas causę efficientis præsupponitur ad causam finalem, vt realiter existentem, sed non præsupponitur ad illam, vt obiectiuè, & intentionaliter existentem, causa enim finalis, quia causat mouendo intentionaliter, & obiectiuè, non debet realiter præexistere, vt causet efficientem quò ad eius causalitatem, & operationem, sicuti neque debet realiter præexistere, vt causet media, quibus ipsa causa finalis producitur, & accipit realem existentiam, ac proindè media, & finis etiam secundum eandem rationem, & secundum existentiam se inuicem causant, dummodò illud altè retineamus, non prærequirere finem ad causandum realem existentiam.

Respondebis secundò: Tàm materia, quàm forma ad causandum requirunt realem existentiam, & tamen sunt sibi inuicem causæ, quia materia causat formam recipiendo, & sustentando; rursus forma causat materiam informando, & perficiendo. Imò materia est causa formæ quò ad existentiam, non enim potest existere materia, nisi existat forma, & rursus forma est causa materiæ quò ad existentiam, non quia forma det existentiam materię, vt volunt *Thomistæ*, sed quia saltem naturaliter non potest existere materia sine forma, vt admittit *communis sententia*.

Sed contrà est, quia materia, vt vera causa subiectiua formæ, in aliquo priori naturę existit, & intelligitur existere antè formam, quam recipit, & sustentat; at forma, non debet in aliquo priori naturæ existere, aut intelligi existere ante materiam, quam actuat, & informat, sed sufficit, si intelligatur in aliquo posteriori aduenire materiæ, vt reuerà aduenit; neque enim forma est causa materiæ, vt contendunt *Thomistæ*, sed potius est causa compositi. Ad id, quod dicitur de existentia; Fateor, materiam non posse existere sinè forma, nec formam sinè materia, sed tamen materia in existendo non dependet à forma; tanquam à causa dante existētiam, sed tanquam ab effectu, & in posteriori; vt probauimus *Disput.* I. *Lect.* 6. è contrà forma dependet à ma-

à materia tanquam à causa, & à priori.

Respondebis tertiò: cùm *Ioanne de S. Thoma loco cit.* nulla causa debet in aliquo priori temporis esse existens antè effectum suum, sufficit enim si causa sit simùl, & concomitanter cùm effectu suo; nàm simul cùm ista simultanea, & concomitanti existentia reali, & temporis, est prioritas naturæ in causa respectu effectus, est enim prioritas naturæ, prioritas independentiæ, quæ benè potest esse inter ea, quæ simùl existunt, & concomitanter se habent; materia ergo, & forma simùl existunt, concomitanter se habent, sed quia sunt inuicem dependentes secundum diuersam rationem, materia, scilicet, recipiendo, & forma actuando, ideò sunt sibi inuicem causæ.

Sed contra quia, vt benè aduertit *Arriag. hic disp. 8. sect. 6. subsect. 4.* prioritas naturę non dicit solam independentiam, approximatio enim est independens à calefactione, & tamen non est prior natura; requiritur ergo ad prioritatem naturæ, præter independentiam, vt vnum sit causa alterius, & possit intelligi in aliquo priori existens antè effectum, nam sicuti ea sunt simùl natura, quæ habent subsistendi consequentiam, ità ea sunt priora natura alijs, quæ non habent subsistendi consequentiam, quià nimirum possunt, aut existere, aut intelligi existere sinè alijs. Sed materia prima in sententia *Thomistarum*, nec existit, nec potest intelligi existere sinè forma, ergo non est prior natura forma, neque habet eam prioritatem, quæ requiritur in causa ad causandum.

Respondebis quartò: duæ manus calidæ mutuò se calefaciunt, & calorem conseruant: duæ manus frigidę mutuò se calefaciunt; duo baculi mutuò se sustentant, ergo iam datur mutua causalitas inter duas illas manus, & duos baculos.

Sed contrà est: quia in primo casu, quando duæ manus calidæ mutuò se calefaciunt, id non accidit, quia producant calorem, sed quia resistunt contrario; & dato, quòd calorem producant, ità quælibet ex illis supponitur existens, vt non accipiat existentiam ab altera; in secundo casu, calor ille producitur à motu, non à manibus; nec in vtraque manu est vnus numero calor, sed duplex numero, sicuti sunt duæ manus, denique in tertio casu, duo baculi mutuò se substentant resistendo grauitati, quæ deorsum illos vrgeret, & inclinaret.

LECTIO XX.

De casu, fortuna, fato. & Monstris.

CAsus, Fortuna,& fatum ad causam efficientem reducuntur, quia casus,& fortuna sunt causa per accidens quamplurium effectuum naturalium, qui propterea dicuntur effectus casuales, & fortuiti, seu effectus per accidens; Monstra quoque sunt effectus per accidens, quia per accidens politi, & intenti à natura. Denique fatum ob sui immobilitatem, videtur omninò opponi fortunæ, quæ rota fluxa est, & variabilis.

De fortuna antiqui, vt de quodam diuino numine sentiebant, & loquebantur, vndè illud *Iuuen. Saty.* 10,

Sed te
Nos facimus, fortuna, deam, cœloque locamus. Illos redarguunt *D. Augustinus lib.4.de ciuit.Dei cap.*18. *Lactantius lib.* 3. *cap.*28.*&* 29. & demum hæc sententia è Scolis Philosophorum, & Theologorum omnium explosa est.

Recipitur tamen communiter definitio fortunę, quam tradidit *Arist.hic c.* 5. quòd sit causa per accidens in ijs, quæ ob aliquem finem ex electione operantur. Sic fodiens terram, inuenit thesaurum, viperam, aut carbones, ideòque dicitur causa per accidens, & fortuita respectu inuentionis Thesauri, Viperæ, aut Carbonum, fossor enim non eo fine aggressus est fodere terram, vt Thesaurum inueniret, sed alia erat eius intentio, alius finis, ideò inuentio Thesauri est effectus per accidens,& fortuitus respectu fossoris, aut fodientis terram.

Casus differt à fortuna per hoc, quòd casus reperitur in Agentibus, etiā inanimatis, & nō intellectualibus; hinc casus lapidis suo pondere deuoluti est causa per accidens, & casualis, inflicti vulneris Socrati prætereunti; vnde patet latiùs patere casum, quàm fortunam: hæc enim in solis agentibus intellectualibus, seù ex electione reperitur; vt m. benè hic habet *c.* 6. *t.* 69. *Arist. neque inanimatum vllum, neque bellua, neque infans, quę delectum non habent, quippiam agunt eorum, quæ fortuna eueniunt*

Dices, Protarchus fortunatos dixit lapides, à quibus aræ extructæ essent, quòd honore afficerentur, cùm alij eiusdem generis pedibus conculcarentur, ergo.

Respondeo: illos lapides fortunatos dici non propriè; sed similitudine quadam, & analogia; propriè tamen non dicitur, fortunatum, sed casu venisse equum: qui seruatus est, quia venit; fortunatum propriè dicimus hominem, qui terram fodiens, inuenit Thesaurum, sicuti infortunatum appellamus eum, qui fodiens terram, inuenit viperam, à qua vulnus accepit.

Verum quidem est, quòd respectu Dei, locum non habent fortuna, & casus; quia, vt benè habet *D. Augustinus lib. 3. de Trinit. cap. 4. nihil in ista totius creatura amplissima quadam, immensaque republica est, quod non de interiori, atque intelligibili aula summi Imperatoris, aut iubeatur, aut permittatur, ergo* si nihil euenit præter intentionem Dei, aut iubentis, aut permittentis, nihil respectu Dei fortuitum est, aut casuale.

Nomine Fati, antiqui intelligebant necessariam, & ineuitabilem naturalium effectuum consequentiam ex naturalibus, necessarijs, & inflexibilibus causis prouenientem, vndè illud.

Volentem ducunt, nolentem trahunt Fata. Seneca in Trag.

Ideò sicuti apud antiquos fortuna putabatur fluxa, & variabilis, ità è contrà fatum inuariabile, & prorsus immutabile credebatur.

Qui benè, & Catholicè sentiunt, nomine Fati intelligunt, ordinem inuariabilem causarum secundarum diuinam prouidentiam exequentium: seù nomine fati causas secundas intelligunt, prout subordinatas diuinæ prouidentiæ.

Dices: fatum est causa per accidens, ergo non est ordo, ordo enim est relatio, relatio autem non est effectiua.

Confirmatur quia, *D. August. in Ioannem tract. 27 lib. 5. de Ciuit. Dei cap. 9. & alibi,* fatuos appellat eos, qui fatum aliquid esse putant.

Respondeo; Fatum non esse ordinem, aut ralationem, vt sic in abstracto sumptam, sed esse causas secundas ordinatas, aut etiam subordinatas diuinæ prouidentię,

Ad confirmationem dico: D. Augustinum intelligendum esse de fato, proùt in antiquorum sententia fati nomine intelligebatur causa necessaria tollens libertatem humani arbitrij, in quo etiam sensu *D. Gregor. in Homil. 10. Epiphaniæ* monet, nè quid Fatum esse, existimemus.

Denique monstra, & ipsa ad causas per accidens spectant, quia accidunt præter intentionem naturæ.

Definitur ergo monstrum, quòd sit naturalis effectus à recta, &

ſolita ſecundum ſpeciem diſpoſitionem degenerans. Dicitur, *naturalis effectus*, quià Artis opera monſtra non efficiuntur; dicitur *à recta diſpoſitione degenerans*, quia Monſtrum fit per errorem, & præter intentionem naturæ, quæ ſemper perfecta intendit, & ordinat, dicitur etiã, *ſolita*, quia quę frequenter accidunt, non ſolent monſtra appellari, quamuis vitioſa, & perfecta non ſint, ità Pygmæi, & Gigantes non ſolent inter monſtra enumerari.

Poſtremò additur, *ſecundum ſpeciem*, quia quælibet rerum, & animalium ſpecies exigit certã membrorum ſtructuram, & partium lineamenta, vndè quando ab hac diſpoſitione deficit effectus naturalis, aut in totum, aut ex parte, monſtrum efficitur, & generatur, exempla effectus naturalis, qui ex parte deficit à naturali ſibi debita membrorum ſtructura, adducit *Ariſt.* 4. *de gen. Animalium cap.* 3. ſunt autem; Puer, qui capite arietino; ouis, quæ Bubalo; Vitulus, qui capite humano, nati ſunt; inter quos referri poſſunt Arimaſpi, ſeu Monoculi, qui vnum oculum in fronte gerunt: & qui ſine ceruicibus oculos habent in humeris, & qui caninis capitibus pro voce latratum edunt, vt refert *Plinius lib.* 7. *natural Hiſt. cap.* 4.

Ex toto errant animalia à ſibi debita naturali membrorum diſpoſitione, & ſtructura, cùm vnum animal in alterius effigiem prorſus declinat; vt ſi bos agnum pariat, vt Hieroſolymis euenisse, refert *Ioſephus de Bello Iudaico cap.* 12.

Dices, natura nihil temerè, aut inordinatè agit, ergo non poteſt aliquid imperfectum, & inordinatum, præter eius intentionem accidere.

Reſpondeo; Naturam nihil agere temerè, ideſt, præter ſui intentionem, & nihil inordinatum, quando non eſt impedita, & à primario ſuo fine non diſtrahitur; ſecus quando eſt impedita, tunc enim à primario ſuo fine diſtracta, producit monſtrum à ſe ſecundariò, & per accidens intentum; ideoque *Ariſt.* 4. *de Gen. Animalium cap* 4. monſtra appellat, excurſum, & digreſſionem naturæ; verbi gratia, genitores hominis, tantam futuro fœtui materiam ſubminiſtrare intendunt, quantam exigit congrua eius generatio; ex accidenti fit, quòd vberior, & abundantior materia ſubminiſtretur, & ideò homo gignitur, vel Gigantææ magnitudinis, vel duo habens capita; è contrà ſi minor, quàm fætus exigit, materia exhibeatur, vel homo generatur exiguę magnitudinis, vel cùm defectu alicuius membri, vt monoculi, & vnipedes; ſæpè ob ſeminum commixtionem ſemihomines, &

semibestiæ nascuntur, quod præsertim accidit in Aphrica, vbi ob inopiam aquarum, ad vnum Amnem plura animalia coueniunt; ibi fit eorum confusio, & comixtio seminum, & plura monstra generantur.

DISPVTATIO III.

DE QVANTITATE, ET INFINITO.

Tertio Physicorum libro Aristoteles aggreditur corporis naturalis Passiones, & proprietates explanare, & primò quidem agit de Motu, de quo interruptam habet tractationem, nam partim hic, partim quinto libro quæ ad motũ spectant, explicat. Nos omnia, quæ de motu tractat Philosophus, tùm hic, tùm quinto libro, in vltimam, & quintam Disputationem, reducemus, hæc verò præsens Disputatio erit de quantitate, & Infinito.

Et quidē quantitas diuiditur primò in finitam, & in infinitam; illa est, quæ habet terminos, à quibus finitur, limitatur, & circũscribitur; infinita est, quæ nullos habet terminos à quibus finiatur; iterum quantitas finita diuiditur in continuam, & discretam. Continua est, cuius partes sunt adinuicem continuatæ, & vnitæ, vt lignum quadripalmare: discreta, cuius partes sunt discretæ, & diuisæ, vt numeri: quantitas continua dicitur magnitudo, sicuti discreta, dicitur multitudo: subdiuiditur quantitas continua in permanentem, & successiuam; illa in re corporea solùm reperitur, hæc verò etiam in re spirituali; quantitas successiua est vt motus, & tempus: Denique quantitas permanens, vel est superficies, vel linea, vel corpus. Cæterum superficies, linea, & corpus solet dici trina dimensio: superficies enim est longitudo, & latitudo; linea est sola longitudo: corpus est longitudo, latitudo, & profunditas. Longitudo desumitur ab extrèmis maximè distantibus, profunditas ab extremis minimè distantibus; denique latitudo

titudo desumitur penes extrema medio modo distantia, quare longitudo est dimensio omnium maxima. profunditas omnium minima: latitudo est dimensio maior profunditate, minor longitudine: Huic quantitati, seù trinæ dimensioni opponitur punctum, idest, indiuisibile, quod caret omni illa trina dimensione. Disputatio hæc erit de quantitate continua permanente, & de infinito.

LECTIO I.

Ratio formalis quantitatis assignatur,

SVppono primò: quantitatem esse accidens omninò realiter distinctum tùm à substantia, tùm à reliquis accidentibus; hæc est communis doctrina contrà Nominales, & alios paucos, quos citat *Auersa.tr.*1 *Philo.q.*22.*sect.*1.

Suadetur doctrina communis primò;auctoritate Philosophi, qui tùm in Organo de prædicamentis,cap.de quantitate agit de illa tanquã de prædicamẽto ab alijs realiter distincto,tùm etiam alijs suæ doctrinæ locis.5 *met.c.*1.3.*Phys.*39.*et* 49.2.*de gen.*62.3.*Met.*17.7.*Met.*1.8.

Suadetur secundò: argumento deducto ex materia Theologica quia peracta consecratione, fides docet, destrui substantiam panis, & vini; & tamen ad sensum patet, remansisse eandem quantitatem, quę erat anteà in hostia,hæc .n. apparet eodem modo magna, lata, & rotunda, sicuti erat anteà; remanet ergo quantitas panis, destructa, & non remanente substantia panis, ergo substantia, & eius quantitas distinguuntur, realis enim separatio signum est infallibile realis distinctionis. Neque dicas: ibi remanere quantitatem aliorum accidentium;quia data hac responsione, deberet Deus nouo miraculo conseruare ea accidentia sinè quantitate, quæ prout distincta realiter à substantia, & ab alijs accidentibus, ponitur esse subiectum immediatum, & proximum eorum accidentium; imò tot essent multiplicanda miracula de nouo, quot accidentia de nouo producerentur in Hostia consecrata, hæc enim non possunt ab agente naturali produci, sed immediatè à Deo crearentur, essent enim sinè subiecto, sed Communis Theologorum sententia, non plura, quàm necessitas exigat,admittit miracula,ergo talis Responsio non est sustinenda.

Hæc dixi contrà *Nominales, et Hurtadum,* qui vt benè notat *Petrus Durille lib.*1. *Cathegoricothææ cap.*5. videtur, sententias Nominalium iam sepultas ab inferis resuscitare. *Hurtado* ex parte adhæret *Arriaga disput.*5. *Met. sect.* 1. *subsect.* 1. putat enim quantitatem, saltem à substantia, realiter non distinguit; mouetur, quia talis distinctio nullo efficaci argumento potest conuinci; sed quot sunt in Philosophia assertiones communiter admissę, quæ efficacibus argumentis, aut demonstrationibus non probantur? *etenim omnium omnino impossibilis est demonstratio ex Aristotel.* sæpius à me citato; sufficiat ergo ad ponendam tea'em distinctionem quantitatis à substantia, & reliquis accidentibus ratio à nobis suprà adducta, & explicata, vna cùm communi Philsophorum sensu.

Suppono secundò: Rationem formalem quantitatis desumendam esse ex aliquo eius effectu formali, forma enim accidentalis à suo effectu formali non distinguitur verùm quia essentia rei consistit in priori, & quantitas plures habet effectus formales; certè ille erit ratio formalis, & essentia quantitatis, qui probabitur esse reliquis effectibus formalibus prior; Porrò in quantitate hi formales effectus numerantur; diuisibilitas, mensurabilitas, extreitas partium in ordine ad se, extreitas partium in ordine ad locum, denique impenetrabilitas.

Primò ergo nonnulli, ponunt rationem formalem quantitatis consistere in ratione mensuræ, non quidem actualis, hæc enim potest à quantitate separari, imò & de facto separatur, non enim semper vlna mensurat pannum; sed in ratione mensuræ aptitudinalis, per quantitatem enim formaliter habetur, quòd ab vno ente aliud possit mensurari, & mensurare; vbi nomine mensuræ intelligitur id, quo cognoscitur aliud, quantum sit, sic vlna mensurat pannum, quia per vlnam cognoscimus, quantum sit pannum. Ità sentit *Albert. bic tract* 8. *cap.*1. & videtur etiam sentire *D. Thom Opusc.*52. *circà finem.*

Secundò alij ponunt, rationem formalem quantitatis in diuisibilitate, nam à quantitate formaliter habetur, quòd res sit apta nata diuidi in partes. Ita *Capreolus in* 2. *d* 4. *qu.*1. *art.* 3. & *disput.*19. *q. vnic Soncinas* 5. *Met. qu.*21. *Iauellus qu.*20. *Zanardus ibidem, Flandria q.*14. *art.*3. *Aquarius q.*11.

Tertiò, alij ponunt rationem formalem quantitatis in extensione externa, & locali, seu in extremitate partium in ordine ad locum, per quam fit, vt res aliqua materialis, & corporea

tota

tota ſit in toto loco, & partes eius in partibus loci, ad differentiam rei ſpiritualis, & incorporeæ, quæ tota eſt in toto loco, & tota in ſingulis partibus loci, ità ſe habent anima rationalis, & Angelus. Ità *Auerſa tom.1 Philoſ.qu.22 ſect.2. Franciſcus le Reès Com in Prædic.art.4. §.2.* ſed nomine extenſionis localis non intelligit *Auerſa* actualem extenſionem, hæc enim ſeparatur in Euchariſtia à Corpore Chriſti, quod autem adhùc remanet quantum; ſed intelligit extenſionem localem aptitudinalem, quæ eſt à quantitate inſeparabilis.

Quartò alij: ponunt rationem formalem quantitatis in Impenetrabilitate, nàm à quantitate habet res corporea, & materialis, quòd nequeat eſſe in eodem loco cum altera re materiali, & corporea, in quo conſiſtit ratio formalis, & conceptus impenetrabilitatis. Ità *Arriaga Diſp.5. Met.ſect.1.ſubſect.2. Ouied. Contr.7. Met.pun.2.ſect.1.et plures Moderni.*

Quintò alij: ponunt rationem formalem quantitatis conſiſtere in extreitate partium in ordine ad ſe, vel, vt alij loquuntur, in extreitate partium in ordine ad totum; quæ quidem extreitas dicit, quod vna pars ſit extrà aliam; indè fit, vt partes non ſint inuicem in confuſo complicatæ, & in vnum conglobatæ, ſeù omnes vni immediatè vnitæ, ſed potius, quòd ſint vnitæ cùm aliquo ordine, ità vt vna ſit immediatè vnita alteri, mediatè verò cæteris; ità in homine, verbi gratia, à quantitate habetur, quòd Caput immediatè ſit vnitum collo, mediatè verò pectori, brachijs, pedibus, & alijs.

Ità *D.Thomas 1.p.q.14.art.12. Ferrarienſ.ibidem cap 87. ad euidentiam. Nunno 3.p q.76.art.4. dub.vn. Arauxo lib.5. Met.q.3.art.1. Ruuius in Log.cap.6.de Quant.qu.1. Didacus Ortiz in Log.tract.5. Conferentia 3.§.2. Vaſq Fonſ. Conimbr. et alij, quos citant, et ſequuntur Complut.in Log.diſp.13 q.2.* Cum his ſit.

Concluſio mea: Ratio formalis, ſeù eſſentia Quantitatis conſiſtit in extreitate partium in ordine ad ſe.

Probatur primò: ex *Ariſt.in Prædic.cap.de Quant.* vbi diuidens quantitatem in continuam, & diſcretam continuam, deindè ſubdiuidit, *itaut partim ſit ex habentibus poſitionem partibus, partim ex non habentibus.* Sed, quantitatem conſtare ex partibus habentibus poſitionem, nihil eſt aliud, quàm conſtare ex partibus habentibus talem ordinem, & diſpoſitionem, per quam fiat, vt vna ſit immediatè vnita vni, mediatè verò cæteris modo explicato, ergo,

Probatur secundò, quia essentia, & ratio formalis quantitatis in eo debet consistere, quod est eius effectus formalis, & est reliquis effectibus formalibus prior, sed extreitas partium in ordine ad se est effectus formalis quãtitatis, vt de se patet, & est reliquis effectibus prior, ergo. Maior patet ex dictis suprà. Minor probatur quia, ideò aliquid est diuisibile, mensurabile, impenetrabile cum alio, & denique extensum in ordine ad locum, quia est extensum in ordine ad se, nam spiritualia, quia non sunt extensa in ordine ad se, nec habent partes extrà partes, ideò nec sunt diuisibilia, nec mensurabilia, nec impenetrabilia, nec extensa in ordine ad locum, ergo extreitas partium est quantitatis effectus formalis, prior reliquis effectibus formalibus, nimirum, diuisibilitate, mensurabilitate, impenetrabilitate, & extensione in ordine ad locum, & consequenter est eius formalis ratio, & essentia.

Respondebis: Res quælibet de se habet partes independenter à quantitate, nàm in materia prima, verbi gratia, sunt partes entitatiuæ, & substantiales, & non per quantitatem, hæc enim est accidens, & ideò non potest dare partes entitatiuas materiæ primæ; quę sunt substantiales, ergo extreitas partium non est effectus formalis quantitatis. Maior patet quia, res quælibet materialis, & corporea independenter à quantitate differt à re spirituali, & incorporea, per hoc tantum, quòd illa habet partes, non sic res spiritualis, ergo in materia, & qualibet re materiali, & corporea adsunt partes independenter à quantitate.

Sed contrà est quia: In primis posset negari maior, licèt enim plures concedant, materiam primam, & quamlibet rem materialem habere partes de se independenter à quantitate, in horum enim sententia distinguitur res materialis, & corporea à re spirituali, quia illa exigit habere quantitatem, non sic res spiritualis; sed tamen data illa maiori, adhùc dico; aliud esse, quòd in re materiali sint partes, & aliud est, quòd in re materiali sint partes ordinatæ, & ità dispositæ, vt vna sit immediatè vnita alteri, mediatè verò cæteris. Saltem talis ordo, & dispositio est effectus formalis quantitatis; Vndè *Ruuius licèt in Physicis lib.* 1. *qu.* 2. concedat materiæ primæ partes entitatiuas independenter à quantitate, adhùc tamen in Logicis in *Prædic. cap.* 6. de quantitate nobiscum sentit, essentiam quantitatis consistere in extreitate partium in ordine ad se.

LECTIO II.

Soluuntur argumenta in oppositum.

AVctores sententiarum, quas supra in contrarium adduximus, varia aduersus dicta opponunt argumenta.

Obijciunt primò: *ex Arist.5.Met.cap.13.* definitur quantum, esse diuisibile in ea, quę insunt, quorum vtrumque vnum quid & hoc aliquid aptum est, esse, ergo iam in definitione quantitatis, tanquam eius essentiale prædicatum, est posita diuisibilitas, quæ proindè est ratio formalis quantitatis.

Confirmatur quia; plures species quantitatis distinguuntur per diuisibilitatem; sed specifica distinctio non habetur, nisi à ratione formali, ergo. Maior probatur quia: si sit diuisio secundum dimensionem longitudinis, est linea, si sit diuisio secundum latitudinem, & longitudinem, est superficies; denique si sit diuisio secundum dimensionem longitudinis, latitudinis, & profunditatis, est corpus, ergo.

Respondeo; eam *Aristotelis* definitionem esse descriptionem, quia est tradita per diuisibilitatem, quæ est quantitatis proprietas; vel ibi Arist. sumpsisse diuisibilitatem radicaliter, quo pacto idem est, ac extensio partium in ordine ad se.

Ad confirmationem similiter dico: species quantitatis distingui per diuisibilitatem, tanquam per proprietatem, & passionem notiorem, vel etiam sumi diuisibilitatem radicaliter pro ipsa partium extensione in ordine ad se, non verò sumi diuisibilitatem formaliter, quo pacto est passio, & proprietas quantitatis.

Obijciunt secundo *ex Aristot.4. Phys.* definitur tempus, quòd est species quantitatis, quòd sit numerus, & mensura motus secundum prius, & posterius, ergo ratio mensuræ est ratio formalis, & essentialis quantitatis.

Confirmatur quia: species quantitatis distinguuntur per rationes essentiales, & specificas, sed distinguuntur per rationem mensuræ, vt patet in loco, & superficie, locus enim est mensura corporis contenti, superficies verò est mensura corporis continentis, ergo.

Respondeo ad principale argumentum; vel eam non esse definitionem, sed descriptionem, vel ibi intelligi mensuram

gi mensuram radicalem, vel nomine numeri non intelligi mensuram, sed potius distinctionem, & discretionem partium; vt ibi explicat *Ruuius.*

Ad confirmationem dico: per rationem mensuræ distingui superficiem à loco accidentaliter, non essentialiter, & specificè.

Obijciunt tertiò: nomine quanti intelligimus id, quod est localiter extensum, ergo localis, & externa extensio est quantitatis ratio formalis.

Confirmatur quia; tres sunt species quantitatis, nimirum, longitudo, latitudo, & profunditas, sed hæ nihil aliud sunt, quàm extensio localis, ergo,

Respondeo: benè nomine quanti nos intelligere localem extensionem, quæ est notior, & magis sensata extensione interna, & in ordine ad se, in qua tanquam in prima, & formali ratione fundatur alia extensio localis, & externa.

Ad confirmationem dico, longitudinem, latitudinem, & profunditatem, ita esse extensiones locales, vt tamen supponant extensionem in ordine ad se.

Obijciunt quartò: per impenetrabilitatem contradistinguitur quantitas à re spirituali, non per extensionem partium, ergo & per eam constituitur; cùm idem sit principium constitutiuum, & distinctiuum. Antecedens probatur, quia substantia spiritualis, saltem de absoluta potentia, potest constare partibus, ergo.

Respondeo: per impenetrabilitatem distingui quidem quantitatem ab omni eo, quod nō est ipsa, sed non distingui primò: est autem idem principium constitutiuum, & distinctiuum, non quomodocunque, sed primò distinctiuum; primò ergo quātitas ab omni alio, quod non est ipsa, & præcipuè à substantia spirituali, distinguitur per habere partes, nego enim de absoluta potentia posse dari substantiam spiritualem, quæ habeat partes; hinc est, vt substantia spiritualis sit penetrabilis cùm alia substantia, non sic substantia quanta, corporea, & materialis, quæ quia habet partium extreitatem, & vna pars est extrà aliam, & extrà locum alterius, ideò est cùm alia impenetrabilis, idest, non potest esse in eodem loco, in quo est alia.

Quòd si ad ponendam rationem formalem quantitatis in impenetrabilitate, fas est, concedere de absoluta potentia partium extreitatem substantiæ spiritua i, pariter possemus eidem substantiæ spiritnali concedere de absoluta potentia impenetrabilitatem, & negare extreitatem partium: non enim videtur esse

maior ratio, cur substantiæ spirituali non repugnet extreitas partium, & repugnet impenetrabilitas, ergo vt saluetur communis conceptus, quem omnes hucusque habuerunt de substantia spirituali, debet illi vtrumque denegari etiam de absoluta potentia, nempè extreitas partium, & impenetrabilitas.

Quòd si nomine impenetrabilitatis, veniat impenetrabilitas radicalis; concedo impenetrabilitatem esse rationem formalem quantitatis, sed ità impenetrabilitas idem erit, ac extreitas partium in ordine ad se.

Colligite ex his, diuisibilitatem, mensurabilitatem, extensionem localem veluti in actu primo, & impenetrabilitatem, esse proprietates, & affectiones consequentes ad quantitatem, Ipsam verò actualem mensuram, extensionem localem quodammodo in actu secundo, seù actualem impenetrationem esse accidentia quantitatis; simili modo, quo risibilitas est proprietas hominis, actualis verò risus est accidens.

LECTIO III.

An partes in quàntitate sint actu distinctæ.

PRæmitto primò pro intelligentia, & solutione difficultatis. Vniuersalissimè loquendo duo esse distincta, nihil aliud esse, quàm vnum non esse aliud, consequenter partes quantitatis continuæ esse distinctas realiter, nihil aliud erit, quàm vnam realiter non esse aliam. Cæterum vnum non esse aliud diuersa ratione contingit in toto Etherogeneo, ac in toto homogeneo; Et quidem in toto Etherogeneo vna pars non est alia ex propria sui entitate, quæ cùm sit diuersa ab entitate alterius partis, ideò quoque est actu realiter distincta ab altera; ità in composito Physico, verbi gratia, materia est actu distincta à forma, quia ex sui propria entitate est diuersa ab illà, ideòque dicitur Ethcrogenea respectu formæ, idest, diuersæ rationis, & entitatis, ac sit forma.

At in toto homogeneo, vbi omnes partes sunt eiusdem rationis, vna realiter distinguatur ab alia non per propriam sui entitatem, sed per actualem separationem, quæ actualis separatio fit, & habetur per actualem diuisionem: v. g. primus palmus ligni quadripalmaris, non distinguitur realiter à quarto palmo, nisi actu

actu separetur ab illo: nec potest separari, nisi per actualem diuisionem. Ratio est, quia nisi accedat actualis separatio, non potest verificari, quòd primus palmus non sit quartus, seù quòd entitas primi palmi, non sit entitas quarti palmi, quia sunt eiusdem rationis, & entitatis, ideoque dicuntur homogenei, vbi vero aduenit actualis separatio, statim primus palmus terminatur in suo esse, & habet negationem alterius palmi, & ideò statim verificatur, quòd vnus palmus non est alius.

Præmitto secundò: consequenter totum, aliud esse potentiale, seù potestatiuum, & aliud esse actuale; totum actuale est illud, quod habet partes actualiter distinctas, & tale est totum Etherogeneum, vti est quodlibet compositum Physicum ex materia, & forma. Totum potentiale, seù potestatiuum est illud, quod non habet partes actu realiter distinctas, sed potentia solum, quatenùs, scilicet, capax est diuisionis, per quam vna pars actu separatur ab alia, per consequens terminatur in suo esse, & de ea potest verificari, quòd non sit alia; tale est totum homogeneum, vt [illegible]num quadripalmare, festuca, palea, aqua maris, & huiusmodi.

Quæritur modo: an quantitas continua habeat partes actu realiter distinctas, an verò solum potentia distinctas, atque diuersas.

Conclusio est: In continuo non sunt partes actu realiter distinctæ, sed solum potentia.

Ità *Antiqui expositores Aristot. Simpl. Auerr. D.Thomas in 1. Phys.circà text. 68. Durand.in 2. d.1.quæst.3.Capreol.in 1. dist.24 quæst.1. ast.1.Greg.cont.1.conclus.& ad 2. Sciti, ac dict. 43.quæst 1.art.art.2. ad primum. Le Reès Com. in Phys. art. 3. §. 1. & 2.* His addo *Scotum in 2. d.2.q.9.§ sed contrà,* verba sunt, *sicut essentiale est quanto posse diuidi in partes, ità est ei essentiale, quòd singulum eorum, in quo diuiditur, possit esse hoc aliquid,*

Contrà, *Riccard. in 4.d.10.art.7. qu.2.Gab.in 2.d. 1.quæst. 3.not.7.Matron.in 4.d.12.q 8.Tolet.in 6.Physic quæst.1. Conimb.cap.2.quæst.1 art.2. Masium sect.2.q.5.Hurt disp. 15. Physic. sect.1.Arriagam,& Ouiedum, vbi agunt de compositione continui; denique Auersam tom.1 Philos. quæst.22.sect. 6. Ioannem de Sancto Thoma in 6. Phys. quæst.20. art. 1. Difficultat.3.*

Probatur conclusio primò: *ex Arist.5.Met.31.7.Met.49.in lib.*

lib. de sensu, & sensili cap. 6. præcipuè verò 8. physic. tract. 69. in continuo sunt infinita dimidia non actu, sed potentia.

Probatur secundò ratione à priori quia: partes esse actu distinctas, formaliter nihil est aliud, quàm vnam non esse aliam, sed partes continui non ita se habent, vt de ijs verum sit dicere, vna non est alia, ergo. Minor probatur, quia si partium continui vna non est alia: vel id habet ex entitate, sua, & intrinsecè, & hoc non, quia est homogenea, & eiusdem rationis cùm alia parte, vel habet ex eo, quòd sit terminata in suo esse, & intrinsecè, & hoc neque dici potest, quia est continuata cum alia parte, ergo non potest verificari de partibus continui, quòd vna non sit alia.

Confirmatur quia: vt explicabimus in Metaphysicis, vnaquæque res indiuiduatur, seù fit vna, & non alia per propriam sui entitatem diuersam, sed in toto homogeneo, quale est continuum, non sunt entitates diuersæ, quia omnes partes sunt eiusdem rationis, ergo partes continui non indiuiduantur, seù vna non est alia per propriam entitatem, ergo aliunde petenda est earum indiuiduatio, à qua habetur, quòd vna non sit alia, sed talis indiuiduatio non potest aliundè peti, nisi ex eo, quòd sit terminata in suo esse, ergo quandiu partes continui non terminantur in suo esse per diuisionem vnius ab alia, atque adeo per actualem separationem, non sunt realiter actu distinctæ, sed potiùs sicuti possiint diuidi, & separari, atque adeò vnaquæque terminari in suo esse, ita potest distingui vnaquæque ab alia, de facto tamen nulla est actu distincta, & singulæ sunt potentia distinguibiles, sicuti singulæ sunt potentia diuisibiles, & separabiles.

Probatur tertiò à posteriori quia: si istæ partes essent actu distinctæ realiter, actu daretur infinitum in multitudine, quod repugnare, infra ostendam, ergo; Antecedens probatur quia in continuo sunt partes infinitæ, Sed istæ sunt omnes actu distinctæ, ergo omnes erunt infinitę actu.

Obijcies primò: partes continui actu non sunt idem realiter inter se, ergo realiter actu distinguuntur; consequentia est clara; Antecedens probatur quia: vna pars continui causat aliam, vt patet in stipula, cuius vna pars inflammat sibi continuam, ergo.

Confirmatur quia: de partibus continui verificantur prædicata contradictoria, ergo non sunt idem, neque enim de eodem pos-

ſunt prædicata contradictoria verificari; probatur antecedens, quia vna pars eſt calida, altera non calida, vna videtur, altera non videtur, & his ſimilia, ergo.

Reſpondeo in primis, negando conſequentiam, quia inter eſſe actu realiter idem, & actu realiter diſtingui, datur medium, nimirum diſtingui realiter potentialiter. Præterea diſtinguo antecedens, partes continui non ſunt actu idem ſimpliciter, & indiuiſibiliter, vti ſunt Angelus, & vel anima rationalis concedo, non ſunt realiter actu idem continuatiuè, & diuiſibiliter, nego.

Ad probationem dico, quòd vna pars continui non cauſat alteram ſimpliciter, & quò ad eſſe, ſed ſecundum quid, vt in exemplo adducto ſtipulæ, cuius vna pars inflammata non producit alteram partem quò ad eſſe, ſed quò ad inflammationem, quatenus non illam producit, ſed ignem in illa producit.

Ad confirmationem dico: prædicata contradictoria poſſe verificari de eadem re nedum potentia realiter diuiſibili, ſed de eadem de re indiuiſibili ſimpliciter, dummodo in ea ſit diſtinctio rationis, vt patet in gradibus Metaphyſicis, & attributis diuinis in ſententia Thomiſtarum admittêtium in his ſolam diſtinctionem rationis. Prçtereà dico ad exempla adducta, eas partes per calorem, & viſionem iam eſſe factas diuerſas, & etherogeneas, ſaltem accidentaliter, ſeù vt alij loquuntur, per deſignationem, aut aſſignationem extrinſecam, ideò mirum non eſt, ſi in ijs ſit aliqualis diſtinctio realis extrinſeca; dixi, aliqualis diſtinctio realis extrinſeca, quia propria diſtinctio realis intrinſeca, non ſit, niſi accedat actualis diuiſio, & ſeparatio, qua ſit, vt quælibet pars ſit terminata in ſuo eſſe intrinſeco, & ſit intrinſecè non alia.

Obijcies ſecundò: partes continui poſſunt realiter ſeparari, & ſeparatæ exiſtere, ergo realiter diſtinguuntur, quæ enim realiter ſeparantur, aut realitur ſeparari poſſuat, realiter dinguuntur, vel vt loquitur *Ariſtot. 7. Top. tract. 1. ſi alterum interimitur ipſorum altero remanente, profectò non idem ſunt.*

Confirmatur quia: quælibet pars continui ſeipſa eſt ens, ergo ſeipſa eſt vna, vnitas enim eſt paſſio entis, & conſequenter ſeipſa eſt indiuiſa in ſe, & diuiſa à qualibet alia parte, vnum enim definitur per eſſe indiuiſum in ſe, & diuiſum à quolibet alio.

Reſpondeo: axioma illud, quæ realiter poſſunt ſeparari, realiter diſtinguuntur, valere in ethorogeneis, non in homogeneis; vel

vel si in homogeneis illud quoque valere, asseramus, ex eo sequi, partes continui distingui quidem realiter, sed non actu, distinctio enim realis est duplex, actualis, & potentialis.

Ad confirmationem respondeo: quamlibet partem continui seipsa esse ens, non qualecunque, sed homogeneum; ens autem homogeneum non est actu vnum, & diuisum à quocunque alio, nisi per extrinsecam diuisionem.

Obijcies tertiò: aqua marina tota est vnum continuatiuè, sed impossibile, imò inintelligibile videtur, quòd pars aquæ marinæ Orientalis non sit distincta à parte aquæ marinæ occidentalis, vna enim ab altera maximè, & longissimè distat, ergo.

Confirmatur quia: duæ guttæ aquæ antè earum vnionem, realiter distinguuntur, ergo etiam postquam sunt vnitæ, & factæ quid vnum continuatiuè: tenet consequentia, quia illæ guttæ eædem entitatiuè manent post vnionem, quæ erant antè vnionem, neque enim per vnionem substantialiter mutantur, ergo.

Respondeo: non esse inintelligibile, eam aquam marinam Orientalem, & Occidentalem non distingui, si verè intelligas, eam aquam esse quid vnum continuatiuè, non verò esse quid vnum omninò simpliciter, & indiuisibiliter. Præterea si aqua marina est Orientalis, & Occidentalis, iam per designationem, seù assignationem extrinsecam est aliquo modo diuersa, quo pacto fit etiam diuersa, si vno actu intellectus intelligas vnam aquã, vel per actum voluntatis vnam ames, & aliam non intelligas, aut ames, tunc enim fit aliqua designatio extrinseca, & accidentalis in illis partibus, ex qua deindè oritur extrinseca, & accidentalis differentia, & distinctio in aqua illa marina.

Ad confirmationem dico: in illis guttis totam variationem fieri ex eo, quòd anteà erant diuisæ, & posteà non sunt amplius diuisæ; porrò ex illa diuisione, aut negatione diuisionis oritur, vel earum distinctio realis actualis, vel negatio distinctionis realis actualis; non ergo illę guttæ immutantur quò ad earum entitates, sed quò ad earum numerum, & diuisionem.

Obijcies quartò: si illæ partes essent actu penetratę, & in eodem loco, distinguerentur [illegible] realiter potentialiter, ergo quia modo vna extrà aliam, & vna est extrà locum alterius, distinguuntur maiori aliqua distinctione reali; sed non nisi distinctione reali actuali, ergo.

Respondeo: distinctionem realem potentialem, aliam esse potentialem proximam, & hac distinguuntur partes de facto,

quan-

quandò iam vna est extrà aliam, & extra locum alterius; aliam verò esse distinctionem realem potentialem remotam, & hac distinguerentur partes, quandò essent penetratę, & in eodem loco positæ.

Dices: *ex Aristot. 1. Physic. t. 57.* in continuo sunt multa: & alibi docet, partes continui copulari termino communi, ergo verè in continuo adsunt partes actu distinctæ.

Respódeo: Aristotelem in continuo agnoscere partes, & multitudinem potentialem, non realem actualem; & hoc patet ex alia eius doctrina à nobis suprà adducta in prima probatione nostrę Conclusionis.

LECTIO IV.

Sententia Zenonis de compositione continui, reijcitur.

PRopositam difficultatem de compositione continui esse omnium maximam, quæ in Philosophia solent agitari, & ferè ab humano ingenio imperceptibilem, ingenuè fatentur Philosophi ferè omnes, tàm antiqui, quàm recentiores, qui & reiecta Zenonis sententia, vnanimi consensu Aristotelicam probant, & sequuntur.

Præmitto autem (antequam sententiam Zenonis de compositione continui adducam, & explicem:) continuum esse aliquod totū homogenuū, atque adeò omnes eius partes esse eiusdē rationis, & conditionis; & ideò eius partes debent esse, aut omnes diuisibiles, vt voluit Aristoteles, aut omnes indiuisibiles, vt voluit Zeno.

Prę mitto secundò: indiuisibile esse id, quod non potest diuidi, seù quod non habet partes, in quas possit diuidi; est autem indiuisibile multiplex, nempè indiuisibile Metaphysicum, quod, scilicet, in sua substantia, & entitate nullas partes, aut diuisionem admittit, talis est Deus, Angelus, anima rationalis; tale indiuisibile licèt actu formaliter tale sit, æquiualenter tamen, & virtualiter diuisibile est, quia occupat plures partes loci, ac si esset actu, & formaliter diuisibile; ità Deus omnem locum implet, Angelus, & anima rationalis occupant spatium, seù locum diuisibilem; ideò æquiualenter, & virtualiter hæc, & similia. (si quæ sunt) dicuntur diuisibilia: aliud est indiuisibile Physicum,

ficum, nimirum illud, quod in se quidem, & in entitate sua diuisibile est, sed est adeò exile, tenue, & exiguum, vt vix sensu, aut intellectu percipi possit, nè dum aliquo materiali instrumento diuidi, & separari, ità se habent minutissimæ, & ferè insensibiles aristæ, vel paleæ partes. Denique aliud est indiuisibile Mathematicum, quod est in quantitate, quæ nullas habeat partes, & hoc iterum est duplex; aliud est indiuisibile simpliciter, quod nullas prorsus habet partes, vt punctum; & aliud est indiuisibile secundum quid; quod, scilicèt, secundum vnam dimensionem non admittit diuisionem, secundum aliam sic, ità linea est indiuisibilis secundum latitudinem, & profunditatem, sed diuisibilis secundum longitudinem; superficies est diuisibilis secundum longitudinem, & latitudinem, sed indiuisibilis secundum profunditatem.

Fuit ergo sententia *Zenonis*, *Anaxagoræ*, *& Democriti*, totum continuum, tanquam ex partibus constare ex indiuisibilibus, seù punctis Mathematicis.

Conclusio est: Continuum non constat ex solis punctis, seù indiuisibilibus.

Ità *Arist.6.Physic.cap.1.& lib.de lineis insecabilibus*; quem sequuntur ferè omnes omnium Classium Doctores, Philosophi, ac Theologi.

Contrà *Zenonem*, *Anaxagoram*, *Leucippum*, *Democritum*, *aliosque Antiquos*, & Recentiores, *Sebastianum Bassonum lib. de motu intentione 6. Ioachimum Doctorem Valentinianum lib.6.Physic.disput.1.sect.2.pun.1.Valentinum de Herice in 1.p.tract.4.disput.43.cap 2.nu.6.& alios plures suppresso nomine cit.à Toleto lib.6.Physic.q.1.& Valentiniano, vbi suprà, refert Ouied.Cont.17. pun 1. vbi etiam refert aliquos ex Antiquis Theologis, Mayronum in 2.d. 2. qu 5. Gerardum apud Tarialetum lib.6.Physs.Aegid.1.de Gen.qu.8.Gregor.in 1.d.3. qu.1.& in 2.d.2.q.2.*

Et sanè Zenonis sententiam quam plures hac tempestate defenderent, nisi eos Auctoritas Aristotelis à communi sententia discedere prohiberet.

Conclusio probatur Argumentis, Physicis, Mathematicis, & Theologicis.

Argumenta Physica sunt.

Primum: quia si continuum constaret ex indiuisibilibus, seù punctis, vel hæc essent continua, vel contigua, vel deinceps; non

ſunt continuá, neque contigua, quia continua ſunt, quorum extrema ſunt vnum, & contigua, quorum extrema ſunt ſimul,ſicuti illa ſunt deinceps, ſeù poſt, inter quorum extrema interiacet aliquod tertium diuerſæ rationis, ſed puncta carent extremis, quia carent partibus,ergo non poſſunt eſſe continua, neque contigua, neque deinceps, ſeù poſt.

Secundum quia: ſi puncta conſtituerent quantitatem diuiſibilem, vnum punctum immediatè tangeret aliud, vel ergo tangeret aliud ſecundum partem, vel ſecundum ſe totum; non primum, quia non habet partes; ſi ſecundum, ergo ſe iam penetraret cùm alio puncto, & ſic omnia puncta ſuperuenientia inuicem ſe penetrarent, & conſequenter non facerent quantitatem extenſam, & habentem partes extrà partes, vndè eſt commune dictum, indiuiſibile additum indiuiſibili, non facit maius, ſeù extenſum.

Confirmatur quia: punctum non eſt extenſum, ergo additum alteri puncto non facit extenſum, quia nemo dat, quod non habet; at quantitas continua eſſentialiter conſtat ex partibus, quarum vna ſit extrà aliam, vel ad minus habet pro ſui proprietate inſeparabili extreitatem partium, ſeù extenſionem in ordine ad ſe,ergo non poteſt coaleſcere,& componi ex punctis, ſeù indiuiſibilibus.

Tertium, quod militat præcipuè de Quantitate continua ſucceſſiua, nempè motu, & tempore, eſt, quia: ſi motus, & tempus componerentur ex indiuiſibilibus, (quę in motu dicuntur proprio nomine, mutata eſſe, & in tempore dicuntur, inſtantia) ſequeretur, non moueri velociùs mobile velox, ac mobile tardum, verbi gratia,ſi inuicem cōpararentur Aquila,& Teſtudo,Probatur quia;moueaturAquila per ſpatium viginti punctorum,vel Aquila in primo iſtanti temporis pertranſit vnum punctum, & Teſtudo etiam vnum punctum, & ſic non velociùs moueretur Aquila, ac moueatur Teſtudo, quia eodem tempore idem omninò ſpatium pertranſirent; tunc autem vnum mobile velocius alio mouetur, quando idem ſpatium mobile velox breuiori tempore percurrit, ſed in caſu poſito Aquila, & Teſtudo idem indiuiſibile punctum ſpatij eodem indiuiſibili puncto temporis pertranſirent, ergo æquè velociter, & non vnum velociùs alio, non velociùs Teſtudine Aquila moueretur;quod ſanè ridiculum eſt.

Nec

Nec poteſt dici, quòd Teſtudo, vtpotè mobile magis tardum, moueatur in eodem illo puncto temporis, ita vt percurrat medietatem puncti ſpatij, quia illud punctum ſpatij quia punctum, eſt indiuiſibile in duas medietates, tanquam in partes.

Neque poteſt dici, quòd mobile velociùs in vno inſtanti pertranſit duo puncta ſpatij, mobile autem tardum in vno inſtanti pertranſit vnum punctum ſpatij; nam vel mobile tardum mouetur, quando mobile velocius pertranſit vnum punctum ſpatij, vel non mouetur: ſi non mouetur, id eſt contra ſuppoſita. Si mouetur, non poteſt dici, quòd in eo puncto temporis percurrat vnum punctum ſpatij, quia iam æquè velociter moueretur; neque quòd percurrat medietatem illius puncti ſpatij, quia illud punctum non habet medietatem, quia caret partibus, cùm ſit indiuiſibile.

Neque dicas; mobile velox in vno puncto temporis ità percurrere duo puncta ſpatij, vt in medietate puncti temporis percurrat vnum punctum ſpatij, & in altera medietate puncti temporis percurrat alterum punctum ſpatij, at verò mobile tardum vno puncto temporis percurrit vnum punctum ſpatij; quia punctum temporis, & ipſum eſt indiuiſibile, & conſequenter caret medietatibus, quia caret partibus, ergo non poteſt dici, quòd mobile velox in medietate puncti temporis percurrat vnum punctum ſpatij, & in altera medietate puncti temporis percurrat alterum punctum ſpatij.

Quartum quia: ſi quantitas componeretur ex indiuiſibilibus, & punctis, non poſſet explicari, quomodo fieret rarefactio, & condenſatio; nam ex doctrina communi, tunc contingit rarefactio, quando eadem quantitas olei, verbi gratia, per calorem rarefacta occupat maius ſpatium, quàm occuparet per frigus condenſata, vt ad ſenſum patet; ſed ſi talis quantitas conſtaret ex punctis, non poſſet explicari, quomodo illa eadem quantitas rarefacta occuparet maius ſpatium, quàm occupet condenſata; ergo: Minor probatur quia, ſi illa quantitas olei conſtaret viginti punctis, non poſſet occupare, niſi viginti puncta ſpatij, non plura, aut pauciora, quia cum indiuiſibilia ſint, carent omni extenſione, ergo non poſſunt ſe in maius ſpatium dilatare, aut in minus ſe ſe contrahere, cum enim viginti puncta ſint, viginti ſunt illi debita puncta ſpatij, non plura, aut pauciora, ergo illa quantitas olei conſtans ex punctis, non poſſet explicari, quomodò rarefieret, & condenſaretur.

LECTIO V.

Sententia Zenonis Argumentis Mathematicis, & Theologicis reijcitur.

ARgumenta Mathematica sunt,

Primum : *ab Euclide lib.* 10. demonstratum est, quòd omnis linea recta potest diuidi in duas partes æquales, sed si quantitas componeretur ex indiuisibilibus, non posset linea diuidi in duas partes æquales, si enim linea constaret ex quinque punctis, vel diuideretur in duas partes, quarum vtraque esset duorum punctorum cùm dimidio, & ità punctum esset diuisibile, aut vtraque diuideretur in duas partes, quarum vna sit trium punctorum, altera verò duorum, & sic non diuideretur, nec posset diuidi in duas partes æquales.

Secundum est : si continuum constaret ex indiuisibilibus, tot essent puncta circuli minoris, quot sunt puncta circuli maioris, verbi gratia, tot essent puncta vnius anuli, quot sunt puncta Cœli Stellati, quod est palmare, & manifestum absurdum. Sequela probatur quia : si anulus, & Cœlum stellatum concentricè ponantur, ità vt anulus intrà Cœlum stellatum collocetur, & à centro anuli ducantur lineæ ad omnia puncta Cœli stellati, istæ lineæ deberent transire per puncta circuli minoris, seù anuli, ergo iam tot essent puncta circuli minoris, quot maioris, tot essent puncta anuli, quot sunt Cœli stellati ; neque enim dici potest, quòd duæ lineæ transirent per vnicum punctum anuli, quia aliàs in puncto incidentię non essent rectæ, sed obliquæ, nam in puncto incidentiæ facerent angulum, sed illæ lineę, quæ in puncto incidentiæ faciunt angulum non sunt rectę, ergo iam non essent rectæ illæ lineæ, quod non est minus absurdum in Mathematicis, quàm quòd tot sint puncta circuli minoris, quot maioris, tot sint puncta anuli, quot Cœli stellati.

Tertium argumentum est quia: si continuum constaret ex indiuisibilibus, sequeretur Diametrum esse æquale lateri Quadrati contrà *Euclidem lib.* 10. *Propositione vltima*; sit enim Quadratum Diametro diuisum, & lineæ parallelæ ducantur ab vno latere Quadrati ad aliud latus : vel istę omnes lineæ tangunt omnia puncta Diametri, quod secant, vel non, si primum, ergo

iam

iam puncta diametri, & vtriusque lateris sunt æqualia, quod est absurdum; si secundum, ergo iam duę lineæ parallelæ se tangerent in eodem puncto, & ità non essent rectæ,quia in puncto incidentiæ obliquarentur: est autem æquè absurdum lineas parallelas non esse rectas, ac puncta diametri, & vtriusque lateris esse æqualia, seù latera Quadrati esse æqualia cùm costis eiusdem quadrati.

Quartum Argumentum est quia: si statueretur triangulum habens duo latera æqualia, & vnum inæquale, cuius Basis sit quinque punctorum; deindè super Basim ducantur lineæ parallelæ de latere ad latus, prima linea parallela erit quatuor punctorum, (semper enim partes, seù lineæ talis trianguli versus summum coarctantur, donec in punctum desinant) secunda linea erit trium punctorum, quarta duorum, quinta vnius, sexta vel erit nullius puncti, vel dimidij, sed vtrumque est absurdum, ergo. Argumenta Theologica sunt.

Primùm: *In Concilio Constantiensi sess.* 15. damnata est inter alias hęc Propositio Vuicleffi, *linea Mathematica componitur ex duobus, aut quatuor punctis immediatis, aut solum ex punctis simpliciter finitis*; ait enim Concilium; *prima pars est error in Philosophia*, sed hæc propositio est expressa sententia Zenonis, ergo à Concilio damnata est Zenonis sententia, & licet cùm *Valentia tom.* 3. *disp.* 3. *d.* 1. *pun.* 7. §. 1. concedamus à Concilio, & Pontifice,non posse in re purè philosophica aliquid definiri, tanquam de Fide, aut cùm *Bellarmino lib.* 2. *de Concilij authoritate cap.* 19. non fuisse tale Concilium legitimè congregatum, vel etiam non approbatum à Pontifice *Martino V.* quò ad istam partem; licèt, inquam, hęc concedamus, tamen non sequitur, votum illius Concilij, ad quod conuenere tot viri omnium doctissimi, & sapientissimi, non sufficere ad Zenonis sententiam reprobandam.

Secundum Argumentum fundatur in Auctoritate *D. Augustini tom.* 1. *de Quantitate Animæ cap.* 11. *&* 12. *vbi hæc habet, loquens de puncto, ab ipso incipit linea, ipso terminatur, deindè vndecunque linea secari potest, per ipsum secatur*, vbi D. Augustinus non videtur distinguere inter punctum,& partem diuisibilem, ergo D. Augustinus indiuisibi'ia non agnouit, nec putauit ex illis quantum componi. Quæ omnia Argumenta Physica, Mathematica,& Theológica æque probant, siuè puncta ponantur esse finita, siuè infinita.

LECTIO VI.

Duæ aliæ sententiæ reijciuntur.

SVnt aliæ duæ sententię Zenonis opinioni cognatæ, & affines. Prima sententia, quàm Doctores Hyspani, vel explicatunt, vel illustrarunt primi, ponit continuum constare ex punctis indiuisibilibus in se, quæ ideò fortaſſe turgida vocant, & inflata, vt distinguant à Zenonisticis punctis, quæ facilè quis preſſa poſſet appellare, & ſicca, vtpotè quia carent omni extenſione etiam virtuali; non enim repugnat aliquod indiuiſibile in ſe, & formaliter, eſſe virtualiter extenſum, & diuiſibile in ordine ad ſpatium, ſeù locum, vt patet in Angelo, qui licèt formaliter ſit indiuiſibilis in ſe, eſt extenſus in ordine ad ſpatium, & occupat ſpatium diuiſibile: qua data doctrina iam poterit admitti, punctum occupare ſpatium diuiſibile, & ità ſaluatur ex non quanto, ex non extenſo, fieri quantum, & extenſum, quia punctum licèt formaliter ſit non quantum, & non extenſum, virtualiter tamen extenſum eſt, & quantum; ità etiam ſaluatur, quomodo vnum indiuiſibile additum alteri faciat maius, quia indiuiſibile occupat ſpatium diuiſibile, & ſic facit maius.

Sententia hæc eſt ſatis celebris, & famoſa, ſed ſicuti ſinè vllo certo Auctore vagatur in Scholis, ità & ab omnibus ferè Scholaſticis reijcitur, & impugnatur.

Primò quidem; quia ſi vera eſſet hæc Doctrina, punctum Mathematicum eſſet æqualis perfectionis, ac eſt Angelus, tale enim punctum eſſet formaliter indiuiſibile, virtualiter diuiſibile, & extenſum, occuparet ſpatium diuiſibile, vti Angelus, cui hoc attribuitur ob magnam ſubſtantiæ Angelicæ perfectionem; ſed hoc eſt abſurdum, & inconueniens, quomodo enim punctum, minima pars quantitatis, quæ omni ſubſtantia, & ferè omni accidente imperfectius eſt, poteſt eſſe æqualis perfectionis cùm Angelo? ergo.

Secundò quia: data hac ſententia, dicendum eſſet conſequenter, rarefactionem, & condenſationem conſiſtere in indiuiſibilium maiori, vel minori extenſione locali virtualiter, ergo æquè poſſet Angelus rarefieri, ac ſubſtantia quelibet materialis, quòd

esse absurdum, & inauditum æquè planum est, ac certum; sequela verò probatur quia: Angelus modo habet maiorem, modo minorem extensionem localem virtualiter diuisibilem, ergo æquè posset Angelus rarefieri, & condensari, aç rarefiat, & condensetur substantia materialis.

Altera sententia satis communis defendit, continuum constare partim ex diuisibilibus, partim ex indiuisibilibus continuatiuis, & terminatiuis; licèt enim partes continui diuisibiles sint, vniuntur tamen, & continuantur per aliquod punctum indiuisibile, sicuti materia, & forma, vniuntur medio modo vnionis substantiali ad faciendum compositum substantiale; rursus quia partes continui, tandem finiuntur, & terminantur, neque enim continuum est infinitum, debet admitti aliud punctum, quo finiatur, & terminetur continuum.

Ità discurrunt ex Thomistis *Capreolus in 2.d.2.qu.1. Deza qu.2.art.4. Caietan 4.par. ar.2. & cap. de quantitate. Soto ibidem quæst.2. Soncinas lib.10.quæst.20. Ruuius tract. de comp.continui, Alensis lib.3.sua Met. cap.5. Complutenses in physic. quæst.24. §.2. vbi referunt antiquos Arist. expositores Themistium, Simplicium, Philoponum, nec non modernos Plaxam, & Masium. Ioannem à Sancto Thoma qu.20. Physic. art.1. diff. tertia.*

Ex Recentioribus *hanc sententiam sequuntur Suarez 2.tom. Met.disp.40.sect.5.num.28. Conimb.lib.6.cap.2.quæst.1.ar.2. Scaliger exercit.65 contra Cardanum, Fonsecam 5.Met.cap. 13.qu.6.sect.4.& lib.7.cap 1.qu.1.sect.4.*

Citari solet pro hac sententia *Scotus in 2.dist.1.q.3. & dist. 2.q.9.* Vidi, & legi attentè textum *Scoti dist. 1. qu. 3.* vbi agit, An aliqua creatura potuerit esse coæterna Deo, sed de indiuisibilibus nè verbum quidem facit. *dist.2. q.9.* tractat de indiuisibilibus, sed negat continuum ex illis componi adducens rationes, & argumenta ex mathematica, quæ etiam nos supra adduximus; imò §. *Hoc etiam*, apertè negat, aliquod quantum esse indiuisibile, en verba; *non est intelligibile, quod aliquod quantum sit indiuisibile.*

Reijcitur hæc sententia, & impugnatur; Primo ratione, quam modò retuli *ex Scoto in 2.d. 2. q.9.* si datur tale indiuisibile, siuè continuatiuum, siuè terminatiuum, vtique est aliquid quantitatis continuæ, & spectat ad illius compositionem, atque adeò est homogeneum cum illa, quantitas enim continua totum est

homogeneum in omnium sententia, ergo iam hoc continuatiuū, seù terminatiuum punctum, & indiuisibile, est aliquid quantitatis, & esse indiuisibile; quia diuisibilitas, vel est essentia, vel ad summum in omnium sententia, est proprietas quantitatis, ergo non potest dari indiuisibile continuatiuum, & terminatiuum, quod sit aliquid ipsius quantitatis continuæ.

Secundò impugnatur hæc sententia, quia talia puncta continuatiua, & terminatiua omninò superfluè, & absquè vlla necessitate excogitata sunt, cum enim, partes continui homogeneę sint, seipsis, & non per superadditā entitatē vniuntur; dummodo nullū adsit impedimentum, & remota censeatur earum diuisio, & separatio. Similiter sufficientissimè intelligitur continuum finiri, & terminari per simplicem negationem vlterioris extensionis, ergo huiusmodi indiuisibilia, & puncta, merum sunt figmentum.

Tertiò tandem reijcitur, & impugnatur hæc sententia argumento petito ex materia Theologica, quia si darentur hæc indiuisibilia realia positiua in continuo, non posset saluari præsentia Corporis Christi Domini in illis, ergo.

Sequela probatur quia: vel Corpus Christi esset in illis indiuisibilibus, vel non; non potest dici secundum, quia aliàs in Hostia consecrata esset assignabile aliquid reale, in quo non esset tale corpus, quod esse absurdum, certum est; si primum; frangatur Hostia consecrata, & diuidatur in duas partes, in qualibet harum partium erit nouum punctum terminatiuum; tùm sic, vel in istis nouis punctis erit Corpus Christi, vel non. Non secundum ob rationem modò dictam, ergo primum, ergo iam Corpus Christi de nouo est præsens in aliquo reali absque noua consecratione; quod esse absurdum, omnes Theologi admittunt; similiter si vino consecrato admisceatur vinum aliud non consecratum, iam resultabit nouum punctum continuatiuum; de hoc facio idem quæsitum; vel sanguis Christi est in illo puncto nouo continuatiuo, vel non; non secundum, quia aliàs posset assignari in vino consecrato aliquid reale positiuum, in quo non esset Sanguis Christi Domini; si primum; ergo iam Sanguis Christi est in aliquo reali de nouo absque noua consecratione.

Probabilius esse puto, continuum ex solis indiuisibilibus constare siuè finitis, siue infinitis, quàm illud componere ex partibus, & punctis indiuisibilibus continuatiuis; ratio est, quia continuum est totum homogeneum, ergo omnes eius partes debent

esse eiusdem rationis, ergo vel debent esse omnes diuisibiles, vel omnes indiuisibiles.

LECTIO VII.

Argumenta in contrarium soluuntur.

AVctores sententiarum, quas hucusque retulimus, & impugnauimus, strenuè causam suam agunt, & plura nobis, eaque magnæ efficaciæ opponunt argumenta.

Et quidem Zenonistæ hæc nobis

Obijciunt primò: numerus fit expluribus Vnitatibus, quæ sunt indiuisæ, seù indiuisibiles in se, ergo etiam continuum potest constare, & componi ex indiuisibilibus.

Confirmatur quia: vnus homo non est binarius, alter homo non est binarius, sed ex vno, & altero homine fit binarius, ergo sicuti ex non binario fit binarius, ita ex duobus indiuisibilibus, seù duobus non quantis, ex duobus non extensis, potest fieri quantum, & extensum. Similiter forma non est composita, & tamen ex materia, & forma fit compositum, ergo etiam ex non quantis potest fieri quantum.

Respondeo: negando consequentiam: quia numerus est quantitas discreta, ideò bene potest, imò necessario debet constare ex partibus, quæ non sint extensæ, & continuatæ, sed potius inextensæ, & discontinuatæ, atque adeò indiuisæ, seù indiuisibiles, & discretæ, at quantitas continua est essentialiter extensa, ideò debet constare ex extensis, & diuisibilibus, nec potest constare ex inextensis, & indiuisibilibus.

Ad confirmationem similiter respondeo, ex non binario fieri binarium; quia vt fiat binarius non requiritur aliqua vnio duorum, seù aliqua extensio vnius cùm altero, sed sufficit accipere vnum, & alterum, at verò, vt continuum fiat, debent assumi partes inuicem vnitę, & extensæ, sicuti ipsum continuum est quid vnum, & extensum, si ergo ponantur puncta, & partes inextensæ, non fiet totum extensum. Ad exemplum de materia, & forma, dico fieri compositũ, quia licèt quælibet ex his seorsim sumpta ab altera non sit composita, tamen non concurrunt ad faciendum compositum, nisi vniantur adinuicem, & componantur, ideoque ex illis non compositis, vt non compositis, non fit

com-

compositum, quod tamen fit ex illis, vt compositis, & vnitis. Itẽ continuum ex punctis inextensis, vt inextensis, non coalescit, nisi illa puncta, & illa inextensa fiant extensa, quod quia impossibile est, impossibile est quoque, quòd ex illis fiat continuum.

Obijciunt secundò: Mathematici definiunt, lineam esse fluxum puncti, superficiem fluxum lineæ, sed si imaginemur punctum fluere, tale punctum non designabit, nisi puncta, ergo iam tota linea constat ex solis punctis, seù indiuisibilibus.

Confirmatur quia: quantitas continua successiua constat ex solis punctis, ergo etiam quantitas continua permanens. Antecedens probatur in tempore, de quo dicitur, temporis non existit, nisi nunc, & instans, ergo iam totum tempus ex solis instantibus, seù indiuisibilibus componitur.

Respondeo: Mathematicos, vt meliùs cognoscant quantitatem quam habent pro obiecto, recurrere ad eius oppositum, quod est punctum, & ità multa demonstrant, de punctis sæpè loquuntur, vtuntur punctis ad explicandas dimensiones quantitatis, ideò vt explicarent, lineam esse longitudinem carentem latitudine, dixerunt, lineam esse fluxum puncti, quia nimirum si intelligamus, aut figuremus punctum aliquod, & illud fluere in longum, & non in latus, iam intelligimus solam longitudinem, atque adeò lineam.

Ad confirmationem dico; veram esse communem locutionem; temporis non existit, nisi instás, atque adeò verè tempus constare ex instantibus, sed nomine instantis, non intelligitur pars omninò Mathematicè indiuisibilis, sed intelligitur pars adeò minima Physicè, vt à nobis nequeat diuidi, aut designari.

Obijciunt tertiò: si ponantur duo puncta immediata, ista non se penetrant, nec sunt in eodem loco, ergo iam faciunt extensionem localem, ergo benè ex solis punctis potest intelligi componi quantitas, quæ, in probabili sententia, consistit in extensione locali. Antecedens probatur, quia non statim, ac duo se tangunt, statim se penetrant, nam duæ manus, verbi gratia, se tangunt, & non se penetrant, neque enim se penetrare, est vnum esse intrà aliud, sed potiùs vnum esse iuxtà aliud, ergo.

Respondeo: duo puncta immediata se penetrare, quia cùm non habeant partes, non potest dici, quòd secundum vnam partem se tangant, secundum aliam non, ergo iam tota se tangunt, & vnum est intrà aliud: fateor in re diuisibili, se tangere, non esse penetrare, & vnum esse intrà aliud, sed dico indiuisibilia

se

se tangere, nihil aliud est, quàm vnum esse intrà aliud, & se penetrare: non ergo possunt esse duo indiuisibilia immediata, quin se penetrent, atque adeò extensionem non faciant.

Ponentes puncta, & indiuisibilia inflata

Obijciunt primò; indiuisibili, quà indiuisibili non repugnat localis extensio, vt patet in Angelo, qui licèt sit substantia, occupat tamen spatium diuisibile, ideòque habet localem extensionem diuisibilem, sed neque indiuisibili materiali, & quanto repugnat talis extensio localis diuisibilis, adhùc enim indiuisibile quantum, & materiale differret ab Angelo, quia esset impenetrabile cùm alio indiuisibili materiali, & quanto, ergo optimè potest statui indiuisibile materiale, & quantum, quod habeat extensionem localem diuisibilem.

Respondeo: localem extensionem diuisibilem esse debitam rei, quæ supponatur extensa in ordine ad se, & quæ habeat extremitatem partium; talem extremitatem non haberet punctum, ideò illi non potest attribui extensio localis. Prætereà impenetrabilitas non competeret tali puncto, quia se haberet, vt Angelus, cui non competit impenetrabilitas, hęc enim competit entitati extensæ, & diuisibili, quale non est punctum, sicuti neque Angelus.

Obijciunt secundò: Datis istis indiuisibilibus inflatis soluuntur omnia Argumenta facta contrà Zenonem, & ex alia parte euitantur omnia Argumenta, quæ fiunt contra sententiam Aristotelis, ponentis partes semper diuisibiles in infinitum, ergo hæc indiuisibilia inflata debent admitti ad conciliandas has duas Sententias oppositas.

Respondeo: positione horum indiuisibilium nec solui Argumenta facta contrà Zenonem, nec euitari Argumenta, quæ fiunt contrà sententiam Aristotelis; & præcipuè non solui Argumenta facta contrà Zenonem, fusè ostendit *Arriag. hic disp. 16. sect. 9. per totum.*

Quòd etiam non euitentur Argumenta contrà Aristotelem, patet ex eo, quia indiuisibilia inflata occupant spatium indiuisibile, quod sinè dubio est diuisibile in partes in infinitum diuisibiles, ergo omnia Argumenta, quæ impugnant continui diuisibilitatem in partes infinitas, militant etiam contrà spatium diuisibile, quòd sinè dubio est diuisibile in partes infinitas; ideò contrà hæc indiuisibilia inflata militant omnia Argumenta, tàm ea, quæ sunt contrà Zenonem; quàm cætera omnia, quę fieri solent contrà Aristotelem.

Ponen-

Ponentes puncta continuatiua, & terminatiua.

Obijciunt primò: *Ex Arist. in Prædicamentis, cap. de quantitate*, continuum est illud, cuius partes copulantur termino communi, sed nomine termini communis, non aliud potest venire, quàm punctum continuatiuum, quod est commune vni, & alteri parti continui, ergo.

Respondeo, nomine termini communis venire partem diuisibilem, quæ interiacet, & media est inter vnam, & alteram partem continui, hæc enim est communis vtrique, quia vtramque nectit, & vnit; quod non potest præstare pars vltima, quæ quia vlteriùs non extenditur, & alterum non vnit, non est alteri cómunis.

Obijciunt secundò: Argumentum, quod ab ipsis censetur Achilles, & reuerà valdè famosum est, & efficax.

Creet Deus Sphęram perfectam, & ponat super perfectè planum, tùm sic, hæc Sphæra necessariò debet tangere planum in puncto, vt probat *Euclides lib.3. prop.16.* & notauit *Arist.1.de anima cap.1.t.13.* ergo iam datur punctum aliquod, saltem continuatiuum.

Probatur antecedens: quia talis Sphæra non potest tangere planum in parte diuisibili, nulla enim pars illius Spheræ est, quæ non sit spærica, & curua; pars autem sphærica, & curua non potest commensurari plano, ergo Sphæra illa cadens super planum, tangit in puncto. Similiter, si fiat columna perfectè rotunda, quæ vno verbo, dicitur Cylindrus, tangit planum in sola linea, & in sola longitudine: ergo datur linea, & sola longitudo.

Respondeo: varias ab Aristotelicis afferri solutiones ad hoc argumentum.

Aliqui enim, vt *Aresius 1. de Gen. d.2. quæst.23. sect.7.* negant, posse fieri, & dari Corpus adeò perfectè rotundum, & sphæricum vt nulla eius pars sit plana. Alij negant, posse dari planum adeò perfectum, vt in eo non sit aliqua curuitas.

Alij recipiunt Corpus perfectè spæricum, & planum perfectum, sed volunt planum perfectum tangi ab illo Globo, seù Corpore perfectè sphærico, & rotundo in parte diuisibili, indeterminata tamen, & semper minori, & minori in infinitum, quam partem indeterminatam, & ità minorem Aristoteles appellauit punctum; vel esse locutum more, & consuetudine Geometrarum, quando concessit planum tangi in puncto ab illo Globo. Ità

Hur-

Hurtad.disp.15.Phys.sect.2. quamuis enim indiuisibilia *Hurtad.* concedat, negat tamen hoc Argumento ea efficaciter probari.

Alij volunt, planum tangi in puncto, quod designatur per contactum illius Sphęrę, licèt enim in illo plano non sit punctum formaliter, est tamen eminenter, & virtualiter, vndè posita designatione statim punctum illud formaliter, & actu emergit. Ità *Conimb.6.Phys.cap.2. qu.1. in fine*, licèt hi admittant realem superficiem, lineam tamen, & puncta non admittunt realiter, sed per designationem.

Alij negant, planum posse tangi ab illo Globo, obstat enim incommensuratio Globi ad planũ, obstante incommensuratione, non potest fieri contactus Ità *Auersa q 22 sect.5.* Verum quidem est, quòd si talis Globus esset æneus, & planum esset vitreum, sinè dubio tale planum frangeretur ab illo Globo, si magno impetu super planum descendere supponatur, sed talis fractio accideret non ex contactu Globi, sed ex contactu, & impetu Corporis intermedij, quod maximè addensatum, magno impetu in planum illud impingeret, ac proindè frangeret, & dissolueret.

Simile quid respondet *Franciscus le Reès Com in Phys. disp. 3. art.vlt.* §.4. vult enim, tangi planum illud à Globo contactu immediationis, non adæquationis, & commensurationis, quia verè talis commensuratio, & adæquatio non potest dari inter illud planum, & Globum, qui tamen tangit planum contactu immediationis; quia Globus, & planum, ità immota manerent, vt inter illa nullum aliud Corpus interiaceret, & hoc in eius sententia est tangi contactu immediationis.

Respondet iterum *Auersa vbi supra*; talem Globum penetrari in aliqua saltem sui parte cùm plano, id enim non pręiudicat, nec figuræ planæ, nec figuræ Globosæ; ideòque talis Globus immediatè quidem tangeret planum; sed non saluaretur in eo omni extreitas partium, quia esset aliqualis penetratio Globi cùm plano.

Ex his Responsionibus, sicuti nulla est, quę sua careat probabilitate, ità quælibet suas habet impugnationes, cæteris probabilior mihi videtur ea, quæ vltimo loco adducta est.

Obijciunt tertiò: Hæc est differentia inter Corpus diaphanum, & opacum; quòd lux peruadit totum Corpus diaphanum, at non peruadit totum corpus opacum, sed solùm in eius vltima, seù extima superficie recipitur, ergo saltem datur superficies habens negationem profunditatis.

Con-

Confirmatur quia: negatis indiuisibilibus, tollitur actio vniformis difformis, nisi enim lux non recipiatur in parte indiuisibili subiecti illuminati, sed potiùs in eius parte diuisibili; iam posset reperiri æquale lumē in duabus partibus, in quas illa pars diuisibilis iam illuminata diuideretur, ergò tolleretur actio vniformis difformis, per quam in partibus subiecti semper diffunditur eadem qualitas inæqualiter, seu semper minor.

Respondeo: lucem peruadere non solum superficiem, sed etiam profunditatem corporis opaci, sed non totam eius profunditatem, at corporis diaphani totam peruadit, & penetrat profunditatem.

Ad confirmationem dico: quòd illa pars illuminata, sicut diuideretur in duas partes, quarum vna esset minor, altera maior, ità minus lumen esset in minori parte, maius lumen in parte maiori, non ergo æqualiter diffunderetur illud lumen, vt falsò supponit Argumentum.

LECTIO VIII.

Sententia Aristotelis declaratur.

Reiectis omninò punctis à quantitate continua, refutato Zenone, eiusque vel in totum, vel in partem fautoribus, declaranda nobis superest Aristotelis sententia.

Hæc docet, continuum quodcunque etiam atomum, & minimum, constare infinitis partibus in infinitum sinè fine diuisibilibus etiam per æternitatem. Ità *Arist 6. Physic. cap. 2. t. 16. dico continuum id, quod in semper diuidua est diuiduum* 8. *Physic. cap. 8. tit. 68. infinitas Tempus habet diuisiones*: & paucis interiectis. *In continuo sunt infinita dimidia, non actu, sed potestate*, 5. *Met. cap.* 13. *t.* 18. definit. *Quantum esse diuisibile in ea, quæ insunt, quorum vtrumque, aut singulum vnum quid aut hoc aliquid, aptum est, esse.*

Aristotelem sequitur vulgus omne Philosophorum exceptis ijs paucis à me supra pro Zenone relatis, quos etiam puto nec ingenuè philosophari, nec studio veritatis, sed ad ingenij ostentationem pro Zenone stetisse.

Pro huius sententię explicatione.

Pono primò: in continuo ab Aristotelicis partes assignari duplicis

plicis generis, nempè æquales, & inęquales, verbi gratia, in ligno quadripalmari, sunt partes æquales, nempè quatuor palmi, vel etiam octo semipalmi, & sunt partes inęquales: idest, duo semipalmi, in quos quilibet palmus est diuisibilis; palmus enim comparatus cum quolibet semipalmo, in quem est diuisibilis, est inæqualis, est enim semipalmus minor palmo, vt patet; esto palmus respectu alterius palmi sit æqualis, vndè patet, quòd eadem pars respectu diuersorum est æqualis, & inæqualis modo explicato.

Iterum partes aliæ sunt communicantes, aliæ non communicantes; communicantes sunt, quarum vna communicat cum alia, quia continet aliam, vt palmus, qui sub se continet duos semipalmos, non communicantes sunt, quarum vna sub se aliam non continet vt palmus comparatus cùm palmo; & ex his etiam patet, quòd eadem pars respectu diuersorum potest esse communicans, & non communicans, vt ex dictis planum est

Nonnulli, partes inæquales, appellant communicantes, sicuti æquales appellant non communicantes, quia reuerà æquales non ità se habent, vt vna æqualis, vt æqualis, contineat aliam sub se minorem, & ideò æquales non sunt communicantes; è contrà inæquales sunt communicantes, quia pars dicitur inæqualis, quatenùs sub se continet alias minores, & minores se; ità palmus, vt sub se continet duos semipalmos, & est pars inęqualis, & est communicans.

Similiter alij partes æquales, & non communicantes appellant aliquotas, sicuti è contra partes inęquales, & communicantes appellant aliquantas; pars æqualis, & non communicans dicitur aliquota, quia aliquoties repetita totum præcisè adæquat, ità ternarius est pars aliquota numeri duodenarij, quia denarius quater acceptus, duodenarium perfectè adæquat, & mensurat; pars aliquanta, & proportionalis est, quæ aliquoties repetita non adæquat omnem numerum, in quo continetur, ità numerus ternarius continetur quidem in octonario, sed est eius pars aliquanta, non aliquota, quia si replicetur bis, exceditur ab octonario, si ter replicetur, excedit octonarium; vndè patet, quòd respectu diuersi numeri eadem pars est aliquota, & aliquanta; in exemplo âdducto, ternarius est pars aliquota respectu duodenarij, & respectu octonarij est pars aliquanta.

Denique partes æquales, & communicantes dicuntur determinatæ, sicuti è contrà inęquales dicuntur indeterminatæ; &

proportionales; partes æquales, dicuntur determinatæ, quia nota est, determinata, & patens earum magnitudo, partes inæquales dicuntur indeterminatæ, quia non est nota, & patens earum magnitudo, nulla enim earum est assignabilis, quarum non possit assignari alia minor, & minor vsque in infinitum; hæ etiam dicuntur proportionales, quia sicuti lignum bipalmare, verbi gratia, diuiditur in duas partes æquales, puta in duos palmos, ità proportione seruata quilibet ex his palmis diuiditur in duos semipalmos, & proportionaliter quilibet semipalmus diuiditur in duas medietates, & quælibet medietas in alias duas medietates, & sic proportione seruata vsque in infinitum abimus in diuisione cuiuslibet minimi continui, paleę, verbi gratia, vel aristæ.

Pono secundò: in continuo partes ęquales esse finitas, & numero determinatas; in ligno enim bipalmari, clarum est, duos tantum esse palmos, sed partes inæquales, & proportionales esse infinitas, non enim potest lignum bipalmare in tot partes diuidi, quin in plures, & plures in infinitum diuidi possit; ideòque partes proportionales, inęquales, seù communicantes non categorematicè, & actu, sed sincategorematicè, & in potentia dicuntur esse infinitæ: ratio est, quia hæ partes proportionales non sunt actu omnes diuisæ, sed potentia diuisibiles; & ita sunt potentia diuisibiles, vt semper sint vlterius diuisibiles vsque in infinitum, ita vt nunquam possit assignari vltima, & possit diuidi vltima. Ideò autem partes actu infinitę dicuntur infinitæ categorematicè, quia sunt infinitę simpliciter, ducta similitudine, & analogia à termino categorematico, qui simpliciter significat, seù perfectam habet significationem, è contra partes infinitæ in potentia, dicuntur infinitæ Sincategorematicè, ducta analogia à termino Sincategorematico, qui non significat simpliciter, sed secundum quid, habet enim imperfectam quandam significationem, vt ex dictis in logicis patet.

Conclusio mea est: Continuum constat ex partibus diuisibilibus finitè in infinitum, ita vt non possint in quolibet continuo, quamuis minimo, vt modica palea, vel arista, assignari tot partes, quin plures, minores semper, & minores sint assignabiles per totam æternitatem.

Probatur primò ex Aristotele locis supracitatis.

Probatur secundò: quia continuum est aliquod homogeneum, ergo omnes eius partes debent esse homogeneę, & eiusdem

dem rationis, ergo vel omnes debent esse diuisibiles, vel omnes indiuisibiles, vt contrà Zenonem probauimus; nec possunt esse omnes diuisibiles solùm virtualiter, quia etiam puncta inflata, & turgida refutauimus; neque possunt esse partim diuisibiles, partim indiuisibiles, quia etiam puncta continuatiua, & terminatiua reiecimus; ergo debent esse omnes diuisibiles.

Probatur tertiò solutione argumentorum: quorum licèt aliqui auctores fugam se potiùs videre fateantur, quàm solutionem, obtegere se potiùs Aristotelicos partium continui infinita multitudine, non difficultates planè dissoluere, tamen indè licet maiorem in Aristotelica, quàm in Zenonistica sententia probabilitatem agnoscere, quòd Zenonistæ nec punctis quidem, vtpotè inextensis queunt se obtegere, fuga etiam illis, nedum solutio interdicitur Argumentorum, quorum proinde iaculis patent, quousque confodiantur omninò, aut è scholis eijciantur.

LECTIO IX.

Argumenta contrà Aristotelem soluuntur.

OBijciunt primò: si continuum esset diuisibile in infinitum, iam daretur actu infinitum, consequens est absurdum, ergo. Sequela Maioris probatur quia; Continuum esset indiuisibile in partes infinitas, nè dum proportionales, sed etiam æquales, sed partes æquales sunt actu, ergo daretur infinitum actu, & simpliciter. Maior probatur quia: Continuum bipalmare, verbi gratia, esset diuisibile in duos palmos, quorum quilibet esset diuisibilis in duos semipalmos æquales inter se, & quilibet semipalmus esset diuisibilis in duas medietates, quæ etiam essent æquales inter se, & sic in infinitum, ergo iam continuum diuideretur in partes æquales infinitas, ergo iam daretur infinitum actu, & sanè Argumentum propositum vim habet, & efficaciam in partibus æqualibus, nàm si procedat de partibus inæqualibus, & proportionabilibus, facilè soluitur, admittendo partes proportionales esse infinitas in potentia, & Sincategorematicè, quod non est absurdum

Respondeo: Continuum bipalmare benè posse diuidi in plures, & plures partes æquales in infinitum, sed tamen hæ partes

æquales nunquam erunt infinitæ, quia licèt æquales sint inter se, non sunt tamen æquales, si comparentur cùm his, à quibus diuiduntur, & cùm his, in quas possunt vlteriùs diuidi; verbi gratia, duo semipalmi sunt æquales inter se, sed quilibet eorum non est æqualis cùm palmo, à quo est diuisus, nec est æqualis cùm qualibet medietate, in quam potest diuidi quilibet; licèt ergo partes æquales possint in infinitum augeri, & multiplicari, illæ tamen nunquam erunt infinitæ, quia prout æquales, non sunt infinite. . Præterea dico, quòd etiam si illæ partes essent omni modo æquales, & cùm his, à quibus diuiduntur, & cùm his, in quas possunt vlterius diuidi, nunquam tamen erunt infinitæ, quia nunquam fient infinitæ diuisiones, nunquam est assignabilis vltima diuisio, & sic semper possunt diuidi partes æquales, & inæquales in infinitum, sed nunquam erunt infinitæ.

Obijciunt secundò: Deus videt omnes diuisiones possibiles circà hanc Cartam, ità vt nulla sit, quam Deus non cognoscat, aliàs Deus non cognosceret omnia possibilia, sed potiùs aliquod possibile illi cognoscendum restaret, ergo iam Deus cognoscet hanc Cartam redactam esse ad indiuisibilia; tenet consequentia, quia si non videret Cartam redactam ad indiuisibilia, videret adhùc restare alias diuisiones, & sic non vidisset omnes.

Confirmatur quia: possibili posito in actu, nullum sequitur absurdum, ergo saltem Deus, posset omnes diuisiones possibiles, quas cognoscit in Continuo, actu exercere, quod saltem non debent negare, qui probabiliter defendunt, posse dari infinitum in multitudine, ergo iam posset in Continuo deueniri ad indiuisibilia.

Respondeo: Deum videre omnes diuisiones possibiles, & simùl videre has diuisiones, non posse simùl coexistere, quia est essentiale his diuisionibus, vt aliquæ existant, & aliquæ sint in potentia; Negatur tamen consequentia, nempè Deum cognoscere Cartam illam esse redactam ad indiuisibilia, quia cognitio Dei, non est diuisio, estò Deus cognosceret illas diuisiones possibiles, non tamen actu exerceret illas diuisiones, quia non diuideret, & ità non cognosceret Cartam illam redactàm ad indiuisibilia.

Quando dicitur, si nòn videret cartam redactam ad indiuisibilia, videret alias diuisiones restare, negatur vltima hæc consequentia, quia supponitur iam, omnes diuisiones possibiles vidisse, & consequenter esse exhaustum continuum, & illius nihil aliud remanere, neque diuisibile, neque indiuisibile.

Respon-

Respondent alij, vt *Franciscus Le Rès disput 3 art.2.§.ultimo.* Deum cognoscere omnes diuisiones possibiles distributiuè, quia ità sunt possibiles; non collectiuè, quia collectiuè non sunt possibiles, collectiuè nullibi sunt, distributiuè cognoscit, quia nulla est possibilis diuisio, quam Deus non cognoscat.

Ad confirmationem respondeo: continuum non posse totum diuidi, neque omnes diuisiones possibiles subire, non quia repugnat infinitum in multitudine, nàm illud non repugnare, probabilis est sententia; sed quia illæ diuisiones non possunt simùl coexistere, quia essentialiter habent, quòd partim sint actu, partim potentia, & consequenter, quòd aliquæ existant, & aliquæ non existant.

Ad Axioma, possibili posito in actu, nullum sequitur absurdum, dico, verificari, quando aliunde non oritur repugnantia, in casu nostro ex ipsa natura Continui oritur repugnantia, cur omnes diuisiones possibiles non possint ad actum reduci, sicuti ex ipsa natura potentiæ intellectiuæ, aut etiam visiuæ oritur repugnantia, cur nequeant omnes intellectiones possibiles, omnes visiones possibiles ad actum reduci, quia nimirum essentiale est potentiæ intellectiuæ, non tot intellectiones elicere, quin plures, & plures possit elicere, & essentiale est potentiæ visiuæ, non tot visiones elicere, quin plures, & plures possit elicere.

Obijciunt tertiò: Quantitas continua successiua, putà Tempus, non potest constare ex partibus semper diuisibilibus, ergo neque continuum permanens. Antecedens, in quo est difficultas, probatur, quia Temporis non existit, nisi nunc, & instans; tùm sic, si hoc instans, est indiuisibile, iam habetur intentum; si pars diuisibilis; iam ista est diuisibilis in alias duas partes, sed illa pars diuisibilis tota simul existit, ergo iam duæ partes Temporis simul existunt. Idem argumentum applicari potest etiam motui, nisi dicamus, motum constare ex mutatis esse, seù ex indiuisibilibus; iam duæ partes motus simùl existerent, & consequenter Tempus, & motus non essent entia essentialiter successiua, cuius partes non possunt simùl existere.

Respondeo cum *Suarez disp 50.num.9.* nomine instantis venire partem diuisibilem Temporis, sed tamen eam partem inadæquatè existere more successiuorum, & quia ea pars tota inadæquatè existit, nihil illius partis est, quod adæquatè existat, sed quidquid est illius partis, inadequatè existit; & sic patet, non existere simùl duas partes temporis, aut duas partes motus.

Obiiciunt quartò. Prima componentia sunt incomposita, & simplicia, seù indiuisibilia, quia ex alijs non debent componi, vt patet in materia, & forma, quæ ex alijs non componuntur, ergo etiam in continuo diuisibili, partes eius debent esse indiuisibiles. Confirmatur quia: si in quolibet continuo essent partes infinitæ in potentia, ergo iam omnes magnitudines essent æquales, quia omnes infinitæ, sed hoc est absurdum, & contrà sensum, ergo.

Respondeo: eam propositionem vniuersalem; prima componentia sunt incomposita, non esse vniuersaliter veram, nàm etiam materia, & forma sunt composita Metaphysicè ex essentia, & existentia; sunt composita Logicè ex genere, & differentia; atque ità propositio illa vniuersalis non verificatur in continuo, cuius partes debent esse diuisibiles, quia ipsum est totum aliquod homogeneum, vndè ad summum verificatur illa propositio vniuersalis in etherogeneis.

Ad Confirmationem respondeo negando sequelam, quia æqualitas, & inæqualitas non desumuntur ex numero partium proportionalium, quæ sunt infinitæ in omni magnitudine, sed ex numero partium æqualium; maior ergo est tabula quadripalmaris, quàm sit tabula tripalmaris, quia plus sunt quatuor palmi, quàm duo.

LECTIO X.

Essentia Infinitis Definitione, & Diuisione inuestigatur.

PRæcipua Quantitatis species est, quòd sit finita, vel infinita; hucusque de quantitate finita. De infinita erit deinceps sermo.

Communis conceptus, quem omnes habent de infinito, est; Infinitum nòn habere finem, seu terminum; Quantitatem ergo esse infinitam, & quantitatem carere fine, seù termino, quo finiatur, terminetur, & circunscribatur.

Definiebatur infinitum ab Antiquis, esse id, cuius nihil est extrà; Hanc definitionem, tanquam definito non adæquatam, impugnant cum Aristotele communiter Philosophi omnes; quia talis dèfinitio excedit definitum, nam etiam Toti, & Composito æquè competit, quia etiam extrà totum nihil est accipere, vt planum est. Defini-

Definitur ergò ab Aristotele hic c.6.t.63. *Infinitum est, cuius semper aliquid extrà ratione quantitatis accipi, potest*. Et c.4. t.33. Infinitum definierat esse id, quod *impossibile est pertransire*.

Dices. Infinitum, & ipsum est aliquod totum, si genericè consideretur, ergo nihil eius est extrà accipere, sed quà infinitum, & specificè consideratum, semper est eius aliquid accipere, ergo in vna, eademque infiniti entitate conueniunt duæ rationes contradictoriæ, idest, nihil infiniti esse extrà accipere, secundum quod totum est, seù secundum rationem genericam; & esse semper aliquid eius accipere, secundum quod infinitum est, seù secundum rationem sui specificam.

Respondeo, Definiri infinitum esse id, cuius extrà semper est aliquid accipere, non quia extra se, & foràs infinitum remaneat aliquid accipiendum, sic enim benè procederet argumentum, sed infinitum definiri esse id, cuius extrà semper est aliquid accipere, quatenùs ex ipso infinito remanent semper partes extrahibiles, & acceptibiles; quarè infinitum cum seipso, vt totum est, conuenit in hoc, quod sicuti extrà, & foràs totum nihil est ipsius totius assignare, ita extrà, & foràs infinitum nihil infiniti est assignare.

Ex his definitionibus clarè colligitur; naturam infiniti eam esse, vt ex infinito semper restet aliquid, & aliquid accipere, ità vt nunquam possimus ad finem, & terminum peruenire, & vlterius non progredi.

Diuiditur primò Infinitum, ità vt aliud sit infinitum secundum essentiam, & aliud secundum quantitatem, tàm continuam; & secundum magnitudinem; quàm discretam, & secundum multitudinem rerum, siuè corporearum, siuè spiritualium.

Diuiditur secundò Infinitum, ità vt aliud sit Categorematicum, seù infinitum actu, & aliud Sincategorematicum, & infinitum in potentia. Infinitum Categorematicum secundùm communem conceptum constat ex entitatibus omnibus actu existentibus, quæ infinitum actu existens secundùm se totum constituunt. Infinitum verò Sincategorematicum dicit entitates existentes permixtas entitatibus possibilibus, quare dicit aliquas entitates existentes, alias verò possibiles; & ideò infinitum Categorematicum dicitur esse totum actu; Infinitum verò Sincategorematicum dicitur esse partim actu, partim potentia.

Dices; Infinitum Categorematicum non est totum actu, neque

constat ex partibus, quæ omnes sint actu, ergo assignata diuisio non est tradita per membra inuicem non coincidentia contrà regulas bonæ diuisionis

Antecedens probatur; ex infinito Categorematico semper restat aliquid,& aliquid accipere, semper ergo in illo sunt partes acceptibiles plures, & plures in infinitum, ergo non omnes sunt actu, sed aliquæ sunt actu, aliquæ sunt in potentia,illæ nimirum, quæ sunt acceptibiles.

Respondeo: partes esse acceptibiles plures,& plures in infinito Categorematico respectu nostri,non enim omnes partes simùl actu accipimus, aut possumus accipere, quia infinitum exhaurire, aut consumere, non possumus,aliàs non esset infinitum;quare aliquæ partes infiniti Categorematici sunt in potentia respectu nostri, non quia non sint, aut non existant actu in seipsis, contrà quod accidit in infinito Sincategorematico,cuius partes in seipsis non omnes sunt actu, sed aliquæ sunt actu, aliquæ sunt in potentia.

Respondent alij: vt *Ouiedus hic Contr.*14.*pun* 5.*num.*5. Infinitum Categorematicum differre ab infinito Sincategorematico etiam ex multitudine partium, quia Categorematicum etsi dicat infinita, non tamen dicit existentia omnia existibilia,semper enim extrà tale infinitum remanent alia, & alia accipienda; at infinitum Sincategorematicum dicit totam collectionem possibilium, extrà quam neque singularis vnitas restat accipienda.

Sed contrà est, quia si extrà infinitum Sincategorematicum neque singularis vnitas restat accipienda, ergo illi non competit Definitio infiniti tradita ab Aristotele, quia per illam dicitur, quòd infiniti semper restat aliquid accipere, & extra infinitum semper aliquid sit.

Maneat ergo,infinitum Categorematicum, & Sincategorematicum distingui non ex multitudine partium, sed ex diuerso statu, quem habent partes vtriusque infiniti, quia nimirum partes infiniti Categorematici omnes sunt actu, partes verò infiniti sincategorematici, non omnes sunt actu, sed aliquæ sunt actu,aliquæ sunt potentia: imò partes infiniti Categorematici, ità omnes sunt actu, vt possint omnes esse simul actu, atque adeò non solum omnes habent existentiam, sed omnes habent simultaneam existentiam; at verò partes infiniti sincategoreamici neque omnes actu existunt,neque possunt omnes habere simultaneam existentiam, & concomitantem actualitatem.

LECTIO XI.

An Infinitum Repugnet.

Repugnare Infinitum ſecundum eſſentiam certum eſt in ente creato, de facto enim ſolùs Deus eſt infinitus in eſſentia, an de poſſibili repugnet Creatura infinita in eſſentia, infrà videbimus.

Certum eſt etiam, de facto neque dari magnitudinem, neque dari multitudiné ſiuè rerum ſpiritualium, ſiuè graduum qualitatis actu infinitam, illi tamen, qui in Continuo admittunt partes actu diſtinctas, eaſque infinitas, velint nolint, infinitum actu admittere, coguntur.

An de abſoluta potentia admitti debeat infinitum actu tàm in magnitudine, quàm in multitudine ſiue graduum qualitatis, ſiuè rerum, tàm corporearum, quàm ſpiritualium

Controuerſia valdè implexa eſt, nedum apud Antiquos, ſed etiam apud Recentiores, ità vt illam *Ouiedus* hic æquè difficilem pronunciet, ac ſit Controuerſia de Compoſitione Continui.

Tam hi, qui negant, quàm qui admittunt infinitum, grauibus premuntur difficultatibus; ideòque benè monuit Philoſophus hic. *c.4.t.33.* impoſſibilia multa ſequi, ſiuè ponatur, ſiuè non ponatur infinitum, en verba. *Habet autem dubitationem ipſa contemplatio infiniti; nam ſi ponatur eſſe, impoſſibilia multa ſequuntur, & etiam ſi non eſſe, ponatur.*

Malo infinitum negare, quàm illud ponere; Moueor, quia ſententia negans infinitum, maiorem habet probabilitatem extrinſecam, deſumptam ex auctoritate eorum, qui eam defendunt; pro illa ſtant *D. Thomas, & Scotus* duo ſumma Philoſophorum, & Theologorum Capita; Hos ſequuntur plerique Nobiles Recentiores.

Ponunt infinitum *Nominales*, & pauci alij Recentiores; Horum præcipuum, imò vnicum argumentum eſt, & commune, & negatiuum; deducitur ex negatione implicantiarum, quarum tamen aliquæ tanti ſunt momenti, vt cogant Aduerſarios, etiam inuitos multa concedere, quæ vel lumini naturali, vel communi conceptui, & ſenſui ingenuè philoſophantium, omninò repugnant.

Conclusio sit: Repugnat infinitum in multitudine tàm gradus qualitatis, quàm aliarum rerum, siuè corporearum, & materialium, siuè incorporearum, & spiritualium.

Ità *D.Thomas quodlib.9.art.1.& 1 p. quæst.7.art.2. & 4. Scotus in 2. d. 1. quæst.3. D.Bonau.in 1.d.43.quæst.3. Riccard.ibidem quæst.5.& 6.Durandus q.2.Caiet.1 p.q.7. art.3. & 4. Ioan.de S.Thoma hic qu.18.per totam. Complutenses.hic disp.18.per totam.*

Ex Recentioribus sequuntur *Auersa tom.1.Philos.q.24.sect.5. Albertus in Prædic. Quantitatis d.4.& 5.Fonseca 2.Met.c.2. q.1.sect.3.Suarez disp.20.sect.17.num 16. Ruuius hic tract.2. q.3.Franciscus Le Rees hic disp.4.per totam,alijquè* innumeri, quos cit. Auersa suprà.

Contrà. *Nominales Ochamū quodlib.2.q.5.& in 1.dist.44. q.1.Maior eadem dist.43.q.3. Greg.dist.43 q.4.Bass.& Mayr. ead.dist.*Recentiores *Vasq 1.p.dist.26.Hurta.d.13.Phys. Fasol.1.p.q.7.art.4. Arriagam.& Ouiedum hic*, qui tamen infinitum in magnitudine negat. *Arriaga* verò sect.3. Argumentum difficillimum contra infinitum insolutum relinquit.

Argumenta omnia, quibus infinitum impugnatur, adducere, esset in argumentis fateri eam multitudinem infinitam, quam rebus in alijs constanter negamus. Eligam efficaciora, quamuis, quia communia, plerique paruipendant.

Primò sic argumentor. Creet Deus infinita malogranata, in quolibet malogranato sunt infinita grana, vel ergo tot essent malogranata, quot sunt grana, vel maior esset numerus granorum, quam malogranatorum. Si tot sunt grana, quot malogranata, ergo iam pars esset æqualis toti, & non esset pars quæcunque maior suo toto, quod est contrà illud principium lumine naturæ, & vel cæcis ipsis notissimum, omne totum est maius sua parte. Si maior esset pars granorum, quàm malogranatorum, ergo vnum infinitum excederetur ab alio, ergo ex his duobus infinitis vnum esset minus, aliud maius, & consequenter vnum excederetur ab alio, & consequenter terminaretur, in quo enim vnum exceditur ab alio, iam finitur, & terminatur, quia iam in eo est assignare vltimum, quo posito vlterius non extenditur, quod formalissimè nihil est aliud, quàm terminari, id est, vlterius non extendi: assignent mihi Aduersarij, quid quæso sit, terminari, si non est vlterius non extendi?

Idem Argumentum potest vrgeri, si Deus crearet infinitos

ho-

homines, quia esset maior pars oculorum, quàm hominum, maior pars capillorum, quàm oculorum. Similiter, si Deus crearet infinitos montes, & in quolibet monte esset vna formica, deindè destructis montibus, conseruaret formicas; certè formicæ minus spatium occuparent, quàm occupabant montes, ergo iam spatium occupatum à formicis, esset minus spatio occupato à montibus, & minus esset infinitum formicarum, ac esset montium. Eandem vim habet aliud argumentum; quia si Deus ex infinitis hominibus anihilaret decem, adhùc numerus hominum esset infinitus per Aduersarios; & ratio est, quia per ablationem finiti non destruitur infinitum, sicuti neque per additionem finiti; numerus enim ille infinitus constaret ex partibus finitis, & infinitis, & si adderentur decem, similiter esset infinitus; reuerà autem talis numerus hominum non esset infinitus, quia cresceret, & decresceret, atque adeò agnosceret terminum aliquem suæ multitudinis, vltrà quem non extenderetur, ergo.

Respondent aliqui, in infinito non habere locum huiusmodi terminos, æquale, & inæquale, maius, & minus, augeri, & minui.

Sed contrà est quia: si hi termini locum non habent in infinito, verè in infinito, totum non est maius sua parte, neque est minus, neque æquale; si crescere, & minui non potest habere locum in infinito, verè infinitum non constat ex partibus infinitis, & ità ex infinito, non possent desumi plures, & plures partes finitè in infinitum, quod nihil est aliud, quàm negare infinitum. Bene monet *Le Reès hic*: Vocibus interdicunt defensores infiniti, nè vocibus refellantur, & arguantur manifestæ contradictionis.

Secundò sic argumentor. Detur columna, vel linea incipiens ex hoc puncto versus Orientem, & alia linea incipiat ex eodem puncto versus Meridiem, istæ lineæ, quò magis protraherentur, eò magis elongarentur, & distarent inter se, ergo iam esset inter eas lineas distantia infinita, sed talis distantia esset clausa inter duas illas lineas, tanquam inter duos terminos, atque adeò illa distantia esset finita, sed ex alia parte esset infinita, quia illæ duæ lineæ infinitè distarent; ergo esset distantia infinita, & non esset infinita, quòd apertè implicat.

Respondent Recentiores aliqui; duas illas lineas esse quidem terminos illius distantiæ infinitæ, sed esse terminos infinitos, & inpertransibiles, & ideò non officere infinitæ illi distantiæ, non

enim

enim repugnat infinitum claudi duobus terminis infinitis,& inpertranſibilibus, eſto illi repugnet claudi terminis finitis, & pertranſibilibus.

Sed contrà eſt primò, quia videntur hi duo termini, ſeù voces, *terminus inpertranſibilis*, importare manifeſtam implicantiam, nam terminus, quà terminus formaliter, dicit negationem vlterioris extenſionis, vndè tunc quis dicitur perueniſſe ad terminum viæ, cum vlterius non progreditur, cum vlterius non procedit; ſed ſi iſte terminus eſt inpertranſibilis, & infinitus, iam poſſemus in eo vlterius, & vlterius progredi, vlterius, & vlterius procedere, nunquam tamen perueniendo ad finem, infinitum enim eſt illud, ex quo ſemper reſtat aliquid; & aliquid accipere, ſeù in quo ſemper poſſumus vlterius, & vlterius progredi, nunquam perueniendo ad finem, ergo *Tò terminus* videtur eſſe incompoſſibilis cum *Tò inpertranſibilis*, ſeù infinitus.

Contra ſecundò quia; quandò quæritur ab Aduerſarijs, cùr illa diſtantia ſit infinita, cùm claudatur terminis. Reſpondent, quia clauditur terminis infinitis, & inpertranſibilibus; Iterum quæro, quare hi termini ſunt infiniti, & vndè habent infinitatem, quà termini ſunt, vt termini formaliter? Non poſſunt aliud reſpondere, niſi eos terminos eſſe infinitos, quà terminos formaliter, quia claudunt infinitum, ſeù infinitam diſtantiam; ſi enim clauderent diſtantiam finitam, ad quid ponere terminos infinitos? vnumquodque enim finitum ſufficienter clauditur terminis finitis, ergo ideò illi termini ſunt infiniti, quia claudunt infinitum; eſt ergo manifeſta petitio principij, illa diſtantia eſt infinita, quia clauditur terminis infinitis, & hi termini ſunt infiniti, quia claudunt diſtantiam infinitam.

Reſpondebis: illos terminos non eſſe infinitos, quia claudunt diſtantiam infinitam, ſed eſſe infinitos de ſe, quia iam ſupponuntur illę lineæ infinitæ.

Sed contrà eſt quia; eſtò illæ lineæ ſint infinitæ, quia ità ſupponuntur, ſed cùm in quolibet infinito aliæ ſint partes infinitæ, aliæ finitę, vt concedunt Aduerſarij, vndè eſt, quòd illę lineę ſint termini, & claudant illam diſtantiam potiùs ſecundum ſui partes infinitas, quàm ſecundum finitas; quod idem eſt, ac quærere, quare illæ lineę in ratione termini formaliter ſint infinitæ? Non poſſunt aliud reſpondere, niſi quia debent claudere infinitam diſtantiam, ergo iam firmum ſtat, diſtantiam eſſe infini-

tam,

tam, quia clauditur terminis infinitis, & terminos esse infinitos in ratione termini formaliter, quia claudunt distantiam infinitam, aliàs possent illæ lineę infinitę terminare illam distantiam infinitam secundùm sui partes finitas, & sic infinitum clauderetur terminis finitis.

Contrà tertiò principaliter, quia hi termini inpertransibiles videntur de industria excogitati ad fugam harum difficultatum; ceteroqui enim in alia materia, siuè Philosophica, siuè Theologica nunquam redit memoria, aut vllus vnquam sermo de huiusmodi terminis inpertransibilibus; de terminis sæpe est sermo in Philosophia, & Theologia, iisque vtimur ad varias difficultates soluendas, & explicandas, sed termini inpertransibiles tunc solum, & in eo casu nobis obijciuntur, cum difficultates contrà infinitum adducimus.

Contrà quartò quia, ideò *per Arist. 8. Phys. & 12. Met.* negatur Processus in infinitum in causis essentialiter subordinatis, quia aliàs non concluderetur existentia primæ causæ. nunquam enim possemus deuenire ad primam causam dato eo processu, sed si infinitum claudi posset terminis, tale argumentum non esset efficax, quia adhùc negato eo processu in infinitum, non possemus deuenire in cognitionem primæ causæ; ratio est, quia negato eo processu, inter primam, & vltimam causam adhùc possent intercipi aliæ, & aliæ infinitæ, ità vt si quis vellet, ab vltima ad primam retrocedere, nunquam posset primam assequi numerando, ergo non benè negatur ille processus in infinitum, vt indè veniamus in cognitionem primæ causæ, atque ità per locum intrinsecum non est efficax argumentum Aristotelis, probantis ex negatione processus in infinitum existentiam primæ causæ, quandò verum sit, infinitum posse claudi terminis, & consequenter posse inter primam, & vltimam causam intercipi alias infinitas.

Contrà quintò quia, si posset infinitum claudi terminis, sequeretur, quòd quælibet magnitudo, etiam si esset palmaris, aut pedalis, esset actu infinita. Consequens est absurdum, ergo. Probatur sequela maioris hac hypothesi; suppono dari triangulum, cuius duæ lineæ sint actu infinitæ, tertia verò finita, putà, linea pedalis, quæ sit basis trianguli.

Probo, quòd ista linea pedalis sit actu infinita; nam illa linea est actu infinita, quæ constat infinitis partibus æqualibus, & non communicantibus, sed ista linea pedalis est huiusmodi, ergo.

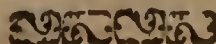
go. Minor probatur; quia designet Deus in vnâ lineâ infinitâ singulos pedes; qui sunt numero infiniti, ducatque à singulis pedibus lineas paralle'as alteri lineæ infinitæ, quę lineæ pertingant ad lineam peda'em, iam erunt infinitæ lineæ parallelæ, vt patet, & à se pari distabunt interuallo, ergo designabunt in linea pedali infinitas partes æquales, & non communicantes, ergo iam linea pedalis erit actu infinita, ergo quælibet magnitudo simili modo esset actu infinita, si posset infinitum claudi terminis.

Denique addo infinitum posse claudi terminis, esse manifestè contrà *Arist. qui* 1. *Cæli c.7.t.60.* docet, & probat, infinitum non posse aliquid pati ab infinito, neque .n. fieri potest, vt infinitum ab infinito aliquid patiatur, ergo infinitum non potest claudi terminis infinitis, aliàs infinitum ab infinito aliquid pateretur.

Hæc eadem argumenta vrgeri possunt, si esset possibilis multitudo infinita rerum spiritualium, putà Animarum rationalium, aut Angelorum; nam in tali casu, plures essent actus intellectionis, aut volitionis, quàm essent Angeli, ergo iam vnum infinitum esset maius alio, vnum excederetur, atque adeò terminaretur ab alio,

Similiter & contrà magnitudinem actu infinitam eadem vrgeri possunt Argumenta, nàm si daretur corpus aliquod infinitè magnum, quod proptereà infinitum spatium, & locum repleret; si Deus à tali corpore aliquas partes præscinderet, & anihilaret, certè tale corpus adhùc remaneret infinitum, quia per ablationem finiti, infinitum non destruitur, quæro, an occuparetur idem spatium, vel non: non potest dici primum, quia non occuparentur illæ partes spatij, quæ prius occupabantur à partibus illius corporis, quas supponimus anihilatas, si secundum, ergo iam maius infinitum est spatium, quàm illud corpus, quod proptereà exceditur, & terminatur à spatio.

Quòd si dicas, esse possibilia corpora se penetrata, & intrà localiter posita, iam de his redibunt argumenta, quæ suprà adduximus contra infinitum multitudinis rerum spiritualium.

LEC-

LECTIO XII.

Soluuntur Argumenta in Oppositum.

DEfensores infiniti varia excogitarunt Argumenta, quibus infinitum actu esse possibile, suaderent. Quare

Obijciunt primò. Pietatis motiuum; nulla est omittenda occasio exaggerandę, atque magnificandæ diuinæ Omnipotentiæ, vbi satis aperta in oppositum non relucet implicantia, ergo licèt argumenta facta contrà infinitum ægrè, & cùm difficultatę soluantur, adhùc sustinenda est alicuius infiniti possibilitas, præsertim quia, quòd argumenta contrą infinitum facta, difficilè soluantur, oritur, non quia in se insolubilia sint, sed ex debilitate nostri intellectus, qui sinè dubio supet exceditur à Diuina Omnipotentia, à qua plura possunt fieri, quàm possint à nostro intellectu capi, aut intelligi; aliòquin Diuina Omnipotentia non esset infinita, si à nostrò finito intellectu exhauriretur, & quodàmodo comprehenderetur, intelligendo planè, & plenè ea omnia, quæ sunt per Diuinam Omnipotentiam possibilia.

Respondeo; exceptis Mysterijs Fidei, quæ à nobis, quàm difficillimè intelliguntur, quia verè in ijs super exceditur intellectus noster à Diuina Omnipotentia, reliqua omnia entia, siuè naturalia, siuè supernaturalia, non sunt admittenda posse à Deo fieri, nisi plenè, & planè intelligantur, non implicare, & esse possibilia; neque enim exaggeratur, aut magnificatur Diuina Omnipotentia, dum admittitur, ab illa posse aliquid fieri, quod in se non sit possibile, sicuti non benè exaggeraretur eius Diuina intelligentia, si admitteretur Deus, intelligere inintelligibilia, aut magnificaretur bonitas eius Diuinę voluntatis, si admitteretur Deus, velle ea, quæ volibilia, & appetibilia non sunt, vti sunt peccata.

Obijciunt secundò. Dei Omnipotentia non est minus infinita, quàm sit eius cognitio, sed cognitio Diuina attingit omnes creaturas possibiles, ergo potest Deus omnes creaturas possibiles producere, sed hę sunt infinitæ, ergo possibile est infinitum in multitudine.

Respondeo. Deum cognoscere omnes creaturas possibiles eo modo, quo sunt possibiles, neque enim Diuina cognitio potest attin-

attingere obiecta aliter, ac sunt in se, quia ergo creaturæ omnes possibiles, sunt possibiles non quidem actu simùl omnes, sed successiuè, ideò Deus illas hoc modo cognoscit; & consequenter hoc eodem modo potest illas producere, non quidem actu simul omnes, sed successiuè; quando dicitur; hæ creaturę possibiles sunt infinitę; distinguo, sunt infinitæ actu, & categorematicè, nego, sunt infinitę potentia, & sincategorematicè, idest, finitæ in infinitum, concedo. Simili enim modo philosophandum est de huiusmodi creaturis possibilibus, ac de partibus continui, quę sunt finitæ in infinitum; vndè sicuti Deus non cognoscit, nec potest cognoscere tot partes in continuo, quin plures, & plures possit cognoscere finitè in infinitum, ità non cognoscit, nec potest producere finitè in infinitum tot creaturas possibiles, quin plures, & plures cognoscat, & possit producere.

Dices; hæ creaturę possibiles, prout cognitæ ab intellectu Diuino, sunt actu in Diuino intellectu; ex alia parte non sunt successiuè, ergo sunt actu omnes simul in intellectu Diuino, ergo eodem modo possunt produci.

Respondeo: creaturas possibiles esse actu in Diuino intellectu actualitate se tenente ex parte ipsius intellectus, seù Diuinæ cognitionis, quæ tota est actualis, & non potentialis; non tamen esse actu actualitate se tenente ex parte rerum; hæ enim partim sunt actu, partim potentia. Similiter dico, has creaturas possibiles non esse successiuè in intellectu Diuino, quasi successio se teneat ex parte Diuinæ cognitionis, hęc enim est tota simul, & simultanea, non successiua, sed esse successiuè, successione se tenente ex parte creaturarum possibilium, quæ non sunt possibiles simùl omnes, & collectiuè, sed successiuè, & distributiuè.

Replicabis: istæ creaturæ non habent adinuicem incompossibilitatem aliquam, ergo omnes simul sunt possibiles.

Respondeo: creaturas possibiles habere inuicem incompossibilitatem, non quoad esse simul distributiuè, quælibet enim potest esse simul cum altera, sed habere incompossibilitatem quoad esse simul collectiuè ob rationes supra adductas.

Obijcies tertiò. Omnipotentia Diuina ad extrà est infinita, ergo debet habere pro sui termino adæquato infinitum: sed est infinita actu, ergo habet pro sui termino aliquod infinitum actu.

Respondeo. Diuinam Omnipotentiam esse infinitam, colligi tùm ex eo, quod potest producere plures, & plures effectus finitè in infinitum semper perfectiores, & perfectiores, tùm ex

modo

modo operandi, quia producit ex nihilo, & independenter ab omni causa; non tamen colligi ex hoc, quòd possit effectum actu infinitum producere, is enim possibilis non est; imò si à Diuina Omnipotentia effectus actu infinitus produceretur, exhauriretur omninò, & finiretur, saltem quòad posse de nouo producere, vt precludam aditum responsioni eorum, qui exhauriendam Diuinam Omnipotentiam ab effectu infinito, ideò negant, quia posset Deus infinitum illud anihilare, & iterum producere; Insto ego; saltem Diuina Omnipotentia producto infinito effectu, non posset de nouo infinitum aliquod producere,& consequenter exhauriretur quòad nouas productiones.

Obijcies quartò. Deus potest facere, quidquid potest facere, faciat ergo, quidquid potest, hoc non erit finitum, ergo infinitum, ergo Deus potest producere infinitum.

Respondeo; distinguendo maiorem. Deus potest facere quidquid potest, idest, omne distributiuè, quod potest facere. concedo maiorem; omne collectiuè acceptum, quod potest facere,nego maiorem; Quando additur; quidquid potest facere, non erit finitum; distinguo, non erit finitum simpliciter, esto, nam nec etiam est infinitum simpliciter;non erit finitum secundum quid, idest, finitum in infinitum, nego.

Obijcies quintò; possibilitas non priùs conuenit vni, quàm alteri ex possibilibus, ergo possibiles creaturæ sunt omnes simul possibiles; Antecedens probatur, quia non est assignabilis, cui creaturę prius conueniat possibilitas, ergo.

Respondeo distinguendo consequens, ergo sunt omnes simul possibiles, simultate potentiæ concedo; sunt omnes simul possibiles, simultate actus, seù existentiæ nego; & sensus est, quòd in Deo est simultanea potentia ad omnes producendas, sed ipsę non possunt simul existere, & actu simul esse ob incompossibilitatem, quam habent omnes simul.

LECTIO XIII.

Infinitum in essentia creata.

ENs creatum posse esse infinitum in duratione, seù ens creatum posse esse ab æterno, & posse habere æternam, & infinitam durationem, probabilis est vtrinque sententia; qua de re infrà

infrà determinabimus, in quam sententiam velimus propendere. At ens creatum esse infinitum in essentia, communiter omnes supponunt repugnare, & manifestam inuoluere implicantiam. Videamus, an ità sit.

In primis. Nonnulli volunt, implicare ens creatum esse infinitum in essentia, quia aliàs esset infinitum in omni genere, & idem esset simul substantia, accidens, Deus, & Creatura. Ità *Le Reès disp.4.art.vlt.§.1.Compluten. disp.18.q.2.§.2.*

Sed contrà est quia, tales ens creatum poneretur infinitum in vno tantum genere, non in omni genere; verbi gratia, si daretur Angelus infinitus, esset infinitus in specie, & natura Angelica tantum, non in omni specie, aut natura. Imò ex hoc deduceretur differentia notabilis inter Angelum infinitum, & Deum, quia Deus est infinitus in omni genere, at Angelus esset infinitus in sui tantum natura, & specie Angelica.

Præterea in sententia *Scotistarum* quidditatiuè, & formaliter distinguentium Relationes Diuinas à Diuina essentia conceditur, Relationes infinitas secundum quid, & in genere Relationum, & negatur, illas esse infinitas simpliciter, & in omni genere: ità ex eorum principijs deducit *Suarez disp. 38. Met. sect. 2. num. 12.* ergo benè aliquid potest esse infinitum in aliquo genere, absque eo, quòd sit infinitum in omni genere.

Secũdò, Alij dicunt, implicare creaturã esse infinitã in essentia: quia aliàs haberet esse irreceptum, esset à se, & independens à Deo, ideò enim Deus est infinitus, quia est à se, & ab omni alio independens, seù quia habet esse irreceptum. Ità *Compluten. hic disp. 14.q.2.§.2.* vbi plures alios pro se citant.

Sed Contrà est quia. Probabilis est multorum sententia, creaturam posse esse infinitam in duratione; atque adeò posse esse coæternam Deo, & cùm hoc adhùc saluatur dependentia creaturæ à Deo, ergo si Angelus esset infinitus in essentia, adhùc dependeret à Deo.

Prætereà; *Arriaga disp.6.Phys.sect.1.num.4.* concedit, Filium in Diuinis dependere à Patre; constat autem Filium esse infinitum æquali infinitate, ac est Pater, ergo infinitas non tollit dependentiam; imò à fortiori, infinitas æqualis infinitati Dei, quæ est infinitas in omni genere, non tollit dependentiam infiniti in omni genere à Deo, ergo infinitas minor, & in aliquo genere, non tollit dependentiam Angeli infiniti à Deo.

Tertiò alij: ea, quę in Deo sunt absoluta, non possunt communi-

municari creaturis, quia absoluta spectant ad Diuinam essentiam, vndè si absolutum aliquod prędicatum Dei communicaretur Creaturis, creaturæ communicaretur essentia Diuina, quare ratio solum relatiua, seù Personalitas Verbi potest, & de facto fuit communicata Creaturis; at infinitas est prædicatum absolutum, ergo non potest communicari Creaturis. Ità *Beccanus tract.* 1. *de Deo qu* 3. *num.* 1.

Sed contrà, quia Personalitas Verbi fuit communicata Creaturis de facto, ergo de absoluta potentia potest communicari infinitas, non enim video esse assignabilem rationem de prædicato Diuino relatiuo, quę non militet de prædicato Diuino absoluto; nam etiam prædicata relatiua sunt realiter identificata cum Diuina essentia, & tamen ex communicatione prædicati relatiui creaturæ, non sequitur, eam creaturam esse Deum.

Prætereà; ipsa actualis Diuina intellectio est ens absolutum in Deo, imò est eius ratio vltima differentialis, metaphysicè loquendo, & tamen probabilis est sententia, actualem intellectionem posse esse essentiam Angeli; ità nonnulli, quos citant *Capreol. in* 2. *d.* 3. *q.* 2. *&* *in* 1. *d.* 35. *qu.* 1. *Gregorius in* 2. *d.* 7. *quæst.* 2.

Imò Vbiquitas, & Immensitas de absoluta potentia potest Angelis communicari; si enim de facto Angelus quò perfectior est, eò maius spatium occupat, vndè potest creari Angelus adeò perfectus, qui totum mundum occupet, seù qui coexistat spatio occupato nunc à toto mundo; quare non potest creari Angelus, qui occupet infinitum spatium, illique coexistat? Ità *Beccanus tract.* 1. *de Deo qu.* 3. *num.* 2. *Ioannes Durelle in sua Categoricothea lib.* 1. *c.* 10. *Petrus à Sancto Ioseph in Idæa Theol. specul. lib.* 1. *c.* 5. ergo potest etiam Angelo communicari infinitas in aliquo genere.

Quartò alij, asserunt, implicare creaturam in essentia infinitam, quia omnis creatura importat potentialitatem, defectibilitatem, & contingentiam; porrò potentialitas, defectibilitas, & contingentia imperfectio quædam est, quæ non potest competere Creaturæ infinitæ in essentia, & perfectione, infinitas enim perfectionis, omnem imperfectionem excludit.

Sed contrà, quia creatura, quæ ponitur possibilis ab æterno, potentialitatem, defectibilitatem, & contingentiam excludit, & tamen est verè creatura, ergo ista creatura, quæ ponitur infinitè perfecta, adhùc posset excludere has enumeratas imperfectiones

absque eo, quòd deperderet conceptum, & formalitatem creaturæ, vel etiam dato, has imperfectiones non posse excludi à creatura, adhùc non tolleretur infinitas talis Creaturę, per hoc enim contradistingueretur infinitas creata ab infinitate increata, & Diuina, quia infinitas Diuina omnem prorsus imperfectionem excludit, at infinitas creata, quia non excludit dependentiam à Deo, neque excludit defectibilitatem, potentialitatem, & contingentiam, quæ necessariò consequuntur ad talem dependentiam.

Prætereà; potentialitas, contingentia, & defectibilitas videntur termini synonimi, & re vera non sunt; distinguamus ergo potentialitatem à contingentia, & defectibilitate, (nam hos duos vltimos puto coincidere, nimirum contingentiam, & defectibilitatem.) Potentialitas igitur, vel sumitur Logicè, idest, pro ratione generica, & contrahibili, vel sumitur physicè, idest, pro negatione, & carentia actus; si primo modo sumatur potentialitas, non videtur obstare infinitati, quia Deus est infinitus, & tamen multi probabiliter putant, Deo competere rationem genericam, & contrahibilem, vndè illum ponunt in prædicamento, & supremo genere substantiæ. Ità *Vasq.* 1. *p. d.* 22. *&* 25. *Gregorius, & Gab. in* 1. *d.* 8. *qu.* 4. *Holcot.* §. 6. *Racconius d.* 9. *q.* 1. *Reès in prædicam. Arist.* §. 11. si secundo modo sumatur, iam suprà ostendi, non implicare Angelum, cuius essentia sit actualis intellectio; quo casu talis Angelus careret potentialitate physica, imò probabilis est sententia, possibilem esse qualitatem actu infinitam, si ergo intellectio ipsa esset actu infinita, careret potentialitate, & tamen adhùc esset ens creatum, ergo benè possunt inuicem combinari ista duo, esse creatum, & excludere potentialitatem.

Quòad contingentiam, & defectibilitatem; neque hæ videntur esse de ratione creaturæ, nam in probabili sententia, quam docet *Arriaga in tract. de Angelis disp.* 2. *sect.* 1. potest dari duratio creata indiuisibilis, quæ se extendat ad tempus diuisibile, verbi gratia, ad duos, vel tres dies, vel etiam in æternum, intrà quod tempus creatura durans tali duratione non esset defectibilis, & contingens.

Imò de facto Nonnulli ponunt in ChristoDomino visionem beatam, quæ habeat pro obiecto omnia futura, & suam propriam durationem in æternum, hæc autem non potest deficere, & corrumpi, neque de absoluta potentia, quia illi essentialiter repu-

repugnat falsitas, atque adeò cum dicat essentialiter, se in æternum duraturam, & sit essentialiter vera, repugnat illam semel existere, & non durare in æternum, ergo non implicat, aliquam creaturam non esse defectibilem, seù esse indefectibilem, & indestruibilem; ratio est quia, talis indefectibilitas, & indestruibilitas competeret isti creaturæ ex suppositione, quòd ità illam Deus voluerit creare, atque adeò esset indefectibilitas, & indestruibilitas, quæ non obstaret absoluto dominio, quod habet Deus suprà talem creaturam, quia in eius libera potestate,& libertate erat producere, & non producere talem creaturam, dare, & non dare illi talem durationem; in quo sensu adhùc talis creatura potest dici contingens.

Si ergo creatura esset infinita in perfectione, & in essentia; adhuc esset creatura, licèt non haberet indefectibilitatem,& careret contingentia; vel etiam posset dici, quòd haberet contingentiam modo explicato, quatenùs a Deo poterat, & non poterat liberè produci: Hinc *Petrus à Sancto Ioseph in Idea suæ Theologiæ speculatiuæ lib.* 1. *cap.* 5. admittit creaturam posse esse secundùm quid infinitam.

Quintò alij, fatentur, se in creatura infinita in essentia clarè non agnoscere implicantiam vllam,& tamen non audent discedere à communi sententia, negante huiusmodi creaturam in essentia infinitam, esse possibilem de absoluta Dei potentia.

Sed contrà quia, hi auctores, vel inuiti incidunt in illud ipsum, quod cauere intendunt,nam est communis sententia,ea non esse deneganda Diuinę Omnipotentiæ, quæ manifestam implicantiam non inuoluunt, ergo ab ista communi sententia discedunt,dum nolunt discedere ab alia,negante possibilitatem creaturæ infinitæ, & ex alia parte fatentur in creatura infinita in essentia non esse claram aliquam,& manifestam repugnantiam, imò magis communis est sententia, quæ admittit Diuinę Omnipotentiæ, concedenda esse ea omnia, quæ manifestè non implicant, quàm alia, quæ negat creaturam in essentia, & perfectione infinitam.

Sextò alij, concedunt, posse à Deo fieri creaturam omnium perfectissimam, nec non omnium imperfectissimam, & negant possibilem esse creaturam in essentia infinitam. Ità *Arriaga disput.*13.*sect.*3.

Sed contrà est quia: ista creatura omnium perfectissima excedit in perfectione infinitas creaturas, ergo ipsa esset infinita

 in

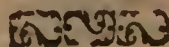
in perfectione, nam si creatura, quæ in perfectione infinitas excedit, non est infinita; quæ creatura poterit excogitari infinita? vel quis poterit efformari conceptus entis infiniti? sanè ens finitum non potest excedere infinita; si ergo creatura omnium perfectissima, excedit infinitas alias in perfectione, erit vtique perfectionis infinitæ, non enim potest esse perfectionis finitæ.

Præterea; data ista creatura omnium perfectissima, non posset Deus aliam perfectiorem, & perfectiorem in infinitum creare, ergo iam ista creatura omnium perfectissima esset infinitæ perfectionis, solum enim infinitum in perfectione, non potest ab alio excedi in perfectione, finitum enim benè potest ab alio excedi; ideòque illi Auctores, qui negant posse à Deo perfectiorem, & perfectiorem creaturam in infinitum produci, mouentur eo fundamento, quia aliàs Deus posset infinitam in perfectione creaturam producere. Ità *Henricus quodlib.8. Durand. in 1.d.44. qu.2.* ergo non posse aliam creaturam perfectiorem produci, est, iam Deum produxisse infinitam.

Dices. Datur Materia prima creaturarum omnium imperfectissima, quæ tamen non est infinita in imperfectione, ergo etiam si daretur creatura omnium perfectissima, non proindè esset infinita in perfectione.

Respondeo. Materiam primam esse imperfectissimam comparatiuè ad creaturas, quę de facto sunt, non absolutè, & simpliciter; Materia enim prima ideò imperfectissima est, quia est propè nihil, esse autem propè nihil, non consistit in indiuisibili, sed suscipit magis, & minus, potest enim aliquid magis, & minus ad nihil accedere; licèt ergo de facto nulla alia creatura magis accedat ad nihil; De possibili non dubito, esse alias creaturas, quæ possunt magis, & magis ad nihil accedere.

Imò materia de facto à *Scoto* ponitur, habere propriam existentiam, à *Thomistis* ponitur, carere propria existentia, ab alijs adhùc carere propria essentia, vt suprà *disp. 1. lect. 5.* retulimus; ergo iam de facto habetur materia magis, vel minus imperfecta, magis & minus accedens ad nihil.

DISPV-

DISPVTATIO IV.

DE LOCO, VACVO, ET TEMPORE.

AD alias Corporis Physici Passiones, & Proprietates explicandas gradum facimus cum Aristotele hic Quarto Physicorum Libro. Sunt autem Locus, & Tempus, nullum enim assignabile est Corpus naturale, quod aliqua Temporis differentia, & aliquo Loco non circunscribatur: Quia verò, Loco Vacuum opponitur, vt magis perspecta habeantur ea, quæ de Loco disputantur, etiam de Vacuo pauca quædam dicemus; siquidem Contrariorum eadem est ratio disciplinæ ex Arist. in Problematis sect.30.qu.7. & alibi passim.

LECTIO I.

Faciliora quædam de loco expediuntur.

EXistentia Loci conuincitur ex latione, seù motu, qui propterea dicitur localis, quia habet pro sui termino locum: hinc habet Philosophus hic *t.18.Vnumquodque impellente natura moueri ad suum locum, & ea duce in suo loco quiescere.*

Primaria sui diuisione Locus ità partitur, vt alius sit imaginarius, (qui communiter dicitur spatium imaginarium,) & alius sit realis. Locus imaginarius, seù spatium imaginarium, est illa cauitas, quam modo vnum corpus occupat, & replet, quæque vacua esset, si ab hoc corpore, vel ab alio non repleretur, & occuparetur; hinc extrà vltimum Cœlum dicuntur esse spatia imaginaria in aliquorum sententia, quia ibi magna cauitas, & capacitas est, quam plura corpora possent replere, & occupare, licèt de facto nullum sit corpus, quod ea occupet. Sed an reuerà detur tale spatium imaginarium, infrà examinabimus: Locus realis est vltima, seù extrema pars corporis continentis, &

ambientis aliud corpus; hinc aer, qui nos ambit, vndique continet, & circunscribit, dicitur, & est locus nobis extrinsecus, & realis. E contrà vltimum Cœlum, quia à nullo alio corpore circumambitur, & circumscribitur, non dicitur esse in loco, vel dicitur ad summum esse in loco secundum partem inferiorem, & concauam.

Item locus realis subdiuiditur in locum naturalem, & Artificialem: Locus naturalis est is, ad quem corpora vi naturali feruntur, sic ignis dicitur tendere sursum, & ad locum superiorem, lapis dicitur tendere deorsum, & ad locum inferiorem. Pisces dicuntur esse in mari, tanquam in loco naturali, & aues in aere. Locus artificialis dicitur corpus illud, quod ea industria, & arte factum est, vt contineat alia corpora, sic vas est locus artificialis aquæ, & dolium est locus artificialis vini.

Denique locus alius est extrinsecus, alius intrinsecus. Locus extrinsecus, qui sinè dubio realis est, definitur *ab Arist. hic t. 41. finis continentis immobilis primus*; idest, extremâ pars corporis aliud continentis, & circumambientis; extrema ista pars dicitur extrema respectu corporis contenti; Dicitur etiam immobilis, quia locus est terminus motus localis, atque adeò debet sistere motum localem, & facere, quòd vlterius non progrediatur, id autem non posset fieri, si ipse terminus, & locus moueretur, quia hac ratione potius protraheret, & continuaret motum localem.

Quomodo autem locus non dicatur localiter moueri, sed immobilis, cùm ex alia parte ad sensum pateat, corpus omne localiter moueri, & consequenter moueri etiam extremas illius partes, quæ habent rationem loci respectu alterius corporis; variè explicatur ab Auctoribus; Id, quod mihi videtur probabilius posse dici, & conformiùs ad mentem Aristotelis, est, Locum esse immobilem, quia non mouetur localiter ad motum locati, verbi gratia, ideò Coriscus est in Platea, tanquam in loco, quia licèt Coriscus moueatur, Platea tamen non mouetur; ideòque benè concludit hic Philosophus *Coriscum tam ambiri Foro, quàm Vestibus, & tamen Coriscum non dici esse in Vestibus, sed in Foro; Forum enim non mouetur localiter ad motum Corisci, sicuti mouentur vestes*: & per hoc contradistinguitur locus à Vase, quia vas mouetur ad motum corporis intrà se contenti, mouetur Dolium, si moueatur vinum, non sic locus.

Dices.

Dices: Turris flante vento innumerabilibus vicibus mutat extrema Corporis circumambientis illam, nempè extrema aeris à vento commoti, & agitati, & tamen Turris non dicitur mutare locum, ergo locus non est extremum Corporis.

Respondeo. Turrim illam mutare locum physicè; esto non mutet locum moraliter, quia ad mutationem vnius partis aeris succedit alia pars, quæ cùm sit homogenea cùm parte priori, moraliter, & iuxtà prudentum hominum existimationem, videtur Turris illa, locum non mutare.

Locus intrinsecus est vbi, seù vbicatio, & præsentia, quæ, an detur, & quotuplex sit, mox dicemus.

Solent assignari sex differentiæ Loci, nempè, sursum, deorsum, antè, retrò, dextrorsum, sinistrorsum; quę loci differentiæ sunt extrinsecæ denominationes desumptæ ex diuersis partibus Animalis ex *Arist 2.Cæli t.9.* Nàm illa pars Animalis dicitur sursum, seù superior, per quam animal sumit alimentum, deorsum verò, seù inferior est illa pars, ad quam vltimò pertingit alimentum, vt pedes: illa pars dextera est, à qua incipit motus, huicque opponitur sinistra. Anterior pars est ea, in qua maximè vigent sensus, postica, seù posterior est pars opposita.

LECTIO II.

An vbi sit quid distinctum à Loco, & Locato?

Communiter vbi, seù localis præsentia, dicitur locus intrinsecus; hæc locutio mihi videtur minus apta, & minus propria, quia in rigore, & in proprietate sermonis, vbi non est locus, sed est ratio formalis constitutiua Corporis in loco; non reprehendo communem illum loquendi modum *Pauca sunt enim, quæ propriè loquimur, plura non propriè, sed agnoscitur, quid velimus. D. August. lib. 11. Confes. c. 20.*

Vt vbi esse aliquid distinctum defendam, pugna iterum, iterum certamen mihi ineundum est cùm *Nominalibus*, seù *Complexistis*, nec non cùm *Connotantibus*, seù *Connotatoribus*.

Nominales in primis, & Complexistæ, vt funditus euertant modos, quos adeò auersantur, suo more ad phrases, & nomina confugiunt, quando illis explicandum est vbi, vel Complexum ex corpore locato, & loco, seù coexistentiam loci, & lo-

cati obtrudunt; Connotantes verò, seù Connotatores, loco vbi; connotatum substituunt; volunt enim, vbi esse corpus locatum, connotando locum, seù corpus, prout locum extrinsecum dicit, & connotat.

Nolo in horum Auctorum nominatione, & citatione immorari, quia illos tum in *Logicis Disp.3.de Prædicam. Lect.7.& Lect.8. tum in Physicis Disp.1. Lect.12.* dum Relationem, & Vnionem esse modos distinctos propugnarem, enumeraui.

Communis sententia defendit, vbi esse quid distinctum à Corpore locato, & loco extrinseco. Ità in primis Thomistæ, *Ruuius hic tract.de natura loci qu.5.nu.56. Complutenses hic. Disp.19.qu.1.§.1. & 2. Ioannes de Sancto Thoma hic.qu.14. art.1. Ioannes de Castelui in Log. disput.8. dub.6.* & fauet *S. Thomas 5 Met lect.15.par.1.opus 48.tract.de vbi.* Fauet etiam huic sententiæ *Scotus, qui in 3.distinct.1.qu.1.* Vbi appellat relationem extrinsecus aduenientem; *Scotum sequuntur plures alij ex eius Schola.*

Ex Recentioribus, *Suarez disp.51.Met.sect.1. Vasq.1.par. disp.29. Perer.lib.13.c.9.qu.10. ad 4. Conimb.3. phys.c.3.qu. 4.art.2. Durelle lib.1. Categoricothecæ c.10. Hurt. disput.14. phys.sect.4. Auersa t.1. Philos qu.28.sect.1.Le Reès disp.5. de loco ar.4.Ouied.hic contr.15. punct.4. Arriaga disp. 14.sect.2.*

Non video, quomodo hi *Recentiores* cohęrenter philosophentur; nàm in Logicis apertè negarunt, Relationem esse modum distinctum ab absolutis, & aliqui eorum Relationem saluabant per connotata, vt *Suarez, & Le Reès,* alij per coexistentiam duorum absolutorum, vt *Hurtadus, Auersa, Ouiedus, & Arriaga;* hic verò modum vbicationis acriter defendant.

Ego sanè semper eius fui voti, aut omnes modos esse ponendos, aut omnes negandos, quia de ijs omnibus eadem militat ratio: cur enim *Reès, & Suarez* per connotata saluant relationem, & per connotata non saluant vnionem, & vbi? Cùr alij Auctores per coexistentiam, & complexionem extremorum saluant Relationem,& non saluant per similem coexistentiam, & complexionem vnionem inter materiam, & formam, & vbi intrinsecum? Eadem Argumenta, si non omnia,saltem aliqua, quę probant vnionem,& vbi esse modos distinctos,probant etiã, relationem esse modum distinctum, ergo si cohærenter velint loqui, vel omnes modos debent negare,vel omnes concedere.

Conclusio sit. Vbi est quid distinctum realiter à loco,& corpore locato.

Dixi,

Dixi, est quid distinctum realiter, quia esse modum, & non rem, infrà ostendam.

Probatur Conclusio primò Argumento communi etiam alijs modis; quia non potest dari transitus subiecti de contradictorio in contradictorium sinè aliqua intrinseca mutatione eiusdem subiecti, aliàs de vno, eodemque subiecto prorsus inuariato verificarentur duo contradictoria, quo nihil absurdius, sed corpus locatum de non præsenti huic loco extrinseco, fit præsens, ergo per aliquam sui mutationem, seù acquisitionem alicuius entitatis de nouo, quæ nulla alia potest assignari, nisi ista localis præsentia, seù vbi, cuius ratio formalis est, constituere corpus præsens potius huic loco, quàm alteri, potius præsens Romę, quàm Genuæ.

Respondebis, Petrum, verbi gratia, esse potius præsentem Romæ, quàm Genuæ, nihil esse aliud, quàm complexum ex Petro, & Roma.

Sed contrà est; quia possunt esse Petrus, & Roma absquè eo, quòd Petrus dicatur esse, & verè sit præsens Romæ, ergo Petrum esse præsentem Romæ, est quid diuersum à Petro, & Roma, seu à coexistentia simultanea Petri, & Romæ:

Respondebis secundò. Petrum esse Romæ, esse Petrum, prout connotantem Romam, & non alium locum.

Sed contrà est quia; vndè habet Petrus, modo connotare Romam, quam anteà non connotabat? Sanè si nil habet de nouo, non connotat modo Romam, quia nec antea connotabat; si habet aliquid de nouo, hoc ipsum est præsentia localis, & vbi, quod probare intendimus.

Respondebis tertiò. Petrum esse præsentem Romæ esse, Petrum habere negationem corporis interiecti inter Petrum, & Romam, sicuti esse lucem, est formalissimè, non esse tenebras.

Sed contrà est quia; si Petrum esse Romæ, diceret formalissimè negationem corporis interiecti, iam daretur negatio negationis, ergo; probatur sequela, quia expellat Paulus à Roma Petrum, talis expulsio est negatio, Paulum enim expellere Petrum à loco, est negare existentiam Petri in illo loco, sed talis existentia est negatio, quia Petrum esse Romæ, & esse in loco, est negatio corporis interiecti per Aduers. ergo iam datur negatio negationis.

Respondebis quartò. Petrum esse Romæ, nihil aliud esse, quàm immensitatem Dei, prout virtualiter distinctam, & vt re-

spon-

ſpondentem Petro, & Romæ,licèt enim Diuina Immenſitas vnā ſit,& indiuiſibilis,multiplex tamen eſt,& virtualiter diuiſibilis,& ſic conſiderata correſpondet diuerſis locis, & corporibus locatis, & ſicuti diuerſa ſunt locata, & diuerſa ſunt loca,ità diuerſæ ſunt iſtæ virtualitates Immenſitatis Diuinæ correſpondentis ſingulis locis, & ſingulis locatis; & ſic Petrum eſſe Romæ, eſt virtualitatem Diuinæ immenſitatis eſſe in Petro,& corriſpondere Romæ.

Sed contrà eſt quia,ſi Petrum eſſe Romæ,eſt virtualitas Diuinæ Immenſitatis correſpondens, & terminans ad Petrum, & ad Romam; ſimiliter parietem eſſe album,vel nigrum,erit virtualitas Diuinæ entitatis correſpondens parieti, & albedini, vel nigredini; atque ità non modò tolleretur præſentia iſta localis, ſed etiam omne aliud accidens, & vniuerſa philoſophia deſtrueretur.

Prætereà; per quid fit, vt vniuerſalitas Diuinæ Immenſitatis correſpondeat Petro, & Romæ, quibus anteà non correſpondebat? hoc ipſum, per quod iſta virtualitas Diuinæ Immenſitatis correſpondet Petro,& huic loco,eſt formaliſſimè præſentia localis, & vbi intrinſecum,quod quærimus,& probare intendimus.

Probatur ſecundò Concluſio argumento ſpeciali; quia motus localis eſt vera actio productiua, ergo debet aſſignari formalis terminus productus vi talis actionis,nulla enim poteſt dari actio ſine ſuo termino formali, qui formaliter vi talis actionis producatur; Sed talis terminus non eſt locus extrinſecus, qui iam eſſe præſupponitur,non eſt corpus locatum,quod etiam præſupponitur eſſe,& exiſtere, ergo erit ipſa præſentia localis, ſeù vbi intrinſecum.

Reſpondebis, Lationem, ſeu motum localem eſſe actionem adductiuam, non productiuam,atque adeò adducere, & deferre corpus ad locum; non verò producere præſentiam iſtam localem, & intrinſecum vbi.

Sed contrà eſt quia, hac ratione poſſet etiam dici, quòd generatio non ſit productio formæ ſubſtantialis, ſed adductio eius ad materiam, atque ità formæ ſubſtantiales materiales non producerentur ab agente naturali, ſed crearentur immediatè à Deo. Similiter & augmentatio non eſſet productio quantitatis, nec alteratio eſſet productio qualitatis, ſed adductio, at hoc eſt contrà omnes philoſophos, ergo ſi motus localis eſt verus motus phyſicus, ſicuti reliqui, imò quia eſt motus

per

per antonomasiam, & maximè propriè physicus. non debet esse adductio, sed productio noui termini, qui formaliter vi eius producatur, qui terminus nullus est alius, quàm vbi.

Probatur tertiò argumento adhùc speciali, & proprio ipsius vbi, quia, Vbi intrinsecum, vel ipsis omnibus sensibus patet, videtur, auditur, tangitur, olfit, gustatur, ergo verè datur, omnes enim sensus falli nequeunt, esto aliquis falli possit ob defectum debitæ alicuius circunstantiæ, antecedens probatur, quia, audio currum prætereuntem parte dextera, non sinistra, tango rem in hoc loco; & non in alio: canes venatici odorant prædam esse hic, & non alibi; eodem modo per gustum cognoscimus saporem esse in hac parte pomi, & non in alia; sed id magis declaratur in sensu visus; Pono lapidem pendentem in medio aere, me non vidente, trasferatur lapis in alium situm eiusdem aeris; tum sic; video lapidem non esse ibi, vbi erat prius, ergo aliquid video in lapide, quod non videbam prius, sed hoc non est quantitas, non qualitas, neque aliud ex prædicamentis, (suppono enim omnia accidentia remanere eadem) neque est motus, quia suppono, me non vidisse motum, ergo est vbi permanens, qui est terminus intrinsecus motus, ergo iam vbi per visum clarè innotescit, & patet.

Respondebis in tali casu videri diuersam positionē in ordine ad videntem, qui cùm anteà videret lapidem directa facie, nunc videt deflexum in dexteram, vt sinistram partem.

Sed contrà est, quia: diuersa isto positio nihil aliud est, quàm vbi, est enim diuersa ista positio localis, & cum relatione ad locum; dexterum enim, & sinistrum sunt differentiæ locales, vt Lect. I. diximus.

Quòd si hoc vbi appellare velis, positionem, & non vbi: non curo, quomodo loquaris, dummodo rectè sentias; *liberis vocibus loquuntur philosophi, nec offensionem religiosarum aurium in rebus ad intelligendum difficillimis, pertimescunt ex D. Augustino lib. 10. de Ciuit. Dei cap. 23.*

Respondebis secundò, videri diuersam quantitatem.

Sed contrà est, quia suppono, omnia accidentia remanere immutata prorsus, & inuariata. Prætereà, ponamus tria corpora eiusdem planè rationis alio, atque alio modo, itàut mutent inter se ordinem, sed remaneant quòad omnia in eodem loco: in dato casu, diuersitas ista, quæ videretur, non posset refundi in diuersam quantitatem interceptam, quia inter illa tria corpora nulla

quan-

quantitas interciperetur, ergo firmum stat, videri diuersum vbi.

Dices: Vbi non est color, vel lumen, ergo non videtur; non est odor, ergo non olfit.

Respondeo. Vbi esse sensibile commune, quod à pluribus sensibus percipitur; reducitur autem ad motum, & quietem, esto non sentiatur, nisi sit iunctum sensibili proprio, seu nisi sit in aliquo corpore luminoso.

Denique quartò, & vltimo probatur, dari hoc vbi authoritate *Arist. 1. Cœlit.* 100. *Patet ergo neque locum extrà Cœlum esse, neque Vacuum, neque Tempus: quo circà neque apta sunt ea, quæ illic sunt, esse in loco, neque Tempus senescere ipsa facit:* si ergo extrà Cœlum non est Locus, & tamen aliqua sunt illic, certè, *Tò illic,* Vbi intrinsecum denotat, nam vt benè aduertit *Suarez in Metaph. disp.* 51. *sect.* 2. *num.* 7. aduerbia localia, *hic, illic*, & similia, licèt vt plurimum ex loco extrinseco desumantur, aliquando tamen desumuntur præcisè ex Vbi intrinseco, quando scilicèt; non connotant respectum ad aliud corpus circumstans, quo casu non tàm aduerbia localia, quàm aduerbia præsentialitatis, vel absentiæ, dici debent.

LECTIO III.

Aduersus Vbi argumenta dissoluuntur.

EX pluribus, quæ aduersus Vbi excogitarunt Argumenta *Nominales, Complexistæ,* & *Connotantes*, efficaciora adducam, & soluam.

Obijciunt primò: effectus determinatus debet esse à causa determinata, sed non potest assignari causa determinata huius vbi, ergo. Minor probatur, quia in hoc instanti A. producitur hoc Vbi, quo corpus locatum fit formaliter præsens huic loco extrinseco, sed tale Vbi non potest produci à Corpore locato, quia est indifferens ad coexistendum potiùs huic spatio, & loco extrinseco, quàm alteri, sed neque potest produci à potentia loco motiua, quia hæc similiter est indifferens ad producendum, siuè hoc, siuè illud Vbi; neque potest produci à loco extrinseco, qui æquè est indifferens ad locandum, siuè hoc, siuè illud corpus, ergo

ergo huius Vbi non potest assignari causa determinata.

Respondeo: hoc argumentum vim habere in eorum sententia, qui putant, causas non esse ex sui natura determinatas ad producendum hunc potius numero effectum, quàm alium, sed potiùs esse indifferentes, & indeterminatas ad quemlibet producendum ex pluribus, quos possunt producere, donec accipiat determinationem à causa prima; quare auctores huius sententiæ tenentur respondere facto argumento, corpus locatum, seu potentiam loco motiuam determinari à Deo ad producendum potiùs hoc vbi, quàm aliud.

Cohærenter ad mea principia dico; potentiam loco motiuam de sui natura esse determinatam in hoc instanti A. & relatiuè ad hunc locum extrinsecum, ad producendum hanc potiùs vbicationem, quàm aliam, sicuti enim ignis, verbi gratia, est de sua natura determinatus ad producendum, hic, & nunc, hunc potiùs numero calorem, quàm alium; ità & potentia loco motiua est de sui natura determinata ad producendum potius hoc vbi, quàm aliud in hoc instanti, & relatiuè ad hunc locum extrinsecum.

Objiciunt secundò: Priùs corpus est in loco, quàm habeat vbi, ergo corpus non constituitur formaliter in loco per vbi; consequentia est plana. Antecedens verò probatur quia, vbi producitur à corpore, ergo iam corpus debet esse approximatum; nam ex dictis *Disp.2. Lect.6.* Approximatio est conditio necessariò requisita ad ad operandum, sed corpus esse approximatum nihil est aliud, quàm approximatum loco, ergò iam corpus præsupponitur in loco.

Respondeo. Corpus non debere esse approximatum loco, vt producat vbi, neque enim vbi recipitur in loco, tanquam in subiecto, imò potiùs, quia vbi recipitur in corpore ipso, à quo proproducitur, solum sequitur, ipsum corpus debere esse sibimet ipsi approximatum, & propinquum, vt reuerà est, nihil est sibimetipsi non appropinquatum, & propinquum.

Quando autem ponitur approximatio, tanquam conditio necessariò requisita ad operandum, talis approximatio debet esse inter Agens, & subiectum, seù passum, non inter agens, & effectum, aut aliquid aliud.

Dices; non potest vlla actio procedere à corpore non locato; quidquid enim operatur, debet esse in loco, ergo iam in aliquo priori præsupponitur corpus locatum, antequam producat per sui actionem Vbi, ergo non est necesse, vt producat Vbi, ad hoc, vt

loco-

locetur,& constituatur formaliter in loco.

Respondeo. Corpus productiuum Vbi præsupponi constitutum in loco per Vbi productum ab eo, qui primò produxi tale corpus, Deindè quando tale corpus se mouet, & acquirit alium locum extrinsecum, producit aliud Vbi, quo se constituit præsens loco, quem acquirit. Requiritur ergo Vbi in corpore iam locato, non vt se locet in loco, in quo iam præsupponitur existere, sed vt se locet in alio loco, cui fit de nouo præsens, quandò se mouet localiter.

Replicabis. Agens, quod primò producit corpus locatum, simul Corpus produxit, & locauit, ergo per ipsam productionem constituit corpus in loco, & non per Vbi, Deindè illa causa, quæ corpus iam locatum conseruat, conseruatio constituit formaliter in loco, itàut ipsa actio conseruatiua sit ratio formalis constituendi corpus in loco, ergo non requiritur Vbi. Confirmatur, quia non repugnat ponere actionem productiuam, vel etiam conseruatiuam, quæ sit essentialiter affixa alicui loco, ergo per talem actionem potest optimè intelligi constitutum formaliter Corpus in loco.

Sed contra est quia; Corpus quòad primò produci, & conseruari, est independens à loco, vndè non desunt Philosophi, qui probabiliter defendunt, posse esse Corpus nullibi: sit ergo Corpus aliquod nullibi, iam conseruabitur tale corpus independenter à loco, ergo per conseruationem non constituitur corpus formaliter in loco, & si potest conseruari nullibi, potest etiam nullibi, primò produci, ergo prima productio non est constitutiua corporis in loco.

Prætereà prima productio, & conseruatio non habent pro sui termino locum, adæquatè enim terminantur à re producta, ergò merè gratis finguntur, quòd sint affixæ alicui loco, aut quod rem productam essentialiter, seù formaliter constituant in loco.

Obijcies tertiò: non datur modus peculiaris essendi sub quantitate, & qualitate, ergo non debet dari peculiaris modus essendi in loco, & consequenter non debet dari hoc vbi.

Confirmatur, quia corpus constituitur in loco formaliter per quantitatem, cuius proprietas, vel ratio formalis est, extreitas partium, ergo non constituitur corpus in loco per vbi.

Respondeo negando antecedens, quia datur peculiaris vnio, & receptio quantitatis, & qualitatis in subiecto, quod per quanti-

tatem,

tâtem, & qualitatem afficitur. Ad confirmationem dico, per quantitatem formaliter corpus constitui in aliquo loco indeterminatè siuè hoc, siuè illo, sed per vbi formaliter constitui determinatè in hoc potiùs loco, quàm in alio.

Obijcies quartò: *ex Arist. 8. Phys. t. 59. minimè motuum id, quod mouetur, dum fertur à substantia discedit, secundùm enim solam nihil mutatur abesse, vt cùm quid, alteratur, quale; cùm augetur, & diminuitur quantum.* ergo per motum localem intrinsecè non mutatur subiectum recipiendo hoc vbi.

Respondeo. Per motum localem non ità intrinsecè mutari subiectum, sicuti mutatur per alterationem, & per augmentationem, quia per alterationem acquiritur, qualitatis, per augmentationem acquiritur quantitas, quæ vtraque est res, non modus; per lationem verò, & motum localem acquiritur vbi, quod non est res, sed rei modus. Prætereà per alterationem, & per augmentationem corpus totaliter mutatur, quia proximè disponitur ad mutationem substantialem, ad quam, vel non disponitur, vel valdè remotè disponitur per motum localem.

LECTIO IV.

Aliæ quæstiones de vbi resoluuntur.

PRima quæstio esse solet. An vbi sit res, vel modus; hanc quæstionem nullum mouisse, asserit *Arriaga*, vt eius se prodat auctorem, & inuentorem; sed meo quidem iudicio non est ità, *Suarez enim in Met. disp. 52. sect. 1.* refert sententiam non distinguentem vbi à loco intrinseco, & locus intrinsecus est res, non modus: Prætereà *Scotus* putauit vbi, esse relationem extrinsecus aduenientem, at relatio extrinsecus aduemens distinguitur à modo relationis prædicamentalis per *Scotum*, est ergo vbi, res, & non modus in Sententia *Scoti*. Aliqui, nomine vbi, intelligebant spatium, seù interuallum, ita refert *Suarez loco cit. num. 9.* & per spatium intelligebant aliqui corpus indiuisibile, alij quantitatem, alij quandam vacuitatem capacem corporis, sed neque corpus, neque quantitas est modus, at est potius res. Vacuitas verò, si res non est, neque modus est; fuerunt ergo plures antè *Arriagam* qui vbi non modum, sed rem esse existima-

ſtimarunt: & conſequenter quæſtio illa antè illum ab alijs eſt mota, & reſoluta. Sententia communis ſupponit potiùs, quàm probat, vbi eſſe modũ non rem, eſſe accidens modale, non reale.

Arriaga hic diſp.14.ſect.2. ſubſect.7. defendit. Vbi non eſſe modum, ſed rem; non eſſe accidens modale, ſed reale.

Concluſio mea eſt. Vbi non eſt res, ſed modus.

Probatur quia. Vbi eſſe modum, eſt communis ſententia; vt vel ipſe *Arriaga* vltrò concedit, ſed à communi ſententia non eſt recedendum, niſi ſolidum aliquod argumentum ad id nos cogat, quod in preſenti non eſt aſſignare, vt ex ſolutione facili eorum, quę obijciuntur, mox patebit, ergo.

Probatur ſecundò, quia modus ex *Arriaga diſp.1.Met.ſect.1.* eſt entitas illa, quæ ità per ſuam eſſentiam actuat ſubiectum, vt ab illo nec diuinitus ſeparari queat, ſed ità ſe habet vbi, neque enim eſt aſſignare vbi ſinè ſuo ſubiecto, ſicuti nec poſſunt eſſe vnio, nec actio, nec relatio prædicamentalis ſinè ſuis ſubiectis, quæ propterea eſſe entitates modales, communiter aſſeruntur; ergo verè vbi eſt modus, & non res.

Dices primò, non eſt maior ratio, cur albedo, nigredo, actus videndi, & amandi ſint accidentia realia, & non vbi; ergo etiam vbi eſt accidens reale.

Reſpondeo primò: retorquendo Argumentum, non eſt ratio, cur albedo, nigredo, actus videndi, & amandi, ſint entia realia, & non ſint entia realia vnio, & actio, ſed vnio, & actio in communi ſententia, quam etiam defendit *Arriaga*, non ſunt accidentia realia, ergo neque modus vbi eſt accidens reale.

Reſpondeo ſecundò directè ad Argumentum; albedinem, nigredinem, actus videndi, & amandi eſſe entitates ſeparabiles ſaltem diuinitùs à ſuis ſubiectis, non ſic vbi; Verum quidem eſt, quòd quia actus videndi, & amandi ſunt actus vitales, ſi ponerentur in extrinſeco ſubiecto, putà in lapide, verbi gratia, lapis non diceretur videre, nec amare, quia videre, & amare ſupponunt vitale principium, quale non eſt lapis.

Dices ſecundò: poteſt eſſe vbi ſinè ſubiecto, cuius eſt vbi, imò & ſinè vllo ſubiecto diuinitùs, & per abſolutam Dei potentiam, ergo eſt res, & non modus. Antecedens probatur, quia actus amoris, & viſio poſſunt diuinitùs, & per abſolutam Dei potentiam eſſe ſinè proprio ſubiecto, ſinè Petro, verbi gratia, à quo ſunt eliciti, ergo etiam vbi poteſt diuinitus ſeparari à corpore locato, ſeù ſubiecto.

Reſpon-

Respõdeo: negando antecedens, nàm si valeret paritas ab actu visionis ad Vbi, valeret etiam ab actu visionis ad vnionem, & actionem, imò & ad omnem alium modum, & sic omnes modi deberent negari; Dicendum est ergo, quòd quia Vbi est essentialiter affixum suo subiecto, non potest ab illo nec diuinitus separari, seù vt alij loquuntur, modum quemcumque nec diuinitus posse à subiecto separari, quia eius essentia est actualis inhærentia in subiecto. Hinc pro solutione aliorum argumentorum, si quæ forte obijcientur, insistendum semper est, ijs etiam euinci, vnionem, actionem non esse modos; nec vllum alium posse modum assignari, & defendi.

Quæstio secunda solet esse; an in vna re plura, & tot sint admittenda Vbi, quot sunt entitates; nam verbi gratia, in composito physico adsunt substantia, & accidentia. Substantia alia est materia, alia est forma; rursus accidentia sunt plura, & plura in quolibet composito; quæritur, an tot sint Vbi, quot sunt huiusmodi entitates in composito.

Prima sententia defendit, tot esse Vbi in qualibet re, quot sũt entitates eiusdem rei; Ità *Suarez disp 51 Met. sect. 5. Hurtadus disput. 14. phys. sect. 4. le Reès disp. 5 phys. art 4. §. vlt. Ouied. Contr. 15. punct. 15. vbi nu. 6* pro hac sententia citat *Arriagam. Cabr. hic disp. 2. dub. 3. Val. 3. p. d. 6. q. 4. p 1.*

Altera sententia defendit, in vna re sufficere vnicam præsentiam, qua substantia, Quantitas, & reliqua omnia accidentia, seù modi eiusdem rei vbicentur. Ità *Vasq. tom. 1. in. 3. p. disp. 199. nu. 29. Albertinus de Prædicam Quantit. disput. vn. q. 6. Rubius de loco tract. 6. q. 5. Ioannes de Sancto Thoma hic qu. 16. q. a. 2. Auersa tom Phil. q. 28. sect.* admittit tot præsentias, quot sunt entitates; vel vnam admittit præsentiam, variabilem tamen ad variationem cuiuslibet illarum.

Conclusio sit. Quælibet entitas est de se capax distinctæ præsentiæ, sed de facto, & attenta natura rei, vna datur præsentia in qualibet re; variabilis tamen ad variationem cuiuslibet entitatis.

Prima pars Conclusionis patet, quia quælibet actio est de se entitas diuersa, & ponibilis à Deo in diuerso loco extrinseco, ergo quælibet est capax diuersæ præsentiæ, per quam in diuerso loco constituatur.

Secunda pars probatur quia: verè non sunt multiplicanda entia sine necessitate, sed vnica sufficit præsentia pro omnibus entitatibus vnius, eiusdemque rei; ergo. Minor probatur, quia suffi-

cit vna quantitas ad quantificandas omnes entitates vnius, eiuſdemque rei, vna ſufficit vnio ad vniendas ambas partes, ergo ſufficit vnum Vbi ad vbicandas omnes entitates vnius, eiuſdemque rei.

Denique tertia pars etiam facilè probatur: quia præſentia, & vbicatio eſt eſſentialiter ſuus effectus formalis, ergo ſi hic effectus varietur, variabitur vbicatio, ſed ablata, vel de nouo poſita qualibet entitate, variatur effectus formalis vbicationis, quia talis vbicatio, vel deſinit vbicare eam entitatem, quàm anteà vbicabat, vel incipit de nouo vbicare eam entitatem, quàm anteà non vbicabat, ergo iam variatur eius effectus formalis.

Dices quantitatē non variari, quamuis vel deſinat, vel de nouo incipiat entitatem aliquam quantificare, quia quantitas eſt accidens reale, & ideò non habent ſuum eſſe ita reſtrictum, & limitatum, vt ſtatim varietur, quando deſinit, vel incipit de nouo aliquam entitatem quantificare, ſicuti nec variatur Anima rationalis, quando aliquas partes deſinit, vel incipit de nouo informare, at vbicatio eſt modus, & entitas minima, ideò non poteſt admittere variationem in ſuo effectu formali, abſque eo quòd ipſa varietur, & mutetur; cum quo tamen ſtat, quòd res vbicata non dicatur mutare locum, quia non mutat locum extrinſecum, quamuis mutet præſentiam.

Dices primò. Per quantitatem Anima rationalis non extenditur, ergo per vbi corporis locati non vbicatur.

Reſpondeo. Animam rationalem per quantitatem non extēdi, quia eſt incapax extenſionis, & non eſt incapax vbicationis; quamuis vbicatio corporea ſit, & materialis, ſicuti neque eſt incapax vnionis cęteroqui materialis, & corporeæ.

Dices ſecundò: quando video albedinem in hoc loco, verbi gratia, non video nudam entitatem albedinis, ſed etiam eius præſentiam, ſed non video præſentiam quantitatis, quia cum quantitas viſibilis non ſit, nec eius præſentia eſt viſibilis, ergo video præſentiam propriam albedinis, ergo iam ſunt diſtinctæ præſentiæ.

Reſpondeo: videri pręſentiam albedinis, quæ communis eſt non ſolum albedini & quantitati ſed etiam alijs accidentibus, præſentia enim iſta non eſt propria quantitatis, ſicuti nec eſt propria albedinis, ſed eſt communis omnibus entitatibus, quæ in vna, eademque re reperiuntur.

Dices tertiò: ſi Deus ſepararet quantitatem à ſubſtantia, remaneret

neret substantia cùm sua præsentia, ergo distincta præsentia est in quantitate, & in substantia.

Respondeo facta tali separatione de nouo produci distinctam præsentiam, vel in quantitate, vel in substantia, in tantum enim de facto, vnius, eiusdéque rei vna est præsentia, quia omnes eius entitates supponuntur esse vnitæ in eodem supposito; dissoluta igitur hac vnione, quælibet entitas, sicuti est capax propriæ, & distinctæ præsentiæ, ità & de facto habebit propriam, & distinctam præsentiam.

Quæstio tertia solet esse. An Vbi pendeat à loco externo, seù corpore circunscribente.

Respondeo ex dictis iam in quarto Argumento, quo probauimus, dari Vbi distinctum à corpore locato, & loco, non dependere hoc vbi à loco externo; nàm *Aristoteles hic t* 1. docet, quidquid est, esse alicubi, ergo iam supremum Cœlum est alicubi, sed non est in loco, ergo vbi non pendet à loco. Confirmatur, quia detineat Angelus lapidem in medio aeris, & tunc Deus annihilet aerem vndequaquè, lapis non amittet suum Vbi, ergo. Minor probatur, quia, non est maior ratio, cur dicatur lapis amittere Vbi, & non amittere reliquas formas accidentales, tùm quia sequeretur, illum lapidem existere nullibi, quod esse impossibile, mox ostendam.

Denique quia, in Vacuo potest fieri motus, sed terminus talis motus est Vbi, ergo iam datur Vbi sinè loco externo.

Verum quidem est, quòd Vbi habet pro sùi effectu secundario, constituere corpus præsens alicui loco externo, & superficiario, qui effectus secundarius, sicuti est relatiuus, ità est separabilis ab effectu primario absoluto eiusdem Vbi, qui est, constituere formaliter rem vbicatam præsentem hic formaliter.

Dices; Vbi ex genere suo est nexus, & vnio, sed vnio est duorum vnio, nexus est duorum nexus, ergo vbi est nexus duorum, ergo vnit rem locatam, & vbicatam, non nisi loco externo, ergo.

Respondeo. Vbi vnire, & facere rem vbicatam præsentem alteri, non quidem loco externo, aut superficiei vltimæ, sed vel loco externo, vel rei spirituali, vel Deo, si enim aliqua creatura separaretur ab omni loco extrinseco, adhùc talis creatura esset alicubi, & præsens esset Deo.

Quæstio quarta solet esse. An possit aliqua creatura existere, & esse nullibi saltem de absoluta Dei potentia.

Respondetur negatiuè. Ratio est, quia implicat intelligere, rem

esse, & esse nunquam, ergo etiam implicat intelligere, rem esse, & esse nullibi. Confirmatur, quia sicuti eo ipso, quòd res existit, coexistit alicui parti virtuali Diuinæ Aeternitatis, sic eo ipso, quòd res existit, coexistit alicui parti virtuali Diuinæ Immensitatis, sicuti enim Aeternitas continet virtualiter omnia tempora, itá Immensitas continet virtualiter omnia loca, & omnes vbicationes.

Dices. Vbi distinguitur modaliter à suo subiecto, ergo potest subiectum Vbi existere sine Vbi.

Respondeo: distinguendo consequens; potest existere sinè vbi, hoc vel illo determinatè, concedo consequentiam: potest existere sinè omne vbi, nego consequentiam; nàm & materia prima potest esse sinè forma hac, vel illa, non tamen sinè omni forma, saltem naturaliter in sententia communi, & etiam supernaturaliter in sententia Thomistarum: actio non potest esse sine omni termino, licèt possit esse sine hoc, vel illo termino.

Quæstio quinta solet esse; Quotuplex sit Vbi?

Respondeo primò diuidi Vbi; itá vt aliud sit vbi permanens, & aliud sit vbi fluens. Vbi fluens, seù vbi successiuum est vbi, & præsentia rei successiuæ, vt motus. Vbi permanens, est vbi & præsentia rei permanentis, & stantis; Per vbi fluens res coexistit loco maiori se; per vbi permanens res coexistit loco sibi æquali, vt fusius infrà explicabimus *disp*. 5 *sect*. 4.

Secundo diuidi vbi, itàut aliud sit vbi definitiuum, & aliud sit vbi circunscriptiuum. Vbi definitiuum, est id, vi cuius res carens extensione locali est in loco inextensè; quatenùs tota est in toto loco, & tota in qualibet parte loci, ità Angelus totus est in tota hac Aula, & totus in qualibet parte aulæ; Anima rationalis tota est in toto corpore, & tota in qualibet parte corporis; Corpus Christi Domini Sacramentatum, totum est in tota Hostia, & totum in qualibet parte Hostiæ. Vbi verò circunscriptiuum est id, ratione cuius corpus est in loco extensè, & per partes, quatenùs totum est in toto loco, & pars eius in parte loci. Denique datur vbi Immensum, quod est proprium Dei omnia loca actualia, & possibilia adimplentis, iuxtà illud Scripturæ; *Cœlum, & terram ego impleo, Hierem. c. 23.*

LEC-

LECTIO V.

Penetratio Corporum.

DVplex quæſtio hic eſt examinanda. Prima eſt, an naturaliter dari poſſit penetratio corporum. Secunda eſt, an ſupernaturaliter, & de abſoluta potentia dari poſſit Corporum penetratio.

Quòad primam Quæſtionem.

Concluſio eſt. De facto non datur, nec poteſt naturaliter dari penetratio Corporum: Ità *Communis ſententia* manifeſtis experientijs comprobata.

Contrà paucos quoſdam. *Alex. in opuſc. de Mixtione. Fernelium lib. 2. ſuæ Phyſiologiæ c. vlt. Petrum Ioan. Prouenzalem Quodlib. 3. q. 7.*

Probatur Concluſio primò. Auctoritate *Ariſt. hic t. 8. non eſt poſſibilis penetratio dimenſionum.*

Probatur ſecundò experientia, qua patet, vnum corpus non poſſe occupatum locum ab altero, quamuis molli, & fluido, occupare, niſi alterum recedat, ſic quamuis malleus in incudem validiſſimè impingat, non illam penetrat, ſed ſtatim reſilit; ignis ex puluere pyrio excitatus, & intrà tormenta bellica incluſus, niſi aliundè habeat exitum, tormenta bellica diſrumpit, non penetrat, quamuis magnus ſit eius impetus, magna vis, & actiuitas, quia nimirum natura penetrationem non patitur.

Probatur tertiò ratione à priori quia. Quantitatis eſſentia, vel ſaltem proprietas eſt impenetrabilitas, ergo nequit vnum corpus cum alio naturaliter penetrari.

Hæc ratio mihi non videtur efficax, nam eſto impenetrabilitas ſit ratio formalis quantitatis, at impenetratio actualis eſt eius accidens, atque adeò benè poteſt à corpore quanto tolli, & abeſſe impenetratio; quando ergo duo corpora ſe penetrarent, adhùc eſſent impenetrabilia, ſeù exigerent, ſe non penetrare, ſicuti quando homo non ridet, adhùc tamen riſibilis eſt. Imò ſicuti riſus etiam naturaliter poteſt, non eſſe in homine, ità impenetratio poteſt etiam naturaliter non eſſe in corpore.

Reſpondebis, quòd impenetratio in quantitate non ita ſe ha-

bet, vt risus in homine, non enim omne accidens est naturaliter separabile à subiecto, albedo enim à niue, nigredo à Coruo separabilis non est, & tamen albedo respectu huius, nigredo respectu Corui, est accidens, impenetratio ergo tale accidens est, vt naturaliter à quanto nequeat separari: idque probatur pluribus experientijs mox adductis.

Bene; sed iam tota ratio, cur naturaliter detur impenetratio, est experientia, ergo nulla alia ratio est afferenda, presertim cùm valdè solemne, & singulare, sit *Aristotelis Axioma* 8. *Physic. c.3. t.26. eorum quærere rationem, quæ melius habemus, quàm si rationis indigeremus, hominis est profectò, malè, id, quod est melius, & id, quod est deterius, id quod est credibile, & id, quod non est credibile, principium denique, & non principium, discernentis*, & sanè experientia certior, & firmior est quacunque ratione.

Sed neqne experientiæ ipsæ videntur Conclusionem probare efficaciter, quia adducuntur plures aliæ experientiæ in contrarium; Sunt autem: Vas plenum cinere, tantundem aquæ recipit, ac si fuisset vacuum, similiter vas ad summum vsque aqua plenum, adhùc plures nummos aureos recipit absquè eo, quòd effundatur aqua, que sanè contingere non possunt sinè penetratione. Denique alimentum recipitur, & diffunditur per omnes partes viuentis, quæ cum supponantur repletæ alijs corporibus, non potest non dari penetratio: In ferro ignito existit ignis penetratus simùl cùm ferro; & pannus aqua imbuitur non sinè penetratione, ergo.

Respondebis ad has, & similes experientias; vel ad aduentum alterius corporis, corpus præexistens condensari, & minorem locum occupare, relinquendo alias partes loci occupandas à corpore de nouo aduenienté, vel corpus de nouo aduenient se se per poros, & meatus præexistentis corporis insinuare.

Sed contrà est quia; hac responsione posset vti, *Durandus*, qui, vt infrà videbimus, negat, possibilem esse penetrationem etiam supernaturaliter, ad dissoluendà argumenta, quibus probatur, contingisse aliquando penetrationem supernaturaliter, ea autem sunt, Christum Dominum exijsse ex vtero Virginis illibata eius virginitate, exijsse è clauso sepulchro; intrasse ad discipulos ianuis clausis, & Cœlos penetrasse posset dici à *Durando*, quòd cùm corpora porosa sint, & pluribus meatibus repleta, Corpus Christi exijsse ex vtero Virginis, & è sepulchro

per

per poros, & meatus; similiter eodem modo cœlos penetrasse; & clausis ianuis ad Discipulos intrasse; sanè hæc responsio, si asserretur à *Durando*, difficile posset impugnari, aut ad minus posset difficilius impugnari, quàm aliæ ab ipso, adductæ, vt mox patebit ex earum minori probabilitate. Quare ex his colligo, non multùm esse fidendum, nec rationi allatæ, nec experientijs, quibus solum probatur, non posse dari penetrationem inter quædam corpora magis dura, & impervia, vt sunt Incus, & ænea tormenta, & de his similibus dimensionibus, seù etiam corporibus intelligenda sunt supracitata *Aristotelis* verba.

Standum est ergo pro Conclusione posita, quia est communis scholasticorum Doctorum, & nobilium Philosophorum sententia.

Quòad secundam Quæstionem.

Conclusio: supernaturaliter possibilis est corporum penetratio.

Ità est *communis sententia* Philosophorum, Theologorum omnium, vno excepto *Durando in* 4.*d*.44.*qu*.6.qui vtrumque problematicè defendit; *Durando* adhæret *Palud. eadem dist. qu.3.art.3.*

Probatùr conclusio primò, quia in hoc nulla apparet repugnantia, aut implicantia contradictionis, ergo absolutæ, & supernaturali Dei potentiæ non est denegandum; imò non solum duo, sed & plura, & omnia corpora per Diuinam Omnipotentiam ad vnum locum cogi possunt, licèt enim id magnum quid nobis esse videatur, non tamen est impossibile Omnipotenti, *qui valet facere supra, quam petimus, & intelligimus, D. Augustinus* 10. *Confess.c* 30.*in fine.*

Probatur secundò:quia de facto habemus fuisse factam supernaturaliter penetrationem, nam Christus Dominus clauso exijt vtero Virginis; clauso resurrexit sepulchro. Ad Discipulos intrauit ianuis clausis, denique Cælum ascendens, cœlos penetrauit, non disrupit.

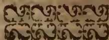
Respondet *Durand.* Christum intrasse ad discipulos per fenestras apertas, vel per ianuas ipsas velocissimè apertas, & iterum clausas discipulis non aduertentibus, vel per rimulam in ianuis repertam: aut denique per caminum. Item in egressione ex vtero Virginis partes fuisse dilatatas, sed non reseratas, & in clauso sepulchro fuisse foramen, per quod gloriosum Christi Corpus facilè potuit transire, quia quà gloriosum, agile erat, &

valdè subtile. Has responsiones non impugno, quia patet de se earum absurditas.

Melius, & probabilius respondere potuisset *Durandus*, vt se ab omnibus hisce argumentis breuiter expediret, Christum Dominum per poros, & meatus vteri virginalis, & sepulchri exijsse, ingressum ad discipulos, & penetrasse Cœlos se se per poros, & meatus insinuando: aut etiam secundò *Durandus* potuisset respondere; Corpus Christi in hisce casibus, caruisse præsentia circunscriptiua, & miraculosè habuisse præsentiam definitiuam, cui non repugnat, se penetrare cum alia præsentia definitiua, vt patet in duobus Angelis occupantibus eundem locum, & in partibus Corporis Christi Domini Sacramentati; imò nec presentiæ definitiuæ repugnat se penetrare cum alia præsentia circunscriptiua, vt patet in Angelo occupante idem spatium, quòd occupat corpus, & in Corpore Christi Domini Sacramentato, quod occupat locum occupatum à quantitate panis.

Sed licèt prima responsio probabilior, & magis philosophica videatur, quàm illa *Durandi*; omninò tamen reijcienda est, quia ex vna parte non repugnat penetratio corporum & ex alia parte, quia melius, & cum maiori proprietate saluantur Scripturæ testimonia, & verba, quibus asseritur, Christum Dominum clauso vtero Virginis, & clauso sepulchro exiisse, Cœlos penetrasse, & ad discipulos ianuis clausis intrasse, ità dicendum est; addito presertim, quòd talis est sensus communis Theologorum, Sanctorum Patrum, & Sacrorum expositorum; & nè plurimas recensendo Sanctorum Patrum sententias, longiùs protrahar; sufficiat vna pro cunctis sententia, *D. Augustini cit. à Le Reès hic disp.5.§. vltim.ar.5. si potuit Christus carnem suam de sepulchro producere, cur non potuit ianuis clausis ad discipulos intrare? dum audis miraculum, serua fidem, non inquirat animus rationem.*

Secunda verò responsio, quæ adduci potuisset pro *Durando*, quanti valeat, & quantæ sit probabilitatis, mox videbimus.

LEC-

LECTIO VI.

Explicatur modus, quo fit penetratio supernaturaliter.

POsito, duo corpora posse se penetrare, & esse in eodem loco de absoluta Dei potentia, insurgit alia, & tertia difficultas, seù quæstio in explicando modo, quo Deus ponit duo corpora in eodem loco, seù quid Deus auferat à corporibus, vel illis det, quando constituit in eodem loco.

Primus modus explicandi est eorum, quos suppresso nomine referunt *Scotus in 4. dist. 49. qu. 16. & D. Thomas 3. p. q. 83. a. 2.* qui volunt; duo corpora esse in vno loco supernaturaliter, quatenùs auferret Deus ab illis corpulentiam, & crassitatem, dando illis dotem subtilitatis, quam in futuro sæculo habebunt corpora gloriosa.

Sed contrà hunc modum explicandi, est, quia data dote subtilitatis corporibus gloriosis, adhùc non possunt se penetrare, nisi diuina virtute, vt omnes Theologi cùm *Scoto, & D. Thoma* locis citatis sentiunt, ergo sola dote subtilitatis collata, non possunt duo corpora se penetrare in eodem loco, nisi nouum miraculum accedat, de quo quærimus, in quo consistat, & quid det Deus, aut auferat à corporibus, quæ ponit in eodem loco.

Præthereà, impenetrabilitas, impenetratio oritur ex ipsa quantitate, ergo siuè Deus auferat corpulentiam, & concedat dotem subtilitatis, siuè non auferat, adhùc remanet explicandum, quid faciat Deus circà quantitates duorum corporum, quas ponit in eodem loco.

Secundus modus explicandi est *Palud. loco cit. & Gotfred. apud Scotum in 4. d. 49. q. 16. §. alius est intellectu.* Volunt enim duo corpora esse in eodem loco, quia Deus facit, quòd vnum corpus repleat locum, aliud non repleat locum.

Sed contrà est: quia vel aliud corpus non replet locum, quia ab illo Deus aufert quantitatem, & hoc non potest dici, quia qui ponunt, de absoluta potentia duo corpora esse in eodem loco, loquuntur, supposito remanere in ijs eandem quantitatem; vel aliud corpus non replet locum, quia est in loco definitiuè, & non circunscriptiuè; & si in hoc sensu loquantur, non

benè

benè saluant, aliud corpus non replere locum, nàm Deus implet omnia loca, licèt in ijs non sit circunscriptiuè; Corpus Christi Sacramentatum replet locum, in quo est definitiuè, & non circunscriptiuè, Angelus replet locum, in quo est, licèt sit definitiuè, & non circunscriptiuè.

Tertius modus est, *Scoti* loco vbi suprà, quem sequitur *Argentinas in 4.d 49. qu.1.art.4.* Hi volunt, duo corpora quanta non se formaliter excludere, vt se formaliter excludunt calor, & frigus, sed se excludere effectiuè, quatenus habent virtutem producendi effectus repugnantes, qui sunt replere, & occupare eundem locum; Quando ergo Deus ponit duo, vel plura corpora in eodem loco, impedit, nè illa quanta producant effectus suos, atque adeò facit, nè aliquod corpus repleat suum locum; Deus enim benè potest impedire, nè causa effectiua producat effectum suum.

Sed contrà est primò, quia *Scotus in 4.dist 1.q.5.§. ad primum*, dixerat, vnum quantum expellere aliud formaliter ab eodem loco, ergo inconsequenter loquitur, dum *qu. 36.* dicit, expellere effectiuè.

Contrà secundò quia: si vnum corpus non replet locum, ergo ablato altero corpore, locus ille esset vacuus; quod ipse *Scotus* negat *eadem qu.16.§.alij dicunt*; habet, *fatuum est dicere, locum, vbi est corpus gloriosum, esse vacuum*, ergo fatuum est dicere, vacuum esse locum, in quo est aliquod corpus, etiamsi gloriosum non sit, nàm eadem militat ratio de vtroque.

Denique contrà *Scotum* militant ea omnia, quę dicta sunt contrà *Gotfredum* suprà.

Quartus modus est *Thomistarum*, qui sequentes *D.Thomam* loco cit. docent: quòd quia in tantum duo corpora non possunt coexistere simul: in quantum tolleretur eorum distinctio, quæ distinctio pendet à Deo, tanquam à causa prima, & ab intrinsecis principijs essentialibus rei, ideò cùm ex doctrina communi certum sit, posse Deum, se solo prestare effectum suum sine concursu causæ secundæ, possunt duo corpora poni diuinitus in eodem loco, & adhùc seruare distinctionem inter se; quando ergo Deus ponit duo corpora in eodem loco, nihil aliud facit, nisi conseruare distinctionem eorum corporum in eodem loco.

Sed contrà est, quia ex positione duorum corporum in eodem loco, non tollitur eorum distinctio, sicuti non tolleretur eorum distinctio, etiam si eidem spatio temporis correspond erent; esto

tolleretur eorum distantia, neque enim res indiuiduantur per extrinsecas circunstantias loci, & temporis, sed, per intrinsecas sui heccitates, vt in methaphysicis probabimus, ergo. Imò intrinsecæ heccitates huiusmodi non possunt à Deo suppleri, quia Deus, licèt possit supplere effectus secundarum causarum efficientium, non tamen potest supplere effectus causarum formalium, neque enim ipse Deus potest esse ratio formalis intrinseca alicuius compositi, siuè physici, siuè metaphysici, vt de se patet.

Quintus modus satis communis, plausibilior, quem, alijs modis refutatis, sequuntur *Auersa qu.27. de Loco sect.5. Conimb. hic c.5.q.3. art.2.* Defendit, duo corpora non posse esse in eodem loco, quia quantitas præter effectus positiuos, & primarios, quos habet, & nos suprà enumerauimus, habet etiam hunc effectum negatiuum, & secundum, qui est exclusio alterius corporis ab eodem loco; hunc effectum negatiuum suspendit, & impedit Deus, quandò duo corpora ponit in eodem loco.

Sed contrà est, quia Deus non omnem effectum negatiuum potest suspendere, & tollere, lux enim habet pro sui effectu secundario, & negatiuo expellere tenebras, at expulsio tenebrarum, nec diuinitus impediri, aut suspendi potest, neque enim possunt esse simul lux, & tenebræ. Similiter effectus secundarius negatiuus vitæ, est expulsio formę cadauericæ, at hic effectus, quamuis negatiuus, & secundarius à Deo non potest impediri; neque enim simul esse possunt vita, & forma cadauerica, anima, & cadauer, ergo à pari non possunt esse simul quantitates duæ, vel plures, ità vt Deus suspendat negationem alterius quantitatis ab eodem loco.

Dices, in formis contrariè oppositis, videlicèt, summo calore, & summo frigore, admittit communis sentẽtia, effectũ negatiuum, & secundarium esse à Deo suspensum, & manere in eodem subiecto summum calorem, & summum frigus de absoluta potentia, ergo à pari duo corpora posse esse in eodem loco, suspendente Deo effectum negatiuum expulsionis alterius corporis ab eodem loco.

Sed contrà est quia. Calor, & frigus sunt in eodem subiecto communi, respectu cuius exercetur ille effectus negatiuus formalis expulsionis, at duo quanta non sunt in eodem loco, tanquam in subiecto, sed solum habent duas præsentias, quibus respiciunt vnum locum, vndè si vna præsentia habet pro sui effectu formali negatiuo, & secundario, quòd sit negatio alterius præsentię,

talis

talis negatio non potest tolli, aut suspendi à Deo, sicuti non potest tolli à luce negatio tenebrarum, & negatio formæ cadauericæ à forma vitali, seù ab anima, & vita, imò eadem difficultas posset vrgeri in qualitatibus contrarijs in summo, calore, & frigore, & communis ea sententia vi horum argumentorum in dubium reuocari.

Dices, quòd quando Deus ponit alterum corpus in eodem loco, in quo aliud supponitur, tribuit illi vbi simile, ac est illud, quod in alio corpore esse supponitur: & ideò illa duo corpora non se excludunt ab eodem loco, quia habent vbi similia.

Contrà est: quia quid est duo illa vbi esse similia? esto sint similia, imò esto sint eadem in specie, quia sunt vnius, eiusdemque speciei, sed non sunt eadem numero, ergo vnum vbi numericè consideratum habet pro sui effectu formali secundario negationem alterius vbi, ergo respectu eiusdem loci, non possunt esse duæ vbicationes. Quòd si vnum vbi non habet negationem alterius, quare de facto, & naturaliter duo vbi non respiciunt eundem locum, quare duo corpora non possunt esse in eodem loco?

Dices. Duo quanta posse esse in eodem loco, quia hoc dato, nulla sequitur contradictio, sicuti nec sequitur contradictio, posito calore, & frigore in eodem subiecto; at benè sequitur contradictio, positis luce, & tenebris, forma vitali, & forma cadauerica.

Sed contrà est quia; ideò positis luce, & tenebris, forma cadauerica, & forma vitali, sequitur contradictio, quia Deus non potest impedire effectum secundarium, & negatiuum, quem habet lux respectu tenebrarum, forma vitalis respectu formæ cadauericæ, & vniuersaliter, quem habet omnis forma respectu suæ propriæ priuationis, sed suspenso semel, aut à Deo semel impedito illo effectu secundario, & negatiuo, nulla iam amplius erit contradictio, aut oppositio inter lucem, & tenebras, inter vitam, & cadauer, inter formam, & propriam eius priuationem, ergo.

Sextus modus explicandi est *Francisci le Reès disp. 5. §. vlt. art. 5.* Vbi docet, quòd dum corpus existit in loco, in tantum naturæ viribus obsistit alterius corporis penetrationi, in quantum posita sua locali extensione exigit à Deo, nè concurrat ad introductionem alterius corporis in suum locum, quandiù eum retinet; quando ergo duo corpora ponuntur in eodem loco, impeditur

tur illa exigentia non quidem in actu primo, sed in actu secundo; nam illa duo corpora semper exigunt, Deum non concurrere ad introductionem alicuius tertij corporis in illum locum, eò quia semper retinent suam extensionem, ex qua oritur illa exigentia naturalis vtriusque, nè tertium aliud corpus cùm ipsis penetratiuè ponatur, quousque Deus aliter disponat, miraculosè impediat effectum talis exigentiæ, seù quousque Deus impediat, nè talis exigentia exeat in actum secundum; quo eodem modò explicat miraculum, quod facit Deus cõseruando duas qualitates contrarias in summo in eodem subiecto, & ità putat *Le Reès* demonstraste solutionem huius quęstionis non esse prorsus inexcogitabilem, vt quidem sibi persuadent.

Sed contra hunc modum explicandi adhùc est, quia lux in actu primo exigit, nè Deus ponat, & introducat tenebras in illud subiectum, in quo est lux, & tamen non potest Deus impedire in actu secundo effectum talis exigentiæ, & facere, quòd lux, & tenebræ sint simul, & in eodem subiecto, ergo neque potest impedire exigentiam in actu secundo, seù effectum exigentiæ naturalis, quam habet vnum corpus, nè cùm alio penetretur, & sint in eodem loco.

Conclusio mea est. Quando duo corpora supernaturaliter, & diuinitùs in eodem loco ponuntur, Deus aufert ab illis vbicationes circumscriptiuas, & dat illis vbicationes definitiuas.

Probatur Conclusio: quia vnum ex præcipuis, & magis efficax argumentum ad probandam possibilitatem penetrationis; imò ad probandum, eam de facto contigisse, desumitur ex eo, quia partes Corporis Christi Sacramentati diuinitus, & miraculosè sunt penetratæ, nàm in ordine ad penetrationem, ità se habent duo corpora in ordine ad vnum, & eundem locum, sicuti duæ partes Corporis in ordine ad vnam, & eãdem partem loci, sed partes corporis Christi intantum sunt penetratæ, in quantum carent extensione, & vbicatione circumscriptiua, & habent extensionem, & vbicationem definitiuam, ergo miraculum penetrationis duorum corporum in vno loco, vel duarum partium eiusdem corporis in vna parte loci consistit in eo, quòd Deus aufert vbicationem circumscriptiuam, & tribuit vbicationem definitiuam corporibus; quæ vult esse penetrata.

Probatur secundò, quia certum est, Angelos plures posse esse in vno, eodemque loco, nam & in Scripturis habemus, ex corpore vnius obsessi exijsse legionem dæmonum, & è corpore Di-

tiæ Mariæ Magdalenæ fuisse à Christo Domino eiecta septem Dæmonia, sed in tantum plures Angeli possunt esse in eodem loco, in quantum carent vbicatione circumscriptiua, & habent definitiuam; sicuti è contrà ideò de facto, & naturaliter duo quanta non possunt esse in vno loco, quia habent vbicationem circumscriptiuam, & carent definitiua, ergo id quod aufert Deus à corporibus, quæ facit esse penetrata, est vbicatio circumscriptiua,& id,quod confert,est vbicatio definitiua,

Probatur tertiò quia;ideò Deus vnum corpus ponit in duobus locis,quia dat illi nouam, & distinctam præsentiam, ergo Deus ideò ponit duo corpora in eodem loco,quia dat illis nouam, & distinctam præsentiam; nimirum dat illis præsentiam definitiuam ablata circumscriptiua.

Dices primò: non potest idem locus duo corpora sibi æqualia suscipere, nisi capacitas eius fiat maior, ergo Deus debet extendere, & ampliare capacitatem loci.

Respondeo; Antecedens esse verum de corporibus circumscriptiuè extensis, & vbicatis; non de corporibus definitiuè vbicatis,& extensis, nam corpora definitiuè vbicata se habent ad instar rerum spiritualium,& Angelorum,qui plures, & plures de facto sunt in vno, eodemque loco.

Dices secundò: si duo corpora essent in vno loco definitiuè; locus ille à neutro repleretur,atque adeò locus ille esset vacuus, vndè & posset suscipere aliud corpus, consequens videtur absurdum,ergo.

Respondeo:eum locum ab vtroque repleri definitiuè;sicuti repleretur à duobus Angelis, cùm hac sola disparitate,quòd Angeli non obsisterent,ne subintraret corpus, & illa duo corpora obsisterent,nisi Deus aliter miraculosè disponeret, quia illa corpora adhùc essent apta nata ad existendum circumscriptiuè in illo loco,non sic Angeli; ideò locus ille non deberet dici vacuus absolutè,& simpliciter,esto possit dici vacuus secundum quid, & cum addito,idest, vacuus corpore circumscriptiuè vbicato, quo etiam modo dicitur vacuus ille locus, qui à duobus, vel pluribus Angelis occuparetur.

Quæres,an corpora penetrata possent se mouere?

Respondeo negatiuè cùm *Auersa vbi suprà,& Vasq.t.3.in 3.p.d.*189. *c.*4.*&* 5. quia si se mouerent, deberent acquirere nouum aliquem locum occupatum ab alio corpore, sed non possunt locum illum acquirere, quia corpus præexistens in illo loco illis

reli-

resisteret.& impediret,nè subintrarent, ergo quòusque Deus non auferret ab illo tertio corpore vbicationem circunscriptiuam, à qua oritur illa resistentia, corpora penetrata non possunt se mouere, neque simul,neque alterum eorum. Prætereà si corpora penetrata se se mouerent, deberent acquirere præsentiam circunscriptiuam illis naturaliter debitam, ergo & deperdere definitiuam,sed hanc deperdere non possent, quia suppono,eam immediate pendere à Deo in conseruari, sicuti & dependet in primo produci,ergo.

LECTIO VII.

Replicatio Corporis in duobus, aut pluribus Locis.

VNum,& idem corpus posse esse, seù replicari de absoluta potentia in duobus,aut etiam pluribus locis, in vno circũscriptiuè,in alio,vel alijs definitiuè,aut etiam in vtroque, aut in pluribus definitiuè,seù modo Sacramentali, certum est, & vltrò admittitur à *Thomistis*, contrà quos agendum nobis est in præsenti, vt defendamus vnum, & idem corpus posse replicari de absoluta potentia, & esse in duobus,aut etiam pluribus locis circunscriptiuè. Quarè.

Conclusio sit. Vnum,& idem corpus,vnum, & idem indiuiduum,Petrus,verbi gratia, potest supernaturaliter simul esse, & replicari in duobus, aut etiam in pluribus locis: itàut in vtroque, aut etiam in pluribus existat circumscriptiuè, & modo sibi connaturali.

Ità *Bellarminus lib.3.de Sacram Euch.cap.3,Ricc.quod lib. 1.Scotus in 4.d 10.q.3.Plaza hic,Marcia hic q.7.Ruuius,Arria,Ouiedo.Conimbricenses,aliiq;Recentiores communiter: præcipuè verò Suarez tom.3.in 3.p.disp.48.sect.2.* vbi sentit hanc opinionem esse valdè consonam principijs Fidei.

Contrà *Thomistas*, quos fusè relatos habes apud *Complutenses hic d.19.q 8 §.2.*

Ex Recentioribus *cit.Vasq.tom.3.in 3 p.d.189.c.4.& Lorca in manuscriptis de Eucharistia cit.d Cabrera hic dist. 1. dub. 5.& a Ioan.de Sancto Thoma q.16.art.5.*

Dixi, circunscriptiuè, & modo sibi connaturali, quia modus

existendi definitiuè, aut etiam modus existendi Sacramentalis non est connaturalis corpori, sed supernaturalis, & indebitus, is enim proprius est, & connaturalis rei spirituali.

Probatur Conclusio primò: quia id, quod non implicat, aut contradictionis implicantiam non inuoluit Diuinæ Omnipotentię est concedendum, sed sic Corpus replicari, non implicat, vt ex solutione argumentorum patebit, ergo.

Probatur secundò Idem numero effectus potest supernaturaliter dependere à duplici causa totali in sententia *Thomistarũ*, ergo & idem corpus potest esse in duobus locis; imò & de facto Anima rationalis in omnium Sententia tota est in Capite, & tota est in pede hominis, atque adeò de facto in duobus locis reperitur, ergo saltem de absoluta potentia potest idem corpus in duobus, aut etiam pluribus locis reperiri.

Probatur tertiò. In sententia Catholica, & Thomistarum, vt est de Fide: idé numero Christi corpus est in Cœlo, & in pluribus hostijs consecratis etiam valdè distantibus, ergo si idem Corpus modo sibi supernaturali, & indebito; idest; modo definitiuo, & Sacramentali, potest esse, & de facto in pluribus locis reperitur, potest etiam de absoluta potentia idem corpus in pluribus locis reperiri modo sibi naturali, & naturaliter debito, idest, modo circunscriptiuo.

Probatur quartò pluribus apparitionibus: omnium potissima, & efficacissima ad probandum intentum, est, apparitio Christi Domini facta D. Paulo, vt habetur *Actorum 26.* quæ apparitio fuit vera, & realis, & non imaginaria, vt de alijs apparitionibus sentiunt satis probabiliter Thomistæ, sed apparitio ista Christi Domini fuit omninò vera, & realis, vt docet *D. Thomas 3. p. q. 56. art. 6.* quia aliàs D. Paulus non fuisset testis resurrectionis Christi Domini at eodem tempore Christus Dominus fuit in Cęlo, quia, vt habetur ex Scriptura, Christus Dominus semper erit in Cælo vsq; ad tempus resurrectionis vniuersalis *Actorum 3 quem oportet Cœlum suscipere vsque ad tempus resurrectionis omnium*, & ex *D. Augustino, vt refertur c. Prima Hæresis de Conser. distin. 2. donec finiatur sæculum sursum est Dominus*; ergo.

Obijcies primò ex *Io. de S. Thoma hic q. 16. art 2* Si idem corpus esset in duobus locis, eius quantitas non esset vna, sed duplex, quia discontinuaretur, nam inter corpus, vt existés Neapoli, & corpus idem, vt existens Romæ, plura alia loca intercipe-rentur, ergo non esset vna quantitas, ergo neq vnum corpus, & ex

alia

alia parte, supponitur esse vnum corpus, ergo esset vnum, & non esset vnum, quod est manifesta contradictio.

Respondeo, & vniuersaliter noto, omnia argumenta, quæ à *Thomistis* objciuntur contrà corpus bilocatum, aut in pluribus locis replicatum, posse contrà ipsos retorqueri, & instari contrà Corpus Christi Sacramentaliter vbicatum in pluribus hostijs, aut contrà Angelum in pluribus locis definitiuè replicatum.

Respondeo secundò directè, tale corpus forè omninò idem entitatiuè, esto localiter sit quodāmodo duplex, quia in duobus locis replicatum; & sanè talis corporis quantitas non discontinuaretur, neque diuideretur, sed in duplici loco poneretur, ideò neque esset duplex quantitas, sicuti neque est duplex corpus.

Obijcies secundò: si vnum corpus posset poni in pluribus locis, posset etiam poni in omnibus, atque adeò posset vbique esse, & immensum; sed hoc est absurdum, vt benè notauit *D. Augustinus epist. 3.* vbi habet, *nullum corpus posse esse vsquam* ergo. Imò est manifesta hæresis Vbiquistarum, asserentium, Humanitatem Christi ab Incarnatione semper fuisse vbique, ità *Ioannes Brentius*, & alij, vt refert *Surius in sua historia*, ergo.

Respondeo, in primis à pluribus, ijsque grauissimis Theologis satis probabiliter defendi, posse Vbiquitatem, & Immensitatem de absoluta potentia alicui Creaturæ communicari, si, scilicet, illi plures, & plures, imò & infinitæ communicarentur Vbicationes, vt ostendi *Disp. 13. Lect. 3.* Sicut enim in aliorum sententia potest communicari Creaturis æternitas, & infinitas secundum quid, ità potest communicari, & immensitas. De facto tamen immensitatem fuisse communicatam, aut Humanitati Christi Domini, aut alij creaturæ, manifesta est hæresis.

Obijcies tertiò *Matthæi vltimò*: Dixit Angelus ad mulieres, loquutus de Christo Domino; *non est hic, surrexit enim*, qui modus loquendi causalis, in tantum est verus, in quantum supponit, Christum non posse esse simul in sepulchro, & extrà Sepulchrum.

Prætereà *D. Augustinus* arguens contrà Manichæos asserentes, Christum esse in Sole, aut esse ipsum Solem, ait, *secundum præsentiam corporalem simul, & in Sole, & in Luna, & in Cruce esse, non potest*, ergo.

Respondeo, Angeli locutionem esse veram, quia procedit, & fundata est in modo naturali, & ordinario existendi vnum corpus in vno tantum loco, & similiter loqui *D. Augustinum loc.*

 cit.

cit. Manichæi enim de facto dicebant, Christum Dominum esse in Sole, vel esse Solem.

Obijcies quartò. Vnum corpus de facto, & naturaliter est in vno loco sibi adæquato, ergo non potest esse in duobus, aut pluribus sibi adæquatis, aliàs quilibet illorum locorum esset adæquatus, & non esset adęquatus, esset adæquatus, ex suppositione; non esset adæquatus, quia excederetur ab alijs, vel alijs locis, is enim est locus adęquatus, qui nec excedit, nec exceditur à locato, sicuti illud obiectum est adæquatum scientiæ, quod non excedit, neque exceditur à scientia.

Respondeo. Idem argumentum posse vrgeri de anima rationalis, quæ tota est in omnibus partibus corporis, tanquam in locis adæquatis, & in effectu dependente à duabus causis adæquatis, & totalibus.

Dico igitur, in præsenti locum dici adæquatum non in eo rigore, quo obiectum dicitur adæquatum scientiæ, sed dici adæquatum, quia de se absque alterius ope, aut concursu, est capax continere totum corpus.

Obijcies quintò. Si idem corpus esset in duobus locis, mutaretur localiter, quod enim ponitur in alio locò, mutatur localiter, seù mutatur secundum locum, ergo deserit priorem locum, mutari enim secundum locum, est transire de vno loco ad alium.

Respondeo in primis, mutationem secundum locum esse duplicem, nimirum, positiuam, & negatiuam, positiua est mutatio de loco ad locum, altera merè negatiua est mutatio de non loco ad locum; in illa quidem deseritur prior locus, in ista acquiritur nouus locus, etiamsi nullus alius deseratur.

Prætereà: quando corpus in alio loco diuinitus replicatur, Deus producit nouum vbi, per quod illud corpus alibi replicatur; verbi gratia, Petrus existens hic Neapoli, debet diuinitùs constitui, seù replicari Romæ, producit Deus in Petro, vbi Romanum, per quod Petrus constituitur formaliter præsens Romę, non deserendo tamen Neapolim, cui est præsens per aliud vbi Neapolitanum.

Obijcies sextò ex *Vasquez* si corpus esset in duobus locis replicatum, posset virtute naturali se mouere; verbi gratia, lapis tabulę superpositus ablata tabula ad centrum naturaliter descenderet, & agens liberum posset se, quocunque, vellet mouere, ergo iam naturaliter posset corpus semel replicatum, iterum, & re-

iterum replicari, hoc videtur absurdum, ergo.

Respondeo. Idem Argumentum posse instari de Angelo replicato, & de corpore Christi Domini Sacramentato, de quo certum est moueri se se ad motum specierum.

Respondeo directè huic argumento, corpus replicatum non posse virtute naturali moueri, sed nouo miraculo,& nouo Diuinæ virtutis influxu indigere, vt se posset moueri, ratio est, quia corpus replicatum, non potest moueri, nisi deperdendo præsentiam illi supernaturaliter concessam,& hanc deperdere non potest, quia hæc immediatè à solo Deo dependet, ergo tale corpus non potest se mouere, nisi de nouo Deus velit, illum moueri, & velit ab illo deperdi præsentiam diuinitùs, & supernaturaliter concessam: ad id, quod dicitur de corpore Christi, quod certum est, moueri; dico, illud moueri motu specierum, & per accidens; per se autem, & proprio motu progressiuo non potest moueri, vt docet *Auersa hic qu.27 sect.6.*

Respondent alij, vt *Franciscus Le Reès disput.5. ar.7. §.2.* tale corpus replicatum moueri, & acquirere nouas præsentias connaturaliter; nec esse absurdum, corpus semel diuinitus replicatum, posse se de nouo replicare, & acquirere de nouo plures, & plures præsentias,licèt hæc secunda, & aliæ, & aliæ replicationes non essent omninò naturales, seù connaturales,quia penderent ab illa prima replicatione supernaturali.

Sed contrà est; quia, talis motus, & talis acquisitio plurium præsentiarum de nouo,esset omninò supernaturalis,aut si mauis, esset omninò præternaturalis, ratio est, quia motus naturalis fit, quando corpus deperdit vnam præsentiam, & aliam acquirit, sed in tali casu non deperderetur vlla præsentia, imò aliæ, & aliæ acquirerentur de nouo, retentis prioribus supernaturaliter concessis, ergo verè talis motus non esset naturalis, sed vel erit dicendus supernaturalis, vel præternaturalis.

Dices; videtur omninò absurdum, quòd ingens lapis suspensus maneret in aere absque eo, quòd ad centrum vergeret, si lapis supponatur esse replicatus, & auferretur tabula, cui est suprapositus; ergo dicendum est, omninò illum lapidem descendere naturali virtute, aliàs suppone te, qui negas lapidem descensurum, illi lapidi prægrandi, & magno,& tuo experimento proba doctrinam, quam adducis.

Respondeo: lapidem illum descensurum quidem, sed non virtute naturali, nolo experimento me supponere, quia, an

Deus faciat ſtatim deſcendere illum lapidem ſuâ diuina virtute; vel non, mihi ignotum eſt, & incertum: Hæc ſunt argumenta, de quibus loquens *D. Auguſtinus 22. de Ciuit. Dei cap. 11. ait, ecce qualibus argumentis omnipotentiæ Dei humanæ contradicit infirmitas, quam poſſidet vanitas.*

LECTIO VIII.

Quæ accidentia corpori Bilocato naturaliter deberent competere.

VNa, ex præcipuis difficultatibus, quibus conantur aduerſarij Concluſionem noſtram de corporis replicatione euertere, deſumitur ex diuerſitate, & contrarietate multiplicium accidentium, quæ corpori bilocato, ſeù replicato competerent.

In hac re, vt clarè, & diſtinctè procedamus, accidentia omnia, de quibus difficultas eſſe poteſt, ſic diuido. Nam alia ſunt accidentia localia, ſeù ad locum relatiua, & alia ſunt accidentia abſoluta, & nullum dicentia reſpectum ad locum.

Accidentia localia ſunt, quæ competunt corpori, non ratione corporis, ſed ratione loci, vt eſſe ſuprà, & infrà; propè, & longè; hic moueri, alibi quieſcere: hic eſſe dexterum, alibi eſſe ſiniſtrum. Accidentia abſoluta loco ſunt, eſſe album, eſſe muſicum.

Iterum accidentia localia, alia ſunt eſſentialiter affixa loco, vt ſunt ea, quæ mox enumeraui, eſſe propè, eſſe longè, eſſe ſuprà, eſſe infrà; & alia ſunt per accidens, & merè extrinſecè dependentia à loco, quia nimirum dependent ab obiectis, vel cauſis extrinſecis neceſſariò exiſtentibus in aliquo loco, vt hic lætari, & ridere ratione obiecti excitantis riſum, alibi plangere ratione obiecti cauſantis mœrorem, triſtitiam, & lachrymas: hic percuti, & vulnerari ab inimicis hic exiſtentibus, alibi non vulnerari, nec percuti, quia alibi non ſunt inimici, & hoſtes, qui percutiant, & vulnerent.

Iterum accidentia abſoluta à loco, alia ſunt contradictoria, vel contraria, & alia ſunt diſparata. Contraria ſunt, vt amare, odio habere, aſſentiri, & diſſentiri, eſſe in peccato mortali, & eſſe in gratia, viuere, & mori, videre, & eſſe cæcum. Contradictoria ſunt, vt videre, & non videre; amare, & non amare,

assentiri, & non assentiri; hæc sunt contradictoria formalia, quia in his adest formaliter negatio, & affirmatio: contraria enim sunt contradictoria virtualia, & facilè reduci possunt ad contradictoria formalia, si explicitè, & formaliter particula negatiua non apponatur. Accidentia disparata sunt, vt album, musicum, coloratum.

Iterum hæc accidentia disparata, vel spectant ad naturale complementum corporis, vti sunt naturales rei proprietates, vel sunt pura, & mera accidentia omninò extrinseca, vt scientia, calor, albedo.

De his omnibus accidentibus sunt duæ difficultates.

Prima est, quænam accidentia debeant competere corpori replicato.

Secunda est, quænam possint, tàm naturaliter, quàm supernaturaliter corpori replicato competere, & conuenire.

Prima difficultas hac præsenti lectione examinatur.

Conclusio sit. Accidentia spectantia ad naturale complementum corporis, debent naturaliter replicari ad corporis replicationem; Similiter & accidentia, quæ non spectant ad naturale complementum, dummodo tamen sint vnita cum corpore replicato.

Ità *Vasquez 3.p.d.189.cap.4. Ruuius 4. Phys.qu.1. Nugno quæst.76.art.2. Auersa quæst.27. sect.7. §. dico Quartò. Arriaga disp.16.sect.10.*

Probatur quia: ea, quæ spectant ad naturale corporis complementum, sunt cùm illo naturaliter vnita, & connexa, ergo durante hac vnione, omnia illa accidentia debent naturaliter ad replicationem corporis replicari. Consequentia tenet quia, naturaliter vbicunque est vnio, ibi debent esse extrema vnita, vnio enim est essentialiter extremorum vnio. Similiter vbicunque est vnum extremum, debent quoque esse ea omnia, quæ sunt cùm illo vnita, si enim A. est vnitum cum B. vbicunque est A, ibi quoquè debet esse B,

Hinc Corpus Christi Domini, quando in Sacramento replicatur, replicantur omnia, quæ sunt cùm illo vnita; Sanguis, Anima, Diuinitas, quæ proptereà dicuntur esse in eo corpore ob naturalem concomitantiam, vt loquitur *Concilium Tridentinum sess 13.c.3.* Confirmatur ex *Arist.2.Top.t.24. motis nobis, mouentur omnia, quæ sunt in nobis*, ac si dixisset, replicatis nobis, replicantur naturaliter omnia, quæ sunt in nobis.

Dixi naturaliter, quia, ſicut ſupernaturaliter, & diuinitùs corpus replicatur, ità poſſet ab illo tolli vnio, quam naturaliter habet ad plura accidentia, cum quibus eſt vnitum. Hinc ſi Petrus, verbi gratia, exiſtens Neapoli replicaretur Romæ, vtrobique haberet non ſolum naturales proprietates, vt ſunt eſſe riſibile, admiratiuum, & huiuſmodi, ſed etiam vtrobique eſſet Logicus, Philoſophus, Iuriſperitus, vtrobique intelligeret, & amaret, vtrobique eſſet muſicus, & candidus.

Dices primò. Corpus Chriſti replicatum in Sacramento non retinet extenſionem localem, & tamen hæc eſt naturaliter debita corpori, ergo non omne accidens naturaliter debitum, replicatur.

Reſpondeo primò. Extenſionem illam localem non eſſe accidens à loco abſolutum, de quo eſt Concluſio: Dico ſecundò talem extenſionem ſupernaturaliter impediri per collationem præſentiæ definitiuæ.

Dices ſecundò: Humanitas eſt vnita verbo, & tamen non vbicunque eſt verbum, ibi eſt humanitas, vt patet ex damnata hæreſi Ioannis Brentij, & aliorum vbiquiſtarum, ponentium humanitatem Chriſti fuiſſe vbique ab inſtanti Incarnationis, ſicuti ipſum verbum eſt vbique.

Reſpondeo; non omnia, quæ ſunt vnita, vbi eſt vnum, ibi debere eſſe aliud connaturaliter, ſed id verificari tantùm, quando duo ſunt vnita adæquatè; ità vt vnum non magis latè pateat, quàm aliud: non verò quando duo ſunt vnita inadæquatè, ità vt vnum magis latè pateat, quàm aliud, quando enim duo ſunt vnita adæquatè, itàut vnum non magis latè pateat, quàm aliud, tunc vbi eſt vnum naturaliter, eſt aliud, vbi eſt Petrus, ibi eſt, eſſe muſicum naturaliter; vbi eſt Corpus Chriſti, ibi eſt, & Sanguis. Si verò duo ſint vnita inadæquatè, & vnum magis latè pateat, quam aliud, vti ſunt gemma, & anulus; oculus, & anima; Sol, & Cœlum, tunc non vbicunque eſt vnum, eſt & aliud; ſed in tali caſu, vbi eſt minus, ibi eſt maius, & non è contrà: & ità, vbi eſt gemma, ibi eſt anulus, vbi eſt oculus, ibi eſt anima, vbi eſt Sol, eſt Cœlum, ſed non è contrà, neque enim vbicunque eſt anulus, eſt gemma, vbicunque eſt Anima, eſt oculus, vbicunque eſt Cœlum, eſt Sol.

In caſu argumenti, Humanitas, & verbum ſunt vnita inadæquatè, & magis latè patet verbum, quàm Humanitas, ideò vbicunque eſt Humanitas, ibi eſt Verbum, ſed non vbicunque eſt

Ver-

Verbum, ibi debet esse, & Humanitas.

Conclusio: quæ naturaliter vni corpori repugnant in vno loco, non replicantur ad replicationem loci, neque possunt illi competere vtrobique. Ità *Franciscus Le Rees disp.* 5. *art.* 7. §. 3. *Arriaga disp.* 14 *sect.* 9. *Ouied. Contr. punct.* 10. §. 2.

Probatur quia Dualitas, vel etiam pluralitas loci non auget naturalem capacitatem, & virtutem corporis replicati, ergo ea, quæ illi non replicato repugnant, repugnant etiam si millies, vel in mille locis replicetur; hinc est, vt Baiulus, qui in vno loco positus non potest centum pondera portare, si poneretur esse in pluribus locis, neque posset centum illa pondera portare.

Similiter; quia Petro repugnat; in vno loco circà idem obiectum scire, & errare, ideò etiam repugnat Petro bilocato, vel pluries replicato, scire, & errare; amare, & odio habere, assentiri, & dissentiri.

Dices primò; dualitas temporis auget virtutem causæ, & corporis existentis in duplici differentia Temporis, ergo & dualitas loci eundem effectum præstabit. Consequentia tenet à paritate rationis; Antecedens probatur, quia Petrus, qui hodie pede non potest conficere triginta milliaria, potest ea conficere hodiè, & cras.

Respondeo: disparitatem esse, quia dualitas temporis non distrahit vim, & virtutem corporis, nàm eadem tota virtus Petri est hodiè, & cras; at dualitas loci, distrahit, & quodammodo diuidit virtutem causæ; virtus autem ad plures effectus distracta, & quodammodo diuisa, minor est ad singulos præstandos, minor est virtus Baiuli ad portanda simul duo onera, eo quia simul applicatur ad illa duo portanda, quàm si ad vnum portandum applicaretur hodiè, & ad aliud portandum applicaretur cras. Et vniuersaliter pluris est dualitas, vel pluralitas temporis, quàm dualitas, vel pluralitas localis, in diuerso tempore Petrus, verbi gratia, potest viuere, & mori, existere, & non existere, peccare mortaliter; & de peccatis conteri, & tamen non potest Petrus diuersis in locis existere, & non existere, viuere, & mori, peccare, & de peccato conteri, aliàs simul posset in diuersis locis damnari, & saluari, esse in Paradiso, & in Inferno, quo nihil absurdius.

Dices secundò. Diuersitas loci tollit contradictionem, vt diximus in Summulis *Lect.* 8. ergo ea, quæ vni corpori repugnant, si repliçetur in distinctis locis, non repugnabunt,

Respondeo diuersitatem loci tollere repugnantiam, quæ est in corpore ratione loci, sed non tollere repugnantiam, & contradictionem, quę competit corpori ratione corporis, & non ratione loci, sicut esse propè, & non propè, est repugnantia respectu corporis existentis in vno loco. Sed non est repugnantia respectu corporis replicati in duobus locis, quia propè, & non propè, sunt accidentia localia, & non pugnant ratione duorum locorum, at viuere, & non viuere, repugnant ratione corporis, ideò quantumuis biloçetur corpus, aut in pluribus locis replicetur, semper repugnantiam habet ad hoc, vt dicatur viuere, & non viuere, mori, & non mori, saluari, & damnari.

LECTIO IX.

Accidentia, quæ possunt competere Corpori replicato.

EX dictis superiori Lectione certò deducitur, omnia accidentia, quæ debent replicari ad replicationem corporis, posse quoque replicari, plus enim est debere replicari, quam posse replicari. Modo de alijs accidentibus, quæ non debent replicari, videndum est, an possint replicari.

Conclusio prima sit. Accidentia localia, quæ sunt, vel essentialiter affixa loco, vel aliquo modo à loco dependent, etiam de absoluta potentia non possunt replicari replicato corpore.

Ità *Auersa loco cit. Reès disp. 4. at. 8. §. 1. & est communis.*

Probatur primò. Conclusio; quia hęc accidentia, si sunt affixa essentialiter vni certo loco, sunt intransferibilia ad alium locum, non enim rerum essentiæ etiam de absoluta Dei potentia possunt mutari, ergo accidentia localia, & essentialiter affixa vni certo loco, non possunt replicari.

Probatur secundò quia: non debet priuatus doctor à communi sententia, & opinione recedere, ductus solum ex eo quia, implicantiam ipse non inuenit in ijs, quæ ad Diuinam spectant Omnipotentiam; nam licèt ipse in eo, quod asserit, implicantiam non agnoscat, indè non valet inferre, ergo implicantia non est, quia fortasse est, & ipsum latet, nam, vt benè habet *Arist. 8. Top. 3. nihil prohibet alicui videri, quæ, non sunt magis, quàm verat* Quando verò plures Doctorçs in eo çonueniunt, vt implicantiam

tiam in aliqua conclusione non agnoscant. tunc possumus tutò eam conclusionem sustinere, difficilius est enim plures errare, quam vnum: in hanc rem accipe prudens monitum *Arist.* 1. *Top. c.* 8. *non est ponendum id, quod est contrarium multorum opinionibus* & 8. *Top.* 2. *Inopinabilem positionem cauendum est, sustinere.*

Probatur tertiò: Conclusio quia si vbi Neapolitanum transferretur Romam, ibi non posset exercere suum effectum formalem, à quo quia realiter non distinguitur, iam transferretur; probatur sequela quia, vbi Neapolitanum Romæ non posset subiectum à se vbicatum Neapoli, vbicare Romæ, quia Roma non esset Neapolis, imò Neapolis longè distaret à Roma, vti de facto distat, non ergo vbi Neapolitanum posset constituere Petrum, verbi gratia, præsentem Neapoli, si tale vbi esset Romæ, & Romæ non esset Neapolis.

Respondebis. Vbi esse essentialiter affixum vni loco, non tollit, quominus possit ad alium locum trasferri, & esse alibi accidentaliter, non enim repugnat essentialiter tale, fieri accidentaliter oppositum, sic albedo essentialiter alba, potest fieri accidentaliter nigra, & calor essentialiter calidus, potest fieri accidentaliter frigidus: calidum enim, & frigidum opponuntur contrariè, non contradictoriè; contrarietas potest supernaturaliter à Deo tolli, esto nequeat tolli contradictio.

Sed contrà est: primò, quia quod est essentialiter tale, nec accidentaliter potest fieri oppositũ, fortasse homo, qui est essentialiter rationalis, potest fieri irrationalis accidẽtaliter? Angelus, qui est essẽtialiter spiritualis, poterit supernaturaliter esse materialis accidẽtaliter? quis hoc dicat, aut sibi persuadeat? Fateor, posse supernaturaliter tolli contrarietatẽ, & oppositionẽ formarum, quam habent formæ in ordine ad subiectum, à quo mutuò se excludũt, vnde possunt esse supernaturaliter in eodem subiecto calor, & frigus in summo, at contrarietas, & oppositio, quam habent formæ in seipsis, & ratione sui, Deus non potest tollere, quia non potest confundere essentias rerum, & immutare, quo modo cõfunderet, & immutaret, si albedo esset nigra, & calor frigidus, & certè dato semel, quod albedo possit esse nigra, & calor frigidus, omnia entia præter formaliter, & explicitè contradictoria, essent vnum ens, aut esse possent vnum ens.

Contra secundò: quia si albebo potest esse accidentaliter nigra, & nigredo accidentaliter alba, ergo etiam veritas poterit esse acci-

accidentaliter falsa, & falsitas accidentaliter vera, quo nihil absurdius; Et sanè qui ità discurrunt, non minus peccant in philosophiam, quàm peccauerint olim. Antiqui, qui cum assererent omnia esse vera, etiam ea, quæ opinantur, & apparent, infert *Aristoteles*, ergo omnia erunt simul vera, & falsa; Aduersarij, vel ipsam falsitatem concedunt posse esse veram, ergo magis peccant in Philosophiam, quàm Antiqui, quos ideò benè ità redarguit, *Arist.* 4. *Met.c.*5. *Qui enim maximè possibile verum vident, hi tales opiniones habent, & talem de veritate sententiam, quomodo socordia illis non sit, qui philosophari conantur? nam quærere veritatem, non esset, nisi volucres persequi.*

Quòd verò etiam accidentia dependentia à loco accidentaliter, & extrinsecè non possint replicari; patet, quia Petrus, verbi gratia, existens Neapoli; videt mare Neapolitanum, tale mare non est Romæ, ergo si Petrus replicetur Romæ, non potest videre mare Neapolitanum, nisi fortasse Deus nouo miraculo replicet mare Neapolitanum Romæ.

Dices primò. Subsistentia etiam est modus essentialiter affixus vni naturæ, & tamen per absolutam Dei potentiam, potest terminare alienam naturam, ità tamen, vt quando terminaret alienam naturam, non desereret terminare primam illa naturam, cui dicitur esse essentialiter affixa, ergo à pari, quamuis Vbi sit modus essentialiter affixus vni certo loco, adhùc potest transferri ad alium locum, non tamen deserens priorem locum.

Respondeo. Antecedens esse verum de substantia Diuina, quæ non est aliquis modus limitatus, & finitus, sed est entitas perfectissimè infinita, ideò potest, & naturam creatam terminare; sed non verificari de subsistentia creata, quæ sicuti finita est, ità vnam naturam, terminat, nec potest etiam supernaturaliter aliam terminare.

Prætereà dato, id non implicare: adhùc lata est disparitas, quia de facto habemus subsistentiam Diuinam terminare alienam naturam, at non habemus de facto, siuè naturaliter, siuè supernaturaliter vnam vbicationem respicere diuersum spatium ab eo, ad quod est essentialiter ordinarium, & ideò non habemus vllum motiuum asserendi vbicationem extendi ad spatium, quod essentialiter non respicit, quòd tamen motiuum habemus de subsistentia Diuina.

Dices secundò: Vnio partium integralium quantitatis vnitur mate-

materiæ primæ per superadditam vnionem substantialem; Vnio ipsa substantialis connectens materiam, & formam, fit per actionem, ergo iam vnum Vbi potest vbicari per aliud Vbi.

Respondeo in primis: Vnionem partium integralium esse diuersi generis ab vnione substantiali, sicuti & ipsa vnio substantialis, est diuersi generis, & prædicamenti ab actione, per quam fit, & producitur, nō sic est vnū vbi respectu alterius, ad illud autem, quod est vltimò determinatiuum in aliquo genere non potest determinari per aliud in eodem genere, aliàs non esset vltimum in illo genere, vt in *Log. disp. 3. lect. 10.* explicauimus.

Præterea, nos habemus quantitatem, & eius partium vnionem integralem separatam à materia in Eucharistiæ Sacramento; habemus etiam vnionem in probabili sententia separatam à productione, & actione, satis enim probabiliter defenditur, vnionem posse creari, at vbi separatum à spatio est, an essentialiter affixum, adhuc non inuenimus, ideò lata est disparitas inter vbi, & vnionem.

Dices tertiò: Actus vitalis est essentialiter affixus principio vitali, & tamen de absoluta potentia potest reperiri in subiecto non vitali, nam intellectio potest poni in lapide; ergo vbi quamuis essentialiter affixum vni loco, adhùc potest ad alium locum transferri.

Respondeo. Intellectionem poni in lapide mortuo modo; neque enim per talem intellectionem lapis cognosceret, aut intelligeret, vt planum est; at vbi replicatum per aliud vbi non poneretur mortuo modo, quia adhuc deberet præstare suum effectum formalem; & vbi Neapolitanum translatum Romæ, deberet etiam prout existens Romæ, constituere Petrum Neapoli, quod est impossibile. Probatur quia, adhoc, vt vbi Neapolitanum constitueret Petrum Neapoli, dum existit Romæ, deberet tale vbi Neapolitanum, Neapolim transferre Romam, quomodo enim vbi Neapolitanum existens Romæ potest constituere Petrum Neapoli, si Romæ non existat Neapolis? sed impossibile est, quod vbi Neapolitanum transferat, & adducat secum Neapolim, ergo.

Respondebis primò. Vbi Neapolitanum existens Romę non constituere Petrum Neapoli, dum tale vbi est Romæ.

Sed contrà est quia. non potest tale vbi esse sine suo effectu formali, à quo non distinguitur, at vbi Neapolitanum habet pro suo effectu formali constituere Petrum Neapoli, ergo vbicun-

cunque sit tale vbi, debet secum ferre, & præstare suum effe-ctum formalem, quem quia secum ferre non potest, ideò benè arguitur, tale vbi esse intransferibile.

Respondebis iterum. Vbi tale constituere Petrum Neapoli, etiam si secum non transferat, & adducat Neapolim.

Sed contrà est quia. Tale vbi constituere Petrum Neapoli, est facere Petrum præsentem Neapoli, at si Neapolis supponatur esse per multa milliaria distans à Roma, non potest vbi existens Romæ facere præsentem Petrum Neapoli, quia ergò Petrus esset præsens Neapoli ex suppositione, non esset præsens, quia vt existens Romæ, longè distaret, sicuti longè distat Roma à Neapoli, ideò in trasferibile est hoc. Vbi etiam de absoluta Dei potentia, inuolueret enim implicantiam, vt probatum est.

LECTIO X.

An sit possibile Vacuum,

NOmine vacui venit locus vacuus corpore locato; quia verò de facto omnia corpora naturalia sunt arctè coniuncta adinuicem, & connexa, ideò pro certo supponitur, de facto non dari vacuum, nisi fortè nomine Vacui cum vulgo intelligas carentiam corporis crassi, & solidi, qua ratione aer, qui nos ambit, quia non vbique corporibus crassis, & solidis repletus, Vacuus dicitur.

Vacuum ergo philosophicè acceptum omninò abhorret natura, adeò vt sæpè cogantur corpora naturalia contrà propriè inclinationem moueri, vt vacuum tanquam commune malum effugiant, ascendunt enim grauia, descendunt leuia. Plures assignantur rationes, ob quas Natura Vacuum abhorreat.

Quarum prima desumitur ex inclinatione naturali, qua partes vniuersi student sui totius conseruationi, quæ non aliter meliùs obtinetur, quàm arctissima partium coniunctione, sicuti separatione, & diuisione earundem facilè labefactatur, & tollitur, cuilibet ergo corpori naturali innatus est amor vnionis, & fuga diuisionis.

Secunda ratio desumitur ex eo, quia inferiora hæc, & sublunaria à cælestibus, & supernis motibus, seù lationibus reguntur, & gubernantur, ideò debent ima summis esse connexa ad hoc,

vt per corpora intermedia transire possint, & communicari cęlestes virtutes, et influentiæ, vndè habet *Arist.* 1. *Met.* 2. *necessè est, mundum hunc inferiorem contiguum esse supernis lationibus, vt indè eius virtus regatur, & gubernetur.*

Probatur autem multis experientijs; Naturam nihil intentatum relinquere, vt vacuum vitet, & effugiat.

Prima sit. Dùm cucurbitulæ corpori admonentur, caro intumescit, quia nimirum igne extinguitur aer inclusus, vndè si caro non intumesceret, & occuparet locum ab aere relictum, iam daretur vacuum.

Secunda est: si terra effodiatur, in excauatam, & effossam terrã statim vel aer, vel aqua, aut etiam si proximus sit ignis; descendit, nè vacuum detur.

Tertia est: lagena calefacta, & postea diligenter obturata, frangitur in parte debiliori, dum aeri frigido exponitur; hinc est etiam, quòd tormenta bellica disrumpantur, si accenso intus puluere, angustius sit foramen, vel aliquo modo impeditũ, ita vt non possit statim aer subingredi, tunc, nè vacuum detur, tormenta ipsa bellica franguntur.

Quarta experientia. Lucerna turrita itá se habet, vt semper ad eius inferius foramen oleum descendat, nè detur vacuum, aer enim ambiens ab igne consumitur, vndè nisi oleum descendat, in foramine eius vacuum daretur.

Plures aliæ, & ferè innumeræ adduci possent experientiæ, sde hæ sufficiunt ad nostrum intentum.

Fateor, quòd semel dato supernaturaliter Vacuo, vt dari posse, nullus ambigit, etiam naturaliter deindè potest aliud sequi Vacuum, ità vt à natura nequeat impediri.

Probatur quia. Natura non potest, nec debet prouidere in illis casibus, quos nescit, sed natura nescit possibile vacuum de absoluta Dei potentia, ergo non debet dare vires ad euitandum vacuum, quod sequitur admisso alio vacuo supernaturaliter.

Dedit autem de facto natura ad euitandum vacuum adhærescentiam corporum, quæ adhærescentia nulla naturali virtute, aut vi tolli potest; ipsa autem adhærescentia est ipsamet quantitas resistens, quantum potest, nè locus aliquis deseratur ab vno corpore; in quem aliud corpus non subingrediatur.

Dices. Saltem Angelus potest vacuum in aliquam paruam mundi partem inducere.

Respondetur communiter negatiuè, quia virtus Angeli non supe-

superat virtutem omnium causarum naturalium, quarum prima est Deus, qui sicuti est Auctor, ita promotor est,& conseruator naturæ. Præterea ex *Paulo ad Heb.* habemus, *Angelis Deus non subiecit Orbem terræ*.

Quæres primò. Si daretur. vacuum fieret nè in eo motus in instanti.

Respondeo negatiuè, quia causa adæquata successionis motus, qui de facto est, & fit successiuè, est grauitas mobilis, distantia terminorum,& plenum superandum; at vacuo deest plenum,ergo deest peculiaris ratio integrans causam adæquatam, malum enim est ex vnico defectu.

Neque dicas Plenum, seù Medium superandum non spectare ad integrandam causam adæquatam successionis, sed merè per accidens se habere,potest enim dari motus successionis per virtutem motiuam,quæ medio,seù pleno resistitiua non sit,vt patet in Angelo, qui successiuè moueatur per medium, & plenum quamuis eius virtus motiua non sit resistitiua pleno,& medio,à quo proindè resistentiam non patitur, & tamen successiuè mouetur.

Contrà est quia. Corpus naturale essentialiter exigit habere virtutem resistitiuam pleno, & medio,ad hoc vt fieret successiuè eius motus, aliàs natura prouidisset non solum in casibus naturalibus,sed etiam miraculosis, & supernaturalibus prouidēdo modum, quo eis motus esset successiuus ablato pleno, & medio supernaturaliter.

Quæres secundò. Posset nè in Vacuo fieri motus Progressiuus?

Respondeo negatiuè, quia motus progressiuus requirit grauitationem,quæ in Vacuo non est: Probatur quia; ad motum progressiuum requiruntur duo motus, primus; adducendo per condensationem, & deducendo per rarefactionem musculos, quibus adductis perattollitur, quibus deductis, deprimitur.

Secundus motus fit impellendo pedem eleuatum in locum vlteriorem, nam si solum attollimus, & deprimimus pedes eodem in loco, nihil viæ conficimus, non progredimur, sed sistimus eodem in loco, vt patet in ea saltatione,quę ob id, Canaria dicitur,hic autem impulsus in locum vlteriorem fit per grauitatem ipsius pedis, grauitatem capitis, grauitatem humerorū, aliorumque membrorum, correspondentem, seù æquantem, & alibrantem pondus corporis, vt se stet; vndè quādo currimus

vel locum arduum aſcendimus, vel quando minorem laborem volumus ſentire, caput demittimus, quia talis grauitatio capitis meliùs impellit pedem in partem vlteriorem, vnde dato, quòd pes non adhæreſcat pauimento, poſſet quidem fieri eleuatio, & depreſſio pedum, ſed quia non fieret impulſus in vlteriorem locum defectu grauitatis, non poſſet fieri motus progreſſiuus.

LECTIO XI.

An detur ſpatium imaginarium.

QVàm certum eſt dari ſpatium reale, & locum extrinſecum, tàm incertum eſt, & omninò Controuerſum, an detur ſpatium imaginarium: Et quidem ſi nomine ſpatij imaginarij, veniat ſpatium à nobis imaginatum, atque confictum ad modum, & ſimilitudinem ſpatij, & loci realis, non eſt dubium, dari tale ſpatium, quia in libera poteſtate cuiuſque Philoſophi eſt, tale ſpatium confingere, & imaginari. At ſi nomine ſpatij veniat aliquid reale, de hoc eſt difficultas, & controuerſia.

Concluſio. Spatium imaginarium verè non datur.

Ità *Vaſq.1.p.diſp.29.cap.3.Suarez in Met.Diſp.51.ſect.1. num.9. Franciſcus Le Rees diſp.5. art.vlt. §. 1. Pererius lib. 11.c.5. Arriaga, & Ouiedus hic, vbi citat Moncæum, Faſolum, Hurtadum, & ſubdit, hanc ſententiam tam eſſe communem.*

Contrà *Albertinum t.2.diſp.vnica de Prædic. Vbi quæſt.2. Auerſam qu. 27.ſect.2. Petrum à Sancto Ioſeph in ſua Idea Theol.Spec.lib.1.cap 5. Reſolut.3. & alios paucos.*

Probatur Concluſio: quia tale ſpatium, vel eſt negatiuum quid, vel poſitiuum, certè non eſt quid poſitiuum, quia non eſt materia, neque forma, neque corpus, aliquod, aliàs non deberet dici ſpatium imaginarium, ſed omninò reale, quia poſitiuum, ſi negatiuum quid, vel eſt pura negatio, vel priuatio; non priuatio, quia priuatio eſt in ſubiecto reali apto nato ad habendam formam, cuius eſt priuatio, ſed tale ſubiectum non eſt aſſignare, ergo ſpatium imaginarium non eſt priuatio.

Sed neque eſt pura negatio, quia negatio, vel obijcitur intellectui, vel in aliquo poſitiuo fundatur, tanquam in ſubiecto, ſi ſpa-

si spatium imaginarium consisteret in negatione, prout obiectiuè in intellectu, iam tale spatium esset fictum, & chymericum; sed neque potest dici, quòd sit in aliquo subiecto fundatum, quia tale subiectum non est assignabile, ergo verè tale spatium non datur.

Respondebis, tale spatium esse capacitatem quandam, seù non repugnantiam ad posse repleri corporibus, quæ non implicant, & quæ posset Deus creare; sicuti creaturas esse possibiles, est, eas habere non repugnantiam ad existendum.

Sed contrà est, quia; posse repleri, est proprietas spatij veri, & realis, hoc enim est, quod est replebile, nihil enim replebile non est; Insto adhùc, ista capacitas est alicuius subiecti capacitas, assignent Aduersarij, quodnam sit tale subiectum?

Ad instantiam adductam de non repugnantia creaturarum, dico, per eam non repugnantiā creaturarum, explicari possibilitatem creaturarum: an benè, examinabimus in Metaphysicis. Sed dato per eam non repugnantiam benè explicari rerum possibilitates; inde sequitur, tale spatium imaginarium fore possibile, non actuale; ergo iam actu tale spatium non datur: an sit possibile, non examino in præsenti.

Denique addo, quòd licèt non repugnantia quò ad nomen videatur esse quid negatiuum, re ipsa tamen est quid positiuum, nam repugnantia est negatio, si ergo non repugnantia formaliter esset negatio, iam daretur negatio negationis, ergo non repugnantia est ens positiuum; quid ergo erit materia, an forma substantialis, vel accidentalis, an aliquod compositum, præter hæc nihil aliud est inuenire in rerum natura.

Dices primò Destructis corporibus interiectis inter Cœlum, & terram, remaneret aliquod spatium inter illa corpora, non positiuum, ergo negatiuum.

Probatur antecedens, quia ea, quæ distant, certè per aliquod interiectum spatium distant.

Respondeo. distantiam inter duo corpora formaliter haberi per reales vbicationes, materialiter haberi per interiectum corpus medium, & tertium, quod proptereà aliquando interiacet, aliquando non; destructis ergo corporibus medijs, & interiacentibus, Cœlum, & terra distarent per proprias sui vbicationes, distare enim, sicuti esse propinquum, formaliter habetur per vbicationem.

Re-

Replicabis: ab ijsdem vbicationibus habetur distantia, & approximatio, quare ergo destructis corporibus interiacentibus, Cœlum, & Terra potius dicuntur distare, quàm esse propinqua? seù quare illæ vbicationes causant potius distantiam, quàm approximationem?

Respondeo; rationem esse, quia vbicationes illæ dicunt relationem ad corpora intermedia, & ineriacentia, quæ supponuntur esse destructa, nàm ea corpora, inter quæ vel sunt, vel possunt esse corpora intermedia, & interiacentia, dicuntur distare; Ea verò, inter quæ aliud corpus non intermediat, nec potest intermediare, dicuntur præsentia, & propinqua, quare interiacentia corporum se habet merè materialiter, & tanquam conditio, sinè qua non resultat effectus formalis distantiæ.

Dices secundò: communis conceptus non potest esse falsus, sed omnes concipiunt immensa spatia, & vacuitates extrà Cœlum, ergo. Confirmatur, quia vbi nunc est mundus, antea non erat, sed poterat esse, ergo iam datur capacitas ad constituendum hunc mundum, sed talis capacitas est spatium imaginarium, quia nomine spatij imaginarij intelligitur capacitas ad continendum corpus, ergo.

Respondeo negando antecedens, neque enim conceptus communis, quia communis debet esse necessariò verus, nam, vt benè aduertit. *Arist.4.Met.c.5.t.21. verum non pluralitate, neque paucitate iudicari censere debent; Dulce ægrotis videtur amarum, quòd si omnes ægrotarent, aut infirmi essent, duo autem, vel tres sani, aut mentis compotes essent, fortè dulce deberet necessariò esse, aut dici amarum, quia sic pluribus, & ferè omnibus videretur?*

Dico prætereà: cum esse communem conceptum vulgarium hominum, non Philosophorum: aut denique communem esse conceptum de spatijs possibilibus, quia reuera possibilia sunt plura corpora extrà Cœlum, quæ sunt capacia ad continenda, & terminanda alia corpora, seu sunt locus possibilis aliorum corporum.

Ad confirmationem dico; Mundum esse modo actu extensum, & quantum, quo pacto anteà non erat, non quia modò repleat aliquam vacuitatem, seù inanitatem, quæ fuerit capax Mundi; nam Mundus non est in loco, vltima enim Mundi pars est vltimum Cœlum, quod secundum extimam sui superficiem, & partem superiorem non est in loco.

Dices tertiò. Deus communiter à Theologis dicitur esse in spatijs imaginarijs, ergò reuerà hæc spatia sunt aliquid reale.

Respondeo: non ab omnibus Theologis eam propositionem admitti, quia plures id apertè negant, vt videre est apud *Ouiedum hic Controuer.*15 *punct.*3.

Prætereà dico; Deum esse in spatijs imaginarijs, quia potest esse præsens pluribus, & pluribus corporibus à se producibilibus, & hoc absque sui vlla intrinseca mutatione, quia nihil intrinsecum acquirit de nouo, quando fit de nouo præsens alicui creaturæ, cui semper per suam immensitatem coexistit, quantum est ex parte immensitatis, ex defectu creaturæ est, quòd illi aliquando non coexistat, quia nimirum ipsa creatura non existit, & secundum quod de nouo existit creatura, incipit de nouo illi coexistere Deus per sui immensitatem.

LECTIO XII.

Temporis natura definitione, & diuisione vestigatur.

SIcuti rerum naturalium aliæ sunt permanentes, & aliæ sunt successiuæ, ità Tempus duplex est; Tempus rerum permanentium, quod solet dici tempus intrinsecum, & magis propriè, atque communius, Duratio, & aliud est tempus rerum successiuarum, putà, motus; & hoc tempus solet dici tempus extrinsecum, non quia sit ipsi motui extrinsecum, sed quia ità est intrinsecum vni motui, vt sit extrinsecum alteri motui, ità tempus, quo durat motus Cæli, est extrinsecum non respectu motus Cœlestis, sed respectu motus Rotæ, quam in hisce sublunaribus mouet figulus.

Hinc subdiuiditur tempus extrinsecum, ita vt aliud sit vniuersale, & commune, aliud particulare, & proprium. Tempus vniuersale, & commune est motus Cæli, præsertim verò motus primi mobilis, quia duratio huius motus, est mensura, & regula omnium motuum tum cælestium, tum sublunarium. Tempus verò proprium, & particulare est duratio cuiusque motus sublunaris, sæpè autem per vnum motum sublunarem mensuramus, & regulamus alium motum, sic per motum horologij mensuramus, & regulamus, exempli gratia, deambulationem, vel lectioné.

Et

Et quià omnis mensura debet esse fixa, certa, & stabilis, ideò motus primi mobilis, quia est maximè certus, firmus, vniformis, & regularis, est omnium aliorum motuum regula, & mensura, inter motus verò sublunares, ille motus, qui est alio certior, & stabilior, est mensura alterius, & regula.

Tempus ergo extrinsecum definitur ab *Arist.*4. *phys. cap.*11. *t.* 101. *Tempus est numerus motus secundum prius, posteriusque.*

Dicitur primò *numerus*, in hac definitione. Vbi nomine numeri Aristoteles intelligit mensuram; Tempus enim est mensura motus, quia per ipsum tempus cognoscimus, quantus sit, vel fuerit motus: aptè autem nomine numeri venit mensura, quia, vt docuit *Arist.*10. *Met.cap.*2.& experientia ipsa probatur; omnis mensura consistit in vnitate, aut numero, nàm per vnam quantitatem semel, aut pluries alteri applicatam cognoscimus, quanta sit altera quantitas: Est autem tempus mensura siuè actiua, siuè passiua; nàm quando per motum Cœli mensuramus motus sublunares, duratio motus Cœli est mensura actiua, duratio motuum sublunarium est mensura passiua.

Dicitur secundò, *Motus*, quià tempus primò, & per se mensurat motum, per accidens verò, & secundariò mensurat etiam quietem motui oppositam, vndè solemus dicere, rem tanto, vel tanto tempore quieuisse; Ideòque tempore etiam mensuratur res alia quæcunquè permanens, imò & quidquid ad modum, & similitudinem motus fluit, & labitur.

Dicitur tertiò in ea definitione; *secundum prius, posteriùsque*, vt denotetur successio, quæ est essentialis tempori, eius enim partes aliquæ sunt priores, aliquæ posteriores, ità vt non possint assignari duæ, nè dum plures, quæ simùl existant, & vna non sit post aliam.

Obiicies primò: ex *D. Augustino lib.*11. *confess. cap.* 23. *si cessarent Cœli lumina, & moueretur rota figuli, non esset tempus, quo metiremur eos gyros, & diceremus, aut æqualibus morulis agi, aut alias tardiùs, aliàs velociùs moueretur, alios magis diuturnos esse, alios minùs? aut cùm hoc diceremus, non & nos in tempore loqueremur, aut non essent in verbis nostris aliæ longæ syllabæ, aliæ breues, nisi quia illæ longiori tempore sonuissent, istæ breuiore?* ergo per D. Augustinum motus Cœli non est tempus. Confirmatur ex eodem in fine eiusdem capitis. *Nemo ergo mihi dicat cœlestium corporum motum esse tempo-*

ra, quia & cuiusdam voto, cùm sol stetisset, vt Victor Iosue à prælium perageret, sol stabat, sed tempus ibat; vnde & concludit. *Video igitur tempus quandam esse distensionem.*

Respondeo. D. Augustinum solum velle motum Cœli non esse tempus particulare; non verò negasse, esse tempus vniuersale. Præterea ibi Augustinus loquitur de motu Solis, & Syderum, non de motu primi Mobilis: nos motum primi mobilis dicimus esse tempus vniuersale, non motus Syderum, aliorumque Cœlorum: nam hos motus, licèt admittamus, posse dici tempus vniuersale respectu motuum sublunarium, absolutè tamen solus motus primi mobilis est tempus vniuersale, quia est mensura, & motuum Cœlestium, & motuum sublunarium.

Verum est etiam, quòd vltimo concludit *D. Augustinus*, Tempus esse distensionem quandam, quia reuerà est quantitas successiua, & successiua quędam extensio.

Obijcies secundò ex eodem *Augustino* 11. *Confes.c.*26. tempore metimur tempus, & tempore breuiore metimur longius, sicuti spatio cubiti spatium transtri, ergo tempus non est numerus, seù mensura motus.

Respondeo; non esse absurdum per vnum tempus mensurari aliud; nempè per tempus notius mensurari id, quod est ignotius, sicuti motus mensuratur motu, & per motum, seù tempus horologij mensuramus motum, & tempus ambulationis, & rursus motum horologij per alium motum magis regulatum, & notiorem, vel alterius horologij, vel alterius motus, vlterius mensuramus, & metimur.

Obijcies tertiò. Temporis nihil existit à parte rei, ergo est merum ens rationis; nàm eius præterita pars non est, sed fuit; futura erit, sed nondum est, præsens verò ità est, vt propriè esse non dicatur, quia est in fluxu, seù in transitu. Confirmatur quia: Tempus est mensura, sed mensura dependet ab anima, & ab intellectu, quia mensura est id, quo quantum cognoscimus, vndè ex *Arist* habemus notabilem textum hic, *idest*, 131. *Impossibile est tempus esse, si non sit in anima*, & ex *D. Augustino lib.cit.Confess.c.*27. *In te anime meus tempora metior, noli mihi obstrepere turbis affectionum tuarum.*

Respondeo. Tempus dependere ab anima, & intellectu, in quantum est actualis mensura; nam non possumus mensura quantum cognoscere, nisi anima, & intellectus cognoscant; at secundum rationem succeßionis est simpliciter ens reale. Vndè *Sua-*

rez disp.50. Met. sect.8. benè notat, Tempus materialiter esse extrà animam, sed formaliter compleri per animam.

Duratio permanens subdiuiditur, ità vt alia dicatur simpliciter duratio, alia dicatur Aeuum, alia denique Aeternitas.

Duratio simpliciter est rerum permanentium, & successiuarum, vt est omne corpus naturale corruptibile; Aeuum est proprium rerum ab intrinseco incorruptibilium, & quæ licèt habuerint principium, non tamen habituræ sunt finem, ità Angelus, & Anima rationalis, quæ propterea dicuntur Aeuiterna.

Denique Aeternitas est propria solius Dei, quia est duratio rei non habentis neque principium, neque finem; ideòque definitur à *Boetio 5. de Consolatione Philos. prosa 6.* definitione illa communiter recepta à reliquis Philosophis, interminabilis vitæ tota simul, & perfecta possessio.

In qua definitione dicitur primò *interminabilis vitæ*, quia Deus est viuens vita intellectuali, & caret omni termino; principio, scilicèt, & fine. Dicitur secundò *tota simul, & perfecta possessio*; quia Aeternitas non admittit prius, & posterius, sed est tota simul, & perfectè stans, vndè *D. Augustinus lib. 11. Confess. c. 11.* loquens de corde humano considerante æternitatem Dei; sic habet. *Quis tenebit illud, & figet illud, vt paululum rapiat splendorem semper stantis æternitatis, & comparet eam cũ temporibus nũquam stantibus, & videat esse incomparabile?* Et *c. 13. Anni tui nec eunt, nec veniunt, isti enim nostri, & eunt, & veniunt, vt omnes veniant. Anni tui omnes simul stant, quoniam stant, nec euntes à venientibus excluduntur; quia non transeunt.*

LECTIO XIII.

An duratio distinguatur à Re Durante.

REdit pugna cùm *Nominalibus, Complexistis, & Connotantibus*, asserentibus rem durare, & coexistere tempori reali extrinseco, nihil aliud esse, quàm complexum ex re, & differentia temporis tunc incidentis, aut rem durare esse esse rem ipsam, prout connotantem tempus extrinsecum, nonnulli ex Recentioribus, vt *Auersa 1. tom. Philos. q. 28. sect. 3. & Ouiedo Contr. 16. punct. 1. §. 2.* negant, durationem distinctam

à re durante, quamuis concessissent vbicationem distinctam à re vbicata contra *Nominales, Complexistas, & Connotantes.* Eadem mihi semper est sententia, idem semper votum, aut omnes modos admittendos, aut omnes negandos quia de omnibus modis, seù pro omnibus modis, eadem militat ratio.

Conclusio. Duratio est modus distinctus à re, quę durat, & à tempore, quo durat.

Ità *D. Thomas* 1 *p.q.*10.*art.*2. *D. Bonauentura in* 2. *d.* 2. *ar.*1.*qu.*3. *Henricus quodlib.*2.*qu.*2. *quæst.var.q.*3. *huius Conimb.*4.*phys.c.*14 *q.*2.*art.*2. vbi pro se referunt *Ricch. in* 2.*d.* 2.*art.*1.*qu.*3. *Mayron, & Argentinam, Pererium lib.*12.*c.*5. *Prop.*2. *Ruuium tract de Tempore qu* 4. *Franciscum Le Reès disp.*7.*ar.*2. *Complut.disp.*21.*qu.*3 §. *vbi referunt Iauellum qu.*10. *huius lib.Socin.*12. *Met. qu.*58. *Iulianus de Castelui in Log.disp.*8.*dub.*7.*Vasq.p.*1.*qu.*3.*art.*40. *dub.*1. *Salas tò.*1. *in* 2.*tract.*7 *disp.*1.*sect.*12. *Fonseca lib.*5.*Met.c.*13. *q* 10.*sect.* 2. *Arriaga disp.*15.*sect.*1.*subsect.*1. *vbi habent*, hanc sententiam tanquam probabiliorem opposita defendi à Recentioribus grauissimis.

Contrà *Scotum in* 2.*dist.*2.*qu.*2.*Bassolis qu.*1. *eiusd.d. Gabrielis ibid. Gregorij, & Ochami qu.* 10. *Masium in præsenti c.*12. *sect.*4. *Suarez t.* 2. *Met.disp.*50.*sect.*1.*nu.*5.*Ouied.disp.* 16.*p.*1. §.2. *Auersam quæst.cit.& alios.*

Probatur primò Argumento communi pro omnibus modis, quia: Non potest intelligi transitus subiecti de vno contradictorio ad aliud absque intrinseca mutatione eiusdem subiecti, aliàs de eodem prorsus immutato verificarentur prędicata contradictoria, quod est impossibile, sed res de non durante in primo instanti suæ existentiæ, intelligitur fieri durans in alijs instantibus sequentibus, ergo debet in re fieri aliqua intrinseca mutatio per receptionem modi durationis. Confirmatur ex *Arist.*8.*phys.c.*1.*t.*9. *si duplum non erat, & nunc duplum euasit, si non vtrumque, alterum saltem mutatum esse, necesse est.*

Respondebis, rem durare, esse rei existentiam, & tempus extrinsecum connotatum à tali existentia, vel complexum ex rei existentia, & tempore extrinseco.

Sed contrà est; quia in primo instanti res ità existit, vt connotet illud primum instans, adeò vt in illo primo instanti sit complexum ex rei existentia, & tempore extrinseco, & tamen in illo primo instanti res non dicitur durare, ergo durare, est

quid

quid diuersum à rei existentia, & tempore extrinseco.

Replicabis, etiam in primo illo temporis instanti res durat, & in phrasi philosophica debet dici durare, quia coexistit illi primo instanti: esto, phrasi vulgari res in primo instanti non dicatur durare.

Sed contrà primò: quia is est communis modus loquendi in scholis, vsurpatus etiam à viris doctissimis, vt videre est apud *Complutenses disp.* 21. *num.* 26. imò & communis conceptus, quem omnes habemus de duratione, est, quòd durare, sit perseuerare, & continuare in esse; at in vno instanti res non dicitur perseuerare, aut continuare in esse, sed pro illo vno instanti, nec dicitur perseuerare, neque non perseuerare, sed præcisiuè se res habet, ergo perseuerare in esse, est quid distinctum ab existentia, & esse rei.

Contrà secundò quia: esto in primo instanti realis existentiæ res dicatur durare; sanè in aliquo priori intelligitur res existens, antequam intelligatur durare, ergo quando intelligitur durare, aliquid aliud intelligitur ex parte obiecti, quod non intelligitur, dum concipitur res existens, sed hoc aliquid aliud se tenens ex parte obiecti, & rei durantis, nihil est aliud, quàm modus durationis, ergo.

Probatur secundò Conclusio, impugnando principale fundamentum oppositæ sententiæ, quia; Ideò duratio non est modus distinctus à re existente, & tempore extrinseco, quia impossibile est, rem existere, & non coexistere tempori incidenter existenti, verbi gratia, impossibile est Petrum existere, & incidenter existere, seù fluere horam vigesimam primam, quin Petrus coexistat huic tempori incidenter existenti, & horæ vigesimæ primæ incidenter fluenti, sed Petrum durare, nihil est aliud, quàm Petrum coexistere huic tempori incidenter fluenti, ergo durare, nihil est aliud, quàm complexum, seù coexistentia rei, & temporis incidentis, præciso quocunque alio modo durationis superadditæ; sed hæc ratio, esse inefficax, & hoc fundamentum ex eo esse ruinosum, conuincuntur, quia facta suppositione, quòd Petrus existat, & quòd existat incidenter hora vigesima prima, non possunt inuicem non coexistere, quia temporis non existit nisi nunc, & instans, idest, temporis non existit, nisi vnica pars, ideòque si eodem modo supponamus, vnum tantum existere locum extrinsecum, non posset Petrus existere in rerum natura, quin huic loco extrinseco coexisteret, & tamen da-

ta suppositione, quòd vnus tantùm locus extrinsecus existeret; adhùc daretur Vbi, & modus superadditus, quo Petrus constitueretur formaliter præsens tali loco, ergo à pari, esto, Petro existente, & existente tempore reali, non possit non esse coexistentia, & complexio Petri, & temporis, non proindè Petrus formaliter duraret per talem coexistentiam siue modo durationis intrinseco.

Prætereà: saltem Deus posset videre, & intelligere existentiam Petri, & existentiam horæ vigesimæ primæ, quin intelligeret istam coexistentiam, & complexionem Petri, & horæ vigesimæ primæ, ergo ista coexistentia non consistat solum in existentia Petri, & horæ vigesimæ primæ, sed in aliquo alio, quod vlterius deberet intelligere Deus, vt intelligeret istam coexistentiam, quod aliquid aliud non potest esse, nisi iste durationis modus superadditus.

Denique si doctrina hæc transferatur ad tempus præteritum, & futurum, clarè patebit, posse esse rem, & tempus reale absque ista coexistentia; nam Adamus extitit, & dies externa etiam extitit, tamen Adamus, & dies externa non coexisterunt. Similiter Antichristus existet, & dies crastina existet, & tamen Antichristus, & dies crastina non coexistent, ergo potest res existere, & tempus reale existere, absque eo, quòd simul coexistant, ergo simul coexistere; est aliquid aliud præter vtriusque existentiam, & consequenter erit modus durationis.

Respondebis: extitisse Adamum, & diem externam, sed non extitisse simul; similiter extiturum Antichristum, & diem crastinam, sed non simul.

Optimè: sed quæro, quid dicat, *Tò simul*; certè non dicit solum existentias, temporis, & rei, sed aliquid aliud; quod ego dico, esse modum durationis superadditum.

Probatur tertiò. Conclusio quia: si nullum tempus existeret, si cessarent Cœli lumina, & motus, si omne aliud tempus particulare destrueretur, Angelus adhùc duraret. sed non duraret per istam coexistentiam ad tempus, quod nullum esse suppono, ergo duraret per modum intrinsecum durationis: neque dicas, Angelum tunc durare per coexistentiam ad tempus reale possibile, quia suppono, Tempus etiam omne implicare.

Respondebis; Angelum tunc durare per coexistentiam ad tempus conditionatum, idest, quia coexisteret huic veritati conditionatæ, si tempus esset possibile, hæc pars temporis modo flue-

flueret; Sed contrà est quia: ista veritas conditionata actu realiter à parte rei, nihil est, quia obiectum conditionatum nihil est, nisi depurata, & adimpleta conditione, ergo quandiù adimpleta non est, & depurata conditio, perindè se habet obiectum conditionatum, ac si esset Chymæra, ergo Angelus in tali casu non potest dici, durare per coexistentiam ad tempus conditionatum, seù ad veritatem illam conditionatam.

Probatur quartò quia: Tempus realiter distinguitur à motu, seù duratio successiua realiter distinguitur à re successiua, ergo etiam duratio permanens realiter distinguitur à re permanente: consequentia tenet ab equitate rationis.

Antecedens probatur ex *Arist. c.* 11. vbi ex professo probat, tempus distingui à motu, nam *t.* 101. apertè habet; *non ergo Tempus est motus, sed vt motus ipse numerum habet*; subdit deindè duas rationes; primam *t.* 102. quia tempus est mensura motus, ergo distinguitur à motu; *sunt autem id, quo numeramus, & id, quod numeratur, non eadem, sed diuersa*. Alteram rationem adducit *c.* 12. *t.* 109. quia tempus dicitur longum, & breue, paucum, & multum, non autem velox, aut tardum, certum est autem de motu dici, quòd sit velox, & tardus, verba formalia sunt: *Perspicuum etiam est, & cur velox quidem, ac tardum non dicitur, multum autem, & paucum, & longum, ac breue dicitur.*

Confirmatur ex D. Augustino *lib.* 11. *confess. c.* 23. vbi cùm multis probasset, Tempus non esse motum, ità concludit. *Nemo ergo mihi dicat cœlestium Corporum motus esse tempora, quia & cuiusdam voto cùm Sol stetisset, vt victor Iosuè prælium ageret, Sol stabat, sed tempus ibat. Per suum quippè spatium temporis, quod ei sufficeret, illa pugna gesta, atque finita est. Video igitur tempus quandam esse distensionem.*

Confirmatur secundò ex *D. Thoma* apertè 1. *p. q.* 10. *ar.* 2. in Deo duratio eius propria non distinguitur ab illo; secus verò in creaturis.

Probatur secundò idem antecedens quia. Tempus est de genere quantitatis discretæ, & successiuæ, motus verò est de genere actionis, imò tempus est essentialiter successiuum, adeò vt impossibile sit assignare, quòd duæ, nè dum plures partes temporis simul existant, & non implicat, neque impossibile est duas partes motus simùl existere, nam idem numero motus, qui fit successiuè, & per partes naturaliter, & de facto, potest fieri simul,

mul, & in instanti de absoluta Dei potentiâ.

Dices. Tempus nihil est aliud, quàm ordinatio partium motus, sunt enim in motu partes, sed sine tempore non sunt ordinatæ, per tempus formaliter ordinantur, ità vt vna sit prior, altera sit posterior.

Optimè, sed in substantia sunt partes entitatiuæ, in probabili plurium Philosophorum sententia, sed non sunt ordinatæ, ordinantur per quantitatem, & extenduntur, itaut vna fiat immediatè præsens vni, mediatè verò cæteris; ideòque quantitas permanens ponitur res distincta à substantia; sic ergo, esto sint partes in motu, sed sunt inordinatæ, ordinantur per tempus, ergo iam tempus est distinctio, seù ordinatio partium motus secundum prius, & posterius, ergo est res distincta à motu.

Licèt autem tempus reuerà sit entitas distincta à motu, tamen est eiusdem motus proprietas naturalis, quia consequitur naturaliter ad motum, neç vnquam reperitur tempus sinè motu, vt benè notat *Arist. locis cit.* præsertim verò *t. 99. In motu quoque similitudine rationis prius esse, posteriusuè necesse est; at verò prius, atque posterius in tempore etiam est, ex eo. sunt, quia semper alterum ipsorum, alterum sequitur* Et *t. 98. Quæ cum ità sunt, patet tempus, nec motum esse, nec esse etiam absque motu* & clarissimè 8. *Phys. cap. 1. t. 12. Tempus effectus quidam est motus.*

LECTIO XIV.

Soluuntur argumenta in oppositum.

Contra Doctrinam superiori Lectione traditam, & explicatam.

Obijciunt Aduersarij primò. Nulla est necessitas multiplicandi entia, & superaddendi huiusmodi entitatem durationis, ergo. Antecedens probatur, quia Deus durat in diuersis temporibus sinè duratione distincta; similiter, fit de non volente volens absque sui mutatione, ergo etiam res creata potest fieri de non durante durans, absque eo, quòd intrinsecè mutetur per receptionem modi durationis superadditæ.

Respondeo; à disparatis non tenere consequentiam, & illationem, neque enim ex eo, quòd actus intellectionis, & actionis

non distinguuntur à substantia Dei, valet inferre, quòd neque distinguantur in creatura.

Præterea directè ad argumentum Respõdeo, disparitatem esse, quia Deus non est indifferens ad durandum hodiè, vel cras, sed ex sui natura est essentialiter determinatus, ad durandum per omne tempus; seu ad coexistendum omni tempori, non sic creatura, ideò creatura indiget modo durationis superaddito. Ad Confirmationem dico, non esse hic transferendam difficultatem illam prorsus inintelligibilem, alioquin eodem argumento posset probari, neque dari vbi, nec vnionem, nec alium quemcunque modum.

Obijciunt secundò: Res aliquo modo durat antè ipsam durationem, ergo res nôn distinguitur ab ipsa duratione.

Antecedens probatur, tùm quia, res in illo priori verè existit extrà suas causas, ergo durat; sed non habet modum durationis, ergo. Confirmatur, quia, res in illo priori est subiectum durationis, ergo caret duratione, quam deindè in alio instanti recipit, ergò res durat antè durationem.

Respondeo: Rem in illo priori naturæ non intelligi esse sinè duratione; esto, quòd in illo priori res intelligatur esse extrà suas causas, id tamen non sufficit ad hoc, vt dicatur durare, quia ad hoc vlterius requiritur, vt sit in hoc, vel in illo instanti determinato, quod non habet in illo priori, sicuti ob eandem rationem, licèt in priori naturæ antè vbicationem existat, non tamen est vbicata, quia esse vbicatum, dicit esse in hoc, vel in illo loco, quod in eo priori non habet.

Ex his patet responsio ad Confirmationem; rem enim esse subiectum durationis importat prioritatem naturæ, seù prioritatem causalitatis; quæ prioritas non dicit rem esse in hoc instanti; id enim per durationem formaliter habetur, sicuti rem esse in loco, habetur formaliter per vbi, quod etiam rem vbicatam supponit in prioritate naturæ, seù causalitatis.

Obijciunt tertiò; quando res est successiua, potest se ipsa tollere indifferentiam ad coexistendum diuersis partibus ab alia re permanente, quin in illa re permanente sit aliqua mutatio, vt patet in arbore iuxtà aquas plantata, quæ eadem immota manens, iàm his, iam illis aquis respondet, ergo similiter si ponantur res, & tempus extrinsecum, iam tollitur indifferentia rei ad existendum, & durandum siuè in hoc, siuè in illo tempore.

Respondeo negando consequentiam: quia magna in hoc ar-

gumento committitur Aequiuocatio, & Aduersarij supponunt quod deberent probare, scilicet, quòd sit res, & instans, in quo dicatur durare; res enim non habet instans, nisi per durationem, sicuti neque habet locum, nisi per vbi; quare eodem argumento posset probari, non dari vbi; nam supposito vno tantùm loco extrinseco, sicuti vnum supponitur instás statim intelligitur ablata indifferentia rei vbicatæ in ordine ad locum: ideò vt Argumentum propositum vim habeat, & efficaciter probet, facienda est præcisio ab omni tempore, qua præcisione facta, sine dubio intelligitur existentia rei indifferentis ad existendum siue hoc, siue illo temporis instanti, quæ indifferentia tollitur per durationem.

Ad instantiam de Arbore, disparitas est clara, quia arbor illa per diuersas vbicationes correspondet diuersis partibus aquæ, non ergo manet illa arbor inuariata, licèt maneat eodem modo situata.

Obijcies quartò, optimè potest tolli ea indifferentia rei ad existendum potiùs in hoc instanti, quàm in alio per actionem sui productiuam, aut conseruatiuam, ideò enim res in hoc instanti determinato existit, quia in hoc instanti est producta, vel conseruatur à causa secunda, seù à prima; ergo superfluè additur modus durationis. Quod argumentum præsertim vrget in nostra sententia, qui volumus effectum esse hunc, quia est productus ab hac causa in his potiùs circunstantijs loci, & temporis, quàm alijs, ergo quilibet effectus, & res quælibet respicit determinatè hunc locum, & hoc tempus.

Respondeo: per actionem productiuam, & conseruatiuam tolli indifferentiam, quam habet res ad existendum siuè in loco, siuè in tempore, tolli, inquam, effectiuè, non formaliter, quia adhùc deberet admitti modus durationis, per quem formaliter ea indifferentia tollatur; statim ergo, ac res producitur, aut conseruatur, emanat ab illa modus durationis, per quem formaliter constituitur in loco, & tempore determinato.

Obijcites quintò: in vna, eademque re sunt plures entitates, vel ergo tot debent poni modi durationis, quot sunt entitates, vel vnicus sufficit modus durationis, neutrum dici potest, ergo; non primum, quia vna sufficit quantitas ad quantificandas omnes entitates vnius, eiusdemque rei, ergo vnica sufficere videtur duratio; ex alia parte non videtur sufficere vna duratio, quia vnus modus non potest diuersas entitates modificare; ergo

ad

ad hoc, vt plures entitates durent, plures debent poni durationes.

Respondeo: non sufficere vnam durationem; disparitas inter quantitatem, & durationem est, quia quãtitas recipitur in materia, quæ vna est semper in vna re; at duratio recipitur in èxistentia rei, vndè sicuti in vna re sunt plures essentiæ, ità quoque sunt plures existentiæ, & consequenter plures durationes.

Obiicies sextò: si daretur duratio distincta à re permanente, putà ab Angelo, vel talis duratio esset successiua, vel permanens, & tota simul: non secundum, quia sequeretur, Angelum habentem talem durationem, ità necessariò existere per tantum, & tantum tempus, vt nequeat tali tempore à Deo destrui, & anihilari, si enim duratio Angèlica essentialiter faceret coexistere Angelum per horam, per totam illam horam, Angelus non posset destrui, quia à Deo rei essentia non potest tolli, hoc autem videtur absurdum, & maximum infert præiudicium perfecto dominio, quod habet Deus semper omnem, creaturam, quia perfectum dominium consistit in eo, quòd possit ad libitum Deus disponere de creatura, quò ad illius productionem, & annihilationem, ergo.

Ex alia parte non potest dici, quòd talis duratio sit successiua, & variabilis, sicuti enim res successiua non potest durare per durationem permanentem, ità res permanens non potest durare per durationem successiuam; imò sequeretur, vt volebant aliqui ex Antiquis, omnia esse in continuo motu, & fluxu æquè enim res successiuæ, ac permanentes continuò fluerent, & variarentur; denique estistentia rei non variatur, aliàs variaretur etiam rei productio, & conseruatio, ergo nec variatur duratio, quæ in existentia recipitur.

Fateor tamen data hac duratione successiua, & fluente, optimè saluari perfectum Dominium Dei suprà talem creaturam, quia posset Deus ad libitum illam destruere, & anihilare.

Respondeo, quòd licet cùm *D. Bonau. in 2. d. 2. ar. 1. q. 3.* plures doctissimi Philosophi defendant durationem Angeli, verbi gratia, esse variabilem, & successiuam iuxtà varietatem, & successionem temporis, cui Angelus coexistit per durationem; adhuc tamen sustineo; Durationem Angeli esse permanentem; quod sanè non derogat perfecto dominio Dei, quia intantum talis Angelus, vel alia creatura non posset ad libitum destrui

à Deo,

à Deo, inquantum ipse Deus ex mera sui liberalitate voluit tali creaturæ dare potiùs hanc durationem, quàm aliam; vndè talis creatura necessariò per tantum, & tantum tempus existeret, necessitate consequenti, & quæ dependet ex libera, atq; spontanea voluntate Dei.

LECTIO XV.

Quomodo res incipiant, & desinant.

PRo complemento huius disputationis explicandum remanet, quómodo res incipiant, & desinant. Cæterum, rem incipere, est rem transire dè non esse ad esse, sicut è contrà desinere, est transire de esse ad non esse; assignandus, & explicandus remanet modus, quo res incipiant, & desinant. Et quia res aliæ sunt permanentes, aliæ sunt succesiuæ, diuersus erit modus incipiendi, & desinendi in rebus permanentibus, ac successiuis.

Auctores ergo, qui admittunt indiuisibilia in continuo, & indiuisibilia, seù instantia in Tempore, assignant duos modos incipiendi, & desinendi tàm in rebus permanentibus, quàm in successiuis.

Docent ergo primò. Res permanentes incipere intrinsecè, & desinere extrinsecè; incipere intrinsicè est incipere per primum sui esse, itaut valeat dici; nunc primò res est, seù in hoc instanti primò res est, immediatè antea, seù in instanti immediato res non erat. Similiter res permanentes desinere extrinsecè, idest, desinere per vltimum sui non esse, itaut valeat dici; nunc vltimò res non est, immediatè antea erat, seù in hoc vltimo instanti res non est, at in instanti immediato erat.

Docent secundò, res successiuas incipere, & desinere extrinsecè: incipere extrinsecè, idest, incipere per vltimum sui non esse, itaut valeat dici, nunc vltimò res non est, immediatè post erit, seù in hoc vltimo instanti res non est, in instanti, seù tempore immediatè sequenti erit: desinere verò extrinsecè, idest, desinere per primum sui non esse, itaut valeat dici, nunc primò res non est, immediatè anteà erat, seù in hoc primo instanti res non est, in instanti immediatè antecedenti erat.

Ità discurrunt *Greg.in 2. d.17.qu.2.art.2. Ruuius 6. Phys. tract.de Incep.& Desit.rerum Masius c.10.sect.2.qu.10.Ferrarien.3.contr.gent.c.65.§.vtrum autem Sotus 6. Phys.qu.3. Toletus qu 4 Conimb.lib.8.c.8 q.2.art.5.& 6.Pererius lib. 14. c.9. Compluten.disp.27.qu. 1. per totum, & alij* tùm Antiqui, tùm Recentiores apud ipsos.

At verò illi Auctores, qui omninò indiuisibilia impugnant,& reijciunt, diuerso modo philosophantur, & discurrunt. Volunt, omnia incipere intrinsecè, & desinere extrinsecè; incipere intrinsecè, quia primo sunt, desinunt extrinsecè, quia primò non sunt; est tamen aliqua differentia inter entia permanentia, & successiua, quia entia permanentia, vt forma substantialis, verbi gratia, aut etiam res spiritualis, vt anima rationalis, incipit tota simul, itàut verum sit, dicere; nunc primò tota res est; entia verò successiua, vt motus, incipiunt successiuè, & per partes, itàut in prima parte temporis, quo motus incipit, existat tantum vna pars motus.

Ità discurrunt *Franciscus Le Rees hic disp.7. ar.vlt. Auersa 1.tom. Philos.qu. 30. sect.1. & 2. Arriaga disp.16. sect.12.*& alij plures apud ipsos.

Conclusio sit. Res siuè permanentes, siuè successiuæ incipiunt intrinsecè per primum sui esse, & desinunt extrinsecè per vltimum sui esse, itàut res permanens tota simul incipiat,& desinat, res verò successiua incipiat, & desinat per partes.

Probatur Conclusio primò, quia: ità clariùs, & explicatur, & intelligitur, quid sit rem incipere, & desinere, quàm in opposita sententia, cuius Auctores rem alioquin facillimam,obscurissimis terminis implicant, & confundunt.

Probatur secundò quia: si res successiua, putà motùs, verbi gratia, inciperet extrinsecè, nimirum in eo instanti, in quo verum est dicere,nunc nondum est motus,sed immediatè post erit, sequeretur, quòd motus inciperet esse, & non inciperet esse; quod est absurdum, & inuoluens contradictionem; sequela probatur, quia motus inciperet esse ex suppositione; probo, quòd non inciperet esse, quia reuerà in illo instanti, dicitur de motu, nunc primò non est, seù nondum est, ergo iam nòn incipit esse, quod enim incipit esse, aliquo modo est, & non potest dici, quòd non sit, quia particula, non, vtpotè malignantis naturæ, & vniuersaliter distribuens, tolleret omne esse, atquç adeò etiam

pri-

primum esse à motu, quo dicitur incipere intrinsecè per primum sui non esse.

Similiter si motus desinit extrinsecè, desinit, itàut sit verum dicere, nunc vltimò est; quod etiam contradictionem inuoluit, nam si res, & motus desinit, nullo modò est, desinere enim, est non esse, ergo si motus desinit, iam non est; Sed per te ità desinit, vt quando desinit, dicatur etiam esse, ergo est, & non est, quod est omninò impossibile, & manifestam inuoluens contradictionem.

Dices, Motus non habet primum sui esse, nec vltimum sui non esse, quia in sententia negante indiuisibilia, motus constat ex partibus infinitis, quarum non potest assignari prima, & vltima, prima, quæ sit, & vltima, quæ non sit.

Respondeo: in motu non posse assignari primum, & vltimum, quod sit indiuisibile; benè tamen posse assignari primam, & vltimam partem, quæ sit diuisibilis in alias, & alias; sicuti & in ligno quadripalmari, quod etiam constat ex partibus infinitis, potest assignari primus palmus, & vltimus, seù quartus palmus.

DISPVTATIO V.

DE MOTV.

COmplectimur hac Quinta Disputatione omnia, quæ de Motu tractat Philosophus Tertio, Quinto, Sexto, Septimo, & Octauo Physicorum Libro. Nolo morari in probanda existentia motus, sensibus cæteroquin obuij, & euidentissimi; ea enim, quæ sensibus patent, in Quæstionem vocanda non sunt; sicuti nec ea, de quibus, qui dubitant, aut controuertunt, digni sunt pœna, ità monet Aristoteles 1. Top. cap. 9. Non oportet omne problema, & omnem positionem considerare, sed quam dubitabit aliquis ratione indigentium, & non pœna, vel sensu; nam dubitantes, vtrum oporteat Deos colere, vel parentes honorare, pœna indigent; Qui verò vtrum nix alba, an non, sensu. Hinc prudenter Diogenes, Zenoni existentiam motus localis impu-

impugnanti, non aliter, quàm ambulando respondit. Quarè cùm Arist.8.Phys.c.3.t.22.concludo. Vniuersa censere,quiescere,& huius quærere rationem ipsum postbabendo sensum, imbecillitas est profectò mentis, ac bebetudo. Imò negare motum, docet Arist 8.Phys.c.3 t 22.non solum est aduersùs Philosophum naturalem, sed aduersùs etiam omnes scientias, vt simpliciter dicam, opinionesque omnes, propterea quòd omnes motu vtantur.

LECTIO I.

Motus definitur, & diuiditur.

ARistoteles 3.Phys t.6. sic definit motum, *Motus est actus entis in potentia, prout in potentia.* Definitionem hanc Philosophi omnes Recentiores, & Antiqui recipiunt, & mirantur, adeò vt *Simplicius* dixerit hanc inter alias ab Aristotele excogitatas definitiones,accuratam esse.& mirando spiritu prolatam. Sed hanc motus definitionem *mirabitur, qui voluerit, inquit,le Reès disp.vlt art.2.ego nec mirari possum,nec probare.si quidem quantum perplexa sit,nemo non videt; Adde Interpetrum in eius expositione dissidium.*

Consentio cùm *Le Reès*,quia verè talis definitio mihi semper visa est obscura,itàut variis Interpetrum & Recentiorum expositionibus,& declarationibus vix ad clarum,& dilucidum sensum trahi potuerit, vt videre est apud *Auersam hic quæst. 26. sect. 9*

Placet,alteram Motus definitionem, quam ibidem Philosophus adducit,recipere:Motus est actus Mobilis,quatenus Mobilis, idest, Motus est actus quidam, seu quædam tendentia, qua Mobile tendit ad aliquem terminum acquirendum;atque ità nomine actus venit tendentia quædam ad terminum,seù quædam acquisitio termini,seù quædam veluti Via ad terminum;nomine Mobilis venit subiectum Motus,& id, in quo Motus recipitur;sicuti è contrà nomine Mouentis venit causa efficiens motum. Sæpè idem subiectum, quod recipit motum,causat quoque, & efficit motum,nàm Petrus,verbi gratiá, qui localiter motu progressiuo mouetur,& causat eum motum progressiuum,& in se quoq; tan-

quam in subiecto recipit talem motum, ideòq; est Mouens; seu Motor,& Mobile.

Verum quia, Motus specificatur à termino, ab eoq; accipit distinctionem, & diuersitatem, ideò quatuor assignantur species motus, sicuti quatuor sũt diuersi termini acquisibiles per motum; Nam vel per motum acquiritur forma substantialis,& sic est Generatio, seù mutatio substantialis, cui opponitur corruptio, que est deperditio formæ substantialis. Vel acquiritur quantitas, & sic est Augmentatio, quæ nihil est aliud, quàm acquisitio quantitatis. Vel acquiritur qualitas, & sic est alteratio, quæ est acquisitio qualitatis, vel denique acquiritur locus,& sic est latio, seù motus localis, qui est omnium euidentissimus, reliquis prior,& certissimus Naturæ Index.

Iterum motus localis, vel est Circularis, quo mouentur Cœli, & Astra; vel est rectus; Hic iterum subdiuiditur, itàut alius sit rectus sursum, & hoc motu mouentur corpora leuia, vt ignis, & Aer. Alter est motus rectus deorsum, & hoc motu mouentur corpora grauia, vt Terra,& Aqua.

Cæterùm, licèt nomine motus veniat etiam mutatio, tamen propriè,& in rigore, aliud est motus,& aliud est mutatio; Motus enim est successiuus, mutatio est instantanea, non quia ipsa fiat tota simul,& non successiuè, nam, vt dixi, *Disp. 1. Lect.* 8. Mutatio includit ad minus duo instantia, primum, in quo vltimò sit priuatio,& alterum, in quo sit forma; quare dicitur esse *Instantanea*, ratione termini, idest, ratione formæ substantialis, quæ tota simul, & indiuisibiliter acquiritur. Reliqui motus fiunt successiuè, quia eorum termini, putà, Quantitas, Qualitas, & Locus acquiruntur successiuè, & per partes.

An verò successio sit essentialis motui, an accidentalis; consequenter ad ea, quæ superiori Lect. dicta sunt, tempus, nimirum, esse quid realiter distinctum à motu, concludo,& dico; successionem esse prædicatum accidentale motus, non essentiale.

Probatur; quia eadem est illuminatio specie, siuè fiat successiuè,& per partes, siuè fiat tota simul,& in instanti, quia idem lumen producitur, siuè totum simul, siuè per partes post partes producatur, ergo successio est prædicatum accidentale motus, non essentiale.

Rursus ratione principij, à quo fit, & elicitur motus; alius est motus naturalis, qui fit ab intrinseco,& natiuo principio, vt motus deorsum Terræ, & Aquæ; alius est præternaturalis, qui fit à prin-

principio extrinſeco; non tamen reluctante, aut contranitente passo, ſed potiùs inclinante, vt cùm lapis deorſum proijcitur; alius eſt violentus, qui fit à principio extrinſeco, ſed tamen reſiſtente, & contranitente paſſo, ſeù ſubiecto talis motus, vt cùm lapis ſurſum proijcitur.

Denique motus alius eſt directus, alius eſt reflexus: Motus directus fit, quando rectà linea procedit mobile, & in obſtaculum non impingit; Reflexus motus eſt, quando mobile impingit in aliquod obſtaculum, & reſilit, ſeu retrocedit, vt cùm pila impingit in parietem, & ab illo retrocedit, & reſilit.

LECTIO II.

Vnitas ſpecifica Motus.

QVia Motus eſt Ens incompletum, non aliam habet Vnitatem ſpecificam, niſi incompletam; Quæritur, à quonam eam accipiat, & vndè poſſimus cognoſcere, cujus ſpeciei ſit motus, quem elicit Mouens, ſeù Motor.

Sunt autem quatuor illa, ex quibus ſpecies motus deſumi poteſt; nimirum, Terminus à quo; Mobile, ſeù ſubiectum motus; Mouens, Motor, ſeù principium motus: Denique terminus, ad quem; Prima ſententia defendit, vnitatem ſpecificam motus deſumi à termino, à quo, & à termino, ad quem, ità *Albertus Saxon. 5. Phyſ. q. 6. Aſtudillo ibidem, Burlæus q. 1. & plures Moderni, quos ſuppreſſo nomine citat Ruuius hic c. 2. q. 1.*

Sed contra eſt; quia duplex aſſignatur terminus, à quo, nempè terminus negatiuus, ſeù priuatiuus, & eſt carentia formæ per motum producendæ, alter terminus poſitiuus, nimirum forma poſitiua; à qua mobile tranſit pèr ſui motum ad aliam formam poſitiuam, Terminus negatiuus, ſeù priuatiuus eſt terminus per ſe, formalis, & eſſentialis motus, at terminus poſitiuus per accidens ad motum requiritur. Exempli gratia, dealbatio, per quam paries de nigro fit albus; habet duplicem terminum à quo, nempè poſitiuum, qui eſt nigredo, à qua tranſit ad albedinem, fit enim paries de nigro albus; eadem dealbatio habet alterum terminum negatiuum, ſeù priuatiuum, & eſt carentia albedinis, tranſit enim paries de non albo ad eſſe album.

Hoc poſito ſic argumentor; Terminus poſitiuus non poteſt

dare vnitatem specificam motui, quia per accidens est ad motum, & æque fiet motus, siuè terminus positiuus detur, siuè non detur in motu; terminus priuatiuus semper est idem in quocunq; motu, ergo neque terminus à quo priuatiuus potest dare speciem motui.

Respondebis; dealbationem esse transitum non à carentia quomodocunque, sed à carentia albedinis; quare licèt carentia, vt sic, eadem sit respectu cuiuscunque motus, tamen talis carentia diuersa specie est iuxtà diuersitatem formæ, seù termini, cuius est carentia; Porrò dealbatio non est motus à carentia, vt sic, ad albedinem, sed est motus à carentia albedinis ad albedinem, ergo etiam terminus à quo negatiuus, seù priuatiuus concurrit ad specificam vnitatem motus.

Sed contrà est: quia carentia albedinis, si quam habet diuersitatem ab alia carentia, habet ratione termini ad quem, & ratione formæ, cuius est carentia, ergo in se ipsa, & absolutè spectatâ, eadem est in omni motu, & consequenter non potest dare motui vnitatem specificam.

Secunda sententia defendit motum specificari à termino ad quem, sed huius sententiæ Auctores diuisi sunt inter se; nàm aliqui volunt, Motum specificari à termino ad quem remoto, & vltimo, verbi gratia, motus localis specificatur à loco extrinseco, qui est eius terminus vltimus, & remotus, non ab Vbi intrinseco, quod est eius terminus proximus, & immediatus; ità *Paulus Venetus, & Toletus, relati ab Auersa qu. 26. sect. 12.* Alij volunt motum specificari à termino proximo, & immediato, atque adeò motum localem specificari ab Vbi intrinseco, calefactionem à calore; ità *Auersa loco cit. Franciscus Le Reès Disp. vlt. ar. 4. Ruuius lib. 4. c. 6 q. 1. Sotus q 3. Conimbric. q. 1. Valesius Controu. 25. cap. 8. & communiter alij Moderni.*

Sed contrà hanc sententiam est, quia non sufficienter explicat adæquatum specificatiuum motus, non enim à solo termino ad quem specificatur motus; Nam ad eandem formam substantialem possunt terminare Creatio, & Generatio substantialis, sed motus ab actione non distinguitur, ergo tam possunt esse duo specie motus, quamuis habeant eundem terminum ad quem, ergo aliundè petenda est specificatio motus, & aliud huius specificationis principium debet assignari. Et sanè in casu posito, Creatio, & Generatio specie differunt, quia Creatio est independens à subiecto, Generatio verò à subiecto dependens; ergo

etiam

etiam subiectum concurrit ad specificationem motus.

Contrà secundò quia: Intellectio elicita ab Angelo speciè differt ab intellectione elicita ab intellectu humano, quamuis vtraque intellectio supponatur habere idem obiectum nedum materiale, sed etiam formale, ergo etiam motus localis elicitus à potentia motiua Angeli, erit specie diuersus à motu locali elicito à potentia motiua hominis, quamuis vterque motus supponatur habere eundem terminum ad quem, tendere ad eundem locum, & habere idem specie Vbi intrinsecum, ergo inter alia specificatiua motus debet enumerari mouens, seù motor, & principium elicitiuum motus.

Tertia sententia, hactenùs relatis probabilior, asserit, adæquatum specificatiuum motus esse tria, nimirū; Terminum ad quem, mobile, seù subiectum, motorem, seù principium elicitiuum motus; Quæ doctrina sic est intelligenda, vt singula èx his sint specificatiuum inadæquatum, tria simul sumpta sint specificatiuum adæquatum. Ità *Auers. loco cit. Dico tertio. Arriaga Disput.* 12.*sect.*1.

Conclusio. Adæquatum specificatiuum motus sunt terminus ad quem, subiectum, & principium motus.

Probatur primò ex impugnatione aliarum sententiarum, quia adæquatum specificatiuum motus non est solus terminus ad quem, neque solum subiectum, neque solum principium, ergo sunt tria hęc simul, idest, terminus, subiectum, & principium.

Probatur secundò quia ità se habet motus respectu termini, ad quem tendit, & principij, à quo fit; sicuti se habet actus respectu obiecti, quod attingit, & potentiæ, à qua elicitur, Motus enim est quidam actus, vt ex eius definitione patet; sed actus habet pro sui adæquato specificatiuo non solum obiectum, sed etiam potentiam, à qua elicitur; seù (vt alij loquuntur) non solùm Actus specificatur à ratione formali, quæ, hæc enim se tenet ex parte obiecti, sed etiam à ratione formali, sub qua, quæ se tenet ex parte potentiæ, & solet dici diuersa attingibilitas, qua potentia obiectum attingit, vt in Disp. de Anima, vt in proprio loco explicabimus, ergo; Imò hanc doctrinam apertè docent plures graues Theologi de actu naturali, & supernaturali, quos volunt habere idem obiectū, seù motiuum, & tamen specie differre ratione diuersi principij, & diuersæ attingibilitatis; ità *Coninch. de Moralitate actuum disp.* 5.*d.*1,2,*&* 3. *Granadus p.*1,*disp.*1. *sect.* 4.*num.* 17. *Molina in Concordia Card. Ioannes de Lugo in*

Manuscriptis, *& alijs* ergo etiam motus sumit suam vnitatem specificam non solum à termino ad quem; sed etiam à principio, à quo fit, & producitur, quia idem terminus ad quem potest diuerso modo attingi, ad eundem enim locum extrinsecum diuerso modo tendit mobile, quod mouetur motu recto, & mobile, quod mouetur motu circulari, nam per motum rectum acquiritur de nouo totus Locus, per motum verò circularem acquiritur de nouo à mobile pars loci; cæteroquin in eodem semper loco reuoluitur mobile, quod circulariter mouetur, patet in motu Cœli, quod propterea dicitur moueri secundum partes, non secundum se totum.

Obijciens primò; subiectum motus idem est in omni motu; subiectum enim motus est materia prima, ergo subiectum non concurrit ad specificationem motus; sicuti neque concurrit terminus à quo priuatiuus, quia idem est in omni motu.

Respondeo, negando antecedens; Creatio enim in materia prima non recipitur, nec ab illa dependet; motus localis Animæ rationalis separatæ, aut Angeli non recipitur in materia prima; ergo iam non omnis motus recipitur in materia prima, ac proinde non idem est subiectum omnium motuum: Imò in sententia Thomistarum asserentium, subiectum accidentium esse compositum, nullus motus recipitur in materia prima, quia omnis motus, sicuti & omnis alia forma accidentalis in composito recipitur.

Obijcies secundò: si terminus sit specie diuersus, quamuis idem sit principium motus, motus tamen est diuersus specie, calefactio enim, & frigefactio specie distinguuntur solùm ex eo, quòd per calefactionem producitur calor, per frigefactionem verò producitur frigus, & quia calor, & frigus specie distinguuntur, ideò & calefactio specie distinguitur à frigefactione.

Respondeo: quòd quia diuersitas & distinctio comparatur malo, & vnitas bono; sicuti malum habetur ex vnico defectu, & bonum ex integra caussa, ità ad vnitatem specificam motus requiritur vnitas specifica termini ad quem, subiecti, & mouentis; ad distinctionem verò, & diuersitatem specificam sufficit diuersitas, & distinctio specifica vnius ex his: hinc est, vt stante sola diuersitate specifica termini ad quem, diuersus sit specie motus.

Obijciens tertiò: ex *Arist 5. Phys. c. 4. t. 31. & lib. 7. c. 1. t 5.* Motus specificatur à termino ad quem, ergo non specificatur à principio, à quo fit.

Respondeo in primis argumentum ab auctoritate negatiuè non valere, vt eruditè obseruat *Sonc.8. Met. q.1.* ex eo enim; quòd *Arist.* non asserat, motum specificari à principio, seù à motore, nō licèt inferre, quòd negauerit motum à principio, & Motore specificari.

Prætereà dico. Aristotelem, & cùm eo communiter alios Philosophos contradistinguere motum naturalem à violento ratione principij, à quo fiunt, & ratione subiecti, in quò recipiuntur, vt hic *Lect. 1.* ostendi; nam motus violentus fit à principio extrinseco cū renitētia subiecti, seù mobilis; At verò motus naturalis fit à principio extrinseco, nullam conferente vim passo, idest, siuè renitentia subiecti, seù mobilis ad talem motum; Cohærenter ad hanc Doctrinam *Arist.1. Cæli c.4.* ponit Cœlum esse corpus diuersæ omninò speciei, & quintæ cuiusdam substantiæ ab omni corpore sublunari, quia habet motum circularem, qui est diuersæ omninò speciei tùm à motu grauium, & leuium, tū etiam à motu progressiuo Animalis, ergo diuersitas specifica motus arguit diuersitatem specificam etiam subiecti, & mobilis recipientis motum.

Deniq; elementa probantur esse corpora specie diuersa, quia habent motum specie diuersum; Leuia enim, vt Ignis, & Aer, mouentur sursum; Grauia, vt Terra, & Aqua mouentur deorsum, ergo à diuersitate specifica motus tanquam à signo, & à posteriori desumitur specifica diuersitas mobilis, & subiecti.

Dices, Idem specie calor est productus à Sole, & àb igne, vt *Disp.2. Lect.2.* dictum est, ergo ex diuersitate specifica principij, & mouentis, vti sunt Sol, & ignis in casu adducto, non desumitur specifica diuersitas motus.

Respondeo. Solem, & ignem esse idem principium mouens formaliter, & in ratione virtutis motiuæ, & calefactiuæ, esto distinguantur entitatiuè, & materialiter.

Patet ergo non solum à termino ad quem, à mobili, & subiecto, sed etiam à motore, & principio motus desumendam esse eiusdem motus specificam diuersitatem.

Replicabis: Motum violentum, & naturalem, sicuti etiam rectum, & circularem; rectum sursum, & rectum deorsum differre accidentaliter, non essentialiter, & specificè; aut ad summum distingui specificè, non specie Logica, sed Physica, qua ratione differunt homo albus, & homo niger.

Sed contrà est, quia, vt benè vrget *Ruuius 4.Phys. c.6. qu.1.*

n. 35. hæc responsio friuola est, nec vllus classicus Auctor tali modo loquendi vsus est, vt dixerit, hominem album specie physica differre à seipso, vt nigro; quis enim differentiam merè accidentalem appellet specificam, & essentialem?

Contrà secundò; quia talis responsio manifestè est contrà *Aristotelem, qui* 8. *phys. c.* 8. docet motum rectum sursum, & motum reflexum deorsum non continuari, sed potiùs dari quietem in puncto reflexionis subdens rationem; quæ specie distinguuntur, non possunt continuari; at si motus sursum, & deorsum differrent specie accidentaliter, optimè possent continuari, ergo qui dicit, motum sursum, & deorsum accidentaliter differre, contradicit Aristoteli.

LECTIO III.

Vnitas Numerica Motus.

COmmunis sententia cùm *Arist. lib.* 5. *Phys. c.* 4. *t.* 34. docet, vnitatem numericam motus esse desumendam ex vnitate numerica mobilis, seù subiecti; ex vnitate numerica termini ad quem, & ex vnitate numerica temporis; quare tunc motus est vnus numero, quando recipitur in vno subiecto, habet vnum numero terminum ad quem, & fit vno tempore.

Raphaël Auersa t. 1. *Philos. q.* 26. *sect.* 9. discedens à communi sententia distinguit in motu duo, nimirum, entitatem motus, & eius continuitatem concedit continuitatem motus dependere à tempore, & consequenter motum vnum continuatiuè, si fiat vno tempore, & non interrumpatur; at entitatem motus ponit esse independentem à tempore, atque adeò motum esse vnum numero, non dependere à tempore.

Hanc *Auersa* Doctrinam non approbo, quia licèt entitas motus ab eius continuitate realiter distinguatur, sicuti entitas qualibet permanens distinguitur à qualitate permanente; tamen physicè à parte rei, nō est reperire entitatem motus absque continuitate eiusdem, ergo motus non est physicè vnus numero, nisi vnum sit tempus, & consequenter vnitas numerica motus desumenda est etiam ab vnitate temporis.

Replicabis; entitas motus non dependet à tempore, sicuti neque à loco, nisi motum localem excipias; ergo erit idem numero

motus

motus entitatiuè siuè fiat hoc tempore, siuè alio.

Sed contrà est, quia: ex dictis *Disp.2.Lect.15.* Quælibet causa est ex sui natura determinata ad producendum hunc potiùs numero effectum, quàm alium, in his potius circunstantiis loci, & temporis, quàm aliis, ergo iam quilibet effectus etiam entitatiuè consideratus, dependet aliquo modo ab his numero circunstantiis loci, & temporis; & consequenter vnitas numerica motus desumenda est etiam ab vnitate numerica temporis.

His ità stabilitis, & explicatis. Principalis difficultas,& Controuersia est; An ad vnitatem numericam motus concurrat etiam vnitas numerica motoris, seù mouentis.

Conclusio est. Ad vnitatem numericam motus præter vnitatem numericam mobilis, termini ad quem, & temporis, requiritur vnitas numerica motoris, seù mouentis.

Ità *Auersa loco supracit. 5. Dico primo. Pererius lib. 13. c.8. ad 2. Conimbr.5. Physic. cap.4. qu.5. ad primum, & alij Moderni, quos suppresso nomine citat Ruuius lib. 5. Phys. c.4. qu.2.*

Contrà *Ruuium loco cit.num.*42. & omnes illos, qui vnitatem numericam motus desumunt tantum ex illis tribus, videlicèt, vnitate numerica termini ad quem, mobilis, & temporis; His adde *Complutenses hic disp.23.qu.2. §.3. Auersam, vbi suprà. Franciscum Le Rees Disp.vlt.art.4.*

Probatur Conclusio primò auctoritate *Arist.lib.8. Phys.t.49. At vero si continuus est motus, vnus est; vnus autem si & ab vno mouente, & vnius sit, quod mouetur, si enim quoddam aliud, & aliud mouebis, non continuus totus motus, sed consequenter erit.*

Probatur secundò Conclusio: quia motus idem est, ac actio, sed vna numero actio non potest esse, nisi ab vno numero agente, seù motore, actio enim seipsa à tali numero agente dependet, ergo.

Confirmatur: quia ex dictis *Disp.2.Lect.16.* effectus productus ab hac causa, non potest idem numero produci ab alia, ergò à fortiori motus dependens ab hoc motore, seù mouente, non potest fieri ab alio, quià magis dependet motus à motore, seù mouente, quàm effectus, motus enim se ipso, & non per aliquid aliud dependet à motore, sed effectus à motore, seù agente dependet mediatè, & per motum, seù actionem, ergo.

Denique quia mouens, seù motor concurrit ad vnitatem speci-

cificam motus, ergo & ad eius vnitatem numericam, Consequenti tenet à paritate rationis. Antecedens probaui Lect. superiori.

Obijcies primò; si aliquid corpus viuum à loco superiori descendens in medio aere moriatur, eodem motu continuo mouebitur vsque ad terram, non enim potest quiescere in aere, quia graue est, ergo iam erit vnus, & idem motus continuus; at mobile, seu subiectum motus est diuersum specie, nè dum numero, nimirum corpus viuens, & mortuum, ergo ad vnitatem numericam motus non concurrit vnitas numerica mobilis, seu subiecti.

Confirmatur quia: si detur Arbor, cuius vna pars sicca sit, altera viridis, mouebitur eodem numero motu, & tamen pars sicca, & viridis specie differunt, nedum numero, ergo iam vnus numero est motus, quamuis non sit vnum numero mobile, seu subiectum.

Respondeo; in assignatis casibus semper esse idem subiectum inhæsionis, & radicale, quod est materia prima; esto subiectum denominationis, & compositum, varietur, & numero diuersificetur: *Ruuius, & alij Thomistæ hic*, qui subiectum accidentium ponunt compositum Respondent huic Argumento, non esse vnum numero motum; quia discontinuatur, non quidem per interruptionem aliquam, aut moram temporis, sed per extrinsecam mutationem corporis, quod de viuo fit mortuum; & similiter arbor, cuius pars de viridi fit sicca.

Obijcies secundò: Tempus accipit vnitatem à motu, tempus enim est intrinseca duratio motus, ergo tempus non potest concurrere ad vnitatem motus, aliàs concurreret ad propriam sui vnitatem.

Respondeo. Tempus intrinsecum, seu intrinsecam durationem motus accipere vnitatem à motu: at tempus extrinsecum non accipit à motu, sed dat vnitatem motui, ideòque definitur numerus, & mensura motus secundùm prius, & posterius.

Obijcies tertiò: subiectum mouetur, seu mutatur de calido in frigidum, & hoc per vnum numero motum, sed talis motus habet duos terminos, ad quos, nempè, frigus, quod augetur, & intenditur, & calorem, qui remittitur, & diminuitur, ergo vnitas numerica motus non desumitur ab vnitate numerica termini, ad quem.

Confirmatur quia, si lapis à concauo Lunæ descendens magno

guo impetu pertingeret ad Centrum Terræ, & facto foramine rediret ad Lunæ concauum, iam erit vnus motus, neque enim talis lapis in Centro Terræ quiesceret; & tamen habet duplicem terminum, ad quem, nempè concauum Lunæ, & Centrum Terræ.

Respondeo; in primo casu ibi esse duos motus, vnus est acquisitionis, alter deperditionis, quia per primum motum acquisitionis acquiritur frigus, per secundum deperditur calor: In secundo casu de motu lapidis, dico; vel esse duos motus, & lapidem in Centro Terræ aliquantulum quiescere; vel si lapis ille in Centro non quiescit, iam continuaretur motus, atque adeò esset idem numero, & continuatiuè; haberet enim vnum terminum ad quem, nempè concauum Lunæ, à quo recessit, & ad quem supponitur redire.

LECTIO IV.

Velocitas, & tarditas Motus.

INter alia motus accidentia primum locum tenent velocitas, & tarditas, sicut enim tempus dicitur longum, & breue, multum, & paucum, ità motus dicitur velox, & tardus ab *Arist. lib. 4. Physic. cap. 12. t. 109.* Imò si motus inuicem comparentur, vnus alio dicitur velocior, & tardior; Aquila dicitur velocius moueri, tardius Testudo; velocius mouetur Sol, tardius rota figuli.

2 Difficultas hoc tempore famosa, & grauis est, in quo consistat velocitas ista, & tarditas motus, seu quid formaliter sit, vnum motum esse alio velociorem.

Et sanè communis conceptus, quem habent omnes de velocitate motus, est, quòd ille motus dicatur velocior, quo mobile æquali, aut minori tempore maius spatium percurrit; hinc ideo Aquila dicitur velocius moueri testudine, quia Aquila vna parte temporis pertransit duas partes spatij, seu loci, ac testudo vna parte temporis pertransit vnam partem spatij, seu loci; *quare id, quod celerius, & velocius mouetur plus magnitudinis in æquali tempore transit, aut plus magnitudinis minore in tempore transit: Aristoteles 6. Phys. c. 11. t. 12.*

Si ergo Aquila vna parte temporis pertransit duas partes spa-

ſpatii, ideòque dicitur celerius, & velocius moueri Teſtudine; iam ergo vna pars temporis correſpondet, & coexiſtit duabus partibus ſpatij, ſeù loci; & conſequenter mobile velox, & Aquila dum eſt in vna parte temporis, ſimul erit in duabus partibus loci, quod naturaliter impoſſibile eſt.

Explicandum eſt igitur, quomodò fieri poſſit, vt vnus motus velocior ſit, alter verò tardior, abſque eo, quòd indè ſequatur, idem mobile, Aquilam, verbi gratia, ſimul eſſe vno, eodemque tempore in duobus locis.

Primò ergo nonnulli nobiles Recentiores explicant, & componunt velocitatem motus per quaſdam morulas, & interruptiones; volunt enim Aquilam eodem tempore percurrere maius ſpatium, & acquirere maiorem locum, quàm acquirat Teſtudo, non quia Aquila vno, & eodem tempore ſit præſens duplici loco, (id enim impoſſibile eſt) ſed quia motum non interrumpit per quaſdam morulas, ideſt, quia in pertranſeunda vna parte ſpatij non inſumit duas partes temporis; è contrà Teſtudo tardiùs mouetur, quia interrumpit motum per morulas, & inſumit duas partes temporis in pertranſeunda vna parte ſpatij, moratur enim, & aliquantulum quieſcit, atque adeò interrumpit motum Teſtudo, dum mouetur ad acquirendam vnam partem ſpatij, & ideò inſumit duas partes temporis in illius acquiſitione. Hinc eſt, vt ille motus velociſſimus ſit, qui nullas habet morulas, ille magis, vel minùs velox, qui pauciores, vel plures habet morulas; ille tardiſſimus, qui plures, & plures habet morulas.

Ità diſcurrunt *Arriaga diſp.*16.*Phyſ. ſect.*11. *Ouiedus Controu.*17. §.2. & pro ſe citant *Galenum lib.* 1. *de dignoſcendis pulſibus c.*1. *Valleſius lib.* 3. *controu. Medic. c.*8. Sed ante illos ità ſunt philoſophati *Democritus, & Epicurus, vt refert Alex.* 2. *Nat q.c.*1. *Auic.* 2. *ſuff. c.*11.

Sed contrà hunc modum explicandi velocitatem, & tarditatem motus primò eſt: quia qui per morulas tarditatem motus explicant, neceſſariò coguntur negare cùm Zenone motum; ergo.

Probatur antecedens, quia qui tarditatem per morulas explicant, cùm Zenone tempus ex punctis, ſeù momentis componunt, vt videre eſt apud Recentiores loco vbi ſuprà; ergo cùm eodem Zenone debent motum negare, Zeno enim ſemper ſibi conſtans, & tempus ex punctis compoſuit, & motum negauit; reuerà enim connexa ſunt iſta duo, Tempus ex punctis compo-

nere,

nere, & motum negare, vt apertè concessit *Arist. 6. Phys. c. 9. t. 80.* vbi respondens argumento tertio, & rationi tertiæ, qua Zeno sibi persuadebat non dari motum, & sagittam quiescere, dum velocissimè fertur; ait Philosophus, illud argumentum concludere in sententia Zenonis componentis tempus ex momentis, ergo negare motum, & tempus componere ex momentis, connexa sunt adinuicem, & per consequens connexa sunt ista tria, admittere morulas, componere tempus ex momentis, & motum negare.

Quod, vt clariùs innotescat, adducamus tertium illud Argumentum Zenonis, & responsionem Aristotelis, Zeno ergo sic argumentabatur; Id, quod mouetur singulis momentis non potest moueri, neque enim potest dari motus in instanti, & momento, momentum enim est indiuisibile, & caret partibus prioribus, & posterioribus, motus autem constat ex partibus prioribus, & posterioribus, ergo non potest dari motus in momento, nec in pluribus momentis, cùm ergo tempus ex momentis componatur, non potest fieri motus in tempore, ergo mobile non mouetur, sed quiescit, ergo sagitta, etiam quando videtur velocissimè ferri, non mouetur, sed quiescit.

Aristoteles huic argumento respondet. Valere, & efficaciter concludere in sententia Zenonis admittentis tempus componi ex momentis, & consequenter efficaciter concluditur tali argumento negatio motus in sententia admittente tempus ex punctis componi, vt isti Recentiores admittunt, ergo iam ex mente Philosophi, qui tempus componunt ex momentis, conuincuntur tali argumento ad negandum motum, quia & Zeno tali argumento conuictus, negauit motum.

Audiamus modo verba formalia *Arist. loco cit. Tertia ratio ea est, qua quiescere dicit sagittam cum fertur, accidit autem id ex eo, quia tempus sumitur ex momentis constare, quod si non dederis, ratio continuò expirabit.*

Probatur secundò idem Antecedens, de quo supra; quia primum mobile, quia nullas habet morulas velocissimè mouetur per Aduers. Sagitta verò, quam videmus velocissimè moueri, comparatiuè ad primum mobile, tardissimè mouetur, ergo iam sagitta habet innumerabiles morulas, ergo innumerabilibus vicibus quiescit; non ergo mouetur sagitta, etiam dum velocissimè fertur, sed quiescit; Quòd si adhuc sustineas, sagittam mo-

ueri; Testudo; quæ tardissimè omninò, imò & motu in infinitum tardiori, & tardiori mouetur, vicibus infinities innumerabilibus quiescet, non ergo mouebitur, atque ità iam actum est de motu, nisi velis fortasse, motum, & quietem, motum, & non motum, rem eandem facere.

Dices. Motum Testudinis esse ferè insensibilem; Benè. Sed iam motus, quem omnes hucusque Philosophi, sensibus euidentissimum fecerunt, vix erit sensibilis, aut erit ferè insensibilis.

Videant Aduers. quomodo datis morulis, seù vno dato absurdo, quàm multa accidant, vt loquitur *Aristoteles 1. Phys. t. 11. & t. 23.*

Contrà morulas secundò principaliter: quia si Testudo tardiùs mouetur, quàm Aquila, quia moratur, quiescit, & motum interrumpit, ergo iam motus tardus non est vnus numero motus, sed duplex, vnus enim numero motus est, qui est continuus, & ad sensum patet, motum tardum esse continuum; neque enim videmus Testudinem quiescere, & morari, interrumpendo motum, ergo contrà sensum est, admittere huiusmodi morulas, & interruptiones in motu tardo. Confirmatur *ex Arist. 5. Phys. c. 3. t. 35. vt motus sit vnus, oportet tempus vnum esse, & non intercapedines fieri.*

Respondebis, multa esse, & concedi in rerum natura, quæ sensum effugiunt; quamuis ergo hæ morulæ sensibus non pateant, negandæ tamen ob id non sunt.

Benè, sed ea, quæ admittuntur, quamuis sensibus non pateant, non sunt de genere sensibilium; vt Angeli, & substantiæ aliæ etiam materiales, nedum spirituales; at motus, & quies sunt de genere sensibilium, & spectant ad sensibile commune, vndè Diogenes Zenoni neganti motum, respondit ambulando; *Aristoteles* negantes motum recenset in eorum numero, qui sensu indigent, *&* 2. *Phys.* ridiculum ait, tentare demonstrare naturam, quia per motum sensibus euidentissimum patet, & innotescit; Zeno, qui motum sensibus euidentissimum negauit, sibilis, & risu excipitur, ergo si verè illæ morulæ sunt aliquid motus tardi, debent sensibus innotescere.

Contra Morulas tertiò principaliter; quia Sol velocissimè mouetur, eius tamen motus tardior est, quàm sit motus primi mobilis, quod omnium citissime, & velocissimè mouetur, sed in velocissimo motu Solis nullæ sunt morulæ, ergo. Minor probatur; quia non est maior ratio, cur Sol dicatur velocissimum sui

motum

motum potius interrumpere in hac parte temporis, quàm in alia, ergo nunquam motum interrumpet.

Respondet *Arriaga loco cit.* Deum determinare, in qua parte temporis debeat Sol quiescere,& motum interrumpere.

Sed contrà est; quia motus Solis est motus naturalis, ergo & eius quies est naturalis, & consequenter ab eruditis Philosophis debet talis interruptionis assignari causa naturalis, & non recurrere ad Deum cùm Anaxagora,& Vulgo.

Præterea: motus Solis, quia circularis, est vniformis, ergo non potest in vna parte temporis quiescere, & in alia moueri, esto motus rectus grauium, & leuium velocior sit in fine, quàm in principio, contrà quòd accidit in motu violento proiectorum, quibus virtus impressa causatiua motus, quia paulatim, procedendo versus finem, minuitur, & decrescit, consequenter fit, vt motus proiectorum tardior sit in fine, quàm in principio, at in motu Solis, quia circularis, semper est vniformis, & æquè velociter fit in omni sui parte; in hoc enim cõsistere motus vniformitatem docet apertè *Arist. 5. Phys. c. 4. t. 44. cuius enim eadem est velocitas, is est uniformis, cuius verò non eadem est, is est difformis 8. phys. c. 9. t. 50. Solus motus circularis vniformis conuincitur ex eo, quòd in motu recto partes propinquæ fini celerius mouentur; at in motu circulari, in quo non est finis, sicuti neque principium, quia in eo non est primum, & vltimum, partes omnes sunt eiusdem rationis.*

Contrà Morulas quartò principaliter; quia si in motu darentur morulæ, sequeretur, quòd quando Rota circulariter mouetur, quia partes eius interiores tardiùs mouentur, quàm exteriores, aliquantulum morarentur in vno instanti, dum exteriores mouẽtur, ergo iam discontinuantur,& consequenter omnes partes Rotæ discontinuarentur, quod esse falsum ex eo deprehenditur, quia si à centro Rotæ ad illius circumferentiam duceretur linea; hæc mouente se Rota, maneret recta, ergo partes illius Rotæ non discontinuarentur, aliàs illa linea non maneret recta, sed inflecteretur.

Huic Argumento, quod à multis putatur Achilles contrà morulas, non multum fido, quia minus absurdum est, partes Rotæ discontinuari,& illam lineam inflecti, quàm admittere morulas, ergo Aduers. qui admittunt morulas, faciliùs concedent partes illas discontinuari,& illam lineam inflecti; licèt enim talis discontinuatio ad sensum non pateat, non proindè negabitur

ab

ab Aduersarijs, qui motulas non vident, & pro motulis constantissimè pugnant.

Deindè quamuis plerique concedant, partes interiores Rotæ tardiùs moueri, id tamen sua difficultate non caret; nam motus Rotæ est motus circularis, atque adeò habet analogiam cum motu Cœli, At in motu Cæli circulari non ità se res habet, vt partes interiores Cœli tardiùs moueantur, quia motus circularis est vniformis. vt suo loco fusiùs explicabimus, ergo cum ille motus Rotæ sit vniformis, quia circularis, non ità facilè debet admitti, partes illius Rotæ tardiùs moueri, imò potius dicent Aduers. partes illius Rotæ exteriores, & interiores æquè velociter, æque celeriter moueri.

Conclusio sit. Velocitas motus benè explicatur per Vbi fluens, quod habet motus.

Probatur: quia tota difficultas explicandi velocitatem motus reducitur ad hoc, quia mobile velox debet vna parte temporis percurrere duas partes spatij. atque adeò eodem tempore duobus locis coexistere, atque adeò coexistere loco, & spatio maiori se, sed hoc facilè intel igitur, & explicatur posito Vbi fluente, ergo. Probatur minor, quia proprium est Vbi fluentis constituere rem in loco maiori se; nam si per horam mobile palmare, moueatur suprà spatium quadripalmare, occupabit totum illud spatium in illa hora, ergo iàm successiuè, & fluenter mobile palmare coexistit spatio quadripalmari, atque adeò coexistit spatio maiori se. Antecedens patet, quia per hoc contradistinguitur Vbi fluens ab Vbi permanente, quòd Vbi permanens, facit rem permanentem coexistere spatio æquali se, est enim proprium rei quiescentis, & permanentis coexistere spatio æquali sesè contrà Vbi fluens, & successiuum facit rem successiuam, & se mouentem coexistere spatio maiori se, modo explicato, ergo à primo ad vltimum posito Vbi fluente, facilè intelligitur, & explicatur velocitas motus, & quòd mobile velox vna parte temporis correspondet duabus partibus loci.

Confirmatur ex *Arist. 6. Phys. c. 9.* Vbi respondens argumento, quo Zeno probabat, non dari motum, quia quod mouetur, semper est in loco sibi æquali, atque adeò semper quiescit, & nunquam mouetur.

Respondens, inquam; *Aristoteles* huic argumento, docet, id, quod mouetur, esse in loco maiori se; datur ergo per *Aristotelem* Vbi fluens, quo mobile coexistit spatio maiori se.

Con-

Confirmatur secundò; quia à *Saxonia hic q.* 10. *Bart. Amico tract.* 25. *in* 6. *Phys. art.* 5. fusè probatur; mobile, dum est in motu, occupare spatium maius se, & ità explicatur ab his Auctoribus indiuisibile, si daretur, posse moueri occupando spatium maius se, non est ergo nouum in Philosophia, mobile coexistere spatio maiori se, dum est in motu; & consequenter velocitas motus benè explicatur per Vbi fluens.

Dices primò: etiam Testudo, dum mouetur, habet Vbi fluens; nam vbi fluens producitur per motum, ergo etiam Testudo coexistit spatio maiori se, atque adeò vna parte temporis coexistit duabus partibus spatij; ergo nullum erit discrimen inter mobile velox, & tardum, inter Aquilam, & Testudinem.

Respondeo. Testudinem per motum acquirere spatium maius se, sed tale spatium nunquam erit maius, aut æquale spatio, quod percurrit mobile velox; tarditas autem motus debet semper explicari relatiuè ad velocitatem, dicitur enim motus tardus, quia æquali tempore percurrit mobile tardum minus spatium, quàm percurrat mobile velox, vt supra explicatum est, esto igitur spatium acquisitum à Testudine per motum sit maius Testudine, at non est maius, imò nec æquale spatio, quod per motum acquirit mobile velox. Habent ergo Testudo, & Aquila vbi fluens, dum mouentur, sed non idem vbi fluens, sicuti enim vtriusque motus est diuersus, ità & vbi fluens in vtroque est diuersum.

Dices secundò. Si per vbi fluens mobile existit in loco maiori se, id non fit vna, & eadem parte temporis, sed per plures partes temporis, Corpus enim palmare per vbi fluens occupat spatium quadripalmare vna hora, ità tamen, vt per primum quadrantem horæ occupet primum palmum loci, per secundum quadrantem, secundum palmum loci, & sic deinceps vsque ad quartum, ergo iam non eadem parte temporis corpus palmare occupat locum se maiorem.

Respondeo: quòd si partes temporis comparentur cum partibus spatij, quas pertransit mobile velox, benè probat argumentum, vnam partem temporis correspondere vni parti loci, seù spatij; at si partes spatij, quas pertransit mobile velox, comparentur cum partibus, quas pertransit mobile tardum; statim apparebit, vnam partem temporis correspondere duabus partibus spatij, nam mobile tardum in primo quadrante horæ non pertransit vnum palmum spatij, sed illius medietatem, mobile ve-

rò velox pertransit illam eandem medietatem, & alteram, ergo iam mobile velox illa vna, & eadem temporis parte se mouens, ac se moueat mobile tardum, pertransit duas partes spatij, vbi mobile tardum è contrà eodem tempore percurrit vnam partem spatij.

Dices tertiò: Benè explicatur velocitas, si dicamus, mobile velocius habere maiorem extensionem localem, atque adeò extendi in ampliorem locum, & mobile tardum habere minorem extensionem localem, & contrahi in minorem locum, ergo non est recurrendum ad Vbi fluens.

Respondeo. Maiorem, & minorem extensionem localem non posse haberi sinè Vbi, licèt enim localis extensio radicaliter habeatur à quantitate, maior tamen, vel minor extensio localis relatiuè ad certum locum habetur ab Vbi permanente, in re successiua habetur ab Vbi fluente, & successiuo.

Quòd si quæratur causa effectiua velocitatis motus. Sententia communis est, eam causari à maiori, vel minori virtute, quæ est in mobili ex *Arist. 2. Cæli. t. 36.* à maiori, vel minori resistentia medij, per quod fit motus 4. *phys. 71.*

Denique à figura mobilis, quæ est aptior, vel ineptior ad scindendum medium.

In causis verò liberis maior, vel minor velocitas dependet etiam ab earum arbitrio, quia causæ liberæ aliquando tardius, aliquando velociùs eligunt se mouere.

LECTIO V.

An verum sit. Omne quod mouetur ab alio mouetur.

ARistoteles 7. *Phys. t. 1. & 2. 8. Phys. dt.* 28. pronunciat hoc axioma iam satis vulgatum, & famosum in scholis, *Omne quod mouetur, ab alio mouetur*; De veritate huius Axiomatis valdè dubitant nobiles Philosophi, ità vt plures, qui in cæteris Aristotelem, tanquam veritatis Oraculum agnoscunt, in hoc puncto de veritate pronunciati Axiomatis, ab illo recedant, & falsum esse Axioma, defendant.

Ità *Scotus in 1. d. 3. q. 7. & 9. met. q. 14. & ibidem Antonius Andraas, Gregorius Arimin, in 2. d. 6. q. 1, art. 13. Iandunus* 8. *phys.*

phyf.q.12.Com.3.lib.1.de Cœlo Comment.28. Nouiſſimè Arriaga tom.1. in par.1. & Thomas Campanella iuratus hoſtis Ariſtotelis in ſuo Triumphato Atheis cap. 3. vbi pro ſè citat Senecam,& Teleſium; ex Antiquis hanc ſententiam propugnarunt, *Plato apud Aquar.ad Ferr.7 phyſ.q.1. Academici omnes,præcipuè verò Macrobius 2. de Somnio Scipionis, denique Democritus,& Epicurus,hi enim poſuerunt Athomos ſe mouentes.*

Contrà alij. Verùm eſſe Ariſtotelis axioma defendunt. Ità *D.Thomas hic in t.28.lib.8.phyſ.& 3. contrà gentes c.13. & p.1.q.2.art.1.Complutenſes hic diſp.39.q.6. § 1. Ruuius lib.8. phyſ.cap.4.q.1.Suarez t.2.Met.Diſp.8 ſect.7.num.11.Conimb. lib.7.phyſ.q.2. Bartholomæus Amicus t.1.phyſ.tract.26.quæſ.3. dub.2.Rees diſ.vlt.art.vlt.Quibus adde* Aegidium *in 3. q.16. Capreol. in 1.d.3.q.3.Ferrarien.lib.1.contrà gentes, cap.23.*

Hanc Ariſtotelis ſententiam tueri debent omnes Theologi, qui communiter aſſerunt ex creaturis poſſe naturali lumine cognoſci,& demonſtrari exiſtentiam Dei.

Ità *Granadus tom.1.de exiſtentia Dei Diſput.2.Valentia to. 1.q.2.p.3.Ioſeph ab* Auguſtino *1.q.2.art.3.diff.1. nu.22. Faſolus 1.p.q.2.d.2.q.1.art.3.Beccan.in Manual.t.1. tract.1. Petrus à Sancto Ioſeph.in ſua Idæa Theol.Specul.lib.1. c.2. Nouiſſimè Recupitus p.1.& alij innumeri.*

Huius difficultatis ſolutio pendet ex declaratione illius axiomatis,ſtatim enim ac fuerit explicatum,in quo ſenſu axioma illud intelligendum ſit iuxta mentem Philoſophi; innoteſcet eius veritas, & efficacia.

Vnum ergo moueri ab alio ſtat dupliciter; primò quidem vnum poteſt intelligi moueri ab alio eiuſdem ordinis, vt ſi mobile ſit corporeum,ſeù materiale, & intelligatur moueri à motore corporeo,& materiali;ſecundò, vnum poteſt intelligi moueri ab alio diuerſi ordinis, vt ſi mobile ſit corporeum, motor verò ſit ſpiritualis. Iterùm dupliciter poteſt intelligi, quòd motor ſit ſpiritualis,primò quidem ſi motor ſit primus, & nulli ſubordinatus; ſecundò ſi motor non ſit primus,ſed ſecundus, & alteri ſubordinatus. His poſitis.

Concluſio prima. Axioma illud,omne quod mouetur ab alio mouetur,debet intelligi iuxtà mentem Philoſophi, de motore diuerſi ordinis, & primo;ità vt ſenſus ſit,omne quod mouetur,mouetur ab alio,qui eſt motor ſpiritualis,& primus.

Probatur apertiſſimis verbis Philoſophi,qui cùm multis ratio-

nibus probasset, quidquid mouetur ab alio moueri, subdit. *Quapropter, & Anaxagoras rectè dicit, mentem impassibilem, inquiens, & inmixtam esse, quoniam motus principium ipsum facit esse, sic enim vtique solum mouebit, cum sit immobilis, & vinces cum sit immixtus*; ergo iam Arist. vult, omne quod momouetur, moueri ab alio, qui sit motor spiritualis, & primus mens enim impassibilis, & immixta, est motor spiritualis, & primus.

Quòd autem loquatur etiam Aristoteles de mobili corporeo, & materiali; patet ex alijs verbis, quæ habet c. 6. t. 40. *necesse igitur est, omne quod mouetur esse diuisibile in semper diuisibilia; hoc enim ostensum est prius in ijs quæ vniuersaliter de natura; qnod omne, quod per se mouetur, continuum est*: si ergo mobile debet esse continuum, & diuisibile, debet esse corporeum, & materiale.

Conclusio secunda. Axioma Aristotelicum in sensu explicato, verum est, & satis firmum.

Probatur primò: quia omne quod mouetur in suo motu est subordinatum primo motori, ideòque *Meteor.* 1. *docet Arist. est autem ex necessitate contiguus quodammodo iste superioribus lationibus, vt omnis eius virtus indè gubernetur*: sed esse subordinatum primo motori, est dependere ab illo in motu, atque adeò ab illo moueri, ergo. Minor probatur: quia omne quod mouetur, in suo esse est subordinatum primo enti, ergo & in suo motu, in suo moueri, & operari est subordinatum primo motori, sicuti enim res se habet ad esse, ità & ad operari, nam modus operandi sequitur modum essendi, vt est commune axioma vniuersaliter receptum in scholis, ergo firmum stat, & inconcussum, omne quod mouetur, ab alio mouetur.

Probatur secundò Conclusio destruendo principale argumentum Aduersariorum, illud enim fundatum est in eo, quòd Aristotelis rationes, quibus suum axioma probat, sunt inefficaces, & insufficientes, sed hoc est falsum; ergo.

Probatur minor primò solutione eorum, quæ in contrarium obijciunt Auctores eius sententiæ.

Probatur secundò: quia rationes adductæ ab Aristotele ad probandum illud axioma, quamuis singillatim acceptæ efficaciter non probent, probant tamen efficaciter, si simul sumantur, id enim speciale est argumentis Aristotelicis, vt simul sumpta efficaciter probent, secus verò singillatim accepta, vt eruditè notat

Bur-

Burleus super 7.Phys.super 7.Phys.

Probatur tertiò; quia communis est sententia Theologorum; posse naturali lumine ex creaturis deueniri in cognitionem Dei, qui est primus motor, imò *Franciscus Le Rees in Met.disp.vlt. ar.1.§.1.* docet, id esse de fide, & sanè probatur varijs scripturæ locis, *Act.17. quærere Deum, si fortè attrectent; ad Romanos c. 1. inuisibilia Dei per ea, quæ facta sunt, intellectu conspiciuntur, sempiterna quoque eius virtus, & Diuinitas. Iob. 36. 35. omnes homines vident eum, vnusquisq; intuetur procul.* sed nullum argumentum aliud assignari potest, quo probetur, & conuincatur efficaciter existentia Dei, præter hoc Aristotelicum, quidquid mouetur ab alio mouetur, sed non ab alio, & ab alio in infinitum, ergo tandem recurrendum est ad primum motorem immobilem, ergo.

Confirmatur, quia cognitio Dei est fundamentum totius vitæ rationalis, ergo naturali lumine debet attingi, & cognosci existentia Dei, & primi motoris, quam Aristoteles induens personam Theologi ex Anaxagora appellat mentem impassibilem, & immixtam, aliàs non benè arguerentur ab Apostolo loc.cit. tanquam inexcusabiles Gentiles, eo quòd cum cognouissent Deum, non sicut Deum glorificauerunt, sed Aduers. negant Aristotelis argumenta efficaciter conuincere existentiam Dei, & primi motoris, & nullum aliud argumentum ipsi adducunt, deberent autem adducere, ergo.

Non dubito, quòd si aliquod argumentum ab ipsis adduceretur, pluribus, & efficacioribus pateret impugnationibus; facile est, impugnare, quæ alij dicunt, at aliquid adducere, quod alij non impugnent, hoc opus, hic labor est.

Probatur quartò: quia si id, quod mouetur, mouetur motu violento, iam patet moueri ab alio extrinseco motore; si mouetur motu naturali, vel mobile est animatum, vel inanimatum: si animatum, iam in eo datur vna pars, quæ cæteras mouet; quæ pars ab Aristotele dicitur esse Cor, à Galeno Cerebrum; rursus ista pars, quæ reliquas mouet, & est principium motus in reliquis partibus mouetur à generante, à quo sicuti accepit esse, ità & accepit virtutem motiuam. Denique si id, quod mouetur, est inanimatum, quia mouetur motu naturali, & omnis motus naturalis est à principio intrinseco, videtur moueri seipso, & non ab alio; adhuc tamen tale mobile inanimatum mouetur ab alio motu naturali, quia eius intrinsecum principium motus actiuum, quod

est forma, est à generante, eius intrinsecum principium motus passiuum est materia prima, quę etiam est à Deo per creationem, ergo iam omne quod mouetur quocunq; genere motus, ab alio mouetur.

Obijcies primò: In Doctrina Aristotelica, & communi: Per hoc contradistinguuntur viuentia à non viuentibus, quia viuentia mouentur se ipsis, & non ab alio, è contrà non viuentia, ergo falsum est vniuersaliter, *quidquid mouetur ab alio mouetur*; sufficit enim ad falsitatem alicuius propositionis vniuersalis, quod in aliquo casu particulari non verificetur.

Respondeo. Viuentia se ipsis moueri, quia in ijs est assignare vnam partem, quæ reliquas partes mouet, quod de non viuentibus non verificatur; Cæterum viuentia non dicuntur seipsis moueri, quasi, *Tò seipsis*, excludat primum motorem, à quo mouentur tàm viuentia, quàm non viuentia, in hoc enim parificantur viuentia, & non viuentia.

Obijcies secundò: ex *Arist. 8. Phys. t. 35.*

Lapis mouetur à baculo, baculus à manu, & sic sistitur, ergo non omne quod mouetur ab alio mouetur.

Respondeo: tale exemplum ab Aristotele adduci, vt ostendat non dari processum in infinitum in motibus, sed tandem deueniendum esse ad vnum primum motorem immobilem; quare vera est illa propositio, quid quid mouetur ab alio mouetur, quò vsque perueniamus ad primum motorem.

Negat autem Aristoteles manum ab alio moueri, non quia velit, non moueri à primo motore impassibili, & immixto; sed quia non mouetur ab alio motore passibili, & mixto proximè, & immediatè, esto à generante, tanquam motore mixto, & passibili mediatè, & remotè moueatur; & quia mouens remotum simpliciter, & absolutè non est motus, ideò dicit manum non moueri, sed ibi sisti motum.

Eodem modo respondetur ad aliud Argumentum, quod fieri solet de Leuibus, & Grauibus, quæ videntur moueri à propria eorum grauitate, & leuitate, hæc enim mouentur à generante, quod dedit illi grauitatem, & leuitatem, tanquam virtutes eorum motiuas, esto deindè, quòd quia generans est causa remota, & mediata motuum eorum, simpliciter dicantur, grauia, & leuia seipsis moueri.

Obijcies tertiò. Si verum esset, *omne, quod mouetur ab alio mouetur*, maximè quia, vt habetur, 8. *phys. t*, 40, *impossibile est, idem*

idem esse actu, & potentia; nam id, quod mouetur, est potentia, seù habet passionem, id quod mouet, est actu, & habet actionem; potentia autem, & actus sunt contradictoria, sed hæc ratio nulla est, ergo.

Probatur minor: quia eadem anima rationalis est potentia, prout potest intelligere, & est actus, prout elicit actum intellectionis.

Respondeo. Aristotelis verba esse intelligenda de potentia formali, & actu etiam formali, impossibile enim est, idem simul esse formaliter potentiam, & actum, quia mutuò se negant, & excludunt actus formalis, & potentia formalis; at non esse intelligenda ea verba de potentia formali, & actu virtuali, id enim, quod est potentia formaliter, potest virtualiter esse actus, vt probat exemplum adductum de Anima rationali intelligente, & obseruat. *D. Thomas p. 2. qu. 77. ar.* vbi ait; *Accidens causari à subiecto, vt est actu, in eoque recipitur vt est potentia.*

Colligite ex his. Ità *omne, quod mouetur ab alio moueri*, vt tamen deueniendum sit tandem ad aliquod, quod moueat, & non moueatur, nam in tantum verum est; quidquid mouetur ab alio mouetur, in quantum omne quod mouetur, mouetur ab alio, tanquam primo mouente, & prima causa motus, sed primum mouens non potest ab alio moueri, aliàs non esset primum; haberet enim alium priorem antè se, à quo moueretur, ergo. Deindè, si id, quod mouet, moueretur, vel moueretur eodem genere motus, & hoc est impossibile, impossibile enim est, quod docens doceatur, & discat, quod sanans sanetur, quod alterans alteretur, augmentans augmentetur; Sed neque potest moueri diuerso genere motus, quia necesse non est, vt motiuum sit mobile, id enim appellat Arist. simile figmento: ergo. Dixi necesse non est, quia per accidens potest moueri diuerso motu, sic sanans potest discere.

Prætereà si mouens omne mouetur necessariò, iam daretur infinitum actu in mouentibus, quia nō posset assignari primum, & vltimum mouens, ergo iam in mouentibus, & motis daretur actu infinitum, vbi enim non est assignare primum; & vltimum, ibi actu est infinitum.

Colligite secundò. Primum motorem esse immaterialem, & impermixtum, quia si esset materialis, & permixtus, non posset semper vincere mobile, & consequenter defatigaretur, & vinceretur aliquando, & sic cessarent motus Cœli, & consequenter om-

omnia deordinarentur, & confunderentur.

Colligite tertiò. Primum motorem esse virtutis infinitę, quià sicuti non recipit motum ab alio, ità non recipit esse ab alio, ergo iam habet esse infinitum; non enim est assignabile, à quo accipiat limitationem in suo esse, cum ipse sit primus motor. Altera ratio Aristotelis est, quia ipse mouit tempore infinito, impossibile est autem, quòd mouens tempore infinito sit finitæ virtutis; quæ ratio, quia supponit mundi, seù motûs æternitatem contrà id, quod docet fides, est inefficax, & sophistica, vt loquitur *Barthol. Amicus loco cit. ar. 1 nu. 4. lit. E.* In quo puncto licet Philosopho Christiano ab Aristotele recedere; aptè enim in hanc rem cadit illud; amicus Aristoteles, sed magis amica veritas.

LECTIO VI.

Aliæ Quæstiones de Motu resoluuntur.

QVoniam omnia non possunt pro dignitate, & fusè tractari; resoluemus hic breuiter, & perstringemus nonnullas alias quæstiones de motu leuioris momenti.

Prima Questio est: Vnde desumatur contrarietas motus.

Respondetur. Contrarietatem motus desumendam esse ab ijs, à quibus sumitur eiusdem motus specifica diuersitas, nam, vt benè ait *Arist. 8. Phys. c. 8. t. 64.* Contraria specie differunt, & non vnum sunt: Quia ergo motus adæquatum specificatiuum coalescit ex termino ad quem, ex motore, & ex mobili; ab his etiam desumitur eiusdem motus contrarietas; Ad hoc ergo, vt motus sit contrarius, debet habere contrarietatem aliquam, vel in motore, vel in mobili, vel in termino ad quem, ad hoc, vt motus non sit contrarius, requiritur, vt in nullo sit contrarietas. Simili ratione, qua dicebamus suprà, diuersitatem specificam motus sumi ex quolibet specificatiuo, vnitatem verò specificam ex omnibus specificatiuis simul sumptis; ratio est, quia plura requiruntur ad negandum, quàm ad affirmandum, plus enim negat negatio, quam affirmet affirmatio, negatio enim, vt in Logicis diximus, vniuersaliter distribuit; vt ergo motus non sit contrarius, seù, vt non habeat contrarietatem, in nullo sui specificatiuo debet contrarietatem agnoscere, ad hoc verò, vt contrarietatem ha-

habeat, sufficit in aliquo ex specificatiuis contrarietatem adesse; hinc motus localis Angeli, & hominis opponuntur, & contrariantur ratione principij; motus sursum, & deorsum opponuntur ratione termini, ad quem; motus Cęli, & motus Elementorum ratione subiecti, seu mobilis similiter opponuntur.

Cæterùm motus esse contrarios formaliter, est, esse incompossibiles in eodem subiecto, seu mutuò se ab eodem subiecto excludere; in hoc enim consistit formalis contrarietas motus, sicut & cuiuscunque alterius rei, vndè habet Philosophus 8. *Phys. t.64. motus esse contrarios, eo quod se inuicem impediunt*.

Cæterùm contrarietas non solùm est inter motum, & motum, sed etiam inter motum, & quietem; Quies enim priuatiuè opponitur motui, quia est priuatio motus; vnus verò motus opponitur alteri quodammodò positiuè; quia duo motus sunt entitates positiuæ, inter quas intercedit oppositio positiua. Dixi quodàmmodo, quia oppositio propria, & in omni rigore est inter qualitates, quæ per mutuàm actionem se ab eodem subiecto excludunt, vt infrà dicemus; at motus non sunt qualitates, quæ se per actionem excludant, esto aliqui eorum, vt alterationes, habeant pro terminis, qualitates, vt calefactio, & frigefactio.

Dices: ergo iam vni duo essent contraria, nam vni motui, putà motui sursum, opponeretur motus deorsum, & opponeretur quies; sed hoc est contrà *Arist. 10. Met. t. 14. & 1. Cæli t. 9.*

Respondeo. Vni duo esse contraria, & opposita diuerso genere contrarietatis, & oppositionis, scilicet, positiuè, & negatiuè, vt benè concedunt hic *Iauellus qu. 12. & Bartholomæus Amicus tract. 24. in 5. Phys. dub. 2.*

Secunda Quæstio solet esse; an detur quies in puncto reflexionis.

Suppono ex *Arist.* hic *t.62.* reflexionem motus esse, cum mobile motum à puncto A. versus B. recedens ex B. mouetur versus A. quod quatuor modis contigit. Primò, quando post motum naturalem sequitur alius naturalis, vt in motu constrictionis, & dilationis cordis. Secundò, quando post violentum sequitur præternaturalis, vt cum lapidi moto sursum occurrit Mons Aeneus impellens deorsum maiori velocitate, quàm exigat natura lapidis. Tertiò, quando post motum violentum sequitur alius violentus, & cùm pila ad murum immissa, violenter

ter resilit, vel quando duo ludunt pila, quorum vnus iacit pilam in alterius manum, à qua & repercutitur. Quartò demum, quando ad motum violentum sequitur naturalis, vt cum lapis sursum motus relictus suæ naturæ descendit. Quibus positis.

Respondeo ad Quæstionem; quando vterque motus est naturalis, aut naturalis sequitur ad violentum, tunc datur quies in puncto reflexionis; quando verò violentus, aut præternaturalis sequitur ad violentum, non datur quies.

Prima Responsionis pars patet ex *Arist.* 8. *Phys. t.* 63. *Auers. Com.* 65. *Ruuio hic, & alijs*: ratio est, quia natura nihil producit, vt statim corrumpat, non enim quod augetur, statim decrescit, sed datur tempus consistentiæ; quæ mouentur ad aliquem locum, mouentur, vt ibi aliquantulum quiescant; inter motus inspirationis, & respirationis, compressionis, & dilatationis cordis, datur aliqua quies, aliàs defatigaretur animal, ergo iam quandò motus naturalis sequitur ad naturalem, datur quies in puncto reflexionis.

Similiter si ad motum violentum sequatur naturalis, vt cum lapis sursum proiectus, naturali sua vi descendit, etiam in tali casu datur quies in puncto reflexionis.

Ità *Aegid.* 8. *Phys.* 65. *Capreol. dist.* 15. *qu.* 1. *ar.* 3. *ad* 4. & alij, quos refert, & sequitur *Barth. Amicus tract.* 24. *in* 3. *Phys. ar.* 5. *Concl.* 3. Ratio est, quia virtus impressa paulatim minuitur, vt mox dicemus de tarditate motus in fine, ergo deueniendum est, vt tanta sit virtus impressa, quanta est grauitas lapidis, sed à proportione æqualitatis, idest, quando æqualis est actiuitas agentis, & resistentia passi, nulla fit actio, nullus motus, ergo lapis sursum proiectus aliquantulum ibi quiescit, vt debilitato impetu, & remissa virtute impressa, descendat.

Vndè patet, à quo lapis detineatur ibi, detinetur enim ab impetu impresso, qui licèt non possit amplius mouere, potest tamen impedire actionem grauitatis, præsertim adiuuante aere ad resistentiam.

Secunda Responsionis pars: quam concedunt plures cit. à *Barth. Amico vbi supra art.* 3. Probatur quia, Pila, quæ allidi-tur ad motum, & reflectitur; non potest moueri motu reflexionis à muro, qui perseuerat immobilis, nec ab aere, qui quiescit, quiescente mobili, ergo motus ille reflexus debet causari ab illo primo agente, quod pilam ad parietem impulit, sed talem motum non potest causare agens, si admittamus quietem in pun-

ācto reflexionis, cessante enim motu agentis, cessat virtus ab illo priùs impressa, ergo iam debet continuari motus rectus, & reflexus, & non interrumpi per quietem, alioquin non esset assignabile, à quo produceretur motus reflexus.

Similiter quando lapillus proijcitur sursum, & mons è Cœlo cadens, illi fieret obuius in medio descensus, non daretur quies in puncto reflexionis, quia aliàs retardaretur mons descendens magno impetu, sed hoc est falsum, vt de se patet, iam ergo in hoc casu non datur quies in puncto reflexionis, sed est vnus continuatus motus directus, & reflexus.

Dices; ex *Arist. 8. Phys. à tex. 62.* nullus motus præter circularem potest esse perpetuus, sed si non daretur quies in puncto reflexionis, posset motus perpetuari, posset enim in infinitum continuari per reflexionem, ergo danda est quies in puncto reflexionis.

Respondeo: in motu naturali dandam esse huiusmodi quietem, aliàs sequeretur, illum fore perpetuum, quia virtus motiua naturalis non minuitur paulatim, vt contingit in virtute motiua, & virtute impressa proiectis, at in motu violento non est admittenda quies, nè sit perpetuus; adhuc enim negata quiete, non fit perpetuò, quia virtus ipsa causatiua motus paulatim deficeret.

Quæstio tertia solet esse, à quo moueantur proiecta. Et sanè certum est, proiecta moueri à proijciente, tanquam à causa remota; hanc non quærimus, quia non est propriè causa ex dictis *Disp. 2. Phys. Lect. 4.*

Sed quærimus causam proximam, & immediatam motus proiectorum, verbi gratia, proijcitur pila sursum, vel deorsum, vel in gyrum, aut etiam impingit in parietem, quæritur, quæ sit causa proxima, & immediata huius motus.

Antiqui ergo Expositores Aristotelis *Themistius, et Auerr. in t. 82. lib. 8 Phys. quos sequitur D. Thomas 3. de Cælo Lect. 7. Burleus 8. Phys. 82. Aegidius lect. 29.* assignarunt causam immediatam motus proiectorum esse aerem, quatenus nimirùm à proijciente commouetur aer, qui deindè commotus aerem subsequentem propellit, & ità successiuè defertur proiectus lapis; donec languescente commotione aeris, tandem quiescat.

Sed contrà est, quia experientia patet, quòd si quis aerem propinquum lapidi maximè commoueat, & agitet, nunquam lapidé mouebit, ergo nó proijcitur lapis ab aere cómoto, & agitato;

Communis sententia defendit; Proiecta moueri à virtute quadam impressa à proijcente, quæ virtus immediatè eliciat motum proiecti. *Ita Suarez disp.23. sect.10. Vasq.p.2.d.81. Toletus 8. Phys.t.86. Ruuius in tract.de motu violento qu.2. Conimb.7.Phys.c.2.q.1.art.8. Franciscus Le Reès disp.vlt. ar.7. §.1.Barth.Amicus t.2.de Gen.tr.5.a.4.vbi plures alios refert.*

Probatur primò à priori, quia videmus non moueri lapidem, nisi ipse tangatur à proijciente, etiam si proijciens moueat aerem circumstantem vsque ad lapidem.

Probatur secundò: quia eò tendit sagitta, quò dirigitur à proijcente, ergo aliquid sagittæ imprimitur, nam motus ità directus non potest tribui aeri ob sui volubilitatem, vndè videmus, aquam descendentem diuidi circà finem motus, & hoc propter concursum aeris propellentis aquam cùm magna fluctuatione. Confirmatur, quia proijciens habet vim causandi motum, ergo etiam habet vim causandi virtutem motiuam, quia aliter non posset causare huiusmodi motum, cùm proiectum ab ipso separetur, nisi loco sui substitueret virtutem motiuam, & ideò benè ait Philosophus 4. *Phys. tex.68.* motum proiectorum posse fieri etiam in vacuo, in quo non est aer.

Probatur tertiò: quia non potest assignari ratio, cur motus hic sit velocior paulò post initium,(vt colligitur ex maiori ictu,) quàm in ipso initio, & in fine, nisi assignetur ista virtus impressa; hæc enim durat aliquo tempore, & adiuuatur à maiori concursu aeris paulò post initium, non sic autem ipso initio, & multò minus in fine, quando iam languescit, & imminuta est ista virtus impressa, contrà quòd accidit in motu naturali, qui est à virtute naturali, quæ versus finem motus non languescit, aut minuitur, ergo.

Hinc etiam redditur ratio, cur bombardæ quò longiores, eò pilas velociùs, & longius explodant, quia nimirum ignis genitus ex puluere plus impetus imprimit toto illo tempore.

Similiter cur plus iaciuntur globuli madidi, quàm sicci, quia nimirum globulus madidus citiùs concipit impetum, & virtutem impressam, ideò citò elabitur, & longiùs extruditur.

Denique ex eo manifestè conuincitur, ab aere non moueri proiecta, quia sæpè proijcitur lapis contrà validissimum ventum, quo totus aer commouetur in contrarium, nam impossibile est, talem motum causari ab aere commoto, & agitato validissimè in contrariam partem.

Di-

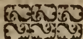
Dices: quàndo quis laxat lapidem ex funda, id facit per motum circularem, quo aliquandiù girat fundam; sed talis motus lapidis proiecti non potest causari à proijciente, seù exonerante fundam, ergo. Probatur minor, quia motus lapidis est rectus, sed motus rectus, non potest causari à motu circulari, sicuti neque motus rectus versus Oriens potest causari à motu recto versus Occidens, ergo.

Respondeo, quòd fundibularius girata funda, tandem recta via dirigit lapidem, ideòque causat motum rectum, qui proinde non à giratione fundæ, sed à recta proiectione causatur.

DISPVTATIO VI.

DE MVNDO, ET COELO.

P*Hysicæ, sicut & cuiuscunquè Scientiæ speculatiuæ, munus est, partes, seù species Obiecti sui speculari. Explicatis ergo Principijs, Causis, & Proprietatibus Corporis naturalis, progredimur ad Partes, seù Species eiusdem Corporis explicandas; Sunt autem in primis Mundus ipse, seù Vniuersum; Elementa, & Mixta siuè Animata, siuè Inanimata, Aristoteles agit de Mundo in speciali Libello, quem scripsit ad Alexandrum Macedoniæ Regem, Vbi nomine Mundi intelligit,* Coagmentationem ex Cœlo, Terra, & reliquis rebus, quarum natura illis continetur; *seù, ut paulò infrà,* Mundus est rerum omnium ordo, ornataquè descriptio. *Quatuor Libris, quos de Cœlo inscripsit, agit de Cœlo prius, tùm de Elementis.*

LEC-

LECTIO I.

An Mundus potuerit esse ab æterno.

NOn quærimus, An de facto fuerit ab æterno, de fide enim est, quòd fuerit in tempore, de possibili igitur quærimus, an potuerit esse ab æterno.

Nomine æterni, seù æternitatis venit Duratio infinita carens Principio,& Fine,seù non habens primum, & vltimum in sui esse,& sui duratione,vt patet ex definitione æternitatis communiter recepta in Scholis à nobis supra *Disp.* 4. *Lect.* 1. relata, & explicata.

Pro intelligentia igitur, & solutione difficultatis Propositæ;

Pono primò. Duo esse in vniuersò entium Genera; nempè, entia successiua, & entia Permanentia. Entia successiua sunt, Tempus,motus,seù etiam plures,& plures series variarum generationum;Entia permanentia sunt,Angelus,Anima rationalis, & alia huiusmodi.

Pono secundò. Creaturam posse esse ab æterno, dupliciter intelligi;primò quidem,quasi ipsa Creatura exigit essentialiter, vel continualiter æternitatem; Secundò,si ponamus,æternitatem illi non repugnare. Certum videtur,Creaturam nec essentialiter, nec connaturaliter exigere æternitatē,non exigere essentialiter,quia aliàs Creatura sic essentialiter æterna, non differret à Deo,cui est essentialis æternitas:non exigere connaturaliter,quia aliàs Deus miraculosè impediret æternitatem Creaturarum; An ergo Creaturæ repugnet æternitas,hic est Punctus propositæ difficultatis.

Conclusio Prima. Ens successiuum, Tempus,motus,& variarum series Generationum non possunt esse ab æterno.

Ità *Durand.in 2.dist.1.q.1.art.3.Sotus* 8 *Phys.q.3. Conimb. ibidem.Ruuius lib.*8. *Phys.tract.de æternit.mundi q.3. nu.27. Murcia disp.1.q.3.Suarez.disp.in met.disp.20.Sect.6.& disp. 29.Sect.1.& 2.Pererius lib.15.cap.13.Barth. Amicus tract.2. de mundo q.3.dub.4 art.6 Conclus.sexta. Le Rees disp.1. de mundo art.3. §.1.*

Contrà *Nominales relatos à* Ruuio *vbi suprà.Vasq.1.p.177. Arriagam disp.17.sect.2.Ouied controu.19 puncto 3. Complu-*

ten-

tenses disp.29.q.4.§.11.qui referunt plures alios ex Thomistis Antiquos,& Recentiores.

Probatur Conclusio quia; Tempus, Motus & variarum series generationum sunt entia essentialiter successiua, ergo essentialiter includunt prius,& posterius; sed æternitas essentialiter excludit, & negat prius, & posterius, quia æternitas est duratio tota simul,vt clarè patet ex eius Definitione communiter in Scholis recepta, ergo non possunt combinari ista duo, ens successiuum, & æternitas.

Conclusio secunda. Aliqua Creatura Permanens,vt Angelus, potest de absoluta potentia esse ab æterno.

Itá *D. Thomas p.1.q.46.art.2.& in 2.d.1.q.2.ibidem Caiet. & 2.contra Gentes c.38. ibidem Ferrarien.* & alij plures Thomistæ,quos citant,& sequuntur *Ruuius* 8. *Phys. tract. de æatern. mundi q.1.Complutenses disp.29.q.3.§.2.*

Nominalium Schola. *Greg.q.3.Gab, ibidem, Ocham. q.8.* Ex Recentioribus. *Suarez in met.disp.20.sect.6.Pererius lib.15.c.13.Conimb.8.Phys.c.2.2.q.6.Arriaga disp.17.Phys.sect.2.subsect.2.Ouied.Cont.19.punct.1.& alij plures apud ipsum*.

Contrà *Henricum quodlib.1.q.7.& 8. Albertum magnum in summa tract.1.q 4.mem.4.& in 2.dist.2.art.10.Bonau.ibidem q.2.& Rich.q.4.Mars.q.1.art.2.Le Reès Disp.1.de mundo art.3. §.2.*

Scotus vtramque partem problematicè defendit, sed videtur magis inclinare in sententiam *D. Thomæ,* & communem,quàm in oppositam Sententiam *Henrici*, Vndè & *D. Thomæ* Sententiam peculiari argumento à se excogitato confirmat in *2.d.1.q.3. §. & ex hoc arguitur*.

Probatur Conclusio primò; argumento generali, & communi ijs omnibus,quæ conceduntur posse fieri de absoluta Dei potentia,quia:Creaturam esse ab æterno, seù Creaturam esse coæternam Deo non implicat, ergo de absoluta potentia potuit Angelus,verbi gratia,esse ab æterno.

Antecedens multipliciter probatur, primò quia: si Creaturæ essent ab æterno,non repugnaret,quòd vna esset alteri coæterna, vt apertè patet ex celebri Authoritate *D.Augustini 6. de Tri.c.1. vbi habet,si ab æterno esset Sol,aut Ignis, ab æterno illuminaret,aut calefaceret,& 10.de Ciuit.c.31 si pes ab æterno, vel in æternitate fuisset in puluere,semper ei subesset vestigium, & hom.26 super Ioannem,affert exemplum de virgulto, & imagine*

gine eius in aquis producta, ego cum Deus sit ab æternò, non repugnat, aliquam Creaturam fore illi coæternam.

Probatur secundò quia: in Diuinis verè Filius procedit, & producitur à Patre, & tamen est illi coæternus, ergo etiam Creatura potest esse coæterna Deo, quamuis ab illo producatur.

Respondebis; processionem, & productionem Verbi Diuini à Patre esse necessariam, productionem verò Creaturæ à Deo fore liberam, & contingentem.

Contrà est quia: Agens liberum potest habere operationem in eodem instanti, in quo incipit esse, vt est Communis doctrina de Angelo, qui in eodem instanti, quo cæpit esse, habuit liberam operationem suæ voluntatis, per quam se disposuit ad recipiendam gratiam in eodem instanti, ergo à fortiori Deus simul, ac fuit, potuit habere creaturam sibi coæternam.

Probatur tertiò quia. Antiquorum Sapientissimi posuerunt de facto Mundum ab æterno, ergo nullam agnouerunt implicantiam in coæternitate Creaturæ cùm Deo.

Confirmatur quia plures ex Auctoribus Contrariæ Sententiæ, defendunt, Mundum cæpisse in tempore, non posse naturali ratione demonstrari, Mundum non esse ab æterno, ergo mundum esse ab æterno, non implicat, si enim implicaret, posset naturali ratione, & assignata implicantia ostendi, mundum cæpisse in tempore, & non fuisse ab æterno.

Probatur quartò idem Antecedens quia, Creaturam esse coæternam Deo, non repugnat infinitæ Dei potentiæ, nec finitæ, & limitatæ entitati Creaturæ, duratio enim est accidens, ergo siuè duratio sit finita, siuè infinita, non minuit, nec auget perfectionem Creaturæ, sed additur illi, saluis eius Essentia, & Proprietatibus.

Obijcies primò: Sancti Patres contrà Arium impiè asserentem, Verbum Diuinum esse Creaturam, & non Deum, vsi sunt hoc argumento. Verbum Diuinum est coæternum Patri, ergo non est Creatura, sed hoc argumentum non esset efficax, si Creatura posset esse coæterna Deo; ergo.

Respondeo. Argumentum SS. Patrum fuisse efficacissimum, quia erat argumentum ad hominem, Ariani enim conuicti auctoritate Sacræ Scripturæ vtrumque concesserunt, creaturam non esse ab æterno, & Verbum Diuinum ab æterno, qua data concessione, manifestè deducebatur, ergo Verbum Diuinum non est Creatura.

Si

Si qui ex SS. Patribus asserunt; Creaturæ repugnare æternitatem, piè sunt explicandi, quòd repugnet æternitas ab intrinseco,& connaturaliter à Creaturis exigita, non quòd absolutè illi repugnet.

Obijcies secundò: In Creatura prius est non esse, quàm esse, quidquid enim creatur, transit de non esse, seù ex nihilo, ad esse, & per consequens prius est, non esse Creaturæ, quàm esse, sed in æternis non est assignare prius, ergo implicat creaturam esse æternam.

Confirmatur quia: si Creaturæ semel concedatur duratio æterna, non poterit per totam æternitatem anihilari, & destrui, sed hoc est contrà rationem Creaturæ, quæ de sui natura anihilabilis est,& destruibilis, imò est contrà perfectum Dei Dominium, quod habet super omnem Creaturam, de qua debet, posse liberè disponere in quolibet momento, quòad eius conseruationem, & destructionem, ergo.

Respondeo. Ad Creationem sufficere, quòd non esse præcedat esse in priori naturæ, atque adeò necesse non esse, quòd præcedat non esse in priori temporis, sola autem prioritas temporis repugnat æternitati, cui sicuti non repugnat prioritas originis, vt patet in patre, qui est prior origine Filio, sibi aliàs coæterno, ità nec repugnat prioritas naturæ.

Ad Confirmationem dico. Argumentum valere etiam in Creatura durante per horam, in qua non potest anihilari,& destrui, sufficit ergo tùm ad rationem Creaturæ, tùm ad saluandum perfectum Dei dominium supra talem Creaturam, quòd sit ab intrinseco anihilabilis, & destruibilis, esto per accidens,& ex mera Dei libera voluntate sit inanihilabilis, & indestruibilis; vide quæ dicta sunt *Disp.* 4. *Lect.* 13. de Duratione permanente.

Obijcies tertiò, si creatura fieret ab æterno, non posset operari ab æterno, vel si operaretur, deberet per infinitum tempus perseuerare in eadem operatione, quia si solum per finitum tempus in ea duraret, non habuisset eam ab æterno, quia æterno non datur prius, sed ex tempore, hæc autem repugnant; ergo etiam repugnat, Creaturam esse æternam.

Respondeo. In tali casu, vel Creaturam æternam nullam elicere operationem, suspendente Deo miraculosè concursum ad omnem operationem aliàs elicibilem à tali Creatura in eadem operatione, nulla enim repugnantia est in hoc, quòd Deus

conseruet aliquam Creaturam in eadem operatione simultaneâ per infinitum tempus, dixi simultanea, quia operatio successiua, cum includat prius, & posterius, repugnat durationi æternæ, quæ indiuisibilis est, & tota simul.

LECTIO II.

Cœli Natura, & Essentia.

LIcèt Philosophi sit de omnibus speculari ex *Arist.4 Met.t.5.* tamen à Cælorum speculatione, & contemplatione multos terret Cælorum à nobis infinita ferè distantia, si enim *difficilè æstimamus, quæ in terra sunt, & quæ in prospectu sunt, inuenimus cnm labore, quæ in Cælis sunt, quis inuestigabit? Sap.9.*

Nihilominus reprehendendi non sunt, qui de Cœlesti corpore Quæstiones instituunt, vt enim habemus ex *Arist.2.Cæli tr. 62. videtur, veneratione dignam esse magis, quàm temeritate reputantes, promptitudinem illam, si quis propter Philosophiæ sitim, etiam paruas in ijs sufficientias amet, de quibus maximas habemus dubitationes.* Cœlorum ergò natura se nobis offert prius inquirenda.

Pono autem in Vniuerso esse quatuor prima, & maxima corpora, quæ appellamus Elementa, Ignem, Aerem, Aquam, & Terram; nam reliqua Corpora ab his distincta, sunt ex his mixta, atque composita, & ideò horum comparatione Elementa dicuntur Corpora simplicia, non quia non sint composita ex Materia, & Forma, ex genere, & differentia, sed quia non sunt composita ex alijs corporibus, vti sunt reliqua corpora, quæ propterea sunt, & dicuntur mixta.

Fuit ergo Antiquorum sententia ponentium, Cœlum esse naturæ elementaris, sed erant inter se diuisi, atque diuersi; nam *Empedocles apud Plutarchum 2. de Placitis*, Cœlum putauit esse aerem igne concretum in duritiem chrystalli, vt frigore aqua congelatur. Alij, vt *Aegipty* putarunt, esse Aquam; alij Terram, vt *Anaximenes apud Plutarchum lib.2.de Placit. c.7.* Alij naturæ ignitæ, vt *Anaxagoras apud Plutarchum 2. de Placit.c.13.* & Recentiores, *Bernardinus Telesius 1. de rerum natura c.38. Campanella in Atheism.c.11. cap.8. Stephanus Aragonius in Enchir.*

De-

Denique alij putabant, Cœlum esse mixtum, & compositum ex Elementis, vt *Plato apud D. Augustinum* 8. *de Ciuit. Dei c.*11. ex floribus, seu delicijs Elementorum.

Sententia communis, & probabilior defendit, Cælum esse corpus simplex, & naturæ omninò diuersæ ab omnibus, & singulis Elementis, ideòque communitèr dicitur quintæ cuiusdam naturæ, & essentiæ distinctę à quatuor primis corporibus. Ità *Arist.*1. *Cœli t.*5. & alibi passim; Aristotelem sequuntur Theologi *D. Thomas in* 2.*dist.*14 *q.*1.*art.*2. *vbi Bonau. Riccardus, & Scotus*, sequuntur moderni Philosophi, *vt videre est apud Conimb.*1. *Cœli cap.*2.*q.*15. *& nouissimè Barth. Amicus tr.*4. *qu.*1.*Dub.*1.*art.*2.*Ruuius lib.*1.*cap.*1.*qu.*4.*Reès disp.*2.*ar.*1.

Conclusio. Cœlum est corpus simplex, & naturæ omninò diuersæ ab Elementis.

Probatur primò apertissimis verbis Philosophi 1. *Cæli t.* 16. *est aliquis præter corpora, quæ hic, & circà nos sunt, tantò nobiliorem habens naturam, quantò quidem plus distat ab his, quæ hic sunt. Et t.*92. *consueuimus extremum, & sursum vocare Cælum, in quo & Diuinum omne collocatum esse, dicimus,* 2. *Cæli t.* 13. *Corpus enim quoddam Diuinum est, &* 1. *Meteor. cap.*3. refert Antiquos putasse, Cælum esse quoddam Diuinum corpus, eo quod semper curreret, & moueretur; & Aether fuisse appellatum, *quasi nulli eorum, quæ apud nos sunt, existens idem,* ἕτερος enim Græcis est quid omninò alterum, & diuersum.

Probatur secundò quia: Essentia, & natura corporis naturalis nulla alia via potest nobis melius innotescere, quàm per motum localem, qui est eius præcipua, & magis sensibilis proprietas, seu passio; sed Corpori cælesti conuenit motus localis omninò diuersus à motu Elementorum, ergo est naturæ, & essentiæ omninò diuersæ ab Elementis, Minor probatur quia, Cœlo per se, & connaturaliter conuenit motus circularis, seu circà medium, sed motus circularis est omninò diuersus à motu recto sursum, seu à medio, qua ratione mouentur Aer, & Ignis, & à motu recto deorsum, seu ad medium, qua ratione mouentur Terra, & Aqua, ergo.

Cæterum Cœlum moueri motu circulari, & circà medium, est Cœlum moueri circà Terræ centrum, quod est punctum indiuisibile descriptum in medio Terræ, & Cœli, atque adeò totius Vniuersi; è contrà Ignis, & Aer mouentur à medio, & sur-

ſum, quia longè recedunt à Centro Terræ, & quaquà verſus ad Cælum rectà aſcendunt; è contrà Terra, & Aqua mouentur ad medium, quia ad Centrum rectà deſcendunt.

Probatur tertiò, quia Cælum eſt incorruptibile, conſtat ex Stellis, tanquam ex partibus etherogeneis; obtinet locum ſuperiorem ad omnia elementa, ergo eſt naturæ omninò diuerſæ ab elementis, quæ corruptibilia ſunt ſaltem ſecundum partes, ſunt omninò homogenea, & occupant loca inferiora ad Cęlum; ideoque teſtatur *Ariſt.* 1. *Cæli t.*22. omnes barbaras nationes, Cælum conſtituere locum, & ſedem Dei, quia corpus immortale eſt, & cæterorum nobiliſſimum, *omnes enim homines de Dijs habent exiſtimationem, & omnes eum, qui ſurſum eſt locum Deo attribuunt, & Barbari, & Græci quicunque putant eſſe Deos, tanquam videlicèt immortali immortale coaptatum ſit, impoſſibile enim aliter.*

Obijcies primò, Eadem ſunt accidentia Cæli, & Ignis, ergo cum ex accidentibus dignoſcatur natura, & eſſentia Corporis naturalis, Cælum erit Ignis. Antecedens probatur, quia conueniunt in raritate, luciditate, diapheneitate, & denique in leuitate, leue enim ex *Ariſt.*1.*Cæli tr.*67. ſupereminet omnibus, at Cælum ſupereminet omnibus, ergo.

Confirmatur quia, ſi haberemus aliquam particulam Cęli hic, vel illa euolaret ſurſum, & ſic eſſet Ignis, vel deſcenderet deorſum, & ſic eſſet vel Aer, vel Aqua, Sed quod dicitur de vna Cæli particula, de toto Cælo verificatur, quia ex *Ariſt.* 1. *Cæli t.*72. *quò vna gleba, & tota Terra fertur: Ignis, & Scintilla feruntur in eundem locum, ergo.*

Reſpondeo: quòd ſicuti accidentia alia ſunt generica, alia ſunt ſpecifica, vt patet, ideò ex eo, quòd Cælum, & Elementa conueniant in aliquibus accidentibus, non bene arguitur, quòd conueniant in natura, & eſſentia ſpecifica; nam illa accidentia, ſi leuitatem excipias, generica ſunt, & ideò ex illis arguitur Cælum, & Elementa conuenire in ratione generica, ſeù in materia prima, quod vltrò admittimus. De leuitate dico, eam quidem eſſe accidens ſpecificum Elementi ignis, ſed non omne, quod omnibus ſupereminet, eſt leue, id enim verificatur ſolum de ijs, quæ ſurſum mouentur, non de ijs, quæ mouentur circulariter, & in hoc ſenſu debet intelligi *Ariſt.l.cit.*

Ad Confirmationem Reſpondeo, illam particulam cæli, nec aſcendere, neq; deſcendere, ſed ſtare, & quieſcere, violenter tamen ob defectum virtutis motiuę.

Obij-

Obijcies secundò: si cęlum esset naturæ distinctæ ab elementis, maximè quia mouetur circulariter, Sed hic motus conuenit etiam Igni,& Aeri,vt patet ex impressionibus ignitis, & aqueis, vt patet ex fluxu,& refluxu,ergo.

Confirmatur quia; cęlum non habet motum simplicem, sed mixtum, nam aliquæ partes cœli ascendunt, aliquæ descendunt, & Planetæ modo accedunt ad centrum mundi,modo à tali centro recedunt, ergo.

Respondeo. motum circularem cœlo per se, & naturaliter conuenire,Igni vero,aut Aeri omninò per accidens:similiter fluxum, & refluxum non esse naturalem aquæ, & prætereà eum motum fluxus, & refluxus, non esse circularem. Ad confirmationem

Respondeo:Motum cœli esse maximè regularem,& vniformè, & solum respectu nostri modo ascendere, & modo descendere; Planetarum motus vniformitas non est mensuranda ex centro mundi, sed ex centro sui, circa quod mouentur, & à quo regulantur, ideò licèt respectu centri mundi Planetæ non moueantur vniformiter, vniformiter tamen mouentur circà proprium sui centrum.

Obijcies tertiò. In cælo sunt virtutes, & qualitates actiuæ elementorum,ergo & naturæ eorundem;tenet consequētia quia; virtutes Elementorum sunt eorundem Proprietates, quæ sunt ab Essentia eorum, atquè natura inseparabiles.

Antecedens probatur,quia in cælo sunt calor,& humiditas,dicitur enim Sol calidus,Luna humida ab Astronomis,ergo: Confirmatur quia in cœlo,& Planetis sunt veri colores, nam Sol apparet aureus,Luna argentea,sed colores sunt qualitates secundæ, quæ oriuntur ex primis,seu ex primarum mixtione,ergò.

Respondeo. Qualitates primas, calorem, humiditatem, frigus,& siccitatem reperiri virtualiter, seu causaliter, non actu,& formaliter in Cœlis; Colores verò non esse reales, sed apparentes,vt benè probat *Contarenus lib.5.de Elementis*.

Obijcies quartò. Auctoritates tùm Aristotelis,tum etiam Sanctorum Patrum, Aristotelis quidem,quia *3. cæli t. 1. & 2. Met.t.5.* docet ex Elementis compositum esse cœlum,& partes cœli,vt sunt astra. Sanctorum Patrum,quia ipsi, vt referunt *Conimb.de cœlo c.1.q.1.ar.1.& Molina 1.p. de operibus sex dierum disp.3.& 5.*

Beccanus in Manuali tract.4 c.2. docent, ex Scripturis in cœlo

cœlo esse Aquas, vt patet ex illo Psalmi, & aquæ, quæ super cœlos sunt, & ex illo *Gen.* 1. Diuisit aquas ab aquis.

Respondeo. Et primò cum Aristotele, ibi nomine cœli intelligere Vniuersum, quod ratione Sphericæ figuræ cœlo assimilatur, & clarè patet *ex* 1. *cæli t.*96. *Totum ac Vniuersum cœlum dicere, consueuimus*. Ad auctoritatem Sanctorum Patrum, dico, eos loqui non ex sensu Scripturæ, sed ex sensu Platonicorum, vel nomine cœli intelligere aerem: vel denique per Aquas, intelligi cœlum chrystallinum, quod est simile aquæ ob sui transparentiam, & homogeneitatem, quia nullum habet astrum.

LECTIO III.

An Cælum constet ex Materia eiusdem rationis, cùm materia Sublunari.

Cœlum constare ex Materia, & Forma, certum est in Scholà Aristotelis, quæ nullum agnoscit corpus naturale, quod non sit Compositum ex materia prima, & forma; licèt enim de possibili, & supernaturaliter Doctissimi Recentiores quam plurimi; vt *Amicus suo tom. de Mundo tract.* 4. *q.* 2. *Dub.* 2. *Arriaga* hic, & alij, satis probabiliter defendant; posse dari substantiam materialem completam, & simplicem, quæ non sit composita ex Materia, & Forma, sed sit sola materia capax Quantitatis, de facto tamen, & naturaliter, nulla est substantia completa, quæ non sit composita ex materia, & forma.

Quæritur modò; an materia cœli sit eiusdem speciei cum materia corporum sublunarium.

Pono ad intelligentiam, & solutionem Quæstionis; Materiam primam dupliciter posse considerari. Primo quidem nudam, & spoliatam contrarijs qualitatibus, quo pacto solent Scholastici appellare materiam remotam. Secundo posse considerari affectam contrarijs qualitatibus, quo pacto illam appellant materiam proximam, quia vt est affecta contrarijs qualitatibus, est proxima radix corruptionis, corruptio enim à contrarijs qualitatibus originatur, quidquid enim corrumpitur à contrario corrumpitur: axioma est Aristotelicum ab omni Schola, & communi omnium suffragio receptum, & approbatum.

Primo ergo Nonnulli, ponunt materiam Cœli esse diuersæ

speciei

speciei à materia Corporum sublunarium.

Ità *Thomistæ quamplurimi, quos fusè relatos* sequuntur *Ruuius lib.*1.*c.*2.*q.*6. *Amicus tom.de Cœlo tract.*4.*q.*3.*dub.*1.*nu.* 6.*Conimb.*1.*de cœlo c.*2.*q.*6.*Suarez disp.*13.*sect.*11.*Fonseca* 2. *Met.c.*3.

Secundo alij ponunt, materiam cœli esse eiusdem rationis specificæ.

Ità Antiquissimi Philosophorum, quos citant *Ruuius, & Amicus vbi supra, Scotus in* 2.*dist.*14. *qu.*1. §.*secundum Theologos Bonau.ibidem dist.*11.*q.*1.*Aegidius eadem dist. & opusc. de materia cœli, Ocham q.*12.

Tertiò. Subtilissimi Recentiores neutram in partem se determinant, quia putant, id esse omnino incertum, & non posse ratione naturali demonstrari.

Ità *Arriaga Disp.Vltima sect.*1. *n.*1.*Francis. Le Rees disp.* 2.*ar.*1.*Ouied.dist.Vnica Punt.*2.

Conclusio. Cœli materia non est diuersæ speciei à materia sublunari.

Probatur primò clarissimis verbis Aristotelis, quem pro se stare Auctores contrariæ Sententiæ, gloriantur: nam 1.*cæli c.*8.*t.* 68.ex eo probat, non esse plures Mundos, sed vnum, quia omnia Corpora naturalia eandem habent naturam, & eandem potentiam; imo si plures essent Mundi, hi quoque constarent ex corporibus eiusdem naturæ, quod si negaueris, omnia corpora Mundi vnius, qui de facto est, esse eiusdem naturæ, & eandem habere potentiam, iam Mundus iste non verè, & vniuocè, sed æquiuocè vnus diceretur. Audi verba formalia. *Præterea Mundus Vniuersus ex eisdem naturis constare cùm sint eiusdem naturæ, necesse est Corporum etiam vnumquodque potentiam eandem habere, necesse est, vt Terram, Ignem, & ea, quæ inter hæc collocantur, si enim æquiuoca hæc sunt, & non secundum eandem speciem dicuntur ea, quæ illic, & quæ apud nos sunt, & ipsum Vniuersum æquiuocè diceretur Mundus.*

Probatur secundo Argumento, quo vsi sunt Nominalium, & Recentiorum Scholæ, ad impugnandos modos rerum, puto enim eo efficaciter concludi, materiam cœli non esse diuersæ speciei à materia sublunari; sic, nō sunt multiplicanda entia speciei diuersæ sine necessitate 1.*Phys.t.*50.*Deus enim, & Natura nihil frustrà faciunt* 1.*cæli t.* 32. sed nulla est necessitas ponendi materiam cælestem speçie differre à sublunari, ergo.

Maior probatur quia ; si qua esse necessitas, maximè esset ad saluandam cœli immortalitatem,& incorruptibilitatem,sed hæc etiam saluatur posita materia,quæ sit eiusdem speciei,dummodo tamen contrarijs qualitatibus careat,omnis enim corruptio non à matria vt sic, sed à materia, vt affecta contrarijs qualitatibus oritur, vt innumeris suæ doctrinæ locis,sepiùs repetit Arist.præcipuè verò *Libel.de Longitudine;& Breuit.Vitæ c.2.Quare cui non est contrarium, & vbi non est,impossibile est corrumpi,quid enim erit corrumpens,si contrarijs quidem corrumpi accidit solis;* vbi notanter est positus terminus exclusiuus, *solis.* vt omnino excluderetur materia è numero Causarum,à quibus corruptio originetur,vnde 1.*cæli t.20.* ex eo probat,Cælum esse ingenerabile, & incorruptibile,quia caret contrarijs ; *rectè videtur natura id,quod futurum erat ingenerabile, & incorruptibile, exemisse à contrarijs, in contrarijs enim est generatio, & corruptio*, ergo quamuis in Cęlo ponatur materia eadem specie cùm hac sublunari, non proinde sequitur,non fore Cœlum Incorruptibile.

Confirmatur;in cœlo ponitur Quantitas eiusdem rationis specificæ cum quantitate sublunari, & tamen non sequitur Cælum fore partibile, & diuisibile, sicuti nunquam visa est pars aliqua Cœli diuisa à reliquo corpore,ergo quamuis in Cœlo materia eadem specie ponatur, non tamen sequitur, illud fore corruptibile, sicuti nunquam per tot sæcula vnquam visa est aliqua pars Cæli corrupta,aut destructa.

Quòd autem cœlum careat contrarijs qualitatibus præter Auctoritatem *Arist.supra cit.* redditur ratio à posteriori,& à priori. Ratio à posteriori desumitur ex motu circulari,qui est proprius, & naturalis corpori cælesti, motui enim circulari, nullus alius motus est contrarius,illi enim non est contrarius motus rectus, nam vno motui recto v.g.sursum est contrarius alter motus rectus deorsum, motus ergo rectus opponitur alteri motui recto, non circulari,aliàs vni duo essent contraria, motui enim sursum esset contrarius motus rectus deorsum, & motus circularis: *contrà Philosophum* 1.*cæli t.13. vnus motus vni est contrarius*. si ergo cœlum caret motu contrario,caret etiam qualitatibus motiuis contrarijs, ergo & qualitatibus actiuis contrarijs, à quibus motiuæ originantur.

Ratio à Priori desumitur ex ipsa essentia, & formalitate cælestis formæ, hæc enim intrinsecè est incorruptibilis, & exigit essen-

eſſentialiter habere vnionem inſeparabilem cum materia, ergo vt ſui incorruptibilitatem, & immortalitatem ſeruet, ſua virtute reſiſtitiua impedit, ne in Cœleſtem materiam introducātur qualitates contrariæ, à quibus omnis corruptio, pernicies, & interitus naturaliter oritur. Quòd autem forma cæleſtis intrinſecè ſit incorruptibilis debet omnino tanquam certum ſupponi etiam ab Auctoribus contrariæ Sententiæ, nam, vt benè notat *Amicus hic. tract. 4. q. 3. dub.* 1. *art.* 1. præſens Queſtio agitatur inter eos, qui ponunt Cœlum Incorruptibile, qui enim cœlum ponunt corruptibile abſque controuerſia admittunt, illud conſtare ex materia eiuſdem rationis cūm ſublunari, & elementari.

Obijcies primò. Auctoritatem Ariſtotelis 12. *met. c.* 2. *&* 10. *Cuncta verò quæcunque mutantur, materiam habent, Sed diuerſam, nam & ipſorum ſempiternorum quæcunque non ſunt generabilia, ſee latione mobilia, attamen non generabilem, ſed vnde quo.*

Reſpondeo, optime dici materiam eſſe diuerſam, quia materia cœlorum, ſeù ſempiternorum caret qualitatibus contrarijs, quibus non caret materia Inferiorum, diuerſa ergo materia proxima, non remota, quę Reſponſio clara eſt ex ipſiſmet verbis clariſſimis eiuſdem textus, ſubdit enim Philoſophus, *attamen non generabilem, ſed vnde quo.* quaſi diceret. ſempiterna, & quæcūque generabilia non ſunt, ſed loco mobilia, non habent materiam generabilem, & affectam contrarijs qualitatibus, à quibus habentur originaliter generatio, & corruptio, ſed materiam vndè quo, idest, materiam, ex qua conſtet, & componatur tanquam ex potentia remota.

Obijcies ſecundò, materia cœli eſt incapax formarum Sublunarium, nunquam enim poteſt tranſmutari, & amiſſa forma cœli, formas elementares admittere, ergo materia cœli eſt rationis ſpecificæ omninò diuerſæ à Materia elementari, quæ tranſmutationi ſubiecta eſt.

Neque dicas. In materia cœli eſſe potentiam remotam ad immutationem; nam iſta potentia remota materiæ videtur fictitie excogitata ad effugiendam vim argumentorum in contrariū, iſta enim potentia remota nunquam reducitur ad actum, eſt ergo omnino fruſtratoria, vnde bene notat *Ariſt.* 1. *cœli t.* 32. *fruſtra calceamentum hoc dicimus, cuius non eſt calceatio.*

Reſpondeo. Idem argumentum poſſe vrgeri in materia cœlorum, nam materia Solis, verbi gratia, nunquam poteſt tranſ-

mutari, admittendo in se formam Lunæ, & tamen materia Solis non est diuersa specie à materia corporis Lunaris, sicuti ergo quamuis cœli, & astra non possint inuicem transmutari, non sequitur eorum materias esse diuersas specie, ita quamuis Corpora cœlestia; & elementaria non possint inuicem immediatè transmutari, non inde sequitur, cælestem materiam esse specie diuersam ab Elementari, eodem modo infringitur aliud argumentum, quòd frustra sit, & fictitie excogitata potentia ista remota, nam tale aliquid debent vel inuiti respondere Aduersarij.

Reuera autem talis potentia remota non est frustra, quia licèt non reducatur ad omnem prorsus actum, ad quem reducibilis est, reducitur tamen ad aliquem actum, habet enim aliquam formam cælestem, neq; enim frustra est potentia visiua in Homine, quãuis non eliciat omnes actus visionis, quos potest elicere; & iuxta hæc sunt intelligenda verba *cit. Arist.*

Obijcies tertio. Homo quamuis habeat animam immortalem, & corpus mortale, non dicitur immortalis, sed mortalis, ergo si cœlum ponatur habere formam incorruptibilem, & materiam, cui non repugnet corruptio, debet potiùs dici corruptibile, quàm incorruptibile.

Respondeo. disparitatẽ esse quia. Anima Rationalis est vnita materiæ, & corpori modo solubili, & separabili, vt patet in morte Hominis, quæ nihil est aliud, quàm separatio Animę à Corpore. At forma Cœli est vnita materiæ Cœli modo inseparabili, aut incorruptibili, patet enim numquam à materia Cœli fuisse separatam formam cœli, ideò cœlum dicitur simpliciter, & absolutè incorruptibile.

Colligite ex his primo. Cœlum esse omninò incorruptibile, non quidem ratione materiæ, quæ quantum est de se capax est transmutationis, & corruptionis, quatenus est origo, & radix omnis corruptionis, & transmutationis, sed ratione formæ nobilissimæ, & propemodum Diuinæ, quæ omnem transmutationem, & corruptionem à Cœlo reijcit, sua virtute resistitiua impediens, nè qualitates contrariæ in materiam Cœlestem introducantur.

Colligite secundò, posse, & de facto esse allatam rationem naturalem ad probandam identitatem specificam materiæ cœlestis, & sublunaris; argumentum enim petitum ex eo, quòd non sint multiplicanda entia sine necessitate, magni fit ab illis ijsdem Authoribus, negantibus talem Demonstrationem, eoque vtuntur

tur cùm Nominalium Schola ad impugnandum modum Relationis, & alias entitates modales, ergo etiam in præsenti materia, Argumentum illud habet suam vim, & efficaciam iuncta, præsertim facili Argumentorum in contrarium solutione; non enim semper afferenda Demonstratio mathematica, nec de omni obiecto potest haberi, vt ex Arist. alibi ostêdi, in qua re est notabilis *tex. 1. Meth. c. 9. Eruditi est, eatenùs exactam in vnoquoque genere, explicationem, requirere, quatenùs dari eius natura patitur, nam & Mathematicum vtentem suasionibus approbare, & ab Oratore demonstrationem exigere, simile vitium videtur.*

DISPVTATIO VII.

DE PROPRIETATIBVS, SEV ACCIDENTIBVS COELI.

PRoprietates *Cœli, seù mauis dicere, Accidentia sunt, Motus, Soliditas, seù Fluiditas,* iuxtà varias Sententias, *Lumen, & Influentia. His perspectis innotescet meliùs, & clarùs se prodet Eessentia, & Natura Cœlorum, vt enim habemus ex* Arist. 1. de Animat. 11. Accidentia conferunt secundum magnam partem ad cognoscendum ipsum quid est, *vbi per* Tò quid est, *essentia; & Natura rei phrasi Aristotelica intelligitur.*

LECTIO I.

An Cœlum moueatur, & quo motu.

NVllus Philosophorum, aut Astronomorum, quem legerim, ponit Cœlum, & Terram, vtrumque, scilicet, hoc corpus naturale, esse immobile, & stare, aut vtrunque moueri, sed omnes

nes in duas extremas abiere Sententias: Aliqui enim Cœlum moueri, & Terram stare, & quiescere; alij Terram moueri, & Cœlum stare, atque quiescere, posuere.

Vt quid probabilius dici possit, videamus.

Suppono, Quæstionem hanc esse de motu locali, nam nullo alio genere motus potest Cœlum, aut Terra moueri, cum enim Viuentia, & Corpora animata non sint, non possunt moueri motu spirituali Intellectionis, qui est proprius Animæ Rationalis; nec motu sensationis, qui est proprius animæ sensitiuæ; nec denique motu augmentationis, aut generationis, qui est proprius animæ sensitiuæ, nec denique motu augmentationis, aut generationis, qui est proprius animæ vegetatiuæ; solum ergo est Quæstio de motu locali.

Suppono secundò. Motum localem alium esse mixtum, alium simplicem. Motus mixtus competit corpori mixto; motus simplex aut est rectus, aut circularis, Circularis fit circa medium, & per lineam circularem æquè distantem à Centro Mundi, seù à medio; Motus rectus fit per lineam rectam, & est vel à medio, & sursum; vel ad medium, & deorsum. motus verò mixtus est is, qui neque fit per lineam circularem æquè distantem à Centro Mundi, neque fit per lineam rectam sursum, aut deorsum, sed est compositus ex ascensu, & descensu, quare motus molæ fabri, aut rotæ figuli, quamuis circularis sit, est mixtus, quia constat ex ascē su, & descensu, & non fit per lineam circularem æquè distantem à medio, siuè à Centro Mundi.

Suppono Tertiò, quatuor motus locales excogitatos fuisse ab Astronomis in Cœlo. Primus appellatur motus Diuinus, qui peragitur spatio viginti quatuor horarum, & fit ab ortu in occasum, & tribuitur Primo Cœlo, seù Primo mobili; alter est motus retrogradus proprius Planetarum, quo motu videtur Planetæ retrogredi, & retrocedere ab occasu in ortum, Tertius denique est motus, quem appellant trepidationis, seù motum accessus, & recessus, & hoc mouentur stellæ fixæ, quæ dum modo accedunt, modo recedunt, videntur quodammodò tremere, & trepidare. Quartus, quidam motus tardissimus est.

De motu diurno, qui spatio viginti quatuor horarum absoluitur, & per quem Dies naturalis constituitur, potissimum presens Difficultas procedit.

Fuit ergo Antiquorum Sententia, Terram moueri circulariter, quā quā versus circundare Cælum, & Cælum quiescere, ac stare immotum.

Ità

Ità *Nicæus Syragusius, Philolaus Ponticus Heraclides, & Ephantus, Pythagoras apud Sax.q.13.art.2.& q.24.& apud Sympl. de Placitis Pythag.*

Ex Recentioribus Astronomis sequuntur hanc Sententiam *Copernicus de Reuolut. orbium cælest. Didacus Astunica in Iob Galilæus in quadam epistola ad Magnum Hetruriæ Ducem. Guilelmus Gilbertus in suo opere de magnet. lib. 6. Andræas Cæsalpinus lib.Peripat.quæst.q.4.*

Altera Sententia ponit, Terram immobilem, seù immotam stare, atque quiescere, Cælum circa Terram moueri.

Hanc sententiam docuit varijs suæ Doctrinæ locis *Aristoteles*, quem omnes *Philosophi, Theologi, Astronomi omnes* sequuntur, imò *Sacra Card.Congregatio deputata ad Indicem Libr. sub Paulo V. peculiari Decreto edito die 5. Martij Anni 1616.* Contrariam opinionem omninò damnauit,& reiecit.

Conclusio. Cælum, & Astra mouentur, Terra stat immota, & quiescit.

Probatur primò Auctoritate Sacræ Scripturæ. *Eccles.1. Terra autem in æternum stat, oritur sol, & occidit, & ad locum suum reuertitur, ibique renascens gyrat per meridiem. Psalm.92. firmauit orbem terræ, qui non commouebitur Ps. 101. fundasti Terram super stabilitatem suam, non inclinabitur in sæculum Sæculi Paralip.16. Deus fundauit orbem immobilem.*

Probatur secundò, Auctoritate *Arist.2.Cæli à t. 73.* vsque ad finem, vbi ex professo probat, Terram esse Centrum Vniuersi, esse in medio,& immobilem stare, eodem *lib.2.c.3. t.18. necesse est igitur Terram esse, hæc enim quiescit in medio.*

Confirmatur ex historia *Iosue* 10. vbi, vt miraculum narratur, quòd Sol orante Iosue steterit,& Luna spatio vnius Diei.

Confirmatur secundò ex historia Ezecchiæ, in cuius gratiam Deus reduxit vmbram per lineas, quibus iam descenderat in horologio Achaz retrorsum decem gradibus, vt habetur 4.*Reg.*20. *retrò redijt Sol, & addidit Regi vita.*

Probatur Tertiò: Auctoritate Sanctorum Patrum, qui docent Celos ab Angelis moueri, vt apertè docent *Philastrius, & Diodorus Tarsensis apud Tannerum disp.6.q.4.d.3.* vbi oppositam Sententiam hæresis, vel erroris nota damnatur; denique accessit Decretum Sacræ Congregationis, de quo suprà.

Probatur quartò pluribus Rationibus, Quarũ Prima est. Terra est Centrũ respectu Vniuersi; imò est Centrum respectu Celi,&

qui-

quidem Centrum grauitatis, vt loquuntur Astronomi, sed de ratione Centri est, quòd moto Corpore, non moueatur, ergo Terra stat immobilis,& quiescit. Maior patet quia:ad Centrum requiruntur duo,& quòd sit in medio,& quòd sit ferè insensibile, vtrumque habet Terra, quæ & est in medio totius Vniuersi,& Celi,& respectu vtriusque se habet, vt punctum, vt communiter admittunt Astronomi. Præterea omnia grauia tendunt ad Cẽtrum, sed omnia grauia tendunt ad Terram, ergo ipsa est Centrum. Minor etiam facilè probatur quia,hæc est differentia inter centrum grauitatis,& magnitudinis,quòd Centrum grauitatis illud est,quod moto Corpore non mouetur; Centrum verò magnitudinis est illud, à quo lineæ ductæ ad circumferentiam sunt æquales, ergo.

Secunda ratio est,quia si Terra moueretur,vel moueretur motu recto,vel moueretur motu circulari, neutrũ dici potest,ergo; non potest moueri motu recto, quia versus quamcumque partem moueretur,ascenderet, patet quia, moueretur versus Cęlum, quod vndequaque Terram circumambit,& claudit. Sed nec potest moueri motu circulari, aliàs sequeretur, Vrbes ferè singulis Horis Climata,& Zonas mutare, quod est contrà experientiam, Nostra enim Neapolis, quam incolimus, semper eadem verna temperie, semper eadem Cœli benignitate fruitur, vix medio hyeme frigoris rigorem sentimus, & æstate media caloris incendia facilè toleramus temperantibus Zephyris continuo flantibus Aestus,Solisque ardores, ergo.

Confirmatur quia:quod moueretur circulariter, (excepta prima Sphæra,) moueretur pluribus motibus,& obliquè ferretur,sed Terra non potest moueri pluribus motibus,aut obliquè ferri,quia tunc non vniformiter se haberet ad Stellas fixas,& tamen oppositum patet ad sensum, oriuntur enim, & occidunt stellæ fixæ semper in eodem loco respectiuè ad Terram, ergo.

Tertia ratio est quia. Idem est motus totius,& partis,vt supra probauimus ex *Arist.1.Cæli t.72.* Sed videmus partes Terræ solo motu recto ad medium moueri, ergo & tota Terra ad medium,& ad seipsam mouetur.

Quarta Ratio est quia, omne Corpus naturale adepto suo fine,& loco quiescit,sed locus naturalis Terræ est in medio, ergo quiescit,& non mouetur.

Respondebis cùm Tychone Brahe *Epist. ad Mathematicum Lantgrauianum*; Terrę locum non esse medium Vniuersi, & Cœli,

Cæli, quia in tali medio sedet Sol, & Terræ locum esse in medio Planetarum, ità vt sub se habeat, Venerem, Mercurium, & Lunam, supra verò Martem, Iouem, & Saturnum.

Sed contra est. Terra est Corpus grauissimum, ergo non potest esse suprà Ignem, & Aerem, imò & supra aliquos Planetarum, grauissimum enim substat omnibus, sicut leuissimum omnibus supereminet: ex 4. *Cœlit.26.* Deindè Sol, sicuti Pater est luminis, ità debet omnibus Planetis lumen impartiri, sed id meliùs prestat, si ponatur in medio Planetarum, ergo non in medio Mundi, se in medio Planetarum debet Sol poni.

LECTIO II.

Argumenta Contraria soluuntur.

NOn desunt diuersi Generis Argumenta, quibus Terrę Motum, & Cœli Quietem conentur euinçere Auctores Contrarię Sententię.

Obijciunt ergo primò. Auctoritatem Sacrę Scripturę *Psal. 113. à facie Domini mota est Terra. Iob.9. qui commouet Terram de loco suo, & columnæ eius concutiuntur.*

Confirmatur primò quia Terra hebraicè dicitur, *eretz*, quod currere, & circumuolui significat. Confirmatur secundò Auctoritate *D. Augustin.2. de Gen. ad. litteram c.10. Ità rem posse saluari per motum Terræ immoto Cælo, sicut ab alijs saluatur per motum Cæli immota Terra.*

Respondeo primò. ea Scripturę loca esse intelligenda de motu Terræ secundum eius partes, non secundum totum, vel intelligi de motu Terrę, cuius duo genera assignat *Arist.2. Meteor 2.* tremor, & pulsus; tremor fit, cùm Terra modò ad hanç, modò ad illam partem inclinatur; pulsus, çùm ex imo Terra concutitur, & sursum, deorsumque iactatur; qui motus non in omni Regione, & omni Tempore, sed raro, & aliquibus in Regionibus, præsertim vero in Insulis, & loçis cauis, atque fungosis accidit.

Ad primam Confirmationem dico, fortasse Hebræos fuisse in illa opinione, vel Terram dici, *Eretz*, ex motu secũdum partem. Denique patet *D. Augustinum* loqui de possibili, non de facto, neque enim putandum est, *D. Augustinum* voluisse apertis testimonijs

moniis Sacrę Scripturæ in contrarium, contradicere.

Obijcies secundò Auctoritatem Arist. qui 2. *Phys.cit.*3. Definit naturam, quòd sit Principium motus, & quietis, ergo Terra mouetur etiam aliquando. Confirmatur quia, ex eodem *Arist.lib.*4. *Cæli t.*21. graue est, quod mouetur deorsum,& leue sursum, ergo Terra saltem motu recto deorsum fertur, & 1. *Cæli t.*27. habet, *quo vna gleba,& tota Terra fertur*; sed partes Terræ tendunt deorsum, ergo.

Respondeo ad primum locum, naturam esse Principium motus, & quietis, ità vt particula, *ET*, sumatur disiunctiuè, non copulatiuè.

Prætereà dico, Terram quoque moueri, & quidem motu naturali, quando extrà proprium locum, & sedem violenter detinetur; at non quando est in propria sede, & loco. In eodem sensu intelligenda sunt, & explicanda alia verba Arist.

Obijcies tertio. Terra indiget Cælo, & non Cælum Terra, ergo potius Terra voluitur circà Cælum, quàm è contrà, vti caro, quę assatur, voluitur circà ignem, non è contrà.

Confirmatur quia; non debet fieri per plura, quod potest fieri per pauciora, sed per motum solius Terræ potest regi Vniuersum, ergo debet poni, Terram solam moueri, & negare motus plures, & plures Orbium Cælestium, & Stellarum.

Confirmatur secundò. Facilius mouetur Terra, quàm orbes cælestes, Terra enim minimæ est quantitatis comparatiuè ad Cælum, respectu cuius ab Astronomis dicitur esse instar puncti, & quælibet Stella minima maior est Terra.

Respondeo. Terram indigere Cælo, vt ab illo regatur, & gubernetur, & consequenter passiuè se habere respectu Cæli, à quo & lumen recipit, & influxus, & ideò non potest circà Cælum moueri, aliàs actiue se haberet, & potiùs regeret, quàm regeretur.

Prætereà regimen Vniuersi meliùs saluatur per motum Cœli circà Terram, quia ità meliùs Stellæ, & Planetæ communicant suos influxus, & qualitates omnibus Terræ partibus.

Ad primam Confirmationem. non ęquè benè saluari per solum motum Terræ regimen Vniuersi, vt patet ex Rationibus adductis; Prætereà Opinio probabilis est, vnum esse Cælum, sicuti vna est Terra.

Ad secundam Confirmationem dico, facilius parua corpora, quàm magna moueri, quando cætera sint paria, at non sunt cætera

tera paria in casu nostro, quia Terra, quamuis paruum sit corpus respectiuè ad Cælum, tamen summè grauis est, vnde summa sui grauitate, & ponderositate, quàm difficillimè potest moueri.

Obijcies quartò. Motus primi mobilis est efficacissimus, ergo debet secum rapere non solum Orbes cælestes, sed etiam Terram; imò faciliùs Terram, quæ minor est, & non habet motum contrarium, quem tamen habent orbes cælestes inferiores primo mobili.

Respondeo; Terram esse summè grauem, & longè distantem à primo mobili, ideò non posse ab illo rapi.

Obijcies quintò. Saturnus, Mars, Venus, & Mercurius mouentur circà Solem; Stellę Borbonicæ mouentur circà Mercurium; Stellæ Mediceæ circà Iouem, & denique Stellæ Austriacę circà Saturnum, & vniuersaliter Stellę minores mouentur circà maiores, ergo Terra, quæ est Orbis minor, mouebitur circà Cœlos.

Confirmatur quia. Terra est figuræ circularis, sed talis figura est maximè apta ad motum circularem, ergo. Minor probatur, quia Cælum Empyreum, quia quiescit, est figuræ quadratæ, ergo Terra ideò est figuræ circularis, quia circulariter mouetur.

Respondeo. grauitatem, & ponderositatem Terræ obstare, nè moueatur motu circulari, quæ grauitas, & ponderositas non reperitur in stellis assignatis.

Ad Confirmationem dico. Terræ à Platonicis fuisse attributam figuram Cubam, ab alijs fuisse attributam Figuram Tympani, ab alijs figuram Pini, vt refert *Damasc. lib. 2. de Fide Orthodoxa c. 9.* Sed dato, Terram esse figuræ sphæricę, indè non argui, eam circulariter moueri, nam illa figura licèt conferat ad motum, non tamen est contraria quieti, & quidem ideò Terra est figurę globosæ, & spæricæ, vt partes eius, quæ semper ad Centrum, & ad medium mouentur, æqualiter distent à Centro.

Obijcies sextò: Corpori nobilissimo debetur nobilissima passio, sed Cælum est corpus nobilissimum, ergo illi debetur potius quies, quàm motus, quies enim nobilior est motu, omnia enim Corpora naturalia ad quietem, tanquam ad finem, ordinantur.

Respondeo. Corpora naturalia ordinari ad quietem in pro-

prio loco, sede, & Centro, & ideò quies terminans motum Corporis ad proprium locum, est perfectior motu, sed quies opposita motui ordinato ad communicandam suam virtutem pluribus, & ad regimen Vniuersi non est nobilior motu, sed ignobilior motu, qui Cœlo competit etiam dum est in proprio loco, non est otiosè, sed communicatiuè, & actuosè.

Obijcies septimò, existentibus in naui videntur litora, & Vrbes moueri, cùm nauis ipsa reuerà moueatur, & consequenter motus ille litorum, & Vrbium, est apparens, non verus, & realis, ergo à pari, motus Cœli non est realis, sed apparens habitantibus in Terra, quæ verè, & realiter in gyrum mouetur, & circumfertur.

Neque dicas: Sensus decipi, & falli, at rem hanc iudicandam esse intellectu, & ratione.

Contra enim est quia; ex *Arist.* 1. *de Gen. t.* 19. *sensus scientiæ habet virtutem,* & 1. *Cœli t.* 22. *Videtur Ratio ijs, quæ apparent attestari, & ea, quæ apparent, rationi.*

Respondeo; ex eo conuinci euidentem disparitatem inter motum Terræ, & motum nauis; quòd si quis existens in naui, sagittam Cœlum versus eiaculetur, redit sagitta, non in nauim, sed in locum, & situm longè à naui distantem; at è contra existens in Terra, sagittam eodem modo eiaculetur, redit sagitta ad eundem situm, & locum, vndè eiaculata est; patet ergo Terram non moueri, sed stare; si ergo Terra stat, debet Cælum necessariò moueri, nullus enim asserit, vtrumque hoc corpus stare, & quiescere, non ergo motus Cœli est apparens, sed verus, & realis.

LECTIO III.

Motor Cœli, & Rotator.

SVppono certum iam esse iuxtà Principia Diuinæ, & Catholicæ Fidei, ac iuxtà communem Theologorum, & Philosophorum sententiam, Cœlos non esse animatos; habetur enim in Concilio Lateran. *Cap. firmiter de Summa Trinitate, & Fide Catholica. Vbi non alia cognoscitur natura intellectualis præter Angelicam, & humanam.* Consequenter ex his certò deducitur, Cœlum à propria forma non mouèri, vti mouentur cæte-

cætera viuentia, & animata; ideò Cœlo data est à natura figura globosa, quæ est omnium figurarum minimè motiua motu vitali, quia vt habet *Arist. 2. Cæli t. 59. nullum habet Instrumentum ad motum, & t. 49.* docet. Astra non moueri proprio motu, & à se, quia *nullum habent organum, neque dicendum est, naturam habuisse curam animalium, & hæc tam pretiosa despexisse.*

Quia verò dantur corpora, quæ licet viuentia, & animata non sint, tamen à propria eorum intrinseca virtute mouentur, vt Elementa, quæ ab innata grauitate, & leuitate mouentur, siuè deorsum, siue sursum, ideò locus est difficultati, An Cæli à propria forma intrinseca, vel innata aliqua virtute intrinseca moueantur, an ab extrinseco aliquo Principio, & Motore.

Suppono etiam, certum esse, non esse vllam repugnantiam in hoc, quòd Cœli à propria forma, aut innata aliqua virtute intrinseca moueantur, sicuti de facto mouentur Elementa; Procedit ergo difficultas de facto, & quid sit connaturalius naturæ, statui, & conditioni Cælorum; & quidem sermo est de principio non passiuo, sed actiuo, nam principium passiuum motus cælestis est materia prima, quæ Cælo, sicuti & omni corpori naturali intrinseca est, & altera pars componens.

Primò ergò. Nonnulli posuerunt Cœlum moueri à principio intrinseco, seù propria eorum forma.

Ità ex Antiquis *Democritus, Epicurus, et Straton Lamp. Sacchus*, ex Modernioribus *Io. Maior 2. Cæli c. 5. Alber. de Saxonia 8. Phys. q. vlt. Volef. Contr. 11. Phys. Gab. in 1. dist. 12. qu. 1. Bassolis qu. 2.* nouissimè *Tassonus in suis Quæsitis qu. 3. 5. et alibi* posuit, Cælum moueri à calore, quem etiam posuit, esse formam Orbium cœlestium Tenentur huic sententiæ se subscribere omnes illi, qui posuerunt, Cælum esse animatum, & viuens, omnia enim animata, & viuentia se ipsis, & à propria forma, seù vita mouentur.

Secundò alij, ponunt Cælum moueri ab extrinseco Principio, quod licèt aliqui dicant esse Deum; communiter tamen in vtraque schola, Philosophica, scilicet, & Theologica, certum est, Cælum moueri ab extrinseca assistente intelligentia, seù Angelo, Auctores huius sententiæ fusè relatos habes apud *Amicum tom. de Cælo tract. 5. dub. 2. art. 2. apud Conimb. 2. de Cælo t. 5. qu. 5. art. 2. Ruuium lib. 2. qu. 8. Auersam qu. 34. sect. 7.* & alios innumeros.

Imo *D.Thomas qu.6.de Pot art.3* putat sententiam Fidei, quòd Angeli, seù substantiæ separatæ moueant corpora cœlestia; *D.Bonau.in 2.d.14 ar.3.qu.2.* docet, eam sententiam esse Rationi, & Fidei magis consentaneam.

Conclusio sit, Motor Cæli, seù Rotator est intelligentia assistens, seù Angelus.

Probatur primo. Auctoritate *Arist.8.Phys.t.52.moueri enim ab alio, et eorum, quæ sunt in Cælo quibusdam principijs inest, quæ secundum plures feruntur rationes.* 12. *Met. t.8.43. videmusque præter simplicem lationem totius, quam dicimus primam substantiam, et immobilem mouere, et coeteras etiam lationes, quæ errantium sunt, sempiternas*, & paucis interiectis, *necesse est harum quoque lationum vnamquanque à parte immobili, et æterna substantia moueri*, & paulò infra. *Constat itaque necesse est, tot substantias esse natura perpetuas, et per se immobiles, ac absque magnitudine ob causam priùs dictam.*

Probatur secundò quia, omne corpus naturale, quod mouetur à propria forma, aut etiam motiua virtute intrinseca, mouetur ad acquirendum proprium, & naturalem locum, vt patet in elementis, & mixtis inanimatis, quæ mouentur virtute prædominantis elementi; mixta verò animata, ità mouentur ab anima, vt tamen in ijs vna fit pars immota, quæ reliquas moueat. Sed Cœlum mouetur non ad acquirendum proprium locum, vti mouentur elementa, & mixta inanimata, quia semper sunt in proprio loco naturali, neque mouentur, ita vt in ijs vna pars immota reliquas moueat, quia Cœlum nec est animatum, nec in eo assignabilis est pars immota, quæ reliquas moueat, quia motus Cæli est vniformis, & regularis, atque adeo non est assignanda pars immota, & partes, quę mouentur, ergo à propria forma, aut naturali virtute non mouentur.

Probatur tertiò, quia in fine, & consummatione Mundi, Cœli quiescent à motu, ergo si de facto mouerentur ab intrinseca forma, seù virtute, quies illi esset violenta, & miraculosè per totam æternitatem in quiete illa perdurarent, quod est absurdum, ergo.

Quòd autem motor Cœli, debeat esse substantia spiritualis, & immortalis, patet, quia, si esset substantia materialis, & corporea, in mouendo Cęlo defatigaretur, defatigatio enim conuenit potentijs indigentibus organo ad operandum, sed ex tali defatigatione maximum oriretur inconueniens, nempę deordina-

tio,

tio, & maxima confusio totius vniuersi, vnde habet *Aristot. 2. Cæli t. 3. Cælum moueri sine labore, quia nullam habet resistentiam ad motum, quo fertur*, ideoque esse irrequiescibile, *et, 6. Physic. vlt. docet, id, quod mouet circulariter, esse immobile, alias non posset continuare motum circularem, quia defatigaretur, et 12. Met. c. 8. monet, quòd quia Cælum est irrequiescibile, debet moueri à substantia per se immobili, et æterna.*

Quòd etiam talis substantia debeat esse intelligens patet ex eo, quia motus Cæli est ordinatissimus, sed intellectus est causa ordinis, ex 1. *Met. c. 2.* ergo.

Obiicies primò: Si motus Cæli esset ab extrinseco, talis motus esset illi violentus, quia motus ab extrinseco motore est violentus mobili. Confirmatur, quia si forma Cæli non moueret Cælum, esset in Cœlo otiosa, quia ad nihil inseruiret, ergo.

Respondeo, tunc motum esse violentum, quando ità est ab extrinseco, vt mobile resistat tali motui, in casu nostro Cælum non resistit, imò potiùs naturaliter ad talem motum inclinat, ideò non est violentus.

Ad confirmationem nego, talem formam fore otiosam, quia inseruiret ad componendum Cœlum, tanquam altera compars, & ad excipiendum motum ab intelligentia causatum.

Obijcies secundò: Si intelligentia moueret Cœlum, vna intelligentia sufficeret ad mouendos omnes Cœlos, sed hoc est contra Arist. qui 12. *Met. t. 37.* tot ponit intelligentias, quot Orbes cœlestes, ergo.

Probatur sequela maioris, quia Cęlum non habet grauitatem, nec resistentiam, ergo vnica sufficeret intelligentia ad omnes Cælos mouendos, & rotandos.

Respondeo. Plures ex Philosophis concedere sequelam illam maioris, & aliqui volunt, vel formicam, aut etiam Infantem positum extra Cælos, posse illos, vel vno digito mouere; Dico tamen non sufficere vnam intelligentiam ad omnes Cælos mouendos, quia intelligentia debet esse præsens Cælo, quod mouet, ad hoc, vt possit illi imprimere, & impulsum aliquem dare, sed vnus Angelus non potest esse præsens vni Cœlo secundum omnes eius partes, imó, vt probant Theologi *p. 1. q. 52*, vnus Angelus ob limitationem suę præsentię, non potest esse simul pręsens in Cælo, & in Terra; ergo neque potest esse præsens omnibus Cœlis, qui inter se magis distant, quam Cœlum à Terra.

Dico igitur, vnam intelligentiam non posse mouere omnes Cœlos ob eorum distantiam, & vastitatem; neque enim potest esse præsens omnibus Cœlis.

Obijcies tertiò. Angelus non potest esse præsens, neque vni Cœlo, & tamen quilibet Angelus mouet vnum Cœlum, ergo, quòd Angelus non possit esse præsens omnibus Cælis, non obstat, quo minus possit Cælos omnes mouere. Confirmatur, quia intelligentia mouet Cælum per intellectum, & voluntatem, sed intellectus Angeli se extendit ad omnes Cælos, ergo.

Respondeo, quòd cùm Cælum sit continuum, & magna sit virtus motiua in Angelo, potest Cælum totum mouere, quamuis vni parti tantum assistat, & præsens sit, vt Figulus mouet rotam, etiam si toti Rotæ non sit præsens.

Ad Confirmationem dico causare motum non esse actum intellectus, & voluntatis, sed potentiæ motiuæ, à qua causatur talis motus in Cœlo, vndè sicuti ait *Arist. 1. de Anima t. 64.* quòd dicere *Animam irasci simile est, at si quis dicat, Animam texere, aut ædificare*, ità dicere, intellectum Angeli moueat, idem est, ac dicere, intellectum Angelicum texere, aut ædificare.

LECTIO IV.

An Cæli sint solidi, vel liquidi.

NOto primo, non posse Philosophos naturales de soliditate Cœlorum, sicuti nec de eorum numero quidquam determinare, nisi assumant personam astronomorum; quid enim in Cœlis fiat, quidue agatur in regionibus illis, tàm longè distantibus à nostro aspectu, nequit intellectus perspicere, quia ope sensuum, oculorum præsertim, destitutus; à sensibus enim, præcipuè vero ab aspectu, & oculorum ministerio, omnem nostram naturalem oriri cognitionem testatur *Arist. 1. Met. 1.* & ipsa probat experientia. Astronomi ergo, vt aliquam ex regionibus illis remotissimis expiscarentur cognitionem, varijs instrumentis, & tubis magna diligentia, & arte factis conati sunt visum, & aspectum elongare; & in illas regiones inferre; obseruarunt in Cœlis plures motus, nouas Stellas, & Cometas, quos deindè in Philosophantium scholas inuexere, & euulgarunt.

Hinc

Hinc variæ Opiniones, & Sententiæ Philosophorum exortæ sunt, & omnes fundatę in Obseruationibus factis ab Astronomis, ac in ipsorum Fide, & testimonio, vndè vel ipse *Arist. 1. Meteor. 3.* reprehendit quosdam ex Antiquis, quia non considerabant id, quod sufficienter per Mathematica, & Astrologica Theoremata, ostendebatur. Et 12. *Met. c. 8. t. 44. Pluralitatem lationum ex peculiarissima Mathematicarum scientiarum, videlicet, ex Astrologia considerandam esse*, ostendit. Quibus tamen non obstantibus,

Noto secundo; non semper, nec omnibus Mathematicis Obseruationibus esse cùm Arist. 12. *Met.* supracit. credendum; non semper, nec in omnibus Astronorum Fidei, & testimonium standum. *Si quid præter ea, quæ nunc dicta sunt, ijs videatur, qui circà hæc versantur, diligere, vtrosque, adhærere verò certioribus.*

Et ratio vlterius est quia, Non omnes Astronomi conueniunt in iisdem obseruationibus, sed vnus alteri contradicit; Aliquando Fides afferentium est suspecta, vt fatetur Astronomorum celeberrimus *Tycho Brahe lib. 2. de Mundi Aetherei Phænom. c. 10. memb. 3. Thad. Hægecius apud Tychonem* loco cit. retractat suas obseruationes circà Cometam anni 1577. Sæpè errant Astronomi, accipiendo vnam Stellam pro alia, & ità errasse iam circà dictum Cometam, notat *Tycho* vbi supra. Errant partim in computu, partim in lapsu temporis, quo fuit facta obseruatio vitiò Horologij, vel quia instrumenta non fuerunt exacta, & idem *Tycho Nolchio* obijcit.

Videtis planè quot erroribus obseruationes Astronomicæ subiectæ sint, ideòque benè *Ruuius lib. 2. de Cœlo c. 5. qu. 2.* Obseruationibus huiusmodi non fidit, nisi per multas annorum centurias à pluribus Mathematicis, & Astrononiis peritissimis probentur.

Noto tertiò, Plures esse obseruationes, à quarum Fide dependet solutio difficultatis propositæ.

Prima est, Cœlum, non solùm moueri motu Diurno spatio 24. horarum ab ortu in occasum, sed etiam motu contrario ab occasu in ortum, Pręterea moueri motu quodam laterali à Meridie ad Septentrionem, quo motu visum est quodammodo Cœlum tremere, & trepidare, ideòque appellatus est ille motus trepidationis. Denique moueri motu quodam omnium tardissimo.

Secunda est. Planetas aliquando visos esse procedere, aliquando retrocedere, & esse retrogrados, aliquando immotos stetisse, ideòque dictos, Stationarios.

Tertia: eosdem Planetas modo ad nos accessisse, modo recessisse, modo appropinquasse Terræ, modo à Terra longè distasse, & remotos fuisse.

Quarta. In Sole, & Luna esse quasdam maculas in figura vallium, & montium, quibus propterea Luna modo gibbosa, modo demissa apparet.

Quinta. Mercurium, & Venerem apparuisse instar Lunæ plenæ, & orbiculatę, & circà Solem volui; quod etiam obseruatum est de Stellis Mediceis, Borbonijs, & Austriacis circà alios Planetas.

Noto quartò. Certum esse in schola Aristotelica, non posse vni corpori simplici competere nisi vnum motum simplicem, & consequenter tot esse multiplicanda corpora cœlestia, quot sunt motus in Cœlo obseruati: Similiter quia certum est in eadem schola, Cœli motum esse maximè vniformem, & regularem, non posse varietates obseruatas in motibus Planetarum, & aliorum Astrorum vni motui conuenire, aliàs non esset regularis, & vniformis, ideòque illas varietates refundendas esse in varietatem, & diuersitatem corporis cœlestis, per quod fit ille motus.

Prima ergo sententia, quam defendunt nonnulli Philosophorum, & Astronomorum antiquissimi, posuerunt Cœlos esse solidos: Hi tamen diuisi sunt inter se: nam aliqui pro multiplicitate, ac varietate motuum cœlestium, & planetarum, multiplicarunt, & variarunt numerum Cœlorum, statuerunt enim Cœlos vndecim, pręter Empyreum, Sedem Dei, & Beatorum, quorum septem pro septenario numero planetarum, & alios quatuor, nempè primum mobile, decimum Cœlum, Chrystallinum, & Firmamentum, seu Cœlum stellatum, in quo sint 1022. notæ magnitudinis Stellæ.

Ità *Ptolomæus* 1. *Almag. cap.* 1. *Plato in Timæo Ioseph* 1. *Antiq.* 1. *Philo lib. de Gigantibus*, & alij innumeri non solum Philosophi, & Astronomi, sed etiam Sancti Patres, quos fusè relatos lege *apud Amicum tom. de Cælo tract.* 5. *q.* 5. *art.* 2. *Conimb.* 2. *de Cælo c.* 5. *qu.* 1. *art.* 1. *Auers q.* 32. *sect.* 6.

Reliqui posuerunt Cælos numero decem prætter Empyreum, nempè septem pro septem planetis, octauum dant Stellis, nonum

vocant

vocant primum mobile, decimum glaciale, seù Chrystallinum, ità plures, quos citant *Conimb. vbi supra*, & refert *Arriaga disp. de Cælo sect. 4 subsect. 1. nu 46.*

Alij posuerunt vnum Cœlum circum circa fornicatum, in cuius circulis moueantur, & rotentur corpora planetarum, ità *Hurtad. hic disp. 2 q. 1. §. 20.* sed ante *Hurtadum*, *Lucillus Philaltæus 2. de Cælo com. 7. circa t. 51.* admisit vnum Cœlum solidum, sed in eo plures canales, cauitates, seù spiras, per quas planetę mouerentur, & rotarentur.

Iterum illi, qui vndecim, vel decem Cælos admittunt, in quolibet Cœlo totali admittunt Cœlos partiales, numero tres; duos extremos, & vnum medium; duos extremos faciunt in circuitu inæquales, in vna medietate vastiores, & profundiores, in alia subtiliores; orbem medium in toto circuitu æqualem, duos extremos appellant concentricos, ideſt, habentes idem centrum cum centro mundi, tertium appellant eccentricum, quia non habet idem centrum cum centro mundi; mouetur planeta in tertio orbe, qui propterea dicitur, deferens planetam. Addunt denique Emicyclum, ideſt minimum circulum, seù circellum, intrà quem planeta rotetur, qui circellus eſt in orbe deferente; Putant hi Auctores per huiusmodi Cælos partiales saluare omnes varietates, & diuersitates motuum planetarum, & quòd modò magis, modò minus distent à Terra, & quòd modo sint retrogradi, modo Stationarij.

Hæc sententia mihi videtur esse valdè cognata, & affinis opinioni eorum, qui, vt refert *Albertus Magnus lib. 2. Cæli tract. 3. c. 11.* asserebant, plures esse Cœlos, quam Stellas, imò & cuilibet Stellæ correspondere 182. Celos, iuxtà numerum dierum, quibus Sol transit ab vno Tropico ad aliud, quasi omni die transeat Stella ab vno Cœlo ad aliud.

Moyses quidam Aegyptius tot posuit Cœlos, quot sunt Stellæ, siuè errantes, siuè fixæ.

Eudoxus, & Calippus celebres Astronomi tempore Aristotelis, vt patet ex 12. *Met. t. 47.* posuere 47. aut etiam 55. Sphęras Cœlestes, & distinctos Cælos.

Denique *Auersa qu. 32. sect. 6.* ponit vnum Cęlum solidum, & firmum, in quo sunt omnia astra tàm errantia, quàm fixa, ita tamen, vt Cælum sit distinctum in plures amplas Zonas, seù fascias, per quas astra discurrant.

Secunda sententia ponit tres Calos, nempè Empyreum, Cęlum

lum stellatum pro Stellis fixis, tanquam nodis, & clauis in tabula, quod Aplane appellant Græci, idest, non errans, denique aliud Cęlum magnum pro planetis, quod Græci Plane, idest, errans appellant: primos duos ponit solidos, & duros, tertium fluidum, & molle.

Ità *Isidorus lib. 3. Aethim. c. 9. Riccardus Victorinus lib. 2. Except. c. 7. Anselm lib. 1. de Imag. Mundi c. 24. Hugo Carensis Postillis in Gen. Blancanus in Sphæra. Arriaga disp. vnic. de Cælo sect. 4. subsect. 2. Alios lege apud Taunernm 1. p. d. 6. q. 3. d. 2. nu. 19.*

Tertia sententia vnum ponit Cælum Sydereum, in quo sunt omnia astra, tam errantia, quàm fixa. Ità *sentit D. Ioan. Chrysost. hom. 4. in Gen. & super Psal.* 148. vbi docet, *contra dicere sacris litteris Philosophos, qui plures ponunt Cælos. Iustinus Martyr in qu. Ortodoxorum qu. 57. Theod. qu. 11. in Gen. Clemens Romanus lib. 2. Recognit. D. Amb. lib. 2. exam. c. 2. D. Damascen. lib. 2. Fide c. 6.* sequitur *Outed. disput. vnic. de Cælo p. 3. §. 2. Tychon. Brahe accuratissimus Astronomus lib. 2. Progism. c. 8.* per quod astra mouentur, vt aues in aere, pisces in mari. Et quidem tale Cælum Sydereum, liquidum, & molle ponitur.

Conclusio sit. Vnicum est Cælum Sydereum molle, & fluidum.

Probatur primò Auctoritate Philosophi 12. *Met. c. 8. & 1. Celi t. 90.* vbi multis probat, Cælum esse vnum, ergo fluidum; sic enim melius saluatur pluralitas motuum, & apparentiarum. Confirmatur, quia 1. *Meteor. 3.* ideò probat Cęlum non ignescere, quia Stellæ per Cælum discurrunt, quæ consequentia non benè inferretur, si Cæli essent solidi, imò totum oppositum deberet inferri, nempè, Cælos ignescere, quia ex attritu corporis solidi, ignis elicitur, verba sunt. *Stellarum etiam discursus satis declarant, Cæleste corpus neque calidum esse, neque ignescere.*

Probatur secundò. quia posita fluiditate Cæli, corporis cæteroqui vastissimi, & penè immensi, saluantur mira facilitate pluralitas motuum, & omnes apparentiæ. phænomena hucusque siuè excogitata, siuè obseruata diligentissimè ab Astronomis, & ex alia parte non multiplicantur tot Cęli totales, partiales, Epicycli, circuli, & circelli, ergo tenenda vnius Cæli fluiditas.

Consequentia tenet, Antecedens probatur, quia plures motus obseruati ab Astronomis benè possunt tribui pluribus astris, itaut vnum-

vnumquodque Astrum, aut quælibet constellatio habeat situm, motum distinctum, atque diuersum; Planetæ verò magis distat à terra, quando sunt in concauo; videntur retrogredi, stare comparatiuè ad alios, qui citiùs mouentur, videntur procedere relatiuè ad eos, qui tardiùs, ergo data Cœlo fluiditate, saluantur omnes motus, & omnes apparentias.

Probatur tertiò, quia data Cœlorum soliditate cogimur, vel plures, & plures Cœlos totales, & partiales, Epicyclos, Circulos, & Circellos concedere; imò & de nouo multiplicare ad multiplicationem apparentiarum, quas de nouo, & sæpè cum errore deprehendunt Astronomi; vel ponere in Cœlo, corpore cæteroqui perfectissimo, plures canales, cauitates, & spiras, aut fascias, per quas astra discurrunt salua, & incolumi Cœli soliditate, sed tot Cœlos ferè in infinitum multiplicare ad libitum Astronomorum sæpè errantium in obseruationibus, videtur esse contrà bonam Philosophiam. Canales verò, cauitates, & spiras, seu etiam fascias permeabiles admittere, videtur obstare perfectioni corporis cœlestis, quod propterea esset vndique perforatum, & in frusta concisum, ergo.

Confirmatur; quia in Scripturis habemus astra moueri, & planetas, non Cœlum, ergo pluralitas motuum, & apparentiarum est saluanda per multitudinem astrorum, non Cœlorum. Antecedens patet *ex Ios. 10. stet Sol contrà Gabaon*, & alij locis.

LECTIO V.

Argumenta in Oppositum soluuntur.

OBijciunt primò Auctoritatem *Arist. 1. Cœli t. 42.* vbi probat Arist. Astra in Cœlo non moueri, sicuti pisces in mari, & aues in aere, & *1. Meteor 3.* habet motus rei solidæ, & Solis, & reliquorum Syderum aerem potissimum secernit.

Respondeo: Arist. primo loco cit. totum esse in probando; Cœlum non esse infinitum, sed tamen moueri tempore infinito, & moueri motu circulari, vbi, an astra moueantur, vti pisces in mari, aut aues in aere, siue secus, nè verbum quidem facit. Ad secundum tex. Solem dici solidum, sumpta soliditate pro incorruptibilitate, non pro duritie; aliàs si Cœlum solidum esset, & durum, ignesceret per motum sui, & ex collisione cum Astris;

quod eodem tex. negat Arist. vt patet.

Obijcies secundò. Auctoritatem Sacræ Script. *Iob.* 37. *Tu forsitam cum eo fabricatus es Cœlos, qui solidissimi, quasi aere fusi sunt.* Confirmatur, quia de *D. Paulo* legimus 2. *Cor.* 12. raptum fuisse vsque ad tertium Cœlum, ergo non est vnum Cœlum, sed plures, & tres ad minus.

Respondeo primò: per soliditatem intelligi incorruptibilitatem, vel ibi exagerari Diuinam Omnipotentiam; quæ Cœlos alioquin fluidos, perindè ac si essent solidissimi, & durissimi, immunes à corruptione, & illæsos seruat, vt ibi explicat *Pineda*. Ad confirmationem dico: nomine tertij Cœli intelligi Empyreum, quod dari, certum est ex Sacris Scripturis, Theologis, & Patribus; vltra quod non nego, dari Cœlum aereum, quamuis enim non ità propriè nomen Cœli possit aeri attribui, in Scripturis tamen, imò & in communi modo loquendi etiam aer, Cœlum appellatur; volucres Cœli, familiarior est sermo, vel in ipsis Scripturis Sanctis.

Obijcies tertiò; Si Cœli essent liquidi, ad nos defluerent, quod est contrà experientiam, ergo; Antecedens patet in aqua, quæ si ponatur in sublimi, statim defluit, & descendit.

Respondeo. Cœlos non esse fluidos, & liquidos, vt aqua, & oleum, verbi gratia, sed sicuti est aer, qui firmus stat in suis regionibus, & ad nos non descendit; aut defluit.

Obijcies quartò. Si Cœlum esset liquidum, & per illud astra discurrerent, esset corruptibile, ergo. Sequela probatur, quia Astra Cœlum finderent, & diuiderent, ergo corrumperent, & destruerent, idem enim est corruptile esse, & diuisibile.

Respondeo. Non omne diuisibile esse corruptibile: materia prima est diuisibilis in suas partes entitatiuas, & tamen non est corruptibilis, sed saluatur ingenerabilis, & incorruptibilis, diuideretur ergo Cœlum, & statim reuniretur, vt videmus fieri in aqua, quæ diuiditur ad ingressum ligni, aut alterius corporis, sed statim reunitur, & recontinuatur.

Obijcies quintò. Planetæ mouentur duplici motu ab ortu in occasum motu primi mobili, & ab occasu in ortum proprio motu; at id non potest saluari, nisi planetæ ponantur esse in aliquo cœlo, quod vno motu moueatur, ipsi verò planetæ alio motu sibi proprio moueantur, vt contingit in existentibus in naui, qui duplici motu mouentur, nempè motu nauis, & motu sibi proprio; benè enim vni corpori simplici potest competere duplex

plex motus, vnus per se, alter per accidens, at non potest duplex motus per se competere.

Respondeo. à Philosophis plurimis ostendi, nec corpori simplici, nec composito, posse duos motus simul neque per se, neque per accidens competere, quia aliàs idem corpus esset in duplici loco, & duas haberet vbicationes, sed dato, id non repugnare, vt multi defendunt, quia esset motus circularis, & fieret super diuersos Polos, Dico; verè planetas non moueri duplici motu, sed vno, qui cùm sit tardior, videntur planetæ quodammodo retrocedere à loco, ad quem feruntur.

Obijcies sextò: si cęlum esset fluidum, maximus ederetur Sonus armonicus, & concentus, si enim, auicula se se mouente per aerem, Sonus efformatur, & auditur: à fortiori, cùm se mouent tot astra errantia, & fixa per cœlum, sonus maximus, & armonicus ederetur, vt volebat *Pythagoras*, quem latè impugnat *Arist.* & quia est contrà experientiam, non enim talis motus exauditur; & quia maximi soni destruunt vel inanimatorum corpora, vt sonus tonitrui lapides, & corpora validissima dissipat, id autem non facit Cœlum, vt patet experientia, & docet *Arist. cœli t.* 51.52.

Respondeo in primis; Cęlo sonum armonicum concedere, non esse ità absonum, & inconueniens, vt supponitur, habemus enim ex Scripturis; *Concentum Cœli quis dormire facit, Iob.* 5. nec obstat, quòd à nobis non exaudiatur, quia assueti mundi rumoribus, concentum Cœli audire non possumus, vt fabri ferrarij ob consuetudinem alios in platea loquentes, aut etiam cantantes, non exaudiunt; *Pythagoræ* exemplum est.

Sed hæc dicta sint concinnè, & musicè. Ad argumentum, dico, sonum non edi, quia soni Cœlum est incapax, sicuti nec ignescit, quia incapax est ignitionis, nec potest Ignem vllo modo concipere.

Dices *Disp.*4. *Lect.XII.* sæpè facta est mentio de primo mobili, quod diximus mòueri motu regularissimo, ab eoque desumi; tanquam à prima mensura omne tempus, sed si datur primum mobile, debent quoque dari & alij Cœli, non ergo vnum est cœlum, sed plures ponendi sunt Cœli.

Respondeo: nomine motus primi mobillis à nobis intelligi motum Stellarum fixarum, qui omnium est regularissimus, & maximè vniformis, licet & alij queque motus planetarum regulares, & vniformes sint, quia directi ab intelligentia assistente.

LEC-

LECTIO VI.

Quæstiones aliæ Resolutæ.

CErtum est: motum Cœli esse ordinatum ad regimen, & gubernationem vniuersi; Regit ergo, & gubernat cælum inferiora hæc causando calorem, impartiendo lumen, & influendo alias qualitates nobis occultas, quibus indigent ad sui conseruationem hæc sublunaria, & inferiora.

Prima ergo Quæstio est; An calor, quem experimur à Cœlo causatum, & productum, sit productus à motu Cæli, an à lumine, an ab vtroque.

Respondeo, calorem in suprema Aeris regione causari à motu; in alijs vniuersi partibus causari à lumine. Ratio est: quia in suprema aeris regione accenduntur, & inflammescunt Cometæ, & aliæ impressiones ignitæ, quæ non possunt accendi per lumen, quod non agit, nisi reflectat in corpus opacum; cùm ergo in suprema aeris regione nullum sit corpus opacum, lumen non potest agere, neque causare calorem, quo accendantur Cometæ; Producitur ergo ibi calor à motu, atteritur enim cœlum cùm aere, mox ignis, & calor eliciuntur, simili ratione, qua ex percussione silicis, ignis, & calor eliciuntur. Hinc Axioma vulgatum; motus est causa caloris.

Dices. Motus non est calidus, ergo non potest causare calorem, quia nemo dat, quod non habet.

Resp. Motum non esse calidum formaliter, sed esse calidum virtualiter, habet enim virtutem congregandi omnes partes calidas, & siccas eius corporis, quod mouetur, expulsis partibus frigidis, & humidis, ideóq; corpus, quod mouetur per motum incalescit, & ignescit. Similiter & in animali per motum spiritus calidissimi congregantur, ideò animal per motum incalescit, & tandem in motu prolixiori defatigatur, quia calidorum spirituum dispendia patitur, quia spirituum inopia laborat, quos in motu consumpsit.

Secunda Quæstio est. An lumen, quod in inferioribus à cœlo nouimus communicatum, atque diffusum, sit à Sole tantum, an etiam ab alijs Astris, & planetis; quod idem est, ac quærere,

An

An astra distincta à Sole, proprium lumen habeant, quod inferioribus hisce impartiant, & communicent.

Respondeo. Maiorem luminis partem esse à Sole, qui proptereà dicitur Pater, & Fons luminis.

Probatur: quia quadripartita anni distinctio in Ver, Aestatem, Autumnum, & Hyemem procedit ab inçqualitate luminis à Sole communicati; Aequinoctia, & Solstitia ab eadem luminis inæqualitate mensuramus, & sumimus.

Dixi, maiorem luminis partem, quia etiam ab alijs astris, præsertim verò à Luna, omnium planetarum viciniori Terræ aliquid luminis communicatur, & ideò reddit rationem *Arist.* 1. *cœli t.*42. cur noctes in Plenilunio sint calidiores, quia tunc maior lucis copia à Luna inferioribus hisce communicatur.

Patet ergo, & reliqua astra habere aliquid luminis, quod communicet; Verũ à Sole habet incrementũ, & diuitias luminis; Patet hoc ex Ecclipsi, & obscuratione Astrorũ, Lunæ præsertim, quando est in tali situ, & positione, quod nequeat à Sole lumen accipere, tunc enim obscuratur, & ecclipsatur Luna; Accidit autẽ talis obscuratio, & Ecclipsis, cum inter Solem, & Lunam interiacet Terræ globus niger, & opacus, quem non potest lux peruadere, & transmeare. Hinc est etiam, quòd Luna sæpè apparet manca, aliquando vix fulgida, quia nimirum non semper æquale lumen à Sole illi communicatur.

Dices: sæpè etiam ecclipsatur Sol, ergo si ecclipsis fit, quia per interpositionem corporis opaci à Sole lumen non communicatur, etiam Sol accipit lumen à Luna, vel ab alio Astro, inter quod, & Sol corpus aliquod opacum interponatur.

Respondeo. Solem in seipso nunquam pati ecclipsim, aut obscurationem, quia nunquam patitur diminutionem luminis; sed obscurari respectu nostri aspectus, cùm enim Luna ponitur inter aspectum nostrum, & Solem, non videtur Sol à nobis, ideòq; obscuratur Sol, & ecclipsatur nostro aspectui.

Quæstio tertia solet esse. An Astra præter lumen, & calorem, alias quoque qualitates communicent.

Responsio communis est affirmatiua, & quia has Qualitates cognoscimus in effectibus, non in seipsis, ideò appelantur qualitates occultæ; talis est virtus Polaris attrahendi magnetẽ: virtus, qua Gallum excitat media nocte ad cantum, vt Soli ex Antipodis ad nos reuertenti, applaudat; tales quoq; causæ insoliti cuiusdam, & extraordinarij effectus, quorum causa nobis ignota est.

Quæ-

Quæstio quarta solet esse. An astra possint animam, & voluntatem hominis mouere ad vitia, aut virtutes impellere, aut cogere.

Responsio communis est negatiua, quia nequeunt corpora in spiritus quidquam agere directè ob improportionem agétis corporei ad passum spirituale,& incorporeum;dixi directè,quia indirectè,alterando corpus possunt astra,in animis turbationes immittere,quia animus sequitur dispositiones corporis;Hinc Axioma vulgatum; *astra inclinant, non necessitant* : ideòque facilè potest homo prudens malos influxus auertere,& præcauere;hinc illud, *Sapiens dominabitur astris*.

DISPVTATIO VIII.

DE ELEMENTIS.

Progredimur ad Elementa cùm Aristotele,Tertio,& Quarto Libro de Cœlo, Elementa & ipsa, sunt Corpora simpliciter Incorruptibilia,& Ingenerabilia,vti Cœlum, sed corruptibilia, & generabilia secundum quid, seù secundum aliquas eorum partes, quale non est Cœlum. De his non admodum graues, aut Celebres difficultates occurrunt; acriter tamen pro Aristotele pugnandum est nobis contra plures ex Modernis, quorum aliqui vel Ignem è medio tollunt omninò, vel extrà propriam Sedem,& Locum,nempè Lunæ Concauum,exulare, cogunt. Alij Aerem, quo spiramus, & viuimus,nobis interdicunt. Alij Terram,& Aquam concedunt,sed esse Elementa,negant. Alij quia calidos nos esse volunt, aut frigidos, humiditatem, & siccitatem exterminant; Apte in hanc rem cadit illud,nullam esse fœditatem, quam aliquis Philosophorum non impensè sequatur,& amet, nullam esse sententiam adeò absurdam,quam philosophantium aliquis non posse à se tuto defendi, arbitretur.

LECTIO I.

Elementorum Essentia, & Natura.

ELementum dicitur quasi eleuamentum, quia ex Elementis, per eorum mixtionem eleuatur, & formatur mixtum; vel quasi alimentum, quia ex Elementis, saltem mediatè, nutriuntur mixta.

Non vna ab omnibus assignatur elementi exacta definitio; sed varia à multis iuxtà varias sententias de Elementorum formis essentialiter constitutiuis, vt mox videbimus. Describuntur hic à Philosopho *t.31. esse prima corporum, in quæ alia resoluuntur, & diuiduntur, ipsa verò non in alia diuersa*, quia, nimirum, Elementa sunt prima, & maxima corpora, sunt primæ, & præcipuæ partes (post Cœlum) integrantes hoc vniuersum; ex his fiunt, & componuntur reliqua omnia corpora, quæ ob id dicuntur mixta, ipsa verò Elementa neque componuntur ex alijs corporibus, nec in alia resoluuntur.

Materiam Elementorum esse eandem, & communem cùm reliquis corporibus non est dubium. De eorum formis essentialiter constitutiuis multæ sunt, & variæ opiniones Philosophorum.

Primò. Nonnulli formas essentialiter constitutiuas Elementorum posuerunt qualitates actiuas, nempè calorem esse formam substantialem ignis, humiditatem aeris, frigus aquæ, siccitatem Terræ.

Ità plures ex antiquis Græcis Expositoribus Aristotelis, quos fusè citant *Auersa tom.2. quæst.41. sect.3. Barth. Amicus to. de Gen. lib.2. dub.2. art.1.* nouissimè hanc sententiam docuit *Cæsar Cremoninus in peculiari libello hac de re edito.*

Secundò alij. Formas Elementorum posuerunt esse qualitates motiuas, Leuitatem Ignis, grauitatem Terræ. Ità *Auerroes 2. Anim. Comm. 18. Achillinus 3. de Elem. dub. 2. Thomas Braduordin tract. de proportione Motuum. Nobil. Plam. 1. de Gen. cap. 8. lib. 2.*

Tertiò alij, formas Elementorum posuerunt esse animatas. Ità Platonis Schola, vt refert *Marsilius Ficinus in Symposio Platonis.*

Quartò alij, formas Elementorum, sicuti & aliorum corpo-

rum, posuerunt esse substantias, Ità Aristotelis schola, *D. Thomas* 1. *de Gen. cap.* 18. *Aegidius* 1. *de Gen. quæst.* 19. & alij omnes.

Conclusio. Formæ essentialiter constitutiuæ Elementorum sunt substantiales, non accidentales.

Probatur primò: quia nullum est in Aristot. schola certius principium, & vniuersalius, quàm omne corpus naturale constare ex materia prima, & forma, tanquam ex partibus substantialibus, imò hoc est totius Aristotelicæ Philosophiæ primum, & vnicum fundamentum, vt patet expressè ex his, quæ docet toto primo Libro Phys. sed elementa sunt corpora naturalia eiusdem conditionis, & naturæ, ac sunt alia, ergo constare debent ex materia prima, & forma, tanquam ex partibus substantialibus.

Confirmatur quia: aliàs nulla esset differentia inter compositum substantiale, & accidentale; hoc enim constat ex vna parte substantiali, quæ est materia prima, & altera accidentali, quæ est forma aliqua accidentalis, ergo cùm elementum sit compositum substantiale, debet constare ex materia, & forma substantiali, aliàs quomodo substantia ex non substantijs erit?

Quòd si dicas, Elementa non esse composita substantialia: & quodnam aliud corpus, seù compositum substantiale erit, si prima corpora, & omnium nobilissima non sunt substantialia? Imò nec homo esset compositum substantiale, & eius forma, nempè anima rationalis, esset accidens quoddam, vt voluit *Galenus*, ponens animam esse temperiem primarum qualitatum, sed hoc est contrà Fidem, vt est definitum in Concil. Lateran. sub Leone X. ergo.

Probatur secundò: quia substantia non suscipit magis, & minus, substantiæ nihil est contrarium ex *Lib. de Prædicam.* & *ex* 5. *Phys. t.* 10. ad substantiam non est motus, quia caret contrario, substantia non est per se sensibilis, sed sentitur, & innotescit per accidentia, sed hæ qualitates suscipiunt magis, & minus, sunt inuicem contrariæ, sicuti & primo sensibiles, ergo non sunt formæ substantiales elementorum.

Respondebis: esse formas essentiales, non substantiales, at formæ essentiales, seù ipsæ essentiæ accidentium sunt per se sensibiles, suscipiunt magis, & minus, capaces sunt contrarietatis, ergo.

Benè, sed iam Elementa non essent substantia, sed accidens; non

non essent composita substantialia, sed accidentalia, essent aggregata per accidens, vt aceruus lapidum, aut Strues lignorum, quod est hactenus inauditum in scholis.

Denique probatur expressis verbis *Arist.3. Met.t.17.* vbi loquens de Elementis, habet; *Horum autem caliditates, & frigiditates, & huiusmodi, passiones, non substantia sunt. Lib. de sensu, & sensibili c.4.* docet, Ignem, & Terram agere, quatenus in ijs adest contrarietas, quæ habetur à qualitatibus, sed non agere quatenus ignem, & Terram, ergo qualitates, & ex his orta contrarietas non pertinent ad essentiam Ignis, & Terræ, verba sunt. *Quà igitur ignis, & quà Terra nihil natum est agere, vel pati, nec aliud quidquam, quæ autem inest contrarietas in eis, hæc omnia agunt, & patiuntur.*

Obijcies primò 4. *Cæli Arist.* appellat grauitatem, & leuitatem differentias elementorum 4. *Meteor. in principio*; Qualitates dicuntur causa, & principia elementorum, ergo sunt eius partes componentes 3. *de Anima t.* 10. docet, rationem carnis consistere in calido, & frigido.

Respondeo ad primum tex. grauitatem, & leuitatem esse differentias accidentales, non essentiales. Ad secundum qualitates esse principia, & causas dispositiuas, non componentes. Ad tertium, rationem carnis non formaliter, sed dispositiuè consistere in quadam temperie calidi, & frigidi.

Obijcies secundò: Mixta fiunt, & constant ex qualitatibus Elementorũ, ergo qualitates sunt partes essentiales Elementorũ.

Respondeo. Mixta non constare ex Elementis, nec ex illis fieri, idest, componi ex eorum substantijs, & naturis, aliàs mixta essent aggregata per accidens, sed constant ex Elementis, & ex illis fiunt, quia ex qualitatum Elementarium certa temperie tanquam præuia dispositione fiunt, & componuntur.

Obijcies tertiò. Formę Elementorum corrumpuntur, non nisi à contrario, ergo iam habent contrarium, ergo sunt qualitates, non substantię.

Respondeo: idem argumentum posse fieri de formis mixtorum, quæ corrumpuntur à contrario, & tamen non sunt qualitates, sed substantiæ.

Dicendum ergo. Formas naturales corrumpi per introductionem alterius formæ substantialis incompossibilis cum præcedenti, non verò per aliquam qualitatem, quę sit illi immediatè contraria.

Quęstio solet esse hic. An dentur elementa pura, idest, quę careant extraneis, & sibi non debitis formis, tàm substantialibus, quàm accidentalibus.

Respondendum est: Elementa substantialiter esse pura, quia in eorum materia non est mixtio formarum, & forma Elementi est omninò diuersa, & contradistincta à formis mixtorum. Non tamen esse pura qualitatiuè, quia saltem Elementa, quæ apud nos sunt, permixta sunt, & inquinata varijs, & diuersis peregrinis corporibus, & extraneis qualitatibus, ditescit enim mare piscibus, Aer Auibus, Terra serpentibus, Ignis frigidis qualitatibus: dixi, saltem quæ apud nos sunt, quia in proprijs eorum centris, quò noxiæ, & contrariæ qualitates penetrare non possunt, mihi satis probabile est, natiuam elementa conseruare puritatem, & simplicitatem.

LECTIO II.

Elementorum qualitates actiuæ.

VTraque schola, Medicorum, scilicèt, & Philosophorum. Docet primò: Dari quatuor qualitates contrarias omnium primas, easque sensibiles, nimirum, Calorem, Frigus, Humiditatem, & Siccitatem; & quidem has qualitates dici sensibiles per antonomasiam, quia tangibiles, & sensui tactus subiectæ, tactus autem est primus omnium sensuum, vniuersalissimus, omnibus animalibus communis, & per totum corpus diffusus. Simpliciter enim dantur aliæ qualitates his priores, & etiam sensibiles, non sensu tactus, sicuti nec contrariȩ, vti lux, Diaphaneitas, & aliæ similes.

Docet secundò. Singulis Elementis binas concedendas esse qualitates, nempè igni calorem, & siccitatem; Aeri calorem, & humiditatem; Aquæ humiditatem, & frigiditatem. Terræ siccitatem, & frigiditatem, ità tamen, vt vna vni Elemento sit propria, & connaturalis, ac veluti primò, & per se competens, altera veluti non ità propriè, & connaturaliter conueniat. Sic igni calor, aeri humiditas, aquæ, frigus, Terræ siccitas primò, & principaliter sit à natura data, & attributa.

Primò. Huic communi doctrinę contradicunt aliqui *apud Plat. Opusc. de* 1. *Frig. Cardanum* 2. *de subtilitate*, existiman-

tes frigus non esse qualitatem positiuam, sed priuationem caloris, & siccitatem esse priuationem humiditatis.

Sed contrà est quia. Ad sensum patet, frigus esse operatiuum, ergo non est sola caloris priuatio, consequentia tenet, quia non ens non operatur. Antecedens probatur, quia frigus expellit calorem, vt patet in niue, quæ vitro inclusa, vitrum infrigidat, & manum vitro approximatam, ergo.

Nec obstat, etiam tenebras lucem expellere, & à morte tolli vitam, Quia hæc est expulsio formalis, non effectiua; Ratio est, quia priuatio non inducitur in subiectum seipsa primò, & immediatè, sed mediatè, & destructa priùs causa conseruatiua formæ oppositæ, sed frigus seipso primò, & immediatè inducitur in subiectum, non destructa causa conseruatiua caloris: indè est, posse naturaliter esse simul calorem, & frigus in gradu remisso, vt patet in aqua tepida, & supernaturaliter posse esse simul etiam in gradu intenso, & summo.

Contrà secundò principaliter: quia si frigus est priuatio caloris, è contrà posset dici, quòd calor sit priuatio frigoris, quia nullum habemus fortius argumentum pro entitate positiua caloris, & non pro entitate positiua frigoris.

Contrà tertiò quia. Si frigus est priuatio caloris, ergo grauitas est priuatio leuitatis, seù carentia intrinseci vacui, & leuitas erit carentia grauitatis, vt dicebant Antiqui *Democritus*, & *Leucippus*, quos ideò benè redarguit *Arist.* 4. *Cœli c.* 1. & 2.

Contrà quartò: quia id naturaliter esse operatam naturam debet eruditus Philosophus asserere, quod est conformius eidem naturæ, sed conformius naturæ est, ponere frigus qualitatem positiuam, quàm puram negationem, quia melius est esse, quàm non esse, natura autem semper intendit id, quod melius est 2. *Cœli t.* 59. *Quoniam enim in omnibus, inquirimus, quod melius est desiderare naturam semper, melius autem esse, quàm non esse*: licet hic vsurpare verba *Scaligeri Exercit.* 18. *si frigus nihil est, nisi caloris priuatio, soleas abijce, & pileum, Cardane, quo tempore ex Alpibus Rheticis nos Boreas vrit.*

Secundò contradicunt communi Doctrinæ *Anax.* 1. *Met. apud Plutarchum, Stephanus Aragonius in suo Enchirid.* existimantes, calorem non distingui à raritate, sicuti neque frigus à densitate; si calidum vnitur, inquit *Arriag.* efficitur frigidum, si aperiatur, densum vertitur in calidum; mors calidi, densitas est, mors frigidi, raritas est.

Sed contrà est: quia ferrum ignitum est calidissimum, & tamen densissimum; Aer, maximè im media sui regione, frigidissimus, & tamen maximè rarus, & tenuis, ergo.

Dices. Aer expiratus compresso ore est frigidus, quia densus, expiratus aperto ore est calidus quia, rarus, ergo.

Respondet *Arist.sect.26. Problem.47. prob.* anhelitum semper esse calidum; & dum emittitur ore compresso, sentitur frigidus, quia aer frigidus circumstans ab anhelitu expulsus mouetur vnitè, quod non accidit, quando eum patulo ore efflamus, hinc est etiam, quòd aer flabello percussus sentitur frigidus, quia flabello percussus vnitur.

Tertiò contradicunt communi Doctrinæ *Vallesius 2. de natura, & Arriaga de Gen.disp.4.sect.2. subsect.1.* Ponentes humiditatem, & siccitatem non esse duas qualitates realiter distinctas; volunt enim, humiditatem esse fluida corpora, siccitatem verò, esse carentiam corporum fluidorum.

Sed contrà est quia: Contrà *Arriagam* redeunt omnia argumenta facta contrà eos, qui ponebant frigus esse carentiam caloris, quorum aliqua ipse *Arriaga* approbat, ijsque vtitur contrà Authores illius sententiæ; tale est primum, & secundum argumentum, vt patet discurrenti.

Contrà secundò: quia hæc sententia videtur omninò coincidere cùm sententia *Democriti, & Leucippi* asserentium, leuitatem esse negationem plurium corpusculorum, seù athomorum, grauitatem verò esse copiam athomorum; ponit enim *Arriaga* humiditatem esse copiam corporum fluidorum, siccitatem verò esse carentiam corporum fluidorum, sed illa reijcitur ab *Arist. loco vbi suprà*, ergo reijcienda quoque est sententia *Arriaghæ.*

Contrà tertiò: quia si humiditas, & siccitas non essent entitates positiuæ, quælibet illarum produceretur in instanti, careret enim contrario; Prætereà non minus ad sensum patent calor, & frigus, quàm humiditas, & siccitas, ergo vel omnes debent negari, vel omnes admitti.

Contrà quartò: quia siccitas maximè resistit, ergo est entitas positiua, & patet consequentia in adamante, ferro, & marmore, quæ quia maximè resistunt, entia sunt positiua; Antecedens probatur in morbis siccis, qui difficillimè curantur; humiditas quoque maximè resistit igni, vt patet in str e viridium lignorum, quæ ab igne quàm difficillimè absumuntur, ergo.

Contrà quintò: quia si humiditas sunt corpora fluida, ergo

calor

calor sunt spiritus calidi, & frigus erunt corpora frigida,& consequenter denegandus erit etiam calor; vnde facto aliqui negant, & tamen *Arriaga* acriter pugnat pro calore, & frigore.

Quartò. Nonnulli contradicunt communi Doctrinæ, afferendo, esse quidem calorem, sed non esse primam qualitatem, quia non datur ignis quartum Elementum, cui calor attribuitur, tanquam natiua proprietas. Ità *Morandus in Curs. Phil. tract. 1. de elem. qu. 4.*

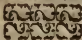
Sed contrà est quia; etiam si calor non ponatur esse natiua proprietas Ignis, aut etiam si non detur Ignis quartum elementum, adhuc potest dari calor, qui sit prima qualitas, & conueniat alicui ex omnibus reliquis elementis, quod enim absurdum est vni elemento tres qualitates attribuere contrà communem sententiam? si negatur calor, & negatur quaternarius numerus elementorum, quod etiam est contrà communem sententiam?

Ex his colligitur primò; firmam,& inconcussam manere sententiam communem, atque adeò esse primas qualitates numero quatuor, esse omnes entitates positiuas, & reales.

Colligitur secundò. Binas qualitates singulis elementis conuenire, ità tamen, vt igni primò conueniat calor; Aeri, humiditas; Aquæ frigus; Terræ siccitas; in tantum enim *Arriaga loco vbi suprà*, negat Aeri primò conuenire humiditatem, in quantum ponit, humiditatem non esse qualitatem, sed iam probauimus, humiditatem esse qualitatem positiuam, ergo Aeri bene potest attribui, humiditas, sicuti & aquæ frigus.

Dices; Aqua eo ipso, quòd habet summum frigus, congelatur; sed est absurdum, dicere, aquam natura sua esse congelatam, esset enim inepta piscibus, qui eam habent pro sui regione, inepta quoque esset ad potum, & ad irrigationem plantarum, ergo.

Respondeo. Aquam congelari ob defectum fluiditatis, & humiditatis, exiccatur enim, & constipatur, & sic in glaciem vertitur,

LECTIO III.

Qualitatum Actiuarum Descriptio.

FOrmas omnes in ordine ad earum effectus, à quibus illæ non distinguuntur, consueuit schola definire, & describere. Et quidem definimus, quando earum effectus primarios assignamus; describimus, cùm effectus secundarios manifestamus, & exponimus. Omitto definitiones harum qualitatum, quia effectus earum primarij de se satis noti sunt, & obuij, caloris est enim calefacere, frigoris frigefacere, siccitatis exiccare, humiditatis humectare. Adduco descriptiones, quia harum qualitatum effectus secundarij non sunt ità manifesti, ac noti.

Describitur ergo ab *Arist.1.de Gen.c.2.t.8.* Calor in concreto, sic; *Calor est, qui congregat ea, quæ sunt eiusdem generis; segregat, quæ sunt diuersi generis.* è contrà frigidum est, quod coniungit, & congregat, quæ eiusdem, & quæ sunt diuersi generis, vbi per *Tò congregare*; intelligit Aristoteles vnire, per separare, intelligit Aristoteles disunire, & sciungere: sicuti ea intelligit, esse eiusdem generis, quæ conueniunt in ijsdem accidentibus, & affectionibus, quamuis sint diuersæ omninò essentiæ, & naturę, verbi gratia, in fluxibilitate, & liquabilitate, in quo sensu, vinum, aqua, oleum sunt eiusdem generis; è contrà ea intelligit esse diuersi generis, quæ disconueniunt in ijsdem accidentibus, quamuis sint eiusdem essentię, & naturæ, quare vapor aqueus, & aqua sunt diuersi generis, sicuti etiam sunt terrestris exhalatio, & terra.

Illustratur Doctrina exemplis; nam quando per calorem ignis liquantur metalla, congregantur omnes partes homogeneæ, & eiusdem rationis, segregatis extraneis, & impurioribus, verbi gratia, segregantur ab auro scoria, & aliæ partes terreæ. E contrà frigus omnia simul congregat, & adunat, homogenea, & etherogenea, quę sunt eiusdem, & quæ sunt diuersæ rationis, vt patet in congelatione, in qua simul concrescunt, paleæ, ligna, & herbę.

Dices, actione caloris lac coagulatur, & in eo paleæ adunantur, ergo etiam calor congregat etherogenea; Similiter & Solis actione in luto videmus alia extranea adunati, ergo.

Respon-

Respondeo, non sola actione Solis lac coagulari, sed per coagulum crassum, & viscosum, quo & extranea adunantur, vt paleæ. In luto per accidens obdurescunt & paleæ, cum iam Sol à luto humiditatem expulerit.

Dices secundò: In sanguine è venis emisso, segregat frigus partes etherogeneas, nam partes terreas proijcit in profundum, aqueas, & biliosas tollit ad summum.

Prætereà tàm frigus, quàm calor disgregant homogenea, & vasa vitrea disrumpunt; nam si calor intrà ouum, aut castaneam inclusus, rarefiat, liberiorem quærens locum corticem frangit, atque disrumpit. Phiala vitrea vi aquæ congelatę, finditur, & frangitur, ergo ratione frigoris etiam homogenea separantur.

Respondeo: eas partes non ratione frigoris, sed ductu propriæ naturæ terreę descendere, biliosas ascendere, illæ quia graues, hæ quia leues: Ad alium casum, dico; eosdem effectus oriri à calore, & à frigore, sed non eodem modo, nam à calore segregantur homogenea vi rarefactionis; à frigore verò vi condensationis, & constipationis.

Iam verò describitur humiditas in concreto; Humidum est interminabile proprio termino, facile terminabile existens alieno.

Siccum autem facilè terminabile proprio, difficile alieno. Cæterum terminari termino proprio, est habere propriam figuram, & consistentiam, terminari, termino alieno est per aliud figurari.

Explicatur, Aqua, quæ est humida, nullam propriam figuram retinet ex se, sed potiùs se accommodat proprię figuræ vasis; è contra verò terra sicca, & lapides retinent tenaciter propriam aliquam figuram, nec recipiunt figuram alterius corporis.

Dices. Farina, Cinis, Arena, Puluis siccissimus facilè quocunque alio termino figurantur, si intra vas aliquod includantur; ergo.

Respondeo, hæç, & similia retinere proprias figurus, quamuis quia tritissima sunt, videantur habere formam continentis, & ad situm continentis accommodentur, quo pacto etiam ignis, qui regulariter in figuram pyramidis solet assurgere, & eleuari, se se accommodat ad figuram fornacis.

Verum quia harum qualitatum quædam sunt dissymbolæ, & contrariæ, ut calor, & frigus, humiditas, & siccitas; quædam

sunt

sunt symbolæ, & consimiles, vt calor ignis, & calor aeris; humiditas aquæ, & humiditas aeris; Solet quæri, an hæ qualitates specie differant, an verò sint eiusdem speciei,

Respondeo huic quæstioni cum *Conimb.2.de Gen. c.3. q.6. Toleto eod.lib.7. Hurt. disp.6.& alijs.*

Qualitates symbolas esse eiusdem speciei, aliàs primæ qualitates essent plures, quàm quatuor, ut numeranti facilè patet. Præterea sequeretur, vni duo esse contraria contrà *Aristot.* 10. *Met. t.*10. & 16. 1. *Cœli t.*10. Frigori enim aquæ esset contrarius tàm calor ignis, quàm calor aeris. Denique qualitates symbolæ se se inuicem intendunt, ergo sunt eiusdem speciei, intensio enim qualitatis fit à simili in specie.

Hinc ea elementa, quæ consimiles, & symbolas qualitates habent, dicuntur symbola, quæ verò dissimiles, & dissymbolas, dicuntur dissymbola; aqua ergo, & ignis dissymbola sunt; ignis, & aer symbola. Terra, & aqua symbola, terra, & aer dissymbola.

Ex his, talis colligitur elementorum definitio: Elementa sunt prima corpora, quorum singulis binæ primæ qualitates conueniunt.

LECTIO IV.

Qualitates motiuæ Elementorum.

GRauitatem, & leuitatem, quæ sunt motivæ virtutes Elementorum, Aristoteles definit in concreto, vt clariùs haberetur earum notitia; concreta enim notiora sunt abstractis. Habet ergo 3. *Cœli t.*10. *Graue est, quod mouetur deorsum*; Leue quod mouetur sursum, & 1. *Cœli* 37. *Graue est illud, quod aptum est ferri à medio*, vbi nomine medij, venit centrum Mundi, idest, minima pars in medio terræ situata; *Ex* qua Aristotelis doctrina, hæ definitiones constituuntur.

Grauitas est principium motus, quo corpus naturale tendit deorsum, & ad medium; Leuitas est principium motus, quo corpus naturale tendit sursum, & à medio.

An verò hoc principium motus sit ipsa forma substantialis corporis grauis, & leuis, an sit aliqua virtus, & qualitas distincta.

Non-

Nonnulli Recentiores, qui ponunt potentias ab Anima non distingui, simili ratione ponunt, Grauitatem, & Leuitatem non distingui à formis substantialibus Elementorum, quæ deorsum, vel sursum feruntur.

Sed quicquid sit de potentijs Animæ, qua de re suo loco difficultas examinabitur: plures, & satis notæ experientiæ declarant grauitatem, & leuitatem à formis substantialibus corporum grauium, & leuium distingui. Quarum prima est, quia in aqua, & vapore est eadem forma substantialis, & tamen vapor ascendit, & fertur sursum; aqua descendit, & fertur deorsum. Secunda est, quia in modica terra, & magna, est eadem forma substantialis terræ, & tamen plus grauitat magna terra, quàm modica, vnde & velocius fertur deorsum magna terra, quàm modica, quia in magna terra est maior ponderositas, idest, grauitas in plures partes dilatata, atque diffusa, quamuis aliàs intensiuè eadem grauitas tàm in parua, quàm in magna terra. Tertia, quia in Sanctissimo Eucharistiæ Sacramento nulla est substantialis forma panis, & tamen adest grauitas, ergo grauitas, & leuitas sunt qualitates distinctæ à formis substantialibus.

Fateor tamen, qualitates istas motiuas oriri, & originari à formis substantialibus tanquam à principio radicali, sicuti potentiæ oriuntur ab anima, & omnis proprietas ab essentia. Dixi tanquam à principio radicali, quia ad productionem harum qualitatum concurrunt etiam primæ qualitates actiuæ, calor & frigus, imò etiam raritas & densitas, videmus enim leuia corpora, esse quoque calida & rara; ita sunt aer, & ignis: sicuti grauia esse densa, & frigida, ita sunt terra & aqua: Principium ergo radicale leuitatis, est forma substantialis, affecta tamen calore, & raritate, sicuti principium grauitatis est forma substantialis, affecta tamen frigore, & densitate.

Est autem leuitas duplex, sicuti & grauitas, leuitas simpliciter, & hæc competit igni, qui propterea fertur à medio, & sursum simpliciter, idest, ad locum simpliciter superiorem, vnde ait Arist. 4. *Cœli t.6. leue est, quod supereminet omnibus.* Altera est leuitas secundum quid, quæ competit aeri, qui propterea fertur à medio, & sursum secundum quid, idest, ad locum secundum quid superiorem: similiter & grauitas est duplex. Grauitas simpliciter, & hæc competit terræ, quæ propterea fertur ad medium, & ad locum simpliciter inferiorem, seu infimum

mum, vnde ait *Arist. l. c. graue est, quod substat omnibus*; Grauitas secundum quid competit aquæ, quæ fertur ad medium, & ad locum inferiorem secundum quid, idest, supra terram, & infra aerem,

Solet hic quæri. An grauitas simpliciter, & grauitas secundum quid: similiter, an leuitas simpliciter, & leuitas secundum quid, differant specie, an verò sint eiusdem speciei.

Respondeo. Grauitatem simpliciter, & grauitatem secundum quid differre specie. Probatur primò, quia qualitates actiuæ mediæ, quia specie non differunt ab extremis inuicem intenduntur, sed qualitates motiuæ mediæ inuicem non intenduntur, leuitas enim non potest intendi à leuitate ignis, imò nec vniri quidem possunt, ergo.

Probatur secundò: quia grauitas terræ, & aquæ differunt specie, ergo etiam leuitas ignis, & aeris; consequentia tenet à paritate rationis, Antecedens probatur; quia nisi illæ duæ qualitates ponantur differre specie, non posset reddi ratio, cur multa aqua in Sphæra aeris grauior sit modico plumbo, in Sphæra verò aquæ modicum plumbum grauius sit multa aqua, deberent enim semper æqualiter grauitare aqua, & plumbum, quod est terreæ naturæ, & grauitatem terræ habet; at supposita differentia specifica harum grauitatum, facilè redditur ratio experientiæ adductæ, magis enim grauitat multa aqua, quàm modicum plumbum, quia in ea Sphæra vtrumque Elementum grauitat, aqua & terra; at in aquæ Sphæra, grauitat terra, seù plumbum, aqua verò, cum sit in propria Sphæra, & sede non grauitat.

Hinc colligitur solutio alterius quæstionis; An Elementa in proprijs Sphæris, seu sedibus grauitent, & leuitent, an verò quiescant.

Dico enim, Elementa in proprijs Sphæris quiescere; Ratio est, quia omne corpus naturale acquisito sibi loco naturali, & proprio quiescit, ergo Elementa in proprijs locis naturalibus quiescunt; Natator non sentit pondus aquæ supra humeros; sentiret autem, si aqua grauitaret, & descenderet: videmus frequenter dolia plena aquis, inuicem funibus connexa, & benè ligata à litore maris ad naues deferri super mare, & non mergi, aut in profundum descendere, mergerentur autem, si essent plena vino, quod est terreæ conditionis, & naturæ, ergo iam aqua in propria sede, & Sphæra quiescit.

Fa-

Fateor; quòd si in eodem elemento aliquæ partes sint crassiores, aliquæ rariores; illæ descendunt; ascendunt istæ, simili ratione, qua in lebete partes terreæ descendunt, leuiores, & puriores ascendunt.

LECTIO V.

Numerus Elementorum, & Situs.

ARistotelis Schola quatuor statuit Elementa, Ignem, Aerem, Aquam, & Terram; Ignem supremo in loco posuit, deinde Aerem, mox Aquam, vltimo loco Terram, quæ cùm Aqua vnum corpus, vnum globum facit, ita tamen, vt sit discooperta aquis, Diuina Prouidentia sic disponente, & ordinante, vt possint animalia viuere, fruges, & fructus oriri, herbæ, & plantæ germinare, quod sanè fieri non posset, si tota Terra esset cooperta aquis.

Quaternarius hic numerus Elementorum, sic positus & situatus pluribus rationibus probatur ab *Arist. 2. de Gen. & 3. Cæli per totum*. Prima est, tot sunt Elementa, quot sunt simplices, & primæ qualitates, sed hæ sunt numero quatuor, ergo. Secunda; tot sunt Elementa, quot sunt qualitates simplices motiuæ ad motum rectum, sed hæ sunt quatuor, ergò. Tertia ratio: quatuor sunt loci differentiæ, nempè locus summus, & summo proximus, infimus, & infimo proximus; ergo etiam quatuor sunt Elementa, quæ sibi tales exigunt locorum positiones, & differentias. Quarta ratio: vnumquodque componitur ex his, in quæ resoluitur, sed lignum, verbi gratia, resoluitur in quatuor Elementa, dum comburitur, in aquam, & terram, concedunt vel ipsi Aduers. & Chymici omnes, insuper apparet ignis, apparet etiam tenuissimum corpus, quod est aer; ergo.

Hæc omnes rationes non quidem singillatim acceptæ, sed simul sumptæ quaternariũ hunc Elementorũ numerum sufficienter probant, iuncta præsertim communi auctoritate, non modò Philosophorum cuiuscunque sint Classis, & Scholæ, sed etiam Medicorum; *Hipocr. lib. de nat. hominis, Galeni 2. de Elementis.*

Sed primò huic communi Doctrinæ contradicunt nobiles Recentiores *Rees lib. 2. de Cælo Disp. vnicà art. 2. per totum, Arriaga, & Ouied. lib. 2. de Gen.* Hi negant adductis rationibus

efficaciter probari, quaternarium numerum Elementorum; vndè & conantur rationes adductas soluere, & diluere, tanquam inefficaces ad probandum intentum.

Sed contrà est, quia Recentiores hi, singulas fortasse soluunt, sed non omnes simul acceptas, & conglobatim sumptas; Præterea altè retinendum est illud, quod sæpius ex Arist. notaui, non omnium rerum possibilem esse demonstrationem.

Sed accipe hujus rei luculentius testimonium ex eodem *Arist.* 1. *Aeth. c. 9. Eruditi est, eatenùs exactam in vnoquoque genere explicationem requirere, quatenus pati eius natura potest; nam, & Mathematicum vtentem suasionibus approbare, & ab Oratore demonstrationem exigere, simile vitium videtur.*

Secundò contradicunt alij, vt Pasqualigus, qui negat aerem esse elementum.

Sed contrà est quia. Si aer non esset Elementum, maximè quia, non est distinctus ab aqua, sed hoc est falsum, ergo.

Probatur minor quia: si aer esset essentialiter aqua, se reduceret ad pristinum statum, vt patet in exhalationibus, & vaporibus aqueis, sed id est contrà experientiam, ergo. Confirmatur, quia diuersæ qualitates competunt aeri, ac competunt aquæ, vt patet ex dictis suprà, ergo.

Tertiò contradicunt, *Cardanus 2. de subtilit. Tassonus in suis Quæsitis lib. 1. q. 1. Morandus 2. de Gen. tract. 1 q. 3. Thomas de Corbo in sua summa tract. 1. c 2.* Hi ponunt tria tantum elementa, Aerem, Aquam, & Terram; negant omninò ignem, volunt enim omnia, quæ ab Aristotelicis dicuntur ab igne fieri, à calore Solis fieri, sicuti de facto multæ generationes conceduntur fieri à calore Solis in visceribus Terræ.

Sed contrà est; quia videntur, qui negant ignem, sensu indigere, ad sensum enim patet, & ignem dari, & ab igne multa consumi, atque comburi;

Neq; potest dici, ignem esse excessum quendam caloris, atq; adeò esse accidens quoddam, non corpus substantiale.

Nam hæc ratio probaret, nullum dari elementum, posset enim similiter dici, aquam esse excessum quendam frigoris, aerem excessum humiditatis, Terrã excessum siccitatis; Præterea excessus iste caloris, calor est, ergo prima qualitas, simplex, ergo alicui corpori simplici primò, & per se naturaliter debita; hanc omnis schola, & communis Populorum, & gentium vox vna, vocat ignem.

Con-

Contrà secundò, quia ideò ignis non datur, seù non est corpus, quia sinè alio corpore reperiri nequit, statim enim, ac ignis est sinè alio corpore, quo vtitur, vt pabulo, petit, ideò non est corpus, sed accidens. Contrà, inquam, quia pisces non sunt aqua, & extrà aquas pereunt, ergo non sunt corpora, sed accidentia.

Quartò huic doctrinæ contradicunt Chymici, qui omnia elementa negant, præter aquam, & terram? Imò *Paracelsus lib. 2. ad Athenienses,* vnicum ponit elementum; Loco Elementorum, quæ potius dicunt esse corpora mixta, & resolubilia in alia corpora, ponunt hæc tria, quę dicunt omninò simplicia, Sal, Sulphur, & Mercurium; Sal vocant corpus primò sapidum, Sulphur corpus subtile primò inflammabile; Mercurium corpus primò spirituosum, & tenuissimum.

Sed contrà est; quia tenebriones hi è fumarijs casis, fumosisque fornacibus prodeuntes, nihil ferè suprà carbonariam artem sapiunt, vt loquitur *Le Reès loco vbi suprà art. 3.* ergo ineptè communem sententiam damnant.

Contrà secundò: quia vnicum eorum fundamentum est quia, vel ipsa, quæ Aristotelici elementa, & prima principia dicunt, resoluuntur in sal, sulphur, & mercurium, ità se finisse expertos ipsi fatentur, qui contrariam opinionem defendunt; suspecta igitur est eorum fides, *etenim oportet eos arbitros esse, non aduersarios, qui veritatem sunt iudicaturi sufficienter, ex Arist. 1. Cæli t.*101.

LECTIO VI.

Transmutatio Elementorum.

OMnia Elementa posse inuicem transmutari, & vnum in aliud conuerti, certum est ęquè apud Antiquos, ac modernos Philosophos. At, an omnia possint inuicem immediatè transmutari, adhùc sub Iudice lis est.

Primò ergo, Nonnulli negant, posse omnia Elementa inuicem immediatè transmutari, sed solum symbola, vt ignem, & aerem, non aquam, & ignem.

Secundò alij, concedunt immediatam trāsmutationem quòad omnia Elementa.

Con-

Conclusio. Omnia Elementa etiam dissymbola inuicem immediatè transmutantur.

Probatur primò auctoritate *Arist.2. de Gen t.24.* vbi habet, *vniuersaliter manifestum est, quòd omne ex omni generari natum est.* Quod etiam ostendit Inductione, probat enim ex igne aquam, & ex aere generari terram; habet enim *t.26. ex Igne quoque Aquam, & ex Aere Terram; & rursus ex Aqua & Terra Aerem.*

Probatur secundò ratione eiusdem Arist. quia. Omnia Elementa ratione suarum qualitatum sunt adinuicem contraria; imò magis sunt contraria dissymbola, & quæ nullam habent cognitionem ad inuicem, quàm symbola, & cognata, ergo quodlibet ex illis potest in aliud agere, introducendo in illud suas proprias qualitates, & dispositiones, & tandem illud in se conuertere.

Confirmatur, quia si gutta Aquæ conijciatur in fornacem ignis, statim in ignem conuertitur, & si scintilla ignis in Oceanum mergatur, statim in aquam conuertitur, ergo.

Respondebis. Scintillam ignis conuerti prius in aerem, similiter & guttam aquæ, antequam ignis in aquam, & aqua in ignem conuertatur.

Sed contrà est, quia vndè habes scintillam Ignis prius in aerem conuerti; quæ ratio te mouet ad id asserendum? Ego certè rationem habeo à priori, qua moueor, ad concedendum immediatam transmutationem, quia inter ignem, & aquam adest maxima contrarietas, & actiuitas, quibus positis non potest non sequi transmutatio.

At inquies; est ratio à posteriori in contrarium; quando enim ignis scintilla in Oceanum mergitur, videtur ascendere quidam fumus; hic est aer, in quem immediatè transmutatus est ignis; similiter, quando gutta aquæ in fornacem proijcitur, fumus ascendit, hic est aer, in quem immediatè conuersa est aqua.

Benè; sed iam absolutè, & simpliciter negas aquam conuerti in ignem, non enim conuertitur immediatè, nec mediatè, quia aqua prius conuertitur in aerem, seù fumum, quem videmus euolare, ergo iam ibi fit conuersio, nec vlterius procedit; nullo ergo modo aqua in ignem conuertitur.

Probatur tertio: quia in sublimi; & prima aeris regione accenduntur Cometæ, trabes ignitæ, stellæ cadentes, fulgura, fulmina,

mina, quia nihil aliud sunt, quàm terrestres exhalationes in ignem conuersæ. Aqua conuertitur in vaporem, & fumum, at fumus si accendatur, & ignem concipiat, nihil aliud est, quàm flamma, ergo.

Obijcies primò: non potest dari transitus ab extremo ad extremum non transeundo per medium ex 5. *Phys. t.* 22. ergo non potest dari transitus ab elemento dissymbolo ad dissymbolum, quæ extremè distant, nisi prius conuersio fiat in elementum symbolum, ergo.

Respondeo. Axioma illud, non potest dari transitus &c. habere locum in motu locali, qui non potest fieri à loco A. ad locum C. nisi quis prius transeat per locum B. Deindè etiam tale axioma habere locum in actione, quæ diffunditur per subiectum, sed non habere locum in Elementorum transmutatione, neque enim Elementa dissymbola sunt extrema, vt supponit argumentum, licèt in nulla qualitate conueniant.

Obijcies secundò. Si posset ignis conuerti in aquam immediatè, sequeretur, ignem nunquam extingui, sit enim ignis aut lampas accensa, hæc consumpto oleo, nutrietur aqua, deinde aere existente intrà lampadam, postmodum aere existente intrà cubiculum, atque ita nunquam extingueretur. Imò & terra tandem aliquando anihilaretur, posset enim conuerti in aerem, in quem iam conuerterentur cacumina montium, & sic deinceps tota terræ vastitas in aerem verteretur, & transmutaretur.

Respondeo. Ignem non quocunque pabulo, & Elemento nutriri, licèt enim ignis maximæ sit actiuitatis, & edacitatis, tamen cætera Elementa maximæ sunt resistentiæ, atque adeò non sinunt se ab igne conuerti, atque consumi; hinc patet experientia, consumpto oleo, ignem quoque consumi.

Eodem modo respondeo ad alteram instatiam, Terram resistere aeri, ideòque non posse totam in aerem verti, & transmutari.

Obijcies tertiò; lateres in ardentissima fornace positi, integri perseuerant, ergo iam terra in ignem non conuertitur. Similiter si pugillus terræ in flumen proijciatur, non conuertitur in aquam, sed simul cum aqua videmus terram defluere, ergo.

Respondeo. Ad primum casum, terram & ignem esse symbola, & cognata, non dissymbola: Præterea, lapides durissimi

ab igne consumuntur, & in calcem vertuntur; lateres ignem concipiunt, & si in igne diu durarent, non dubito, eos tandem consumendos esse, & conuertendos vel in ignem, vel in aerem. Ad secundum casum dico, pugillum terræ, non statim verti in aquam, sed temporis progressu.

Neque enim ad id necessarium est auxilium agentis extrinseci, quia independenter ab omni extrinseco agente, qualitates Elementorum sunt actiuæ, & contrariæ, ergo seipsis agunt; Admoueat igni manum, & experimento probet *Morandus* doctrinam suam, fortasse non calefiet manus, aut non absumetur.

Quæres. Quomodo intelligendum sit dictum Philosophi, *2.de Gen.t.25.facilior est transmutatio Symboli in Symbolum quam dissymboli in dissymbolum.* Videtur enim esse transmutatio æquè facilis, aut æquè difficilis vnius symboli in symbolum, ac vnius dissymboli in dissymbolum; sicuti enim se habet proportio vnius ad vnum, ita duorum ad duo, sed in primo casu vna qualitas ab vna corrumpitur, in secundo duæ qualitates corrumpuntur à duabus, ergo.

Respondeo, verè ita se habere proportionem vnius ad vnum, sicuti se habet proportio duorum ad duo, quando sunt cætera paria; at hic cætera non sunt paria, quia duæ qualitates, quæ supponuntur actiuæ, sunt minus actiuæ, quàm sint resistitiuæ qualitates oppositæ, si enim aqua deberet in ignem conuerti, frigus, & humiditas aquæ sunt qualitates minus actiuæ, quàm sint resistitiuæ calor, & siccitas ignis, difficilior est ergo iste transitus, quàm sit alius, quo aqua vertitur, & transmutatur in aerem, nam magis actiuus est calor aeris, quàm sit resistitiuum frigus, calor enim est summè actiuus, at frigus non est summè resistitiuum, qualitas enim summè resistitiua, est siccitas.

LECTIO VII.

Elementorum Congressus, & Mixtio.

Elementa in vnum locum conuenire, & congredi ad faciendum tertium corpus ab ijs diuersum, quod propterea appellatur mixtum, citrà omne dubium est; agunt enim adinuicem,

&.

& reagunt, & patiuntur Elementa, donec tandem ex mutua eorum actione, & reactione, ex mutuo eorum congressu,& pugna, tertium quid, seu mixtum oriatur.

Quia verò Scholæ frequenter vtuntur hac phrasi, mixtum componi ex Elementis, fieri ex Elementis, constare ex Elementis, examinemus, in quo sensu est intelligendum, mixtum constare ex Elementis, ita nè vt formæ substantiales Elementorum maneant in mixto, an verò in mixto maneant proprietates Elementorum, & virtutes,quæ sint Elementorum Vicariæ,& eorum vice, ac loco substitutæ.

Primò ergo ponunt aliqui. Elementorum formas substantiales in mixto manere.

Secundò alij ponunt. Elementa formaliter quidem concurrere, & conuenire in vnum locum ad faciendum mixtum, sed in eo non remanere formaliter, & secundum eorum substantiales formas, quia facto mixto, recedunt formæ substantiales Elementorum, & remanent earum virtutes, seu qualitates, non quidem in summo, vti erant in Elementis, sed refractæ, & remissæ.

Conclusio. Elementa manent in mixto non formaliter, sed virtualiter, idest, secundum eorum virtutes refractas, & remissas.

Dixi, secundum eorum virtutes refractas, & remissas, quia hi, qui ponunt, Elementa in mixto remanere virtualiter, diuisi sunt inter se; nam alij explicant, quòd remaneant secundum eorum virtutes refractas, & remissas, vt docet *Scotus loco vbi suprà* (quem & ego sequor;) Alij è contra volunt Elementa in mixto remanere virtualiter, non solum quia remanent secundum eorum virtutes, sed etiam quia forma mixti, vtpotè perfectior formis Elementorum, continet illas virtualiter, vt anima rationalis virtualiter continet animam vegetatiuam, & sensitiuam.

Probatur Conclusio quia. Si in mixto essent formæ substantiales Elementorum, iam mixtum esset aggregatum quoddam per accidens, & non vnum per se, coalesceret enim ex vna materia, & pluribus formis substantialibus, sed hoc est absurdum, vt patet, ergo.

Respondebis. huiusmodi formas substantiales esse subordinatas formæ mixti, sicuti in sententia admittente formam corporeitatis, & alias formas partiales, non sit aggregatum per ac-

cidens, quia forma corporeitatis, & aliæ partiales subordinatæ sunt formæ totali.

Sed contra est, quia de formis partialibus est eadem difficultas, ergo per illam non soluitur ista alia de formis substantialibus Elementorum, nam est contrà bonum modum philosophandi, vnam difficultatem per aliam, & rem controuersam per aliam æquè controuersam, explicare.

Prætereà lata est disparitas inter formas partiales, & formas Elementorum in mixto; *Scotus* enim formas partiales admittit, & negat formas Elementorum in mixto remanere, ratio autem disparitatis est; quia formæ partiales exercent suos peculiares effectus formales, forma corporeitatis dat esse corporis, forma carnis dat esse carnis, forma ossis, dat esse ossis; at formæ Elementorum in mixto non dant esse suum formale, mixtum enim non est ignis, non est aqua, non est terra, aut aer, nec uni suæ parti dat esse ignis, alteri esse aeris, aut aquæ, aut terræ, esto mixtum habeat calorem, qui est proprius ignis, frigiditatem, quæ est propria aquæ, ideò dixi, remanere in mixto qualitates Elementorum.

Addidi, refractas, & remissas, quia hę qualitates in summo, & intensæ, sunt proprietates Elementorum, & ideò in tali gradu non possunt alijs corporibus conuenire.

Ex his etiam patet. Formam mixti non continere virtualiter formas Elementorum, sicuti secundum aliquos Anima rationalis continent virtualiter animam vegetatiuam, & sensitiuam: nam anima rationalis exercet omnes operationes animæ vegetatiuæ, & sensitiuæ, sed forma mixti non exercet effectus, & operationes Elementorum, neque enim forma mixti dat esse ignis, aut esse aquæ, sicuti anima rationalis dat sentire, & vegetare; dat esse sensitiuum, & vegetatiuum.

Obijcies primò. Vnumquodque resoluitur in ea, ex quibus constat, sed mixtum resoluitur in elementa, nam si strues lignorum viridium accédatur; videmus ex illa prodire flammam, fumum, humorem, & cineres, quæ quatuor Elementis, igni, aeri, aquæ, & terræ, correspondent. Confirmatur, ex floribus, & herbis stillarij ministerio distillantur aquæ, ergò.

Respondeo. Flammam, fumum, humorem, & cineres non esse Elementa, sed mixta quædam Elementis similia, & de nouo virtute ignis generata, nam si fumus esset ignis, aut aer, ascenderet sursum, at contrarium experimur in carbonibus, fumus enim

enim ex illis elicitus deorsum tendit.

Ad confirmationem dico. Aquam ex floribus, & herbis distillatam nō esse aquam elementarem, vnde bene notat *Auersa* vbi suprà, eam aquam non esse aptam ad Sacramentum Baptismi, ad quod requiritur aqua elementaris. Aut dicas, in poris corporis cuiuscunque reperiri sæpè aliquas particulas Elementorum, quæ deinde calore ignis, aut etiam Solis foras extrahuntur.

Obijcies secundò. Non potest assignari, à quo corrumpantur formæ Elementorum, ergo remanent in mixto. Antecedens probatur, quia non possunt illæ formæ ad inuicem corrumpi per mutuas eorum actiones, & reactiones, quia non datur excessus virtutis vnius Elementi suprà aliud, & præterea Elementa fuerunt à Deo creata, & producta, ergo à solo Deo possunt destrui, & corrumpi, neque enim possunt Elementa corrumpi, & destrui à forma mixti, quia hæc ex ipsis Elementis fit, & generatur.

Respondeo. Formas Elementorum corrumpi, & destrui formaliter à forma mixti, quæ cum sit in eadem materia incompossibilis cum formis Elementorum, vi illius ab eodem subiecto, & materia excluditur; effectiuè verò formæ Elementorū destruuntur ab agente producente formam mixti; neque enim formæ Elementorum creatæ fuerunt à Deo, vti est creata anima rationalis, sed à Deo fuerunt eductæ initio mundi ex materia, vnde Deus in Elementorum creatione, seu productione se habuit, vt agens naturale, ideò possunt illæ formæ ab alio agente naturali destrui, & corrumpi.

Præterea Anima rationalis est creata à Deo, & tamen à corpore, cui est vnita vi agentis naturalis, separatur, & excluditur, ego eodem modo, quamuis formæ Elementorum essent creatæ à Deo, adhuc ab agente naturali possent à materia mixti excludi, & tolli.

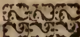
Obijcies tertiò. Si Elementa dicerentur esse in mixto virtualiter modo explicato, etiam vnum Elementum virtualiter esset in alio, nam calor ignis est etiam in aere, sed hoc secundum non dicitur, ergo nec illud primum.

Respondeo. Elementa contineri in mixto virtualiter, quia in mixto sunt non modo virtutes actiuæ, sed etiam motiuæ elementorum, & virtus motiua vnius Elementi non continetur in alio Elemento: Hinc mixta dicuntur moueri iuxtà virtutem prædominantis Elementi: sic calida mouentur sursum, frigida deorsum.

DISPVTATIO IX.

DE CORPORE GENERABILI, ET CORRVPTIBILI.

A*D Inferiora tandem, & ad corpora omninò generabilia, & Corruptibilia in communi deuenimus. Alij disputationem hanc inscribunt de ortu, & interitu; Alij cùm Aristotele de Generatione, & Corruptione; idem sensus est, licèt phrasi diuersa vtantur: nomine Generationis venit productio formæ substantialis in subiecto: Dixi formæ substantialis, quia eius productio, & primò intenditur à Natura, & est huius Disputationis primarium Obiectum, & scopus; dixi in subiecto, vt contradistinguatur generatio à Creatione, quæ in subiecto non fit, & est à subiecto omninò independens. Generationi opponitur corruptio, quæ est destructio formæ substantialis in subiecto, sicuti & Creationi opponitur Anihilatio, quæ est totius destructio; Aristoteles vbi dicit* 1. de Gen. 17. Generatio vnius est corruptio alterius, *intelligendus est in sensu materiali, seù reali, quatenus, scilicet, à parte rei nunquam contingit generatio alicuius formæ, quin sit alterius formæ destructio, & corruptio; non enim potest intelligi in sensu formali, quia productio, formaliter non potest esse destructio, ens non potest esse non ens.*

LECTIO I.

Terminus formalis generationis.

TRia sunt, quæ per generationem fiunt, seù vi generationis existunt; Forma, vnio, & compositum; Verum non in omni generatione forma existit vi generationis; nam in generatione hominis anima rationalis non existit vi generationis, præsupponitur enim iam existens, vt potè creata à Deo; sicuti etiam materia prima quia creata à Deo, non existit vi generationis vllo modo.

Ideò nec de materia prima, nec de forma in generatione hominis est vlla difficultas in præsenti. De composito concedunt omnes, illud esse terminum totalem generationis, vndè benè ait Philosophus 1. *Phys. t.82.quidquid fit, compositum est.*

Videamus, An vnio, vel forma, sit formalis terminus generationis, nam ad hæc duo difficultas tota restringitur.

Suppono autem, vt eruditè notant *Barthol. Amicus 1. de Gen. tract.2.art.2. Ioan. Lugo de Incarn.disp.11.sect.2.* Terminum formalem generationis dici id, quod primò, & per se attingitur per generationem, seù primò, & per se existit vi generationis; At id existit primò, & per se vi generationis, quod primò attingitur per generationem, & non existit ratione alterius, quod prius per generationem attingatur, imò cætera per illud, seù ratione illius attinguntur, & existunt; Simili ratione, qua in scientijs, & Artibus id dicitur obiectum formale quod primò, & per se considератur, & attingitur, ità vt cætera ratione illius, seù per illud considerentur, & attingantur, ità obiectum formale Physicæ est naturalitas, hæc enim primò, & per se consideratur à Physica, ità vt cætera ratione illius, & sub formalitate naturalitatis, considerentur; Id ergo, quod primò, & per se attingitur per generationem, seù existit vi generationis, erit terminus illius formalis, cætera verò erunt terminus, vel materialis, vel totalis, vel aliqua alia ratione ad generationem spectabunt.

Prima sententia ponit, terminum formalem generationis esse formam.

Ità ex Antiquis *quamplurimi, quos fusè relatos habes apud Amicum vbi* supra, ex Thomistis *Soncin.7 met. q.22. Flandria*

*qu.*12.*art.*2.ex Scotistis *Antonius Andraas 7.met.q.Controu.* 5. *Phys.qu.*I. ex Recentioribus *Vasq.p.*3.*tom.*I.*disp.*19.*c.*2. *Conimb.lib.*I.*de Gen.c.*4.*qu.*15.*concl.*3.

Secunda, ponit terminum formalem generationis ex æquo formam, & vnionem, sed formam, vt vnitam.

Itâ *Ruuius lib.*I.*de Gen.c.*4.*tract.*I. *qu.*3. *Asser.*3. *num.*42. *Morandus* I. *de Gen.tract.*I.*q.*3 *nu.*9. *Verum Ruuius nu.*46. in fine, clariùs se explicans ponit, solam Formam esse Terminum formalem, vnionem verò esse conditionem, sinè qua non.

Tertia sententia ponit, Terminum formalem esse vnionem.

Itâ *Auersa to.*2.*Philos.qu.*37.*sect.*3, *Amicus* vbi suprà.*Ouiedus* 2. *de Gen.puncto* 4. *Hurtad. in Phys.disp.*11.*sect.*5. *Suarez tom.*I.*in* 3.*p.d.*8.*sect.*3. §.*in hoc*. *Aureolus apud Capreolum*:

Conclusio. Terminus formalis generationis est vnio.

Probatur quia: Terminus formalis generationis, sicut & cuiuscunque actionis est is, qui producitur, & existit vi generationis primò, & per se, quatenus non ratione alterius, sed seipso fiat, & producatur, cætera verò, quę per actionem fiunt, ratione illius fiant, vt supra exemplificauimus, & vlterius potest declarari exemplo vnionis, quæ attingens parietem coloratum, habet pro termino formali colorem, quia color per se attingitur ratione alterius, imò potius paries ratione coloris attingitur, & si non esse color, non attingeretur.

Sed in Generatione, Vnio primò, & per se attingitur, primò, & per se generatur, non forma, cætera verò dicuntur generari, & fieri vi vnionis, non vi formæ; ergo, Probatur minor quia; Forma in primis non in omni generatione fit, & producitur, vt patet in Generatione Hominis: deindè in alijs generationibus, Compositum non dicitur generari, & fieri ratione formæ, nam benè potest produci vnio, quin fiat, & generetur Compositum, non ergo forma, sed vnio est terminus formalis.

Respondebis cùm Auctor. Secundæ Sent. saltem Forma, vt vnita, erit Terminus formalis Generationis.

Sed contra est, quia vel forma vt vnita, dicit solam Vnionem, & sic ista Responsio non differt à nostra Conclusione: vel dicit solam formam, & id etiam est sufficienter impugnatum Argumento facto in probatione Conclusionis; vel dicit formam, & Vnionem simul, & sic idem est dicere, formam vt vnitam, ac dicere Compositum, sed Compositum est Terminus totalis,

non

non formalis in omnium Sententia, ergo; vel denique, Tò formā vt vnita; dicit tertiam entitatem, quæ in Homine, est humanitas, in equo equinitas, & de hac eadem ratio militat, ac de ipso Toto, seu Composito, quia Equinitas, & tertia entitas fit, & generatur; fit; & producitur vi generationis, ergo.

Obijcies primò. Generatio est mutatio à priuatione ad formam, ergo sicuti terminus formalis à quo, est priuatio formæ, ità terminus formalis ad quem est ipsa forma, non ergo est vnio.

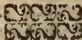
Respondeo. Verè terminum formalem generationis sub formalitate mutationis esse formam, vt benè probat Argumentum, at sub formalitate, & conceptu Actionis, & productionis, non forma, sed sola vnio est terminus formalis.

Obijcies secundò, forma non fit vi vnionis, sed fit seipsa æquè, ac vnio, ergo & ipsa est terminus formalis, vti est vnio.

Respondeo. Formam ità fieri seipsa, vt tamen ratione formæ non dicatur fieri Compositum, at Vnio ità fit seipsa; vt ratione Vnionis dicatur fieri compositum; ad terminum formalem actionis vtrumque requiritur, & quòd seipso fiat, & quòd cætera, quæ fiunt, denominentur fieri ratione Vnionis; Imò & ipsa forma aliqua ratione etiam dicitur fieri ratione vnionis, quia producitur, vt vniatur, vt vi vnionis faciat Compositum.

Obijcies tertiò. Forma non est terminus materialis, talis enim est materia, ergo est terminus formalis.

Respondeo; quòd si forma comparetur cum vnione æquè est terminus materialis ac materia, quod maximè verificatur in Generatione Hominis, in qua ad Generationem æquè præsupponitur materia prima, ac præsupponatur Anima Rationalis, in alijs verò Generationibus, certum est, posse produci formam absque eo, quòd resultet compositum, supernaturaliter, at nō potest produci vnio, quin resultet Compositū. Si verò forma comparetur cùm materia prima relatiuè ad Compositum, vltrò admitto, Formam esse Terminum formalem, quia est pars formalis Compositi naturalis.

LECTIO II.

An detur Resolutio vsque ad Materiam Primam.

SAtis famosa est, & celebris hæc Controuersia inter *Thomistas* ex vna parte, *Scotum & Recentiores* ex altera: solet sub alijs terminis sic proponi; An in Genito remaneant eadem Accidentia, quæ erant in Corrupto. Et sensus Controuersię est, An quando destruitur Compositum, & dissoluitur, sicuti remanente eadem materia prima, introducitur noua forma substantialis, & forma vetus, quæ prius existebat, recedit, & abit, ità quoque Accidentia, quę formam veterem comitabantur, recedant, & abeant, recedente, & abeunte veteri forma, an verò potius remaneant cum materia prima, simul cum qua transeant ab vna ad alteram formam.

Vbi certum est. Accidentia specifica, quæ ad formam, tanquam proprietates necessariò consequuntur, quia sunt ab illa prorsus inseparabilia, naturaliter abire, & recedere cum abeunte, & recedente forma, neque enim remanent risibilitas, aut admiratiuitas recedente anima rationali. Dubium est de accidentibus alijs vtrique formæ communibus, & quodammodo genericis, vti sunt quantitas, qualitas, Albedo, Nigredo, Cicatrix, & similia.

Pendet, ni fallor, solutio præsentis difficultatis, ex assignatione, & deputatione subiecti, cui inhæreant, & à quo sustententur Accidentia, præcipuè verò quantitas; Dico præcipuè quantitas, nam cætera Accidentia immediatè in quantitate recipi, concedunt communiter omnes. Debet ergo vt ista difficultas fundamentaliter, & in radice soluatur, assignari subiectum, cui quantitas inhæreat. Si enim tale subiectum cùm Thomistis compositum ipsum assignes, & deputes, concedas necesse est, Resolutionem fieri vsque ad materiam primam, & nullum remanere accidens, sicuti ipsum compositum non remanet, sed resoluitur, & destruitur.

E contrà si euiceris, quantitatis subiectum esse materiam primam, facilè saluabis accidentia à corruptione, quia remanente materia prima, non est, cur accidentia destruantur, & pereant.

Scio Recentiores aliquos deputare pro ſubiecto accidentium compoſitum ipſum, & tamen negare ad corruptionem compoſiti, accidentia corrumpi, & deſtrui.

Sed hi premuntur eo vulgato quidem, ſed ſatis efficaci argumento, quo conuincuntur admittere, accidentia tranſire, & migrare de ſubiecto in ſubiectum, ſi enim compoſitum eſt ſubiectum, & modò eſt vnum, modò alterum compoſitum, ſi accidentia remanent eadem, tranſeunt ſanè, & migrant de vno ſubiecto ad alterum, de vno compoſito ad alterum.

Scio, & alios concedere accidentia recipi in materia prima, & tamen admittunt reſolutionem omnium accidentium. Ità *Conimb.* 1. *de Gen.c.*4.*qu.*18 *Fonſeca* 8. *Met.c.*1. *qu.*1.

Sed hi valdè laborant, in aſſignanda cauſa, & radice corruptionis horum accidentium, ſi aliàs quòad eorum eſſe, & conſeruari à materia dependeant.

His ergo medijs ſententijs omiſſis, tanquam minùs probabilibus, ſpeculationem omnem, & examen ad ſententias conuertamus extremas.

Auctores, qui defendunt dari reſolutionem vſque ad materiam, atque adeò accidentia recipi in compoſito fusè referuntur ab *Amico* 1. *de Gen tract.*2.*qu.*4.*dub.*8.*art.*2. *ab Auerſa to.* 2. *Philoſ.qu.*37. *ſect.* 6. Sunt omnes Thomiſtæ ſequentes D. Thomam, quem tamen 4. *contra Gentes cap.* 81. ad ſecundum ſteti ſſe pro contraria ſententia, fatetur *Ferrarienſis ibi circa primum dictum.* Nouiſſimè hanc ſententiam iuxtà principia Thomiſtarum ſequutus eſt *Bernardinus Mazziotta in Quæſt. Select.qu.*9. *per totam*, & fusè, & eruditè.

Auctores oppoſitæ ſententiæ negantis reſolutionem, & deſtructionem accidentium, ſunt in primis *Scotus in* 4.*d.*11.*q* 3. *cum eo Scotiſtæ, & Tat.*1. *de Gen.qu.*1. *d.*1. *Ioannes de Magiſtris qu.*1.*not.*1. & omnes Recentiores, quos fusè relatos habes apud Amicum, & Auerſam loco vbi ſuprà. Verum *Scotiſtæ* mouentur eo fundamento, quia putant, dari formam corporeitatis, quæ remanet deſtructo compoſito, & beneficio huius formæ remanere accidentia, quæ àliàs corrumperentur, & abirent abeunte forma totali: *Recentiores* verò non omnes eo fundamento mouentur, quia non omnes eam formam corporeitatis admittunt.

Concluſio. Non datur reſolutio vſque ad materiam primam, ſed aliqua remanent accidentia in genito, quæ erant in corrupto.

Pro-

Probatur primò ex *Arist.* 1. *de Gen. t.* 24. *si aliqua maneat passio eadem contrarietatis in generato, & corrupto, vt quando ex aere aqua, si ambo transparentia, aut frigida, non oportet huius alteram Passionem esse, in quam transmutatur, &* 2. *de Gen.* 25. *in transmutatione Elementorum Symbolorum vnam qualitatem, in qua illa conueniunt, remanet*, *vndè t.* 27. habet hæc formalia verba; *quando aquæ corruptum fuerit frigidum, Ignis autem siccum, aer erit; relinquitur enim huius quidem calidum, illius autem humidum.*

Probatur secundò ratione fundamentali, & à priori quia: Quantitas in sola materia subiectatur, tanquam subiecto inhæsionis, & sustentationis, ergo sicuti destructo composito, & abeunte forma veteri, remanet materia prima; tamen in ea remanent omnia accidentia subiectata in quantitate, & ipsa in primis quantitas immutata manet, & inuariata. Consequentia videtur satis clara, & certa. Antecedens (in quo est tota difficultas) probatur quia. Ex vna parte materia prima de se est naturaliter exigitiua quantitatis, tanquam proprietatis sibi debitæ independenter ab omni forma substantiali, & antè omnem formam substantialem, & ex alia parte ipsa est de se sufficientissimum subiectum quantitatis independenter ab omni forma substantiali, ergo verè quantitas in materia recipitur, sicuti omnis proprietas in sui essentia, à qua fluit, omnis potentia in ea anima, cuius est potentia.

Antecedens probatur quia, materia de sui natura petit esse extensa, & habere extreitatem partium, tùm quia per talem extreitatem contradistinguitur à substantia spirituali, quæ petit è contra esse inextensam, & non habere extreitatem partium, tùm quia nisi sit extensa, non est apta, vt possit recipere actiones agentis naturalis, non enim datur actio agentis naturalis, non in subiectum sine aliquo contactu, & non datur contactus inter agens corporeum, extensum, & quantum, nisi subiectum quoque sit quantum, & extensum, ergo materia de sua natura petit extensionem, & extreitatem partium.

Quòd autem talis exigentia sit in materia antecedenter ad omnem formam substantialem, patet, quia ipsa est subiectum agentis educentis formas, ergo debet præsupponi, aut saltem præintelligi cum omni necessaria dispositione ad exequendum tale munus subiecti respectu agentis, & formarum, sed hæc dispo-

posi-

positio consistit in eo, quòd sit extensa, & habeat extreitatem partium, ergo de sua natura, & antè omnem formam substantialem materia exigit, & habet talem extensionem, & extreitatem.

Quòd autem etiam de se, præcisa quacunque forma substantiali, imò & antè omnem formam substantialem, sit sufficiens ad exercendum munus subiecti, patet, quia alibi probauimus, materiam habere propriam existentiam, & aliàs si indigeret forma ad exercendum munus subiecti, vel indigeret forma, tanquam ratione formali recipiendi, vel tanquam conditione; non primum, quia iam materia de se non esset ens potentiale, cui proprium est, imò & essentiale recipere, & esse subiectum, imò ipsa forma indueret rationem subiecti, quo nihil absurdius.

Si forma se haberet, tanquam conditio sine qua non, iam aut præexisteret forma substantialis in materia antè formas accidentales, aut esset simul cùm illis; quodcunque dicas, sequitur, quòd formę accidentales non sint præuiæ dispositiones in materia ad recipiendas formas substantiales, quod est contrà formalitatem accidentium, quę propterea dicuntur entis entia in sententia Thomistarum, quia sunt præuiæ dispositiones ad formas substantiales, & ad illas de sui natura ordinantur, ergo.

Confirmatur primò, quia in Sententia Thomistarum, materia signata, & affecta quantitate est principium indiuiduationis, ipsa ergo in primis materia est hæc, & indiuidua, si sit affecta, & signata per quantitatem, ergo antè omnem formam substantialem debet esse quanta, forma enim est hęc, & indiuidua per materiam signatam, & affectam quantitate, ergo præsupponit materiam cùm quantitate, tanquam radicem suę indiuiduationis.

Confirmatur secundò quia. est commune dictum valdè notum, & Scholasticis familiare, quantitas sequitur materiam, qualitas formam, sed qualitates ità sequuntur formas substantiales, vt sint illarum proprietates, vt patet in formis substantialibus primorum corporum, seù Elementorum, ergo quantitas ideò sequitur materiam, quia est illius proprietas coetanea, & coæua.

Probatur tertiò principaliter, sed ratione à posteriori, deducta ex testimonio sensuum, quod etiam efficacissimum est, tum quia ait *Arist. 1. de Gen. t. 19. sensus habet virtutem scientiæ*, tùm quia ex eodem *Aristot. 1. Cœli t. 22. videtur ratio ijs, quæ apparent attestari, & ea, quæ apparent, rationi.*

Quia

Quia videmus in Aethiope mortuo eandem nigredinem, quam cernebamus in eo viuo, eandem figuram, eandem organizationem, cicatricem, & quantitatem prorsus eandem, imò & ad breue tempus eundem calorem sentimus. Similiter in herbis à suis radicibus, aut pomis à suis truncis recisis, & abscissis, eundem experimur saporem, odorem, virtutem, & actiuitatem eandem omninò; & sanè si in herbis huiusmodi, & pomis non essent eædem virtutes, pharmaca ex illis confecta, non prodessent, ergo si sensuum arbitrio decidenda lis est; contrà Resolutionem vsque ad materiam primam pronuncianda Sententia est.

Probatur quartò quia: si daretur talis resolutio, corrumperetur aliquis effectus sine causa corrumpente, produceretur sine causa producente, nam si, verbi gratia, homo intereat vi ignis, corrumpitur calor naturalis in homine, qui supponitur mori, sed talis calor non corrumpitur à calore ignis, quia calor non est contrarius calori. Similiter si homo vi frigoris moriatur, calor, quem ad breue tempus experimur in mortuo, non potest produci à frigore, quia vnum contrarium non potest produci ab altero, imò potiùs vnum contrarium destruit aliud. ergo iam in primo casu corrumpitur calor sine causa corrumpente, & in secundo casu producitur calor sine causa producente.

LECTIO III.

Soluuntur Argumenta Thomistarum.

AD propriam Sententiam stabiliendam, plura excogitarunt Argumenta Thomistæ, & Recentiores illi, qui Resolutionem vsque ad materiam primam posuerunt.

Obijciunt primò. Auctor. *Arist. qui* 1. *de Gen. t.* 23. definit, *Generationem esse mutationem nullo sensibili remanente, vt subiecto eodem*, ac si diceret, nullo remanente accidente, ex his, quæ priùs erant, nam ab accidentibus habetur omnis sensibilitas. Confirmatur ex eodem in *lib. de Prædicam. c. de substantia*, vbi habet, *ablatis primis substantijs, nihil aliud remanet*. ergo destructo composito, & indiuiduo non remanent accidentia.

Respondeo. Ad primum locum; satis clarè patet, *Aristotel.* loqui

loqui de ſubiecto denominationis, quod eſt compoſitum, non de ſubiecto inhæſionis,quod eſt materia prima, quam remanere, admittunt omnes; Ad confirmationem dico, eo argumento etiam probari, non remanere materiam primam, nam nihil aliud remanet ex Ariſtotele, nihil aliud remanere facta hypotheſi, quòd primæ ſubſtantiæ ſecundum omnes ſui partes tollerentur; atque iam patet, remanere materiam primam, manent ergo etiam accidentia materię primæ debita, & connaturalia.

Obijciunt ſecundò. Quantitas eſt proprietas debita corpori, Corpus enim per quantitatem conſtituitur, ſed materia prima de ſe non eſt corpus, ergo non poteſt habere quantitatem, niſi ſit in ea, vel forma ſubſtantialis corporeitatis, vel ſi hæc non datur, debet in materia præexiſtere, aut ſaltem præintelligi forma ſubſtantialis totalis prout tribuit gradum corporis.

Reſpondeo. duplex corpus aſſignari, phyſicum, ſcilicèt, & mathematicum; concedo vltrò corpus mathematicum per quantitatem formaliter conſtitui, quia corpus mathematicum nihil eſt aliud, quàm trina dimenſio; at corpus phyſicum eſt ipſamet materia prima, vel ſe ſola, vel prout exigitiua Quantitatis; cæterum materia prima ſe ſola,& ante omnem formam ſubſtantialem, ſiue partialem corporis, & exigit & habet quantitatem, per hoc enim contradiſtinguitur à re ſpirituali, quæ non exigit, imò potius habet repugnantiam ad habendam Quantitatem, ſeu extreitatem partium.

Obijciunt tertiò. ſi remanerent eadem Accidentia in genito, & in corrupto, non euitaretur tranſitus,& tranſmigratio accidentis de ſubiecto in ſubiectum, nam ſubiectum adæquatum, & vt quod, eſt ipſum compoſitum. Confirmatur, quia ablato actu primo non poteſt remanere actus ſecundus, ablato eſſe ſimpliciter, non poteſt remanere eſſe ſecundum quid; ſed actus primus, ſeu eſſe ſimpliciter eſt forma ſubſtantialis, actus ſecundus,& eſſe ſecundum quid, eſt forma accidentalis, ergo ablata, & pereunte forma ſubſtantiali pereunt quoque accidentia.

Reſpondeo. Non eſſe abſurdum, accidentia migrare de vno ſubiecto denominationis ad aliud; eſto ſit abſurdum, migrare de vno ſubiecto inhæſionis ad aliud, in caſu noſtro fieret prima tranſmigratio, non ſecunda: Ad Confirmationem,& præcipuè ad id, quod dicitur de actu primo, & ſecundo, dico; tunc ablato actu primo,auferendum quoque eſſe actum ſecundum, quando actus ſecundus dependet à primo in ſuo conſeruari; ſecus, ſi actus

si actus secundus à primo non dependeat in conseruari; hinc ablato Sole aufertur & lux; quia lux in conseruari à Sole dependet, sed ablato igne, non aufertur calor à manu calida, quia calor in conseruari non pendet ab igne: in casu nostro forma accidentalis non dependet in conseruari à forma substantiali, hac ergo pereunte, remanet illa.

Imò si ordo executionis inspiciatur, forma accidentalis est actus primus, quia primò recipitur in materia, & in ea debet præintelligi, tanquam dispositio ad formam substantialem. Ad id, quod additur, de esse simpliciter, & esse secundum quid; patet ipsum compositum habere esse simpliciter; sed quis dicet, compositum esse prius, aut materia, aut accidentibus, aut forma nisi fortasse ad ordinem intentionis recurras, nam ipsum compositum primò est intentum, & volitum à natura.

Obijciunt quartò; si remaneret quantitas destructo composito, & pereunte forma substantiali; iam firmior esset vnio inter materiam, & accidentia, quàm sit inter materiam, & formam substantialem, quod est absurdum, ergo. Confirmatur quia, idem est ordo in respiciendo, & in recipiendo, sed ordo in respiciendo est, quod primò respicitur forma substantialis, ergo hæc primò recipitur, non ergo quantitas est coæua materiæ primæ:

Respondeo. Nullum esse absurdum, aut inconueniens in hoc, quòd firmior sit vnio inter materiam, & accidentia, quàm sit inter materiam & formam substantialem, sæpè enim substantia magis est connexa cum aliquibus accidentibus, ac sit cùm alia substantia, patet enim, quòd quælibet essentia magis est connexa cum suis proprietatibus, quàm cum alia essentia.

Ad Confirmationem, nego omnino, debere esse eundem ordinem in respiciendo, & recipiendo; imò dico, debere talem ordinem inuerti; & esse omnino oppositum, oppositus est enim vel in ipsa *Thomistarum* sententia ordo executionis, & ordo intentionis, quod enim est primum in intentione, est vltimum in executione, & quod est vltimum in intentione, est primum in executione; ergo, quod primò natura intendit, est forma substantialis; at id, quod primò exequitur, & in materiam inducit, est forma accidentalis, quæ est præuia dispositio ad formas substantiales.

LE-

LECTIO IV.

An detur forma Corporeitatis?

REdit iterum pugna *Thomistas* inter, & *Scotum* de Forma Corporeitatis, & cæteris formis substantialibus partialibus.

In primis ponit *Scotus* in composito physico, præsertim animato, potissimum verò in Homine, tot formas substantiales, quot sunt partes etherogeneæ, & substantialiter diuersæ, quia ergo in Homine est pars, quæ dominatur caro, pars altera, quæ denominatur os, neruus, & denique tota materia denominatur corpus, ideo ponit primo formam substantialis Corporeitatis, formam substantialem carnis, formas substantiales ossis, nerui, & similes alias, à quibus proueniant denominationes illæ corporis, carnis, ossis, & nerui. Has formas vocat partiales, vt distinguat à forma totali, seù forma totius, quæ, vt alijs est superior, & perfectior, ita totam materiam informat, actuat, & viuificat.

Ità *Scotus* cum suis *in 4. dist. 11. qu.3. artic.2. & 7. met. q.2. quodlib.2. q.11. Henricus quodlib.2. q.2. & Schola Nominalium.*

Ex Antiquis hanc sententiam docuerunt *Stoici*, & *Pericles Lydius ex Simplicio t.69. 1. Phys. Auicen. 1. suff.2. tract.2. met. cap.2. Porphyrius apud Simplicium vbi supra. Auerroes ep.t. met. tract.2.* Ex Modernis *Aresius 1. de Gen. disp. 2. q.10 sect.2. Morandus 1. de Anim. tract.1. q.5. Pasqualigus, & alij.*

Ex aduerso *Thomistæ* omnes, tanquam superfluas, & sine vlla necessitate inductas, negant formas huiusmodi partiales, & ethereogeneitatem partium diuersarum, vel in varia, & diuersa refundunt accidentia, vel in ipsam formam vnicam, & totalem, quæ pro varia dispositione accidentali, quam reperit in varijs, materiæ partibus, tribuit diuersum esse substantiale, seu diversos gradus entis substantialis.

Illustratur hæc Doctrina exemplo Hominis, in quo Anima rationalis ita informat, & viuificat materiam, vt in primo signo tribuat illi existentiam, seù gradum entis actualis, in secun-

do ſigno tribuat illi eſſe ſubſtantiale, ſeu gradum entis ſubſtantialis in varijs partibus iuxtà varias diſpoſitiones, nam illi parti materiæ, quæ tenuis eſt, & mollis, tribuit eſſe carnis, alteri parti, quæ eſt dura, & ſicca, tribuit eſſe oſſis; in tertio ſigno tribuit eſſe corporis, ſeu gradum corporeitatis, denique tribuit eſſe vitæ, ſeu gradum viuentis.

Ita Thomiſtæ omnes, quorum Sententiam docent ex Antiquis *Simplicius* 1. *Phyſ. comm.66. Arr.* 1. *Phyſ. t.63.* ex Recentioribus *Auerſa 2. tom. Philoſ. q.45. ſect.2. Suarez diſp.15. ſect.10. Conimbr. 1. dè Gen. c.4. q.22. Tolet. 2. de Anima q. 1. Ouied. contr.3. Phyſ. Arriaga diſp.3. Amicus 1. de Gen. Mazziotta in quæſt. ſelect. q.9.*

Concluſio. Dantur forma Corporeitatis, & reliquæ formæ ſubſtantiales partiales.

Probatur Concluſio primo auctoritate *Ariſt. 2. de Anima* t.4 vbi definit, Animam eſſe actum corporis organici, ergo iam anima, quæ eſt forma totalis non conſtituit, ſed ſupponit iam corpus organicum conſtitutum, non niſi à forma partiali corporeitatis, aliàs ſi corpus organicum eſſet tale per ipſam animam, idem eſſet dicere, anima eſt actus corporis organici, ac dicere, anima eſt actus corporis animati. Confirmatur ex 1. *de Anima t.58.* in mixto præter animam, agnoſcit *Ariſt.* formam mixtionis, quam docet conſtare ex diuerſis partibus, carne, oſſibus, & neruis, ergo.

Probatur ſecundò ratione à priori quia. In Compoſito naturali, præſertim in Homine, dantur plures partes ethereogeneæ, & ſubſtantialiter diuerſæ, ſed talis ſubſtantialis diuerſitas non poteſt oriri, niſi à diuerſis formis ſubſtantialibus partialibus, ergo.

Probatur minor, quia talis ſubſtantialis diuerſitas non poteſt oriri à forma totius, hæc enim homogenea eſt, & per conſequens non poteſt dare formaliter diuerſum eſſe ſubſtantiale; dixi, formaliter, quia id, quod eſt vniuocum, & homogeneum, benè poteſt dare diuerſum eſſe, & præſtare effectus ſpecie diuerſos effectiuè, vt patet in intellectu producente diuerſos ſpecie actus, in ipſa anima producente diuerſas ſpecie potentias: at forma homogenea, formaliter, & dando ſe ipſam, non poteſt præſtare diuerſos effectus formales, ſed vnum poteſt præſtare, quia talis effectus ab illa non diſtinguitur, ſi ergo ipſa eſt vna ſpecie, effectus ab ipſa cauſatus erit vnus ſpecie.

Re-

Respondebis. Anima licèt formaliter homogenea sit, & vna specie, virtualiter continet plures gradus entis, quos in varijs signis intelligitur communicare materiæ primæ, & sic tribuit gradum corporis, gradum entis actualis, gradum substantiæ diuersę pro diuersitate dispositionum, quas inuenit in diuersis partibus materiæ, sicuti etiam Anima Rationalis dat esse vegetatiuum, sensitiuum, & intellectiuum; ergo.

Sed contra est quia. Anima, sicuti & quælibet forma, quamuis perfectissima sit, non potest cummunicare hos, & similes effectus, seù gradus, quando ipsa non est, sed antequam anima materiæ adueniat, præsupponitur illa organizata, & habens partes ethereogeneas, imò & recedente tali forma, adhuc illæ partes, & remanent ethereogeneæ, & sunt illæ eædem, quæ erant antea; vt patet in homine mortuo, cuius corpus, ossa, caro, & nerui eodem modo manent, ac erant in eo iam viuo, ergo talis ethereogeneitas, & substantialis diuersitas non est ab anima formaliter, imò nec actiuè, quia quod non est, nec effectiuè potest quidquam operari. Ideò autem anima eadem intellictiua tribuit esse vegetatiuum, & sensitiuum, quia est formaliter vegetatiua, & sensitiua, at non est formaliter caro, aut os, aut neruus, ideo & lata est, & clara disparitas.

Respondebis secundò. Eas partes esse accidentaliter diuersas, & ethereogeneas, & talem diuersitatem haberi à diuersis specie accidentibus, esse carnis à mollitie, & tenuitate; esse ossis à duritie & densitate.

Sed contrà est quia. Mortuo homine non remanent accidentia, quæ erant prius per *Thomistas*; at remanent caro, & ossa, quæ erant prius, ergo caro & ossa non constituuntur formaliter per accidentia, ergo verè sunt partes substantialiter diuersæ.

Præterea, naturaliùs, seù magis conforme naturæ est, ponere has formas substantialiter, quam accidentaliter diuersas, sic enim melius saluatur terminus formalis in generatione hominis, talis enim terminus non est materia, neque forma, quæ supponuntur iam creata à Deo, nec etiam est vnio substantialis; quam plures *Thomistæ* negant, & hi, qui concedunt, adhùc meliùs saluant talem terminum, si non solùm vnionem substantialem admittant, sed etiam formas substantiales partiales, ergo ponendæ sunt formæ substantiales partiales, nam id, quod melius est, & perfectius, esse ponendum ab accurato naturæ

Scrutatore, & Philosopho, tota natura clamat ex *Aristot. 2. de Gen.t.9. quod melius est, desiderat natura semper.*

Nonnulli ex diuersitate accidentium, & operationum partiũ ethereogenearum, colligunt earum diuersitatem substantialem, diuersæ enim formæ substantiales innotescunt ex diuersitate, specifica accidentium, & operationum.

Non placet; quia faciiè se ab hoc argumento expediunt Aduersi dicendo, ex diuersitate accidentium & operationum colligi diuersitatem formarum substantialium, quando ea accidentia, & operationes diuersæ sunt in diuerso, & distincto supposito, vt cum calor est in igne, frigus in aqua: at si diuersa specie accidentia sint in eodem supposito, talè argumentum non valet, nam in eodem intellectu sunt diuersæ specie operationes, imò, & contrariæ, sæpè etiam contradictoriæ, vt assentiri, & non assentiri, cùm tamen vnus specie sit Intellectus.

Probatur tertiò Conclusio Argumento petito è re Theologica, idem numero fuit Christi Domini Corpus mortuum, & viuum, vt patet ex communi sensu Fidelium, & pluribus testimonijs Sanctorum Patrum, quos fusè cit. *Scotus vbi supra*, sed corpus mortuum non est tale ab Anima Rationali, quæ in eo corpore non erat, alias Christus Dominus non fuisset verè mortuus; Veneramur reliquias, & corpora mortua Sanctorum, ergo iam in ijs remanet eadem forma, quæ prius, sed non remanet Anima Rationalis, ergo forma corporeitatis. In Eucharistiæ Sacramento ex vi verborum ponitur Corpus, & Anima non ponitur ex vi verborum, sed per concomitantiam ex *Trident. sess.13. cap.3.* ergo Corpus non constituitur formaliter per Animam, aliàs & ipsa ex vi verborum poneretur, ergo.

Obijcies primò. Auctoritatem Philosophi, qui 4. *Meteor. t.54. 3. de Anima t.9. & lib. 2. de Hist. Animalium cap.5.* docet, carnem hominis mortui esse æquiuocè carnem cum carne hominis viui. Et 2. *de Anima t.31.* ponit Animas esse veluti figuras, quarum vna continet aliam, quadratum continet triangulum, ergo non sunt plures animæ, seù plures formæ partiales.

Respondeo. carnem hominis mortui dici ęquiuocè carnem ratione formæ totalis, & vitæ, nam caro mortua caret vita, atque adeò caret forma totali, & completa, quam tamen habet caro viua, sed si vtraque caro, & viua & mortua considerentur quoad esse specificum partiale, eadem specie est caro mortua,

& viua

& viua ; hinc idem Philosophus 4. *Meteor. vlt.* docet ; *quando oculus potest videre, & exercere functiones vitæ, oculus est. at quando functiones vitæ exercere non potest, oculus dicitur per communitatem nominis cum membris viuis.*

Ad secundum tex. ibi negari plures formas totales, & non subordinatas, non tamen negari plures formas partiales, & subordinatas.

Obijcies secundò : hæ formæ partiales sunt ordinatæ ad formam totalem, aliàs non facerent vnum per se, sed vnum per accidens, & per aggregationem, ergo iam non sunt formæ substantiales ; hæc enim est differentia inter formas substantiales, & accidentales ; quòd hæ sunt entis entia, idest, entia essentialiter ordinata ad substantiam, non sic formæ substantiales, quæ sunt entia simpliciter, & ad aliam vlteriorem formam, seù actum non ordinatę, ergo.

Respondeo. Non esse contrà rationem formalem substantiæ ad aliud essentialiter ordinari, nam materiam ad formas, & formas essentialiter ordinari ad materiam, concedant communiter omnes; benè ergò potest vna forma substantialis ad aliam ordinari, si concipiatur, vt quid incompletum, & potentiale respectu alterius formæ superioris, & perfectioris, absque diminutione, aut deperditione sui esse substantialis.

Verum non in eo sensu, accidentia dicuntur entis entia, seù entia secundum quid, quia sunt essentialiter ordinata, seù subordinata ad substantiam, sed quia non sunt primò, & principaliter intenta à natura, sicuti sunt substantiæ, quæ propterea dicuntur entia simpliciter, siue sint formæ, siue sit materia ; non enim sola forma substantialis est ens simpliciter, aliàs materia vel esset ens simpliciter, & iam esset forma, non materia vel nō esset ens simpliciter, & sic esset accidens. Imò si accipiatur ens simpliciter prout opponitur non enti simpliciter, æquè forma accidentalis, & substantialis, est ens simpliciter, quia vt subtilissimè notat *Scotus ubi supra* §. *secunda ratio*, non enti simpliciter, seù nihilo æquè opponitur quodlibet ens, quamuis minimum, ac opponatur substantia.

Dices. quare forma substantialis est ens simpliciter, & est primò intenta à natura, forma verò accidentalis est ens secundum quid, & non est primò intenta à natura ?

Respondet *Scotus vbi supra* ; quia forma substantialis est hæc, forma accidentalis est hæc, seù quia illa est substantia,

hæc est accidens; quando enim deuenimus ad rationem formalem, & immediatam, vlterius non progredimur; sicuti si quæras, quare calor calefacit, frigus infrigidat, nihil aliud respondebis, quia calor est calor, frigus est frigus.

Obijcies tertiò. Quidquid aduenit enti in actu accidentaliter aduenit, sed forma totalis adueniret enti in actu, seù materiæ primæ iam constitutę in actu substantiali per formas partiales substantiales; ergo forma totalis adueniret accidentaliter.

Respondeo eodem argumento probari, etiam data vna forma, eam accidentaliter aduenire, quia adueniret materiæ iam dispositæ ad illam per accidentia, quæ cum sint actus, & ipsa constituunt materiam in actu. Prætetea, per *Thomistas*, forma totalis, prout dat gradum vitę, est posterior se ipsa, prout dat gradum entis actualis, & gradum corporis, ergo prout dat gradum vitæ accidentaliter adueniret.

Dicendum est ergo, id, quod aduenit enti in actu completo, & alteri nō subordinato, accidentaliter aduenire; secus si adueniant enti in actu incompleto, & alteri subordinato; vt est in casu nostro.

Prætereà, non omne, quod aduenit enti incompleto, accidentaliter aduenit, nam plures Philosophi ex ijs, qui cum *Thomistis* negant formas istas partiales, admittunt supernaturaliter posse duas formas totales, & completas actuare eandem numero materiam, quo casu altera earum adueniret enti in actu iam complete constituto, & tamen non adueniret accidentaliter, ex eo, quia non actuaret illud ens in actu, seu non actuaret compositum, sed solam materiam; sic in casu nostro forma totalis non actuaret compositum ex materia, & forma partiali, sed solam materiam.

Denique sicuti in gradibus metaphysicis res ita componitur, vt ens actuatum per vnum gradum, puta per gradum substantiæ, remaneat vlterius actuabile per alium gradum, puta per gradum animalis absque eo, quòd iste alius gradus dicatur accidentaliter aduenire, ita materiæ actuatæ per formas partiales, potest aduenire forma totalis absque eo, quòd dicatur accidentaliter aduenire.

LECTIO VI.

An in eadem materia possint esse duæ totales Formæ substantiales.

DE facto in vna materia esse vnam formam totalem, & non posse esse duas, nemo est, qui ambigat, sufficienter enim materia per vnam formam actuatur, & completur, altera ergo superflua est, & omne superfluum natura execratur, & odit, An de potentia absoluta possint esse duæ formæ totales in materia, ad examen vocamus.

Nonnulli hanc Quæstionem dicunt esse celebrem sed nescio, quo fundamento, nam non audiui frequentes de hac re disputationes, aut graues contentiones fieri inter Scholasticos.

Et sanè difficultas non procedit de formis contradictoriè oppositis, siue hæ formæ sine oppositæ contradictoriæ formaliter, siue æquiualenter, certum est enim, has esse incompossibiles etiam diuinitus in eadem materia.

Sed nota, non illas formas dici contradictoriè æquiualenter oppositas, quæ quomodocunque possunt ad prædicata contradictoria reduci, aliàs omnes formæ essentialiter diuersæ, essent contradictoriè oppositæ æquiualenter, quælibet enim forma, imò & quodlibet ens implicitè dicit negationem omnis eius, quod non est ipsum, atque adeo dicit virtualem, & æquiualentem contradictionem cum alio omni ente. Sed eas formas intelligo esse æquiualenter contradictorias, quarum vna non potest exercere suum effectum formalem primarium, nisi excludat, & neget alteram, ità Curuitas est æquiualenter contradictoriè opposita rectitudini, quia non potest pedem reddere curuum, nisi neget, & excludat rectitudinem ab illo.

Negant *Thomistæ* posse supernaturaliter esse duas formas toles in eadem materia.

Affirmant Recentiores communiter, & pro se citant *Scotum in 4. dist. 15. q. 3. §. quantum ergo*. Sed reuera *Scotus* hic satis dubitanter loquitur, nec se pro hac sententia apertè declarat, en verba: *licet Deus possit facere aerem simul cum igne de potentia absoluta, & fortè ex eadem materia, tamen vt aer succedit igni, sic sunt incompossibiles in simul essendo.*

Conclusio supernaturaliter possunt duæ formæ substantiales totales informare eandem materiam.

Probatur primò. Argumento communi, & ideò efficaci, quia in hoc nulla cernitur implicantia, aut manifesta contradictio, vt ex solutione earum, quæ afferuntur in contrarium, patebit; ergo.

Probatur secundò à pari. Quia non repugnat, duo corpora esse in eodem loco, & se penetrare; duas qualitates contrarias esse in eodem subiecto, duas naturas esse in vno supposito; vt etiam Aduersarij admittunt, ergo nec duas formas esse in eadem materia.

Qua in re non video magnam esse difficultatem.

Verum Difficultas in eo videtur esse posita, vt assignetur modus, quo Deus facit huiusmodi miraculum; seu vt assignetur, quid Deus addat, aut detrahat ab his formis substantialibus, quas ponit in eodem subiecto, in quo naturaliter esse nequeunt.

Responsio Communis est. Deum ab vna ex his formis tollere effectum negatiuum, & secundarium, quem habet, de expulsione alterius formæ ab eodem subiecto, quælibet enim forma totalis habet pro sui effectu primario, & positiuo actuare materiam, & pro sui effectu secundario, & negatiuo, expellere alias formas totales ab eodem subiecto, qui effectus secundarius, quamuis sit connaturalis tali formæ, adhuc tamen per absolutam Dei potentiam, potest tolli, aut impediri.

Sed contrà est, quia expulsio tenebrarum respectu lucis, expulsio vitæ respectu mortis, expulsio cęcitatis respectu visus, denique expulsio rectitudinis respestu curuitatis, est effectus negatiuus, & secundarius, & tamen non potest tolli, aut impediri, ergo nec exclusio alterius formę totalis potest tolli, aut impediri ab vna forma totali.

Dices. huiusmodi effectus negatiuos, & secundarios habere necessariam, imò & essentialem connexionem cum suis formis positiuis, & ideò non posse ab illis nec diuinitùs separari.

Benè; sed etiam exclusio, & negatio alterius formæ totalis est effectus habens necessariam, & essentialem connexionem cùm forma totali priori, ergo non potest, neque diuinitùs à tali forma separari. Antecedens probatur quia; forma totalis est adequatus actus materiæ primę, sed adequatus actus potentię, non excedi-

ceditur à potentia; excederetur autem, si reciperet alium actum contradistinctum, ergo exclusio, seù negatio alterius actus, est effectus essentialiter connexus cùm forma totali priori, simili ratione, qua *Thomistæ*; ideò negant effectum eundem posse esse à duabus causis totalibus, quia quælibet ex illis est causa totalis, & adæquata.

Puto dicendum; non in eo sensu formam totalem dici adæquatam respectu materiæ, quasi non possit ab illa excedi per receptionem alterius formæ, sed dici adæquatam, idest totalem, quia explet totam capacitatem materiæ, nec vnam formam habere incompossibilitatem, aut exclusionem, & negationem alterius formæ, neque tanquam effectum secundarium.

Quando ergo Deus ponit duas formas totales, aut plures in eadem materia, extendit eius capacitatem naturalem, & ampliat, dans posse simul sustentare plures formas totales, quas materia suæ naturæ relicta non posset sustentare, sicuti ampliat, extendit, & eleuat aquam ad producendam gratiam, ignem materialem ad torquendos spiritus.

Vndè quòd duæ, aut plures formæ totales nequeant esse in eodem subiecto naturaliter, non in incompossibilitatem earundem formarum, sed in limitatam capacitatem materiæ primæ refundenda est, sicuti etiam, quòd duæ qualitates contrariæ simul esse nequeant in eadem materia, refunditur non in incompossibilitatem earum, sed in limitatam capacitatem subiecti in probabili sententia.

Dices; eleuatio aquæ est in genere causæ effectiuæ, sicuti etiam eleuatio ignis, at eleuatio, & ampliatio materiæ est in genere causæ materialis, quę non datur, aut quã difficillimè explicatur.

Respondeo, eleuationem in genere causę materialis iam fuisse facilè explicatam, dum diximus, materiam eleuari, quia eius capacitas passiua ampliatur sicuti ignis eleuatur, quando eius capacitas actiua ampliatur, & benè etiam probari ducta paritate ab eleuatione aliarum causarum.

Dices secundò. Si in materia essent duæ formæ totales, puta, forma auri, & forma ligni, benè posset dici, aurum est lignum, lignum est aurum, sicuti quando in eodem subiecto essent albedo, & dulcedo, benè posset dici, album est dulce, dulce est album. Imò si in eadem materia esset forma equi, & forma hominis posset etiam dici, homo est equus, equus est homo; sed hæc sunt absurda, ergo.

Respon-

Respondeo, in prædicatione accidentali id, quod in recto importatur est subiectum, at in prædicatione substantiali, id, quod in recto importatur, est forma; ideò benè valet, album est dulce, dulce est album; quia sensus est; subiectum habens albedinem habet dulcedinem; at non valet, aurum est lignum, quia sensus esset, forma auri est forma ligni, quod est falsum; à fortiori non potest dici, equus est homo; quia formæ hominis, & equi sunt contradictoriæ æquiualenter, quia nequit rationalitas præstare effectum suum primarium absque exclusione; & negatione formæ equinæ, cum qua rationalitas est essentialiter incompossibilis.

Dices tertiò: si duæ formæ totales possent informare eandem materiam, ergo etiam vna forma posset informare diuersas materias, at hoc est absurdum, quia aliàs eadem forma reperiretur in pluribus locis.

Respondeo. supernaturaliter non repugnare eandem formam; & ampliari ad diuersas materias, & extendi ad occupanda plura loca.

DISPVTATIO X.

DE AVGMENTATIONE.

Mixtorum Animatorum vita, & salus in calido, & humido radicali posita est; at humidum continuò vi caloris naturalis depascitur, & absumitur, ideoque facilè Animatorum vita deficeret, nisi amantissima nostri natura deperditam substantiam per nutritionem, & absumptam quantitatē per augmentationē opportunè repararet, quam citissimè restauraret; Definitur ergo Augmentatio ab Arist. I. de Gen. c. 2. *Quantitatis existentis additamentum, acquiritur enim, & additur viuenti noua quantitas per augmentationem, & quidem maior ea, quæ fuerat vi caloris naturalis deperdita, & consumpta; cæterum quantitatis additamentum, vel fit per iuxta positionem alimenti, quomodo Ignis, quò maior illi stuppa extrinsecus apponi-*

ponitur, augetur, & crescit; & hoc est proprium inanimatorum, seù non viuentium, vel fit per intra susceptionem alimenti ab ore animalis in stomachum, & in reliquas subindè partes omnes corporis diffusi, & hoc est proprium animatorum, & viuentium.

LECTIO I.

Termini Magnitudinis, & Paruitatis.

OMnia corpora naturalia habere terminos aliquos magnitudinis, & paruitatis siue, extrà dubium est, nullum enim de facto datur corpus, quod sit infinitum, & careat terminis; At quinam sint hi termini, & in quantam molem possint corpora naturalia excrescere; aut in quam minimam quantitatem se reducere, incertum est, & controuersum apud Scholasticos.

Qui admittunt indiuisibilia, & modos incipiendi, & desinendi rerum, intrinsecos, & extrinsecos; assignant quoque duos terminos magnitudinis; intrinsecum, quem vocant maximum quod sic; extrinsecum, quem vocant maximum quod non; similiter ponunt duos terminos paruitatis, intrinsecum, quem vocant minimum, quod sic; extrinsecum, quem vocant minimum, quòd non.

Nos qui negamus indiuisibilia, terminos intrinsecos, & extrinsecos, inceptionis, & desitionis rerum reijcimus ex eo, quia resceteroqui clara, obscuritate horum terminorum inuoluitur, & implicatur; eodem motiuo inducimur ad negandos terminos intrinsecos, & extrinsecos magnitudinis, & paruitatis, quia sine huiusmodi terminis intrinsecis, & extrinsecis, potest res clariùs, & meliùs explicari, vt mox patebit.

Nonnulli ergo in omni corpore naturali, siue animato, siue inanimato ponunt terminos determinatos magnitudinis, & paruitatis.

Ità *Auerroes 6. Phys. Com. 91. Caietanus 1. p q. 7. art. 3. Ferrarien. 1. Phys. q. 7. Iandunus q. 16*

Sed contrà est, quia patet experientia, ignem semper comburere, & in seipsum conuertere, quidquid illi apponitur, vnde fit semper maior, & maior. Similiter non potest assignari pars quantitatis adeò minima, sub qua non possit esse scintilla ignis,

vide-

videmus enim de facto, & ipsas paruas scintillas subdiuidi in alias minores, & minores, in quibus tamen semper est ignis, aptus ad comburenda corpora, quamuis magna, & ferè in infinitum extensa,

Confirmatur ex *Arist. 2. de Anima t.41. Ignis augmentum in infinitum abit, quousque fuerit combustibile, natura autem constantium omnium terminus est, & ratio magnitudinis, augmenti, hæc autem animæ sunt, & non ignis; & rationis magis, quàm materiæ.*

Quod autem dicitur de igne, militat etiam in alijs corporibus inanimatis, quorum solus ignis videtur nutriri, & augmenmentari, etenim ipse videtur solus corporum, aut elementorum, ali, & augmentari, ex Arist. vbi supra *t. 39. & 40*

Conclusio. Viuentia habent determinatos terminos magnitudinis, & paruitatis.

Ita *Scotus in 2. dist. 2. q. 9. Ocbamus d. 8. Ruuius 1. Phys. Aresius 1. de Gen. q. 35. & alij omnes Antiqui, & Recentiores.*

Probatur, quia viuentia habent organa, & instrumenta, quibus exercent operationes suas, ergo debent habere organa proportionata, & debitæ magnitudinis, nam si essent valdè magna, non posset viuens ea mouere, & ad libitum in quamlibet partem inclinare, & similiter si essent valdè parua, non posset viuens ea mouere, atque dirigere ad sui libitum, ergo debent esse organa huiusmodi, & instrumenta vitæ, magnitudinis debitæ, & proportionatæ, sicuti & instrumenta cuiusque artis debent esse proportionata, & debitæ magnitudinis, aliàs non possent ab artifice moueri, & adhiberi.

Confirmatur ex Arist. vbi supra. *Natura constantium omnium terminus est, & ratio magnitudinis, & augmenti.*

Confirmatur secundò experientia, quia adhuc visus non est homo magnus, vt mons, neque paruus, vt formica, ergo habet terminos magnitudinis, & paruitatis.

Quinam sint hi termini in quolibet mixto animato, & viuente, incertum; varij enim sunt, & diuersi iuxta varietatem, & diuersitatem viuentium. Illud est certum, in quolibet viuente assign ri tres status, nempè, statum augmenti, statum consistentiæ, & statum decrementi: & quidem in homine, status augmenti est ab initio vitæ vsque ad annum 21. aut 25. Status consistentiæ ab anno 21. aut 25. vsque ad annum 35. aut 40. hoc tempore

pore

pore homo consistit, neque crescit, neque decrescit.

Denique est status decrementi; quando homo ab anno 35. aut 40. decrescit semper vsque ad vltimam senectutem, ita colligitur ex Arist. 3. *de Anima t.* 59. *necesse est, quod genitum est, augmentum habere, & statum, & decrementum*. Et ratio triplicis status desumitur ex actiuitate caloris naturalis, qui prius, vtpotè validior plus acquirit alimenti, quàm deperdat de substantia viuentis.

Deindè aliquantulum debilitatus, tantum acquirit, quantum deperdit. Denique notabiliter debilitatus plus deperdit, quàm acquirat.

Obijcies primò: si daretur actu homo maximus, qui intrà humanam speciem possit excrescere, hic si alimentum sumeret, aut morsu venenosi serpentis intumesceret, transiliret eum terminum assignatæ magnitudinis, ergo.

Respondeo, in primo casu viuens non augmentari, sed stare, non crescere, neque accrescere, vt etiam accidit in statu consistentiæ, in secundo casu viuens intumescere quidem, & in ampliorem locum se extendere, sed non crescere, quia non nutritur, augmentatio autem comitem habet nutritionem, & non est sola extensio localis maior.

Obijcies secundò. Crocodillus, & nonnullæ arbores augentur tota vita, ergo non omnia viuentia habent terminos magnitudinis. Similiter & vites in terra defossæ, & sæpiùs emersæ sine termino propagantur, & crescunt, ergo.

Respondeo. Crocodillum, & illas arbores tandem consumi quando enim ad debitam magnitudinem peruenerint; aut consistunt, aut emoriuntur.

Ad confirmationem dico, vites non esse vnum viuens, sed plura viuentia, nimirum, tot viuentia, quot sunt radices diuersæ, quibus vites multiplicantur, & propagantur.

Obijcies 3. ex *Arist. 2. de anima t.* 41. *omnium natura constantium terminus est*, at etiam non viuentia natura constant, ergo.

Respondeo, ibi terminum, *natura*, accipi pro nascitura, quæ est propria viuentis, imò ibi manifestè docet Philosophus, causam augmenti esse animam, concausam esse calorem, verba sunt: *Hic autem concausam quidem quodammodo est, non tamen simpliciter causa, sed magis anima.*

LECTIO II.

In quo consistat formaliter raritas, & densitas.

RAritas, & densitas consequuntur ad quantitatem; omnia enim quanta, aut rara sunt, vt ignis, & aer; aut densa, vt aqua, & terra; & sic proportionaliter omnia mixta, in quibus aut ignis, & aer prædominantur; aut aqua, & terra. Hinc spiritualia quia carent quantitate, nec rara sunt, nec densa.

At in quo formaliter consistant raritas, & densitas, difficultas, neque leuis est, neque ab omnibus eodem modo explicatur.

Dixi, formaliter, quia omnes conueniunt in eo, quòd raritas est à calore, densitas à frigore, tanquam à causa effectiua; hinc omnia calida sunt rara, omnia frigida sunt densa, & idem corpus si calefiat, rarefit, & in maiorem locum se contrahit, & & restringitur.

Et quidem communis conceptus, quem omnes habent de raritate, & densitate, seu de raro, & denso, est, quòd ea sunt rara, quæ habent paruam materiam, & magnas extensiones locales, è contrà ea sunt densa, quæ habent multum materiæ, & paruas extensionis localis; ita cùm D. Thoma 3 *p. q.77. ar.3. ad 3.* colligunt ex *Arist.4. Phys. t.* 84. 85. communiter Scholastici omnes, verba sunt; *Rarum, & densum idem, & vna materia ipsorum*. Eadem ergo materia, prout occupat maiorem locum, est rarum, seu raritas; prout occupat minorem locum, est densum, seù densitas, & sic eadem materia à *D. Thoma, & Scholasticis*, dicitur parua, si habeat extensiones locales minores se; dicitur magna, si habeat extensiones locales maiores se. Clarius sic; substantia palmaris, verbi gratia, si calor rarefiat, extenditur in locum bipalmarem; si verò frigore condensetur, restringitur in locum semipalmarem. Ecce nodus, & punctus grauis, & magnæ difficultatis.

Quomodo enim substantia palmaris, verbi gratia, si calore rarefiat, potest occupare duos palmos loci, nisi pariter intelligamus, quantitatem palmaré esse in duobus locis, putà in loco palmari A, & in loco palmari B. quòd si admittas, admittas ne-

necesse est, naturaliter fieri replicationem eiusdem substantiæ in duobus locis, quod est impossibile; & è contra, quomodo substantia palmaris, si frigore condensetur, poterit occupare minorem locum, atque adeò locum semipalmarem, nisi pariter intelligamus, duos semipalmos substantiæ palmaris restringi, & coarctari ad semipalmum loci, & duos semipalmos substantiæ esse in vno semipalmo loci; quod si admittas, admittas, necesse est, duas partes substantiæ se penetrare naturaliter in eadem parte loci, quod non est minus impossibile, & absurdum, quàm sit replicatio vnius substantiæ in duobus locis.

Ne ergo ad duos istos lapides offenderent Scholastici, & se ab vtroque absurdo, & impossibili saluarent, varias excogitarunt sententias, & varijs modis conati sunt rarefactionem, & condensationem explicare, vt & replicationem, & penetrationem pariter euitarent.

Primò ergo nonnulli ponunt. Rarefactionem, & condensationem fieri per quosdam modos quantitatis, quibus eadem quantitas, seù etiam substantia intelligatur modo in maiorem locum extendi, dum rarefit; modò in minorem contrahi, & restringi, quando condensatur. Ita plures ex Thomistis, *Caiet. 2.2. q.24. art.5. Capreolus in 2. d. 18. q.1. Soncin. 8. Met. q 27. Durandus in 2. d. 18. q 1.* ex Recentioribus *Conimbricenses, Ruuius, Hurtadus, Fonseca, Aresius*, quos citat, & sequitur *Auersa tom.2. Philos. q.28. sect.5.* nouissimè *Morandus 21. de Gen. tract.3. q.6.*

Sed hi diuisi sunt inter se, Nam aliqui, vt *Auersa*, ponunt huiusmodi modum esse localem extensionem, per quam quantitas rarefacta maiorem locum occupat, condensata verò, minorem. Alij, vt *Morandus*, & *Aresius*; ponunt talem modum esse præsentiam localem, seù Vbi quo partes quantitatis, seù etiam substantiæ rarefactæ magis elongantur, condensatæ approximantur, & fiunt minus distantes.

Sed contrà hanc sententiam quia; quocunque modo defendatur, & explicetur hæc sententia, siuè per modum extensionis localis, siuè per modum vbi, relinquit nodum, & punctum exageratæ, & declaratæ difficultatis, insolutum omninò, atque adeò cogitur admittere replicationem vnius materiæ, aut quantitatis in duplici loco, & penetrationem duarum partium materiæ, seù quantitatis in vna parte loci.

Probatur quia; materia rarefacta acquirit maiorem extensionem

sionem localem, condensata minorem, ergo materia palmaris rarefacta occupat duos palmos loci, condensata semipalmum loci, ergo quando rarefit, replicatur in duplici loco, quando condensatur, se penetrat in semipalmo loci.

Similiter, quando materia palmaris rarefit, eius partes per vbi, & præsentiam localem elongantur, quando condensatur per vbi approximantur: sed quid est aliud partes materiæ palmaris magis elongari, nisi palmarem quantitatem occupare duos palmos loci? quid est per vbi materiæ palmaris partes magis approximari, nisi se penetrare in semipalmo loci? cùm aliàs illæ partes relictæ suæ naturæ deberent occupare palmum loci.

Secundò alij. Rarefactionem, & condensationem explicant per corpuscula penè inuisibilia: Volunt enim in qualibet substantia esse plures cauitates, & poros, repletos corpusculis, quorum si magna copia vi caloris congregata repleant vacuitates illas, iam substantia rarefit, & in maiorem se locum extendit, quia partes eius absque vlla discontinuatione, interpositis, & ininteriacentibus corpusculis, magis elongantur; si verò corpuscula illa in minorem numerum vi frigoris redigantur, statim ea substantia condensatur, & in minorem se contrahit locum, quia nimirum eius partes, ablatis è medio corpusculis, magis approximantur.

Rarefactio ergo, & condensatio non in ingressu, aut egressu corpusculorum formaliter consistit, sed in illa elongatione, aut approximatione, quæ optimè intelligitur fieri, & accidere per ingressum, aut egressum corpusculorum: sic enim facilè euitatur, quòd non fiat replicatio in duobus locis vnius substantiæ, puta palmaris, hæc enim quando rarefit, admittit corpuscula; hæc sunt, quæ occupant locum palmarem B. substantia verò occupat solùm locum palmarem A. sibi naturaliter, & præcisò casu rarefactionis debitum; quia verò vt rarefacta includit ea corpuscula, ideò, vt rarefacta, dicitur maiorem locum occupare: condensata verò occupat locum minorem eo, quem aliàs naturaliter, & extra casum condensationis occuparet, quia exclusis corpusculis, quæ in suis poris admiserat, ne detur vacuum, debet occupare locum ab illis relictum; non ergo duæ partes substantiæ sunt in vna parte loci, sed in duabus; in vna quidem, quam occupabat se sola, seu ratione sui, in altera, quæ

occu-

occupabatur à corpusculis iam egressus, & per frigus vi condensationis expulsis.

Ità *Arriaga disput.16. quæst.20. sub sect.2. Ouied. de Gen. Con.7. punto 5.* Sed ante illos ità sunt philosophati antiquissimi, *Xanthus*; & alij quos suppresso nomine referr, & impugnat *Arist.4.Phys.c.5.per tot. Galenus lib.2. de sanitate tuenda c.2. & 1. Valesius 4.Phis.c.9. Nominales, vt Ocham. opusc. de Eucharistia, Gab.in Canon.Miss.lect.45.*

Non dubito, *Democritum*, *& Leucippum* eiusdem fuisse sententiæ, hi enim & minimas athomos admittebant, & omnia fieri per athomos explicabant; etiam ergo rarefactionem, & condensationem per athomos fieri, non dubito, asseruisse; corpuscula autem ista, & athomos minutissimas idem esse, Auctores huius sententiæ nón negabunt.

Sed contra hanc sententiam est quia; vel hæc corpuscula sunt indiuisibilia, vel diuisibilia Si primum, nullo modo potest per ea explicari maior extensio, quam experimur in substantia palmari rarefacta, quia ex indiuisibili, & non extenso non potest fieri, aut pullulate localis extensio. si diuisibilia ponas corpuscula; tunc, vel sunt aliquid ipsius substantiæ palmaris rarefactæ, & sic non euitabis replicationem substantiæ vnius in duobus locis, quia quantitas palmaris seipsa occupat vnum palmum loci; ratione corpusculorum occupat alium palmum, seù corpuscula sunt pars substantiæ rarefactæ, quæ est vna, ergo iam vna substantia in duobus locis. Quòd si ponas corpuscula non esse aliquid, non esse partem substantiæ rarefactæ, sed aliquid aliud diuersum, iam ergo non est substantia rarefacta, quæ occupat maiorem locum, sed maior iste locus partim occupatur à substantia palmari, partim à corpusculis, non ergo illa substantia, quæ supponitur rarefieri, occupat maiorem locum, atque adeò tollitur omninò rarefactio.

Præthereà sequeretur. Substantiam rarefactam esse purum quoddam aggregatum per accidens ex substantia rarefacta, & corpusculis: nec posset fieri rarefactio, quin de nouo producerentur hæc corpuscula, atque adeò non posset fieri rarefactio, quin fieret generatio substantialis corpusculorum. imò sequeretur, quòd substantia rarefacta non esset vnum quid continuũ, Aer, vbi gratia, si rarefiat, statim discontinuabitur per aduentum, & ingressum corpusculorum, quæ sunt diuersæ rationis ab aere.

Denique & ipsa corpuscula, cum sint corpora naturalia, & consequenter subiecta rarefactioni, & condensationi, aliquando rarefiunt, & condensantur; sed non per alia corpuscula minora, aliàs darentur corpuscula corpusculorum, ergo.

Vide alias, si placet, Refutationes apud *Hurtadum in disp. de Rarefactione, & apud Arist. 4. Phys. cit.*

Tertiò ergo ponunt alij. Rarefactionem esse acquisitionem quantitatis de nouo, & condensationem esse deperditionem quantitatis; in qua opinione sunt duo modi dicendi.

Primus est *Gotifredi quodlib. 11. q. 3. Mars. in 4. q. 9. art. 2. Pomponatij lib. 2. de augment. c. 10.* Hi volunt, totam quantitatem de nouo produci, & veterem tolli à substantia, quæ ponitur rarefieri, aut condensari.

Secundus modus hanc sententiam explicandi est *Scoti in 4 d. 12. q. 4.* quem sequuntur non modo *Scotistæ, vt Faber. & Bassolis ijsdem locis sed etiam Caiet. 3. p. q. 77. a. 5. Tolet. 4. Phys. qu. 12.* Hi volunt in rarefactione aliquam partem quantitatis acquiri, & in condensatione deperdi partem quantitatis.

Qua data sententia optimè, & facilè explicatur, quomodo substantia per rarefactionem se extendat in maiorem locum absque eo, quòd se replicet in duobus locis, quia nimirùm quantitas palmaris rarefacta, acquisiuit quantitatem maiorem, ideò non est amplius palmaris, sed bipalmaris, nam à quantitate substantia habet, quòd sit tanta, & tanta palmaris, & bipalmaris, quid ergo mirum, si occupet locum bipalmarem: palmum loci A. & palmum loci B. Simili ratione, quando substantia condensatur, deperdit partem quantitatis, facta est ergo minor, & ideò mirum non est, si minorem locum occupet absque suarum partium penetratione.

Hæc sententia mihi videtur omnium probabilior, quia facile, & adæquatè soluit difficultatem cæteroqui insolubilem, & omnium maximam; licèt displiceat primus modus, quo eam defendit *Gotifredus*, quia si per rarefactionem tolleretur vetus quantitas, iam omnia accidentia in tali quantitate subiectata, tollerentur, quod est contra sensum, & experientiam.

Amplector igitur hanc sententiam modo, quo eam defendit subtilissimus Scotus, nimirum per rarefactionem acquiri quantitatem maiorem veteri non destructa, per condensationem vero aliquid quantitatis antiquæ, & veteris deperdi, ità enim res optimè componitur.

Con-

Conclusio . Rarefactio est acquisitio quantitatis de nouo, veteri non destructa , condensatio est deperditio alicuius partis veteris, seù priùs existentis quantitatis .

Probatur Conclusio primò , quia ità euitantur duo illa absurda, & impossibilia , quæ sequuntur datis alijs Sententijs, nimirum , quòd non detur replicatio naturaliter , nec penetratio , & ex alia parte benè , & facilè explicatur , quomodò eadem substantia , rarefacta maiorem, condensata minorem locum occupet .

Probatur secundò , quia extreitas localis , seù extensio partium in ordine ad locum, supponit extreitatem partium, seù extensiodem in ordine ad se , ergo quando est maior , vel minor extensio localis per rarefactionem, vel condensationem , debet quoque esse maior , vel minor extensio in ordine ad se ; at extensio in ordine ad se est formalissimè ipsamet quantitas, ergo. Minor probata est suprà *disp.*1. *lect.*1. Maior probatur quia, sicut se habet simpliciter ad simpliciter, ità magis ad magis, sed esse extensum localiter habetur ab esse extenso in ordine ad se, ergo esse magis, & minus extensum in ordine ad locum habetur ab esse magis , & minus extenso in ordine ad se, atque adeò à maiori , vel minori quantitate , quæ per rarefactionem , & per condensationem deperdatur .

Confirmatur quia . Qualitas intenditur per additionem qualitatis ad qualitatem , remittitur per deperditionem qualitatis, ergo & substantia rarefit per additionem quantitatis ad quantitatem , condensatur verò per deperditionem quantitatis .

LECTIO III.

Argumenta in contrarium soluuntur .

OBijcies primò . Posito , rarefactionem fieri per acquisitionem quantitatis de nouo , sequeretur , fieri penetrationem naturaliter, ergo . Probatur sequela Antecedentis quia : adueniret noua quantitas præexistenti quantitati , ergo iam in eadem materia essent duæ quantitates , ergo penetratio naturaliter .

Respondeo : in primis, non sequi penetrationem, quia pene-

tratio non est, quando duæ quantitates sunt in vna materia, sed quando duæ quantitates sunt in vno, eodemque loco; quod non contigit in casu nostro.

Respondet secundò *Scotus dist.cit.q.4. §. cùm dicis*, quòd non essent duæ quantitates, sed vna, cum enim quantitas, quę addatur sit homogenea, si vna quantitas addatur alteri, iam fiet vna, sicuti vna gutta aquæ addita alteri, non facit duas aquas, sed vnam.

Obijcies secundò. Species Sacramentales rarefiunt, & condensantur, sed in tali rarefactione, & condensatione, non acquiritur, nec deperditur quantitas, ergo. Maior patet experientia, & ad sensum. Minor probatur quia, in primis, quantitas non potest deperdi, quia immediatè à Deo miraculosè conseruatur; at nullum Agens naturale potest Diuinæ virtuti præualere, ergo quantitas nòn potest deperdi in condensatione; verum neque potest acquiri in rarefactione, quia, non est assignabile subiectū, ex quo ista quantitas vi agentis naturalis educatur, ergo non potest noua quantitas produci vi agentis naturalis rarefacientis Hostiam consecratam.

Respondeo in primis, quòd data sententia *Soncinatis 12. Met. q.26. & Iauelli q.8.* nimirum, quantitatem immediatè non recipi in materia prima, sed in eius potentia accidentali, quæ, destructa substantia panis, vtique remaneret, quia remanent omnia accidentia substantiæ panis, data, inquam, hac sententia, facilè soluitur argumentum quòad rarefactionem; dicendum est enim, quantitatem nouam educi ab Agente naturali ab illa potentia accidentali, quæ sicuti remanet loco materiæ primæ, ita exercet eius functiones, & sustinet eius vices, vnde sicuti ex materia educuntur formæ accidentales, ità ex illa potentia accidentali materiæ educęretur noua illa quantitas in rarefactione. In condensatione verò deperditur quantitas, quamuis à Deò immediatè conseruetur, Deo sic volente; & permittente, vt occultetur mysterium Eucharisticum, & Fides habeat meritum; vt obseruat, & respondet Scotus q.cit.

Vbi etiam asserit, *§. si ergo quæras*. nouam quantitatem in rarefactione produci à Deo, nec tamen nouo miracolo, quia ea voluntate, qua disposuit, Eucharistiam esse in Ecclesia, disposuit, quòd circa illas species præsente Agente naturali, talis rarefactio causaretur, qualis causaretur in substantijs conuersis ab Agente naturali, & hoc ne meritum Fidei euacuaretur, si vide-

videremus species intransmutabiles.

Dices: ergo Deus aufert Agenti naturali suam propriam actionem.

Respondet Scotus. Deum non auferre Agenti naturali actionem, & virtutem, quam habet, transmutandi subiectum à forma ad formam. Sed negare illi eam actionem, quæ non potest illi competere, nempè transmutationem, & rarefactionem ex non subiecto.

Objicies tertiò ex *Arist.4.Phys.t.85.* Rarefactio fit, & condensatio absque eo, quòd materia acquirat, vel deperdat aliquid de nouo, ergo rarefactio non fit per acquisitionem quantitatis, ficuti neque condensatio per deperditionem quantitatis. verba sunt. *Quare & ipsa moles sensibilis non ideò extenditur, aut constringitur; quia materies aliquid insuper accipit, aut abijcit, sed quia ipsa materia vtrumque subire potest, quo fit, vt idem fit rarum, & densum.*

Respondeo. Hoc argumento, & Arist. auctoritate, probari etiam rarefactionem fieri, absque eo, quòd materia, vel admittat corpuscula, vel admittat maiorem extensionem localem, aut maius Vbi.

Respondeo igitur, velle ibi Philosophum, quòd ad hoc vt materia fiat parua, aut magna; rarefacta, aut condensata, non indigere aliquo alio, ad hoc vt fieret apta, & potens ad huiusmodi, & similes transmutationes, vt attentè consideranti textum patet, præsertim illas particulas; *ipsa materia vtrumque subire potest &c.*

Obijcies quartò, eodem modo se habent tarditas, & velocitas in motu, seù quantitate discreta, ac se habeant raritas, & densitas in quantitate continua, sed tarditas & velocitas à nobis supra est explicata per Vbi fluens, ergo etiam raritas & densitas debent explicari per maius, aut minus Vbi.

Respondeo. Disparitatem esse quia. Tarditas & velocitas motus sunt aliquid ipsius motus localis, at terminus motus localis est Vbi, & ideò benè tarditas illa, & velocitas est explicata per Vbi; è contrà raritas, & densitas spectant ad motum Augmentationis, at terminus Augmentationis est quantitas, non Vbi.

Obijcies quintò, lana, & spongia, si manu comprimantur, reducuntur se in minorem locum, si leuentur, maiorem occupant locum, non nisi quia, quando comprimuntur, pellitur aer

intra earum poros inclusus, quando laxantur, Aer iterum subingreditur, & in earum poros, & cauitates se se insinuat, ergo rarefactio benè explicatur per ingressum, & condensatio per egressum corpusculorum. Confirmatur quia; caro facile inflatur, pellis facilè distenditur; non nisi quia caro admittit intrà suos poros humorem, & ità in ampliorem locum extenditur; pellis verò dum in maiorem longitudinem trahitur, eius pori extenduntur, & maiorem occupant locum, dumque in maiorem longitudinem trahitur, comprimitur in crassitie, fitque subtilior, dum fit longior, ergo.

Respondeo. Has, & similes maiores, aut minores extensiones locales factas per ingressum aeris, idest, corporis cæteroqui satis noti, & obuij, non arcani, & occulti, vti sunt corpuscula, non esse propriam, & rigorosam rarefactionem, aut condensationem, sed potius esse mutationem quandam localem partium retenta eadem raritate, & densitate earum in se. Raritas autem, ac densitas propriè est per hoc, quòd eadem ipsa substantia corporea occupat maiorem, aut minorem locum per totam continuitatem spatij. Ita notat *Auersa q.38. sect.3.*

Obijcies sextò. ex *Ouied. vbi supra p.2.* data hac sententia sequeretur, ad corruptionem partis quantitatis in corpore addensato, debere produci aliam partem quantitatis in alio corpore, vt occuparet spatium relictum à quantitate corrupta, sed huius nouæ partis quantitatis nulla causa potest assignari, ergo.

Respondeo: in primis. Hi, qui volunt corpora ad replendum vacuum moueri à virtute communi, facilè se expedient; dicendo, illam partem nouam quantitatis vtpotè ad vacuum replendum ordinatam, produci ab illa virtute, & causa communi. Iuxta mea principia, dico nouam illam partem quantitatis produci ab Agente, quod supponitur causare condensationem, nam eiusdem Agentis naturalis munus est condensare, & impedire vacuum, quod sequitur ex illa condensatione.

Obijcies septimò, ex *eodem Ouied.* Per hanc Sententiam non euacuatur communis difficultas, sed potius transfertur à quantitate ad substantiam, si enim substantia palmaris rarefiat, iam occupabit duos palmos loci, ergo naturaliter vna pars substantiæ occupat duas partes loci, atque adeò in duabus partibus loci replicatur; si condensetur, iam occupabit semipalmum loci, ergo

iam duæ substantiæ occupabunt semipalmum loci, & ita datur penetratio, licèt enim admittamus substantiā de se non esse palmarem, nec semipalmarem, sed talem esse beneficio quantitatis; tamen dato, quòd sit palmaris beneficio quantitatis palmaris, quomodo potest occupare locum bipalmarem, nisi replicetur in duobus palmis loci, si rarefiat? Similiter quando condensatur, quomodo potest occupare semipalmum loci, nisi duo eius semipalmi se penetrent?

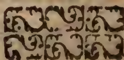
Respondeo, quòd quandò substantia palmaris occupat duos palmos loci, transit de se esse palmari ad esse bipalmarem beneficio quantitatis, hic est enim effectus formalis, & proprius quantitatis, res aliàs in se minimas, & indiuisibiles extendere, & ampliare ad sui extensionem, & ampliationem, & è contra ad sui restrictionem, & diminutionem res cæteroqui ampliatas coarctare, & minuere; in condensatione igitur substantia non remanet palmaris, quia deperditur semipalmus quantitatis, ergo & deperditur semipalmus substantiæ; non ergo duo semipalmi substantiæ sunt in semipalmo loci, sed semipalmus substantiæ est in semipalmo loci.

DISPVTATIO XI.

DE ALTERATIONE.

Alteratio motus est ad Qualitatem, seu est acquisitio qualitatis: Dicitur alteratio: quia per qualitatem subiectum alteratur, seu fit alterum, & accidentaliter diuersum; & licèt per quodcumque aliud accidens, quod non sit qualitas, subiectum fiat accidentaliter diuersum, consueuit tamen vtraque Schola, Medicorum, scilicèt, & Philosophorum, appellare subiectum alterum, seù alteratum, quando in eo adest qualitas, non quæcunque, sed quæ habeat contrarium, vti sunt, Calor, frigus, humiditas, & siccitas. Nostra hæc Disputatio est de Alteratione sic strictè accepta, quia hæc est, quæ dispositiuè facit generabile, & corruptibile corpus naturale, quod est obiectum Physicè considerationis. Verum potissima qualitatis proprietas est, suscipere magis, & minùs, seù intendi, & remitti; ità sentiunt Scholæ omnes cum Aristot. in Prædicam. cap. de Qualit. *& probat experientia, Calorem v. g. modo esse validiorem, & efficaciorem ad operandum, quia intensior est, & maior; modò esse valdè debilem, & ad operandum minùs validum, quia remissior est, & actiuitatis minoris. Celebris controuersia est* Thomistas *inter &* Scotum, *Quid formaliter sit ipsa intensio, & remissio, seù quid sit, ipsum suscipere magis, & minùs in qualitate.*

LEC.

LECTIO I.

In quo consistat intensio qualitatis explicatur.

DVo sunt conceptus, quos habemus communiter omnes de intensione qualitatis, primus, & veluti à priori est, quòd tunc qualitas dicatur, & sit intensior, quando est perfectior, melior, & maior, tunc è contra sit, & dicatur remissior, quando est imperfectior, deterior, & minor; alter conceptus communis, & veluti à posteriori est, quòd tunc qualitas sit, & dicatur intensior, quando validior est, & efficacior ad operandum; tunc verò remissior sit, quando minùs efficax, & minùs valida est ad operandum.

Hinc ex efficaciori, aut inefficaciori operatione, quam pronenire ex aliqua qualitate, experimur, arguimus tanquam à signo, & à posteriori eam esse intensam, aut remissam.

Verum vndè habeatur, & quid formaliter sit; qualitatem esse perfectiorem, meliorem, & validiorem ad operandum quando intenditur, & è contrà, quando remittitur, vndè habeatur, & quid sit formaliter eam esse imperfectiorem, deteriorem, & minus validam ad operandum: in hoc variæ sunt ingeniosè Philosophantium opiniones, & sententiæ omninò diuersæ.

Thomistæ cum primis. Ponunt, tunc, & in eo casu qualitatem esse intensiorem, atque adeò perfectiorem, meliorem, & validiorem ad operandum, quando in subiecto, cui inhæret est magis, & magis radicata, quando est magis, & magis firmata; è contrà tunc, & in eo casu, qualitatem esse remissam, quando in subiecto, cui inhæret, est minus radicata, & minus in illo firmata.

Ità *Caiet.* 1.2.*q.*52.*art.*2.& 2.2.*qu.*24.*art.*5. *Capreolus q.*1. *dist.*19.*qu.*2. *Heruæus ibidem qu.*5. *Medina, Flandria, Soncinas, Astudillo, Sotus, Martinez, Zanardus, Bagnez,* quos citant, & sequuntur *Complutenses Disp.* 6. *Alterat. qu.*8. Nouissimè se huius sententiæ Patronum declarauit *Bernardinus Mazziotta in qu.Sel.qu.*11.

Verùm in quo consistat, seù quid formaliter sit, maior ista radicatio, ista maior firmitas Qualitatis in subiecto, cui inhæ-

ret; mirùm, quàm variè explicent, & in singulis, quas adducunt, explicationibus, quàm enixè, & operosè desudent omnia celebriorum *Thomistarum* Ingenia; nec vlla hucusque adducta est explicatio, quæ plenè, & adæquatè satisfaciat, vt propterea ex hoc liceat desumere efficax, & præcipuum Argumentum pro impugnatione, & refutatione eius Opinionis, & Sententiæ.

Primò igitur contra *Thomistas* Argumentor. Non potest explicari, quid sit, seù in quo consistat maior ista radicatio qualitatis intensæ, aut minor radicatio qualitatis remissæ, ergo non benè per maiorem radicationem intensio, & per minorem radicationem remissio qualitatis explicatur.

Respondent primò *Bagnez* 1.*de Gen.cap.*4 *q.*5. *Socin.q.*21. *Caiet.*1.2. maiorem radicationem consistere in eo, quòd qualitas vniatur subiecto vnione magis inseparabili, nam hoc videtur sonare vocabulum, radicari, idest, radices altiores mittere, sicuti Arbor dicitur magis radicata, quando altius radices mittit, & vnione magis inseparabili terræ adhæret.

Sed contrà est quia: calor in aqua intensior est, quàm in manu, & tamen calor ab aqua faciliùs separatur. Ethica est magis inseparabiliter coniuncta cum corpore, quàm Tertiana, & tamen hæc est intensior. Rubor ortus ex verecundia intensior est, quàm pallor contractus ex longa ægritudine, & tamen rubor facilè separatur. In ferro ignito intensissimus est calor, & tamen ab illo facilè separatur, nam extractus ab igne, statim frigescit.

Respondent secundò: *Capreol.in* 1.*dist* 17.*q.*2. *Flandria* 8. *Met qu.*4 *Astudillo* 1. *de Gen.qu.*9. Qualitatem magis radicari, quia quando intenditur, acquirit perfectiorem existentiam, quando remittitur, habet existentiam imperfectiorem.

Sed contrà est quia, si quando qualitas intenditur, producitur perfectior existentia, & quando remittitur imperfectior existentia producitur, ergo in intensione producitur qualitas, in remissione deperditur, & corrumpitur, quid enim est qualitatem generari, aut corrumpi, nisi acquirere, aut deperdere existentiam, quæ sicuti est terminus ad quem productionis, ita est terminus, a quo corruptionis, vnde tali argumento conuictus *Bannez*, negat fieri intensionem per existentiam perfectiorem, & remissionem per existentiam imperfectiorem eiusdem qualitatis.

Præterea eadem res est essentia, & existentia, si ergo in intensione producitur perfectior existentia, ergo & perfectior essentia, & consequenter producitur de nouo qualitas perfectior,

Hoc

Hoc argumento conuicti *Capreolus contra Aureolum vbi supra*, & *Durandus* nobilis prius Thomista, deindè nouæ Scholæ Auctor, concesserunt, Qualitatem intendi per entitatem superadditam de nouo productam, quam *Capreolus* appellat conqualitatem, & in specie concalorem, aut confrigus; *Durandus* verò magis clarè se explicans, vt se iam nouæ Scholæ Auctorem declararet, appellauit apertè Qualitatem de nouo productam corrupta priori.

Sanè *Capreolus*, dum conqualitatem admittit, discedit à *Thomistis* & transit ad alteram *Scoti* Sententiam, quę defendit, Intensionem Qualitatis fieri per acquisitionem alicuius partis, seù gradus qualitatis de nouo; *Durandus* verò per hoc tantum differt à *Scoto*, quòd vult, ita produci de nouo qualitatem, vt vetus omnino pereat, quod tamen est contra experientiam, & sensum, qui indicat lumen augeri magis per accessum corporis luminosi, & non per destructionem alicuius luminis præexistentis, & productionem noui luminis. Imo quando qualitas remittitur v.g. calor à frigore, non potest dici, quòd à frigore corrumpatur calor perfectior, & producatur imperfectior, quia vnum contrarium non producit aliud in quocunque minimo gradu, sed omnino illud destruit, ergo Sententia *Durandi*, quò ad istam partem, qua discedit à *Scoto*, non potest defendi.

Respondet tertiò *Aegidius in* 1.*d*.17.*q*.1.*art*.2.*q*.2.*art*.2.& 1.*de Gen*.*q*.25.*Quodlib*.2.14. qualitatem magis radicari in subiecto, quia illud magis actuat, seù magis perficit, quod oritur ex eo, quia in subiecto aderat qualitas contraria, & consequenter non erat debita dispositio requisita ad hoc, vt forma tribuat subiecto totam sui perfectioné, ablata ergo tali indispositione, atque adeo ablata qualitate contraria, putà frigore, verbi gratia, calor magis intenditur, quia subiectum magis perficit, illique communicat totam sui perfectionem, remittitur vero, si subiectum habeat admixtam maiorem copiam frigoris, quia non potest, obsistente sibi frigore contrario, communicare subiecto totam sui perfectionem.

Sed contrà est quia: sequeretur, lumen non posse intendi, & remitti, quia lumen non habet contrarium, per cuius admixtionem remittatur, & per cuius ablationem, seù remotionem intendatur, at hoc est omnino falsum, & contrà sensatam experientiam, ergo. Similiter, & Caritas, quæ caret contrario, non posset intendi, imo semper eodem modo intensa reperiretur in

qui-

qualibet Anima, quod iuxtà principia Theologiæ,& Catholicę Fidei est omnino absurdum.

Contra secundo quia,quando intenditur forma habens contrarium, iam supponitur subiectum aptè dispositum, & carens contrario, ergo qualitas statim, ac introducitur communicat subiecto totam sui perfectionem, atque adeo non datur locus maiori,aut minori radicationi. Antecedens probatur quia: Agens,quod est potens intendere qualitatem,potens est etiam ad disponendum,& præparandum subiectum,atque adeo ad tollendam ab eo omnem indispositionem contrariã, ergo cum introducitur qualitas, putà calor,non inuenitur cum subiecto frigus, quod impediat, nè calor subiecto communicet totam sui perfectionem,nec vllam aliam indispositionem.

Respondet quarto *Mazziotta q.11. sect. 4. in Resp. ad 3. Obiect.* Qualitatem magis radicari in subiecto non importare aliquam variationem in qualitate ipsa,nam eadem qualitas modo magis,modo minus perficit subiectum, sicuti idem obiectum indiuisibile modo maiori, modò minori claritate attingitur, modò minore,eadẽ quantitas inuariata in se modò minorẽ locũ occupat,quia modo est rarefacta, modò condensata; & denique eadẽ anima inuariata in se, modo vnum, modo alium præstat effectũ formalem,modo dat esse carnis,modo dat esse corporis, ossis,& huiusmodi, sed qualitatem magis radicari in subiecto, quia magis exerit suas vires,quia plures præstat effectus formales,nam initio introductionis formæ in subiectum, non præstat forma omnes effectus formales,quos potest præstare,calor non statim, aut initio suæ introductionis in subiectum, reddit illud calidum vt quatuor, deinde vt sex, denique vt octo, & sic intelligitur magis, & magis intendi, sicuti enim anima initio suæ informationis, seù introductinnis in corpus non exerit omnes suas operationes, neque enim statim intelligit, ac est in corpore, ita & qualitas non statim reddit subiectum summè intensum.

Sed contra est quia: implicat intelligere varietatem in effectu formali formæ, & non intelligere varietatem in forma ipsa,quia effectus formalis non distinguitur à forma,quæ est causa formalis, ergo implicat intelligere qualitatem modo perficere subiectum vt duo, modo vt vnum,modo vt quatuor,ità vt ipsa remaneat omnino eadem, & inuariata.

Ad exemplum, quod affertur de de obiecto indiuisibili,quod

idem

idem inuariatum manens, modo maiori, modo minori claritate attingitur, id non est ità certum, vt supponitur; nam si quod est obiectum indiuisibile, quod inuariatum attingitur maiori, & minori claritate, est Diuina Essentia, at hæc tunc attingitur maiori claritate, quando magis penetratur, & tunc magis penetratur, quando in ea videntur plura possibilia; & si omnia possibilia viderentur, tunc esset visio, & intellectio omnium perfectissima, & clarissima, quæ dicitur Comprehensio, ergo tale exemplum nequicquam prodest *Thomistis*, imò magis fauet sententiæ *Scoti*, ponentis intensionem fieri per variationem qualitatis, & additionem gradus ad gradum, quia sicuti tunc Diuina essentia clarius, & clarius videtur, quando in ea plura, & plura possibilia videntur, vt concedunt *D. Thom.* 1. *p. q.* 12. *art.* 3. *Beccan.* 1. *p. t.* 9. *q.* 13. *num.* 17. *& alij plures*, ità tunc intenditur qualitas, quando plures, & plures gradus adduntur.

Ad aliud exemplum de quantitate; iam probauimus rarefactionem fieri per additionem quantitatis, ex quo posset desumi argumentum à pari in fauorem Sententiæ *Scoti*.

Præterea dico, quòd quantitas rarefiat per modum maioris extensionis localis, sicuti extensio ista localis est maior, & maior, per additionem extensionis ad extensionem, ità intẽsio qualitatis, & radicatio fiet per additionem radicationis ad radicationem; si ergo in ipsa radicatione qualitatis admittitur latitudo gradualis, cur non in ipsa qualitate?

Denique ad tertium exemplum de Anima; iam diximus supra cùm *Scoto* dari formam Corporeitatis, & cæteras formas partiales pro illis effectibus formalibus, semper enim cohærenter philosophandum est iuxtà principia semel posita.

Præterea sicuti forma substantialis, & Anima, licèt pro varia subiecti dispositione præstat diuersos effectus formales, non tamen dicitur intendi, & remitti; ità neque intenditur qualitas, quamuis præstet diuersos effectus formales pro varietate dispositionum, quas inuenit in subiecto. Imò anima ideò statim, ac informat corpus; non intelligit, quia ad intelligendum concurrit effectiuè, non formaliter; at omnes effectus formales tribuit corpori statim, ac informat, statim enim, tribuit esse vegetatiuum, sensitiuum, & ipsum esse intellectiuum, quod est formaliter ab illa; hæc enim est differentia inter causam effectiuam, & formalem, quòd causa formalis statim, ac est in subiecto, tribuit illi quidquid habet, quidquid potest habere, non sic causa

sa formalis, seù forma, siuè substantialis, siuè accidentalis.

Secundò principaliter contra *Thomistas* Argumentor quia; In omnium Philosophorum sensu, & conceptu, alteratio est motus ad qualitatem, intensio ipsa qualitatis est alteratio, ergo debet assignari terminus formalis, qui producatur vi alterationis, & intensionis, sed talis terminus non potest esse ipsa maior radicatio, quia hæc non est qualitas, neque est quid intrinsecum qualitatis, sed potius est extrinsecus modus, & vnio qualitatis, ideoque diuinitus potest esse qualitas, sicuti & omneliud quodcunque accidens sine vnione ad subiectum, ergo.

Confirmatur quia, ista vnio semper eadem est, & tamen qualitas modo magis, modò minùs est intensa, probatur quia; ista vnio est inhærentia qualitatis in subiecto, hęc inhærentia semper est eadem, ergo per hanc vnionem non potest explicari motus alterationis.

Confirmatur secundò quia: Tunc qualitas intelligitur esse intensa, quando est magis actiua, & operatiua, seu quando magis exerit suas vires (vt loquuntur Aduers.) Sed id non habet vi vnionis perfectioris, aut perfectioris inhærentiæ, hæc enim non est actiua, aliàs simile posset agere in simile; posset enim agens calidũ vt quatuor ex eo, quia haberet sibi magis, & perfectiùs vnitum calorem, agere in subiectum calidum vt quatuor, ad producendum quintum gradum caloris; at hoc vel ipsi *Thomistæ* negant, ergo.

LECTIO II.

Affertur Sententia Scoti, & Probatur.

ALtera sententia relatæ, & impugnatæ Thomistarum Doctrinæ opposita, traditur à *Scoto in* 1. *d*.17. quem sequũtur Scholæ *Durandi, Nominalium, & omnium Recentiorum*, sed ante Scotum fuit *Altisiodorensis lib.3.summæ tract.6.cap.5. Gotifredi de Fontibus quodlib.11. qu.3. Auicennæ apud Niphum 8.Met.disp.11.cap.3.*

Hæc docet, intensionem qualitatis fieri per additionem gradus ad gradum, partis ad partem qualitatis; supponit enim in qualitate esse latitudinem quandam gradualem, seù partes entitatiuas, quarum si vna addatur alteri in eadem subiecti parte,

qua-

qualitas intelligitur intendi, & perfici; si verò partes entitatiuæ qualitatis ponantur in diuersis partibus subiecti, iam qualitas non intelligitur amplius intendi, sed extendi.

Verùm hæ partes entitatiuæ sunt plures, & plures in infinitum, quia qualitas est quid continuum, vbi non sunt tot partes, quin plures, & plures possint esse, vt suprà iam *Disp 3.* cum Aristotele probauimus, atque adeò in qualitate sunt plures, & plures gradus, partes enim qualitatis appellarunt Philosophi gradus, quia per partes has, veluti per gradus ascendit qualitas à statu imperfecto ad perfectum, à gradu remisso ad intensum: & licèt hi gradus sint infiniti, idest, plures, & plures, claritatis gratia à Philosophis tantum octo sunt assignati, ita vt quando qualitas peruenerit ad octo gradus, non possit ipsa vlterius intendi, & perfici.

Sententia ergo *Scoti* sic explicata.

Probatur primò quia: tunc qualitas est intensa, quando est efficacior, & validior ad operandum, sed non potest fieri validior, & efficacior ad operandum, nisi crescat in entitate sua, operari enim sequitur ad esse, ergo tunc qualitas est intensa, quando habet plus entitatis, seu quando vna pars eius entitatiua additur alteri, quandò vnus gradus additur alteri.

Probatur secundò quia: Subiectum de non calido, verbi gratia, fit calidum per productionem caloris de nouo, ergo de minùs calidò fit magis calidum per productionem noui caloris, sicuti enim se habet simpliciter ad simpliciter, ità magis ad magis; imò hic videtur esse apertus sensus Philosophi 4. *Physic. t.*84. vbi habet, *vti enim ex frigido fit calidum, & ex calido frigidum, eadem, quia erat potentia, sic ex calido fit magis calidum, nullo facto in materia calido, quod non erat calidum, quando minus erat calidum*; & clariùs paulò post; *neque est accipere flammæ magnitudinem aliquam, in qua & albedo, & caliditas non in sit, sic igitur & prior calor posterioris*; ergo iam ex mente Aristotelis datur prior, & posterior calor, vna pars qualitatis post aliam, vnus gradus post alium, habet ergo qualitas latitudinem graduum, habet extensionem, & latitudinem partium, quarum si plures in eadem subiecti parte existant, intendent sine dubio, & augebunt qualitatem.

Obijcies primò. *Aristot. loco mox cit.* habet, ex calido fit magis calidum, nullo facto calido in materia, ergo nullo producto de nouo calore.

Res-

Respondeo; claram esse mentem Philosophi ex antecedentibus, & sequentibus verbis; neque enim negat, produci de nouo calorem, aut non dari latitudinem gradualem, & plures partes entitatiuas in qualitate, sed negat, fieri subiectum magis calidum per calidam materiam de nouo additam; arguebat enim ibi Aristoteles contrà Antiquos, qui omnes motus naturales conabantur saluare, aut per vacuitatem, aut per repletiones vacui; per egressum, aut ingressum corpusculorum, quare benè ait, *calidum non fit magis calidum per ingressum corpusculi calidi*, replentis vacuum, sed per productionem caloris posterioris, qui priori calori adueniat, & superaddatur; Audi Aristotelem *t.22. Deindè causam motus non sic esse Vacuum, vt in quo, sed vt vtres, ex eo quia feruntur sursum, ferunt, quod ipsis continuum; sic vacuum sursum fert. Atqui qualiter possibili est, esse lationem vacui; aut vacui; vacui enim est vacuum, ad quod fertur.*

Obijcies secundò ex eodem *Arist. in Præd. cap. de Qualit. & Quali.* iustitia, & sanitas non suscipiunt magis, & minus, sed qualia; ipsa dicuntur magis, vel minùs talia; *iustitiam namque iustitia, aut sanitatem sanitate magis, minusuè dici debere, haud omnino dicunt, attamen hisce, quæ qualia dicuntur gradus sine dubio, suscipiunt magisque talia, aut minus dicuntur, iustior enim, & sanior alius alio dicitur, & in cæteris simili modo*, ergo suscipere magis, & minus intendi, & remitti non competit qualitati ratione sui, sed ratione subiecti, quod afficit, & qualificat, quatenus in illo magis, vel minus radicatur.

Respondeo. Aristotelem ibi aliorum Opinionem recitare, vt patet ex citatis verbis; quam Opinionem ipse non approbat, sed neque reijcit, quia in aliquo sensu verum est, iustitiam, sanitatem, & omnem aliam qualitatem in abstracto non suscipere magis, & minus, quia qualitas in abstracto sumitur præcisè secundum prædicata essentialia, quæ non suscipiunt magis, & minus: essentiæ enim, vt docet idem *Philosophus* 8. *Meta c.3.t.10.* Sunt veluti numeri, quibus vel vnam detrahas, aut addas vnitatem, variantur omnino, & amplius ijdem non sunt; benè autem vnus alio iustitior dicitur, aut sanior, quia per hūc modum loquendi in concreto, importatur latitudo gradualis in entitate qualitatis, quæ non essentialiter, sed entitatiuè suscipit magis, & minus, intenditur, & remittitur.

Obijcies tertiò, si fieret intensio per additionem gradus ad gradum, daretur qualitas actu infinite intensa, consequens est absurdum, ergo. Probatur sequela mai. quia si esset lignum quadripalmare vniformiter calidum, in qualibet parte proportionali ligni quadripalmaris, essent æquales gradus qualitatis, sed partes proportionales sunt infinitæ, & in omnibus ijs essent æquales partes qualitatis, ergo iam qualitas esset infinitè intensa.

Respondeo, quòd licèt partes qualitatis essent in dato casu æquales secundum intensionem, quia supponitur lignum vniformiter calidum, non tamen qualitas esset infinita, quia non possent accipi illæ partes, vt æquales in intensione; ratio est quia, illæ partes non possunt accipi, nisi prout diuiduntur, siquidem antè diuisionem non est accipere partes, sed prout diuiduntur, diuiduntur ad diuisionem subiecti, & hoc diuiditur secundum partes proportionales, vt supponit argumentum, ergo etiam qualitas intensa diuideretur secundum partes proportionales minores, & minores, non æquales, non ergò esset qualitas infinita.

Obijcies quartò. si qualitatis intensio fieret per additionem gradus ad gradum, vel hi gradus essent distincti numero, vel specie, neutrum dici poest, ergo; non primum, quia in eodem subiecto, & à fortiori in eadem subiecti parte non possunt esse duo accidentia solo numero diuersa, à subiecto enim accidentia indiuiduantur. Sed neq; possunt dici distingui specie, quia ex duobus specie diuersis, non potest fieri vna specie qualitas intensa, ergo.

Respondeo. hos gradus esse veluti guttas aquæ, guttæ enim inuicem separatæ, sunt numero distinctæ, atque diuersæ; vnitæ in eodem loco, sunt quid vnum continuatiuè: hi ergo gradus, quia positi in vna parte subiecti, essent quid vnum numero continuatiuè; sunt autem distincti numero, quando sunt in diuersis subiecti partibus, & faciunt qualitatem extensiuè maiorem.

Ex quibus patet; gradus qualitatis intensę esse homogeneos, vt guttas Aquæ, non etherogeneos, aliàs qualitas non esset quid vnum continuatiuè, vt reuerà est, vnum enim continuatiuè coalescit ex partibus eiusdem rationis, & homogeneis in ratione indiuiduali, dixi, in ratione indiuiduali, quia certum est

ex diuersis specie distinctis, & etherogeneis in entitate specifica, non posse fieri vnum continuatiuè.

Dices, si primus gradus esset homogeneus cùm secundo, & cùm alijs qualitas ceit æquè intensa, habens vnum gradum, ac sit habens secundum, & octauum, hoc videtur absurdum, & contrà formalitatem intensionis, ergo.

Respondeo; guttas Aquæ esse homogeneàs, & tamen si octo guttæ aquæ ponuntur in eodem loco, aqua erit maior, ità si gradus qualitatis sint in eadem parte subiecti, qualitas erit maior, & intensior, ideòque *Scotus in 1. dist.23.* ponit gradus esse homogeneos, & qualitatem intendi per additionem gradus ad gradum *in 1. dist. 17. cit.* Esto alij ponant gradus huiusmodi esse etherogeneos, volunt enim primum essentialiter supponi à secundo; secundum à tertio, & sic deinceps.

Sanè ad Intensionem qualitatis nihil iuuat ponere in gradibus etherogeneitatem, sicuti neque ad alium finem; tanquam ergò omninò superflua reijcienda est graduum etherogeneitas.

DISPVTATIO XII.

DE ACTIONE, ET REACTIONE.

IDem est Obiectum huius, & præcedentis Disputationis, nempè qualitas, non quidem absolutè, & in seips.,considerata, sed prout Instrumentum Actionis, & Reactionis. Nomine Actionis intelligitur Causalitas Agentis, & id, per quod formaliter Agens constituitur actu causans, & Agens; Actionem à Causa, & ab effectu distingui probauimus Disp.2.Lect. XIV. *Actio duplex est, immanens, & transiens; illa est, & dicitur immanens, quia manet in eo subiecto, à quo elicitur, de hac non est sermo in præsenti; Actio transiens est, & dicitur illa, quæ ab agente exit, & transit ad subiectum, quod & passum dicitur ex eo, quia recipit actionem emanatam ab agen-*

agente, recipere enim est pati: neque enim Agens dicitur tale ex actione, quam recipiat, sed actione, quam producit, est enim Actio extrinseca, non intrinseca perfectio Agentis; imò Agens potiùs tale dicitur ex virtute intrinseca Agendi, quam habet.

LECTIO. I.

An Substantia sit immediatè Actiua.

NOmine substantiæ non venit materia prima, quam constat, esse solum passiuam, nullo modo actiuam. Neque venit ipsum Totum, seù Compositum, nam hoc esse Principium operatiuum, vt quod, seù Principium operationis denominatiuè, concedunt omnes, quò facit commune dictum; *Actiones sunt suppositorum*, seù Compositorum, in quo sensu dixit *Philosophus* 1. *de Anima t.64. dicere, trasci Animam, simile est, ac si quis dicat. eam texere, vel ædificare, meliùs enim fortassis est non dicere, Animam misereri aut addiscere, aut cogitare, sed hominem Anima 3. de Anima t.64. Humanitas non ambulat, sed Socrates.* Reducitur quæstio tota ad formam substantialem, an sit actiua immediatè, & proximè, an verò agat solum remotè, & mediatè; idest, mediantibus qualitatibus; exempli gratia ignis A. producit ignem B. Quæritur, Principiū quo, & immediatè effectiuum, seu productiuum ignis B. est nè Calor; an forma substantialis ignis A. Aliqui, vt nulli eorum, qui in extremis abeunt Sententias, displiceant, medium tenent; volunt formam substantialem operari mediatè, & immediatè, remòtè, & proximè; concurrere medijs qualitatibus, & seipsa immediatè.

Ità *Suarez disp*, 18. *met. sect.2. Arriaga disp.*11. *sect.2. subsect.4. & alij. Thomistæ, & Scotus* in extremas, & omninò contradictorias abeunte Sententias.

Ponunt *Thomistæ* nec de facto, neque de absoluta potentia posse formam substantialem esse immediatè operatiuam, sed operari medijs accidentibus, & qualitatibus.

Ità *Caietanus* 1 *p.q.54. art.3. & q.59. art.2. & q.73. art.1. & q.115. art.1. Ferrarien.4. contra Gentes cap.66. Ioan. a S. Thoma tom.1. Philos. q.12. art.2. Complutenses disput.* 10. *q.4.*

vbi alios plures lege cit. Ex Recentioribus *Pereira lib.8. c.13. Ruuius 2. Phys.tract.4 q.4 Conimbric. ibidem Mazzsotta in 4. select.q.14.*

Ponit *Scotus*, ne dum absoluta potentia, sed etiam de facto, substantiam immediatè operari, & nullo modo concurrere accidens ad formæ substantialis productionem.

Ità habet *in 3.dist.16.q.1.& in 4.d.12. q 2.9. met.q 7.Scotum* sequuntur non modo eius *Discipuli*, sed famosæ Scholæ, *Durandi, Nominalium, & Recentiorum*; horum nomina lege apud *Ouid.cont.9.puncto* 4. *Le Reès disp,art.7.* §. 1.*Hurt.q 9. met.sect.5.*§*v.3.Achillinus 3. de Elem dub.4.Vallef. contr.3. ad Tyrones.Barth.Amicus tom.1.phys. tract.12.q.10.d 3.ar.7. conclus.7.*

Conclusio; substantia est immediatè actiua, & productiua alterius substantiæ, non accidens.

Probari solet primò *Auct.2.Philosophi* 2. *de Anima t.24.*vbi definit animam esse *principium, quo viuimus, mouemur, & sentimus,2. de Gen.53. materia est pati,formæ agere, & t.54.* 55. illos arguit,qui formis substantialibus vim agendi negabāt; *7.met.t.32.* necesse est præexistere aliam substantiam actu existentem,quæ facit, vt putà animal, si animal sit.

His; & alijs similibus auctoritatibus non multum fido; quia statim Respondebunt *Thomistæ*, per hæc,& similia verba denotari; animam, & alias formas substantiales, esse remotum, & radicale principium,non proximum,& immediatum.

Probatur igitur primò quia. nemo dat alteri,quod in se non habet, si enim quis quod in se non haberet, alteri daret, nil obstaret,quo minùs nō ens esset productiuum entis,& ideò omnis causa debet esse vel perfectior, si eminenter, aut virtualiter contineat id,quod effectui tribuit; aut æquè perfecta, si actu, & formaliter contineat, id, quod effectui tribuit.

Hinc est, quòd ex productione effectuum arguitur perfectio in causa maior, vel minor, prout maior, vel minor relucet perfectio in effectu producto, atque adeo ideò Deus esse omnium perfectissimus arguitur, quia omnium entium est vera causa; & nisi talis doctrina concedatur, non esset ratio, cur negaremus à musca, à culice, vel alio quocunque animalculo, aut ente imperfectissimo producta esse, & creata omnia. At accidens, neque est æquè perfectum, neque est perfectius forma substantiali,quia in quocunque statu,

&

& quacunque ratione consideretur, semper est accidens, atque adeo in gradu inferiori, & infimo respectu formæ substantialis, ad cuius perfectionem, & gradum nunquam potest pertingere, quia supremum infimi non potest attingere infimum supremi, vt concedunt communiter omnes, ergo accidens non potest immediatè attingere, seù producere formam substantialem.

Respondebis primò, quòd causa instrumentalis non debet esse, perfectior aut æquè perfecta effectu suo, sed potest esse imperfectior, & lògè inferior, imò debet esse inferior, & imperfectior, quia ad aliud ordinata, & non per se expetibilis; atqui accidens est causa instrumentalis substantiæ, quia agit in virtute substantiæ, ideò benè potest attingere substantiam immediatè, & immediatè illam producere.

Sed contrà est primò, ergo, iam substantia & ipsa immediatè concurrit, & ipsa quoque est immediatè actiua, quod mordicus negant aliqui *Thomistarum*; non enim causa instrumentalis mouet, nisi mota, vnde & Deus qui medijs causis secundis plura producit, concurrit & ipse immediatè, vt vel ipsi *Thomistæ* contrà *Durandum* apertè concedunt, ergo. Prætereà si ipsa substantia immediatè concurrit, ergo omninò superfluus est concursus accidentium, atque adeò est omninò negandus.

Contra secundò, quia ægrè à *Thomistis* explicatur, quid sit, accidens agere in virtute substantiæ, nam aliqui volunt accidenti communicari à substantia aliquam vim, & virtutem distinctam ab ipsorum entitate, per quam accidentia operentur, & agant. Alij volũt, ipsum accidens esse virtutem substantiæ, ità vt propria eorum entitas sit virtus substantiæ; & sanè quidquid dicatur, quomodocumque explicetur, accidens agere in virtute substantiæ, semper accidens, remanet in genere, & ordine accidentali, ergo nunquam potest producere substantiam seipso perfectiorem, & ordinis superioris, & altioris.

Quòd si supponas Accidens à substantia eleuari, & fieri ordinis substantialis, sicuti intellectus eleuatur per lumen gloriæ, & fit ordinis supernaturalis; iam non accidens, sed entitas illa substantialis erit immediatum principium productiuum substantiæ.

Probatur secundò Conclusio quia; si substantia non influeret immediatè, & immediatè non concurreret ad productionem alterius substantiæ, forma substantialis non esset vera, & propria Causa, probauimus *Disput.2.Lectio* 4. imò communiter omnes

contrà *Durandum*, ideò concedimus, Deum immediatè concurrere ad effectus creatos, quia si Deus solum remotè, & per virtutem tributam causis secundis, concurreret ad illos effectus, non esset illarum vera, & propria Causa, ergo.

Respondebis. Accidentia esse virtutes substantiæ, non sic causæ secundæ respectu Dei, non enim causæ secundæ sunt virtutes actiuæ Dei.

Sed contrà quia, æquè causæ secundæ sunt instrumenta Dei, ac accidentia sunt instrumenta substantiæ, sed accidentia ideo sunt virtutes substantiæ, quia sunt eius instrumenta, ergo in eodem sensu causæ secundæ sunt virtutes actiuæ Dei, idest, eius instrumenta, quibus ad operandum vtitur; ergo si substantia non concurrit immediatè, non est vera Causa.

Probatur tertiò conclusio quia: accidens per aduers. habet vim, & virtutem immediatè productiuam substantiæ, ergo à fortiori eam virtutem habet forma substantialis; consequentia tenet, tum quia nulla potest assignari implicantia in eo, quòd ponatur substantia immediatè concurrere ad productionem substantiæ, quæ à fortiori non militet in eo quòd ponitur accidens immediatè concurrere, vt ex solutione earum implicantiarum mox patebit, tùm quia quando causa superior concurrit simul cū inferiori ad eundem effectum, potest causa superior illum effectum sola producere non concurrente vllo modo causa inferiori, ità omnis effectus producibilis à Deo, & à causa secunda potest à solo Deo produci, ergo forma substantialis, quæ de facto producitur ab altera forma substantiali, & ab accidente, potest à sola forma substantiali produci.

Obijcies primò: Si forma substantialis esset immediatè actiua, iam esset ordinis diuini, & non differet à Deo, quod esse absurdum, planum est; sequela probatur quia, in forma substantiali esset identificata existentia cùm actuali operatione, atque adeò in ea idem esset existere, & operari, quod est proprium Dei, probatur quia, in forma substantiali essent identificata hæc duo, potentia ad operandū & existētia, eadē enim forma substātialis ex suientitate esset potēs ad existendum, & ex sui entitate esset potens ad operandum, respiceret ergo eadem entitas substantiæ, vtrumque actum, existentiam, scilicet & operationem, & quidem tanquam quid vnum, & idem, sicuti ipsa est vna eadem, vnificatur enim potentia, & plurificatur ab actibus, ergo cùm in eadem entitate formæ substantialis vnificatæ sint hæ duæ potentiæ,

tentiæ, nempe potentia ad existendum, & potentia ad operandum, manifestè conuincitur, identificatam esse operationem cum existentia per modum vnius, & eiusdem actus; quod vt dicebatur, proprium est Dei, & eorum, quæ sunt ordinis diuini.

Respondeo in primis; totum hunc discursum, & argumentum posse applicari accidentibus, quibus à *Thomistis* conceditur vis, & virtus immediata operandi, & agendi, nam in eadem vna entitate accidentis esset identificata existentia, & actualis operatio per modum vnius, eiusdemque actus, atque ità accidens in Diuinam naturam, & sortem transcriberetur, & eleuaretur.

At dices. Accidens est virtus substantiæ, atque adeò dependeret à substantia, ideoque propter hanc imperfectionem dependentiæ ab alio non esset Deus, & ordinis Diuini.

Benè; sed, nunquid substantia, quia ponitur immediatè actiua, non dependeret à Deo? quinimò nonne dependeret ab accidentibus, tanquam præuijs dispositionibus; à materia prima, tanquam à subiecto? Non ità facilè est rem creatam è fęce hac, & vili rerum materialium statu in diuinam transferre conditionem, & sortem.

Respondeo secundò directè ad pincipale argumentum. potentiam ad existendum, & potentiam ad operandum non esse identificatas formaliter, & quiddittatiuè; esto identificatæ sint entitatiuè, quia in vna, eademque entitate formæ substantialis reperiuntur, vt iam supponimus omnes; at non sunt identificatæ formaliter, & quidditatiuæ illæ duæ potenti , quia distinguuntur in suis conceptibus formalibus, & inuicem comparantur, vt prius, & posterius, prius enim est existere, posterius est operari, commune enim dictum est, & communiter receptum etiam à *Thomistis*, *operari sequitur ad esse*, ergo iam posse existere, est quid prius ad posse operari; distinguuntur ergo formaliter, & quidditatiuè potentia ad existendum, & potentia ad operandum, & consequenter etiam existentia, & operatio formaliter realiter distinguuntur.

Dices; quæ distinguuntur formaliter realiter, debent se habere, vel vt potentia, & actus, vel vt genus, & differentia, distinctio enim formalis ponitur inter gradus metaphysicos, è iam in Sententia *Scoti*, at illæ duæ potentiæ non ità se habent. ergo.

Respondeo potentiam ad existendum esse quid prius potentia ad operandum, at potentia est quid prius actu; patet ergo, quòd potentia ad existendum verè se habet, vt potentia, & potentia ad operandum se habet, vt actu, quia omne posterius se habet, vt actus respectu eius, quod ad illud comparatur, vt prius, & vt quid præsuppositum.

Obijcies secundo: si accidentia non essent instrumenta substantiæ,& ijs mediantibus forma substantialis non operaretur, & ageret, frustra essent data à natura hæc accidentia, & qualitates, ergo accidentia debent esse immediatè operatiua.

Respondeo. Accidentia inseruire tanquam præuias dispositione, quod sufficit ad hoc, vt non dicantur esse frustrà data, & producta à natura; Præterea, si mediatè ponantur agere, & operari, adhuc non essent frustrà.

Obijcies tertiò. *Ex Arist. 2 de Gen cap 8. lib. de sensu, & sensil. cap. 4.* ignem non agere quatenus ignem, nec terram quatenus terram, sed quatenus adest in ijs contrarietas, sed contrarietas habetur à qualitatibus, ergo qualitates sunt immediatè operatiuæ.

Respondeo: ijs verbis insinuare Philosophum, radicem, & originem generationis, & corruptionis rerum, esse contrarietatem qualitatum, quæ dùm inuicem agunt, & reagunt, sunt in causa, vt veteres formæ substantiales corrumpantur, & nouæ generentur. Vel etiam dico, ignem, & terram agere quatenus in ijs adest contrarietas, quia qualitates habentes contrarium sunt præuiæ dispositiones ad productionem formarum, calor enim, & siccitas sunt dispositio ad formam ignis, sicuti frigiditas, & humiditas ad formam aquæ.

Obijcies quartò, Sæpè producitur forma substantialis, quando sunt sola accidentia, & non adest vlla forma substantialis, quæ possit esse immediatè operatiua, ergo in tali casu à solo accidente producitur substantia. Antecedens patet, quia ranæ producuntur, & generantur ex putri materia, & non est assignabilis forma substantialis, a qua immediatè producantur. Sæpè animal generatur ex semine decisio ab animali, vel absente, vel iam mortuo, à quo proinde non potest dici, quòd generatur tale animal, quia quod non est, operari non potest, ergo ab accidente potest aliquando produci anima, ergo à fortiori quæcunque alia forma substantialis, quæ inferior est anima.

Neque enim potest fieri recursus ad causam primam cùm

Anaxagora, quem propterea valdè reprehendit *Aristoteles* 8. *Phys.cap.* 1. & 12. *Met. t.9.* eo quòd omnes effectus naturales refunderet in mentem, & causam primam.

Respondeo. quid quando deest Causa particularis, nullum inconueniens est, recurrere ad causas vniuersales, cuiusmodi est non solum Deus, sed etiam Sol, & astra, sicut enim de facto, generatio auri, & argenti in visceribus terræ tribuitur actioni Solis, & alij etiam effectus attribuuntur occultis influentijs astrorum, ita & generatio Ranarum, & aliorū animaliū, ex putri materia causis superioribus, & vniuersalibus possunt attribui.

Et quòd spectat ad generationem animalis, mortuo masculo, remanet fœmina, & semen masculi; Semen autem plures Medicorum volunt esse animatum anima vegetatiua, & sensitiua; sicuti etiam volunt matrem concurrere actiuè ad generationem viuentis.

Ità *Valess.lib.2. Medic.Controu.cap.6.* & 18. *Vega lib.1. de arte medendi cap.3. Phys.* ideò adhuc stat, substantiam non ab accidente, sed à substantia generari.

Et quamuis ad Deum recurrere, tanquam ad causam effectiuam rerum naturalium, turpe sit in Philosophia, vt etiam ostendi *Disp* 2. *Lect.* 15. *per tot.* ideoque rationabiliter sit reprehensus ab *Aristotele Anaxagoras* locis citatis. tamen aliud est omnium effectuum naturalium causam assignare Deum, vt assignabat *Anaxagoras*, aliud est, ad Deum tunc solum, & in eo casu recurrere, quando alicuius effectus naturalis non suppetit causa naturalis peculiaris, & propria, vt accidit in casu nostro.

Præterea, vt benè notat *Scotus*, hic minus malum est, & minus absurdum, ad Deum recurrere, quàm admittere ab accidēte substantiam produci; ex duobus ergo malis minus eligendum, ex duobus absurdis minus afferamus.

LECTIO II.

An idem possit agere in seipsum Actione æquiuoca.

Sensus Quæstionis non est, de actione generatiua, aut productiua eiusdem à seipso. nam quid probabiliter dici possit in hoc sensu, obiter insinuaui *Disp.3.lect.3. in fine*, vbi etiam probabilem Nobilium Theologorum Sententiam adduxi.

Neque

Neque est sensus de actione augmentatiua, aut loci acquisitiua, certum est enim Viuentia seipsis augeri per intrasusceptionem alimenti, eiusque conuersionem in propriam substantiam; sicuti etiam certum est, seipsis localiter moueri tùm motu progressiuo, tùm motu naturali partium, quarum vna mouet aliam, ità cor, & musculi mouent reliqnas partes animalis.

Tota ergo difficultas reducitur ad actionem alteratiuam; vtrũ, scilicet idem possit alterare seipsum, & introducere in sèipsum aliquam qualitatem; quod etiam intelligitur dupliciter.

Primò quidem, si ponatur agens introducere inseipsum qualitatem eiusdem speciei cùm ea, quam supponitur habere, verbi gratia, agens calidum possit seipso augere calorem, seu vt alij loquuntur, an agens possit agere in seipsum actione vniuoca, & quidem in hoc sensu, quid probabiliter sustineri possit, dicam *Lectione sequenti.*

Secundo, si ponatur agens agendo in seipsum introducere aliquam qualitatem diuersam specie ab ea, quam supponitur habere; seu vt alij loquuntur, an agens possit agere in seipsum actione æquiuoca.

Rursus hæc actio æquiuoca duplex est, corruptiua, & perfectiua; illa est, qua acquiritur qualitas corruptiua, & destructiua ipsius agentis, vt quando per immoderatum cibum, & alimentum ægritudines, & morbi generantur, & de hac actione nõ est sermo in præsenti. Perfectiua actio, seu alteratio est, quando per eam acquiritur aliqua qualitas agenti connaturalis, & debita, ipsum complens, atque perficiens, ità cum à propria agentis essentia emanant proprietates, & passiones; ab anima emanant potentiæ.

In hoc sensu quærimus, an agens possit in seipsum agere, & seipsum perfectiuè alterare.

Prima Sententia est *Thomistarum*, qui vt omnem prorsus vim immediatè agendi substantijs adimant, negãt idem posse agere in seipsum actione perfectiua, negant ab essentia proprietates, ab anima potentias emanare, & fluere.

Ita *Capreolus in* 1. *d.* 3. *qu.* 1. *art.* 3. *Aegidius quodlib.* 5 *q.* 16 *& quodlib.* 5. *qu.* 15. *Ferrariensis cap* 23. *Soncias* 9. *met. qu.* 8. *Burl.* 7. *Phys. t.* 1. *nouissimè Bernard. Mazziotta q.* 14.

Secunda Sententia affirmat, idem posse in seipsum agere actione, seu alteratione perfectiua, & quidem ab essentia emanare passiones, & proprietates; ab anima potentias fluere, & deriuare:

Ità

Ità *Scotus in* 1. *d.3.q.7. & in* 2. *d.2.qu.10. Scotum sequuntur non modò eius discipuli, sed etiam Nominales, vt Greg. in 2.d.6.qu.1.art.3. Mayronius ibidem*; *ex Recentioribus* quamplurimi, imò ferè omnes. *Toletus* 1. *de Gen. tract.* 5. *dub.*2. *artic.* 2.

Conclusio. Idem potest agere, & de facto agit in seipsum actione, seu alteratione perfectiua.

Probatur primò. auctoritate *Aristot. qui* 2. *Phys.* 3. & alibi passim apertissimè docet, naturam esse principium motus eius, in quo est; quæ doctrina sicuti locum habet in alijs motibus, & actionibus, ità maximè verificatur de actione alteratiua tendente ad perfectionem corporis, seu agentis naturalis.

Probatur secundò. quia, communiter recipitur differentia, quę ponitur inter viuentia, & non viuentia; quòd illa seipsis moueantur, non sic ista, quæ potius ab extrinseco motore, & principio mouentur, & alterantur. Confirm. quia anima rationalis seipsa intelligit, seipsa amat; elicit actum intellectionis, & actum amoris, quos & in seipsa recipit, ideòque tales actus dicuntur immanentes, quia manent in eo principio, à quo eliciuntur, in ea potentia, à qua fiunt, & ità in ea manent, vt etiam perficiant, ergo.

Probatur tertiò. quia proprietates ab essentia, potentias ab anima emanare, est aperta Sententia *D.Thomæ* 1.*p.q.*77. *art.*6. ex verba. *Compositum autem est in actu per animam, vndè manifestum est, quid omnes potentiæ animæ, siuè subiectum earum sit sola anima, siue Compositum, fluunt ab essentia animæ sicut a principio*. & in responsione ad 3. argum. *emanatio propriorum accidentium à subiecto non est per aliquam transmutationem, sed per naturalem resultantiam, sicuti ex vno aliud naturaliter resultat, vt ex luce color.*

Ergo veri *Thomistæ* non debent negare, idem agere in seipsum actione perfectiua, qualis est actio productiua potentiarum ab anima; coloris à luce; passionum, & proprietatum quarumcumque ab essentia, & natura, cuius sunt proprietates.

Neque dicas. Resultantiam, & emanationem non esse veram actionem, & consequenter proprietates ab essentia, potentias ab anima verè non produci, sed potius produci, & fieri à generante, & producente formas, qui enim dat esse, dat etiam consequentia ad esse.

Contrà enim est, quia generans, & producens formas sub-

stan-

ſtantiales non poteſt eſſe Cauſa, niſi remota,& mediata,proprietatum, & paſſionum naturaliter ad tales formas conſequentium, ergo cauſa immediata, & proxima , debent eſſe ipſæmet eſſentiæ formarum , imò eſſentiæ ſunt ſimpliciter, & vera cauſa , nam iuxtà alibi dicta , cauſa remota non eſt verè , & propriè cauſa .

Fateor, reſultantiam , & emanationem non eſſe ità propriè actionem, ſicuti eſt actio tranſiens in externum ſubiectum , quia hæc eſt magis ſenſibilis,& magis notabiliter immutat ſubiectum, non ſic reſultantia,& emanatio,quæ in eodem ſubiecto recipitur, à quo elicitur.

Obijcies primò. ex *Ariſt.*8 *Phyſ.* per totum, quidquid mouetur ab alio mouetur,& non à ſeipſo, ergo idem non poteſt agere in ſeipſum .

Reſpondeo. ex dictis *Diſp.*5.*Lect.*5. ſatis ſufficienter explicatum, & aſſignatum fuiſſe ſenſum, in quo debet illa propoſitio vniuerſalis Ariſtotelica intelligi, nam omne,quod mouetur,quia creatum eſt, & ab alio factum agnoſcit primum motorem , & primam cauſam, cui omnes alij motores , & omnes aliæ cauſæ ſubordinantur.

Obijcies ſecundò, ſi eſſentia produceret ſuas paſſiones,& anima produceret potentias,ſequeretur,quòd eſſentia proprietates, anima potentias in ſe virtualiter, aut eminenter contineret, ſed id,quod eſt virtualiter, aut eminenter tale, non poteſt fieri formalitbr tale.vt patet in Sole,qui cum ſit virtualiter calidus,non poteſt eſſe formaliter calidus; Deus non poteſt in ſeipſo producere ea omnia,quæ eminenter continet.Corpora calida,vt vinum, piper,& huiuſmodi habent vim calefaciendi corpora,non tamen ſeipſa, ergo.

Reſpondeo. tunc, & in eo caſu , quæ ſunt virtualiter talia , non poſſe fieri talia formeliter , quando non ſunt capacia talis formalitatis , ità Sol non eſt capax caloris formalis . Deus non eſt capax,omnis eius,quod ad extra producit. incapax enim eſt accidentis , & cuiuſcunque alterius peregrinæ, & extraneæ formæ.Piper verò,vinum non poſſunt recipere calorem maiorem, & intenſiorem eo, quem de ſua natura exigunt.

Obijcies tertiò, inter agens , & paſſum datur relatio realis , ergo & diſtinctio realis , ergo idem non poteſt agere in ſeipſum .

Reſpondeo, inter agens, & paſſum eſſe relationem realem,& di-

distinctionem realem ratione potentiæ productiuæ, & formæ productæ,quæ duo realiter distinguuntur,nam virtus productiua, est ipsa essentia productiua proprietatum,anima realiter distinctur à potentia, in *Thomistarum* Sententia.

LECTIO III.

An idem possit agere in seipsum actione vniuoca.

SEnsus est, an agens calidum vt quatuor, verbi gratia,possit seipsum intendere, & augere per productionem noui caloris, vt Lectione superiori insinuauimus.

Et quidem certum videtur esse, idem non posse agere in seipsum, agens calidum non posse in seipso augere calorem actione directa, ideſt actione, quæ ab ostaculo non impeditur,nè vlterius progrediatur. Patet tùm experientia,qua videmus nullam qualitatem à seipsa, sed ab alio augeri, tum etiam ratione, quia si calor augeret seipsum, maximè quia produceret alium gradum caloris, quem vel præhaberet in potentia, vel actu; si actu, iam illum non produceret de nouo, quod enim iam existit, non potest amplius produci: si haberet in potentia

Contra est quia. Agens supponitur calidum,vt quatuor,sed calor vt quatuor non habet vim, & virtutem, seu potentiam ad vlteriorem gradum producendum, aliàs seipsum excederet, ergo.

Videamus; An data actione reflexa,possit calor,vel alia quæcunque qualitas seipsam augere, & intendere.

Vbi nomine actionis reflexę venit illa actio,quæ fit abAgente,quando iuxta ipsius sphærã actiuitatis interponitur corpus aliquod, & obstaculum, in quod incidit actio, & impeditur vlterius progredi, tunc enim actio, quæ debebat extendi vltrà obstaculum, & explere totam sphæram agentis, veluti duplicatur contra obstaculum;patet hæc reflexio manifestè in motu locali, dum enim proijcitur pila in parietem, quia non potest parietem peruadere, & transire, resilit, & reflectitur citrà parietem; hac eadem ratione fit Echo, nam quando quis loquitur, & aerem vocem deferens impingit in aliquem locum concauum, retrorsum aer redit, & eandem refert vocem.

Simili ratione lumen diffusum à Sole, quando impingit in parietem, reflectitur, & citrà parietem duplicatur; idem dicas

de

de calore, & alia quacunque qualitate, contrà *Aresium* 1. *de Gen. disp.* 1. *q.* 42. *sect.* 9. vbi in solo lumine, & non in alijs qualitatibus agnoscit actionem reflexam, reuera tamen eadem ratio, & eædem experientiæ, quæ probant lumen intendi, probant etiam intendi calorem, & alias qualitates.

Prima ergo opinio in propositate difficultate est *Ouiedi* 1. *de Gen. Contr.* 5. *p.* 1. §. 4. vbi docet, actione reflexa qualitates non augeri, neç intendi.

Secunda opinio in oppositum est communis, & eam probant ratio, & experientia:

Ratio quidem, quia virtus animalis magis conatur, quando impingit in obstaculum, ergo & virtus naturalis maiores vires exerit, quandò in obstaculum impingit, ergo maiorem effectum, & intensiorem producit; Confirmatur quia, si actio, putà calefactio, vlterius extenderetur: calefaceret, verbi gratia, quatuor palmos aeris, ergo si transacto primo palmo, impingit in aliquod obstaculum, gradus caloris, quos aliàs non impedito obstaculo produçeret in tribus palmis aeris calefaciendi, producit in primo palmo aeris, ergo iam in eadem parte subiecti sunt plures gradus caloris, ergo est intensior calor, intensio enim qualitatis tunc accidit, quando in eadem parte subiecti sunt plures gradus qualitatis, quæ aliàs possent esse, & extendi per plures, seù in plures subiecti partes.

Experientiæ plures doctrinam traditam confirmant, & declarant.

Prima sit, videmus in Luna aliquas partes magis, aliquas minus illuminatas, non nisi quia in ijs, quæ sunt magis densæ, magis reflectitur lumen, & ideò fit maius, & consequenter magis densæ partes, magis illuminantur. E contrà partes raræ minus illuminantur, quia ob earum raritatem, & tenuitatem lumen non potest ita valdè reflecti, ideò minus est lumen, & illæ partes, quia raræ, minus apparent illuminatæ.

Secunda experientia est, æstate in prima parte aeris viciniore terræ maiorem calorem sentimus, non nisi ob reflexionem luminis, quæ maior est ob terræ obstaculum, & impedimentum, terra enim æstate directè respecta à Sole magis radios reflectit vsque ad secundam aeris regionem, quàm in hyeme, ob radios aliquos, quibus eo tempore respicitur à Sole.

Tertia experientia sit. Si intrà sphæram ignis apponatur lamina ferrea, maximum sentitur caloris augmentum in medio, &

apti-

apricantes ad Solem eò magis calefiunt, si parietem iuxtà se collocent, quia ex pariete magis calor reflectitur.

Obijcies tamen primò: actio, qua diffunditur lumen, aut calor, est vniformis difformis, atque adeò subiectum illuminandum, aut calefaciendum, quò magis distat à corpore illuminante, aut calefaciente, debet esse minus illuminatum, & calidum, ergo propè obstaculum non videtur maius lumen, non sentitur maior calor.

Respondeo, experientiam esse in contrarium; & quidem si ab obstaculo non impediretur actio, vtique subiectum illuminandum, quò magis distaret à corpore luminoso, minus lumen reciperet, per accidens est, quòd illuminatio impingat in obstaculum, & ita lumen augeatur, quia multiplicatur, & illi gradus, qui vlterius, & vlterius deberent extendi intra obstaculum augentur, & intenduntur, quia multiplicantur.

Obijcies secundò: à natura est determinatus modus agendi in causis, ergo nisi natura mutetur, non potest modus agendi vniformis difformis mutari ob extrinsecam aliquam circumstantiam.

Respondeo; negando consequentiam, quia modus operandi à natura non est ita determinatus, vt nequeat immutari ad mutationem circunstantiarum, sæpè enim variatur actio ex diuersitate materiæ, applicationis, & ex alijs causis adiuuantibus; imò licèt sphæra actiuitatis causarum sit omninò determinata, tamen sæpè extenditur, & ampliatur, si vna causa naturalis cum altera coniungatur.

Obijcies tertiò, si agens luminosum impeditum ab obstaculo auget, & intendit lumen, vel id præstat, quia omnes gradus, quos produceret, si vlterius extenderetur, producit in subiecto, quod est propè obstaculum, vel aliquos; non primum, quia est contra experientiam, neque enim Sol impingens in parietem hunc A. verbi gratia, producit in illo omnes gradus caloris, quos produceret, si non impeditus à pariete, extenderetur, & produceretur vsque in Orientem. Sed neque secundum dici potest, quia non est maior ratio de aliquibus, quàm de alijs, ergo.

Respondeo, aliquos gradus luminis produci; cur potius hos, quàm alios, recurrerent ad causam primam cum *Anaxagora* illi, qui volunt causam secundam à Deo determinari ad producendum hunc potius numero effectum, quàm alium: iuxtà mea

prin-

principia, dico, Solem seipso determinari, & ex sui natura ad producendos hos potiùs gradus, quàm alios.

Simile quid debent respondere *Aduers* si ab illis quæratur, cur agens habens sphæram quinque vlnarum, si impediatur statim post primam vlnam, non producat omnes gradus qualitatis à se producibiles, sanè nihil aliud possunt respondere aduers. nisi tale agens esse à natura determinatum, vt distribuat gradus à se producibiles in certa, & determinata mensura, & ita quando inuenit impedimentum, pauciores gradus producit, quando impedimentum non inuenit, producet plures.

LECTIO I.

An qualitas per Antiparistasim intendatur.

NOmine Antiperistasis, (quæ Græca vox est,) venit circumobsistentia, seù obsessio contrarij, & quidem qualitatem augeri, & intendi per antiperistasim, seu obsistentiam, & obsessionem qualitatis contrariæ, concedunt Philosophi communiter omnes conuicti pluribus, ijsque manifestissimis experientijs.

Quarum prima est. Aquæ subterraneæ tempore æstiuo, quo aer calore feruet, sunt frigidiores. at tempore hyemali, quo aer frigidus est, sunt notabiliter calidiores. Hanc experientiam adducit *Arist.* 1. *Met. sum.* 3. *cap.* 1. & 2.

Secunda experientia est. Ventriculi animalium hyemali tempore, & calidiores sunt, & cibum magis concoquunt; imò si manus glaciem, aut niuem prehendant, incalescunt magis; quam experientiam adducunt communiter Medicorum peritissimi, *Hipocrates sect.* 1. *Aphoris.* 14. *ibidem Galenus*, & *Alex. lib.* 2. *Natural. qq.*

Tertia experientia. Si in calcem, quam viuam appellamus, infundatur aqua frigida, tantus excitatur calor, vt aquam cogat ebullire, quæ experientia adducitur a *D. Augustino lib.* 21. *de Ciuit. cap* 4.

Quarta experientia est, fimus columbarum reclusus ita vehementer incalescit, vt aliquando ignem concipiat, testatur *Galenus lib.* 3. *de Temporum cap.* 2 Plures, qui desiderat experientias, legat *Amicum* 1. *de Gen. tract.* 5. *q.* 1. *dub.* 2. *art.* 1.

At

At ſicuti certum eſt, Antiperiſtaſim dari ex adductis experientijs, ita valdè incertum eſt, & dubium, quo modo ex obſeſſione, & circumobſiſtentia contrariæ qualitatis, qualitas intendatur, & augeatur, & quæ cauſa talem intenſionem, & augmentum qualitatis inducat obſiſtente contrario, & obſidente.

Primus modus dicendi, eſt *Pomponatij 4. de Actione* Reali *art.1. 2. & 3. Niph. de Gen. Com.* 195. *dub.* 2. *Tolet.* I. *de Gen.*14. Hi volunt, qualitates in Antiperiſtaſi ſeipſis intendi, & augeri ex obſeſſione contrariæ qualitatis, cùm enim obſidente qualitate contraria nequeant ſe diffundere in totam ſphæram actiuitatis ſuæ, in ſe ipſas actiones conuertunt, ac ſe intendunt, & augent.

Sed contrà hunc modum dicendi eſt quia: ſequeretur, quòd calor vt quatuor non habens quintum gradum caloris, adhùc illum produceret, atque adeò quòd daret ſubiecto id, quod in ſe non habet, neque enim obſiſtentia, ſeù obſeſſio contrariæ qualitatis, poteſt dare calori vim, & virtutem augendi ſeipſum, cùm talem vim de ſe calor non habeat, ergo.

Secundus modus eſt aliorum dicentium, qualitates in Antiperiſtaſi intendi per præcluſionem tranſpirationis, nam partes, quæ exhalare deberent, obſiſtente contrario non exhalant, ideòque condenſantur, & qualitas augetur, quia in eadem parte ſubiecti vi condenſationis ſunt plures partes, & gradus qualitatis. Ità *Hippocrat. de Natura Fœtus. Flam. Nobilius* 1. *de Gen. cap.*7. *dub.*12. *Cardanus lib.* 2. *de ſubtilit. Scaliger. exercit.* 54. & alij plures.

Sed contrà hunc modum eſt quia, quando frigus obſidetur à calore, non poteſt dici, quòd augeatur frigus ex eo, quòd non poſſit tranſpirare, quia calor tantum abeſt, quod impediat, quin potius iuuat tranſpirationem, ratio eſt, quia tranſpiratio fit per meatus, quos calor aperit, non claudit, ideò tempore æſtiuo, meatus, & pori ſunt magis aperti. Prætereà frigus non tranſpirat, niſi emittendo partes calidas, quarum emiſſio non impeditur à calore obſidente, ſed potius iuuatur.

Tertius modus eſt dicentium. Qualitates in Antiperiſtaſi augeri, & intendi ab ipſamet contraria qualitate, vel à forma ſubſtantiali, cuius eſt qualitas obſeſſa, verbi gratia, calor obſeſſus à frigore augetur, & intenditur à forma ignis.

Sed contra eſt quia, vnum contrarium non producit aliud, ſed potius deſtruit, nō ergo frigus poteſt producere, & augere calorē.

Deindè obsidente frigore calorem, & ignem non potest forma ignis calorem intendere, quia obsistente contrario qualitas minus valida, minus potens est.

Quartus modus est, dicentium; in Antiperistasi qualitates intendi per motum localem partium homogenearum,& similarium, quæ vniuntur, & simul expellunt partes etherogeneas; & sibi dissimiles, aut contrarias. Ita *Auersa tom. 2. Philos. q. 39. sect.8. Amicus* 1. *de Gen. tract.5. q.3. dub.3. art.* 2. *conclus.* 4.

Conclusio. In Antiperistasi qualitas intenditur per motum localem partium homogenearum, & similarium expulsis etherogeneis, & dissimilibus.

Probatur ratione quia. Vnum contrarium fugit aliud,& expellit virtute sua naturali ob antipatiam, natura enim omnibus indidit vim seruandi, & saluandi se à contrario; hoc autem fit dupliciter, resistendo, & fugiendo contrarium, seù illud expellendo; cum ergo calor obsidetur à frigore,omnes gradus,& partes caloris vniuntur, vt se defendant à frigore, vt illud vel fugiant, & expellant, vel resistant, sed partes caloris, & gradus vniri nihil est aliud, quam calorem intendi iuxta dicta à nobis supra de intensione qualitatis, ergo.

Quòd autem partes frigidæ expellantur à subiecto calido,obsidente frigore

Probatur primò ratione; quia calor, vt se conseruet, contrarium sibi aliàs vicinum debet à se longè remouere, nè vnitum frigus internum cùm frigore, & hoste externo, fiat potentius, & validius, atque adeò calori machinetur destructionem, & interitum; vt in politicis ars, & prudentia militaris dictat, à Ciuitatę obsessa ab inimicis, expelli foras hostes internos, nè cum hostibus externis vniatur in Ciuitatis obsessæ damnum, atque perniciem.

Probatur secundò multis experientijs. Quarum prima fit. Aquæ gutta si cadat in siccam terram se colligit in globum,non sic autem, si cadat in terram humidam; neque enim dici potest, guttam illam se colligere in globum, quia aqua est figuræ globosæ; nam ista ratio militat etiam, quando gutta aquæ caderet in terram humidam; ideò ergo gutta aquæ cadens in terram siccam, colligit se sé in globum,quia vnitur eius humiditas ad resistendum siccitati sibi contrariæ.

Secunda, per motum, & agitationem niuis, frigesit vinum inclu-

inclusum in phiala, quia nimirum per eum motum congregantur partes calidæ niuis, quæ propterea incalescit, vt patet ex fumo, quem emisit, partes autem frigidæ niuis foras mittuntur, & cum non possit alio se recipere, in vinum phiala inclusum impingunt, illudque infrigidant.

Tertia sit, fumus, flante Borea, extra caminum emissus, conglomeratur, vt fugiat frigus sibi contrarium.

Quarta; quando manus calida mergitur in aquam frigidam, sursum sanguis mouetur, & se contrahit, vt frigus aquæ fugiat, & à se expellat.

Ex his redditur ratio experientiarum, quas initio huius Lectionis adduximus.

Et quidem ideo aquæ subterraneæ tempore æstiuo sunt frigidiores, quia partes aquæ frigidiores vniuntur expulsis calidioribus, vt ita fortius resistant ambienti extrinseco, & aeri calido. è contra tempore hyemali sunt calidiores, quia eius partes calidæ vniuntur expulsis frigidis, vt ita ambienti extrinseco, & aeri frigido resistant.

Similiter hyberno tempore ventriculi animalium incalescunt, quia in eo partes calidæ congregantur, expulsis frigidis, vt ita magis resistanc ambienti extrinseco frigido.

Denique in calce viua, in fimo columbarum, in tritico incluso, excitatur sæpè ignis, quia partes calidæ vniuntur, & congregantur ad resistendum contrario.

LECTIO V.

An simile possit agere in subiectum sibi simile in qualitate, & gradu.

Sensus quæstionis, vel ex ipso titulo innotescit, quæritur enim an agens, verbi gratia, calidum vt quatuor possit agere in subiectum, quod sit etiam calidum, vt quatuor. Si tamen agens supponatur esse aut quantitatiuè, & extensiuè maius, aut densius, quia alias ista quæstio facilè posset solui ex dictis *Lect. 3.* si enim idem non potest agere in seipsum actione vniuoca, atque adeò agens calidum vt quatuor non potest in seipso augere, & intendere calorem; neque potest augere in alio subiecto à se distincto, quod supponatur æqualiter calidum.

At si agens calidum vt quatuor sit maius aut densius, videtur hoc esse satis probabile fundamentum, & sufficiens motiuum asserendi, posse agens simile agere in subiectum sibi cæteroqui in qualitate, & gradu qualitatis simile.

Conclusio prima. Agens naturale non potest agere in subiectum sibi omninò simile in qualitate, & gradu qualitatis, etiam si sit extensiuè maius, aut densius.

Ità *Philop* 1.*meteor initiò. Venetus* 1.*de Gen.t.*52. *Saxonia qu.*15.*Paris.q.*3.*de actione Buccaf.*1. *meteor* & 1.*de Gen. post t.*55. ex Thomistis.*Victoria Relect.de Aug. Carus Astudillo* 1. *de Gen.qu* 21.*Banes qu.*10.ex Recentioribus *Mazziotta q.sel. qu.*2.*Amicus* 1.*Gen tract*.5.*q.*2.*dub.*3.*Auersa, Morandus*, & *alij ferè in numeri.*

Contra *Marsilium* 1. *de Gen. qu.*18. *Niphum* 195. *Zim. Theor.* 1. *ex primo de Gen.Nobilium in c.*7. *d.vlt. Sotum* 2. *Phys qu.*4.*Toletum* 1.*de Gen.qu.*12.

Probatur conclusio quia. omne agens naturale ideò agit, vt assimilet sibi passum, seu subiectum, ergo si passum, & subiectum sit iam simile, non potest agens amplius agere in subiectum, & passum, cessante enim fine, cessat actio. Consequentia est clara.

Probatur Antecedens primò ex *Arist.hic t.*51.3.*Phys. initio* 7 *Phys*.35.12.*Met.*13.*Met. Met.*30. vbi habet, omnem effectum esse ab vniuoco, quatenus omne agens intendit, & de facto facit subiectum sibi vniuocum, & simile.

Probatur secundò ratione quia: omne agens ideò agit in subiectum, quia producit in illo aliquem gradum qualitatis, quem in se habet actu, vel virtute, sed hoc nihil est aliud, quàm assimilare sibi passum, nam ex *Arist. in prædicam. c.de adaliquid. Similia sunt, quorum vna est qualitas, ergo.*

Quòd autem agens si extensiuè maius passo, aut densius, non iuuat ad hoc, vt possit agere in passum sibi alias omninò simile; Ratio est quia, maior ista extensio, & densitas non auget virtutem, & actum formalem agendi, ergo quòd agens sit maius extensiuè, aut densius, nihil confert, aut iuuat ad actionem. Probatur antecedens quia licèt agens calidum, vt quatuor, sit maius extensiuè, aut densius, non proindè est calidum, vt quinque, ergo non crescit eius virtus formalis agendi, seù non crescit id, per quod debet agens dare, & communicare passo.

Fateor; maiorem istam extensionem, & densitatem agentis

iuuare

iuuare, & multum conferre ad hoc, vt agens citius,& velocius, vel in maiorem distantiam diffundat actionem.

Probatur quia, si agens calidum sit maius extensiuè, maior quoque est calor extensiuè, sed maior ista extensio caloris non iuuat ad intensius operari, ergo iuuat ad operari extensius, & in maiorem distantiam.

Similiter, quando agens calidum est densius, potest citiùs,& velociùs agere, nam illa densitas non iuuat ad eius modum agendi, qui in eo consistit, vt agens citiùs,& celeriùs operetur; aliàs talis densitas maior esset omnino frustratoria in agente, quod est absurdum, quia natura nihil frustra facit.

Obijcies primò. Vbi est minor repugnantia, ibi maior potest esse actio, sed minor repugnantia est inter similia, quàm inter dissimilia, vt patet, ergo.

Respondeo ad hoc, vt actio sequatur, non solum esse attendendam non repugnantiam, sed maiorem actiuitatem agentis supra passum; esto igitur inter agens calidum vt quatuor, & passum calidum, vt quatuor minor sit repugnantia, imò nulla sit, vt reuera nulla est repugnantia, sed tamen in agente calido non est actiuitas maior supra passum, cum vtrunque supponatur calidum, vt quatuor.

Obijcies secundò. plures experientias, quarum prima est; Phiala frangit Phialam. Secunda est, duo specula eiusdem omninò perfectionis inter se opposita agunt producendo sui species. Tertia flamma maior, & minor habent æquales gradus caloris ex *Arist.3.Cœli* 52. & tamen videmus, flammam maiorem agere in minorem, nam illam consumit.

Quarta. lumen augetur ab alio simili lumine, & luminosum ab alio simili luminoso, vt lucerna ab alia lucerna.

Respondeo. Et quidem ad primam experientiam, illas phialas agere inuicem, non vt similes, sed vt dissimiles, habent enim impulsus contrarios; idest, in contrarias partes, etiam si sint æqualis intensionis. Ad secundam de speculis, patet ea, specula esse inter se similia in ratione speculi, hoc modo non agunt ad inuicem, sed quatenùs producunt species intentionales, quæ sunt diuersę, & inter se,& à speculis, à quibus producuntur.

Ad tertiam, minorem flammam corrumpi à maiori, quia maior flamma corrumpit, & destruit pabulum, quo conseruatur flamma minor, quæ propterea extinguitur, non ergo flamma agit in flammam, cui est similis, sed flamma agit in alterius

flammæ pabulum, cui est dissimilis, hinc *Aristot. in Problem. Sect.*1.*qu.*58. reddit rationem, cur in curatione febris quartanæ debeat augeri calor, vt, scilicet, maior calor consumat materiam, & pabulum, quo conseruatur minor, & *qu.*8. docet, ægritudines, quæ sunt à calore, curari ab humiditate, & quæ ab humiditate curari à calore, quia hic exsiccat humiditatem, & *sect.*2.*q.*13. calida magis in Sole, quàm in vmbra infrigidari, quia minor calor à maiori absumitur.

Eodem modo docet; ignem minorem à maiori extingui; & hunc modum extinctionis, seù corruptionis *lib. de Iuuentute, & senectute cap.* 2. appellat corruptionem per marcorem, ex quo oritur senectus, & mors animalium, quia, scilicet, calor naturalis rarefaciens humidum radicale facit illud euaporare, euaporato autem humido, quo calor naturalis depascitur, nisi aliud humidum subintret vi nutritionis, extinguitur calor, & cum calore vita.

Ad quartam experientiam dico; lucernas æquè luminosas non intendere, aut augere lumen, sed conseruare, nè ab aere circumfuso, & agitato extinguatur; non eego vna lucerna æquè luminosa, ac altera producit lumen in alteram. Simili ratione, qua dixi *disp.*2.*lect.*19. duas manus calidas mutuò se calefacere, non quia calorem in seipsas producant, sed quia mutuò se conseruant, resistendo contrariæ qualitati.

Obijcies tertiò. Agens remissius; & minus intensum agit in passum intensius, & illud intendit, ergo multo magis æquale poterit intendere æquale, si enim actio potest oriri à proportione minoris inæqualitatis, ergo etiam potest oriri à proportione æquali, effectus enim perfectio plus excedit virantem primi agentis, quàm secundi. Probatur antecedens in congelatione aquæ, quæ fit ab aere, & tamen aqua est frigidior aere.

Respondeo in primis. congelationem non fieri ab aere, sed ab ipsa forma aquæ, quæ expulsis partibus, seu exhalationibus calidis, auget natiuam sui frigiditatem.

Respondent alij, glaciem non esse frigidiorem aqua, sed sentiri frigidiorem ob maiorem densitatem, quæ est in glacie, & non in aqua.

Obijcies quartò; *Virtus vnita fortior est seipsa dispersa*. Axioma est communiter receptum, & sumitur ex *Arist.*1. *Meteor cap.*12. at virtus addensata est magis vnita, ergo fortior, & actiuior ad agendum, ergo si agens simile passo sit densius,

po-

poterit agere in passum. Confirmatur quia virtus, & actiuitas agendi fundatur in entitate, ergo si entitas agentis addensatione fiat maior, maior erit actiuitas, & virtus agendi, ergo non obstante similitudine cum passo, adhuc agens, si densius sit, poterit agere in passum sibi simile.

Respondeo. Axioma illud sic esse intelligendum, vt virtus vnita sit fortior, quia citius, & celeriùs exit in actum, & quia magis resistit contrario; hinc est, quòd licèt in carbonibus accensis, & in flammis eadem sit virtus vrendi, & idem calor, adhuc tamen magis calefaciunt carbones, quàm flammæ, quia carbones sunt flammis densiores, in niue, & in aqua congelata magis sentitur frigus, quàm in aere, & fluida aqua, quia nix, & aqua congelata sunt corpora magis densa.

Ad Confirmationem dico, actiuitatem fundari quidem in entitate tanquam in subiecto, non tamen ad augmentum entitatis actiuitatem crescere intensiuè, & formaliter, idest, quòad vim agendi, quia materialiter crescit; quatenùs in maius spatium, & maiorem sphæram potest se extendere agens, quando supponitur se auctum quòad entitatem.

Obijcies quinto. Plus potest agens multiplicatum, quàm agens non multiplicatum, ergo si agens sit calidum, vt quatuor, & sit multiplicatum, plus potest, quàm si non esset multiplicatum, sed si non non esset multiplicatum non posset agere in calidum, vt quatuor, ergo si sit multiplicatum, debet posse agere in calidum vt quatuor.

Respondeo. Agens multiplicatum plus posse materialiter, quia in ampliorem se sphæram extendit, non plus formaliter, & intensiuè; & sanè quando non est multiplicatum, æquè potest agere intensiuè, & quando est multiplicatum; nisi fortè supponamus in agente non multiplicato, non esse applicationem ad agendum, seù non esse dispositum; contigere enim potest, quòd duo agentia æqualis virtutis, putà æquè calida, vnum agat, & aliud non agat, quia vnum se applicat, & aliud non se applicat ad agendum, & ità etiam potest vnum magis agere, & magis exire in actum secundum, quam aliud eiusdem virtutis cùm illo, quia nimirum magis se applicat, vel magis se disponit, vel denique maiorem inuenit in subiecto dispositionem; hinc est, quòd plures guttæ aquæ, quamuis sint eiusdem grauitatis, ac est vna gutta, excauent lapidem, non sic vna tantùm gutta.

LECTIO VI.

An Agens naturale operari, & agere possit in distans.

AGens non operari in distans, seù debere agens esse approximatum, siuè præsens passo, & subiecto in quod debet agere, & operari concedunt communiter omnes, qui proindè distinguunt, dupliciter agens posse esse præsens passo, seù subiecto; nempè præsentia suppositi, & præsentia virtutis; Tunc agens est præsens passo præsentia suppositi, quando inter entitatem agentis, & entitatem passi nihil mediat; tunc verò est præsens præsentia virtutis, quando agens inter, & passum medio spatium, per quod tamen agens diffundit sui virtutem, aut qualitatem aliquam, quam deindè passo, & subiecto tribuit, & communicat.

Vlterius cuicunque agenti naturali Schola communis tribuit sphæram finitæ, & limitatæ actiuitatis; nam designato circulo, seù sphæra, concipiunt Philosophi, agens esse veluti in medio, & centro, & quaquà versus, seù circum circà diffundere, & extendere actionem suam vsque ad circumferentiam, seù peripheriam designatæ sphæræ, seù circuli, & non vltra, quia limitata, & finita virtus, seù actiuitas agentis vlterius non extenditur; hæc autem sphæra maior est, & amplior, seù etiam minor, & magis limitata, prout maior, & amplior, seù etiam minor, & magis limitata est virtus, seù actiuitas agentis; non enim omnia agentia habent eandem actiuitatis sphæram.

Res ità se habet de facto, an de possibili eodem modo philosophandum sit; diuersæ sunt Scholasticorum opiniones, & sententiæ. Et quidem quando dico de possibili, non intelligo de absoluta Dei potentia, & supernaturaliter, quia nullus ambigit supernaturaliter, & de absoluta Dei potentia posse agens agere in distans, sicuti & Humanitas Christi Domini plura miracula operata est in locis maximè à se distantibus, & ignis inferni torquet Dæmones in hoc aere existentes.

De possibili igitur, sistendo intra ordinem, & statum rerum naturalium, seù intra vires & facultatem naturalis potentiæ, quæritur; an possit agens virtute naturali agere, & operari in subiectum

ctum à se longè distans, & remotum absque eo, quòd priùs agat in medium, seù absque eo, quòd priùs communicet qualitatem transfundendam, & passo communicandam medio, quod agens inter & passum supponitur interiacere. Neque enim agens debet esse, nec de facto quidem approximatum passo, seù subiecto, approximatione, seù præsentia suppositi, quod etiam certum, & communiter admissum est;

Primo ergo maior pars Nobilium Philosophorum negat, posse agens naturale diffundere, seù communicare aliquam qualitatem subiecto à se distanti distantia suppositi, nisi prius vel illam eandem qualitatem, vel aliam communicet medio, posito agens inter, & subiectum, seù passum.

Ità *Capreolu. in* 1. *d.*37. *ibidem Ric.artic.*1. *Ferrarien.*3. *contra gentes Bannes* 1. *de Gen.cap.* 6 *qu.*1.*Venetus in summa de Gen. cap.*22. ex Recentioribus *Suarez disp.* 18. *sect.* 8. *num.*10.*Aresius disp* 5.*qu.*41. *Ruuius* 2.*de Gen.cap* .6.*cap.*1. *qu.*10. *Morandus* 1.*de Gen.tract.*3.*conclus.*3.*Spinula* 1. *de Gen. distin.*4.*sect.*5. *Hurtad disput.*9 *sect.*6. *Ouied. contr.*18. *punct.*1.

Secundò *Subtilis Doctor in* 1.*d.*47.*qu.*1, § *Respondeo*, concedit, posse agens naturales agere, & operari in subiectum à se distans, & remotum absque eo, quòd priùs agat in medium interiaceus; dummodò tamen passum, seù subiectum sit inter sphæram actiuitatis, & virtutis agentis naturalis. Ita *Scotus* vbi supra. *Scotum* sequuntur non modo eius discipuli, sed etiam Schota Nominalium; *Gabriel Bassolius, & Maironius eadem distin.*37 *Gulielmus Ocham, in* 2. *d.*18. *& in* 1 *dist.*37. *Gulielmus de Rub, qu.*2. ex Antiquis ità sunt philosophari *Alex.* 2.*Cœli Com* 42.*Auicenna* 1.*de anima pr.*4 *cap*4. *Simplicius* 1. *Cœli* 42. ex Thomistis videntur hanc sententiam sequi *Durandus, & Heruæus dist.*47. quos citat, & sequitur, *Amicus* 2.*de Gen.tr.*5.*q.*4.*dub.*4. *art.*2.

Ex Recentioribus, tenentur hanc Sententiam tueri omnes illi, qui volunt substantiam esse immediatè actiuam, & non agere mediantibus accidentibus, seù qualitatibus, si philosophari velint consequenter, vt benè notat *Amicus vbi supra art.*3. *num.* 20.

*Arriaga disp.*7. *sect.*6. *subsect.*2. concedit, agens agere in distans, quando medium est simile agenti.

Conclusio. Agens naturale potest agere in passum, seù subiectum

iectum à se distans, positum tamen intra sphæram actiuitatis suæ.

Probatur conclusio pluribus, & manifestis experientijs, quibus probatur de facto agens naturale agere, & operari in subiectum à se longè distans, non agendo, & operando priùs in medium, ergo à fortiori potest exerendo omnem sui naturalem vim, & virtutem agens operari in subiectum à se distans, & longè remotum non operando prius in medium.

Prima experientia est. Torpedo stupefacit manum piscatoris, & non rete; è contrà Magnes trahit ferrum, & non medium. Tertia. Sol generat mineralia in visceribus terræ, & in medium nihil producit, aut generat. Quarta. Sol trahit vapores ex terra, & non trahit medium. Quinta, obiecta, causant sensationem in sensibus, quam tamen non causant in medio. Sexta. Imaginatiua alterat membrum distans, & non intermedium. Septima. oculus menstruatæ inficit speculum, & non aerem intermedium. Octaua. vetula fascinat puerum, & non aerem. Nona, lupi aspectus mortem aspicientibus infert. Decima. in Apulia nascitur Stellionis genus, quod ad saltem certis anni temporibus mouet, quos semel momorderit. Vndecima. Ignis inflammat stuppam, & non inflammat aerem intermedium.

Huic argumento deducto ex allatis experimentijs non multum fido, quia facilè se expedient aduersarij, dicendo; hæc agentia per aliquas sui qualitates insensibiles, vel occultas priùs agere, & operari in medium, deindè in subiectum distans, & remotum.

Et quidem torpedo in rete, & magnes in medium occultas qualitates prius transmittunt; Sol in medium, seù aerem diffundit prius lumen, quam calorem in visceribus terræ producat & similiter trahit vapores, trasmittendo priùs lumen per aerem, seù medium. obiecta causant sensationes transmittendo species sensibiles ad sensus. Similiter & imaginatiua per species intentionales alterat membrum intermedium prius, quàm alteret per species sensibiles membrum aliud à se distans. oculus menstruatæ, vetula, lupi, & basilisci malignos, & mortiferos spiritus transmittunt, denique stellio vicariam sui qualitatem in membris eorum, quos momorderit, relinquit.

Sed neque experientia vltimo loco adducta conuincit intentum, quia facilè quis respondebit; aerem inflammari, sed non

ob sui tenuitatem non videri inflammatum: vel etiam, aerem non inflammari, non quia per illum non transeant exhalationes calidæ, quibus stuppa inflammatur, sed quia caret siccitate necessariò requisita ad concipiendam flammam, quæ tamen siccitas reperitur in stuppa.

Probatur igitur efficaciter primò quia. Sol actione reflexa magis calefacit partē inferiorem aeris, à se longè distantem, quā partem superiorem, & sibi magis propinquam, ergo etiam si nullum calorem produceret in partè, & regione superiori aeris sibi propinqua, posset calorem in parte inferiori à se longè distanti, producere; si enim potest maiorem calorem in parte remota producere, calore non producto in propinqua, quare non potest calorem simpliciter in parte remota producere eo non producto in parte sibi vicina, & propinqua? imò in media regione aeris nullum producit calorem, quem tamen producit in infima.

Probatur secundò quia; passum, & subiectum supponitur esse iam intra sphæram actiuitatis agentis naturalis, & ex alia parte calor productus in parte remota ab agente non dependet à calore producto in parte propinqua, & agenti vicina, ergo non est ratio; cur denegetur agenti virtus operandi in partem remotam, casu, quo aliquo impedimento detineatur, ne agat in partem passi sibi vicinam, & propinquam.

Probatur tertiò quia: ideò agens naturale non potest agere in distans, quia est finitæ, & limitatæ virtutis, seù actiuitatis, sed posito passo intra sphæram actiuitatis, & virtutis eiusdem agentis; iam agens naturale non excederet fines limitatæ suæ virtutis, & actiuitatis, quando ageret in partem remotaam, & non in proximam, & sibi vicinam, ergo.

Obijcies primò. Agens, & passum debent esse simul ex *Arist. 7. Phys.* & hic *d t. 43. vsque ad 46. &* 4. *Phys. t. 48.* Confirmatur ex 2. *de anima t.* 47. vbi agens contra Empedoclem admittentem vacuum, habet; si daretur vacuum inter duo corpora, non futuram actionem inter illa, ergo non potest dari actio in distans.

Respondeo, Aristotelem loqui casu, quo passum non sit intrà sphæram actiuitatis agentis naturalis; cæterum si posito vacuo, adhùc passum supponatur esse intrà sphæram actiuitatis agentis naturalis; non est ratio, cur agens naturale nequeat in passum à se remotum, & distans operari etiam interposito vacuo; vel

etiam

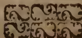
etiam Arist. loqui de agente naturali virtutis ita finitæ, & limitatæ, vt non possit in partem à se remotiorem agere, & operari producendo formam perfectiorem, nisi in parte sibi vicina producat formam imperfectiorem; qua etiam ratione agens naturale non potest generare, nisi prius inducat alterationem, vt benè notat *Scotus* vbi supra. Neque enim conclusio posita est vniuersalis, sed indefinita, quæ æquiualet particulari, ideòque ad verificationem eius sufficit, si aliquod agens naturale possit extendere actionem suam ad subiectum à se longè distans, & remotum, si nimirum supponatur esse perfectum, & habere perfectiorem quandam actiuitatem, & virtutem.

Obijcies secundò: si agens posset agere in passum etiam interposito vacuo, sequeretur, posse agere in subiectum à se distans in quacunque distantia, iam enim idem non requireretur ad agendum, ergo in quocunque loco etiam maximè distanti, passum ponatur, poterit agens in illud agere, & operari.

Respondeo: non omne agens habere eandem vim, & virtutem operandi, & agendi, neque cuiuscunque agentis eadem est actiuitatis sphæra, sicuti enim vnum agens naturale est alio perfectius in entitate, ita & actiuitate; hinc agens calidum est magis actiuum, quàm frigidum; plura potest Angelus, quàm Homo: esto igitur medium aliquando non requiratur ad agendum, indè non sequitur, posse actionem agentis se extendere ad quamcunque distantiam, sed solum ad eam, ad quam potest attenta sui limitata virtute, & actiuitate.

Obijcies tertiò, mediū se habet, vt vinculum connectentes agens cum passo, ergo si passum distet ab agente, debet prius actio recipi in medio, deindè in passo.

Respondeo: de facto, & regulariter ita contingere, & per medium connecti, & vniri agens cum passo: at hoc non obstat, quò minus possit dari agens amplioris, & perfectioris virtutis, quod se extendat in maiorem, & longiorem distantiam, absque eo, quòd indigeat medio, tanquam vinculo connectente ipsum cum passo.

LECTIO VII.

An detur Reactio.

SEnſus eſt, an agens agendo in paſſum, aliquid à paſſo patiatur, quatenus paſſum reagat in agens, verbi gratia, ſi agens calidum applicetur ſubiecto frigido, & agat in frigidum calefaciendo; iterum paſſum frigidum reagat in agens calidum frigefaciendo.

In qua actione, & reactione plura interueniunt; interuenit primo agens principale, illud nimirum, quod eſt maioris virtutis. Secundò interuenit paſſum principale, illud, ſcilicet, quod opponitur agenti principali. Tertiò agens minus principale, quod, nimirum, eſt minoris virtutis, cui opponitur paſſum minus principale. Et quia agens principale non ſemper agit in totum paſſum, ſed in vnam eius partem ſibi debitè approximatam agit; in aliam, vtpotè à ſe longè remotam, non agit, ideò pars, in quam agit, dicitur repaſſa; illa, in quam non agit, dicitur pars non repaſſa.

Porrò ad hoc vt agens repatiatur à paſſo, tres omnino conditiones requiruntur.

Prima eſt, vt agens, & paſſum communicent in ſubiecto, ſeù in materia prima affecta contrarijs qualitatibus, aliàs non ſequitur reactio, hinc Sol agit in terràm, ſed à terra non repatitur; Angelus mouet lapidem, ſed à lapide non repatitur, ideoque benè monuit Philoſophus 1. *de Gen. t.* 51. *neceſſe eſt agens, paſſum genere quidem ſimile eſſe, & idem, ſpecie autem diſſimile.*

Secunda conditio eſt, vt reactio fiat à proportione maioris inæqualitatis; quod tunc accidit, quando vis actiua maior eſt, quàm ſit reſiſtentia, ſi enim vis actiua eſſet maior, aut æqualis cùm reſiſtentia paſſi, non ſequeretur actio; nam commune eſt dictum, *actio ſequitur ex victoria agentis ſuprà paſſum*, hinc ſi gutta aquæ decidat in fornacem ignis, non dabitur reactio, quia gutta aquæ ob ſui exiguitatem, & actiuitatem minorem non poteſt reagere in ignem, ſed ab illo ſtatim abſumitur.

Tertia conditio eſt, vt agens, & paſſum habeant debitam approximationem, quæ enim longè adinuicem diſtant, non poſſunt

ſunt inuicem agere, & reagere; & quidem ſi paſſum ſecundum vnam ſui partem ſit approximatum agenti, ſecundum alteram non; poteſt pati, & reagere ſecundum partem approximatam, & non ſecundum alteram.

Noto autem, quòd ſicuti in agente, vt agat, attenditur eius virtus actiua; ita in paſſo, vt patiatur, plus, minuſuè, attenditur eius reſiſtentia, quæ duplex eſt; formalis, & effectiuá; formalis reſiſtentia eſt ipſamet adhæreſcentia, ſeù tenacitas formæ in ſubiecto, qua fit, vt quam difficillimè poſſit expelli; accipe exemplum in lumine, & calore; lumen paruam, vel nullam habet reſiſtentiam, ſtatim enim, & facile à ſubiecto expellitur; non ſic calor, qui firmiùs inhæret ſubiecto, à quo propterea difficillimè expellitur. Reſiſtentia effectiua eſt actio, qua impeditur, nè contraria qualitas in ſubiectum introducatur, ita calor præexiſtens in ſubiecto agit in agens frigidum, & impedit, nè ſubingrediatur frigus.

Natura igitur, vt ſequeretur actio, & reactio inter qualitates contrarias, res ita diſpoſuit, vt non omnes eſſent æqualiter actiuæ, æqualiter reſiſtitiuæ; & quidem quò ad actiuitatem hic ordo ſeruatur; Primò calor eſt maximè actiuus, deindè frigus, tum humiditas, denique ſiccitas; quòad reſiſtentiam verò, ſiccitas eſt maximè reſiſtitiua, deinde humiditas, tum frigus; denique calor.

Concluſio. Datur actio, & reactio, & omne agens agendo repatitur.

Hæc doctrina communis eſt in vtraque Schola Medicorum, ſcilicèt, & Philoſoohorum.

Ità ex Antiquis *Simplicius, Themiſtius 3. lib. Phyſ. t. 8. & alij Interpretes Ariſt. Galenus lib. 3. de cauſis Sim. 1. tom. cap. 2. D. Thom. 1. de Gen. Lect.* 10. Ex Recentioribus *Suarez diſp. 47. Met. ſect. 2. Amicus 2. de Gen. diſp. 2. qu. 3. dub. 1. num. 4. Ruuius 1. de Gen. cap. 9. quæſt. 9. Auerſa, Toletus, & Conimb.*

Contrà *Nominales in 1. diſt. 17.* vbi omnem prorſus reactionem negant; citantur à *Ruuio 1. de Gen. cap. 9. q. 9.*

Contrà *Riccardum Suiſeth, qui ob ingenij excellentiam dictus eſt Calculator, tract. 7. de reactione. Gulielm. Henſiberum in vlt. Sophiſ. Niphum 1. de Gen. com 192. d. 2. Nobilium 1. de Gen. cap. 7. q* 11. Hi negant reactionem ſecundum eandem qualitatem, volunt enim calorem agere in frigus, repati verò à frigore.

Pro-

Probatur conclusio. Primò auctoritate *Arist. I. de Gen. t.53. & t. 87. 4. de Gen. Animalium cap. 3.* non longè à principio vbi habet: *Omne agens patitur à patiente, vt quod secat, habetatur ab eo, quod secatur, quod calefacit, refrigeratur, denique quodcunque mouet excepto primo, mutuò mouetur aliquo motu; & interdum etiam ità fit, vt quod agit, magis patiatur, quàm agat, & refrigeretur, quod calefacit, & calescat, quod frigefacit.*

Probatur secundò. Experientia, patet enim ad sensum, quòd si manus calida tangat frigidam, eam calefacit, & à frigore eius calor temperatur. Si pruna accensa niuem tangat, ipsam liquefacit, & pruna ex parte infrigidatur, ferrum candens immersus in aquam, infrigidatur, & aqua incalescit.

Probatur tertiò. Ratione à priori, quia; si applicentur duo agentia habentia qualitates contrarias, habent vim, & virtutem agendi, & nil est, quod eorum actiones mutuas impediat, ergo inuicem agunt, & reagunt, causæ enim naturales debitè applicatæ, & non impeditæ ad agendum non possunt non agere; ergo.

Probatur quartò à posteriori quia, nisi admittantur actio, & reactio elementorum adinuicem, non fieret mixtum; mixtum enim fit, & resultat ex mutua actione, & reactione, ex pugna mutua elementorum adinuicem, ergo omninò debet admitti actio, & reactio.

Obijcies primò. Actio, & Reactio non sequitur, nisi adsit victoria agentis suprà passum, sed talis victoria non est in passo principali, ergo passum principale non potest reagere. Probatur minor quia passum principale est minus agente principali quò ad virtutem actiuam, & quò ad resistentiam, ergo non habet victoriam supra agens, frigus enim sicuti in actiuitate superatur à calore, ita etiam in resistentia, calor enim secundum totam actiuitatem, quam habet, resistit contrariæ qualitati, & frigori, ergo si actiuitate superat frigus, superat etiam quò ad resistentiam, quæ ab actiuitate oritur, & cum actiuitate commensuratur.

Respondeo. Frigus supra calorem habere victoriam quò ad resistentiam formalem, licèt enim ignis effectiuè magis resistat, quàm frigus, quia magis est actiuus, non tamen resistit magis formaliter, quia firmiùs, & tenaciùs subiecto adhæret frigus, quàm calor.

Ex

Ex quo ſoluitur alia obiectio, qua dicitur: ſi daretur reactio, idem vinceret,& vinceretur; vinceret enim,quatenus reageret, vinceretur quatenus pateretur ab agente principali, ergo idem vinceret, & vinceretur. Soluitur, inquam, hoc argumentum; quia idem vinceret ſecuudum reſiſtentiam,& vinceretur ſecundum actiuitatem.

Dices; actio,ſicuti & reactio ſequitur ex victoria agentis ſupra paſſum quòad actiuitatem, at paſſum frigidum nunquam in actiuitate vincit calidum, ergo non poteſt in calidum vnquam reagere; eſto frigus calorem illud ſuperet, & vincat quòad reſiſtentiam.

Reſpondeo, quòd reſiſtentia maior, quæ eſt in frigore ſupra calorem, retundit, & minuit actiuitatem caloris non quidem in actu primo, ſed in actu ſecundo, & inde fit,vt poſita maiori reſiſtentia poſſit frigus reagere in calorem, cuius virtus ſupponitur imminuta per reſiſtentiam frigoris.

Obijcies ſecundò: ſi daretur actio, & reactio,idem moueretur motibus contrarijs, & idem ſimul calefieret, & frigeret, at hoc eſt abſurdum, ergo. Sequela probatur quia: ſi agens calidum ageret in ſubiectum frigidum diſtans ab agente calido per vnum palmum loci, aer intermedius ab agente calido reciperet calorem tranſmittendum in ſubiectum frigidum, & ſimul reciperet frigus tranſmittendum in agens calidum; neque enim agens calidum poteſt agere in ſubiectum frigidum, non tranſmittendo calorem per aerem intermedium, aliàs daretur actio in diſtans.

Reſpondeo, non eſſe abſurdum; idem moueri motibus contrarijs, quando contrarietas non ſit in ſummo, ſed in remiſſo gradu, ſicuti non eſt abſurdum, qualitates contrarias eſſe ſimul in gradu remiſſo, vt patet in aqua tepida, quæ ſimul eſt calida, & frigida.

Obijcies tertiò: ſi daretur reactio, eadem qualitas ſimul intenderetur, & remitteretur, quod eſt omninò impoſſibile, ergo.

Probatur ſequela: quia ſit agens calidum quadripalmare, agat in paſſum frigidum, certè non repatitur ſecundum omnes quatuor palmos, ſed ſecundum quartum tantum, qui propterea ſolus eſt pars repaſſa; quo dato, calor in tali parte remittitur, & minuitur per reactionem paſſi frigidi,& intenditur per actionem agentis calidi, quod non ageret in paſſum frigidum, niſi tranſ-

transmittendo calorem per quartum sui palmum, quæ est pars repassa; in qua iam intenderetur calor, ergo iam in tali parte simùl intenderetur, & remitteretur calor.

Respondeo in tali casu: Agens calidum non transmittere calorem per partem repassam, seù per quartum sui palmum, quia occupatum cùm hoste externo, & in expulsione frigoris, non curat dispendium, & diminutionem caloris in parte repassa, quia non potest simul ad duo attendere; nec indè sequitur, dari actionem in distans, quia licèt agens non transmitteret calorem per partem repassam, & quartum sui palmum, adhuc tamen non esset distans à passo, quia esset illi approximatum per aliquam sui partem, nempè per partem illam repassam: Addo, non esse absurdum agens agere in subiectum distans, si tamen sit intrà sphæram actiuitatis.

LECTIO VIII.

An Qualitates contrariæ possint esse simùl.

COmmunis Sententia docet duo, Primum est naturaliter, & de facto qualitates contrarias nō posse esse simul in gradu intenso, sed posse esse simul, & in eodem subiecto in grada remisso. Secundum quod docet communis sententia, est. Supernaturaliter, & de absoluta Dei potentia posse esse simul duas contrarias qualitates etiam in summo gradu, calorem, vt octo, & frigus, vt octo.

Hac communi doctrina posita, Moueo duas difficultates; prima est, vnde oriatur contrarietas harum qualitatum, an ex entitate, & natura earum, an vero ex limitata subiecti, in quo esse supponuntur capacitate. Secunda est; qui adddat Deus, aut quid auferat ab his qualitatibus contrarijs, quando eas simul ponit in subiecto, in quo simul esse nequeunt naturaliter; & sanè, (vt mox patebit), solutio huius secundæ difficultatis dependet ex solutione primæ.

Arriaga igitur disp.5.met.sect.2. sub sect.1. Auersa tom.2 quæst.39.sect.3. Ponunt contrarietatem qualitatum, & consequenter earum naturalem incompossibilitatem oriri non ex earundem entitate, aut natura, sed ex subiecti limitata capacitate, quæ octo tātum gradus qualitatis potest in se admittere, non plures.

Sed contra est quia.Subiectū potest in se admittere octo gradus caloris, & simul octo gradus lucis, & octo gradus albedinis, ergo subiecti limitata capacitas non obstat, quo minus in se admittat simul octo gradus caloris, & octo gradus frigoris.

Respondebis. Subiecti capacitatem esse limitatam relatiuè ad qualitates contrarias, non relatiuè ad qualitates non contrarias. & disparatas, vti sunt calor, & lux, siccitas, albedo, & aliæ huiusmodi.

Sed contra est quia. iam non limitata capacitas subiecti, sed cotrarietas qualitatum, obstat, quo minus in eodem subiecto sint calor, & frigus, vt octo, nam in illo subiecto benè possunt esse calor, siccitas, lux, albedo, & omnes vt octo, omnes in gradu intenso, quia in ijs non adest vlla contrarietas.

Respondebis adhùc, illam incompossibilitatem oriri simul ex contrarietate Qualitatum, & ex limitata subiecti capacitate.

Optime, sed iam præcisa limitata capacitate subiecti aliqua est contrarietas in ipsis qualitatibus.

Respondebis cum *Barth. Amico* 2. *de Gen. tract.* 5. *q.* 4. *dub.* 11. *num.* 4. vbi varijs adductis, & refutatis responsionibus docet. In qualitatibus ipsis esse repugnaniiam, & contrarietatem in actu primo, & radicaliter, non in actu secundo, & formaliter, quæ est ab intensione graduali octo graduum.

Sed contrà quia; gradus isti sunt homogenei inter se, & cùm qualitatis entitate; ergo si hi gradus habent repugnantiam formalem, & in actu secundo; eadem repugnantia, & contrarietas debet poni in entitate Qualitatis, in qua proinde non sufficit ponere solam repugnantiam, & contrarietatem radicalem, & in actu primo.

Replicabis cum eodem *Amico num.* 5. in graduali latitudine esse repugnantiam, quia formæ elementorum, & mixtorum, ad quas ordinantur contrariæ qualitates à natura, non exigunt illas in summo gradu, nam formæ elementorū, vnam qualitatem exigunt in summo gradu, alteram in remisso; formæ vero mixtorum exigunt habere qualitates refractas, & remissas.

Sed contra est quia: iam ergo radicalis repugnantia, & contrarietas in actu primo harum qualitatum non est ab entitate qualitatum, sed ab entitate formarum substãtialium elementorum, & mixtorum contra id, quod *Amicus* docuerat *num.* 4.

Imò

Imò tota contrarietas Qualitatum refundenda esset in subiecti incapacitatem, vt ponunt *Arriaga, & Auersa* vbi supra.

His difficultatibus pressi, & conuicti *Paludanus in 3. d.35. quæst.2. Scotus in 4.d.10. quæst.1. art.5. Astudillo 2 de Gen. qu.25.* posuerunt, Qualitates non esse contrarias, neque in gradibus intensis. vt octo.

Sed contrà est quia: Communis Sententia est in oppositum.

Deindè, quando qualitates contrariæ sunt in gradu remisso, pugnant adinuicem, & actu exercent natiuam contrarietatem, nituntur sese ab eodem subiecto expellere, & destruere, ergo à fortiori si essent in gradu summo, & intenso se se ab eodem subiecto expellerent, & destruerent, essent ergo contrariæ; nam contraria sunt, quæ se ab eodem subiecto extrudunt ex Aristot. vbi supra, & ex communi omnium conceptu, & sensu.

Pressi, & conuicti ijsdem difficultatibus *Arim. in 1. dist.17. quæst.3. art.2. Soncin.5. met. qu.2. Durand. in Prol. qu.2. dist. 30. qu.1. art.5. Adam. in Prol. cap.2.* posuerunt, qualitates esse oppositas, & contrarias ex propria earum ratione formali, neque vnquam posse esse simul siue in gradu intenso, siue in gradu remisso, & si quando in vno subiecto duæ qualitates contrariæ reperiuntur, oritur ex illis tertia qualitas ab illis diuersa; sicuti enim ex albo, & nigro oritur rubor, ità ex qualitatibus contrarijs oritur tertia qualitas diuersa ab ijs, & de facto tepiditas in aqua est qualitas quædam tertia, orta ex calore, & frigore.

Sed contrà est quia: licèt id, quod primò ponunt hi Auctores omninò approbem, & defendam, nempè qualitates esse contrarias ex propria earum formalitate; non possum approbare secundum, quod addunt, nempe oriri tertiam qualitatem ex duabus contrarijs; quia potest optimè res componi absque positione tertiæ huius qualitatis, vt mox ostendam, ergo cum entitates multiplicari non debeant absque vrgenti necessitate, non est ponenda tertia ista qualitas.

His etiam motus *Ioannes Bassollius lib.1. contra Arist. & lib. de actione met.2.* negauit, qualitates esse inuicem contrarias, quia aliàs malè Natura res naturales composuisset ex qualitatibus contrarijs, & inter se inimicitias gerentibus, sicuti malè esset composita Respublica ex partibus hostilibus inter se,

est substantialiter aqua,& ideo non potest permanere simul cum calore.

Dico igitur. Qualitates esse contrarias,contrarietate orta ex propria earum entitate,& natura.

Probatur quia. Contraria in omnium opinione, & sensu, illa sunt, quæ posita in eodem subiecto per mutuam actionem, & reactionem se excludunt ab illo, nec vnquam est inter illa, quæ contraria sunt, pax vlla, aut quies, sed semper rixa, & pugna continuata, & nunquam intermissa, sed qualitates, quæ communiter dicuntur contrariæ, etiam si sint in gradu valdè remisso, calor, vt vnum, frigus, vt vnum, si in eodem subiecto ponantur, semper inuicem pugnant, agunt,& reagunt,vt se excludant ab illo subiecto, & se destruant, ergò contrarietas omnis earum oritur ex propria earum natura,entitate, & naturali conditione.

Confirmatur quia: in communi sententia, ex mutua elementorum pugna oritur mixtum, sed non vtraque qualitas elementaris est est in summo,sed vna in summo gradu,altera in remisso,ergo pugnant,& contrarię sunt qualitates etiam quando sunt in gradu remisso.

Confirmatur secundò, sensata, & satis nota experientia; patet enim,manum etiam frigidam,vt vnum, calefieri ab igne,expellitur ergo frigus vt vnum à calore, vt octo, imò & à calore vt vnnm, nam aer calidus vt vnum adhùc calefaceret manum frigidam, vt vnum; oritur ergo caloris, & frigoris contrarietas ex propria ipsorum natura, & entitate, nam vt benè notat *Philosophus* 1. *de Gen.t.*54.*non se extrudunt,quæ non contraria, neque ex contrarÿs sunt*.

Hinc oritur resolutio secundæ difficultatis;quid,scilicet,addat Deus,aut quid auferat ab his formis, & qualitatibus, quando eas ponit simul in eodem subiecto.

Nam in primis in sententia Basso. Hæc difficultas locum non habet, quia negata qualitatum contrarietate, non est ad miracula recurrendum pro earum existentia in eodem subiecto.

Qui incompossibilitatem harũ qualitatum refundũt in limitatam capacitatem subiecti, consequenter dicunt, Deum ponere duas qualitates contrarias in eodem subiecto,extendẽdo,& ampliando capacitatem eiusdem subiecti, sicuti supra dixi, Deum ponere duas formas substantiales totales extendendo, & am-

pliando capacitatem materiæ, & subiecti.

Ego, qui incompossibilitatem formarum, seù qualitatum refundo in propriam, & naturalem earum contrarietatem,& oppositionem.

Dico. Deum impedire earundem qualitatum mutuam actionem,& reactionem, qua impedita consistunt illæ duæ qualitates adinuicem, & non se destruunt.

Quod facilè præstat Deus suspendendo suum concursum generalem, quo cum omni causa naturali concurrit ad productionem cuiuslibet effectus, & ad quancunque naturalem, & creatam actionem.

Dices. Si qualitates essent contrariæ, contrarietate orta ex propria ipsarum entitate, & natura, non possent esse simul naturaliter in gradu remisso,at hoc est contrà experientiam,ergo.

Respondeo. Qualitates contrarias in gradu remisso esse simul in eodem subiecto, sed semper cum rixa,& pugna,non pacificè, & quietè,agunt enim, & reagunt adinuicem, & nituntur quantum possunt se excludere ab eodem subiecto, quinimò & se destruere, & verè vtriusque destructio sequeretur, nisi omnium parens Natura res ità prouidè disposuisset,vt nequeat vna qualitas superari, & vinci ab altera.

Dices secundò. Frigus habet naturaliter excludere calorem, sed naturalis illa exclusio supernaturaliter non potest impediri, ergo. Minor probatur, quia: lux habet naturaliter excludere tenebras, quæ naturalis exclusio à Deo supernaturaliter, nec impediri, nec suspendi potest,ergo.

Respondeo: exclusionem tenebrarum esse non solum naturalem, sed etiam essentialem effectum lucis, ideo non posse poni lucem, & non poni exclusionem illam, & negationem tenebrarum; at exclusio caloris,non est essentialis frigori,ideò potest poni frigus in subiecto non posito calore; quòd verò exclusio tenebrarum sit essentialis luci, non sic exclusio caloris respectu frigoris ex eo conuincitur,quia non potest intelligi lux absque exclusione tenebrarum, exercere suum effectum formalem primarium,neque enim lux potest illuminare, nisi intelligantur exclusæ omninò, & remotæ tenebræ; at benè potest frigus exercere suum effectum primarium, & infrigidare subiectum,etiam si in eo sit aliquis gradus caloris; manus enim frigida semper retinet aliquid caloris naturalis,sicuti & aqua,quando fit calida, retinet aliquid frigoris naturalis.

DIS-

DISPVTATIO XIII.

DE ANIMA IN COMMVNI.

D*Iſputatio hæc aliarum Diſputationum eſt Anima,quia ratione obiecti, quod ſpeculatur, & tractat, omnium eſt præſtantiſſima*. Plato Alcib. I. *Delphicam illam inſcriptionem*, Noſce te ipſum. *Animæ cognitione, & notitia compleri, declarat exemplo oculi*, ſicut enim oculus, cùm ſe ipſum viſurus eſt, in oculum reſpicere debet,atque in eum oculi locum, in quo virtus eſt oculi, is autem viſus, atque pupillæ acies eſt, eodem pacto, & Anima, ò Amice Alcibiades,ſi ſeipſam noſcere vul, in Animam intueatur, in eumque præcipuè locum animæ, in quo ineſt virtus Animæ, Sapientia.*Definitur Anima ab* Ariſtot. lib. 2. de Anima tex.6. *quòd ſit* actus corporis phyſici organici potentia vitam habentis; *ideſt, forma ſubſtantialis dans formaliter vitam corpori phyſico, ſeù naturali, quo vtitur tanquam inſtrumento, & organo ad exercendas functiones, ſeù operationes vitæ, ad quam habendam Corpus ipſum naturalem vim habet, & potentiam. Hinc pro eodem ſumitur anima, & vita. Clariùs tex.*13. *tex.*24. *definitur*, Principum, qeo viuimus,ſentimus, mouemur & intelligimus; *quibus verbis tres Animarum ſpecies, complectitur; nimirum, Vegetatiuam, qua primò viuimus, Senſitiuam,qua ſentimus, & mouemur; intellectiuam denique, qua cognoſcimus, & intelligimus*.

Productio Animæ definitur, origo viuentis à viuente à principio coniuncto in ſimilitudinem naturæ, quia nimirum anima non producitur, niſi ab agente viuente, & animato; quod benè dicitur principium coniunctum, quia viuens aliquam ſui partem ſibi arctè coniunctam, imò & identificatam, debet abſcindere, vt eam tribuat Viuenti, quod generat, & producit, & quidem in ſimilitudinem naturæ, quia viuens non producitur ſimile alteri viuenti in qualitate, nec in forma ſubſtantiali quacunquè, ſed in forma ſubſtantiali, quæ ſit vita, vita autem antonomaſticè dicitur Natura, quia

nimirum perfectius, quàm reliquæ formæ substantiales, participat Definitionem naturæ. ipsa anima magis propriè est principium motus in se, ideoque benè aduertit Philosophus I. de Anima tex. 19: Animatum ab inanimato duobus maximè differre videtur, motu, & sensu.

LECTIO I.

Quid sit Vita, & sic, & in Communi.

NOn est Quæstio de vita, seù de ipso viuere substantiali, id enim per animam, quam diximus iam esse actum, seù formam substantialem, quæ dat formaliter viuens, seù ipsum viuere corpori, quod informat, & quo vtitur, tanquam instrumento, & organo ad exercendas operationes vitales, non minus, ac artes vtuntur suis instrumentis, exemplum est *Arist.* I. *de Anima tex.*

Est ergo quæstio de Vita, seù ipso viuere accidentali, seù ipsa operatione vitali in communi; Et quæstionis sensus est, quid, & quæ sit vitalis operatio; & per quid operatio vitalis differat ab operatione non vitali.

Et sanè communis conceptus, quem omnes habent de vitali operatione, est, quòd ea viuant, & vitaliter operentur, quæ seipsis, & non ab alio mouentur; hinc Argentum viuum vulgò dicimus, quod seipso, & non ab extrinseco mouetur; & animalia tandiù dicimus viuere, quandiù se mouent, cùm verò non à se, sed ab alio mouentur, mortua dicimus: & quia seipso moueri, est elicere, et recipere motum in se, atque adeò immanenter operari, ideo communiter operationem immanentem, vitalem quoque appellamus.

Primò tamen contrà hunc communem conceptum est quia: Elementa seipsis mouentur, et non ab extrinseco, et tamen non dicuntur viuere, nec esse animata; imò vulgò dicimus, aquam vitam, et aquas viuas, quas tamen constat verè non esse animatas, et viuentes.

Secundò contrà est quia. Ex dictis *disp.* 5 *phys. lect.* 5. Verum est in sensu explicato Aristotelicum axioma illud; *omne quod mouetur, ab alio mouetur*, ergo iam nullum datur ens, seù corpus naturale, quod seipso moueatur, et non ab alio quod seip-

ſeipſum moueat, & immanenter operetur.

Tertiò contra eſt, quia Oſtreæ, Conchilia,& alia huius generis zoophita marina inter viuentia numerantur, & tamen non videntur ſe ſe mouere, non ergo ratio vitæ conſiſtit in motu immanenter elicito.

Quartò contra eſt quia. Omne corpus naturale conſtat ex duabus naturis, materia, & forma ſubſtantiali, & vtraque eſt principium motus intrinſecum, illa quidem paſſiuum, hæc actiuum, ergo habere intrinſecum principium motus, non eſt proprium viuentium, & animatorum; vel ſi motus,inditium eſt vitæ, iam omnia creata viuerent, nam vt habet Ariſt. 8. *Phyſ. lect.* 1. *motus eſt, vt vita quædam natura exiſtentibus omnibus.*

Quintò contra eſt quia, in Deo eſt vita, & quidem perfectiſſima, & tamen non ſe ſe mouet,nec localiter,nec alio motu; ergo viuere non eſt, ſe ſe moueri localiter, aut alio motu.

Sextò contrà eſt quia, partes animalium,abſciſſæ non viuunt, quia carent anima, & vita, & tamen ſe ſe mouent, ergo ſe ſe mouere, non eſt viuere.

Septimò contra eſt quia, omnis eſſentia immanenter operatur, quia ab eſſentia quacunque emanant proprietates,& paſſiones, & tamen non omnis eſſentia eſt vita, ergo viuere, non eſt immanenter operari.

His difficultatibus moti, *Arriaga diſp.* 2. *de anima per varias ſect. Franciſcus Le Reès diſp.* 1. *de anima art. vlt. Stephanus Spinula diſp.* 1. *de anima art.* 1. *& ſequentibus.* Ponunt eas eſſe actiones vitales, per quas acquiritur aliquid indebitum viuenti, quæ doctrina ſatis clara eſt apud *D. Thomam* 1. *par.* q. 18. *art.* 1. *in reſponſione ad ſecundum* verba ſunt. *Corporibus grauibus, & leuibus competit moueri ſecundum quod ſunt extrà diſpoſitionẽ ſuæ naturæ, vtpotè cùm ſunt extrà propriũ locum, enim quandò ſunt in loco proprio,& naturali quieſcunt; ſed plantæ, & aliæ res mouentur motu vitali ſecundum hoc, quòd ſunt in ſua diſpoſitione naturali.*

Quare, vt videtis, explicant hi authores vitalitatem actuum penès terminũ, & quidem ſi terminus qui acquiritur vi actionis immanẽtis eſt debitus viuenti,tũc illa actio immanens eſt vitalis, at ſi talis terminus non ſit debitus, tũc illa actio non eſt vitalis.

Sed contrà hunc modum explicandi vitalitatem actus, eſt quia. Nutritio, augmentatio, & generatio ſunt veri actus vitales

tales in omnium ſententia, quia ſunt proprij, & naturales actus animæ vegetatiuæ, ſed per tales actus non acquiritur aliquid, quod ſit indebitum viuenti, imò potiùs aliquid acquiritur omninò, & ita connaturaliter debitum viuenti, vt ſine eo diceretur eſſe in ſtatu violento, ergo. Probatur minor, quia per nutritionem acquiritur noua pars materiæ, & ſubſtantiæ, quæ eſt omninò debita viuenti, aliàs enim viuens eſſet in ſtatu violento, & in præuia diſpoſitione ad corruptionem; per augmentationem acquiritur noua pars quantitatis, ſine qua viuens non haberet determinatum terminum ſuæ magnitudinis; denique per generationem habetur conſeruatio ſpeciei, quæ naturaliter appetitur, & exigitur à quolibet viuente, ergo.

Reſpondebis. Per actus vitales acquiri aliquid indebitum viuenti, seù non debitum in ipſo primo inſtanti generationis, ideò enim actus aſſignati nutritionis, augmentationis, & generationis ſunt vitales, quia per eos acquiritur viuenti aliquid, quod licèt ſit ſimpliciter debitum, non tamen eſt debitum in primo inſtanti generationis viuentis, neque enim viuens in primo inſtanti generationis ſuæ debet nutriri, augmentari, aut generari aliquid ſibi ſimile in ſpecie.

Sed contrà primò eſt quia: non video, quid conferat ad vitalitatem actus aliquid eſſe indebitum in primo inſtanti; vel in alijs inſtantibus, dummodo enim aliquid ſit indebitum viuenti, parum refert, aut ſaltem ad vitalitatem nequicquam conducit, quòd ſit indebitum in primo inſtanti.

Contrà ſecundò quia: Deus, & Angeli verè viuunt, & quidem vita perfectiſſima; & tamen illis debita eſt cognitio in primo inſtanti, seù ſtatim, ac ſunt, ita vt ſi non cognoſcerent, eſſent in ſtatu violento; & quidem quòd Deus eſſet in ſtatu violento, ſi ſtatim, ac eſt. non cognoſceret, certum eſt, quia eius vita eſt formaliſſimè cognitio, & intellectio; de Angelo verò, eſto de facto illi non ſit debita cognitio in primo inſtanti creationis ſuæ, ſi tamen illi eſſet debita, non deſineret eſſe viuens, imò perfectius viueret, ſicuti perfectiſſimè viuit Deus, cui eſt debita cognitio ſtatim, ac eſt.

Replicabis; Deum, & Angelos non viuere vita phyſica, ſed vita intentionali, ideſt, vita, quæ habetur per cognitionem, seù quæ conſiſtit in cognitione.

Benè. ſed vita intentionalis habetur formaliter, non obſtante eo, quòd cognitio ſit debita in primo inſtanti viuenti intellectuali,

ctuali, ergo saluatur vita physica formaliter, etiam si viuenti physico sit debitus terminus acquisitus per motum vitalem, & physicum, videtur enim esse æquitas rationis in vtraque vita.

Alij ergo, vitalem actus conati sunt explicare non ex parte termini acquisiti per actum, sed ex parte principij, à quo elicitur talis actus.

Primò ergo nonnulli cit. suppresso nomine ab *Arriaga vbi suprà*; explicant vitalitatem actus ex parte principij, quatenùs volunt nutritionem, verbi gratia, esse actum vitalem, quia potentia nutritiua, quà nutritiua, positis omnibus requisitis ad immanenter operandum, non potest non operari.

Sed contra est quia; omnis forma, quamuis non sit vitalis vllo modo, positis omnibus requisitis ad operandum non potest non operari, ergo vitalitas actus non benè explicatur ex parte principij eo modo.

Secundò alij, vt *Ouiedus bic Contr. 2. p. §. vlt. num. 27.* explicant vitalitatem actus ex parte principij sic; illa operatio est vitalis, quæ est immanens ex suo conceptu essentiali, & præter sui principium passiuum, & actiuum supponit aliquid aliud in eo, respectu cuius immanens dicitur.

Sed contra est quia: nulla est actio, quæ præter sui principia actiua, & passiua non supponat aliquid aliud, omnis enim actio siuè immanens sit, siuè transiens, siuè vitalis sit, siuè non vitalis, supponit conditiones requisitas ad agendum præter virtutem actiuam, & passiuam agentis, ergo non benè explicatur vitalitas actionis vitalis eo modo, quo asserit *Ouiedus*.

Quare puto, sufficere ad actionem vitalem formaliter, eam esse essentialiter immanentem, itaut neque de absoluta Dei potentia possit fieri actio, seù actus vitalis, qui non maneat in eo principio, à quo fit.

Et quidem actionem vitalē esse essentialiter immanentem, asseritur ab *Ouiedo vbi supra*; non posse, neque de absoluta Dei potentia actum vitalem non manere in eo principio, à quo fit; clarè defenditur ab *Auersa tom. 1. Phyos. disp. 48. sect. 1. à Ruaio lib. 3. de anima cap. 4. & 5.* vbi citatur *D. Thomas 1. p. q. 34. art.* vbi habet S. Doctor. *Ipse autem conceptus cordis de ratione sua habet, quòd ab alio procedat, scilicet à notitia concipientis*, & clariùs 2. 2. *quæst. 25. art. 1.* vbi docet *actum Caritatis non posse fieri à solo* Spiritu Sancto mouente voluntatem, itaut voluntas passiuè se habeat.

Con-

Conclusio, actus vitalis in esse vitali, vt sic, & in communi habetur formaliter ex eo, quòd sit actus essentialiter immanens modo explicato.

Probatur quia, sic explicata vitalitate actus cõtradistinguitur formaliter, & adæquatè actus vitalis à non vitali, ergo & eodẽ modo formaliter cõstituitur, cùm idem formaliter sit principium distinctiuum, & constitutiuũ; Antecedens probatur quia, nullus est assignabilis actus, qui sit vitalis, & non sit immanens, aut immanens & non sit vitalis, ergo ex eo, quod actus sit essentialiter immanens, constituitur formaliter in esse vitali, & contradistinguitur formaliter ab omni alio actu non vitali.

Quòd autem nullus sit actus vitalis, qui non sit immanens, aut immanens, qui non sit vitalis; patet ex solutione eorum, quæ in contrarium adducta sunt initio præsentis Lectionis, nam quod dicebatur

Elementa seipsis moueri, atque adeò immanenter operari; imo & omnem formam, & naturam, esse intrinsecum, & immanens principium motus, & denique omnem essentiam esse principium immanens operationum, & proprietatum à se emanantium, facilè soluitur; dicendo, tales actus esse quidem immanentes, sed non essentialiter; hinc elementa possunt etiam ab intrinseco moueri, etiam quando sunt in suo loco naturali, sicuti de facto ab extrinseco mouentur, & quando sunt in loco naturali, & quando sunt extra illum; aqua dicitur viua, & aquæ dicuntur viuæ per quandam similitudinem, & proportionem, quam habent, cum vera vita; quæ similitudo, & proportio consistit, vel in efficacia quadam, quæ est in aqua viua, vel in motu, ideoque quando aqua non mouetur, sed stagnat in lacub. mortua dicitur.

Similiter & motum ità fieri immanenter à natura, vt possit etiam fieri ab extrinseco; denique proprietates ab essentia de facto *Thomistæ* volunt, à generante fieri, non emanare immanenter ab essentia.

Ad aliud, quod dicebatur, partes abscissas à viuente, non viuere, quamuis se se moueant, planum est, eas non à se immanenter operari, & moueri, sed à spiritibus vitalibus in ijs ad modicum tempus relictis; Ostreæ, Conchilia, Zoophita marina, quia non ita sensibiliter mouentur, dicuntur animalia ancipitis naturæ, vndè & dicuntur Plantanimalia.

Et denique ita verum est, omne quod mouetur, ab alio moueri,

ueri, vt id non officiat principio vitali, dum enim nego, viuens ab alio moueri, non loquor de primo motore, cui sicuti viuens est subordinatum essentialiter, ita dependenter ab eo mouetur, & operatur, etiam si immanenter operetur.

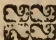
Quòd denique actus vitalis sit essentialiter immanens, & non possit fieri nec de absoluta Dei potentia absque principio vitali

Probatur primò quia. Si actus vitalis, putà intellectio, aut amor fieret à solo Deo, & poneretur in lapide, iam lapis intelligeret, aut amaret, at hoc implicare, concedunt communiter omnes, ergo; & ex alia parte, non potest dici, quòd intellectio sit in lapide absque eo, quòd lapis intelligat, & mortuo modo, quia non potest esse, aut intelligi causa formalis sine suo effectu formali, à quo illa non distinguitur, ergo.

Dices. Potentia vitalis ad actum vitalem concurrit effectiuè, sed quidquid facit causa effectiua creata potest à solo Deo fieri, ergo actus vitalis potest à solo Deo fieri potentia vitali non concurrente.

Respondeo: benè posse Deum efficere, quidquid facit causa efficiens creata, dummodo non sit essentialis dependentia effectus à tali causa, at est essentialis dependentia actus vitalis à potentia vitali, vt patet ex ratione mox adducta, ideo actus vitalis non potest à solo Deo produci, & in quocunque subiecto etiam non vitali poni, & conseruari.

Prætereà, actus visionis etiam effectiuè est à potentia visiua, & tamen de absoluta Dei potentia non potest produci visio, & poni in potentia auditiua, ita vt aures dicantur videre, sicuti nec auditio poni in oculo, & oculus dici, & denominari videns, id enim esset confundere essentias rerum, immutare, atque inuertere, non minus, ac si Deus hominem faceret irrationalem, & brutum rationale, & discursiuum, quæ omnia impliçare, negabit profectò Philosophorum nullus.

LECTIO II.

An Anima sensitiua indiuisibilis sit.

SEnsus est, an de ratione animæ sensitiuæ, vt sic, & in communi sit indiuisibilitas in partes integrantes, ita vt licet anima sensitiua sit in corpore quanto, & extenso, ipsa tamen anima inextensa, & indiuisa remaneat, & à corpore extenso non inficiatur, vt Sol in luto non inficitur.

Dixi, an de ratione animæ sensitiuæ, vt ad solam hanc animam difficultatem restringerem, cùm aliàs certum sit apud Modernos Philosophos, & animam vegetatiuam plantarum diuisibilem esse, & animam rationalem hominum esse prorsùs indiuisibilem, contrà quod sentiebant antiqui, ponentes, omnes animas diuisibiles, vt *Gerardus quidam* apud Argentinam in 1. *d*. 8. *q*. 2. *art*. 1. aut indiuisibiles, vt *Plato* quem referunt *Auersa hic, Ioan. de S. Thoma dic q*. 2. *art*. 1.

Quare non possum probare alium titulum, quo proponi solet ista difficultas, videlicet; An anima secundum se sit indiuisibilis, quia sub ista generalitate, & vniuersitate, videtur in dubium reuocari diuisibilitas animæ vegetatiuæ plantarum, & indiuisibilitas animæ rationalis hominum, quam tamen indiuisibilem esse, sicuti & animam plantarum esse diuisibilem supponunt tanquam certum communiter omnes.

Restricta igitur difficultate ad solam animam sensitiuam duę sunt Recentiorum sententiæ.

Prima, defendit, animam sensitiuam perfectorum animalium indiuisibilem esse; animalium verò imperfectorum esse diuisibilem.

Ità *Thomistæ Bannes* 1. *par q*. 76. *art*. 8. *ad* 2. *Complut. hic disp*. 5. vbi alios referunt *Ioannes de S. Thoma q*. 1. *art*. 1. ex Recentioribus *Suarez disp*. 15. *Met. sect*. 1. *num*. 32. *Ruuius* 2. *de Anima c*. 3. *q*. 2. *Conimb. & alij*.

Altera sententia ponit, animam sensitiuam secundum se omnino diuisibilem, & extensam in partes integrantes, sicuti corpus, in quo est, extensum est, & diuisibile in partes integrantes.

Ita ex antiquis *Auer*. 8. *Phys. Com* 78. *& de substantia Orbis cap*. 1. *Soncin*. 8. *met. q*. 11, *Iauell. quæst. Scotus in* 4. *dist*.

44. *q*. 11. *Durandus, & Aegydius ibidem*; ex Recentioribus *Toletus* 2. *de anima quæst*.5. *Hurt. disp*. 2. *sect*.4. *Auersa*, *q*.46. *sect*.3.

Conclusio. Anima sensitiua secundum se diuisibilis est, & extensa in partes integrantes.

Probatur primò ex *Arist*. 1. *de anima* 93. *&* 94. *&* 2. *de anima t*.21. vbi solam animam rationalem probat, impartibilem esse. *De iuuentute, & senect. cap*.1. *necesse est eandem esse, & vnam particulam, secundum quam viuit, & secundum quam appellamus ipsum animal*.

Probatur secundò quia si anima sensitiua secundum se non est diuisibilis, maximè quia animæ perfectorum animalium, puta Leonis, aut equi, verbi gratia, est indiuisibilis, vt patet, quia abscissa aliqua parte à reliquo corpore, hæc statim perit, & non viuit, non secus, ac abscissum membrum ab humano corpore, non viuit. contrà quod accidit in animalibus imperfectis, vt sunt lucertæ, & serpentes, hæc enim secta, & diuisa viuunt; sed hoc non probat, animas perfectorum animalium esse indiuisibiles, ergo. Minor probatur, quia etiam lucertæ,& serpentes, si per spinam dorsi diuidantur, non viuunt, in ijs enim spina dorsi se habet, vt cor in animalibus perfectis.

Quando autem per alias partes contingit sectio, & diuisio, in tantum admittuntur lucertæ, et serpentes viuere, in quantum videntur moueri, sed etiam partes abscissæ animalium perfectorum videntur moueri, et in specie refert *Alb. in Summa de Homine qu*.2.*art*.3. detruncatum caput hominis, fuisse ad breue tempus motum, et tamen *Thomistæ* negant, animas perfectorum animalium, et præcipuè hominis, diuisibiles esse; et hæc animalia perfecta secta viuere; ergo quòd animalia imperfecta secta viuant, aut quòd secta non viuant, non est sufficiens inditium ad ponendam, aut negandam diuisibilitatem animæ sensitiuæ.

Probatur tertiò: quia excepta anima rationali, quæ ponitur spiritualis, cæteræ omnes formæ, siuè animatæ,siuè inanimatæ, corporeæ sunt, et materiales, sed eorum materialitas,et corporeitas, non aliter explicatur, quàm per extensionem partium integralium, & per earum diuisibilitatem, quia, licèt de absoluta potentia plures Philosophi satis probabiliter defendant,posse formam esse spiritualem, quamuis careat indiuisibilitate, et posse esse formam materialem, quamuis careat diuisibilitate,et

ex-

extensione partium; de facto tamen nulla est forma materialis, quæ non sit diuisibilis; nec vlla est forma spiritualis, quæ non sit indiuisibilis, ergo cùm anima sensitiua in quocunque animali siuè perfecto, siuè imperfecto materialis sit corporea, diuisibilis quoque est, et habens partes integrales.

Obijcies primò. ex *Aristot.3. de Anima t.94.* Anima dicitur indiuisibilis *in vtraque partium omnes inexistunt partes animæ, & eiusdem speciei sunt adinuicem, & toti; adinuicem quidem, tanquam quæ non separabiles sunt, toti autem animæ tanquam indiuisibili existere.*

Respondeo in primis, ex textu Græco, & vt legit *Ioannes Argyropolus*, non haberi, *indiuisibilis*, sed potiùs, *diuisibilis.* Sed præterea, data ea lectione, vt cit. cui vel cæco non patet, Aristotelem ibi loqui de Anima rationali? qui hanc auctoritatem opponunt, textum Aristot. non viderunt: igitur *Arist.tex.90.* refert opinionem eorum, qui animam patibilem esse asserebant, *& alia quidem intelligere, aut alia concupiscere*; quam opinionem reijcit ibi Philosophus, *quid igitur continent animam, si partibilis naturæ?* Et denique concludit tex.94. citato ab Aduers. eam esse indiuisibilem & ideò hunc locum Arist. adduxi supra ad probandam conclusionem, quia clarus est, & apertus locus pro solius animæ rationalis indiuisibilitate, cæteris animabus exclusis à priuilegio, & dote indiuisibilitatis.

Obijcies secundò: *D.Augustinus de Immortal. Animæ cap. vlt.* ait si vermis pungatur in aliqua certa parte, totus cômouetur, & per totum corpus se contorquet, ergo per totum corpus dolorem sentit, non secus, ac homo in capite percussus, languorem, & dolorem in cæteris quoque membris experitur, & sentit, sed in homine id accidit ex indiuisibilitate animæ rationalis, ergo etiam anima sensitiua vermium, & à fortiori animalium perfectorum, indiuisibilis est.

Respondeo cùm eodem *D.Augustino lib. de Quantitate animæ cap.41.* haberi, non esse de ratione animæ in communi indiuisibilitatem, ad exemplum adductum; dico, eum motum in vermibus, aut etiam serpentibus, oriri ex intima connexione, & subordinatione partium, quarum vna percussa, etiam reliquæ dolorem sentiunt.

Obijcies tertiò. negata indiuisibilitate animæ sensitiuæ in animalibus perfectis, non posset reddi ratio, cùr eorum partes, & membra abscissa non viuerent, ergo asserenda est earum animarum indiuisibilitas,

Respōdet *Zabar. lib. de Partitione animæ c.4.* partes à reliquo corpore diuisas, animalis perfecti non viuere, quia separantur à corde, in quo principaliter consistit vita eorū animalium.

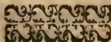
Respondeo secundò. Animalia perfecta plura organa, & instrumenta requirere ad eorum salutem, & vitam conseruandam, quàm animalia imperfecta, ideò hæc secta, & diuisa à reliquo corpore viuunt, non illa.

Obijcies quartò; data ea diuisibilitate animæ in partes non posset explicari, an hæ partes sint etherogeneæ, vel homogeneæ, ergo talis anima diuisibilis non est. Antecedens probatur quia; si partes animæ dicantur homogeneæ, ergo in omnibus membris, & partibus corporis requirent easdem dispositiones, & organizationes, at hoc est apertè falsum, vt patet, ergò.

Si verò partes animæ diuisibilis ponantur esse etherogeneæ, id videtur gratis omnino dici, & absque vlla necessitate etherogeneitatem huiusmodi inducere in rerum natura, nam anima rationalis, quamuis omnino indiuisibilis, habet tamen in corpore, quod informat, diuersas dispositiones, & organizationes, ergò propter diuersas dispositiones, & organizationes viuentis, siuè perfecti, siue imperfecti, non est necesse, ponere partium animæ diuisibilis etherogeneitatem.

Respondeo. Verè partes animæ diuisibilis esse homogeneas, & similiores, quamuis in corpore viuentis sint diuersæ specie dispositiones, & organizationes, nam talis diuersitas, vel habetur à formis partialibus, vt nos probauimus *dis.9 sect.4* vel à diuersis accidentibus non obstante homogeneitate partium animæ, cùm de facto anima rationalis, quamuis omnino homogenea, quia omnino indiuisibilis in diuersis partibus corporis exigat dispositiones diuersas.

Præterea, si partes elementorum, & non viuentium sunt homogeneæ, à fortiori partes viuentium siuè perfectorum, siue imperfectorum, debent esse homogeneæ, & similares; vndè benè probatur, in argumento, gratis, & absque vlla necessitate induci partium etherogeneitatem.

LECTIO III.

An Sanguis sit Animatus.

SVppono in corpore animato esse partes duplicis generis; nempè duras, & solidas, vt ossa; molles, fluidas, vt sanguis, & reliqui tres humores, tanquam succi per totum corpus diffusi; videlicèt, atrabilis, flauabilis, & pituita.

Iterum partes corporis aliæ sunt excrementitiæ, & aliæ sunt excrementa; hæc sunt, quæ natura tanquam prorsùs inutilia respuit, illa sunt, quæ & sunt corporis ornamenta, & ad alios quoque vsus inseruiunt, vel ad ornamentum, vel ad armamentum, vt pili, vngues, cornua, cristæ, pennæ, squamæ, & si quæ sunt aliæ.

Quæritur: an omnes hæ partes sint animatæ; præcipua difficultas est de Sanguine.

Et quidem tam pro animatione sanguinis, quàm pro eiusdem sanguinis exanimatione, acriter pugnant Recentiores Philosophi.

Ponunt ergo in primis aliqui, sanguinem esse animatum.

Ità *Caiet. 1. p. qu. 11. art. 1. & 3. par. q. 53. art. 3. Contrad. 1. 2. qu. 64. art. 1. Scaliger. exercit. 289. Augustinus Ruuius in disp. de spiritus vitalis animatione. Toletus de anima 4. conclus. 3. Hurtad. disp. 1. de Anima sect. 6.*

Mouentur his fermè Argumentis. Primum est; quia anima informat totum, & integrum corpus, sed ad totalitatem, & integritatem corporis spectat in primis sanguis, re vera enim sanguis est pars integralis corporis, ergo. Minor probatur quia, illa est pars integralis, sine qua manet corpus mutilum, & mancum, & tunc sanè manet mutilum, & mancum, quando remanet inutile ad functiones corporis, sed sine sanguine remanet viuens inutile ad ad functiones vitæ, non secus, ac sine manibus, aut brachijs, quas constat esse partes integrales corporis, easque animatas, ergo.

Eadem illa minor probatur argumento Theologico, petito ex Authoritate Sacræ Scripturæ, Concilij Tridentini, Ephesini, & Innocentij Papæ III.

Ex quidem ex Scripturis habemus, partem hominis interio-

rem subdiuidi in corpus, & sanguinem, tanquam in duas partes; *Beatus est Simon Bariona, quia caro, & sanguis non reuelauit tibi, sed Pater meus, qui in Cœlis est. Matth.16. Leuit.17.*

Ex *Trident. sess.34. cap.3.* Semper hæc Fides in Ecclesia Dei fuit, statim post consecrationem Domini Nostri Corpus, verumque eius Sanguinem sub panis, & vini specie vna cum ipsius Anima, & Diuinitate existere, sed Corpus quidem sub specie panis, & Sanguinem sub specie vini ex vi verborum, ipsum autem Corpus sub specie panis, & Sanguinem sub specie vini, animamque sub vtraque vi naturalis illius connexionis, & concomitantiæ, qua partes Christi Domini, qui iam ex mortuis resurrexit, non amplius moriturus, inter se copulantur.

Ex Concilio Ephesino epist. ad Nestorium, vbi habemus: A Verbo esse assumptam carnem, & Sanguinem, sed Christus Dominus assumpsit naturam Humanam, ergo de integritate eius est Sanguis.

Denique patet ex Auctoritate Innocentij III. in quadam extrauaganti de Celebratione Missarum; vbi habet Innocentius, Aquam, & Sanguinem fluxisse ex latere Christi, vt ostendatur, Christi Corpus habuisse quatuor humores, qui pertinent ad veram hominis constitutionem.

Secundum argumentum eius Sententiæ desumitur ex auctorit. Arist.qui 1. *de histor. animalium cap,15.* docet *Sanguinem esse animatum, & 2. de Partibus animalium cap. 23.* enumerat Sanguinem inter partes corporis similiores, *& vltim. de partibus* docet, sanguinem esse præditum sensu. ex alia parte constat, sanguinem incontinenter fluere, & se se per totum corpus mouere, motus autem est certissimum vitæ inditium, animatum enim ab inanimato in duobus, præcipuè differre, sensu, & motu, ex eodem *Arist.1. de Anima tex.19.* habetur.

Ponunt secundò alij, Sanguinem non esse animatum.

Ità *D.Bonau. in 5. distin.44.qu.1.art.1.ad secundum, Riccardus art.1.qu.2.Durandus qu. 2. ad secundum Paludanus qu.1.art.2.num.28.Capreolus qu.2.art. 3. ad quartum Scoti.* Ex Recentioribus *Suarez 1.tom.in 5.par,disp,16.sect.6.Vasq. ibidem Ruuius 2.de anima cap.3. Auersa tom.2.Philos.lib.1. de anima qu.45.sect 4.*vbi pro se citat *Scotum in 4. distin.44.* sed sanè ibi *Scotus* negat solùm, semen esse animatum, at de

ſanguine nè verbum quidem facit. Citatur etiam *Scotus in 4. d.*10.*qu.*1.*art.*1. *à Complutenſibus* hic,ſed reuera *Scotus q.* 1. *art.*1. non loquitur de animatione ſanguinis Christi Domini, ſed de veritate Corporis eius ſub ſpeciebus panis.

Mouentur his argumentis. Primum eſt, quia ſanguis eſt alimentum viuentis, ergo non debet eſſe viuens. aliàs non poſſet conuerti in ſubſtantiam viuentis, alimentum enim debet eſſe diſſimile viuenti, & non debet participare formam viuentis, aliàs ſi iam eſſet viuens, & animatum, non poſſet in viuentis ſubſtantiam conuerti, & tranſmutari.

Secundum argumentum eſt quia; ſanguis non nutritur, quia generatur, & concoquitur in epate, vt cibus in ſtomacho, vt aqua in olla, ſed neque augetur, quia creſcit per iuxta poſitionem alimenti,non per intraſuſceptionem, cum enim ſit intra venas,non poteſt intraſuſcipere alimentum, ergo.

Tertium argumentum deſumitur ex *authoritate adductas Tridentini*, quia ex vi verborum ponitur ſub ſpeciebus panis corpus, & non ſanguis, ergo iam ſanguis non eſt pars integralis corporis.

Quartum denique argumentum deſumitur ex *authorit. Ariſtot. lib.*2. *de Partibus animalium cap.*10. vbi docet, ſanguinem non eſſe partem animalis, nec ſenſu præditum eſſe. Huic difficultati lucem affert,& ſolutionem *D. Thomas quodlibet* 5. *art.* 5. Vbi diſtinguit, & diuidit ſanguinem, ità vt alius ſit purus, & naturalis, alius verò omninò impurus, & nutrimentalis. Sanguis purus, & naturalis eſt is, qui ſpectat ad integritatem corporis animati: Sanguis verò nutrimentalis, & impurus inſeruit ſolummodo ad nutritionem, & alimentum animati corporis, dicitur autem impurus, quia eſt parum decoctus, & elaboratus ad differentiam ſanguinis naturalis,qui proptereà dicitur purus, quia eſt per maiorem decoctionem, & elaborationem virtutis formatiuæ factus, & efformatus. Verba ſunt. *Quamuis circà ea, quæ ſunt de veritate humanæ naturæ, ſit diuerſa diuerſorum opinio, ſecundum quamlibet opinionem totus ſanguis nutrimentalis,ideſt, qui ex cibis generatur, pertinet ad veritatem humanæ naturæ.*

Hanc *D.Thomæ* doctrinam ſequuntur Doctiſſimi Thomiſtarum *Caiet.*3.*par.qu.*54. *art.*2. *Silueſter in Roſa aurea qu.*33. *Nazarius* 3.*par.qu.*5.*artic.*1. *Controu. vnica Ban.*1.*de Gen. c.*3.*q.*8.*ar.*5.*Not.*2.*Aluarez diſp.*28.*de Incar.Comp.diſ.*6.§.2.

Con-

Conclusio. Sanguis purus, & naturalis est animatus, sanguis impurus, & nutrimentalis non est animatus.

Probatur quia. data hac conclusione, facilè conciliantur duæ extremæ sententiæ suprà relatæ, nam argumenta Primæ sententiæ procedunt de sanguine nutrimentali. Conciliantur loca Conciliorum, quibus vtraque sententia vtebatur in sui Confirmationem; Conciliantur etiam loca Aristotelis, quæ aliàs difficilè saluabis à manifesta contradictione, nam affirmat sanguinem esse animatum,& negat esse animatum; affirmat in sanguine motũ, & sensum, negat sanguine esse motum,& sensum & sanè posita distinctione, & diuisione sanguinis in naturalẽ, & nutrimenstalem,omnis contradictio tollitur,& saluatur;sanguis enim nutrimentalis non est præditus sensu,&motu,& ideò non est animatus, sanguis verò naturalis, & purus præditus est sensu, & motu,& ideò est animatus.

Probatur secundò quia. Sicuti varijs dispositionibus, & formis etiam substautialibus imperfectioribus disponitur, & præparatur, materia antequam recipiat formam totius, & formam perfectam; ità antequàm alimentum recipiat formam viuentis, & in viuentis substantiam conuertatur, debet priùs in sanguinem impuriorem conuerti, vt deindè in sanguinem puriorem possit transmutari, & conuerti, consueuit enim natura ab imperfectis ad perfectiora procedere.

Obijcies primò. hoc quod est, vnum sanguinem esse puriorem altero, non arguit distinctionem essentialem, sed accidentalem,ergo non debet dici vnus sanguis animatus, alter non animatus. Confirmatur quia. totus sanguis est vnus continuus, vt ex sanguine effuso è venis patet ad sensum,& ideò totus erit viuus,& eiusdem speciei,ergo vel totus animatus, vel totus inanimatus.

Respondeo,quòd sicuti semen, species quædam sanguinis, est substantialiter diuersum à sanguine, ità sanguis naturalis est specie diuersus à sanguine nutrimentali, quia efficacissima quadam decoctione formatus, specificam superinduit diuersitatem.

Ad confirmationem dico; sanguinem reuera esse potius contiguum, quàm continuum, sed quia fluidus est,continuus apparet, sicuti si aqua, & vinum permisceantur, apparent esse quid continnum,reuerà tamen continuitatem non habent, quia etherogenea sunt,& diuersæ speciei, sed contiguitatem.

Obijcies secundò. Sanguis impurus, & parum decoctus inseruit ad nutritionem, ergo à fortiori ad eandem nutritionem, inseruit sanguis purus, & magis decoctus.

Respondeo, negando consequentiam, quia sanguis, quò magis purus, & decoctus, est magis similis substantiæ viuenti, non est ergo magis, sed minus aptus nutritioni, quæ in contrarium, & in omninò dissimile viuenti agit, vt illud conuertat, & transmutet in substantiam viuentis, ideòque benè ait Philosophus 2. *de Anima tex 43. contrarium contrario alitur.*

Obijcies tertiò. Sanguis naturalis, & purus non exercet operationes vitæ, & quidem in homine non cognoscit, aùt intelligit, ergo non viuit vita hominis.

Respondeo, inde sequi, sanguinem non viuere vita rationali, & intellectiua; at non sequi, non viuere vita vegetatiua, quia nutritur *Arist. lib. 3. de hist & viuere animalium c. 19* vita sensitiua, quia mouetur ex eodem Aristot. ibidem *Palpitat intrà venas sanguis animalium omnium, plusque simul vndiq; mouetur, solusque omnium humorum sparsus per totum corpus animalium, & semper quandiù vita seruatur sanguis vnus animatur, & feruet.*

Ex his patet, quid dicendum sit de animatione aliarum partium viuentis, quæ vel sunt excrementa, vel excrementitiæ partes ad ornatum, aut ad armamentum aptæ natæ; nam in primis excrementa nullatenùs viuunt, vndè natura reijcit illa omninò, & à se tanquam extranea repellit; partes verò excrementitiæ, quia sunt ad ornatum, vel armamentum, vtique non sunt ad exercendas operationes vitales ordinatæ, non ergo viuunt.

Excipio semen, quod esse animatum anima vegetatiua, & sensitiua, ex eo mihi videtur esse satis probabile, quia absente, vel etiam mortuo generante, causat, & generat viuens, vtraque vita vegetatiua, & sensitiua; at nemo dat, quod non habet, viuit ergo semen vtraque illa vita. Prætereà animal ex emissione seminis debilitatur, non secus, ac ex emissione sanguinis, adeò vt si talis emissio crebrior sit, & immoderata, mortem animalis causat, & interitum, quod non accidit ex imminutione, aut deperditione capillorum, dentium, vnguium, squamarum, aut cornuum, ergò semen substantia viua est, non mortua.

Confirmatur ex *Arist. lib. 2. de gener. animalium cap. 1. Semen*

men habere animalium, & esse potentia palam est. Vide plura apud *Sennerium hic cap.6. & seq.* vbi fusè probat semen viuere, & apud *Epiphanium Ferdinandum Teor l.b.3. 35.*

LECTIO IV.

An potentiæ ab Anima, & inter se realiter distinguantur.

SVppono, quòd sicuti anima alia est materialis, & diuisibilis; vt vegetatiua, & sensitiua; alia est spiritualis, & indiuisibilis, vt anima rationalis; ita potentiæ duplicis sunt generis; aliæ sunt materiales; nempè vegetatiuæ, vt sunt generatiua, augmentatiua, nutritiua, sensitiuæ verò loco motiua, & potentiæ sensitiuæ, seù sensus quinque interni, & quinque externi. Aliæ sunt potentiæ spirituales, nempè intellectiua, volitiua, & memoratiua.

De omnibus his potentijs eodem modo philosophandum est, quia eadem de omnibus militat ratio; ideò omninò reijciendæ sunt sententiæ mediæ eorum Auctorum, qui volunt aliquas ex his distingui realiter ab anima, aliàs non distingui realiter, sed ratione, & per intellectum; ita *Durandus in 1.dist.3.q.2.* ponit potentias vegetatiuas non distingui realiter ab anima: sensitiuas verò, & rationales distingui realiter. *Suarez 2. de anima cap.9.* Solam potentiam nutritiuam non distinguit ab anima. His ergo sententijs medijs omninò reiectis, ad extremas deuenio.

Prima est *Thomistarum* vniuersaliter affirmantium. Potentias ab anima, & inter se realiter distingui.

Ità *Caiet. par.1.q.77.art.1. Capreol. in 1. dist.q 41. Scotus in 4. dist.8. q.2.art.5. Ferrárien.5.contrà gentes cap.65. Heruæus Natalis quodlibet.1. q.9. Ioan. à S.Thoma 1. de anima q.2. art.2.* & plures alij, quos citant, & sequuntur *Compluten. 8. lib. Phys. disp.10. Auersa tom. Phylos. q.47. sect.1.* ex Recentioribus, qui hanc sententiam defendunt *Conimb. cap.3.q 4. Toletus quæst.9. Fonseca 5.Met.cap.5.q.1. sect.5. Suarez lib.2. de anima cap.1.*

Secunda sententia est negantium, potentias ab anima, & inter se realiter distingui, sed huius sententiæ Auctores diuisi

ſunt inter ſe; *Nominales* enim ponunt potentias ab anima, & inter ſe diſtingui ratione ratiocinata, ita *Greg. in 2.d.16.Gabr. ibidem, Ocham in 2.q.24. Marſilius q.16. & 22.*

Sed meliùs, & omninò probabilius *Scotus in 2. diſt.16 q.1.* per totam, & in 4.*d.12. q. 5.* ponit potentias ab anima diſtingui realiter formaliter, ſeù quidditatiuè.

Scotum ſequuntur, non modo Scotiſtæ, ſed etiam *D. Bonauen. in 1.diſt.3.q.3. Thomas de Garzia in ſumma tract.5.q.2. art.3.Franciſcus Le Reès de anima diſp.1.art.8.§.1.Morandus 1. de anima q.13. Marcellus in lib. de anima c.75.*

Probatur primò; & quidem, quod diſtinguantur formaliter, & quidditatiuè, quia potentiæ nullo intellectu cogitante, vel fluunt, & emanant ab anima, vel generantur, & producuntur à generante, & producente animam, ſed in ſigno poſteriori ad animam, iuxtà illud; *qui dat eſſe, dat conſequentia ad eſſe*, potentiæ ergo in tantum, vel emanant ab anima, vel à generante animam generantur, in quantum ad animam conſequuntur, ſed & quæ vel emanant ab anima, vel ad animam conſequuntur, ante omnem operationem intellectus, debent ab illa pluſquam ſola ratione diſtingui, & ex alia parte non poſſunt diſtingui realiter, vt mox oſtendam, ergo diſtinguuntur ex natura rei, ſeù formaliter, & quidditatiuè.

Probatur ſecundò quia. Anima dicitur conſtituere formaliter viuens, non intellectus; intellectus dicitur intelligere, & cognoſcere, non voluntas; de qua etiam dicitur, quòd velit, non de intellectu; & id ante omnem cognitionem intellectus, ergo potentiæ ab anima, & inuicem pluſquam ratione, ſeù ex natura rei formaliter diſtinguuntur. Confirmatur quia, diuerſæ ſunt quidditates, & formalitates animæ, & potentiarum, & earundem potentiarum adinuicem, vt patet ex earum diuerſis definitionibus; ergo diſtinguuntur formaliter, quidditatiuè, & ex natura rei.

Probatur tertiò, quia illud eſt ponendum in natura, quòd eſt meliùs, ſi ſit poſſibile; vt patet ex 2. *de gen. tex.* 50. 8. *Phyſ. textu* 35. 48. 50. *id quo eſt meliùs, deſiderat natura ſemper*. Sed eſt poſſibile, quòd ab vna anima ſint plures actus abſque diſtinctione potentiarum, ſicuti ab vna potentia ſunt plures actus abſq; eo, quòd ea potentia dicatur multiplex, & ex alia parte certũ eſt ab vna anima eos plures actus produci, vt patet, quia ens nobiliſſimum, vti eſt Deus per vnicam ſui eſſentiam

Con-

omnia, eaque quamuis innumerabilia producit; ergo.

Confirmatur quia: ordinatum ad finem, quanto immediatius attingit finem, tantò maioris probitatis, & perfectionis est, sed anima ordinatur ad actus, ergo quantò illos immediatius, & seipsa, & non per potentias attingit, nobiliùs, meliùs, & perfectiùs attingit; hinc est, quòd Deus immediatè seipso omnes effectus creatos attingat, atque producat.

Probatur quartò quia, sequeretur, quòd anima non esset capax meriti, vel demeriti, & consequenter etiam beatitudinis, nisi per accidens; quia illa non est perfectio, vel imperfectio propria alicuius, quæ in illo non recipitur, nisi prius recipiatur in alio realiter diuerso, in quo etiam reciperetur, si esset ab illo separatum, v. g. color non est perfectio propria substantiæ corporeæ, quia non recipitur in illa, nisi mediante quantitate, quæ realiter distinguitur ab illa, & reciperetur in quantitate etiam separata à substantia, ideò substantia est colorata per accidens, sed meritum, & demeritum non recipiuntur in anima, nisi mediante voluntate, quæ realiter distinguitur ab anima, & in qua etiam realiter separata, essent meritum, & demeritum; similiter visio beatifica reciperetur in intellectu realiter distincto ab anima, & in quo reciperetur etiam separato ab anima, ergo iam anima per accidens esset capax meriti, & demeriti, visionis beatificæ, & gloriæ, non ergo ipsa anima esset sancta, & beata, sed voluntas esset sancta, intellectus esset beatus.

Imò simpliciter anima non deberet dici sancta, aut beata, quæ enim sunt talia per accidens, simpliciter talia non sunt; neq; enim homo dicitur simpliciter albus, aut niger, sed benè dicitur simpliciter rationalis, quia esse album, est accidens, esse rationale est essentia respectu hominis. Imò sequeretur, operationes animæ non esse vitales, quia pro sui principio non haberent vitam, seù animam, essent etiam immediatè à potentijs, quæ non sunt vita.

Quòd verò istæ potentiæ non distinguantur realiter.

Probatur primò, quia ad multiplicandas entitates non sufficit qualiscunque necessitas, & congruentia, sed necessitas talis, quæ nos cogat entitates multiplicare, & distinguere, sed nulla est necessitas, quæ nos cogat, admittere huiusmodi distinctionem realem potentiarum, vt ex solutione argumentorum in oppositum patebit, ergo.

Probatur secundò. Auctoritate *D. Augustini in serm. de*

Ima.

Imagine, *& lib.* 10. *de Trin. cap.* 11. *& lib. de Spiritu, & Litera* 4. *&* 13. vbi docet; animam secundum diuersas sui functiones, & operationes sortiri diuersa nomina, verba sunt; *Dicitur anima, dum vegetat, spiritus, dum contemplatur, sensus dum sentit, animus dum sapit; dum intelligit mens, dum discernit, ratio, dum recordatur, memoria, dum vult, voluntas, & tamen non differunt in substantia, quemadmodum in nominibus, quoniam omnia ista vna anima est, proprietates quidem diuersæ, sed essentia vna.* Eodem modo loquuntur *D. Isidorus lib.* 21. *Aethimol. & D. Bernardus serm.* 11. *in Cantica, & de interiori domo cap.*67.

Probatur tertiò. Auctoritate *Arist.* 1. *de anima* 65. vbi intellectum vocat substantiam, *& lib.* 2. *t.* 21. Intellectum, & speculatiuam potentiam ait esse genus animæ. Denique definit animam esse principium, quo viuimus, mouemur, & intelligimus, ergo non habet potentias à se distinctas, quibus assignatas operationes exerceat, ergo: imò 1. *de animâ tex.* 23. approbat dictum Democriti asserentis, *idem esse animam, & intellectum*.

Obijcies primò: Auctoritatem *Diui Augustini lib.* 15. *de Trinit. cap.*17: vbi cum dixisset, in essentia, & tribus potentijs inueniri imaginem Trinitatis, subdit differentiam, quia Personæ Diuinæ non differunt à Diuina Essentia, at potentiæ nostræ differunt ab essentia animæ. Confirmatur quia ex communi Theologorum sententia, intellectus, & voluntas sola ratione distinguuntur in Deo, ergo in creaturis debent distingui plusquam ratione, idest, realiter.

Respondeo: velle ibi *D. Augustinum*, quod sicuti Diuinæ Personæ non distinguuntùr distinctione formali absoluta, quia constituuntur formaliter per Diuinas Relationes; ità nostræ potentiæ distinguuntur ab anima distinctione formali absoluta, non relatiua. contra nonnullos, qui ponebant, potentias realiter distingui inter se, & ab anima vi relationis, quam dicunt ad actus, & ad obiecta, realiter, aut formaliter diuersa. Alij Sancti Patres, & Doctores, si quando asserunt potentias ab anima distingui, intelligendi, & piè explicandi sunt de distinctione formali, non de distinctione reali simpliciter.

Obijcies secundò, ex *Arist. lib. de memoria, & reminiscentia cap.*10. Memoriam vocauit passionem, & habitum, sed habitus est qualitas, non substantia, ergo. Confirmatur quia

1. *de*

1. *de Anima tex.64.* habet, *dicere autem anima irasci simile est, ac si quis dicat, animam texere, aut ædificare*; non ergo est anima, quæ irascitur, sed potentia irascibilis, ac propterea anima, & potentia realiter distinguuntur.

Respondeo, primo loco, Arist. nomine memoriæ intelligere memoriam actualem, & obiecta memorabilia, vndè & subdit, *primum igitur accipiendum est, qualia sunt memorabilia, sæpè enim decipit hoc.* Et nota citata verba non haberi *cap.* 10 sed *cap.* 1. quia liber ille de memoria quatuor capitibus concluditur.

Ad secundum locum dico, denotari ab Arist. ea locutione animam non denominari operari, sed ipsum totum, quo eodem sensu dixit 1. *de anima tex.64. non ambulat humanitas, sed Socrates*.

Obijcies tertiò, omnia mixta, imò & elementa operantur medijs qualitatibus, quibus vtuntur, tanquam instrumentis, ergo etiam anima operatur medijs potentijs à se distinctis realiter. Confirmatur quia; dantur quædam potentiæ omninò materiales, & organicæ, quæ certis organis affixæ sunt, sed hæ non possunt esse idem cum anima saltem rationali, quæ spiritualis est, imò & actus eliciti ab his potentijs sunt omninò materiales, ac proindè non possunt recipi in subiecto spirituali; quale est anima rationalis, ergo immediatè recipitur in potentijs materialibus, à quibus eliciuntur, ergo.

Respondeo. Ex illa paritate mixtorum, & elemontorum, argui duntaxat, esse quãdam congruentiam ad ponendas similes qualitates in anima, sed non argui necessitatem, quæ cogat, aut illa non est ratio efficax, quæ persuadeat; imò potest retorqueri argumentum; mixta, & elementa indigent qualitatibus, vt operentur, ergo anima, quæ est forma omnino perfectior, qualitatibus non indiget, vti non indiget instrumentis Deus, qui est perfectissimum agens.

Ad confirmationem dico, falsò supponunt, materialitatem harum potentiarum, nam anima est, quæ illis organis vtitur tanquam instrumentis; concedo tamen actus, qui deindè eliciuntur, esse materiales, sed recipi tùm in materia, tùm in anima rationali, tanquam in duobus subiectis inadæquatis, neque enim est absurdum, entitatem materialem recipi in subiecto spirituali, sicuti, & entitas spiritualis recipitur in materia, vt patet de anima rationali; imò necessarium est omninò sensationes ma-

te-

teriales recipi in anima, aliàs anima non posset denominari, sentire, videre, audire, & tamen reuera anima denominationes huiusmodi habet, vnde 1. *de anima* benè ait *Arist. Si senex haberet oculum iuuenis, videret vt iuuenis*.

Obijcies quartò, actus, & potentia pertinent ad idem genus, sed actus est accidens, ergo & potentia debet esse accidentalis. Confirmatur quia. Anima est actus, si ergo potentia non distinguitur ab anima, Potentia esset actus, & semper esset in actu, atque adeò semper operaretur.

Præterea, potentiæ sunt diuersæ iuxtà diuersitatem actuum, sed in anima non est vlla diuersitas, ergo.

Respondeo, actum, & potentiam pertinere ad idem genus in hoc sensu, quia nimirum idem ens, quod prius est in potentia, deindè est in actu, nam idem homo est, qui potens est currere, & qui actu currit; non verò sensus eius propositionis est, quod actus, & potentiæ debeant esse, aut vtrumque substantia, aut vtrumque accidens, nam vt benè aduertit *Scotus hic*, potentiæ realiter distinctæ in sententia *Thomistarum*, recipiuntur in substantia animæ, tanquam in principio passiuo, seù passiua potentia, & tamen non sunt eiusdem generis.

Ad confirmationem dico. Animam esse actum, & semper esse in actu operandi, nam in quantum anima est actus essendi, se habet, vt causa formalis, quæ non est sine suo effectu formali; at in quantum est principium operandi se habet, vt causa efficiens; quæ benè potest esse sine suo effectu, non enim efficiens semper actu operatur.

Ad vltimum, quod additur, dico. non debere esse tantam distinctionem in potentijs, quanta est in actibus, licèt aliqua sit diuersitas, nam vna potentia visiua est plurium colorum, & data potentia realiter distincta ab anima, nunquid tot sunt potentiæ intellectiuæ, quot sunt intellectiones?

Obijcies quintò. ea distinguuntur formaliter ex natura rei, quæ comparantur ad inuicem, tanquam gradus essentiales inferiores, & superiores, vt sunt in homine animal, & rationale, sed hæ potentiæ non ita se habent respectu animæ, ergo.

Respondeo. *Scotum*, qui auctor fuit, & inuentor distinctionis formalis ex natura rei, talem distinctionem ponere non solum in his, quæ dicto modo, vt gradus essentiales superiores,

& inferiores comparantur, ſed etiam in ijs, quæ vt poſteriora, & proprietates in vna entitate vnitiuè ſe habent, & ita docet vbi ſupra paſſiones entis diſtingui formaliter ex natura rei ab ente; eodem ergo modo diſtinguuntur potentiæ animæ, non vt gradus ſuperiores, & inferiores, ſed vt poſteriores proprietates ad animam, in qua exiſtant vnitiuè, ideſt, in qua ſimul vniuntur ad faciendam vnam rem, ſeù entitatem phyſicam.

LECTIO V.

A quo potentiæ, & actus ſpecificentur.

QVamuis Potentiæ non ſint diuerſæ res, ſed diuerſæ formalitates, tamen in eo, quod formaliter diſtinguuntur, videamus, vnde earum formalis, & quidditatiua diuerſitas deſumatur; & quidem certum eſt, earum intrinſecam diuerſitatem ſumi ex propria earundem formalitate, verum quia potentiæ dicunt ordinem eſſentialem ad quædam ſibi alias extrinſeca, putà ad actus, & ad obiecta, & ad proprias eſſentias, à quibus fluunt, incertum eſt, & controuerſum in ſcholis, vndè, & ex quo extrinſeco deſumeoda ſit potentiarum formalis, & ſpecifica diuerſitas.

Quòad potentias igitur. Sententia communis docet, potentias ſpecificari ab actibus.

Sed contra eſt quia: intellectus Angeli, & intellectus hominis formaliter quidditatiuè diſtinguuntur penes actus ſpecie diuerſos, quia ijdem actus elicibiles ab intellectu humanos ſunt etiam elicibiles ab intellectu Angelico, & è contra, ergo aliundè petenda eſt eorum ſpecifica diſtinctio.

Alij ergo ponunt. Potentias diſtingui ratione ab eſſentia, à qua fluunt, & ideo intellectum hominis diſtingui ab intellectu Angeli, quia intellectus hominis fluit à natura humana, intellectus verò Angeli fluit à natura Angelica.

Sed contrà eſt quia. Potentia comedendi paleas eadem ſpecie eſt in equo, & boue, & tamen fluit à natura equina, & bouina, quæ differunt ſpecie; lux eadem ſpecie eſt, ſiue à Sole ſiue ab igne fluat, & oriatur; in re Theologica, idem ſpecie lumen gloriæ eſt, ſiue exigatur à gratia ſanctificante, habituali, ſiue ab vnione hypoſtatica, quæ tamen ſunt inter ſe diuerſa

uersa specie, ergo neque ab essentia, & à principio, à quo fluit, sufficienter desumitur diuersitas specifica potentiarum.

Alij igitur ponunt potentias differre specie, quia vna ab altera notabiliter dissimilis,& notabiliter diuersa.

Sed contrà est. quia hoc est, quod quæritur, vndè habeatur notabilis diuersitas, & dissimilitudo vnius potentiæ ab altera, ab actibus quos producunt,an ab essentia,& natura, à qua fluit an ex aliquo alio capite.

Respondebis. id esse iudicandum iuxta arbitrium prudentis viri,nam duo differre specie,non consistit in aliquo indiuisibili, sed patitur latitudinem aliquam.

Sed contra quia; ista responsio,rem alioquin merè physicam reducit ad morale iudicium prudentis viri; sanè iudicium, & arbitrium viri prudentis locum habet in re morali, non in re physica.

Puto dicendum; potentias specificari simul ab actibus, quos eliciunt,& ab essentijs, à quibus fluunt.

Probatur quia: Potentiæ non specificantur solùm ab actibus, neque ab essentijs solùm, vt instantiæ adductæ conuincunt, ergo specificantur ab actibus, & potentijs simul, nam ex nullo alio capite videtur posse desumi potentiarum speficica diuersitas.

Hinc intellectus Angeli, & intellectus Hominis specie distinguuntur, quia non solum sunt à diuersis naturis, sed etiam quia non omnes actus elicibiles ab humano intellectu, sunt elicibiles ab Angelico, nam Angelus, vel omninò non elicit discursum, vel merè per accidens est,quòd discurrat, è contrà intellectus humanus essentialiter exigit,esse disursiuum.Ceterùm virtus comedendi paleas est quidem in diuersis essentijs, sed vnum habet actum. de calore verò, & lumine gloriæ est alia ratio, quia non se habent,vt actus.

Hinc etiam ab eadem potentia possunt esse actus specie diuersi, quia illa potentia fluit ab eadem essentia, seù est in eodem supposito, & principio, à quo fluit.

Quoad secundum de actibus. Communis doctrina ponit,actum specificari ab obiecto formali.

Sed contrà est, quia: est assignare duos actus tendentes ad idem obiectum, nedum materiale,sed etiam formale,qui tamen actus sunt inter se specie diuersi, & in re quidem Theologica plures nobiles Theologi defendunt, supposita reuelatione my-

ste-

steriorum Fidei, posse intellectum humanum credere illa mysteria ob motiuum supernaturale diuinæ Reuelationis actu merè naturali, & actu supernaturali.

Imò actus, quo quis largitur eleemosynam propter amorem Dei,& actus, quo quis vitam profundit propter amorem Dei, specie distinguuntur, & tamen habent idem obiectum formale, & idem motiuum, ergo ab obiecto formali actus non specificantur.

Alij ergo ponunt, actus specificari à potentijs, à quibus fluunt.

Sed contrà est quia; simplex apprehensio eadem specie est, siuè eliciatur ab intellectu Angelico,siue intellectus humano,ergo actus non specificantur à potentijs.

Puto dicendum. Actus specificari simul ab obiecto formali, & à potentia, seù principio, à quo fluunt,seù vt alij loquuntur, actus specificantur non tantū à ratione formali, quæ, se tenens ex parte obiecti, sed etiam ex ratione formali sub qua se tenent ex parte potentiæ, itaque adæquatum specificatiuum actus simul est obiectum formale,& potentia.

Probatur quia. Actus non specificantur solum ab obiecto formali, nen solum à potentia, ergo ab vtroque simul, nullum enim aliud restat principium, ex quo possit eorum specifica diuersitas desumi. Confirmatur quia. actus dicit essentialem ordinem ad vtrumque,scilicet, ad potentiam,& ad obiectum formale, ergo ab vtroqne desumit suam specificationem.

Verum quidem est, quòd (vt alibi notaui;) ad hoc vt actus sit vnus specie, requiritur vnitas vtriusque, potentiæ, scilicet,& obiecti formalis; vt sit diuersus specie, sufficit diuersitas vel potentiæ vel obiecti formalis, ratio est, quia vnitas comparatur bono, diuersitas malo; bonum autem est ex integra causa, malum est ex vnico defectu.

Dices. Potentiæ non sunt specie distinctæ ex sola distinctione essentiarum, à quibus fluunt, aut ex sola distinctione specifica actuum; ergo actus non sunt distincti specie ex sola distinctione potentiarum.aut ex sola distinctione obiecti formalis.

Respondeo, negando consequentiam. disparitas est quia. instantiæ adductæ ad distinctionem potentiarum probandam,conuincunt, non sufficere distinctionem specificam, vel essentiarum, à quibus illæ fluunt, vel actuum, quos producunt; sed vtrumque requiri;è contrà vero non habetur instantia,qua probetur,

betur, ad distinctionem specificam actuum requirit distinctionem specificam, tùm potentiarum, tùm obiecti formalis, sed potiùs instantiæ adductæ conuincunt vnam, vel alteram distinctionem sufficere.

Dices secundò. Actus dicit essentialem ordinem non minus ad obiectum formale, quàm ad obiectum materiale, ergo non minùs ab vno, quam ab altero specificatur. Confirmatur quia in actibus supra assignatis de ratione eleemosynæ, & profusione vitæ, pro amore Dei, adest specifica diuersitas, non aliundè petita, quàm ex obiecto materiali, illi enim sunt ab eadem potentia, & habent idem obiectum formale, quia vterque fit propter amorem Dei,

Respondeo, tàm principali argumento, quàm eius Confirmatione, probari, obiectum materiale esse specificatiuum actus inadæquatum, non adæquatum, quod est mihi satis probabile, sicuti enim compositum naturale non solum diuersum specie est ratione diuersæ materiæ, ità actus specie diuersificatur, & ratione obiecti formalis, & etiam ratione obiecti materialis.

DISPVTATIO XIV.

DE ANIMA VEGETATIVA.

Animarum prima, vegetatiua est; vt habet Aristot. 2. de Anima *t.* 34. Vegetatiua anima, & alijs inest, & prima, & maximè communis potentia est animæ, secundum quam inest ipsum viuere omnibus, cuius sunt opera, generare, & alimento vti. *Hac anima viuunt Arbores, & Plantæ. Tres sunt potentiæ animæ Vegetatiuæ, Generatiua alterius sibi similes in specie, nutritritiua, & augmentatiua suipsus; Hic potentijs correspondent tres actus; Generatio, Nutritio, & Augmentatio. Et quidem primus, & præcipuus actus est generatio, ità docet Aristot. loco cit.* Naturalissimum operum, quæ in viuentibus quæcunque perfecta, & non mutilata sunt, aut generationem spontaneam habent; est facere aliud, quale ipsum,

ani-

animal quidem animal, planta autem plantam *Necessitas ponendi tres istas potentias in quolibet viuente est quia vita, & salus viuentium in humido, & calido naturali consistit, at calidum, & humidum inuicem agunt, & reagunt in propriam perniciem, & destructionem; & sanè destruerentur tandem, nisi per alimentum repararetur, quidquid calidi, aut humidi ex illa pugna deperditur; id autem fit per potentiam nutritiuam, & nutritionem. Verum quia ab initio ortus sui non habet viuens omnem illam molem, & magnitudinem, quæ illi est debita, data est illi à Natura potentia augmentatiua. Denique viuens deberet aliquando interire, quia ex contrarijs compositum; & quia non semper reparatur totum id, quod deperditur vi caloris naturalis per alimentum, ideò viuens, vt se conseruet secundum sui esse specificum (cum se conseruare non possit secundum esse indiuiduale, & numericum) data est illi potentia generatiua, & vis producendi, quale ipsum, vt species conseruaretur.*

LECTIO I.

An Mater ad generationem concurrat actiuè.

DE Potentia Generatiua nil est, quod speciale poscat examen; verum de eius actu, qui est generatio, quæritur, an ad illum mater actiuè concurrat; & quidem quæstio procedit de viuentibus, quæ generantur virtute seminis, & per seminis emissionem, vt Leo, Equus, Homo; non de iis viuentibus, & animalibus, quæ ex putri materia generantur, vt Anguillæ, de quibus *Aristot. 6. de histor. Anim. cap. 17.* aut de ijs, quæ quandoque ex semine, & partu, quandoque ex putri generantur, vt mures, & vespæ, de quibus etiam Arist. loc cit.

Et sanè idem est quærere, an mater ad generationem concurrat actiuè, ac quærere, an mater emittat semen, sicuti è contra cõcurrere ad generationem passiuè, nihil aliud est, quàm concurrere recipiendo semen.

Porrò denominatio Patris, & Matris ex vsu, & phrasi Scolastica non attribuitur nisi viuentibus vita rationali, sicuti etiam

denominatio filij, neque enim Schola appellat plantam, aut equum generantem, patrem, & equum genitum, filium, vt patet ex communi modo loquendi; & ideò proposita difficultas præcipuè militat de generatione hominis.

Quòd igitur spectat ad huius difficultatis solutionem; quia certum est patrem concurrere actiuè, difficulas restringitur ad matrem.

Thomistæ cùm primis ponunt, matrem ad generationem concurrere passiuè, recipiendo semen à viro, non emittendo. Ita colligunt ex *D.Th.3.par.qd.72. art.4.* & volunt hanc sententiam esse Aristotelis, & communem Philosophorum. *Scotus in 3. d.2. qu.2.* per totum, & Medicorum schola communiter docent, etiam matrem concurrere actiuè, emittendo semen; pro hac sententia stare Aristotelem, mox ostendam. An vero sententia opposita sit Communis inter Philosophos, mihi est valdè incertum; apud Recentiores quæstio ista, vel omittitur omninò, vel quam breuissimè expeditur, *Scoti* sententiam sequuntur Medici, quibus in re propria maior Fides est adhibenda, & non modo *Scotistæ*, sed plures ex Recentioribus. *Franc. Reès de Anima disp.1.sect.vltima ar.2.Conimb.de Gen.q.27. ar.1.Hurtad.de Gen.disp.2.sect.6.Morandus 2.de anima tr.2 q.12.nu.240.Palud.de gen.cont.2.puncto 7. num.4.* & plures Theologi apud *Suarez to.2. in 3.par.disp.10.sect.2. §.hæ rationes. Arriaga 1. de gen.disp.1.sect.6.nu.6.*

Conclusio, mater ad generationem concurrit actiuè emittendo semen.

Probatur primo ex *Arist.de hist.animalium cap.3.num.50 Quæ modo gignere animal possint, aut in se ipso semen prolificum emittunt, aut in alterum; fœmina, quod in se mittit: appellatur mas, quod in alterum, cap.19. num.* docet fœminas testes intus habere, & à maribus solo vtero differre. *&* *2. de gen.animalium cap.2.num.50.&* *60.* loquens de semine, *id autem quemadmodum ex mare, et fœmina prodeat nequaquam latere potes*, & paucis interiectis. *Matrem namque id animal dicimus, quod in alio gignit. Fœminam quod in seipsa*: Ergo ex mente Aristotelis fęminæ quoque emittunt semen.

Probatur secundò ex anatome, quia fęminæ habent eadem vasa semen deferentia, concoquentia, & seruantia; non secus ac viri, constat enim ex anatome fæminas, quæ diù se à Vene-

re

re abſtinuerunt, multo ſemine redundare, ſecus verò, quibus familiaris eſt Venus.

Probatur tertiò experientia, quia fœminæ etiam ſine congreſſu cum maribus ſemen emittunt, & eo emiſſo refrigerantur, non ſecus, ac viri, ergo.

Probatur quarto quia. Non minus pater, quàm mater dicitur generare, ſed generare importat actionem, ergo non magis pater, quàm mater actiué ad generationem concurrit. Confirmatur quia generatio eſt actus aſſimilatiuus, ſed ſemper filius magis aſſimilatur matri, quàm patri; imò ſemper mater magis diligit filios, quàm pater, vnuſquiſque enim naturaliter diligit opus ſuum, quàm è contrà, vndè & benefaciens plus afficitur beneficiato, quàm è contrà. ex 8. *Aeth. cap.* 8. & 12. ergo ſi non magis, ſaltem æquè actiuè concurrit mater, ac concurrat pater. tenet conſequentia, quia principium actiuum eſt principium diſtinguendi, & aſſimilandi, & magis ea, quæ facimus nos, quàm ea, quæ patimur, amamus, atque diligimus, ergo.

Probatur quintò quia. fæmina, & mas ſunt eiuſdem ſpeciei, ergo habere debent eaſdem potentias actiuas, ergo vtrunque habet vim actiuam generandi,

Probatur ſextò argumentis petitis è re Theologica.

Primum eſt. Solet eſſe quæſtio inter Theologos morales, & Summiſtas, an maritatæ poſt congreſſum maritalem poſſint prouocare ad emittendum ſemen; & qui ſententiam affirmatiuam ſequuntur, vt *Bonac. mat. qu.* 1. *pun.* 6. *Prop.* 2. *num.* 15. mouentur eo fundamento, quia putant, ſemen mulieris eſſe neceſſarium ad generationem prolis.

Secundum deſumitur ex materia Incarnationis, quia ſi Beata Virgo ad temporalem generationem Christi Domini paſſiuè tantummodo ſe habuiſſet, & ſolam materiam miniſtraſſet, non eſſet vera mater Christi Domini, quia ſe habuiſſet, vt terra, & minera in generatione auri; ſe habuiſſet, vt Pinus, ex quo fit ignis, ſed neque terra, aut minera dicitur producere ignem, imò Chriſtus Dominus natus eſſet ex Deipara, æquè ac anguillæ, & veſpæ ex putri materia; ſolum eſſet differentia, quia anguillæ, & veſpæ non ſunt eiuſdem ſpeciei; ſed hæc patet eſſe abſurda, & hucuſque inaudita; ergo. Confirmatur ex auct. *D. Dam.* 48. *virtutem tribuens ſuſceptiuam, ſimul autem, & generatiuam*; at Beata Virgo ſolùm ſuſcepiſſet à Spiritu San-

cto materiam congregatam, actiuè autem non concurrisset, non tribuisset virtutem generatiuam, ergo. Vide *Hurt. disp. 2. de gen. & corrupt. sub sect 3.*

Dices; emitti à muliere non semen, sed humorem quendam flacidum, aut emitti semen, sed infecundum.

Contrà est quia. Semen à fæmina emissum in colore, & alijs accidentibus non est dissimile à semine masculi, ergo gratis negatur non esse semen, vel non esse fæcundum, sicuti est semen masculi; imò si est infæcundum, ergo esset superfluè datum à natura, quod est absurdum.

Obijcies primò. Fæminæ sunt similes pueris voce, & inpubertate, at pueri semen emittunt, ergo. Confirmatur. quia. Fœminæ sunt similes spadonibus voce, & pilis, ergo sunt infæcundæ, vt illi.

Respondeo negando consequentiam, nam etiam fęminæ sunt similes puellis, at hæ sunt infæcundæ, non sic autem fęminæ adultæ ætatis. Dicó igitur, eam similitudinem inter pueros, spadones, & fœminas non oriri ex defectu seminis, aùt infæcunditate, sed aliunde. Adde plures esse visas fœminas viris similes, barba, voce, & robore.

Obijcies secundò. Fæminæ sæpè congrediuntur cum viris sine voluptate, ergo semen non emittunt, quia in emissione seminis voluptas est, Cōfirmatur quia fæminæ vsu Veneris non macrescunt, nec elanguent, secus viri, qui semen emittunt, ergo.

Respondeo; sæpiùs fęminæ, quando congrediuntur, voluptatem sentiunt, ergo semen emittunt. Cæterum quando voluptatem non sentiunt, id non oritur ex eo, quòd semen non emittant, sed ex eo, quòd vel sunt ægræ, vel ob immoderatam Venerem, sensus temperamentum amittunt. Ad confirmationem dico. Fœminas emittere, & simul recipere semen proprium, & virile; at viri semen emittunt, sed non recipiunt nec proprium, nec fęmineum.

Obijcies tertiò. In omni actione dari debet principium actiuum, & passiuum, ergo in generatione fęmina, quæ tota est ad patiendum, erit principium passiuum, mas, qui totus est ad agendum, debet esse principim actiuum, alias confunderentur munera vtriusque parentis, quia vterque actiuè concurreret.

Respondeo, Fæminam esse quidem principium passiuum, sed

non

non solùm passiuum, imò etiam actiuum; neque officia confunduntur, quia pater solùm actiuè, mater actiuè simul, & passiuè concurrit.

Obijcies quartò. Auctoritatem Arist. *de gen.animalium c.1* vbi negat Philosophus, à fœminis semen emitti *&* 4.*lib.cap.1* ponit, semen mulieris infæcundum esse ad generationem, ergo quia ex Arist. fœminæ, vel semen non emittunt, vel si emittunt, illud est infæcundum, manifestè concluditur, fęminas non concurrere actiuè ad generationem.

Respondeo. Reuera semen à fęminis non emitti, quia extra vterum non egreditur, vt semen maris; clara sunt verba tex. *Indicio etiam est semen non emitti à fæmina, quòd cum per coitum seminis voluptas contrectatione loci eiusdem, atque maribus veniat, tamen humor ille non hic emittitur*; patet ergo semen fœmineum non emitti è loco vbi effunditur; & ad alium tex. Dico; semen feminarum infœcundum esse quia se solo non potest partum edere, & generare.

Obijcies quintò Ex mysterio Incarnationis. Christus Dominus dicitur natus ex Virgine, at si Beata Virgo concepisset semen, & facta fuisset eiusdem seminis resolutio, imminuta fuisset eius Virginitas, minuitur enim Virginitas ex quacunque seminis resolutione, & effusione licèt non sit ex coitu cùm viro, sicuti & in viro minuitur virginitatis ex sola seminis effusione, licèt non sit cùm fœmina, ergo. Confirmatur quia, canit Ecclesia de Christo Domino, *procedens homo sine semine.* Denique *D. August.t.3.lib.*10.*de gen. ad Litt.cap.*20. docet. Christum Dominum non fuisse in lumbis Adæ secundum rationem seminis, sed secundum substantiam corporis.

Respódeo, BeatãVirginem fuisse spiritu, & corpore Virginem: spiritu quidem, quia non solum nunquam appetijt honestos viri cõgressus, sed etiam Voto recusauit, ideo in ea semper fuit habitus virginitatis. Corpore quidem, quia virginitas corporis non amittitur, nisi per ruptionem vteri, aut genitalium, per congressum cum viro, neutrum accidit in Beata Virgine, quia Christus Dominus eius vterum penetrauit, sicuti & Cœlos; semen virginis absque vllo prorsùs sensu voluptatis constitutum est miraculosè, & subito in eius vtero, quin deferretur per consuetos naturæ meatus, in viris, sicuti & in fœminis, corrumpitur virginitas effusione seminis ratione voluptatis, & delecta-

tionis, at si delectatio desit, & inuoluntaria sit seminis effusio; nullo modo virginitas læditur. Denique *D. August.* loquitur de semine viri, non de semine mulieris.

LECTIO II.

De Potentia nutritiua, & eius actu.

QVia calor naturalis continuò absumit humidum radicale; quo tamen absumpto, viuens marcesceret, interiret; ideo data est animæ vegetatiuæ à natura vis, & facultas reparandi humidum radicale per sumptionem cibi, & potus, extimulante viuens ad talem sumptionem fame, & siti. Porrò vis ista reparandi humidum radicale, dicitur potentia nutritiua: est autem fames ex *Arist.* 1. *de Anima t.* 28. appetitus calidi, & sicci; non ita tamen fames dicitur esse appetitus sicci; quasi necesse sit, cibum esse notabiliter siccum, vita enim seruatur humido, sed quia debet esse calidus, & consequenter moderatè siccus, vt ità distinguatur à potu. Similiter fames est appetitus calidi, non quia cibus non possit esse frigidus, sed quia valdè frigida offendunt ventriculum, nec possunt concoqui. Sitis verò est appetitus frigidi, & humidi, vt temperetur calor naturalis, vnde potus non debet esse nimis frigidus, aliàs calor naturalis omninò extingueretur, & tamen vita etiam moderato calido seruatur. Fames, & sitis, causantur à quodam doloris sensu, qui excitatur in orificio ventriculi ex diuulsione partium eius in se inuicem confligentium propter inanitatem, quia exinanitæ partes diuellunt, trahuntque ventriculum ratione caloris cibum, & potum postulantis.

Quæritur modo, quid sit potentia nutritiua, quæ per famem, & sitim extimulata cibum quærit, & potum, in beneficium, & conseruationem viuentis.

Primò nonnulli, ponunt potentiam nutritiuam non distingui à calore naturali. Ità *Auers.* 4. *met. cap.* 2. *Zimara Theor.* 73. & Recentiores aliqui, quos suppresso nomine citant, *Ruuius lib.* 2. *de Anima tract. de poten. anim. qu.* 1. *num.* 12. *Complutem. disp.* 8. *qu.* 4. §. 1.

Sed contrà est quia actus potentiæ nutritiuæ est nutritio, idest, conuersio alimenti in substantiam viuentis, at talis conuersio

non

non poteſt fieri à ſolo calore naturali; talis enim conuerſio conſiſtit in eo, quod in alimento producatur ſubſtantia, à forma viuentis, at ſubſtantia non poteſt ab accidente produci, vt patet; ergo. Confirmatur ex *Ariſt. de Anima t.* 41. *Ignis concauſa quidem quoddammodo eſt, non tamen ſimpliciter cauſa, ſed magis anima.*

Alij ponunt; potentiam nutritiuam non diſtingui à temperamento, & combinatione primarum qualitatum. Ita *Suarez 2. to. Theol. tr. 3. lib. 2. c 9. apud Compluten. vbi ſuprà.*

Sed contrà eſt quia. Temperamentum, & combinatio primarum qualitatum accidens eſt, ſed accidens non poteſt producere ſubſtantiam neque vt inſtrumentum, vt cum *Scoto* probauimus *diſp. 12. lect. 1.* ergo.

Thomiſtæ ponunt; potentiam nutritiuam eſſe realiter diſtinctam ab anima vegetatiua; vt patet ex generali eorum doctrina diſtinguente realiter omnes potentias ab anima, tum ex *Ruuio, & Compluten. loc. cit.*

Sed contra hanc ſententiam facit quia. hæc potentia nutritiua debet conuertere alimentum in ſuaſtantiam aliti, atque adeo ddbet producere formam ſubſtantialem viuentis in materia alimenti, ſed accidens non poteſt propria virtute producere ſubſtantiam, *vt Lect. cit.* probauimus ergo.

Concluſio ſit. Potentia nutritiua ab anima non diſtinguitur realiter, ſed formaliter, ſeù quidditatiuè.

Probatur quia, ità ſaluatur in alimento produci animam ab anima, ſicut ignis ab igne, homo producitur ab homine, & ex alia parte, aliud eſt, animam vegetatiuam conſtituere viuēs vegetatiuum, & aliud ſanè eſt, inducere formam vegetatiuam in alimentum, ergo aliqua diſtinctio formalis, & quidditatiua eſt inter animam vegetatiuam, quæ conſtituit viuens vegetatiuum, & potentiam nutritiuam, quæ inducit formam vegetatiuam in alimentum.

Colligite ex his primò: eodem modo potentiam generatiuam: & augmentatiuam, non diſtingui realiter ab anima, diſtingui vero formaliter, & quidditatiuè.

Colligite ſecundò; omne viuens indigere alimento, ſi tamen ſanum ſit, ratio eſt quia. omne viuens conſtat ex humido radicali, & calore naturali abſumente humidum, quod proptereà debet continuò, & inceſſanter per nutritionem reparari; hinc miraculo adſcribitur, quòd Chriſtus Dominus, Moyſes, &

Elias per 40. dies cibo abstinuerint, nam, vt benè notat *Hypocrates*, inedia per hebdomadam homini letalis est.

Dixi si tamen sanum sit. nam si demus hominem pigrum, somnolentum, pituita crassa, viscidaque refertum, non dubito, illum dici posse viuere sine cibo, & potu. Refert enim *Albertus* fœminam per triginta dies cibo abstinuisse; & quidem patet, animalia imperfecta diù viuere sine cibo, vt glires, & aliqui mures tota hyeme cibo abstinent, & somno pinguescunt.

An possit esse nutritio ex elemento puro. Docet *Galenus lib.3. de ratione victus cap.*17. Ordinarium alimentum viuentis esse aliquod mixtum licèt aliquando quædam animalia nutriantur elemento puro, ita Camaleon aere, Serpentes terra, Pisces aqua, Salamandra igne viuunt. *Arist. 2. de Gen. t.*52. *& lib. de sensu, & sensili cap.*5. negat, animalia posse nutriri odore, contra quod sentiebant Pythagorici.

LECTIO III.

De Potentia augmentatiua, & eius actu.

DVæ quæstiones sunt hic breuiter resoluendæ. Prima est, an potentia augmentatiua distinguatur à nutritiua. Secunda est, an actus augmentationis sit continuus, & non interruptus per morulas, seù vt alij loquuntur, per instantia interpolata.

Quòad primam quæstionem.

Posuerunt aliqui. Potentiam augmentatiuam non distingui à nutritiua;

Ità *Durandus in* 1. *d.3.q.2.num.*19.*Conimb. lib.*2. *de An. cap.*4. *art.*2. *Suarez* 2. *de anima q.*9.*Toletus q.* 10.

Thomistæ ponunt, distingui realiter. Ita *Iandunus* 2. *de Anima q.*13. *Iauellus q.* 18. *& alij* 1. *par. q.* 78. *art.* 2. *Albertus* 2. *de anima tract.*2. *Apoll. quæst.*9. *Paulus Ven. circa tom.* 50.

Sentio cùm *Scoto* vniuersaliter afferente, potentias animæ, tàm ab anima, quàm adinuicem distingui formaliter, & quidditatiuè, nutritiuam, & augmentatiuam, & quò ad istas duas potentias cùm *Scoto* sentiunt *Marsilius* 1. *de Gen. qu.* 10. *Conimb, Toletus, Durandus locis mox cit.*

Con-

Conclusio. Potentia augmentatiua, & nutritiua non distinguuntur realiter, sed formaliter quidditatiuè.

Quòd non distinguantur realiter, patet, tùm quia non possunt separari, neque enim datur posse augmentari, & non posse nutriri, aut è contra, & ex alia parte nulla est necessitas multiplicandi potentias realiter distinctas; cùm sufficiat, eas formaliter, & quidditatiuè distinguere; & hoc iam probo; quia potentia augmentatiua tendit in acquisitionem quantitatis; nutritiua verò in acquisitionem substantiæ, ergo iam diuersa est quidditas, & formalitas potentiæ augmentatiuæ, & nutritiuæ, & consequenter formaliter quidditatiuè distinguuntur. Confirmatur ex *Arist. 1. de Gen. t. 41. differunt nutrimentum, & augmentatio ratione*, idest, quidditate.

Quòad secundam quæstionem.

An augmentatio sit motus continuus, an verò discretus, & momentaneus, idest per momenta, seu instantia interpolata, & per morulas interruptus.

Ponunt aliqui; augmentationem fieri per morulas, quatenùs in vno instanti, seù momento producitur aliquid quantitatis totum simul; deindè cessat augmentatio per aliquod tempus, seù momentum quo elapso iterum fit augmentatio, & acquisitio quantitatis, & sic deinceps. Ita discurrit *Auers. 3. Phys. com* 8. *Albertus* 8. *Phys. circà t. 23. Ferrarien. q. 6. Soncinas* 8. *met. q. 22. Pomponius lib. 1. de nutrit. & augment. cap. 9. Tol. lib. 1. de Gen. q. 11.*

At augmentationem esse motum continuum, & successiuum, ponunt. *Burlæus 2. Phys. circà tex. 6. Caiet. Thiennensis 5. Phys. q. 3. Sotus item q. 3. Iandunus lib. 8. & alij*, quos citat, & sequitur *Auersa de anima q. 50. sect. 7.*

Conclusio augmentatio fit successiuè, & continuò, itaut non interrumpatur per morulas, aut instantia interpolata.

Probatur quia quantitas, & quælibet eius pars est diuisibilis, ergo non potest in momento tota simul introduci, sed potiùs debet introduci successiuè, & per partes post partes, aliàs non distingueretur à generatione, quę est instãtanea, & fit tota simul. Ex alia parte non est, cur semel incępta augmentatione, debeat anima motum interrumpere, & morari, iam enim est debitè applicata materiæ præparatæ iam, & dispositæ, ergo continuabit incęptam actionem, & non interrumpet per morulas, agens enim naturale applicatum passo disposito, & à fortiori, si cępta sit

actio

actio, non potest, non continuare; simili ratione, qua si igni applicetur puluis sulphureus longo tramite deductus, vtique ignis continua, & non interrupta actione, & combustione sibi materiam illam aggregabit, & in se conuertet.

Fateor, augmentationem non esse continuam, quia non fit toto tempore vitæ, quia non semper viuens augetur; datur enim status consistentiæ, & status decrementi, vt alibi ex *Arist.* adnotaui.

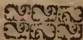
Similiter non esse continuam, quia non fit simul in omni parte viuentis, sed prius in vna parte, deindè in alijs, prout alimentum priùs in vna, deindè in alijs diffunditur.

Dices primò; ex *Arist. 8. Phys. 23. neque augeri, neque minui possibile est continuè, sed est medium.*

Respondeo. Augmentationem non fieri continuè; idest, semper, & toto tempore vitæ, dantur enim ex *Arist.* & in omnium sententia status consistentiæ, & decrementi.

Dices secundò: dantur in quolibet viuente minima naturalia, idest, partes ità minimæ, vt minores esse nequeant, sed in ijs alimentum, & consequenter etiam quantitas ponitur tota simul, ergo augmentatio fit in instanti, rursùs illa minima naturalia ita se habent, vt quælibet sit intrà suum porum inclusa, at pori non sunt continuati, quia diuersæ rationis, ergo augmentatio in ijs non potest fieri continuatiuè, sed necessariò debet interrumpi, quando augmentatio transit de vno poro ad alium.

Respondeo in primis, non dari ea minima naturalia, seù indiuisibilia, quia omnia indiuisibilia fusè alibi impugnauimus. Deindè dico. Poros illos, & cauitates esse continuatas, non interruptas; aliàs viuentis partes essent discontinuatæ, ac in frustra concisæ; & sanè qui nuda ossa diligenter obseruauerit, plures in ijs cauitates inueniet, non interruptas, sed continuatas.

D I-

DISPVTATIO XV.

DE ANIMA SENSITIVA.

HAc Anima constituitur animal, vt sic, quod est principium sentiendi vt sic, & in genere, commune bruto, & homini, non arboribus, aut plantis. Tres potentiæ huic animæ conueniunt. Sensitiua, qua assimilatur intellectui. Appetitiua, quæ assimilatur voluntati. Denique locomotiua, de qua est dubium, an conueniat animæ rationali.

Subdiuiditur potentia locomotiua in perfectam, qua anima secundum se tota mouetur de loco ad locum, & imperfectam, qua mouetur secundum aliquam partem intrà suum locum. Potentia appetitiua subdiuiditur in irascibilem, & concupiscibilem; hæc est, qua brutum tendit in bonum sub ratione boni simpliciter; Illa est, qua brutum tendit in bonum sub ratione ardui, & difficilis, quia nimirum tendit ad tollendas difficultates, & impedimenta, quæ occurrunt in ratione boni concupiti. Plures actus potentiæ vtriusque enumerare, & explicare, non ad naturalem, sed ad moralem Philosophum spectat.

Denique potenia sensitiua diuiditur in externam, & internam; externa sunt quinque sensus notissimi, Visus, Auditus, Odoratus, Gustus, & Tactus, qui quidem sensus dicuntur externi, quia habent organa exteriùs apparentia, vt sunt oculi, nares, aures; interna habet organa intrinsecus latentia, & occulta. Hæc etiam subdiuiditur in quinque, nimirum sensum communem, imaginatiuam, æstimatiuam, seù cogitatiuam, phantasiam, & memoriam.

Has potentias distingui formaliter ex natura rei, mihi ex eo redditur probabile, quia si Anatomistis fides est, distincta organa pro his potentijs notata, & diligenter obseruata sunt; & prætereà habent distincta munera, & officia. Sensus enim communis habet, spiritus animales transmittere ad sensus externos, vt sensatio fiat; & rursus recipere species à sensibus externis. Imaginatiua habet species istas sensatas conseruare.

Cogitatiua, seù æstimatiua habet apprehendere species non sensatas, sic ouis vidit lupum, & fugit, apprehendit enim illum esse sibi inimicum, inimicitia autem est species non sensata.

Phantasia habet species istas siuè sensatas, siue insensatas coniungere. Memoria denique habet species non sensatas retinere.

Et sanè tanta est similitudo inter potentiam sensitiuam brutorum, & intellectum hominis, vt plures ex antiquis Philosophis non dubitauerint, rationem, & intellectum brutis concedere, vt refert Arist. 2. Phys. 30. *In sensibus internis non immoror, quia de illis graues difficultates non occurrunt.*

LECTIO I.

De Obiecto Sensibili.

OBiectum, vt sit sensibile, debet in primis esse corporeum, incorporea enim, vt anima rationalis, Angelus, Deus sensibilia non sunt. Secundò debet esse reale, non entia enim, negationes, & priuationes rerum haud sensibus percipiuntur. Tertiò debet esse singulare, quia vniuersalia abstrahunt à sensibus, denique debet esse accidens, substantia enim latet sub accidentibus, & ideò non nisi mediatè, mediantibus, scilicet, accidentibus innotescit.

Diuiditur obiectum sensibile, ita vt aliud sit sensibile proprium, & aliud sensibile commune. Sensibile proprium est, quod vno sensu percipitur, vt albedo, quæ solo visu percipitur. Sensibile commune duobus, aut pluribus sensibus percipitur, sic rosæ magnitudo percipitur visu, & tactu; sensibilia communia enumerantur quinque. Quies, motus, numerus, figura, & magnitudo. Ad motum reducitur vbi, actio, & passio. Ad figuram reducitur situs, asperitas, lenitas, mollities, durities; denique ad magnitudinem reducuntur densitas, & raritas.

Iterum aliud est sensibile per se, & aliud est sensibile per accidens. Sensibile per se est illud, quod per propriam sui speciem, & imaginē repræsentatur; sensibile per accidens, quod per ima-

imaginem, & speciem alterius innotescit, & patet.

Solet esse quæstio. An sensibile commune propriam sui speciem, & imaginem habeat, in qua repræsentetur. Tres sunt in hac quæstione opiniones diuersæ.

Prima defendit. Sensibile commune sentiri per imaginem sensibilis proprij, non per propriam sui imaginem, & speciem. *Ita Ferra. 2. de anima q.11. Caiet. & Palatius ibidem c. 6. Fonseca lib.2. c.2.*

Sed contra est; quia si sensibile commune propriam sui imaginem non haberet, non distingueretur à sensibili per accidens, quod ex *Arist. de Anima t.6.* non habet propriam sui speciem, sed sentitur per speciem, & imaginem alterius.

Secunda opinio ponit, sensibile proprium repræsentare sensibile commune, seu esse id, quo sentitur sensibile commune, & consequenter sensibile proprium esse obiectum primarium, & formale, sensibile verò commune esse secundarium, & materiale, hinc est, vt non videatur albedo, vt sic, sed albedo talis, idest, tanta, & tanta.

Ità *Ruuius 2. de Anima cap. 7. quæst. 11. & pro se affert D. Thomam 2. de Anima lect. 13. Ban. Philop. Thiennensem Paulum Venetum cap. 11. lib. 2. de Anima q. 14.*

Sed contrà est, quia licèt de facto non videatur albedo, nisi quanta, nec videatur quantitas, nisi colorata, quæ tamen repugnantia est in hoc, quòd videatur albedo, absque eo, quòd videatur quanta, & sentiatur quantitas absque eo, quòd videatur albedo? Albedo enim est color, ergo est de se visibilis præcisa quantitate, quia color de se est formale obiectum visus, neque enim est visibilis ratione quantitatis; esto de facto, & naturaliter non sit, nisi in quantitate; ex alia parte quantitas est sensibile commune, ergo se sola, & præciso colore potest videri, & tangi, quamuis de facto, & naturaliter non sit quantitas, nisi colorata, non ergo color est obiectum primarium, & formale, quantitas obiectum secundarium, & materiale, sed vtrumque est obiectum primarium, vtrumque est obiectum formale sensationis.

Quòd autem possit sentiri sensibile proprium absque sensibili communi; sanè hoc esse possibile naturaliter, & præcipuè Corpus Christi Domini Sacramentatum, quamuis extensione locali nudatum, posse naturaliter videri, docent *Ocham in 4. dist. 10. q. 5. art. 2. Maior q. 5. Gabr. lect. 45. in Canone Missæ*; &

de

de absoluta potentia id esse possibile, & præcipuè Corpus Christi Domini posse videri ab oculo glorioso, docent cùm *D. Th. in 4. dist.10. q.4.art.vlt. Thomistæ* communiter,& ibidem cum *Scoto* eius discipuli: imò *Scotus q.9* docet, quòd si lux esset punctalis, adhùc esset visibilis, & videretur. Ratio est,quia color est obiectum formale visus, ergo, vt videatur, non dependet per se à quantitate, aut alio sensibili communi.

Confirmatur quia, per aduersarios sensibile proprium est obiectum primarium sensus, quantitas est obiectum secundarium, & obiectum primarium non dependet à secundario quoad sentiri, vel non sentiri, ergo.

Ex alia parte, etiam sensibile commune potest sentiri sine sensibili proprio, quia si sensibile commune nòn potest sentiri, nisi tunc, & in eo casu, quo sentitur sensibile proprium, sequeretur,sensibile commune sentiri per accidens, idest, sentiri, quatenùs est accidens sensibilis proprij, atqui falsum est omninò, vel ipsis aduersariis vltrò fatentibus, sensibile commune esse sensibile per accidens, ergò.

Confirmatur quia, potest quis manu tangere Cœlum, in quo est sola quantitas, & nullum sensibile proprium, nullam enim habet Cœlum qualitatem tangibilem, seu contrariam, quia cùm incorruptibile sit, caret contrarijs,ergo solum sentitur eius magnitudo, & quantitas.

Denique redditur ratio à priori, quia sensibile commune est obiectum formale plurium sensuum, non minus, ac color est obiectum formale vnius sensus, idest, visus, ergo æquè potest solùm videri sensibile commune, ac possit solùm videri sensibile proprium.

Tertia denique sententia ponit, sensibile commune transmittere propriam sui speciem contradistinctam à specie sensibilis proprij. Ita *Scotus in 4. dist. 10. qu 9. Henricus de Gandauo lib.2. de Anima q. 17. Aegydius eodem lib. ad t. 65. dub. 2. Iandunus q. 18. & alij*.

Probatur primò quia, si sensibile commune non transmitteret propriam sui speciem, esset sensibile per accidens,at hoc est absurdum, ergò.

Probatur secundò quia: sensibile commune est diuersæ omninò entitatis à sensibili proprio, ergo non potest repræsentari per speciem sensibilis proprij sicuti per speciem, & imaginem Petri non potest repræsentari Paulus, aut equus, vel Angelus,

ergo

ergo per speciem sensibilis proprij non potest sentiri, & percipi sensibile commune.

Probatur tertiò quia, ex dictis potest sentiri sensibile commune, & non sensibile proprium, ergo saltem tunc, & in eo casu non potest sentiri sensibile commune per speciem sensibilis proprij.

Probatur quartò quia, sæpè accidit sensibile proprium videri per propriam speciem, & variari sensibile commune, cum quo simul videbatur, vt si videatur album sub figura triangulari, & hæc posteà fiat quadrangularis; tunc, vel est mutata species, qua videbatur album, vel non est mutata; si talis species est mutata cum supponatur esse mutata figura, & non albedo, iam figura transmittit propriam speciem: si species non est mutata, ergo non videtur figura quadrangularis, non enim potest eadem species vtranque figuram, & triangularem, & quadrangularem repræsentare.

Probatur quintò quia, sensus dicuntur decipi circa sensibile commune, & non decipi circa sensibile proprium, ergo non eadem specie vtrumque videtur, aliàs circa vtrumque contingeret error, aut circa neutrum.

Dices primo, non sunt multiplicanda entia sine necessitate, ergo non est, cur pro sensibili communi debeat poni species distincta, potest enim repræsentari per eandem speciem sensibilis proprij.

Respondeo, necessitatem ostendi ex rationibus adductis ad probandam Conclusionem, præsertim verò ex illa, quia per imaginem vnius entitatis omninò distincta, & diuersa repræsentari non possunt.

Dices secundò, si sensibile commune transmitteret propriam sui speciem, de facto posset videri sensibile commune sine sensibili proprio, hoc videtur absurdum, ergo; probatur sequela, quia sit charta nigro colore depicta, deindè intendatur nigredo, sanè nigredo magis intensa longiùs videbitur, quàm antea, quando erat remissa, ergo longiùs videbitur, quàm charta, videbitur ergo sensibile proprium absque sensibile communi.

Respondeo; casum adductum fauere conclusioni positæ, nam plures ex Auctoribus pro ea conclusione volunt, de facto videri eminùs Turrim, verbi gratia, non viso aliquo eius colore, & consequenter de facto videri, & sentiri sensibile commune, figuram, & magnitudinem Turris, non viso sensibili proprio,

ergo etiam facilè concedunt illi Auctores, posse videri sensibile proprium non viso sensibili communi in aliquo casu, licet regulariter, & vt plurimum vtrumque simul sentiatur, quia adest naturalis connexio inter sensibile proprium, & commune.

LECTIO II.

Aliæ Quæstiones Resoluuntur.

PRrima quæstio solet esse. An sensus errent circa obiectum sensibile.

Academici ex Antiquis putant, sensus semper falli, & semper indigere, vt corrigantur ab intellectu.

Epicurei asserebant. Sensus nunquam falli, & nefas esse, dubitare de eorum fidelitate, ita referunt *Tullius in q. Acad. D. Augustinus lib.8. de Ciuit. Dei cap.7.*

Aristoteles, & cum eo Philosophi communiter omnes media via, & cum distinctione procedunt, nimirum, sensus circà sensibile proprium, vel nunquam, vel raro decipí; at circa sensibile commune, aut etiam sensibile per accidens frequenter decipi, verba sunt 2. *de Anima t.161. sensus propriorum quidem est verus, aut quàm paucissimum habens falsum, secundo autem eius, cui accidunt, & hæc, vt hic iam contingit, vt falsus fit.* & paucis interiectis. *Tertio autem communium, & consequentium, ea quæ accidunt ijs, insunt propria, dico autem, vt virtus, & magnitudo, quæ accidunt sensibiliqus, circà, quæ maximè iam est decipi secundum sensum.*

Hanc *Aristotelis* doctrinam confirmat experientia; in primis enim circa magnitudinem contingit error in visu quando propter distantiam res magnæ apparent paruæ, & exiguæ, ità Stellæ apparent minores terra, cum tamen quælibet vel minima stella sit maior terra. secundò circa figuram, nam turris quadra ta eminus appparet rotunda. tertiò circa motum, & quietem; vt cum soluentibus è portu litora, videntur moueri, cum enim non deprehendant motum, quo ipsi rapiuntur, putant litora ipsa moueri, è contra Planetæ, quamuis citissimo motu ferantur, nobis videntur stare, & quiescere. denique circa numerum contingit error, quando speciei reflexione in speculo diuiso, vel po-

lypono

lygono repræsentatur obiectum, vt multiplex.

Dices. experientia quoque patet, sensum decipi circà sensibile proprium, nam ægris dulcia videtur amara; similiter manus, verbi gratia, si per vitrum rubrum videatur, apparet rubra; denique, si obiectum visus nimium distet, repræsentatur, ac si esset fuscum, vel nigrum, quamuis reuera sit album.

Respondeo. sensum non decipi circa sensibile propriũ, dummodo concurrant tres conditiones; prima est, vt organum non sit praue dispositum; defectu huius conditionis, quia ægri lingua infecta est humore bilioso, dulcia videntur amara; secunda est, vt medium sit sincerum, & extraneis qualitatibus minimè obnoxium, defectu cuius conditionis manus visa per medium rubrum, apparet rubra. tertia, vt adsit proportionata distantia, defectu cuius conditionis facies eminùs fusca apparet.

Replicabis, si adsint tres assignatæ conditiones, sensus non potest errare neque circà sensibile commune, ergo eodem modo se habet sensus circa sensibile commune, ac circa sensibile proprium.

Respondeo. defectum earum conditionum frequentiùs accidere circa sensibile commune, quàm circa sensibile proprium, ideò frequentiùs errat sensus circa sensibile commune, quàm circa sensibile proprium.

Quæstio secunda solet esse, an verum sit commune dictum, *Sensus læditur à vehementi sensibili*. nam in primis videtur tale dictum non verificari, quia sensus naturaliter inclinat ad obiectum sensibile, non ergo potest ab eo lædi, nulla enim potentia inclinat naturaliter ad id, à quo damnum patitur, & læditur. Imò quemadmodum intellectus à nobiliori obiecto potiùs perficitur, quam lædatur, ita & sensus à vehementiori obiecto non læditur, imò potius perficitur.

Experientia autem suadet oppositum, nam intuentes Solem ob nimiam lucem excœcantur; oculi niuem intuentium maximè læduntur: ob nimium strepitum, & vehementem sonitum aures obsurdescunt, ob nimium acutos odores maximè offenditur odoratus, & ratio huius experientiæ est quia; vehemens sensibile lædit sensorium, idest, organum, in quo exercetur sensatio, læso autem organo, intelligitur quoq; & sensus læsus, ideoque benè ait *Galenus lib.* 1. *Aphorism.* 20. *omnis excessus deijcit actum propriæ virtutis*.

Ad rationes in oppositum, dico, per accidens esse, quòd à suo

obiecto læditur, & offendatur sensus, *ob exuperantiam*, vt loquitur *Aristoteles 2. de Anima t.123. manifestum autem ex his, & propterquid sensibilium exuperantiæ corrumpunt sensoria.* de intellectu longe diuersa est ratio, quia intellectio non fit per aliquod organum, aut corporeum instrumentum, ideoque quia excellens obiectum non habet organum, quod lædat, neque lædit intellectum.

Quæstio tertia solet esse, an ipsa sensatio sentiatur, & sit obiectum sensus.

Respondetur communiter, proprium esse intellectus posse reflectere supra suos actus, & suas cognitiones cognoscere, & ratio est quia, intellectus habet pro obiecto omne ens, at ipsa eius cognitio, & intellectio est ens, ideò per actum reflexum ab intellectu cognoscitur, & intelligitur; at sensus non potest supra seipsum reflectere, quia non potest attingere omne ens, sed tale ens determinatum, quod sit coloratum, sonabile, & huiusmodi, quę formales rationes propriæ obiectorum cuiusque sensus. non conueniunt sensationi; ideò sensatio ipsa nequit esse obiectum sensus; deinde patet experiẽtia, nemo enim videt suam visionem, aut suam auditionem exaudit.

LECTIO III.

An dentur Species .

VTraque Schola Philosophorum, scilicet, & Theologorum tres nouit species; nempè impressam, quam appellat sensibilem, si ponatur in sensu externo; appellat intentionalem, si ponatur in sensu interno; intelligibilem, si ponatur in intellectu-alia species, quam Schola nouit, & assignat, est species obiectiua; denique est species expressa.

Nomine speciei impressæ, siue intelligibilis dicatur, siue sensibilis, venit quædam qualitas producta ab obiecto intelligibili, vel sensibili, & ad potentiam siuè intellectiuam, siue sensitiuam transmissa, eo fine, vt simul cum potentia concurrat ad eliciendam intellectionem, vel sensationem, vult enim Schola, potentiam se sola non esse sufficiens principium productiuum intellectionis, seu sensationis, ideò requirere, vt adiuuetur ab obiecto, ab eoque compleatur in ratione principij, & quia obiectum est

est absens, loco sui transmitti speciem, tanquam sui vicariam, quæ præstat id ipsum, quod aliàs præstaret obiectum, si esset presens, & ideo talis species dicitur etiam semen obiecti, quia est quoddam veluti instrumentum obiecti, vt semen in animali est instrumentum generationis alterius animalis, & viuentis.

Nomine speciei obiectiuæ venit Idolum quoddã, seu Imago quædã, quæ visa, & cognita ducit nos in visionem, & cognitionem obiecti, sicuti imago Cæsaris in carta, vel tabella varijs coloribus depicta, & expressa, est species obiectiua Cæsaris, quia ipsa visa facit nos videre Cæsarem.

Nomine denique speciei expressæ venit ipsa formalis repræsentatio, vel est ipsa formalis sensatio, aùt intellectio, vel terminus ipsius sensationis iuxtà varias sententias.

In presenti non est sermo de specie expressa, neque de specie obiectiua, nam de his infra, cum de intellectione sermo erit, & disputatio.

Restringitur difficultas ad solam speciem impressam, quæ absolutè, & simpliciter venit nomine speciei. De specie igitur ista impressa communis sententia tria potissimum docet; & quidem

Docet primo: Hanc speciem impressam dari in sensibus externis, & internis respectu obiecti sensibilis, & in intellectu respectu obiecti intelligibilis.

Docet secundo; hanc speciem, tanquam vicariam, & semen obiecti ab ipso obiecto produci, & transmitti ad potentiam, in qua species præstat duos effectus; Primus est vnire, seu approximare cum potentia obiectum, quod est longè distans à potentia: alter effectus est, complere potentiam, & simul cum illa concurrere ad formalem expressionem, seù repræsentationem obiecti, quæ formalis represententatio in sensu dicitur sensatio, & in intellectu, dicitur intellectio.

Docet tertiò: hanc speciem impressam appellari imaginem repræsentatiuam obiecti, quia simul cum potentia concurrit ad repræsentandum, & exprimendum obiectum.

Sed contra hanc communem sententiam, & doctrinam primò facit; quia species impressa non videtur posse dici, & appellari imago obiecti, nam imago est, quæ cognita, & visa ducit nos in cognitionem, & visionem obiecti, denominatio enim imaginis desumpta est ex analogia ad imaginem exter-

nam v. gr. statua Cæsaris est imago Cæsaris, quia ipsa visa ducit nos in visionem Cesaris, at species impressa non ità se habet, vt ipsa visa ducat nos in visionem obiecti, ergo non meretur nomen imaginis.

Respondebis, esse imaginem non quidem obiectiuam, sed effectiuam, quia ipsa effectiuè concurrit ad sensationem, quæ est expressa, & formalis imago obiecti.

Sed contra est, etiam potentia concurrit ad expressam, & formalem repræsentationem obiecti, ergo concursus effectiuus, quem exercet potentia in ordine ad eliciendam sensationem; non sufficit ad dandam denominationem imaginis.

Replicabis adhùc; disparitatem esse, quia species se tenet ex parte obiecti, & ideo potest dici eius imago; at potentia non se tenet ex parte obiecti, & ideo non potest dici eius imago.

Sed contra est quia. Speciem se tenere ex parte obiecti, nihil est aliud, quàm effici ab obiecto, tanquam à causa; at non omne;quod ab alio efficitur, est imago respectu illius,neq; enim calor est imago ignis, quamuis ab igne fiat; filius est, & dicitur imago patris, non quia fiat quomodocunque à patre, sed quia est illi similis in natura, & sæpè etiam in externis lineamentis, aut etiam in temperie, & complexione naturali. Hinc filius apud Hispanos dicitur ijos,quod Græcis est imago.

Secundo principaliter contra hanc communem doctrinam facit, quia non potest adduci ratio,quæ efficaciter probet, necessitatem harum specierum,& quæ earum existentiam conuincat,ergo non est, cur huiusmodi species multiplicentur, non enim sine vrgenti necessitate debent entia multiplicari.

Nam in primis, si quæ ratio probaret, dandas esse species, esset, quia ad producendam sensationem non solum debet;concurrere potentia, sed etiam obiectum,iuxta illud *D. August. l. 9 de Trinit. cap. 12. ex obiecto, & potentia paritur notitia.*

Sed obiectum sæpè est absens, sæpè etiam est improportionatum potentiæ, consequenter non potest seipso concurrere;concurrit ergo media sui specie, quæ propterea dicitur Vicaria, & semen obiecti.

At hæc ratio non suadet, dandas esse species, cur enim debet concurrere obiectum ad sui sensationem, vel notitiam? nonne voluntas seipsa, & non per aliquam speciem concurrit ad amandum obiectum suum, ergo eodem modo intellectus seipso, &

non

non per speciem obiecti concurrit ad cognoscendum obiectum suum.

Respondebis. Obiectum fieri præsens voluntati per actum intellectus proponentis tale obiectum; at obiectum est longè distans ab intellectu, ideò debet illi fieri præsens per speciem.

Sed contrà est quia. non potest produci species ab obiecto, nisi iam præsupponatur præsens, species enim producitur ab obiecto in potentia, comparantur ergo obiectum, & potentia, tanquam agens, & passum; & hæc debent esse approximata, & & inuicem præsentia, vt agant, ergo vt ab obiecto intelligatur produci species, debet præintelligi obiectum iam præsens.

Neque enim species ab obiecto producitur, & per motum localem transmittitur ad potentiam, aliàs migraret accidens de subiecto in subiectum, produceretur enim species ab obiecto in parte aeris, seu medij sibi vicina, & ex ista species illa migraret in aliam, & aliam, quousque perueniret ad potentiam, & sic species migraret de subiecto in subiectum; producitur ergo species ab obiecto, & immediatè imprimitur potentiæ, ergo iā in obiecto præsupponitur præsens, alias daretur actio, & productio speciei in distans.

Respondebis. Species debere poni ad determinandam potentiam, vt feratur potius in hoc obiectum, quàm in aliud, de se enim potentia indifferens est ad percipiendum siue hoc, siue illud obieectum.

Sed contrà est quia. Hi, qui ponunt causam secundam ad hunc numero effectum potius producendum, quàm alium, determinari à Deo, & causa prima, cohærenter Philosophantes, refundent talem determinationem potentiæ ad percipiendum hoc potiùs obiectum, quàm aliud in Deum, & causam primam. In mea sententia, quia pono causam secundam de sui natura esse determinatam ad hunc potiùs numero effectū, quàm alium, refunditur talis determinatio potentiæ in eius naturam, & conditionem.

At probabilius posset dici; potentiam determinari ad hoc potius obiectum percipiendum, quàm aliud, ab eodem ipso obiecto, quod illi occurrit, & fit præsens, quàm ad aliud, quod illi non occurrit, nec est præsens; hæc enim differentia ponitur ex communi sententia inter causam, seù potentiam necessariam, & liberam, quòd libera non ab obiecto, sed seipsa determinatur ad operandum, at vero causa, & potentia necessaria determinatur

ab obiecto; non est ergo recurrendum ad species pro illa determinatione potentiæ ad percipiendum hoc potius numero obiectum, quàm aliud.

Denique datis etiam speciebus adhuc illa indifferentia, & determinatio potentiæ non tolleretur, quia in eadem potentia essent plures species solo numero diuersæ, non esset ergo maior ratio, cur potentia potiùs vna earum specierum vteretur, & non alia, ergo per admissionem specierum non tollitur illa indifferentia, & indeterminatio potentiæ.

Respondebis, species requiri ad eliciendam sensationem, quia nimirum sensatio habet duo, & quod sit vitalis, & id habet à potentia vitali, & quòd sit imago, & repræsentatio obiecti, & id habet à specie tanquam vicaria, & semine obiecti, nam de ratione imaginis est oriri, & nasci ab eo, cuius est imago, sensatio ergo quòd sit imago obiecti, non habet à potentia, sed nec ab obiecto immediatè, ergo à specie; quòd autem imago debeat oriri ab eo, cuius est imago, patet, quia tam in Diuinis, quam in creatis, ideo filius est imago patris, quia oritur, & nascitur à patre.

Sed contra hanc responsionem est: quia cognitio Dei, qua Deus cognoscit creaturas, est imago creaturarum repræsentatiua, sed illa cognitio non producitur à creaturis, ergo.

Præterea scientia, & cognitio infusa, quam habuerunt Christus Dominus, & Adam de obiectis naturalibus non fuit producta ab obiectis, sed fuit immediatè producta à solo Deo, & tamen illa cognitio est formalis obiectorum naturalium repræsentatio.

Denique species productæ ab obiecto sunt qualitates, & mera accidentia; non ergo possunt concurrere ad repræsentanda substantialia, & quidditatiua obiecti, imò species ipsæ obiecti non habet cum illo maiorem similitudinem, quàm habeat aliud quodcumque obiectum omninò diuersum, verbi gratia, species equi non habet maiorem similitudinem cum equo, quàm habeat, homo v. gr. sed homo non concurrit ad repræsentandum equum, ergo species equi non concurrit ad repræsentandum equum, sanè probabiliùs poneremus, equum immediatè seipso simul cum potentia concurrere ad seipsum repræsentandum, quàm ponere, quòd obiectum concurrat mediante aliqua qualitate, seu specie.

Respondebis demum cum *Arriaga disp.4. de Anima sect.3.*

Species

species esse ponendas, vt reuelent, & manifestent formalitates obiecti potentiæ, cui sunt occultæ, & prorsus absconditæ; debet ergo vel obiectum concurrere, quod habet in se tales formalitates, vel species, quæ loco obiecti, & veluti semen illius continet illas formalitates.

Sed contra est, quia species sunt accidentia, ergo non possunt formaliter continere formalitates obiecti, quæ sunt substantiales, sed neque possunt continere virtualiter, quia continentia virtualis est perfectior continentia formali, si ergo vt *Arriaga* vltrò concedit, species formaliter non continent formalitates obiecti, multò minùs continent virtualiter.

Deindè in casu, quo intellectus, v. gr. habet pro obiecto cognitionem suam directam, aut reflexam, quæ formalitas est in tali cognitiône, quæ sit occulta, & abscondita inntellectui, quæ proinde debeat illi reuelari, & manifestari à speciebus? fortasse intellectus adeò cœcus est, vt non videat formalitates eius cognitionis, quā ipsemet elicuit, & in sinu suo quodammodo fouet, & tenet? at eiusdem conditionis sunt species intelligibiles, respectu intellectus; & species sensibiles respectu sensus, ergo neque intelligibiles, neque sensibiles species debent admitti ad reuelandas formalitates obiecti.

LECTIO IV.

Aliæ Rationes pro Speeicbus refutantur.

SVpersunt duæ aliæ rationes, seù argumenta, quibus conantur specierum impressarum Assertores, earum existentiam euincere, & demonstrare.

Et primum quidem argumentum desumitur ex auctoritate Aristotelis, qui varijs suæ doctrinæ locis, videtur species huiusmodi apertè concedere, in primis 7. *Phys. t.1. 2. ipsi sensus alterantur, tantumue enim, vetus enim ipsorum motus est per corus, patiente aliquid sensu. & 2. de Anima t.121. sensus est id, quod est susceptiuum formarum sine materia, sicuti Cera recipit in se figuram anuli aurei, vel ferrei, & t.138. vnumquodque sensorium susceptiuum est sensibilis sinè, materia*. Denique *lib. de mem. & reminisc. c.2. manifestum est factam esse per ipsum sensum in anima, & in parte corporis*

habente ipsam passionem, velut picturam quandam, factus enim motus imprimit veluti figuram sensibilis, sicuti sigillantis anuli.

Sed contra est primò, quia, nec in tex.cit. nec in alijs, quamuis semel, & iterum Aristotelis volumina euoluerim, inueni istum terminum formalem, *speciem sensibilem, aut intelligibilem*, ideò tex. citati facilè possunt explicari de specie obiectiua, quæ visa ducit nos in visionem obiecti, & fauet tum exemplum, quod adducit de Cera, quæ est species, & repræsentatio obiectiua anuli aurei, vel ferrei, tùm etiam exemplum, quod adducit de pictura externa, quæ & ipsa est repræsentatio obiectiua, & potest tota hæc doctrina valde confirmari tertio exemplo, quod adducit 3. *meteor.cap.3.* de quodam homine, qui ante præferebat suitmet ipsius simulachrum, & obiectiuam imaginem, verba sunt; *accidit cuidam passio debiliter, & non acutè videnti, semper enim simulachrum videbatur præcedere ambulantem ipsum ex opposito respiciens ad ipsum.*

Vel etiam facilè explicari potest Aristoteles de specie formali, & sensatione ipsa, quam recipiendo potentia sensitiua patitur, & immutatur.

Secundò solet afferri auctoritas *D. Augustini* 11. *de Trinit. c.5. visionis, quæ fit in sensu cernentis, quasi parens quædam est species corporis, ex qua fit, sed parens non propriè, & verè, vndè nec ista vera proles est, sed quasi proles &* 12. *de Trin.c.* nè dubitare quidem permittit de speciebus.

Sed eodem modo facilè explicari potest D. Augustinus de specie, vel obiectiua, vel formali, seù expressa, neque enim D. Aug. speciem impressam nominauit, vt patet ex *lib.9.de Trin. cap.*12. *lib.*11. *cap.*2. quibus locis solum ait, *à cognoscente & cognito paritur notitia, ex visibili, & vidente gignitur visio.*

Tertio solet adduci auctoritas *Commentatoris 3.de anima t.5.* vbi asseritur, *ex obiecto, & potentia fieri magis vnum quàm ex materia, & forma.* quæ verba cæteroqui metaphoricè prolata sic rigorosè nonnulli *Thomistarum* accipiunt, & intelligunt, vt velint omninò fieri magis vnum ex obiecto, seù specie impressa, & potentia, quàm ex materia, & forma: quod sanè ex eo deprehenditur falsum, quia ex potentia, & specie non potest fieri, nisi vnum accidentale, quod est omnino minus, quã vnum substantiale ex materia, & forma; debet ergo *Commen-*

tator intelligi, & explicari, vt explicauimus Aristotelis verbà mox adducta.

Alterum argumentum desumitur ex varijs experièntijs.

Et prima quidem est quia; patet, nos videre in speculo ea, quæ verè ibi non sunt, tamen repræsentántur, & conspiciuntur, sed id non aliter accidit, nisi ex reflexione specierum, quæ fit in speculo; vndè ex speculo redit species, & reflectitur ad oculum videntis, ideòque videtur in speculo obiectum ratione speciei.

Sed contra hanc experientiam est quia, plures ex illis, qui species impressas concedunt, ponunt in isto casu species obiectiuas, quæ visæ dicunt nos in visionem obiecti.

Ita *Auerroes lib. de sensu, & sensili cap.* 1. *Iandunus eod. lib. q.9. Capreolus in* 1. *dist.*35. *q.*2. *art.*1. *Caietanus* 1. *par. q.*56. *art.*3. & quod caput est, vel ipse *D. Thomas q.*8. *de verit. art.*5. & 15. *Scotus in* 2. *d.* 13. *quæst.* 1. & fauere etiam D. Augustinum *lib.*15. *de Trinit. cap.*8. testatur *Auersa t.* 2. *q.*53. *sect.* 7. ergo adducta experientia, quæ sanè est omnium maxima, & efficacior omnium, quæ solent adduci pro speciebus, non probat existentiam specierum impressarum; quare in speculo ideò videntur obiecta, quæ ibi non sunt, quia adsunt ibi species obiectiuæ eorum obiectorum, quæ visæ faciunt nos videre ea obiecta, vt suprà etiam retulimus ex Arist. Hominem, qui semper ante se proprium simulachrum, & speciem obiectiuam aspiciebat.

Et confirmatur quia; quando intuemur obiectum in speculo, non tàm videmus illud prout est in se, quàm potiùs iuxtà dispositionem speculi, nempè, vel magnum, vel paruum; item multiplex in diuersis partibus speculi fracti; insuper eo colore imbutum, quo forte vitrum speculi inuenitur affectum, & in speculo concauo apparet obiectum inuersum, ergo iam in speculo videtur imago, idolum, & simulacrum obiecti, seu species obectiua, quam etiam supra ab *Arist.* ostendimus appellari picturam, quæ visa facit videre obiecta depicta, & delineata, quò etiam spectat famosum illud *Arist.* dictum, intellectum hominis similem esse tabulæ rasæ, in qua nihil est depictum 3. *de Anima cap.* 2.

Alia experientia est de inspicillis, qui enim visus debilitate laborant, vtuntur inspicillis, quibus sanè eorum visus ita iuuatur, vt meliùs obiecta videant, vel vt videant, quæ anteà nullo

modo

modo videbant, non nisi quia inspicillis vniuntur species impressæ, & sic visus iuuatur.

Sed contrà est quia, visio in tali casu non iuuatur, quia vniũtur species sensibiles impressæ, sed quia inspicillis vnitur virtus visiua, & non dispergitur, seu distrahitur, ergo adducta experientia species non probat.

Tertia experientia est, quia posito corpore opaco, & denso inter visum, & obiectum, non fit visio, non nisi quia ab obiecto non possunt eiaculari species, quæ corpus opacum permeent, & peruadant.

Sed contrà est quia, visio in tali casu non fit, quia impediente corpore opaco, & denso visus non potest se vltra illud extendere, deberet enim parietem, aut aliud corpus opacum interiacens penetrare, quod cum impossibile sit, non fit visio.

Quarta experientia, in magna distantia obiecta non videntur, quia species non possunt ab obiecto emitti.

Sed contra est, quia ea obiecta non videntur, quia visio non potest in obiecta nimis remota se extendere ob limitatam sui virtutem, & actiuitatem, quam habet.

Quinta experientia, cùm diusculè inspexerimus aliqua luminaria, si oculos claudamus, adhùc lucidos quosdam colores intuemur, ergo eorum luminarium species remanserunt.

Sed contra est quia, ista experientia adducta à *D. Augustino* 11. *de Trinitate cap.* 2. Manifestè probat species obiectiuas, quæ remanent remoto obiecto, at species sensibiles cum in suo esse, fieri, & conseruari ab obiecto dependeant, remoto obiecto non remanent, vndè qui species impressas admittunt, & negant obiectiuas, volunt in hoc casu, sensus illudi; & negant talia obiecta videri per species.

LECTIO V.

Quæstio de Speciebus resoluitur.

Difficultates propositæ, & hoc modo superioribus Lectionibus explanatæ, mouerunt plures tùm ex Antiquis, tùm ex Recentioribus Philosophis ad negandas species impressas.

Et quidem ex Antiquis species negarunt *Porphirius lib. de sensu, & sensili. Plotinus æneade 4. lib. 7. de Hipocr. & Platonis*

tonis Decr. Plato in sensu visus loco specierum posuit radium visualem. Durandus in 2.dist 3.q.6. Gab. q.2. Ocham in 2. q.14. & q.17. ex Recentioribus *Hieronymus Prouenzalis lib. de sensibus part. 1. cap.7. Thomas Gianninus in disput. de Lumine cap.27. Dandinus 2. de Anima digres.31. Bassonus lib. de visu Intent. 2. Thomas de Garbo lib. 1. q. 63. Arriaga disp.4. de Anima sect.1. subsect. 5.* concedit species in visu, & auditu, negat in reliquis sensibus externis.

Sententiam meam duabus Conclusionibus aperio.

Conclusio prima, non dantur species impressæ, quæ, vel compleant potentiam in ratione principij, vel determinent ad percipiendum hoc potius obiectum, quàm aliud.

Probatur communi, & familiari Nominalium argumento, quia non sunt multiplicanda entia sine necessitate, sed nulla est necessitas ponendi species, quæ compleant potentiam in ratione principij efficientis sensationem, quia ipsa se sola est sufficiens, neque, quæ determinet potentiam ad percipiendum hoc potius obiectum, quam aliud, quia determinatur à præsentia obiecti, ergò.

Conclusio secunda. Dantur species obiectiuæ, quæ nimirum visæ, & perceptæ ducunt nos in visionem, & perceptionem obiecti.

Probatur conclusio quia, experientia illa notissima, & sensibilissima de speculo manifestè conuincit, dari speciem, quæ visa ducat nos in visionem obiecti, ergo negata specie impressa, non potest negari species, quæ visa ducat nos in visionem obiecti; an verò talis species debeat dici species formalis, vel species obiectiua, quæstio de nomine; puto tamen, potius dicendam esse obiectiuam, quam formaldm, quia in quæstionibus de nomine standum est communi acceptioni, & locutioni, vt prudenter monet *Arist.2.Top.2. vt quod nuncupationibus quidem res appellare oportet quemadmodum multi, qua autem res tales sint, vel non tales, non amplius tribuendum multis.* Sed communiter, & in communi phrasi Scholasticorum species, quæ visa ducit nos in visionem obiecti, appellatur species obiectiua, ergo.

Confirmatur; quia si appellatur species formalis, non distingueretur à sensatione, quæ est formalis repræsentatio, & imago obiecti, ideoque etiam solet dici species formalis, vt ergo distinctè loquamur, & confusio omnis tollatur, species hæc, quæ

visa

visa ducit nos in visionem obiecti debet dici species obectiua.

D. species ista obiectiua est accidens, & inferioris omninò conditionis, & ordinis, ac sit obiectum, ergo non potest ipsa visa ducere in visionem obiecti, species enim obiectiua debet esse eiusdem conditionis, & perfectionis cum obiecto.

Respondeo: statuam Cæsaris esse longè inferioris conditionis, ac sit Cæsar, & tamen est eius species, & imago obiectiua, creaturæ sunt imago Dei iuxtà illud Apostoli 1. *Corinth. 3. videmus nunc per speculum in ænigmate*, & tamen creaturæ sunt inferioris omnino conditionis, non ergo ad speciem obiectiuam requiritur, quòd sit eiusdem conditionis, & perfectionis cùm obiecto à se repræsentato.

Dices secundò, non potest assignari, à quo species istæ producantur, & conseruentur, ergo: Antecedens probatur, quia istæ species non producuntur, nec conseruantur ab obiectis, sæpè enim obiecta non sunt, & adsunt species repræsentantes obiecta; sed neque producuntur, aut conseruantur à potentia, quia imago debet produci ab imaginato, ergo.

Respondeo, species obiectiuas in suo quidem produci dependere ab obiecto, at in conseruari, si sit species sensus externi, conseruatur in sensu illo externo, ad quem species est directa, & transmissa; si sit species sensibilis interior, conseruatur in memoria sensitiua, quæ est specierum conseruatorium; denique si sit species intelligibilis, conseruatur in memoria intellectiua, quę est earum specierum receptaculum ad id à natura destinatum, & ordinatum.

Dices tertiò, istæ species neque sunt diuisibiles, neque indiuisibiles, ergo non dantur, & quidem non sunt indiuisibiles, quia obiecta, à quibus fiunt, & quæ repræsentant, sunt diuisibilia, & extensa; sed neque non sunt diuisibiles, quia indiuisibiliter, & totum simul obiectum repræsentant, ergo.

Respondeo, has species esse diuisibiles in essendo, quia non solum, vt benè probat argumentum, prodeunt ab obiecto materiali, & extenso, sed etiam quia recipiuntur in subiecto materiali, idest, in potentia materiali; esse tamen indiuisibiles in repræsentando; patet enim in pupilla, quæ minima pars est oculi, repræsentari totum obiectum, quamuis valdè magnum, & ingens, vt esset, verbi gratia, magnus aliquis mons, quod non aliter contingeret, nisi quia species repræsentatiua montis est indiuisibilis in repræsentando.

LECTIO VI.

Potentia visiua, eius obiectum, & organum.

POtentia visiua aliarum potentiarum, & externorum sensuum nobilior est; eius actus proprius, nempè visio, adeò certior est actibus aliorum sensuum, vt vel ipsamet intellectio, & cognitio in vtraque Schola, Philosophorum scilicèt, & Theologorum, sæpè nomen, & vocabulum visionis vsurpet. De obiecto huius potentiæ

Communis doctrina duo docet, primum est: lumen, & colorem esse ex æquo formale obiectum potentiæ: secundum est, lumen videri absque colore, at non videri colorem absque lumine; patet hoc experientia, quia noctu, & in tenebris colores non videntur; videntur astra, & cælestia corpora, quia lucida, licèt colorata non sint.

Hæc duo mihi non videntur cohærere: nam si, vt experientia docet, lumen se ipso videtur, & non per colorem, color autem non videtur, nisi per lumen, & mediante lumine, manifestè sequitur, lumen esse obiectum formale, colorem verò obiectum materiale; in communi enim conceptu, & sensu, id, quod attingitur ratione alterius dicitur obiectum materiale, & id, ratione cuius aliud attingitur, dicitur obiectum formale, ita obiectum formale Physicæ est naturalitas, hæc enim ratione sui attingitur à Physica, nam cætera, quæ à Physica considerantur, & attinguntur, attinguntur ratione illius, & sub formalitate naturalitatis: in re Theologica Mysteria credita sub obiectum, materiale, Diuina reuelatio est obiectum formale, quia nimitum Mysteria creduntur ratione Diuinæ reuelationis, seu quia reuelata sunt; quia ergo color videtur ratione luminis, lumen se habebit vt ratio formalis, color vt ratio materialis.

Denique quia ignis non calefacit, nisi sit approximatus, approximatio se habet, vt conditio sine qua non, ipsa verò virtus ignis, vt ratio formalis agendi, ergo quia color non videtur, nisi adsit lumen, color erit ratio formalis, lumen non est ratio formalis, sed potius vt conditio sine qua non, vt est approximatio respectu ignis.

Quare aut color est obiectum materiale, & lumen obiectum for-

ormale, visus, aut si mauis, colorem ponere obiectum formale, profectò lumen erit conditio sine qua non; & ita quodcumque ponas, & dicas, non ex æquo lumen, & color sunt obiectum visus.

Dices, lumen videtur sine colore, at approximatio non calefacit sine igne; lata est ergo disparitas inter approximationem respectu calefactionis, & lumen respectu visionis.

Respondeo, lumen sine aliquo colore saltem apparenti non videri, astra enim, & corpora cælestia videntur, non qnia lucida, sed quia colorata, & alba, non albedine, & colore reali, sed albedine, & colore apparente.

Replicabis, colores apparentes non differre à luce, lux enim prout diuersimodè reflectitur, & refrangitur, est in causa, vt varij colores appareant, vt patet in Iride, & collo columbæ.

Benè, ergo iam astra videntur, quia lucida, idem enim est, astra esse lucida, & colorata colore apparenti, & consequenter jam habeo, lumen esse rationem formalem videndi, colorem verò rationem materialem, non ergo ex æquo lumen, & color sunt obiectum visionis; sed vnum ex duobus dicendum est, aut colorem esse obiectum materiale, & lumen rationem formalem; aut colorem esse obiectum formale, & lumen conditionem, sine qua non.

Verùm quid sint lux, & color, non est vna omnium Philosophorum sententia, & concors opinio.

Opinati sunt antiqui, lucem, seu lumen esse corpus. Ita *Empedocles apud Aristotelem* 2. *de Anima t.*70. *Lucretius lib.* 4. *de rerum natura, Simplicius* 2. *Cœli com.* 79. & nuper *Sebastianus Bassolius lib.* 2. *de Cælo intent.* 2.

Sed contra est quia, lumen est in eodem loco cum aere, ergo non est corpus; aliàs duo corpora, nempè lumen, & aer essent in eodem loco, & consequenter naturaliter daretur corporum penetratio.

Alij opinati sunt, lucem esse substantiam spiritualem. Ita *Balianus tract. de pestilentia c.*14.

Sed contra est quia, substantiæ spirituales effugiunt sensum, at verò lux, & est visibilis, & est ratio, cur alia videantur, & sentiantur.

Alij apud *D Thom.* 1. *p. q.*67. *art.* 3. dixerunt, lucem esse formam substantialem.

Sed contra est quia: lux de facto, & naturaliter producitur

in

in aere, simul est ergo cum forma aeris in eiusdem aeris materia, at in eadem materia naturaliter non possunt esse duæ formæ substantiales, ergo lux non est forma substantialis.

Opinati sunt alij, lucem esse formam accidentalem, non quidem realem, sed intentionalē, & quodammodò spiritualem. Ita *Aegyd. 2. de Anima circa tex. 76. Tien. circa tex. 71. Buridanu q. 17. Scaliger exercit. 298.* citatur etiam pro hac sententia *Scotus in 2. d. 13.*

Sed contrà est, quia lux videtur, & sentitur, non ergo est qualitas spiritualis, verum à *Scoto* appellatur qualitas intentionalis, quia non solum lux ipsa videtur, sed est ratio, & intentio, cur alia videantur, ita explicat, & intelligit *Scotum, Laurentius Fasanus lib. 5. Arcanorum Scoti.*

Gaspar Aragonius in Enchiridio, posuit, lucem esse calorem vnitum, vndè vbi calor magis vnitur, ibi maior est lux; vnitur autem magis calor, vbi est maior reflexio.

Sed contra est quia, lux est qualitas carens contrario, est enim qualitas perfectiua, non corruptiua, at calor habet contrarium, non ergo lux est calor vnitus.

Communis ergo, & vera sententia docet, lucem esse qualitatem realem, & materialem.

Probatur ex *Arist. 2. de Anima t. 6.* vbi lux definitur actus perspicui, idest, forma accidentalis constituens perspicuum, & diaphanū actu perspicuum, & diaphanum, nam sine luce corpora quædam diaphana sunt, & perspicua, sed in potentia, quia possunt permeari à luce, at quando à luce actu permeantur, tunc sunt actu perspicua, & actu diaphana.

Patet autem definitionem istam, seu potius descriptionem lucis traditam esse per effectum formalem secundarium; nam eius effectus primarius, est, reddere corpus, seu subiectum, in quo est, formaliter lucidum.

Quòad Colorem.

Antiqui, vt *Plato in Timæo, Auicenna*, cæterique Arabes posuerunt, colorem à lumine non distingui, sequuntur hanc sententiam ex Modernioribus *Capr. in 2. d. 14. q. 1. ad 1. Albertus in sum. de homine q. de substantia coloris, Andræas Cæsalpinus lib. 5. Perp quæst. q. 7. Scaliger exercit. 325. art 5. Vidus Antonius Scarmilionus lib. 1. de coloribus art. 5.* omnium nouissimus *Thomas Campanella in Atheism. c. 8. n. 7.*

Communis sententia, ponit duo colorum genera, nam alios do-

docet esse colores apparentes, alios veros, & reales, & quidem colores apparentes non distinguit à luce, nam secundum diuersam incidentiam, reflexionem, ac refractionem lucis, & corporum, in quibus lux ipsa recipitur, varij fiunt, & oriuntur colores, tales sunt colores in Iride, & collo columbæ.

Color verò realis est, qui ex varia temperie, & crasi primarum qualitatum fit, & oritur. Color realis manet remoto lumine, licet ob defectum luminis non videatur; color apparens remoto lumine perit, & euanescit.

Probatur communis hæc sententia quia, veri colores semper eodem modo conspiciuntur in suis subiectis, quamuis lux diuerso modo se habeat, & videatur, ergo veri colores distinguuntur à luce, & sunt qualitates reales, & permanentes.

Dices primò. Ablata luce nullus videtur color, ergo non differt à luce.

Respondeo negando consequentiam, nam ablata approximatione non est calefactio, & tamen calefactio, non est idem cùm approximatione; dico igitur, colores videri dependenter à luce, qua ablata non auferuntur colores, sed absconduntur, & cælantur.

Dices secundò, ex *Arist. 2. de Anima t. 73.* color est motiuum perspicui secundum actum, actus autem perspicui lumen est, sed idem esse videtur motiuum perspicui, & actus perspicui, ergo color, & lumen idem sunt.

Respondeo; hanc coloris definitionem, seu veriùs descriptionem, traditam esse per effectum eius secundarium, nam effectus primarius coloris est reddere subiectum, vel etiam mediũ diaphanum, & perspicuum coloratum; ex hoc autem sequitur, quòd moueat, seu immutet perspicuum, & medium diaphanum, vel dando illi esse coloratum, vel immittendo, seu transmittendo per illud speciem obiectiuam; qua data doctrina non sequitur, idem esse colorem, & lucem, diuerso enim modo mouetur, seu immutatur perspicuum, seu medium diaphanum per lucem, & per colorem; nam per lumen, seu lucem immutatur, quatenus fit actu diaphanum, & perspicuum, per colorem verò immutatur, recipiendo colores, vel speciem obiectiuam à colore immissam.

Sensorium, seu organum potentiæ visiuæ est oculus, cuius miram fabricam, & structuram describunt Atonomistæ; sufficiat Philosopho naturali scire, in pupilla, seu humore chrystallino,

præ-

præcipuè fieri, & exerceri actum visionis. Ita docent *Aristot. lib.1.de gen.animalium cap.5. & de hist. animal. c.9. Celanus lib.8. de vsu partium c.6. & lib.10. c.1.* Hos sequuntur communiter Philosophi, & Medici omnes.

LECTIO VII.

Potentia auditiua, eius obiectum, & organum.

OBiectum potentiæ Auditiuæ est Sonus, de quo sunt tres difficultates. Prima est, quid sit sonus, secunda quodnam sit subiectum sonus. Tertia demum, quid requiratur in corporibus, vt sonantia sint, & sonum edant.

Quoad primam difficultatem.

Sonum esse motum corporum se percutientium, vel collidentium, asseruerunt ex Antiquis *Themistius*, & alij Græci interpretes, ex Recentioribus *Toletus hic qu. 19. Morandus 2. de Anima disp.vltim.q.79. conclus. 5.*

At communis sententia ponit, sonum esse qualitatem productam ex percussione, & collisione corporum, quæ collisio, & percussio non fit sine motu aliquo locali corporum se collidentium, & percutientium: mouentur ergo localiter corpora prius, tum se percutiunt, & collidunt; denique percussio ipsa, & corporum collisio sonum producit, & edit.

Ratio est, quia motus localis non est productiuus, nisi vbi, ergo sonus non à motu locali, sed ab alia actione producitur, quæ actio benè potest dici alteratio, & quidem perfectiua, non corruptiua, quia est motus ad qualitatem carentem contrario.

Dices *Arist. hic, t. 78.* sonum vocat ictum, & percussionem *t.86. & lib. de sensu, & sensibili* sonum, ait, esse motum, vel motionem eius, quod potest moueri.

Respondeo, *Arist.* cit. locis loqui in sensu causali, non formali, verè enim sonus non causatur, nisi localis motus interueniat corporum se collidentium, & percutientium; sicuti etiam definiri solet Ecclipsis, interpositio Terræ inter Solem, & Lunam, idest, obumbratio Lunæ ex illa interpositione proueniens, & ita sonus definitur esse collisio, & percussio corporum.

Quoad secundam difficultatem.

Certum est, ad sonum requiri ad minùs triá corpora, quorum

duo se verberent, percutiant, & collidant, tertium verò sonum excipiat, & in se recipiat, clara sunt verba *Arist. t.* 78. fit autem secundum actum sonus semper alicuius ad aliquid, & in aliquo.

Dices, ex sola scutica in aere percussa patet sonum fieri, ergo.

Respondeo, fieri percussionem aeris ab vna parte scuticæ in aliam eiusdem partem.

Cęterum, vt corpora se percutiant, & sonum edant; quinque conditiones potissimum requiruntur. Prima est, vt sint dura, & solida, qualia sunt ferrum, æs, talia non sunt sint lana, & spongia. Secunda, vt sint polita, & plana. Tertia, vt sint rara. Quarta, vt sint apta tremiscere, hinc enim fit, vt campana, suspensa melius efficiat sonum, quàm si humi iaceret. Quinta, vt corpora se percutientia sint aerea, cum aliqua tamen siccitate, hinc argentum melius sonat, quàm plumbum, paritérquè fagus, quàm quercus.

Corpus tertium, quod excipit, & recipit in se sonum, cõmuniter deputatur aer, qui propterea dicitur Dominus soni, & ab antiquis vacuum dicebatur audiendi Dominus, quia nomine vacui aerem intelligebant.

An aqua sonum excipiat, res est controuersa. *Hurtad. disp.* 17. *sect.* 2. *Conimbi cap.* 8. *q art.* 1. negant aquam esse soni capacem *Arriag. hic*, *Ouiedus*, *Antonius Scaÿnus*, *Le Reès*, cum communi sententia, docent, aquam esse soni capacem, sed tamen minus, quàm aerem.

Probatur secundò ratione, quia illud corpus est receptiuum soni, quod est fluidum, friabile, quodque compressum, & attritum per collisionem corporum solidorum aptum est resilire, sed hæ omnes conditiones sunt in aqua, ergo.

Probatur tertiò experientia, refert enim Boterus in Relat. à nautis, Vrinatores demitti ad fundum maris per transuersum ligatos fune, cui campanula appensa est; altera manu canistrum tenentes, quod cùm conchis, (quibus includuntur vniones) repleuerint, campanulæ sono nautas admonent, & sursum attolluntur, ergo in aqua fit sonus.

Probatur quartò alia experientia, nam si quis in fluuium se demittat, illicque collidat lapides, sanè ea lapidum collisione aqua compressa sonitum quendam edet licèt obtusum; pisces ad strepitum in ripa fluuij, vel litore maris factum, diffugiunt,

& ideò

& ideò refert *Arist.* 4. *de hist. Animæ cap.* 8. dum Piscatores retia piscibus tendunt, altum silentium sibi adstantibus imponunt, & demum insidijs aptè compositis, strepitu magno pisces in retia compellere nituntur; vidi sæpius in hoc nostro mari Neapolitano, Piscatores hasta longa marinas aquas percutere, & verberare; interrogati, cur ita marinas aquas percuterent, & verberarent; responderunt, pisces illo strepitu, & sonitu aquarum verberatarum à somno excitari, & exurgere, atque ita facilè deinde retibus capi.

Hinc *Franciscus Le Reès sect.*4. *art.* 1. docet, etiam ignem, & terram esse subiecta soni capacia, sed omnium maximè soni capax est aer ob summam eius humiditatem cum frigiditate coniunctam.

Sensorium, seù organum potentiæ auditiuæ sunt aures, in quibus aptè natura tot cauitates posuit, & anfractus, quia in concauo aptiùs redditur sonus. Auditio præcipuè fit in aere quodam congenito, & innato, idest, substantia quadam tenui ad modum aeris in auriũ cauitatibus inclusa, vt clarè docet *Arist. hic t.*83. *& de partibus animal. cap.* 10. & ratio est, quia ideò natura talem substantiam tot cauitatibus inclusit, aufractibus prouidè obuallauit, quia de organo auditus valdè erat sollicita.

LECTIO VII.

Aliæ Potentiæ Sensitiuæ externæ.

Obiectum potentiæ olfactiuæ est odor; de hoc est controuersia, an sit substantia exhalata, an potiùs qualitas.

Odorem esse substantiam exhalatam, seu fumidam exhalationem opinati sunt aliqui apud *Conimb. hic q.*1.*c.*6. & antiqui apud *Arist. lib. de sensu, & sensili cap.*5.

Opinio communis, & vera ponit, odorem esse qualitatem, non substantiam. Probatur, quia in speciebus sacramentalibus remanet odor panis, & non remanet substantia, substantia enim sensibilis non est, ergo. Confirmatur, quia odor est obiectum sensus olfactus, sed obiectum sensus non est substantia, substantia enim sensibilis non est, ergo. Cæterum odor est secunda qualitas, quæ oritur ex certa crasi, & temperie primarum præ-

bus docet, quòd gustus, & tactus insequitur omnia animalia necessariò.

Reuerà tamen valdè differunt gustus, & tactus, vt patet ex obiecto, nam obiectum gustus est sapor, qui est secunda qualitas, obiectum tactus sunt omnes primæ quatuor qualitates, quę ob id dicuntur qualitates tangibiles, patet etiam talis diuersitas ex diuersitate organi, quia organum gustus est lingua, organum tactus est totum corpus, caro, scilicet, & nerui per totum corpus animalis dispersi, atque diffusi.

Tactus ergo vltimus omnium sensuum exteriorum dignitate, primus est necessitate, quia maximè necessarius est ad vitam animalis tuendam, & noxia declinanda, quia per ipsam sentitur læsio, qua primarum qualitatum temperamentum, quod maximè vitam seruat, dissoluitur.

Docet *Arriaga hic disp.5.sect.5. num.63.* hoc sensu homines excellere cætera animantia: sed hæc doctrina non est vniuersaliter vera, aranea enim vincit hominem quòad sensum hunc tactus, sicut Simia gustu, vultur odoratu, aper auditu, Lynx visu, vndè illud.

Nos aper auditu, nos vincit aranea tactu,
Vultur odoratu, Lynx visu, simia gustu.

DISPVTATIO XVI.

DE ANIMA RATIONALI.

ANima Rationalis, seù intellectiua forma est hominis essentialiter constitutiua, & ea assimilatur homo Angelis, & Deo; propterea cæterarum omnium formarum nobilissima est; spiritualis enim est, & à materiæ primæ fæce semota; vtpotè immediatè à Deo creata, & corpori simùl infusa, vt ea tanquam instrumento vteretur, & tanquam organo ad aliquas sui operationes inferioris generis exercendas. Id, quod se primò, & præcipuè offert speculandum,

dum, & contemplandum, est eius immortalitas, de qua sit.

LECTIO I.

Immortalitas Animæ probatur Fide, Ratione Naturali, & Morali.

ANimam Rationalem incorruptibilem esse, & immortalem, atque adeò corrupto, & destructo corpore incolumem seruari, & incorruptam, est vnus ex præcipuis Articulis Catholicæ nostræ Religionis, & fidei, & quidem argumentis ex ipsa Fide Diuina petitis.

Probatur primò, quia, vt habetur *Matth.* 22. arguens Christus Dominus contrà Sadducæos, negantes animæ immortalitatem, assumit illud *Exod. 3. Ego sum Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Iacob*, at Deus non est Deus mortuorum tantum, sed etiam viuorum, ergo iam Abraham, Isaac, & Iacob viuunt, atqui certum erat, Sanctos illos Patriarchas multo iam tempore fuisse mortuos quòad corpus, viuebant ergo quòad animam, atque adeò eorum, tamquam viuorum Deus dicebatur Deus.

Confirmatur primò, ex illo eiusdem *Matth.* 10. *Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere*, & ex illo *Ioan* 10. *qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam*; eadem veritas clarè habetur *Iob.* 21. *Luc.* 16. *Apoc.* 6. 1. *ad Corinth.* 15. *Eccl.* 12. *Sap. c.* 2. *vsque ad* 5.

Confirmatur secundò quia, vt habetur ex *Apost.* 1. *ad Corint. si in hoc mundo tantum sperantes essemus, miserabiliores cunctis hominibus essemus*. Incarnatio, & mors Christi nobis non proficeret, quia Lege, & Fide Christiana iubemur spernere præsentia, & sperare futura, quibus sola anima frui potest, non corpus, quod corrumpitur.

Probatur secundò ex definitionibus Conciliorum, & in primis in *Concilio Later.* 3. *sess.* 8. *sub Leone* X. habetur expresè hoc Decretum. *Damnamus, & reprobamus omnes, asserentes animam intellectiuam mortalem esse, & hoc in dubium vertentes*

tentes cum illa non solum verè per se, & essentialiter humani corporis forma existat, verum & immortalis, quod manifestè constat ex Euangelio.

Confirmatur primò ex *Concilio Trid sess. 25. in Decreto de Purgatorio*, vbi habetur; *Animas Fidelium ibi detineri, & iuuari Orationibus viuorum*, & in Decreto de Inuocatione Sanctorum sancitum est; *Sanctorum animas in Cœlo vna cum Christo Domino viuere, & regnare.*

Confirmatur secundò ex Bulla *Leonis Decimi edita anno* 1513. in publica sessione in Lateranen. Basilica celebrata, vbi definitum est; animam rationalem immortalem esse, atque incorruptibilem, & contrarium docentes damnantur tanquam detestabiles hæretici, & infideles, atque ità denunciantur, vt vitandi, & omninò puniendi. Denique hoc ipsum definitum, & decretum est in *Concilio Vienn. sub Clemente V.* vt patet *in Clementin. 1. de summa Trinit. & fide Catholica.*

Antequam ad rationes naturales veniam; suppono, immortalitatem animæ rationalis posse; & debere probari ratione naturali, nam in citata *Bulla Leonis Decimi* præcipitur omnibus Philosophis in vniuersitatibus studiorum, & alibi publicè legentibus hanc veritatem Catholicam de animæ immortalitate docere, explanare, & soluere argumenta in contrarium, quia verè solubilia sunt, cum enim verū vero minimè cōtradicat. si fides, quæ omninò vera est, docet animæ immortalitatē, ergo lumine, & ratione naturali, quæ etiam ad verum tendit, non potest oppositum ostendi, & demonstrari; difficultas est in assignanda ratione speciali, qua immortalitas, & incorruptibilitas animæ rationalis, probetur.

Prima ergo ratio, quæ solet afferri, est, quia anima rationalis est spiritualis, & independens à corpore, ergo immortalis, & incorruptibilis, ideò enim brutorum animæ mortales sunt, & corruptibiles, quia sunt materiales, & corporeæ, ergo quia anima rationalis immaterialis, & spiritualis est, immortalis quoque est.

Respondebis primò: intellectio est res spiritualis, & immaterialis; & tamen non est incorruptibilis ergo ex animæ immaterialitate, & spiritualitate non licet inferre eius immortalitatem.

Sed contrà est; quia intellectio est accidens, at nullam inueniens substantiam, quæ sit spiritualis, & immmaterialis, quę

tamen sit corruptibilis, & mortalis.

Respondebis secundò: verè anima rationalis dependet à corpore, & materia, non enim potest operari, & intelligere, nisi dependeat à corpore, & materia, cum commune sit dictum, *oportet intelligentem phantasmata speculari*. Si ergo nobilissima animæ rationalis operatio, quæ est intellectio, dependet à corpore, etiam ipsa anima dependet à corpore quòad esse, nam *modus operandi sequitur modum essendi.*

Sed contra est quia, intellectio licèt, vt plurimum à phantasmate, & speciebus dependeat, sæpe tamen fit intellectio phantasmatibus, & speciebus non concurrentibus, quando enim intellectus intelligit seipsum, vel propriam intellectionem, non præhabet species, aut phantasmata, ergo verè intellectio independens est à corpore, & phantasmate; & sic *modus operandi sequitur modum essendi*, sed operatio animæ, quæ est intellectio, est indepeudens à corpore, ergo & ipsa anima est independens à corpore.

Quinimò dato etiam, quòd esset à corpore inseparabilis, non proindè sequeretur, eam esse corruptibilem, & mortalem, nam etiam forma Cęli est à materia Cęli inseparabilis, & tamen non est corruptibilis, & mortalis, sed immortalis, & incorruptibilis.

Secũda ratio naturalis est. *Quidquid corrumpitur, à contrario corrumpitur*, ideò enim cœleste corpus ponitur incorruptibile, quia caret contrarijs, sed anima rationalis caret contrarijs, non enim componitur ex qualitatibus contrarijs, neque est illorum temperies, vt falsò aliqui existimarunt, ergo.

Sed contra est, quia multæ sunt qualitates, quæ non habent contrarium, & tamen corrumpuntur, ita sunt lux, sonus, & aliæ similes, ergo ex eo, quòd anima rationalis contrarijs qualitatibus careat, non benè arguitur eius immortalitas.

Verũ hæc non obstant, quia lux, sonus, sunt qualitates, at nullam inueniens substantiam non affectam contrarijs qualitatibus, quæ sit corruptibilis, ergo ratio adducta manet in suo robore.

Tertia ratio desumitur ex innato appetitu immortalitatis, quem omnes habemus, frustrà enim esset talis appetitus, nisi posset exsatiari animæ immortalitate.

Respondebis, sæpè nos appetere impossibilia, & quę nulla ratione consequi possumus, ergo ex appetitu immortalitatis, non

benè

benè deducitur, talem appetitem esse satiandum, & explendum animæ immortalitate.

Sed contrà est, quia appetitus, qui fertur in impossibilia non est innatus, & naturalis, sed elicitus; non est rationabilis, sed irrationabilis, ideò benè ex appetitu innato immortalitatis deducitur animæ rationalis immortalitas.

Quarta ratio desumitur ex eo; quia anima rationalis attingit spiritualia, incorruptibilia, & immortalia per actum suæ intellectionis, ergo ipsa est eiusdem naturæ, & conditionis, nulla enim causa potest eleuari suprà effectum, vndè eleganter *Seneca lib.1.natæ qu.Hoc habet argumentum Diuinitatis suæ, quia illum Diuina delectant*.

Respondebis. Animam cognoscere infinita, & tamen non benè ex hoc deduces, eam esse infinitam. Prætereà in sententia *Thomistarum* accidens producit substantiam, ergo iam causa eleuatur suprà effectum suum.

Sed contrà est quia, ideò anima non est infinita, quamuis infinita cognoscat, quia aliundè habemus infinitatem illi, aut repugnare, aut naturaliter non cōuenire; at ex nullo capite probari potest, animæ rationali aut repugnare, aut non conuenire immortalitatem, ideò lata est disparitas. Prætereà anima cognoscit infinitum modo finito, ideòque indè non deducitur, eam esse infinitam: ad id, quòd affertur ex sententia *Thomistarum* respondebunt hi, accidens producere substantiam non virtute propria, sed virtute substantiæ.

Quinta ratio naturalis desumitur ex auctoritate, & probato testimonio Sapientum, quia omnes omnium Classium Doctores Philosophi, ac Theologi, Antiqui, & Recentiores, Barbaræ omnes nationes, populorum, & gentium omnium sensus, & opinio animam rationalem posuerunt immortalem, ergo verè illa immortalis est.

Respondebis, veritatem non esse dijudicandam ex pluralitate, aut paucitate Auctorum, sed ex ipsa rei ratione intrinseca, & natura, nisi fortasè quæstio sit de nomine, monitum est *Arist.2. Top.2. quod nuncupationibus quidem appellare oportet, quemadmodum multi, qua autem res tales sint, vel non tales, non amplius tribuendum multis, vti salubre quidem, quia est effectiuum sanitatis.*

Sed contra est, quia non sola auctoritate probatur talis immortalitas, sed auctoritate fulcita rationibus; Prætereà ex eodem

Arist.

Arist. 1. Top. 8. id est probabile, quod videtur vel omnibus vel pluribus, vel ſapientibus, ergo cum animæ immortalitas videatur omnibus, certum eſt omninò, eam immortalem eſſe.

Venio tandem ad rationes morales. Quarum prima deducitur ex Diuina prouidentia, & Iuſtitia; videmus enim iuſtos, & probos viros tribulationibus vexari, infortunijs, & miſerijs eſſe ſubiectos; ſceleſtos vero, & impios abundare opibus, proſperitatibus triumphare, ergo ad Diuinam iuſtitiam, & Prouidentiam ſpectat, tempus aſſignare, quo iuſtis bona, tanquam præmia, & ſceleſtis mala tanquam pœnæ diſtribuantur. at hoc tempus aliud non eſt, quàm altera vita, qua mortuo, & deſtructo corpore viuat anima, ergo. Hoc argumentum ſub forma huius breuiſſimi Enthymematis reduxit olim D. Petrus, vt habetur apud Clementem lib. 3. Recog. *Deus eſt iuſtus, ergo anima eſt immortalis.*

Reſpondebis: ſufficiens præmium dari iuſtis, ſufficientes pœnas ſceleſtis, ſi poſt hanc vitam corporalem, quæ vix ad octoginta annos extenditur, & protrahitur, iuſtis præmia, ſceleſtis pœnæ per mille annos taxentur, & aſſignentur, ergo non eſt, cur ex illo argumento inferatur æternitas, & immortalitas animæ rationalis.

Sed contrà eſt, quia dato ſemel, quòd anima per aliquod tempus ſeparata ſit à corpore, non eſt, cur debeat poſtea interire, & non ita in æternum conſeruari, atque durare. Adde, quòd iuſtorum boni mores, & mali ſceleſtorum duraturi erant per æternitatem, ſi tandiù vixiſſent, ergo Deus, qui cor, & futura intuetur, ſicut præſentia, debet æterna præmia iuſtis, æterna ſupplicia ſceleſtis deputare.

Altera ratio moralis eſt: quia hi, qui animam poſuerunt immortalem, ſunt numero plures, probitate illuſtres, ſapientia, & doctrina inſignes; at è contra qui animam poſuerunt mortalem, fuere pauci, & hi vel impij, vt apud Græcos *Diagoras*, apud Romanos *Caius Imperator*, vel ignaui, & molles, vt *Sardanapalus, & Epicurus*, vel inſani, *vt Lucretius, & Auerroes* ex Iudæo Chriſtianus, ex Chriſtiano Mahumetanus, ergo.

LECTIO II.

Argumenta in contrarium soluuntur.

EX Scripturis, & ex naturali lumine quædam eruuntur argumenta, quæ videntur animæ immortalitatem infringere, ac labefactare, adducamus ergo, & soluamus.

Ex Scripturis igitur.

Obijcies primò; Ecclesiastici 3. idem est interitus hominum, & iumentorum, & æqua vtriusque conditio, ergo anima rationalis est mortalis, sicuti mortales sunt animæ Brutorum. Confirmatur quia, in 6, *Synòdo Generali in epist. Sophronij*, intellectiua, & inuisibilia dicuntur incorruptibilia per gratiam Dei, ergo anima rationalis non est immortalis ex natura sua.

Respondeo: eundem esse interitum hominum, & iumentorum quòad dissolutionem corporis, non quòad mortalitatem formæ. Ad confirmationem dico, eo argumento probari etiam, Angelos non esse immortales, & incorruptibiles ex sui natura; explicandus est igitur locus ille de gratia Dei, prout est donum naturale, quo sensu etiam creatio, & conseruatio solent apud Theologos non modo, sed & in communi, & familiari phrasi loquendi, apppellari gratia Dei; non ergo accipitur ibi gratia Dei pro dono aliquo supernaturali.

Obijcies secundò: ex *Apostolo 1. ad Thimoth. 6.* dicitur de Deo, *qui solus habet immortalitatem*; ergo anima rationalis non est immortalis.

Respondeo; in primis eo argumento deduci neque Angelos esse immortales; solus enim Deus est immortalis. Prætereà solum Deum dici immortalem immortalitate independente ab alio, tanquam à principio effectiuo, in quo sensu etiam solus Deus dicitur bonus; nemo bonus, nisi solus Deus, *Luc. cap. 18.* at nô dici solum Deum immortalem, quasi dependenter à Deo, tanquam à causa effectiua, non possit aliquis dici formaliter. & intrinsecè immortalis, vti de acto dicuntur animæ rationales. f

Obijcies tertiò; Sapientiæ 2. ex nihilo nati sumus, & post

hæc erimus tanquam non fuerimus, & 1. Ecclesiast. 2. significatur, nihil amplius supeesse homini post mortem de labore suo, quo laborat sub sole, ergo.

Respondeo: ea verba dici in persona scelestorum, qui loqui introducuntur; vel etiam dico, nihil de labore suo remanere homini post mortem, quia nihil remanet commodi, aut vtilitatis, & iucunditatis temporalis, non quia præmium iustis, pœna impijs post mortem non remaneat, aliàs non esset iustus Deus.

Ex Lumine naturali.

Obijcies quartò: Anima rationalis pendet à corpore non minus, ac anima brutorum, sed hæ sunt corruptibiles, & mortales, ergo & illa; Antecedens probatur, quia intellectio, quæ est præcipua hominis operatio, dependet à corpore, tanquam ab organo, vndè læso cerebro non elicitur intellectio, ergo.

Respondeo: intellectionem pendere à corpore per accidens, & ratione vnionis, quam habet cum corpore, ideòq; læso cerebro non fit intellectio, non simpliciter, & per se.

Obijcies quintò; anima est essentialiter forma informans, ergo essentialiter petit vniri corpori, & corpus informare, adeò vt etiam quando est separata à corpore petat essentialiter vniri corpori, ergo si ratione vnionis pendet à corpore, per se, & essentialiter pendet à corpore.

Respondeo in primis, quòd sicuti forma Cæli licèt sit essentialiter vnita materiæ Cœli, adhuc tamen est incorruptibilis, ità quamuis anima rationalis esset essentialiter vnita corpori, adhùc tamen incorruptibilis, & immortalis est.

Respondeo secundò: ità essentialiter in actu primo animam rationalem petere vnionem cum corpore, vt petat etiam posse à corpore separari; & ità esse essentialiter formam informantem, vt tamen adhùc sit forma per se subsistens, & ideò non ità pendet à corpore, vt si ab illo separetur, intereat, & destruatur.

Obijcies sextò: morientes tenui madore perfunduntur, ergo anima tunc in vapores resoluitur, & tandem euanescit.

Respondeo, madorem illum non ab anima rationali, sed à corpore proficisci, vt patet, quia nemo dicit, sudorem hominis oriri ab anima, quæ in illum humorem resoluatur, & non à corpore.

LECTIO III.

Probatur Animæ Rationalis immortalitas Auctoritate Aristotelis.

ARistotelem pro animarum mortalitate stetisse plerique existimant; sed maior, & melior pars Philosophorum mordicus, & constantissimè defendit, clarum esse in Aristotelis doctrina, animam fore incorruptibilem, & immortalem.

Ità ex antiquis *Theophrastus*, Aristotelis præcipuus, & diuturno tempore auditor; *Themistius* 1. *Simplicius Ammonius, Philoponus, Olimpiodorus, Auerroes*; ex modernioribus, *Albertus Magnus, Aegidius, D.Thomas, Durandus, Ferrariensis, Eugubinus*. ex Nouissimis *Conimbricen. Martinez, Dandinus, Suarez, Lessius, Petrus Nicolaus Fauentinus, Iacobus Antonius Maria, Bartholomæus de Spina*; & alij plures, quarum nomina, & locos cit. *Auersa hic qu.57.sect.5*.

Imò plures ex Philosophis composuere tractatus peculiares, quibus ex professo probant Aristotelis doctrinam esse pro animæ immortalitate.

Ita *Thomas Gianinus, Iulius Vincentius, Hieronymus Pontanus, Antonius Grataro, Andræas Camusius, Petrus Diataleui, Ambrosius Lemosenis, Piccolomineus, quos citat Auersa, vbi supra*, & sequitur instituendo peculiarem disputationem de mente Arist. quam ostendit, esse pro animæ immortalitate.

Addo. *Claudium Buccaferreum in tract. peripat. de anima rationali, Card. Oregium in tract. de Angelis, Honorium Thotum in sua Theolog. sensata. Honophrium Romanum in tr. de Anima, Antonium Scaynum in qu. Miscellaneis.*

Hinc benè Philoponus 1. *Anima circà t.65. & 66.* Calumniatores Aristotelis, & dementes vocauit eos, qui suspicantur, illum fecisse animam mortalem.

Conclusio. Aristoteles animam esse immortalem agnouit, & asseruit. Possent innumeri Aristotelici textus adduci, sed eligam clariores.

Primus sit 2. *de Anima t.2.* refert, & approbat dictum antiquissimi Philosophi Alcmæonis, asserentis animam esse immortalem. *Alcmæon dicit, animam immortalem esse, propterea*

quod assimilatur immortalibus,hoc autem inesse ipsi,in aquam semper motæ, & *t.34.* approbat dictum Anaxagoræ : *Anaxagoras autem solus impassibilem esse dicit intellectum,* & *nihil commune vlli aliorum habere.*

Secundus sit. 1.*de anima t.65. Intellectus videtur innasci, substantia quædam existens,* & *non corrumpi,* & *t.66. ipsum igitur intelligere,* & *speculari marcescit alio quodam interius corrupto, ipsum autem impassibile est*, & rursus. *Intellectus autem fortassis Diuinum quid,* & *impassibile est.*

Tertius lib.2. *de Anima t. 21.* & *22. de Intellectu autem,* & *speculatiua potentia nihil adhùc manifestum esse, sed videtur genus aliud animæ esse,* & *hoc solum posse separari, sicuti perpetuum à corruptibili, reliquæ autem species animæ manifestum est ex his, quòd separabiles non sunt.*

Quartus sit 3.*de anima t.4. necesse est* (Intellectum nimirum) *quia omnia intelligit, immixtum esse,* & *t.19.* & *hic intellectus separabilis est,* & *immixtus* & *impassibilis,* & *t.20.* & *hoc solum immortale est,atque perpetuum.*

Obijcies primò. Aristoteles posuit Mundum ab æterno, & ex alia parte negauit infinitum actu, ergo non posuit animas hominum immortales, quia si hæ forent immortales,iam actu daretur infinita earum multitudo, nisi velis dicere, Aristotelem, vnicam animam in hominibus omnibus posuisse;quod est damnatum in citata Bulla *Leonis Decimi*, aut posuisse animarum transmigrationem cum *Pythagora,* quod sane omninò alienum est ab Aristotelis mente.

Respondeo, vel cùm *Auersa*, minus malum esse, admittere, Aristotelem locutum fuisse inconsequenter, & non cohærenter ad sua principia, nam ponens, Mundum esse ab æterno, non poterat infinitum actu negare,quam illi imponere,quòd animam posuerit mortalem; vel dico. Aristotelem negasse infinitum actu in rebus successiuis, non in rebus permanentibus, vt sunt animæ rationales.

Denique dico. Posito Mundo ab æterno, non sequitur necessario fore infinitum numerum animarum,quia de facto non est anima sine materia, at non est possibilis infinita materia, ergo nec essent infinitæ animæ. Adde, animas liberè esse à Deo, si ergo repugnat infinitum,Deus tale infinitum non crearet.

Obijcies secundò : 3. *de Anima t.30.* & *39.* docet *Aristot. oportet,intelligentem phantasmata speculari;*atque adeò operatio-

rationem nobilissimam animæ esse dependentem à corpore, nam *modus operandi sequitur modum essendi.*

Respondeo, Aristotelem ibi loqui de intelligente prout vnito corpori, & sensibus externis, non de intelligente in statu separationis. Vel etiam dico cum eruditissimo *Toleto hic q.* 21. non semper animam in statu vnionis cum corpore indigere phantasmatibus, quando enim anima eleuatur ad contemplationem rerum sublimium, suspenditur omnis operatio sensuum.

Obijcies tertiò 3. *de Anima t.* 20. docet, intellectum passiuum corruptibilem esse, sed intellectus non distinguitur realiter ab anima, ergo.

Respondent Auerroes, & D. Thomas, nomine intellectus ibi, sensum internum intellexisse, nam eodem libro *t.* 48. Imaginationem vocat intellectum: en verba, *si quis imaginationem ponat, vt intellectionem quandam, multa enim præter scientiam sequuntur imaginationes.*

LECTIO IV.

Quid senserit Galenus de Animæ Immortalitate.

NEmesius *lib. de natura hominis*, & Antonius Musa Brauasolus in Indice cùm communi sententia, ponunt, *Galenum* stetisse contra animæ rationalis immortalitatem.

Vindicant ab hac calumnia *Galenum* Epiphanius Ferdinandus *lib.*1.*Theor.*58.*&* 59 Franciscus Mirandulanus *lib.*4.*Examinis cap.*9. Ruuius in *tr. de Anima q.*3. *n.*40. vbi refert, Galenum in libro de tremore, & rigore, asserere; non decipi eos, qui animam immortalem ponunt.

Conclusio, Galenus non posuit animam mortalem, sed immortalem.

Probatur primò, quia vnicum fundamentum, quo communiter mouentur hi, qui opinionem de animæ mortalitate, imponunt Galeno, est, quia Galenus posuit, animam non esse substantiam, sed consistere in crasi, & temperie primarum qualitatum, at Galenus non posuit animam cõsistere in crasi, & temperie primarum qualitatum, ergo: Minor probatur, quia libro, *quòd animi morbi corporis temperamentum sequantur cap.* 5. sic loquitur; *Profectò si corporis similaris species anima est, ab*

eius substantia firmissimũ argumentum sumemus, sed si ipsam immortalem esse propria, vt Plato volebat, natura præditam pro certo habuerimus, aut saltem eam corpori subijci, ac obtemperare, & cap.3. eiusdem libri habet: *inter has autem totius animæ species, partesque rationalem esse immortalem, Platonem sibi persuasisse visus est, ego verò sit, aut non sit, quid aduersus ipsum obijciam, non aperio*; eodem modo loquitur *lib.7.de vsu partium cap.8. lib. de vtilitate Respirat. in principio, lib. 9. de Hipocr. & Plat. cap. 9.* & lib. de formatione fœtus in fine ita loquitur. *Cæterum sicuti dixi, cum nullam inueniam opinionem scientiam efficientem demonstratione aliqua confirmatam, fateor, me de substantia animæ dubitare, nec vel probabile quicquam habere, quod afferam*; ex quibus patet, conditionatè, & dubitatiuè Galenum loqui de substantia animæ, non verò quicquam certi, & determinati asserere ex proprio sensu, sit nec nè substantia, an crasis quædam primarum qualitatum.

Probatur secundò; quia alijs suæ doctrinæ locis apertè se declarans Galenus, pòsuit animam immortalem, nam *lib. de substant. facult. natural.* ait, ipsam deforis in corpora immigrare, & corporeis naturis ancillari, & *lib. an animal sit, quod in vtero est,* sic loquitur; *Anima autem ab vniuersis animis, & cælesti choro delapsa scientiam accipit, semper verò viam, quæ ad simile ducit sequens, terram quidem superat, ab erroribus aquæ se auertit, transcendit aera, fit igne superior, & cælestem diuinitatem attingit, sæpeque trans cælestem locum intuetur. rerum omnium Domino assistit, & super has res circumlabitur.*

Dices primò. Galenus lib. de Rig. de Trem. & Palpit. docuit, animam esse ipsum calidum, ergo posuit, animam consistere in aliqua qualitate contraria, & corruptibili, cuiusmodi est calor.

Respondeo: ibi Galenum fuisse locutum in sententia Stoicorum ad inuestigandam frigoris generationem, vel etiam, vt se opponeret alijs antiquis, qui animam putabant esse frigus, vt testatur *Arist. lib.1. de Anima num. 35.* vndè & eam appellabant Græco vocabulo *Psichin,* idest, frigus.

Dices secundò; *lib.3. de locorum affection. c. 7.* habet Galenus, *aut anima est temperamentum actiuarum qualitatum, aut ipsarum temperamento alteratur,* lib.cit. quòd animi morbi

bi cap. 3. cum dixiſſet, animam eſſe temperamentum qualitatum, refert Platonis ſententiam de animæ immortalitate his verbis: *Si anima immortalis eſt, vt Plato voluit, rectè ſanè feciſſet, ſi quemadmodum, & alia de animæ natura literis mandauit, huius quoque cauſam retuliſſet; cur videlicet, refrigerato cerebro, aut ſiccato, aut calefacto, ipſa migrat è corpore; cur ſanguinis copioſa euacuatio, & cicutæ potus, & exurens febris animam diſiungat à corpore, à Platone vtique ipſo, ſi vitam degeret, omninò diſcere dignum putarem.*

Reſpondeo: Galenum loqui dubitatiuè, & conditionatè, vt patet ex particula conditionali, *Si*, non verò effectiuè ponere animam conſiſtere in craſi, & temperie primarum qualitatum. Rationes verò dubitandi, quas adducit Galenus: facilè ſoluuntur non à Platone, ſed ab alijs Philoſophis, anima enim licèt formaliter non conſiſtat in craſi, & temperie primarum qualitatum; quandiù tamen eſt in corpore, ſeu in ſuo conſeruari quòad eſſe vnitum corpori, dependet ab illa temperie, & primarum qualitatum craſi, & hæc eſt ratio, cur exſiccato, aut nimium calefacto cerebro exeat à corpore anima, de ſe cæteroqui immortalis, & quòad ſuum eſſe ſimpliciter omninò independens à corpore.

LECTIO V.

Faciliora quædam de Potentijs Animæ Rationalis expediuntur.

TRes enumerantur potentiæ, ſeù facultates animæ Rationalis, intellectus, voluntas, & memoria, quas cohærenter ad ea, quæ de alijs potentijs dicta ſunt, pono ab anima rationali, & adinuicem nec realiter, nec ſola ratione diſtingui, ſed potius quidditatiuè, & formaliter.

Obiectum materiale intellectus eſt ens ſiue reale, & poſitiuum, ſiuè rationis, & negatiuum: obiectum verò formale eſt verum, aut falſum iuxta duplicem actum, quem habet intellectus, nempè actum aſſenſus, & actum diſſenſus, nam per actum aſſenſus intellectus fertur in verum tanquam in obiectum formale, & per actum diſſenſus intellectus fertur in falſum, tanquam in ſuum formale obiectum.

Recipio communem distinctionem intellectus in eum, qui dicitur agens, & in eum, qui dicitur intellectus passibilis, qui species impressas admittunt, nomine intellectus agentis intelligunt eum, qui deputrando phantasmata, eaque à crassitie, & materialitate abstrahendo, species intelligibiles, & spirituales producit: sicuti nomine intellectus passibilis intelligunt eum, qui species recipit impressas.

Qui verò species impressas negant, nomine intellectus agentis, necessè est, intelligant eam potentiam, quæ dicit actum cognitionis, & intellectionis; è contrà nomine intellectus passibilis intelligunt eam potentiam, quæ recipit speciem obiectiuam, & actum intellectionis.

Quodnam sit primò cognitum, acriter pugnant Scotistæ cum Thomistis; volunt hi, primò cognitum esse vniuersale, contendunt illi; primò cognitum esse singulare, & indiuiduum. Conciliari facilè possunt posita distinctione duplicis cognitionis, cófusæ, scilicèt, & distinctæ; & quidem cognitone confusa primò cognoscitur vniuersale, nam à longè videntes Petrum, verbi gratia, primò cognoscimus esse ens, deindè esse hominem, deinum esse Petrum; at cognitione distincta, & clara primò cognoscimus Petrum, tum de Petro cognoscimus hominem, animal, ens.

Memoria est facultas, & potentia, quæ est conseruatorium specierum obiectiuarum, vnde fit, vt intellectus obiecta iam præterita intelligat, & cognoscat, atque adeò anima dicatur recordari, & præteritorum reminisci.

Voluntas, seù appetitus rationalis sequitur ad cognitionem, & ad actum intellectus, sicuti appetitus sensitiuus sequitur ad cognitionem sensitiuam.

Obiectum materiale voluntatis est ens: formale aut est bonum, aut malum; bonum quidem est obiectum formale voluntatis quòad actum amoris, & prosecutionis; malum est obiectum voluntatis quòad actum odij, & fugæ; sicuti enim prosequitur, & amat bonum, ita odit, & fugit malum.

Voluntas rationalis libera est; ita est certum ex Fide Catholica, & præterea patet tum experientia, tum ex communi sensu, tàm Aethnicorum, quàm Catholicorum Philosophorum, est autem libertas duplex, nempè libertas in actu primo, & libertas in actu secundo: libertas in actu primo est ipsamet potentia libera: libertas in actu secundo est actualis operatio liberè

elicita: libertas in actu primo definitur, quæ positis omnibus requisitis ex parte actus primi ad agendum, adhuc potest agere, & non agere; hæc libertas dicitur libertas contradictionis, seu exercitij; sicuti è contra libertas contrarietatis, seu specificationis est, cum positis omnibus requisitis ad agendum, voluntas potest agere, siue hoc, siue illud, elicere siue hunc, siue illum actum.

Plura de libertate voluntatis persequi non est Philosophi, sed Theologi, plura enim, & fusè de ea tractantur in materia de actibus humanis, & in celebri Controuersia de efficacia Diuinæ gratiæ.

Vtra potentia, intellectus, an voluntas sit nobilior, acerrimè pugnant Scotistæ, & Thomistæ inuicem.

Thomistæ in primis cum D.Thoma 1. *p.q.*82.*art.*3.*&* 1.2. *q.*3. *art.*4. ponunt intellectum esse nobiliorem voluntate. Ex Recentioribus hãc sententiam sequuntur *Suarez lib.*5. *de Anima cap.*6.*Conimb. lib.*3. *cap.*13. *q.*2. *Morand.* 3. *de Anima quæst.*13.*concl.*3. *Vasq. tom.*2. *disp.* 11. *Complut. hic disp.vlt. q.*4. *§* 2.

Scotus in 4. *dist.* 49. *q.*4. *&* 5. ponit voluntatem esse perfectiorem intellectu, quam sententiam docuerant prius *Alensis* 3. *p.q.*80. *memb.*1. *Henricus quodlib.*1. *qu.*14. *Albertus in* 1. *quæst.* 14. *Albertus in* 1. *d.quæst.* 14. & sequitur *Bonau. in* 4. *dist.*49.

Probant excellentiam voluntatis supra intellectum hæ fermè rationes. voluntas est libera: mouet alias potentias, quibus tanquam domina, & Regina dominatur, & imperat: Habet pro obiecto suo bonum absolutè, & adæquatè sumptum, & à tali bono homo denominatur simpliciter bonus, ponitur in voluntate habitus, & virtus omnium perfectissima, quæ est Charitas, vnde & dicitur actus Charitatis omnium perfectissimus; huic actui ex diuerso opponitur actus odij ergà Deum, qui actus est omnium pessimus. Denique supremus Angelorum Chorus est Seraphim, quibus attribuitur amor, & hic est actus voluntatis.

Probant excellentiam intellectus supra voluntatem hæ fermè rationes; intellectus dirigit, & illuminat voluntatem, quæ aliàs de se est potentia cæca; intellectus trahit ad se obiectum, at voluntas ab obiecto trahitur, & quodammodo extra se exit: intellectus habet pro obiecto verum, quod est magis abstractum ab existentia, quàm sit bonum. Denique habitus intellectus est lu-

men gloriæ, à quo adiutus intellectus, & eleuatus elicit actum beatificæ visionis omnium perfectissimum, cum sit nostrum summum bonum, & eius priuatio est summa miseria, ergo.

*Diuus Augustinus lib.*10 *de Trin.cap.*11 omnes huiusmodi rationes expendens, relatas sententias cæteroqui oppositas concordat, atque conciliat, ponens memoriam, intellectum, & voluntatem esse potentias in perfectione simpliciter æquales, quamuis vna alteram secundum quid, & ex parte vincat, & superet.

Huic decisioni, & resolutioni *D. Augustini* subscribo cum doctissimo *Auersa q.*58. *sect.*7.

LECTIO VI.

Quid sit intellectio, & de verbo mentis.

CElebris, & notabilis difficultas est, quid formaliter intellectio sit, & cognitio, actio ne productiua alicuius termini, qui dicatur verbum mentis, ducta similitudine à verbo exterius prolato, quo cum alio loquimur, & secreta manifestamus, videtur enim sibimet loqui intellectus, dum elicit intellectionem productiuam verbi, quo manifestatur, & innotescit obiectum; an verò potius intellectio qualitas quædam sit formaliter expressiua, & repræsentatiua obiecti.

Prima sententia ponit, intellectionem formaliter esse actionem productiuam termini distincti, qui sit formalis imago expressiua, & repræsentatiua obiecti.

Ita *Caiet. & Bagnez* 1. *p.q.*27.*a rt.*1. *& q.*34.*art. Ferrariens.*4.*contra gent.cap.*11. *Montesinus* 1.2.*disp.*3.*qu.*5.*Fons.* 5.*met.c.*15.*q.*16. *sect.*2. *Gonzales* 1. *p.q.*12.*art.*2.*d.*15. *sect.*4. *Compluten. hic d.*21.*q.*1.§.11, *& q.*2.§.2.

Secunda sententia ponit, intellectum formaliter consistere in qualitate, quæ sit formaliter repræsentatiua, & expressiua obiecti, ideoque à verbo mentis non distinguitur.

Ita *Scotus in* 2.*d.*3.*q.*6.*art. hic sunt, & inferius ad argumenta principalia ad* 1. *&* 3. *& ibidem q.*8. §.*ad argumenta opinionum lit.*8. cum *Scoto* sentiunt *Durandus in* 1 *d.*27.*q.*4. *Nominales Ocham, & Gabriel ibidem q.* 2. Recentiores *Vasq.* 1 *par. disp.*38. *cap.*2.*Suarez in met.disp.*42.*sect.*5.*Aegydius*

Lusitanus 1.2. *lib*.4. *de Beatit. quæst.* 2. *art*.4.

Imò hæc videtur expressa sententia *D.Thomæ in* 1.*d* 8.*q* 4. *& p.*1.*q*.18.*art*.1. D.Thomam sequuntur *Complut.loc.cit.* vbi alios plures Thomistas adducunt, distinguunt enim duplex genus actionis, vnum quod est propriè actio,& spectat ad prædicamentum actionis; alterum, quod est actio solum grammaticaliter, & quoad sonum vocis, reuera tamen est qualitas spectans ad primā speciem,nempè ad dispositionem; & hæc qualitas dicitur operatio, seu etiam dispositio; volunt ergo Diuum Thomam, intellectionem formaliter ponere in prima specie qualitatis, quæ sit dispositio, seu operatio.

Mihi quidem duo videntur esse certa, & necessariò concedenda. Primum est, intellectionem formaliter,esse qualitatem formaliter expressiuam, & repræsentatiuam obiecti, atque adeò non distingui à verbo mentis. Secundum est, hanc qualitatem produci per aliquam actionem: quarè intellectio de formali qualitatē importat,de causali, seu materiali actionem, sic enim videntur posse conciliari relatæ sententiæ extcroqui oppositæ. *Conimb.hic c.*8.*q*.3.*art*.3. *§.sunt, qui aliam*.

Conclusio prima: intellectio non est formaliter actio. Probatur quia; si intellectio esset formaliter actio,vel ista actio esset productiua termini, vel non; non potest dici primum, quia in intelligibilis est actio,quæ nō sit termini productio,actio enim est ipsum fieri termini. Si verò actio ista ponatur esse productio termini, vel iste terminus est imago, & expressa repræsentatio obiecti, vel non; si secundum, ergo non pertinet ad intellectionem, hæc enim est formalis imago, & expressa repræsentatio obiecti,quòd si talis terminus ponatur expressa repræsentatio obiecti, omninò superfluè ponitur talis terminus, quia ipsa actio potest esse expressa repræsentatio, & imago obiecti, ergo non est, cur sine necessitate terminus iste multiplicatur.

Conclusio secunda, intellectio formaliter est qualitas essentialiter, & formaliter repræsentatiua obiecti, ita tamen vt qualitas ista per actionem producatur.

Probatur Conclusio: quia intellectio vel est formaliter actio, vel est formaliter qualitas, sed non est actio, vt patet ex prima Conclusione, ergo est qualitas.

Respondebis: intellectionem formaliter esse actionem, seu operationem immanentem, hæc enim non est productiua ter-

mini,& ex alia parte est formalis repræsentatio obiecti,ergo intellectio formaliter non est qualitas.

Sed contra est, quia nomine actionis, vt sic, & in genere venit productio, & ipsum fieri termini, ergo statim,ac dicis actionem, debes dicere terminum productum vi actionis, quare si operatio immanens continetur sub generica ratione actionis,verè debet esse productiua termini, & assignari debet terminus productus vi talis actionis, quòd si operatio immanens assignetur sine termino, iam non est actio, & productio, sed aliquid aliud, non nisi qualitas, ergo.

Hinc benè, & subtiliter more suo *Scotus loc.cit.§.sed intellectio*, ex eo probat, intellectionem non esse actionem,aut passionem, sed potius qualitatem,quia actio,& passio sunt alicuius termini accipientis esse per ipsas, sed operationes immanentes sunt vltimi termini, quibus nihil est assignare, quod accipiat esse, non anima, nec obiectum, ergo est de genere qualitatis.

Quòd autem ista qualitas producatur per actionem; probatur, quia sola actio se ipsa fit, & non per actionem, ergo cum ista qualitas, verè sit qualitas, & non actio, non fit seipsa, sed per actionem.

Maneat ergo, quòd sicuti manus, verbi gratia, fit formaliter calida per calorem, qui tamen calor producitur per calefactionem,ita anima fit formaliter intelligens per intellectionem,quæ est qualitas producta per actionem.

Colligite ex his; verbum mentis non esse quid distinctum, & diuersum ab intellectione ipsa, & à qualitate formaliter repræsentatiua obiecti, nam nomine verbi mentis, seu verbi mentalis nil aliud intelligitur, quàm manifestatio interna obiecti, sicuti verbum vocale est externa manifestatio conceptus, & obiecti interni.

Obijcies primò: vel tota essentia intellectionis saluatur in sola qualitate vnita intellectui sine actione,vel non; si primum, ergo non est,cur præter qualitatem ponamus actionem concurrere ad intellectionem, si tota essentia intellectionis non est in sola qualitate, ergo actio spectat formaliter, non causaliter, aut materialiter ad intellectionem.

Respondeo: totam essentiam intellectionis consistere in qualitate, requiri verò actionem, non quia actio spectet ad formalitatem intellectionis, sed quia qualitas illa,quæ est tota formalitas

litas intellectionis, non potest seipsa prodire, aut oriri ab intellectu; debet ergo dari actio, per quam fiat, & producatur illa qualitas.

Obijcies secundò: intellectus communiter dicitur causa, & principium intellectionis; intellectio ipsa communiter dicitur operatio, & actio immanens, ergo verè intellectio formaliter in actione aliqua consistit.

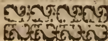
Respondeo: intellectionem esse actionem non physicam, sed intentionalem, vel intellectionem dici actionem merè grammaticaliter, & quòad sonum vocis, non Philosophicè; vel denique cum *D. Thoma loco vbi supra*, dico actionem immanentem esse de genere qualitatis.

Obijcies tertiò: si qualitas ista, in qua formaliter consistit intellectio, poneretur in intellectu, verè intellectus denominaretur intelligens, ergo actio nullo modo requiritur ad intellectionem.

Antecedens probatur quia, sicuti si calor poneretur in manu absque calefactione, adhùc manus diceretur calida, ita si intellectio poneretur in intellectu, adhùc intellectus denominaretur intelligens.

Respondeo in primis, negando antecedens, lata enim disparitas est inter denominationem manus calidæ, & intellectus intelligentis, quia manus non fit calida vitaliter, seu vitali modo, at intellectus est, & demoninatur intelligens vitali modo; ideòque intellectio debet fieri à principio intrinseco, & per aliquam intrinsecam actionem, si ergo ab extrinseco, & deforis aduеniat intellectio; non denominabitur intelligens, esto manus à calore extrinsecùs, & deforis adueniente, denominetur calida.

Præterea dico: ex hoc argumento sequi, actionem non spectare formaliter ad intellectionem, quòd vltrò concedo, sed non probari, non requiri actionem, tanquam id, quo fiat, & causetur intellectio, seu qualitas, in qua consistit formaliter intellectio.

LECTIO VI.

An in Potentijs Animæ Rationalis dentur Habitus.

NOmine Habitus hic venjt qualitas acquisita ex frequentatis actibus adiuuans potentiam ad facilius, & promptius operandum. Et quidem dari habitum huiusmodi in potentijs animæ rationalis, intellectu, nimirum, & voluntate, est sententia in vtraque Schola, Philosophica, & Theologica adeò communis, vt eam esse extra controuersiam, asserat *Suarez disp.44.met.sect.*1. & in Theologia habere peculiarem certitudinem ex habitibus infusis.

Arriaga hic disp.9. sect.3. subsect. 1. duos tantum, vel tres Recentiores huic communi doctrinæ contradicere, testatur; omnium Nouissimi negant habitus *Ouiedus hic contr.14. p.3.§.2. Spinula hic disp.3.sect.3*.

Sed ante hos Recentiores negarunt Habitus ex Nominalibus *Ioannes Maior in 4. d.1.q.1.prop.1. ad 1. contrà 1.conclus.* Ex Thomistis, *Soncinas 6.met.q.9. Aureolus apud Cap. in 1.distin.13.qu.1.art.2.* Hi loco habituum ponunt species confirmatas, & coordinatas, atque ad id mouentur auctoritate *D.Thomæ qu.25.de verit. art.4. ad 9.* vbi docet, habitum intellectus esse habitum ordinationis specierum, *&* *1.12.q.50. art.2.* videtur supponere habitus nihil aliud esse, quàm species intelligibiles, ideòque in voluntate ponit habitus, quia in ea sunt aliqua habentia analogiam cùm speciebus.

Denique *Ioannes Salas.1.2.tract.10.disp.1.sect.1.* docet, non esse rationem, quæ conuincat dari habitum, sed tamen sentiendum esse, & loquendum esse cum doctis, & indoctis, qui omnes ponunt habitus.

Vetus est ergo opinio exorbitans à communi sententia, asserente habitus, cum qua.

Conclusio est: verè dantur habitus in potentijs Animæ rationalis, intellectu, scilicèt, & voluntaté; dixi in potentijs animæ rationalis, quia in alijs potentijs sensitiuis, & vegetatiuis tàm hominum, quàm brutorum eadem communis sententia negat habitus,

Pro-

Probatur Conclusio primò; experientia sensata apparet, & quilibet in seipso experitur post frequentatos actus facilitatem quandam in eliciendis actibus similibus, ità qui frequenter se in disputationibus exercet, in conficiendis, & soluendis argumentis, sentit se promptum, & expeditum ad disputandum, experitur se facilè, & magna cum alacritate proponere, & soluere argumenta, sed talis alacritas, facilitas, & promptitudo non nisi à qualitate habituali acquisita per frequentatos actus potest oriri, & originari, ergo datur habitus.

Respondebis; eam facilitatem, & alacritatem oriri ex speciebus coordinatis, & confirmatis, vt loquuntur *Thomistæ*, vel à speciebus clarioribus, & intensioribus, vt volunt *Recentiores*.

Sed contrà est quia: si talis facilitas, & alacritas, quam communis sententia tribuit habitui, prouenirer à speciebus, siuè coordinatis, siuè clarioribus, non esset ratio, cur in potentijs sensitiuis siuè brutorum, siuè hominum non ponerentur habitus, nam etiam in ijs dantur species sensibiles, quæ possunt coordinari, & confirmari, aut reddi clariores, & intensiores; sed hi Auctores, contrà quos agimus, in potentijs sensitiuis negant habitum cum communi sententia, ergo cum eadem communi sententia negare debent, species esse substitutas, & subrogatas loco habituum, & ab ijs oriri eum effectum facilitatis, & promptitudinis, quem oriri ab habitu, docet communis sententia.

Contrà secundò; quia aliud est simpliciter apprehendere terminos, & aliud est ferre iudicium de terminus, nam aliqui sunt ad apprehendendum valdè arguti, & perspicaces, qui tamen non pollent iudicio; esto facilitas, & promptitudo ad apprehendendos terminos habeatur à speciebus, vel coordinatis, vel clarioribus, sed facilitas, quam experimur, in ferendo iudicio, & in eliciendis argumentationibus non erit à speciebus, sed ab habitu.

Contrà tertiò: quia sæpè habemus facilitatem circà aliqua obiecta, de quibus nullas habemus species, nam quando intellectus cognoscit seipsum, vel reflectit suprà suas cognitiones, non præhabet de seipso, aut de suis cognitionibus aliquas species, & tamen qui sæpiùs, & frequentiùs reflectens suprà suos actus sibi comparasset consuetudinem reflectẽdi suprà proprios actus, sentiret facilitatem, & promptitudinem quandam in suis reflexionibus, ergo talis facilitas non potest refundi in species quomodocumque explicatas.

Contra

Contrà quartò: in intellectu Angeli sunt clariores species, quàm in intellectu hominis, & in intellectu Theologi sunt clariores, & intensiores species mysteriorum Fidei, & rerum Fide Diuina credendarum, quàm in intellectu rustici, & tamen in vtroque intellectu idem est habitus Fidei, nam *vnus Dominus, vna Fides, vnum Baptisma, ad Ephes.*4.non ergo species sunt habitus, imò respectu mysteriorum Fidei præter species omninò debent admitti habitus supernaturales, ergo etiam circà obiecta naturalia præter species admitti debent habitus; consequentia videtur tenere ab æquitate rationis.

Contrà quintò est quia, vt eruditè notat *Suarez loco cit.* Habitus non ponitur, quasi necessarius simpliciter ad actum, alias non distingueretur à potentia, sed ponitur ad melius esse; vel non ponitur habitus ad substantiam actus, sed ad modum actus, idest, ad habendam illam facilitatem, alacritatem, & promptitudinem, quam, vel inuiti experimur in nobis post frequentatos actus, at species sunt simpliciter necessariæ ad actus, & omninò requiruntur ad substantiam actus, non ergo ille effectus facilitatis, & promptitudinis refundi debet in species quomodocunque explicatas, quia etiam quando sunt coordinatæ, & confirmatæ, vel clariores, & intensiores concurrunt ad substantiam actus, & non ad modum actus, tardiora enim ingenia, nisi habeant species clariores, & intensiores, quàm de ijsdem obiectis habent ingenia perspicaciora, nullo modo elicient actus cognoscitiuos circà talia obiecta, ergo species etiam quãdo ponuntur clariores, & intensiores, necessariæ sunt simpliciter, & ad substantiam actus.

Probatur secundò conclusio auctoritate *Aristot.9.met.cap.*5. & 8. vbi assignat quasdam potentias, quæ non possunt haberi, nisi per actus, & exemplum ponit in arte; & *cap.cit.*8. docet *actum priorem esse potentia, & generatione, et tempore*; quod sanè non potest intelligi, nisi de habitu; nam potentia simpliciter, quia causa est actus, prior est actu, & generatione, & natura, & tempore. Imò non solum in naturalibus, sed in moralibus nihil frequentius apud Aristotelem, & alios Philosophos, & naturales, & morales, quàm mentio de habitibus bonis, aut malis, quibus ad virtutes, aut ad vitia inclinamur.

Obijcies primò; non sunt multiplicanda entia sine necessitate, at nulla necessitas est, ponendi qualitates habituales, facilitas

cilitas enim, & alacritas ad operandum optimè potest saluari per species, ergo.

Respondeo; ostendisse nos supra necessitatem ponendi, & adstruendi has qualitates habituales; & dato etiam, quòd per species, siuè confirmatas, siuè clariores, & intensiores saluetur aliquo modo illa facilitas, quam post frequentatos actus in nobis ipsis experimur, tamen meliùs saluatur per habitus, hi enim se tenent ex parte potentiæ, qua est facilitas illa, & alacritas ad operandum, species se tenent potiùs ex parte obiecti, in quo nō est alacritas illa, & facilitas; at id, quod est melius, & congruentius, asserendum est naturali Philosopho; id enim *quod est melius, desiderat natura semper ex Arist.2.de Gen.t.9.*

Obijcies secundò: facilitas, & alacritas ad operandum, quam ostendit experientia in potentijs sensitiuis brutorum, & hominum saluantur, per solas species ordinatas, confirmatas aut etiam clariores, & intensiores. ergo facilitas, quam ostendit experientia in alijs potentijs, intellectiua, scilicet, & volitiua, simili modo saluatur per species.

Respondeo. Potentiam volitiuam, & intellectiuam esse ex genere suo magis perfectas, ideò exigere naturaliter modum operandi meliorem, & perfectiorem, at modus operandi alacriter, & facilè, melius, & perfectius habetur per habitum, quàm per species, ideò communis sententia ponit habitum in potentia intellectiua, & volitiua, negat in alijs potentijs sensitiuis, siue hominum, siue brutorum.

Præterea, potentia sensitiua non est capax habitus, cuius tamen capax est potentiâ, tùm intellectiua, tùm volitiua; probatur ex eo, quia habitus supernaturales ponuntur in intellectiua, & volitiua; at non ponuntur in potentijs sensitiuis, ergo signum est euidens, potentiam intellectiuam capacem esse habitus; incapaces esse eiusdem habitus potentias sensitiuas.

Obijcies tertiò, si daretur habitus in ordine ad habendam istam facilitatem, & alacritatem, vel habitus daret istam facilitatem effectiuè, vel formaliter, nō formaliter quia aliàs semper, & etiā nobis dormiētibus experiremur eam facilitatem, sicuti planū est, nos esse albos etiam dormientes, quia sumus albi formaliter ab albedine, causa enim formalis, si vnita sit subiecto, semper, & omni tempore tribuit illi suum effectum formalem; sed neq; potest dare istam facilitatem effectiuè, quia totus actus, tota entitas actus est à potentia, neque enim, quia habitus concurrit,

potentia minus concurrit, ergo.

Respondeo in primis: hoc argumentum posse applicari speciebus clarioribus, & intensioribus, atque adeò retorqueri posse facilè in Aduers. nam vel species clariores, & intensiores concurrunt ad illam facilitatem, (quam experientia conuicti admittimus omnes;) formaliter, vel effectiuè; non formaliter, quia sequitur idem absurdum, quod infertur ex positione habitus; vel concurrunt effectiuè, & hoc etiam non potest dici, quia tota entitas actus est à potentia, neque enim quia species concurrunt, ipsa minus concurrit, ergo; idem argumentum potest instari de actu visionis beatificæ, qui totus est à lumine, & tamen ad eundem actum etiam intellectus concurrit. Ita *Henricus quodlib. 4. quæst. 22.*

Dico igitur, secundum aliquos, habitus facilitatem illam, & promptitudinem esse quendam modum, qui à solo habitu producitur, & ita non concurrit ad substantiam actus, sed tantum ad illum modum; Verum dato, eam facilitatem non esse modum distinctum à substantia actus; Dico, totam entitatem actus, totam substantiam actus esse, & ab habitu, & à potentia, sicuti actus visionis beatificæ totus est à lumine gloriæ, & totus est ab intellectu, & sicuti in sententia Auctorum, contra quos agimus, totus est actus à potẽtia, & totus à speciebus quomodocunq. explicatis; & quomodocunque positis, siue confirmatis, siue clarioribus, & intensioribus; ità tamen res se haberet, vt sine potentia nequeat elici actus, possit tamen elici sine habitu,

LECTIO VIII.

Habituum, Productio, & Destructio.

HAbitum naturalem produci, & non innasci, aut infundi potentiæ æquè certum est, ac sit certum, habitum supernaturalem infundi potentiæ.

A quo producatur, à potentia ipsa, vel ab actibus, & quomodo; variæ sunt sententiæ Philosophorum.

Primò *Durandus In 2. d. 34. qu. 2.* ponit, habitum produci à potentia, quæ tamen prius sit disposita per actus, atque adeò actus esse dispositionem præuiam ad habitum.

Sed contra: est quia si actus essent præuia dispositio ad produ-

ductionem habitus, transacto actu non remaneret habitus, nam dispositio necessaria ad introducendã formã in subiecto, est etiã necessaria ad conseruationem eiusdem formæ, ideòq; recedente illa dispositione, forma desineret esse in subiecto, sic recedente calore, desinit forma ignis, quia calor est dispositio ad introducẽdam formam ignis in subiecto, & consequenter est etiam dispositio ad conseruandam eandem formam; at patet experientia, transacto actu remanere habitum, est enim habitus qualitas in subiecto firmiter radicata, ergo.

Secundò alij, vt *Burid.2.Aeth. qu.3.* ponunt habitum produci à potentia per actum, tanquam per actionem,& causalitatem.

Sed contra est, quia actio, quæ est causalitas respectu effectus, & termini producendi, non potest esse sine termino, actio enim est ipsum fieri termini; at est actus sine habitu, vt patet, non ergo actus est actio, per quam producatur habitus.

Scotus in 1. d.17. qu.2. et in 4. *49. qu.2.* ponit habitum produci ab actibus, tanquam ab vnica, & vera causa effectiua, Scotum sequuntur non modò Scotistæ, sed doctissimi Recentiores *Suarez disp.44.met sect.8.Vasq.1.2.disp.79. cap.9. Auersa hic qu.49.sect.5.* & alij plures.

Probatur primò *ex* Aristot. qui passim supponit habitum ab actibus in hoc genere causæ effici,& produci; & quidem apertè id asserit. *2.eth. cap. 1.* vbi habet; *vt verbo dicam, ex similibus operationibus habitus fiunt*: hinc factum est commune dictum ab omnibus receptum; *ex frequentatis actibus fit habitus*.

Probatur secundò; quia si habitus non efficeretur ab actibus, maximè quia efficeretur à potentia, sed etiam si à potentia ponatur effici habitus, adhuc ipsi actus debent concurrere, tanquam concausa, & conprincipium effectiuum; patet enim à sola potentia non produci habitum,ergo.

Dices: actus non est perfectior habitu, neque est æquè perfectus, ergo neque est causa æquiuoca, neque vniuoca respectu habitus; quòd non sit perfectior patet, quia aliàs habitus non posset actus consequentes producere, hi enim sunt similes in specifica perfectione ijs, à quibus ipse est productus; quòd non sit æquè perfectus, patet, quia habitus ordinatur ad actus tanquam imperfectius ad perfectius, actus enim est finis habitus, & non è contra, ergo.

Ref-

Respondeo: esto habitus sit imperfectior actu, tamen nō ipse solus producit actus consequentes, hi enim producuntur simul ab habitu, & à potentia; remanet ergo actum esse perfectiorem habitu,& consequenter esse eius causam æquiuocam.

Verum quidem est, quòd regulariter ad producendum habitum requiruntur plures, & frequentati actus, iuxta illud, *ex frequentatis actibus fit habitus*, dixi regulariter, quia si ponamus in aliquo casu particulari fieri actum adeò intensum,qui æquiualeat pluribus,tunc per vnum actum fieret habitus.

Colligite ex his, etiam per actum intensiorem intendi, & augeri habitum; sicuti enim habitus simpliciter producitur per actum, ita per actum perfectiorem, & intensiorem, intenditur, perficitur, & augetur habitus.

Quòad habitus destructionem.

Hi, qui ponunt habitum in suo conseruari,dependere ab actibus, consequenter docent per absentiam, aut per meram cessationem ab actibus, habitum paulatim minui, & tandem corrumpi. Ità *Ocham in 4.qu.12. ad primum,Gab.in 2.d.23.q.1. art.3.dub.6.Salas p.2.tr.10.d 6.sect.3.*

At hi,qui ponunt habitum in suo conseruari non dependere ab actibus, vt reuera non dependet, quia sæpè est inuenire habitum sine actibus, negant, habitum destrui per cessationem ab actibus: Ita *D.Thomas 1.2. qu. 53. art.3.* quem sequuntur Thomistæ, & præterea *Suarez d.44.Met.sect.12.Hurt d.16. de anima sect.6 et alij plures*.

Hi ponunt, habitum destrui formaliter per alium habitum oppositum; Ratio est quia, *quidquid corrumpitur à contrario corrumpitur*, sed vni habitui alter habitus opponitur; v. gr. habitus intemperantiæ opponitur habitui tēperantiæ, ergo iam vnus habitus corrumpitur per alium habitum sibi oppositum,& contrarium.

Dices primò,habitui non solum opponitur alter habitus contrarius, sed etiam actus, verbi gratia, temperantiæ, non solùm opponitur habitus intemperantiæ, sed etiam opponitur actus intemperantiæ, ergo à tali actu corrumpitur, & destruitur.

Respondeo, actum esse contrarium habitui non formaliter, & immediatè, sed effectiuè, quatenus efficit alium habitum contrarium; aliàs si habitui esset contrarius actus, cum non possit negari, esse illi contrarium etiam habitum, iam vni duo essent

contraria, quod esse contra rectum naturæ ordinem probat *Arist.1.Cæli t.33.*

Dices secundò; per cessationem ab actibus, patet experientia, paulatim minui, & tandem corrumpi habitum, si quis enim acquisito habitu Logicæ, non se exerceat frequenter in disputationibus, amittit facilitatem disputandi, quam iam acquisierat, ergo.

Respondeo: per cessationem ab actibus corrumpi habitum per accidens, quia qui cessat ab actibus, dat aditũ, vt vel eliciantur actus contrarij, vel vt producatur habitus contrarius, à quo deindè expellitur formaliter habitus; vel etiam dico, per cessationem ab actibus, euanescere species obiectorum, circa quæ versatur habitus, indè sequi corruptionem, & abolitionem habitus, qui sine suo obiecto nequit conseruari.

Dices tertiò: impetus impressus mobili seipso euanescit, & perit absque eo, quòd à contrario ponatur destrui, & corrumpi, quamuis diù permanserit in potentia.

Respondeo; in primis virtutem impressam lapidi, verbi gratia, vt se moueat sursum, corrumpi à grauitate, quæ est illi contraria, & est naturalis proprietas lapidis, deindè dico; disparitatem esse, quia virtus impressa non est qualitas firmiter in subiecto radicata, qualis est habitus, ideò euanescit illa, postquam aliquandiù permanserit in mobili; non sic habitus, qui est qualitas firmiter in subiecto radicata.

LECTIO IX.

An Anima separata distinguatur ab Angelo?

SEntentia Communis ponit animam rationalem separatam specie differre ab Angelo, & videtur clarè deduci ex Scripturis, præsertim ex illo *D.Pauli, Angelos non apprehendit, semen Abrahæ apprehendi ad Hæbr.2.* & ex illo *Psal 8.minuisti eum paulominus ab Angelis*: si ergo homo minor est Angelo, sine dubio eius anima separata distinguitur ab Angelo, sed

Primò huic communi doctrinæ videntur contradicere nonnulli ex Sanctis Patribus, & quidem *D.Augustinus lib. de lib, Arbitrio cap.3.* manifestè habet, *Angelus, & anima sunt natura pares; officio verò impares, D. Bernardus lib.de consider.*

ad

ad Eugenium Papam; *optimum Tui, & Angeli ratio est*, sed nomine optimi, venit natura specifica; ergo. denique D. Gregorius Homilia 29. in Euangelia, *omnis Creatura aliquid habet homo, habet enim commune esse cum lapidibus, viuere cum arboribus, sentire cum animalibus, intelligere cum Angelis*.

Secundò communi doctrinæ opponitur: non posse assignari, ex quo capite oriatur specifica differentia, atque diuersitas inter animam separatam & Angelum, æque enim animam rationalis, ac Angelus est creatura rationalis, & spiritualis, prædita intellectu, & voluntate, ergo nulla videtur esse specifica differentia inter animam separatam, & Angelum.

Respondent aliqui cum *D. Bon. in 2. d. qu. 2.* differentiam inter Angelum, & animam separatam esse, quia anima licèt separata est vnibilis corpori, & apta nata facere quid vnum cum illo, at Angelus non est vnibilis corpori, neque est aptus natus facere quid vnum cum corpore.

Sed contrà est: quia esse vnibilem, vel non vnibilem, est quid posterius ad esse, & naturam, ergo prius est, esse animam rationalem, aut Angelum, quàm sit, animam esse vnibilem, vel non vnibilem; prius quid est, animam separatam esse talis, vel talis naturæ, quàm sit, eam esse vnibilem, vel non vnibilem; at differentia specifica, vtpotè essentialis, consistit in priori, non in aliquo prædicato posteriori ad esse, & naturam rei, ergo non benè assignatur differentia specifica animæ rationalis ab Angelo per esse vnibilem, vel non vnibilem.

Contra secundò quia: etiam Angelus potest vniri corpori, quod sæpè assumit, & quo vtitur tanquam instrumento, & organo ad exercendas plures operationes vitales, videmus enim Angelos in corporibus assumptis ambulare, loqui, comedere, & bibere, clarum est in Angelo, qui Tobiæ filio comes fuit in itinere, & peregrinatione.

Præterea sæpè vidimus, homines arreptos, rudes cæteroqui, & & ignauos, Latinè, & Græcè loqui, quæ sanè locutio non potest esse ab anima eorum hominum, sed à malignis spiritibus, & malis Angelis, à quibus supponuntur esse arrepti; sæpè etiam ab arreptis hominibus ausus fiunt, qui humanas vires exuperant, ac proindè à spiritibus, qui vel eorum corpora informant, vel ijs assistunt, & localiter præsentes sunt, tales ausus prom-

niunt, ergo Angelus non secus, ac anima corpori vnitur, & corpore vtitur tanquam instrumento ad exercendas operationes vitales.

Respondebis. *Angelum* per accidens assumere corpora, vel corpora arripere; anima separata de sua natura petit vniri corpori, & per accidens *est*, quòd aliquando separetur, & separata existat.

Sed contrà est; quia anima non ità petit dè sua natura corpori vniri, vt si ab illo separetur, dicatur in statu violento, æquè enim anima connaturaliter exigit statum vnionis, ac exigat statum separationis. Ità defendunt doctissimi *Philosophi Ouied. hic controu.16.punct.2.Ruuius tract.de anima separata qu.6. num.81.Scotus in 4.d.45.q.2.* docet, magis esse connaturalem animæ statũ separationis, quam sit status coniunctionis, & ratio est: quia anima est per se subsistens, & immortalis æquè, ac sit forma informans, sed quà immortalis, & per se subsistens exigit statum separationis à corpore, ergo æque connaturaliter exigit vniri corpori, quia forma informans, ac exigat, & petat separari, quia immortalis, & *per* se subsistens.

Denique aliqui ex grauissimis Theologis, vt *Caietanus in illa verba D.Pauli 2 ad Ephes principem potestatis aeris huius, Augustinus Eugubinus in illud Psal. 103. qui facit Angelos suos spiritus, & lib.8.de perenni Philosophia c.27. D. Dionisius Areopagita cap.4.de diuinis nominibus*, cuius auctoritas tanta est in hac materia, vt instar omnium censeri debeat, docent, Angelum constare ex corpore tenui, & subtili, ergo data ea sententia etiam Angelus est vnibilis corpori, non secus, ac anima separata.

Respondent alij cum *Alex.de Ales.1.2.collat.de substantia Angeli q.2.Henrico quodlib.12.quodlib.8.D.Thom.p.1.qu.76 art.7.* differre animam separatam ab Angelo, quia anima separata est discursiua, non sic Angelus, qui simplici intuitu attingit obiectum; sicut enim in ente sensitiuo, quia sunt diuersi gradus sentiendi, constituuntur diuersæ species brutorum, Leo nimirum, & equus, ita quia in esse intellectiuo sunt diuersi gradus intelligendi, nempè per discursum, & sine discursu, ideò constituũtur diuersæ species creaturarum intellectiuarum, nimirum, anima saparata, & Angelus.

Sed contra est: quia anima separata æquè apprehendit obiecta simplici intuitu, ac apprehendat Angelus, ea enim obiecta,

quæ in se clara sunt,& euidentia,sola terminorũ simplici apprehensione innotescunt animæ separatæ æquè,ac Angelo: quæ autem obscura sunt,& difficilia non possunt,nisi per discursum attingi æquè ab anima separata,& ab Angelo,qui sanè secreta cordis, & futura etiam cognitione coniecturali non attingit,nisi per discursum. Præterea in anima deberent assignari duæ intellectualitates specie diuersæ,quia circa aliqua obiecta discurrit,circa alia non;& denique etiam Beatifica Visio Hominis,& Angeli deberet esse specie diuersa,atque distincta, quia ab intellectu specie diuerso, atque distincto eliceretur.

Respondebis adhùc contra principalem impugnationem;plura esse obiecta, quæ simplici intuitu attingit Angelus,quàm sint ea, quæ attingit anima separata; nam si secreta cordis,& futura excipias, cætera omnia obiecta Angelus attingit simplici intuitu; non sic anima separata, quæ solùm pauca quædam prima principia simplici intuitu attingit,cætera omnia per discursum.

Sed contrà est, quia esse pauciora, vel plura obiecta, quæ attingantur simplici apprehensione, aut discursu, non inducit differentiam specificam, sed numericam,nam animæ rationales, quamuis omnes vnius speciei,quamuis omnes sint eiusdem perfectionis specificæ, sunt tamen diuersę perfectionis indiuidualis, & vna perfectiùs altera cognoscit, vti de facto videmus, vnum hominem pollere perspicaciori ingenio, quà polleat alius; ergo esse plura obiecta, quæ attingat Angelus simplici intuitu,quàm sint ea,quæ attingat anima rationalis,non sufficit ad asserendam specificam diuersitatem Angeli, & animæ separatæ.

Contrà responsionem *D. Thomæ* secundò principaliter est quia; etiam si ponatur in anima, & Angelo eadem intellectualitas; seù idem gradus, & modus intelligendi, adhuc aliundè posset peti distinctio specifica animæ separatæ ab Angelo, nam eadem est potentia visiua Leonis, & Equi, & tamen Leo, & Equus differunt specie,præterea lumen gloriæ æquè est debitum gratiæ habituali, ac sit debitum vnioni hypostaticæ, & tamen gratia habitualis, & vnio hypostatica differunt specie, ergo eadem intellectualitas potest esse in anima separata, & Angelo absque eo, quòd indè arguatur identitas specifica vtriusque,atque adeò sicuti ex identitate specifica intellectualitatis non arguitur identitas specifica animæ separatæ, ita neque ex diuersa intellectualitate potest, aut debet argui diuersitas specifica animæ separatæ,& Angeli.

Contrà tertiò principaliter est, quia ex eodem principio possunt oriri diuersæ operationes, vt ex intellectu actus assensus, & dissensus ; ex voluntate amor, & odium : ex eadem anima diuersæ potentiæ : ex eadem essentia diuersæ proprietates , ergo cum diuersa intellectualitate in Angelo, & anima separata , potest stare identitas specifica Angeli, & animæ separatæ .

His tamen non obstantibus à communi Sententia non est recedendum, & omninò asserendum est , Angelum specie differre ab anima separata , licèt enim assignatæ hucusque differentiæ non sint traditæ per conceptus priores, & per rationes primò distinctiuas, sunt tamen signa , quæ à posteriori specificam diuersitatem Angeli, & animæ separatæ satis probabiliter suadent.

Differunt ergo anima separata, & Angelus, tanquam per conceptus priores , & rationes primò distinctiuas , per proprias eorum essentias, & naturas, alia enim est quidditas, & essentia Angeli , alia est quidditas, & essentia animæ rationalis .

Ex hac distinctione omnium prima , omnium priori ; oritur deindè, quòd anima separata sit vnibilis ad corpus, non item Angelus ; quòd anima separata sit principium intellectionis diuersæ, ac sit Angelus ; simili ratione, qua Sol habet virtutem generandi plantam, & alia mixta, ac planta talem virtutem non habet .

Si autem quæras, per quid differat Sol à planta, non benè assignabis pro tali differentia, quia Sol habet virtutem generandi plantam ; nam si hæc virtus diuinitùs plantæ communicaretur, & posset planta generare alteram plantam, adhùc specie differret Sol à planta ; prima ergo distinctio, per quam Sol à planta distinguitur, est, quia forma Solis est talis forma, & forma plantæ est talis, & ad hoc sequitur, quòd talis forma possit esse principium talium operationum, & alia non ; ita in casu nostro Angelus, & anima separata distinguuntur specie , quia Angelus est talis naturæ ad se, & anima separata est talis natura ad se ; indè oritur, quòd hæc sit vnibilis, ille non ; hæc sit principium harum operationum, ille aliarum, & omninò diuersarum .

Ita subtilissimè discurrit *Scotus in* 2. *d.*1.*q.*5. quem sequuntur Scotistæ communiter, omnium nouissimè *Fasanus lib.*2. *Arcanorum Scoti* .

Ad auctoritates SS. Patrum facilè respondetur , & in primis ad illud *D. Augustini*, dico, homines , & Angelos esse pares in natura generica intellectiua , non in natura specifica , vel esse

natura

natura pares, quia vterque, homo, videlicet, & Angelus non possunt, nisi in obiecto infinito quietari.

Ad auctoritatem *D.Gregorij* dico, hominem communicare cum Angelo in hoc, quod est intelligere, tanquam in ratione, & gradu generico, qui etiam dici potest quid optimum in homine, & in Angelo comparatiuè ad alias creaturas, quæ carent vita rationali, & intellectiua; atque ita manent etiam soluta, & explicata verba *D. Bernardi*, quæ videbantur probare hominem, & Angelum specie non differre.

F I N I S.

